This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

SBORNÍK

Historického kroužku.

Čtvrtletni časopis historický.

ROČNÍK IV.

Majitel, nakladatel a vydavatel Družstvo Vlast.

Redaktor

Dr. Mat. Kovář.

THIS ITEM HAS BEEN MICROFILMED BY
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
REFORMATTING SECTION 1994. CONSULT
SUL CATALOG FOR LOCATION.

V PRAZE.
TISKEM KNIHTISKÁRNY DRUŽSTVA VL
1903.

SBORNÍK

Historického kroužku.

Čtvrtletní časopis historický.

ROČNÍK IV.

Majitel, nakladatel a vydavatel Družstvo Vlast.

Redaktor

Dr. Mat. Kovář.

S ITEM HAS BEEN MICROFILMED BY
ANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
ORMATTING SECTION 1994. CONSULT
L CATALOG FOR LOCATION.

TISKEM KNIHTISKÁRNY DRUŽSTVA VLAST V PRAZE.
1903.

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES
Stacks
FEB 19 1980

DB2062
D78
V.4-5
1903-04

Ročník IV. 1903. Číslo 1.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

†

Biskup Eduard Jan Nep. Brynych.

Štědrý příznivec a podporovatel Historického kroužku, nejdůstojnější pan biskup královéhradecký *Eduard Jan Nep. Brynych* šlechetnou duši svou vydechl dne 20. listopadu 1902. Truchlivá, neočekávaná zvěst o úmrtí jeho došla nás právě, když byl 4. sešit loňského ročníku dotištěn, tak že nebylo lze přesmutnou zprávu tu sděliti se čtenáři Sborníku. Nelze nám však pomlčeti o muži ideálně šlechetném, o knězi horlivém, o pracovníku na vinici Páně neúnavném, o bojovníku pro víru a jazyk neohroženém, o velepastýři vzorném, o charakteru čistém, neúhonném, vůle neoblomné, jen pro dobro horující a veškeré zlo nenávidící, pravém to apoštolu Páně. Přes nepřízeň doby, přes ústrky, hany a potupy odpůrců a nepřátel cizích i domácích nedal se mýliti, kráčeje pevně cestou, ač drsnou a trnitou, za praporem Kristovým. A v době liberalismu, zednářství, radikalismu, v době atheismu a náboženské vlažnosti a lhostejnosti, v době rozporův a bojův národnostních a náboženských seděti na stolci biskupském a říditi stádce sobě svěřené není úkolem snadným, není úřadem vděčným.

Zvěčnělý biskup Brynych porozuměl své době: on správně postřehl, že nutno postaviti knihu proti knize, list proti listu, tisk proti tisku, spolek proti spolku, ale proti zlobě a zášti nepřátel křesťanskou lásku bratrskou. Hájiti víru a církev dlužno týmiž zbraněmi, jichž užívají nepřátelé k hanobení a podvrácení jejímu.

Žil skromně, aby mohl tím štědřeji podporovati věc katolickou, a to činil měrou přehojnou. Malou řadu naplnil let, ani celé desitileti neseděl na stolci biskupském, ale velikou naplnil řadu činů jako kněz a biskup.

Narodil se 4. května 1846 ve Vlasenicích u Pelhřimova, vsi to se dvorem, kdež otec jeho byl hospodářským úředníkem. Do obecné školy chodil v Jindřichově Hradci, v Kutné Hoře a pak v Jičíně, kdež r. 1856 vstoupil do gymnasia, když otec jeho stal se městským úředníkem v nedalekě Sobotce. Dokončiv studia gymnasijní r. 1864, zažádal za přijetí do semináře v Hradci Králové. Na kněžství vysvěcen byl 4. listopadu 1868 biskupem Hanlem. Po své ordinaci dostal se za kaplana do Žlunic a Nového Bydžova

a pobyl tu téměř osm let, načež z lásky ke stařičké matičce své, aby ji mohl míti u sebe, ucházel se o místo professora pastorálky při bohosloveckém učilišti v Hradci Králové. I byl tam povolán za kaplana r. 1876 a po roce odbyv přísné zkoušky, stal se professorem.

Již jako kaplan počal býti literárně činným. Psal pěkné povídky pro lid, mezi nímžto žil a s nímž cítil: „Domkář mudrlant", „Pokročilý rolník", „Otevřené oči", „Diamantek", „Slovo kříže" a j.

V Hradci Králové zvláštní pozornost na sebe obrátil svými kázáními, zejména postními, v kathedrálním chrámu Páně, jež vyšly pod názvem: „Cesta rozumu a srdce" a dočkaly se vydání druhého. Na kázání ta chodili i mnozí z vlažných katolíků. Kázával i jako professor bohosloví. Z té doby pocházejí jeho „Soustavná katechetická kázání" (o 4 dílech též ve 2 vydáních) a řeči postní „Zachraň duši svou!"

Jako professor pastorálního bohosloví, později též methodiky a katechetiky byl Brynych obecně milován pro svou srdečnost a otcovskou péči o své posluchače a ctěn a vážen pro své jasné, jadrné výklady a pro bohatost hlubokých vědomostí a zkušenosti, tak že bývalým bohoslovcům nevymizí z paměti. Doznalť o něm jeden z nich: „Je-li z nás kdo knězem řádným a svědomitým, pak po milosti Boží jest to hned na druhém místě zásluhou professora Brynycha. On jediný měl naše srdce celá. Jemu jedinému náležela naše neobmezená důvěra, ač tím nechci říci, že bychom si byli ostatních professorů nevážili; ale Brynycha něčím zarmoutiti neodvážil se nikdo."

Přednášky jeho bývaly nanejvýše praktické. Byl sám řadu let v duchovní správě a vynikal jako bystrý pozorovatel lidských duší.

R. 1888 byl professor Brynych zvolen kanovníkem kapituly Vyšehradské a jako nejmladší stal se kazatelem. I zde kázání jeho vynikala hloubkou obsahu, lepostí formy a úchvatnosti přednesu a což hlavní, že to, co kázal, šlo od srdce a tudíž zase k srdci. To obzvláště se jevilo při náboženských rozjímáních konaných v době večerní r. 1890 a 1891. Vděční posluchači dosud na ně rádi vzpomínají, jak bohaté duševní požitky připravoval jim těmito promluvami. Neméně účinně kázal při májové pobožnosti, tak že posledního dne měsíce máje veliký zástup posluchačů přistoupil ke stolu Páně. Též ve spolcích řečníval s nevšedním úspěchem: v Bratrstvu sv. Michala, v Jednotě katolických tovaryšů, v Družině bl. Marie Anežky a j.

Jako kanovník vydal Brynych „První májovou pobožnost", stručné řeči na každý den v měsíci květnu, zasvěceném blah. Panně Marii, a to na každé tajemství růžencové po dvou. Počal vydávati i „Slova pravdy" a kalendář „Meč", jenž záhy vnikal do širokých vrstev lidu. Pilně přispíval též do denníku „Čecha". Známy jsou jeho polemické články proti listům nevlastních bratříčků. Polemika jeho byla vždy učená, tu tam vtipná i břitká, ale vždy umírněna, dýšic křesťanskou láskou i k jinověrcům.

R. 1888 na žádost kardinála Schönborna převzal řízení Jednoty katolických tovaryšův a r. 1890 (po smrti kanovníka Zennefelsa) úřad duchovního rádce v Družině bl. Marie Anežky pro dobrovolnou péči o chudé v království Českém. Jako starosta Jednoty katol. tovaryšů pojal úmysl pro účely spolkové zakoupiti dům i jal

se sbírati milodary a sám věnoval k tomuto účelu 4000 K, veškerý výtěžek ze svých literárních prací.

R. 1891 byl kardinálem Schönbornem jmenován generálním předsedou všech spolků katolických tovaryšů, mužů a jinochů v arcidiecési Pražské, čímž se mu valně rozšířilo pole zdárné činnosti, ale ne na dlouho. Brzy potom uprázdnil se stolec po šlechetném biskupu Josefu Janu Haisovi, jehož nástupcem dne 7. ledna 1893 jmenován byl kanovník Brynych. A volba nemohla býti šťastnější! Takových horlivců pro víru Kristovu a takových vlastenců přáli bychom si na všech stolcích biskupských. A přece byl tento pravý sluha Páně, nadšený apoštol a lidumil i od mnohých katolických Čechů, hlavně na počátku své velepastýřské činnosti, zneuznáván a kacířován. Než budiž to zastřeno rouškou křesťanské lásky a zapomenuti! Nad rakví jeho umlkly hany a čelnější listy české, vyjímaje některé přikrých stran protikatolických, uznávají jeho vynikající vlastnosti.

Jako biskup bez únavy a oddechu vykonával vznešené povinnosti vrchnopastýřské co nejsvědomitěji. Kázal, biřmoval, řečnil na sjezdech, nabádal duchovní diecése své, by zakládali spolky katolické, křesťansko-socialní, aby se v nich a od nich šířil duch pravé víry. Jeho přičiněním v Hradci Králové založeny časopisy „Časové úvahy“ a „Obnova“, do niž psával články též sám jako obratný žurnalista již z dob dřívějších, zařídil biskupskou knihtiskárnu a diecésní dům spolkový „Adalbertinum,“ jež vysvětil u příležitosti sjezdu katolíků diecése Královéhradecké r. 1897, založen učitelský konvikt, zbudována měšťanská škola v Chrasti, založeno Boromeum, konvikt to pro studující, Rudolfinum pro dítky hluchoněmé, ozdoben vnitřek kathedrály a obnoveny dvě gothické věže v Hradci Králové. Všude předcházeje dobrým příkladem jako neohrožený zastance práva a spravedlnosti, byl i věrným synem národa, z něhož vyšel, byl biskupem nejen v pravdě apoštolským, ale i v pravdě českým, ač nikdy nespravedlivým k diecésanům národnosti německé. To osvědčil při nejedné příležitosti, tak zejména ve přednášce katol. spolku na Slezském předměstí, to dokázal zvláště známým svým listem pastýřským po zrušení jazykových nařízení r. 1899, kde se vřele zastával neprominčitelných a nezadatelných práv království Českého a zemí koruny Svatováclavské; totéž na jevo dal při snaze o rozdělení diecési dle národnosti, aby se to nestalo skutkem.

Ač osočen až i v Římě, ospravedlnil se tam po svém příchodu r. 1899 a v uznání zásluh jeho Svatý Otec slavně panující papež Lev XIII. jmenoval jej svým domácím praelátem, assistentem trůnu a římským hrabětem.

V závěti své mimo na své nejbližší příbuzenstvo pamatoval na své služebnictvo i na čeledíny a dělníky na svém panství, jakož i na chudé v Chrasti a Hradci Králové, postaral se i o chrasteckou dívčí školu měšťanskou i o Adalbertinum.

Pohřeb zesnulého biskupa, miláčka všech věrných katolíků, konal se za neobyčejného účastenství duchovenstva i laiků přišlých z daleka široka v pondělí 24. listopadu v Chrasti, kde vypustil šlechetnou duši. Dobrotivý Bůh štědře mu odplať vše dobro, jež zde vykonal a odměniž jej za ústrky a pohany, jež mu bylo zde snášeti, blaženosti věčnou!

Příspěvek k životopisu sv. Jana Nepomuckého.

Německý badatel v českých dějinách kulturních Julius Lippert píše[1]) o sv. Janu Nep. takto: Einigermassen interessirt die Frage, ob unser Landespatron, der sich wiederholt selbst als „Johannes olim Wolflini de Pomuk" bezeichnet, demselben Geschlechte der Prager Bürger (totiž der Prager Wolframe) zuzuzählen sei. Entscheidendes darüber ist im Urkundenmaterial nicht aufzufinden. Dass auch dieser vor 1374 schon verstorbene[2]) Wolflin, Johanns Vater, Prager Bürger war, wird allerdings deshalb mehr als wahrscheinlich, weil es — nach vorliegenden Analogien — die verhältnissmässig schnelle und nicht gewöhnliche Carriere am besten erklärt. Wenn wir sahen, dass Väter als Patrone nicht selten ihre eigenen Söhne praesentiren, vielleicht schon auf diese Möglichkeit hin dem entsprechenden Studium und Stande widmeten, so lässt die Praesentation Johanns für das Pfarramt zu St. Galli[3]), die in den Händen von Bürgern lag, die Annahme, dass der Praesentirte diesen Bürgern irgend wie nahe stand, eher als wahrscheinlich erscheinen, als dass ein von irgend einem Dorfe oder Landstädtchen Zugewanderter sich dieser Gunst erfreut hätte. Diese Praesentation, deren urkundliche Bezeugung leider nicht mehr vorhanden ist, muss vor 1381 stattgefunden haben. Auch die Stellung eines „publicus notarius imperiali auctoritate", die Johann schon um 1375 inne hatte,[4]) war bei den Beziehungen der angesehenen Bürger zum Hofe einem Bürgerlichen leichter zugänglich, als jedem anderen. Nur wäre damit immer noch nicht entschieden, dass es gerade die nach dem Ahn Wolflin von Eger benannte Bürgerfamilie sein müsste, indem der Name Wolflin in der Prager Bürgerschaft noch recht häufig im Gebrauche war. Dass aber dieser Wolflin wegen des Zunamens „von Pomuk" (oder Nepomuk) ein in der Ortschaft Pomuk bei dem bekannten Stifte lebender Unterthan hätte sein müssen, wie der Legende anzunehmen allerdings sehr nahe lag, erscheint mit Rücksicht auf das oben über die Bedeutung solcher Namen Nachgewiesene recht unwahrscheinlich. Indem ein anderer Wölfling sich ganz analoger Weise „Nicolaus Wolflini de Egra" nennt[5]), will er nachweisbar nicht sagen, dass er Nicolaus aus Eger gebürtig sei, sondern dass sein Vater „Wolflin von Eger" geheissen habe. Wenn dann in gleicher Weise Johanns Vater „Wolflin von Pomuk" hiess, so liegt es nach oben angeführter Analogie weit näher, die Begründung dieser Bezeichnung des Hauses in irgend einer Beziehung zu einem der fünf gleichnamigen Orte Böhmens zu suchen als in einer Herkunftsangabe.[6])

[1]) V časopise Mittheilungen f. d. Geschichte der Deutschen in Böhmen 1901 ve článku „Bürgerlicher Landbesitz im 14. Jahrhundert" na str. 28.

[2]) L. erect. I. 1384 104. — [3]) L. erect. IV. 1390 pg. 435. — [4]) L. erect. II. 1374, 127 a I. 104. — [5]) Emler R. III. 1326, 468, 316, 137.

[6]) Poněkud zajímá otázka, zdali našeho zemského patrona, kterýž opět a opět se sám píše „Jan syn nebožtíka Volflina z Pomuka" témuž rodu (totiž pražských Olbramovicův) přičísti sluší. V listinách o tom nelze nic rozhodného najíti. Že však tento před rokem 1374 již zemřelý Volflin, otec Janův, byl měšťanem pražským, jest ovšem víc než pravděpodobno, protože se tím — dle stávajících obdob — poměrně rychlý a neobyčejný postup jeho v hodnostech nejlépe vysvětluje. Viděli-li jsme, že otcové nezřídka jako páni podací vlastním svým synům udělují obročí a snad hledíce již k této možnosti dávali je přimě-

Proti těmto náhledům stavíme my názor svůj v ten smysl: Lippert sám zde doznává, že z listin na naše časy dochovaných nemůžeme dokázati, že by pocházel z Volflinů neb Olbramovicův. jak je Tomek[7]) nazývá. Také druhý důvod, že obyčejně podávali k obročím duchovenským buď své nejbližší příbuzné a známé, nedokazuje nic, protože jest mnoho osob podáno ať k tomu, ať k onomu obročí, které nebyly v nižádném svazku příbuzenském. O tom se může každý přesvědčiti z četných praesentací, jak jsou znamenány v knihách konfirmačních a jiných.

Třetí pak náhled jeho je, že by slovo z Pomuka neb N. neznamenalo tolik, jako že skutečně z Pomuka pocházel, nýbrž že by rodina jeho v nějakém styku byla s pěti nám známými Pomuky v Čechách. I v tom jsme s p. spisovatelem na sporu. Z těch 5 Nepomuků v Čechách jsou tři vesnice nového založení, totiž Nepomuk neb Nový dvůr okresu Trhovosvinského, druhý v okrese Lanškrounském, třetí v okrese Březnickém (Orth a Sládek, Topogr. stat. slovník str. 477). Zbývají nám tudíž jen dvě místa, totiž ono u bývalého kláštera cisterckého založeného 1145[8]) a druhé Nepomuk neb Neponek okresu Bechyňského. O tomto nemohu na ten čas podati bližších zpráv a ani popříti ani přisvědčiti, že by nějaká ratolest Olbramovicův neb jiných rodů Volflinů pražských tam nějaké statky nebo platy měla. Mimo to bude míti sotva tato ves starších zápisů, které by sáhaly k věku sv. Jana Nepomuckého a otce jeho Volflina.

K městu Nepomuku, v jehož blízkosti stál klášter stejného jména, mohu však p. spisovateli posloužiti zprávami, kterých jsem nabyl ze známého rukopisu kláštera Oseckého č. 75, který Palacký ve svém díle Formelbücher[9]) popsal a který jsem co do formulářů. týkajících se bývalého kláštera Pomuckého dobře prohlédl. Tyto formule obsaženy jsou na str. 5.—64. Palacký praví,[10]) že pocházejí ze třetí čtvrti 14. století, tedy z let 1350—1375, což se celkem s pravdou úplně srovnává. My však, znajíce řadu opatů pomuckých od r. 1355—1371, jakož i srovnávajíce některé záznamy kláštera Pomuckého se týkající s pozůstatky desk zemských od Emlera,

řeně stavu jejich vyučiti, můžeme za to míti, že Jan jsa podán k obroči fary sv. Havla, jejížto udílení se nalézalo v rukou měšťanských, těmto měšťanům byl nějak blízek, nežli aby se byl nějaký z venkova pošlý této přízni těšil. Toto podání, k němuž bohužel již není listinného důkazu, událo se jistě asi před r. 1381. I postavení „veřejného písaře moci císařskou," které měl Jan již r. 1375, bylo, uvážíme-li styky vážených měšťanů se dvorem, synu městskému snadněji přístupno než komukoli jinému. Tím však nebylo by rozhodnuto, že by to mohla býti ona rodina městská, která za předka svého měla Volflina z Chebu, protože jména Volflin bylo zhusta užíváno mezi rody městskými. Že by však tento Volflin k vůli svému přijmení z Pomuka neb z Nepomuka, musel býti v osadě Pomuku u známého kláštera stejného jména žijící poddaný, jak legenda za to má, zdá se dle toho, co jsme výše o významu podobných jmen dokázali, velmi pravdě nepodobné. Jmenuje-li se jiný Velflovic zcela dle obdoby „Mikuláš syn Volflinův z Chebu," nechce snad tím říci, že on Mikuláš jest rodem z Chebu, nýbrž že jeho otec Volflin z Chebu se jmenoval. Jestliže tedy týmž způsobem Janův otec Volflin z Pomuka se nazýval, jest dle uvedené obdoby na snadě, abychom jméno této rodiny hledali spíše v tom, že stála v nějakém styku k pěti známým toho jména osadám v Čechách, nežli v tom že odtud pocházela.

[7]) Děj. Prahy II. 449. — [8]) Viz Janauschek Origines Cistercienses str. 82. — [9]) Na str. 238.—241. — [10]) l. c.

nabyli jsme jistoty, že dotyčné formy jsou vzaty ze skutečných listin, jež sepsány byly za opatů pomuckých Ebrharda a Jindřicha, po případě i Heřmana. O Ebrhardovi mám toliko jednu zprávu z r. 1355.[11]) Nástupce Jeho Jindřich připomíná ze 1359 a 1362.[12]) Kdyby však začáteční písmena H. platila opatu Heřmanovi, tedy i jeho panování nesahá než od 1363—67 a snad až do Gerlaka poprvé 1371 listinami dotvrzeného.[13])

Na str. 53.[14]) stojí tato formule: Nos Volflinus judex in Pomuk Albertus faber, Johlinus Sweler, Merclinus textor, Conradus et Pesoldus cives et scabini ibidem recognoscimus et publice protestamur presentibus quod cum religiosi viri fratres Henricus cellerarius, Hugo scriptor et Gerlacus prepositus monasterii Pomukcensis cum discreto viro Machone olim concive nostro de quadam summa pecunie, pro qua idem Macho curiam sitam in Pomuk eisdem viris religiosis vendiderit coram nobis inter se racionem facerent et haberent predicti religiosi viri eandem pecuniam ipsi Machoni suis heredibus et debitoribus plenarie et totaliter soluerint et expediuerint, quod sepedictus Macho contentus extitit et publice confessus fuit sibi de tota summa ipsius pecunie integraliter satisfaciendum promittens insuper bona fide quasdam literas empcionis eiusdem curie ipsis fratribus absque omni contradiccione in brevi dare et assignare. Ceterum de curia in villa Tripsicz, in qua curia idem Macho sibi jus civile vendicabat prefatis fratribus hoc negantibus sic concordatum fuit et diffinitum et super hoc nostram sentenciam reportare ad ista sub pena amissionis tocius juris et cause sibi idem certum terminum et diem mutuo prefigentes: in quo quidem die et termino memorati viri religiosi comparuerunt ipsum Machonem diucius nobiscum expectantes. Et eo non comparente nec veniente eius absenciam fuerint legitime protestati. Acta sunt hec anno etc. In cuius rei etc.[15])

I tento list, který jest vyňatek z městských knih pomuckých dle své formy a dle věci, o niž jde, pochází z dob opata Ebrharda, tedy z r. 1355—1359. Henricus cellerarius, sklepmistr klášterní, jest asi pozdější opat, nástupce Ebrhardův a Gerlak probošt dle tehdejšího způsobu asi co nynější provisor v řádu benediktinském jest asi nástupce Jindřichův druhý v opatské hodnosti. Šest mužů

[11]) Borový erect. 10. — [12]) Tingl conf. I. 99, 189. — [13]) Emler conf. I. 24, 55, 94. — [14]) Palacký má omylem 54.

[15]) My Volflin, rychtář v Pomuku, Albrecht, kovář, Johlin Sweler, Merklin, tkadlec, Konrád a Pesold, měšťané a kouselé tamtéž, seznáváme a veřejně tímto prohlašujeme, že když řeholníci, bratří Jindřich, sklepmistr, Hugo, písař, a Gerlak, probošt kláštera Pomuckého s opatrným mužem Machem, druhdy spoluměštěnínem naším, o nějaký obnos peněz, za který tentýž Mach dvůr ležící v Pomuku, týmž řeholním mužům prodal, před námi mezi sebou počet kladli, z předu řečení řeholní mužové tytéž peníze témuž Machovi, jeho dědicům a dlužníkům zcela a zúplna vyplatili a vykladli, tak že častořečený Mach se spokojil a veřejně seznal, že mu bylo z celého obnosu týchž peněz zcela dostiučiněno, slibuje mimo to dobrou věrou, že jakousi listinu trhovou za týž dvůr těmto bratřím beze všeho odporu v brzce vydá a oznámí. Ostatně o dvoru ve vsi Třebčicích, k němuž se hlásil týž Mach právem městským, kdežto nadřečení bratří odpor tomu činili, sneseno jest a ustanoveno tak, aby se žádalo o náš nález k tomu pod pokutou ztráty všeho práva a pře a aby vzájemně jistý rok a den byl ustanoven. Na kterýžto den a rok zmínění muži řeholní se dostavili, čekajíce déle s námi na Macha. A když se nedostavil a nepřišel, nepřítomnost jeho právem prohlásili. Stalo se toto roku atd. Tomu na svědomí atd.

konšelů s rychtářem Volflinem tvoří zahájený soud města Pomuka. Jest to tuším jediná zachovaná zpráva nejstarší o tomto městě, nepodaří-li se ještě akta a urbáře klašterní, které se v r. 1583 odevzdali z Ebrachu císaři Rudolfovi, najíti.

Na základě této formule a po srovnání všech formulí v tomto formuláři se nalézajících tvrdím:

Volflin, rychtář pomucký, jest otcem našeho sv. Jana Nepomuckého: neboť:

1. letopočet se velmi shoduje se vším, co známe o sv. Janu. Jako notář 1374 podpisuje se Johannes olim Volflini de Pomuk. Naše formule pochází z let 1350—60. Byl tedy otec jeho ještě na živě.

2. Výklad náš jest přirozenější nežli výklad páně Lippertův. My pravíme: proto se jmenuje Jan Volflinův z Pomuka, poněvadž otec jeho Volflin byl rychtářem v Pomuku a nikoliv, že snad někdo z jeho předků měl nějaký majetek v Pomuku.

Ze všech Volfů a Volflinů, kteří byli v Praze měšťany, jak v Tomkově Místopise jest obsaženo, žádný se nenazývá z Pomuku, ač o pražských rodinách těch zachovalo se poměrně více zpráv nežli o Pomuku městě kláštera cisterckého. Že by se to stalo náhodou, nelze mysliti, protože většinu těchto rodů pražských a zvláště Volframů (Olbramovicův) můžeme již v rozrodu stopovati o 50 let dříve.

4. Podací právo k faře sv. Havla skutečně měli proboštové kapituly Svatovítské a nikoliv občané pražští, jak tvrdí Lippert.[16])

Rozpadá se tudíž celé důvodění p. Lippertovo v niveč.

Fr. Štědrý.

Kniha účtů nymburských l. 1617—18.

Podává **F. J. Čečetka.**

I.

Obsáhlá kniha, v důkladné vepřovici svázaná, s nápisem „*Registra důchodů nymburských*“, chová se v musejním archivě města Nymburka. Kniha suchých cifer, kop, grošů, denárů, příjmů, vydání — a přece pro kulturní historii cena její nemalá! Různá čísla více mluví, než celá řada radních protokolů; vydání objasňují život ve městě, čteme lehce mezi řádky.

Nymburští měli slušné *příjmy obecní* r. 1617. Nájem z *dolejšího mlýna* o sv. Jiří činil 50 kop grošů českých, podobně o sv. Havle. Od řezníků rožďalovských, kteří zvláštních požívali práv při jarmarcích a za to do mlýna dodávali lůj škvařený i neškvařený, dostalo město 16 kop 53 gr. místo loje. Za čtvrt vola, ve mlýně zabitého, stržila se 1 kopa 55 gr. a za obilí prodané 3 kopy 45 gr. Činil tedy výnos ze mlýna pěkný roční příjem 122 kopy 33 gr.

Clo od čtyř bran každou sobotu brannými odváděné činívalo týdně 2 kopy a méně. O jarmarcích bývalo zvláště značné, tak vysypáno z pušek jednou až 19 kop 40 gr.; pod sto kop zřídka se vybralo, obyčejně mnohem více.

[16]) Viz Berghauer Protomartyr poenitentiae I. str. 188.

Jarmarky byly tři do roka: středopostní, svatojanský a velký podzimní. Jarmarečné z místa a prodejů činí o prvém 45 gr., o druhém 50 gr. a o třetím 52 gr.

Z váhy obecní činí týdenní příjem obyčejně pod 1 kopu, na podzim, kdy se lny a konopí sklidilo, mnohem více. Tak v sobotu po sv. Matouši odvedeny celé 4 kopy.

Vápno přivážela obec až z Rovenska. Prodaly se v roce tři džbery po 12 groších.

Labe rozděleno bylo na jedenáct dílů a pronajato i s přítokem Mrlinou rybářům za 28 kop gr. Avšak i na sebe obec pamatovala místem při mlýnech, aby v čas potřeby nebylo nouze o ryby.

Z lázně a *domu kamenného* přijalo se od Jana lazebníka 5 kop ouroků a od Doroty Popky 1 kopa. Ouroky z *bělidel* platil jen Jan Kučera a to 10 gr.; po roce již od čtyř osob vybráno $47^1/_2$ gr. *Z vinohradu* od několika osob 5 kop. *Z masných* krámů platí se ze 35 kotců (3 prázdné) a sklepa po 20—50 groších ouroků. Býval tu tedy nemalý počet řezníků. *Šenkýři* a *hokyně*, úhrnem 6 osob, platí po $7^1/_2$ groších. Po roce platí osm šenkýřů ve městě celou kopu ouroků. *Z krámců* platí 6 osob 3 kopy 50 gr.; *smažičky* teprve r. 1618 odvádějí 20 gr. Podobně z *rámův* a *kotlův* chudý ourok teprve r. 1618 odvádějí dvě osoby 15 gr. Platy ze *zahrad*, *dědin* a *luk* obecních nebývaly stejné, ale vynášely slušnou částku, zvláště na Zálabí.

Vydání na potřeby městské na prvém místě uvádí platy pánů *purkmistrů*. Pánům purkmistrům měsíčně, dokud úřadují, každému po osmi kopách vyplaceno, o každém jarmarce dána zvláště panu purkmistrovi 1 kopa a podžbernýho při lově 3 kopy. *Ponocní* při branách nebývali stejně placeni. U brány Zálabské měli týdně 11 gr. 1 denár, u Svatojiřské 4 gr. 4 den., u Velelibské 8 gr. a u Bobnické tolikéž 8 grošů. *Hlásným* na velkou věž týdně 16 gr. *Služebníkům* »septimany« 8 grošů.

Chuda byla, jak od nepaměti až po dnes, rekordace *officialů školních*; dostávali týdně 11 gr., t. j. za rok 9 kop 32 gr. *Popravci* platilo se 8 kop ročně.

Pan *děkan* dostával týdně (»septimany«) 1 kopu grošů a mimo to na koření k hodům a posvícení třikráte po 10 groších, t. j. 30 gr.: po sv. Františku na ryby 3 kopy gr. a za žemle na faru probrané zaplaceny 42 gr.

Celný městský 1 kopu gr. ročně, *vážný* 1 kopu gr.; Adamovi *hodináři* za správu orloje městského na rathouze dány 3 kopy (po roce již 4 kopy); dvěma *ponocným* po rynku 13 kop 45 grošů za rok.

K *jarmarkům* vypravovaly cechy na dohled 24 *žoldnéře*, jimž město platilo každému po 2 gr.; činilo vydání za tři jarmarky 2 kopy 24 groše.

Poselné bylo nemalé; jízdný posel sprostředkoval spojení s městy, vrchnostmi, jezdil s dary, s dluhy, vodil koně, kteří byli zapůjčeni k poště do nejbližších stanic Bydžova a Brandýsa n. L. a j. Některá vydání sama věc objasní. Poslu do Prahy 6 gr.; do Hory 8 gr.: poslu, který chodil do Brandýsa s poštou dáno pro valach 7 gr., poslu do vsi Záhornice ke K. Martinovi o oves 4 gr.; do Brodu k magistrátu v příčině *odpovědníků* 4 gr.; poslu s psaním od pana podkomořího o jeho příjezd 18 grošů (vzácný to dar, jako odměna za oznámení vzácné návštěvy k sazení rady).

Do Bydžova poslu 6 gr., do Sadské 2 gr. a pro valach za poštou dvě otýpky sena za 6 gr. Do Rožďalovic o propuštění kaplana k službě Boží dány poslu 4 gr.; poslu, který chodil do Hradištka pro úhoře, 2 gr., poslu, který šel pro totéž do Litole a Ostré 4 gr.; poslu pro vápno do Rovenska 10 gr.; poslu, který ukazoval cestu arciknížeti na Brandejs, 5 gr. Poslu, který šel do Sokolče a Polabce upomínat za koně, 3 gr. Za přivedení valáška z Brandýsa 6 gr., z Bydžova 8 gr. $3^1/_2$ den. Jindy posel vypraven do Klonína o šmejdýře, do Poděbrad o lotrasy; s ouhořem za 32 groše vypraven k panu hofrychtéři.

Turecké koně vedlo třináct osob a dostaly 30 gr. Ryby za 1 kopu 30 gr. poslány arciknížatům Maximilianovi a Ferdinandovi.

Další nahodilá vydání obsahují dary *pohořalým* ze Slízka, z Týnce, Bičiny 5—15 gr. *Havíři* od šichty lámání kamene na cestu k mostu mrlinskému dána 1 kopa gr.

Na outratu panu primatorovi do Prahy dáno 5 kop, Pavlu Herinkovi v příčině židů do Prahy vyslanému 45 gr. (soused byl se žalobou u komory); na výlohy panu primasovi a Janouškovi k sněmu 6 kop a pak jim dodána ještě 1 kopa 30 gr.

Za *vápno* do Rovenska zaplaceno: za 49 džberů 6 kop 10 gr. a za dva vozy 1 kopa 45 gr.

Služby primasovi 20 kop, úředníkům důchodním tolikéž; písařům: Adamu Volfovi 7 kop 30 gr., Josefu Píseckému 16 kop, »Andreasovi« Cihlovi 40 kop.

Na *opravu cest* za 16 vozů dříví v čileckém háji s »pařezným« dány 2 kopy 12 gr. a za dovoz 48 gr.

Z rozličných výloh dalších poznáváme ceny r. 1617. Za *vázání* tří register k úřadu 12 gr., za *nová* registra důchodní 26 gr.; za červený *vosk* 3 gr.; za dvě *vydělané kůže* na kočárek 2 kopy 30 gr., k témuž účelu 5 *skopovic* po 6 gr., $5^1/_2$ lokte *plátna* za 15 gr. 3 den., za *cvečky* pocínované i černé (2000 kusů) dáno 45 gr. Od *vymetení* komína na rathouze 3 gr.; 4 *zámky* visuté do šatlavy za $37^1/_2$ gr., dva zámky k truhlicem do vozu za 26 gr.; 2 *scriptorálky* za 1 gr. 2 den. *Mazači* od mazání půdy v lázni 45 gr. Od *frejdu* 2 gr., za svíčky 4 gr., $^1/_2$ lb. vosku červeného za 15 gr. Panu ouředníku loučeňskému 6 žejdlíků *vína* za 12 gr. 6 den. *Hodináři* na dřevěný olej 6 gr. Za 2000 *hřebíků* na pobíjení krámců 36 gr. Za *pomorančí present* pp. Boleslavským, když pana děkana svého vezli, dáno 7 gr. $4^1/_2$ den. Za *knihu pěkného papíru* 4 gr., za *rys pěkného papíru* 54 gr., za *rys prostředního* 30 gr. *Sklenáři* od překládání skel v bráně 23 gr., za 8 kop nových koleček do radní světnice, též za čtverečky a svlaky do rámců 2 kopy 17 gr. Od opravy měděnce v šatlavě 10 gr.; za 2 konve vodní 2 gr. 4 den.: za koberec na rathouz 1 kopu 12 gr., za 6 řebříků o jarmarce svatojanském koupených 2 kopy 42 gr., za 5 halaparten po 15 gr. = 1 kopa 15 gr.

V tom roce slévali též zvon, jak svědčí vydání: za milířský uhlí k slévání zvonu 1 kopa gr., za přivezení věcí a potřeb k slévání zvonu z Boleslavě 1 kopa 30 gr., konváři na slévání zvonu 2 kopy 30 gr., na kvasnice k formě pro zvon 1 groš 2 den., zvonaři 2 kopy 30 gr.

Za pálený valáškovi, když jej poštové zedřeli, 4 gr., za pálený, ocet a koření koni na líkařství 30 gr. Čeládce za vezení spíže turecké 50 gr., za zřez pro ryby, arciknížatům nesené, 5 gr. $3^1/_2$ den., 7 kuřat na kapouny pro potřebu obecní koupeno za 17 gr. $^1/_2$ den.

Landkočímu za přivezení kaplana 30 gr. Za 2 husy do Prahy krmené 14 gr. Od rytí kolku k cejchování žejdlíků 18 gr. Písaři za tato registra 1 kopa.

Vybrali jsme z dlouhé řady obecních vydání jen význačná, jež objasňují poměry tehdejší, ceny předmětů, vydání za služby, za dary, za práce řemeslné. Zmínky jiné, jako o dveřích k mazhauzu na rathouze (za 24 gr.), o prutech přes okna (24 gr.), o zámcích k šraňkům (14 gr.), o kamnech v pastouškách (1 kopa 4 gr.), o rákose na most (30 mandel za 45 gr.) opakují se častěji; tažení žlabů, opravy na brány, drobnosti pro úřad nechybí na žádné stránce. Nezbylo obci mnoho ze příjmů; vždyť, jak další registra svědčí, ještě odjinud dosazovala.

II.

Za registry obecními následují podrobná *„registra důchodu mlýnského,“* spravovaná dvěma úředníky: Janem Plužanským a Václavem Jelínkem.

Týdně vymlelo se 4—18 korců žita, 1—5 korců pšenice, ječmene někdy nic, jindy až 20 korců, jahel 1—2 korce, podobně sladův; za toto obilí, jež se opět prodávalo, stržen hezký groš. Od mletí sladů (týdně mlívalo tré až šest várečníků) brávaly se peníze i slad. Za kuřata, slepice a vejce trží se r. 1617 kopa 40 gr. Od řezání klad lípových, dubů na baštu strženo nad 3 kopy. Ve mlýně tržilo se hojně za dobytek: za 16 vepřů, 2 krávy a 2 telata strženy 82 kopy 35 gr.; za kůň do Polabce, Křečkova, Sokolče a jiného čtvrtého strženo 39 kop 30 gr., z krmníku prodáno 40 vepřů.

Soukenníci platili na valše od cejchu 2 groše a vybrány od nich a jirchářů 2 kopy 16 gr. Za 18 korců *stupního prachu* přijato na 2 kopy. Jako prodaný omastek uvedeno 20 sejrů za 2 kopy 16 grošů $3^1/_2$ den.

Vydání: Na mouku bylo ve mlýně třeba týdně *3 korce žita*, které se bralo z příjmů mlýnských obilních. Největší odbyt byl na *jáhly*; vydávaly se nejen dle potřeby do kuchyně mlýnské, do Bílého dvora a do Šlotavy, ale i jinam. Z poručení pana primasa 2 věrtele panu hofrychtéři, hajnému do Lysé čtvrtci, panu děkanovi 3 věrtele, ponocným 2 čtvrtce, do Prahy 2 čtvrtce, k sněmu do Prahy 2 čtvrtce, řezníkům pražským, když vepře obecní koupili, přidán *korec* jahel.

Žita pánům purkmistrům a panu děkanovi 62 korce; *pšenice* na koláče do špitálu 2 korce, panu děkanovi 36 korců.

Za *maso* vydáno do mlýna týdně na 2 kopy. Za *žemličky k štědrému večeru* 6 gr., pacholkům a čeledi za žemličky po šest neděl 42 gr. Za *pivo* sečteno vedle vrubů, co vzato pro čeládku i žence, a napočteno 78 sudů po 8 gr. = 10 kop 8 gr. Za *koření:* k štědrému večeru 6 gr. za koření, $7^1/_2$ gr. za $1^1/_2$ žejdlíku medu a 3 gr. za ocet: k svatodušním hodům za koření 3 a půl gr., k posvícení 9 gr. Za 4 konve *kvasnic* 16 gr. Za 6 beček *soli* 12 kop 36 gr.

Za *ryby* vydáno: na půst tuna herynků za 6 kop 15 gr., k velkému pátku pro čeleď za ryby 30 gr., k štědrému večeru za 11 kaprů zaplaceno 25 gr. 1 den.

Rozličná vydání: za 4 soudky kolomasti (32 gr.), za visutý zámek pilaři ke komůrce (3 gr.), do Záhornice pro ovce poslu (13 gr.), za konev másla pro pana děkana (1 kopa), židu z Boleslavě za 46 lb. mosazi k slévání konví do štoku (4 kopy 45 gr.), konváři za přelití dvou

konví a klínů k vodárni (10 kop 30 gr.). k tomu 4 tuny uhlí (1 kopa 18 gr.), za pivovarské uhlí k sušení forem (21 gr.).

Za *drobnosti* do šejdovny, pětikolský, stupníku, jahelek, sladovny hojná byla vydání. Nejvíce však za kamení, kroužení a za kola vodní.

Tesařům a sekerníkům za opravy při mlejně, na mostech, v lázni, obecním dvoře, na bělidle vydáno 74 kopy 38 gr. 3 a půl den. *Nádenníkům* za práci ve mlýně, v lese, při pile, trubách, při opravě cest k jarmarku — úhrnem 40 kop. *Mydláři* za lůj 20 kop gr. Řešetáři, sedláři, kovářům a j. na 100 kop.

Za *železí* a to šíny i tažné, vocel z Prahy nad 2 kopy. Za *dříví* splavní na Loučeňsku 30 kop, za 20 borovic u Benátek 3 kopy 26 gr. Od řezání *sekaniny* 20 kop.

Za *dobytek* k chovu vydáno na 150 kop. *Služby čeledi:* Pilaři 15 kop, měřičníku 4 kopy, sladomelovi 22 kopy, smetipráškovi 12 kop, šafáři 10 kop, kočímu 8 kop, nádvorníku 8 kop, kuchařce 4 kopy, děvečce 3 kopy, dvěma pacholkům po 8 kopách.

Při registrech *„Dvoru při městě“* nezajímá nás tolik 100 kop, které strženy byly za obilí, jako některá vydání. Stále se mluví o 2 *mlatcích*, snad přijednaných k čeledi, jimž denně 3 a půl groše se platí, mimo to na svíčky se jim přidává 6 den. Podobný plat mají sekáči, ženci, vazači. Od hlídání hrachu dáno za 6 neděl 48 gr.

Příjmy *„dvora Bílého“* jsou již bohatší. Mimo obilí, jáhly, hrách, dobytek skýtá nájem z *melounice* 12 kop 30 gr. příjmů; za ryby strženy 22 gr., za máslo a sýr 23 gr., za 11 kamen 6 liber vlny 37 kop 41 grošů. Obilí, proso mlátí zde již 4 mlatci za 5 kop. Piva za 2 roky vypito 65 sudů. Značný byl i náklad na *vinici*. Na veliký pátek koupeno *medu a žemliček* pro čeládku a dobytek; místo homolek dáno čeládce syrečků za 2 gr. 4 den. Od stříže ovec dáno 40 gr. Dvaceti ženám od trhání a tření a prostírání konopě zaplaceny 4 kopy. Od sbírání housenek a kleštění stromů 46 gr. Za okopání zelí, turkův a šintování melounův 21 gr.

Služby zaplaceno šafáři se ženou 13 kop, mejstříkovi 9 kop. přednímu špitálníkovi 7 kop 10 gr., pluhaři 8 kop 50 gr., zadnímu špitálníkovi 7 kop, skotáku 3 kopy 30 grošů, děvce tolikéž, ovčáku 5 kop.

Nic pozoruhodného nenalézáme v účtech dvora *„Šlotavy“*.

Výhodné postavení měl *„Dvůr špitální“*. Mimo uvedené příjmy jiných dvorů těžil i z *odoumrtí*. Tak čteme: za peřinku 30 gr., za boty 20 gr., za košili 18 gr. Úroky od poddaných v místě i ve vsích, z polí, luk nesly též slušný příjem. Platy z tohoto dvora vycházely na ouředlníky kostelní, officialům školním a děkanovi.

III.

Solnice nymburská, privilegovaná v XVI. věku, podržela svou dobrou pověst i r. 1617, jak svědčí *registra solní*, dvěma úředníky Jiřím Čejkou a Janem Felixem řízená. Z roku minulého přijato na hotovosti v kase solní 50 kop, v soli 10 a půl soudku *vysoké*, 3 kopy 5 beček *šumboru* a 1 kopa 5 beček *soli prachatické*.

Za *sůl vysokou* tržilo se týdně až 10 kop. gr., za *prachatickou* 2—3 kopy, nejvíce však spotřebovalo se *„šumbory“* v bečkách cele prodávané; tržívalo se za ni 10—20 kop týdně. Sůl hlávková či malá se vůbec neprodávala.

Obec v tomto roce koupila 30 soudků soli vysoké, platíc různě za soudek 5 i více kop, 182 bečky »šumboru« po 1 kopě 50 groších i více, a 220 beček soli prachatické po 1 kopě 38 gr. i více.

Z register solních platilo se značné vydání při příjezdu J. Mti. pana hofrychtýře k obnovení ouřadu konšelského, toho roku 89 kop 43 a půl den. Za 2 štoky pilaři 10 gr.; Janu Felixovi, který jel sůl do Kouřímě kupovat, vydáno 12 gr. a počtením od register i dvěma úředníkům solním 14 kop. Sůl prodávala se v celku i na čtvrtce; každoročně byly nějaké nové čtvrtce kupovány po 2 gr.

Ze dvora Hlavnicovského plynul městu zvláštní příjem za *víno, ovoce, med*, za *vlnu* a *skopce*. Vína červeného vytlačeno toho roku 21 *vědro*, vína bílého 12 *věder*. Za *merunky* a *višně* na vinici stržena 1 kopa 20 gr., za 15 žejdlíků *medu* 1 kopa 15 gr. O jarmarce zimním prodány 22 kameny 2 libry *vlny* (po 2 kopách 32 gr. 3 a půl den.) za 56 kop 10 gr. Skopci prodáváni po 20 i více gr., jehňata po 17 gr. Nescházelo i darů: J. Mti. Arcikn. Maximilianovi darován skopec, panu hofrychtýři 2 jehňata.

Ve vydání na *vinici* jsou vytčeny všecky práce, které vinař konal s desíti pacholky. Jmenuje se: zdělání půdy z jara, řezání, roznášení hnoje za babky, sbírání rývy, od krechet, podsazování, kopání, roznášení tyček, správa vodry, vázání křoví, kladení rozvodu, podlom, kopání a tyčení, povazování, podhrabky, smítání vrchů, trhání tyček, krytí vinice. *Ovčákovi* služby 8 kop 15 gr., od *stříže ovec* 4 kopy 28 gr.

Registra cihelní udávají, kolik a jakých cihel bylo prodáno roku 1617; v Nymburce 86.400 kusů, přes pole 9500 cihel; krycích 600 kusů za 1 kopu 12 gr., komínových 1800 kusů, dlaždiček 650. Cihláři za vypálení díla ve dvou pecích t. j. za 44.500 cihel dáno 49 kop 50 grošů a 2 korce žita, půl věrtele krup a jahel. Za splavní dříví na Labi 29 kop 35 gr.

Z *register zádušních* poznáváme náklad na chrám, školu a faru. I zde příjmů neschází z gruntů, luk a polí. Vedle toho od dvou míst v chrámu Páně po 15 gr. (Anna kloboučnice za stolice). Příjem z „*funer*“ dělil se dle tříd; první místo po 1 kopě t. r. čtyřem osobám, druhé po 30 gr. 15 osob, třetí po 5 gr. 25 osob, čtvrté po 3 gr. 22 osoby, po 2 gr. 3 osoby. Umřelo tedy v t. roce 69 osob.

Zvláštní příjem poskytovaly *petice*. Desetkrát za rok chodily vdovy po městě vybírat na kostel, někdy také jen u kostela stály a prosily:

1.	petice v pondělí po květné neděli vdovy přinesly	1	kopu	25	gr.	5 den.
2.	» na velkou noc u velkého kostela vybráno	1	»	21	»	4 »
3.	» na neděli Rogationum vybráno . . .			31	»	4 »
4.	» o sv. duše u kostela sv. Jiří vybráno			53	»	3 »
5.	» po sv. Trojici u kostela sv. Jiří vybráno			17	»	$3^1/_2$ »
6.	» o posvícení vybráno			51	»	2 »
7.	» o Dušičkách »			20	»	3 »
8.	» o Všech Svatých vybráno			42	»	— »
9.	» v pondělí před Vánoci vdovy přinesly	1	kopu	37	»	— »
10.	» na Boží narození vybráno	1	kopa	9	»	3 »

Ve vydání čteme: expensí do školy za 46 neděl dáno žákovstvu 7 kop 40 gr.; řemeslníkům za rozličné práce, jako tesaři, kováři, sklenáři, truhláři, bednáři a j. vydáno hojně peněz; také za vosk a přelití svěc k velikonoci, na sv. Kateřinu spotřebováno nad 5 kop do roka.

Do kuchyně farní, kde se i officialové s děkanem stravovali, kupovány přes tu chvíli hrnce, kotlíky, lžíce jalovcové, cedník železný, mísy cínové, husy k posvícení, kbel dubový. Paní děkance za prádlo se platilo a kuchařce též službu páni ze zádušních peněz čtvrtletně dávali.

Svědomité účty, v nichž vše do posledního denáru zapsáno, vedli Nymburští po řadu let v XVI. věku, až do vojny třicetileté. Při nedostatku jiných místních pramenů poskytne prostudování všech knih účtů městských cenný příspěvek ke kulturní historii města i celé vlasti. Co z nich dosud sem tam nahodile vypsáno, nevystihuje z daleka bohatého obsahu, na který rozborem knihy jediné tímto upozorňujeme.

— — —

Rafael Soběhrd Mnišovský ze Sebuzína.

(* 1580 † 1644.)

Píše **Dr. Ant. Podlaha.**

Poněmčilé nyní město Horšův Týn bylo ještě na sklonku století XVI. úplně české. V té době bylo kolébkou několika mužů, kteří neobyčejnou měrou vynikli jakožto upřímní vlastenci i stateční obránci víry katolické. Narodil se tu slavný probošt kapitoly pražské a administrátor arcibiskupství pražského *Jindřich Skribonius* († 1586), jenž si velikých zásluh získal o uvedení řádu jesuitského do Čech, dále horliví odpůrcové českých bratří *Václav Brosius*, probošt jindřichohradecký, a přítel jeho jesuita *Václav Šturm* (1533—1601): horlivý spisovatel náboženský a pomocník Slavatův při jeho pracech historických jesuita *Jiří Plachý* (1585—1659).

Vedle těchto příslušníků stavu kněžského pošel z Týna Horšova v oné době muž stavu laického, jenž za krajany svými co do vroucího přesvědčení náboženského i vlasteneckého nikterak nezůstával pozadu.

Byl to Rafael Soběhrd Mnišovský. Narodil se r. 1580 z rodičů měšťanských. Studia humanitní konal v Praze na školách jesuitských, kdež nabyl vzdělání důkladného, jímž položil základ k dalšímu rozvoji bohatých svých vloh. Ještě v pozdních letech s vděčností připomínal si, že v Praze nabyl prvého vzdělání. „Tina mihi genitrix, Praga altrix," napsal, t. j. „Týn mi kolébkou, Praha vychovatelkou." Jako jinoch dvacetiletý seznámil se v Praze s polským šlechticem Bartolomějem Paprockým z Hlohol a z Paprocké vůle, jenž jakožto přívrženec strany, která podporovala kandidaturu arcikníže te Maximiliana na trůn polský proti straně Jana Zamojského, snažící se dosaditi na trůn polský Zigmunda, kralevice švédského, po nešťastné bitvě pod Byčinou dne 25. ledna 1588 opustiti musil vlast svou a pohostinu žil na Moravě i v Čechách, zabývaje se tu velikými pracemi genealogickými o domácí šlechtě. Roku 1600 dokončil Paprocký největší knihu svou, totiž „Diadochus, id est successio, jinak posloupnost knížat a králův českých, biskupův a arcibiskupův pražských, i všech třech stavův slavného království českého." Paprocký tehda byl již tou měrou jazyka českého mocen, že mohl tento spis složiti po česku; nicméně dal jej před tiskem od Mnišovského lédnouti a opraviti.

Že by byl část Diadochu, nadepsanou „Cathalogus, aneb posost biskupův a arcibiskupův Pražských" atd. (str. 209 násl.)

samostatně složil, jak domnívá se Rybička a po něm opakuje Jireček, neshoduje se s pravdou. Neboť pod uvedeným titulem čteme poznámku „Eodem Authore," jež vztahovati se může jen na Paprockého. Ke konci přípisu „Vysocedůstojnému a Osvícenému knížeti a pánu panu Zbinkovi Berkovi z Dubé" (str. 344—346) připojen totiž epigram Soběhrdův, podepsaný „Raphael Sobiherdus" (str. 346); Rybička omylem se domníval, že tento podpis vztahuje se k celému přípisu, v němž mluví se o sepsání předcházejícího seznamu biskupů a arcibiskupů pražských i o následujícího za ním oddílu „O klášteřích a opatech v témž království českém."

Známť byl Mnišovský již tehdáž jako obratný veršovník latinský, a Paprocký na dvou místech pojal do svého díla latinské verše spolupracovníka svého: totiž na str. 242., kdež Mnišovský tak zv. „epicediem" či hrobním nápisem oslavuje památku chrabrého obhájce Sigeta, hraběte Zrinského († 1566),[1]) a na str. 346., kde velebí zásluhy arcibiskupa pražského Zbyňka Berky. Jakož dílo Paprockého nese se duchem přísně katolickým, tak i verše Mnišovského jím jsou provanuty, a svědčí spolu i o úctě k arcibiskupu Zbyňkovi, jenž ničeho neobmeškával, co bylo k zvelebení církve katolické v Čechách a ochraně její proti přívalu jinověrství.

Mnišovský apostrofuje jej těmito slovy:

Vive ergo Præsul, Princeps o inclyte vive,
imo, dum cœli sedem terrasque tenebit
casta fides, perpes fama cum perpete vives.[2])

Epigramma.

Tuta Pharos Philadelphæi fundamine saxi,
tuta etiam atque isthoc præsule tuta fides.
Trux quanquam radios obfuscatura polares.
Hæresis in Bœmum verterat arma polum,
Arma tamen Fidei Præses determinat armis
et tenebrosam aciem diffidit ipsa Fides.
Sic tutata proin mitte isthanc Czœchia vocem,
Zbinco Sybillonas vivat olympiadas.[3])

---

[1]) Aliud (epicedium Nicolao Comiti a Serin) Raphaelis Sobiherdi.
O praelustre Caput, quod Turcica vulserat Harpe.
In patrio, Patriae gemma, quiesce sinu.
Te quanquam in pali foedarit robore Mehmet
At non Virtutis praemia parti tulit.
Atlanti notum, fama cum perpete vives,
Immotus donec stabit Atlantos apex.

[2]) Žij tedy, Pane, kníže ó slavné, žij,
tyť, dokud nebes sídlo míti a na zemi vládnouti bude
ryzí víra, vždy v nehynoucí paměti žíti budeš!

[3]) Jako Fáros na Filadelfské založený skále, tak i pod takovýmto náčelníkem bezpečna jest víra. A jako mračno zastíniti hledící paprsky žárné haerese proti zemi české obrátila zbraně, než náčelník proti zbraním jejím obrátil zbraně víry a temné šiky rozrazila sama Víra. Tak ochráněna pozvedni tudíž Čechie hlasu svého a zvolej: kéž Zbyněk dožije se Sybillských olympiad. Bart. Paprockého: Diadoch 346.

Dokončiv v Praze studia přípravná, puzen byl Mnišovský neodolatelnou touhou po odborném vzdělání, jehož mu pokleslá tehdy universita pražská poskytnouti nemohla, jakož i po seznání cizích zemí a národů. „Cizí proputovat země za příjemné i užitečné vždy jsem pokládal," praví sám o sobě. I odebral se především do Říma, kdež se vší pilí věnoval se nejen studiím, nýbrž i zdokonalení duše své. Řím měl naň vliv obrozující, jak Mnišovský ještě na sklonku života svého vyznává, an dí: „Hle, klíče Římské, na nebi i zemi mocné, i mně otevřely vstup k životu." Upomínka na pobyt v Římě zaznívá i v tomto pěkném epigramě Mnišovského.

„Proč smrti se bojíš? Pohlédni na Řím starý i nový
a viz, kterak v novém město staré vzkříšení došlo."

Po té pobyl nějaký čas ve Francii, zejména v Paříži. Tu prožil strašlivou dobu morové nákazy, a svědkem byl úžasné úmrtnosti, která obyvatelstvo velkého města decimovala. Ve svých „Peregrinatoriích" líčí dojem tehdejší dvojverším:

„Vidi urbes Paridis, vidi mera funeri in illis,
Ut pereunt! urbes mors rapit, et Parides.[4])

Leč i utěšenější dojmy přinesl si ze svého pobytu pařížského. Zejména budovy pařížské a půvabné břehy loirské zaujaly jeho mysl. „Když plul jsem přes Loiru," praví mimo jiné ve svých Peregrinatoriích, „řeku přeutěšenou, pravil jsem, že u nižádné jiné řeky bych sídla si nezvolil.[5])

Procestoval i poříčí rhonské a přes Německo vrátil se, dokončiv v cizině studia právnická a dosáhnuv stupně doktora práv. Právem mohl o sobě tudíž říci „Me peregre ars tinxit," „V cizině mne umění posvětilo." Kromě vzdělání odborného nabyl v cizině i obsáhlé znalosti cizích jazyků. „Lingua polyglossa mihi," „Jazyk můj mnohojazyčný jest," praví sám o sobě.

V Praze brzy neobyčejně vzdělaný muž došel náležitého povšimnutí, a to u samého dvora císařského. Vrátil se do Prahy r. 1611, v době, kdy císař Rudolf II. vzdal se ve prospěch bratra svého Matyáše i Čech, Slezska i Lužice. A tomuto doporučen byl mladý náš právník. Matyáš přidělil jej jakožto tajemníka svému ministru-presidentu kardinálu Kleslovi, jenž tehdáž stál na vrcholu své moci a na výsluní přízně císařské. Ve službách Kleslových osvědčil se Mnišovský tou měrou, že mu svěřována bývala i důležitá poslání politická, tak zejména ve vyjednávání o mír mezi republikou Benátskou a Ferdinandem II., tehdáž vévodou štýrským, mezi nimiž od roku 1615 vedena byla válka. Konečný mír uzavřen dne 1. února 1618 v sídle Kleslově, ve Vídeňském Novém Městě. Ferdinand II., ač s chováním Kleslovým při vyjednávání tom nebyl valně spokojen, pokládaje jej za spojence Benátčanův, dovedl přece

[4]) „Shlédl jsem města Pařížská, než zřel jen neustále v nich pohřby,
óh, jak hynou! hle, kterak smrt celá města v niveč uvádí!"

[5]) „Dum legerem Ligerim, peramaeni fluminis undam,
Non alio dixi flumine demorerer".

oceniti zásluhy Mnišovského tou měrou, že povolal jej ke svému dvoru a jmenoval jej vládním radou štýrským. Zároveň uložil mu, aby nejstaršího syna jeho Ferdinanda, potomního císaře Ferdinanda III., tehdáž desetiletého, vyučoval jazyku českému.

Ferdinad II. sám neznal se dostatečně v jazyku českém, neboť jako syn štýrského arcivévody Karla nemohl si ovšem z počátku činiti naděje na dosažení koruny české, dokud zde byli ještě synové císaře Maximiliana II., i byl, jakožto budoucí panovník německého Štýrska vychován zcela po německu. Nicméně osvojil si po dosednutí svém na trůn český jazyk náš aspoň do té míry, že mu dostatečně rozuměl. Že si pak českého jazyka opravdu vážil, o tom svědčí právě úkol, jejž na Mnišovského byl vložil. Mnišovský vykonal svěřenou sobě úlohu se zdarem úplným. Sepsal pro vznešeného svého chovance praktickou mluvnici českou, kteryžto spisek roku 1648 od Švédů z Prahy byl s jinou kořistí odvezen do Švédska, kdež se chová v knihovně university Upsalské. Velice nadaný jeho žák činil v češtině pokroky tak utěšené, že záhy tak plynně dovedl po česku hovořiti, že v kolleji tovaryšstva Ježíšova v Hradci Štýrském, kde dlel na vychování, otce svého, když kollej navštívil, českou řečí uvítal, a i při jiných příležitostech otci svému po česku — zvláště blahopřání — přednášel. Balbín sám, jak píše, měl v rukou takovéto české přání, jež mladý princ odříkával. V pozdějším životě svém Ferdinand III. rád hovořival po česku. Při korunovaci své v Praze r. 1627, kdy mu od stavův českých nejdříve v českém jazyku a potom teprve v německém bylo holdováno, rozmlouval s velmoži českými po česku a po česku vykonal také přísahu korunovační.

V českých městech, kdykoliv do nich zavítal, s obyvatelstvem hovořival po česku a tím si mysl obyvatelstva českého nemálo naklonil. Byl též upřímným ctitelem svatého patrona našeho Václava. Beckovský ve své „Kronice“ o něm zaznamenal, že „kdykoliv za pobytu svého v Praze v chrámě Svatovítském slyšel zpívati píseň „Svatý Václave, vévodo České země“, jevil neobyčejnou veselost, z okna své císařské modlitebnice hlavu, aby ho lid mohl viděti, vyložil, tu píseň zpívati pomáhal, a za českou řeč nikdy se nestyděl.“ Ve Staré Boleslavi chová se písemný důkaz jeho lásky k řeči české i k sv. Václavu. Jest to kolorovaná rytina představující sv. Václava, na jejíž zadní straně císař vlastní rukou r. 1655 napsal: „Svatý Václave, králi český, pros za mne. Ferdinand.“

O to vše si získal hlavní zásluhu náš Mnišovský, jenž do útlého srdce chovance svého vštípil lásku k jazyku svému mateřskému i k patronu českému, jehož sám vroucím byl ctitelem, on, jenž napsal kdys tento vroucí k němu povzdech:

»Sis patrone meus, me tolle Bohemė Bohemum,
Deduc in gremium meque meosque tuum.“[6])

V pohnutých dobách 1618—1620 byl Mnišovský mnohonásob od Ferdinanda II. i jinak ve věcech politických potřebován.

[6]) „Buď patronem mým, mne Čecha, Čechu, ochraňuj,
a k sobě mne i drahé mé, prosím, uveď.“

A Ferdinand nemeškal věrného služebníka svého za platné služby jeho odměniti. Záhy po nastoupení svém na trůn český povýšil jej první neděli po novém létě r. 1621 do starožitného stavu rytířského v království českém a v zemích k němu přivtělených a udělil mu právo, aby se psáti mohl z Sebuzína a Heršteinu a užívati erbu vladyckého. Roku pak následujícího jmenoval jej radou král. českého appellačního soudu.

V letech 1622—1626 byl Mnišovský přidán komissi reformační na Moravě a v Kladště. Pro platné a věrné služby, které při této komissi prokázal, daroval mu král Ferdinand II. listem, datovaným na hradě Pražském v pátek po sv. Filipu a Jakubu roku 1628 statek Bulikov na Moravě, jenž Janu Dvořeckému byl zkonfiskován. I jinak množila se zámožnost Mnišovského. Roku 1626 postoupen mu byl dekretem komory královské dům někdy Hektora Údarta na Starém městě Pražském. R. 1628 koupil dům „u Bab" řečený, v Tarmarce na Starém městě Pražském ležící, téhož roku i vinici na Letních u Prahy, r. 1638 svobodný dvůr ve Vršovicích u Prahy, a statek Lochkov; mimo to koupí získal i vinici „Zvonařku" u Prahy.

I v úřadech postupoval Mnišovský neustále. Roku 1628 jmenován byl sekretářem při nejvyšší dvorské kanceláři a roku 1635 královským prokurátorem a r. 1640 místokomornikem desk zemských.

Z povinnosti úřední musil prováděti obtížné úkoly naň vznášené. Tak byl členem komisse, která k ruce císařově ujmouti měla statky někdy Valdštýnovi přisouzené. Velikých zásluh získal si Mnišovský také v tak zvané kridě Trčkovské. Když totiž roku 1635 statky a zboží všeliké Janu Rudolfovi Trčkovi z Lípy a Magdaléně z Lobkovic, jakož i Adamovi Erdmanovi, synu jejich, náležité, pro velezrádná jejich předsevzetí za propadlé byly prohlášeny a zvláštní komisse k likvidování a zapravení dluhů na zbožích těch ležících byla zřízena, musil Mnišovský, jakožto kurátor fisci vésti celou tuto velmi spletenou a obšírnou při a strávil čtrnácte měsíců ve Vídni za příčinou vyhledávání svědků k velezrádě oné se vztahujících a zkoušení pohledávek od věřitelů na zboží Trčkovských činěných, jakož i průvodu a svědomí k doličení toho podaných a přednesených.

Prací Mnišovského také byly veškery české překlady vládních dekretů a nařízení z Vídně přicházejících. Překlady ty, z pravidla hned tiskem vydávané, vyznačují se správným a jadrným jazykem. Celkem strávil třicet tři léta ve službách státních, slouživ třem císařům: Matiášovi, Ferdinandovi II. a Ferdinandovi III.

Přízně císařské velice si vážil. „Rex libertatibus me auxit". „král přízní svou mne zahrnul", připomíná vděčně ve svých epigramech.

I v rodinném životě svém byl Mnišovský šťasten. Za manželku pojal paní Eufrosinu Hiršovou z Hiršeku. Věrná láska manželská ozývá se z epigramů jeho, nadepsaných „Uxoria". Měl dvě dcery Julii a Barboru, k nimž nedlouho před smrtí svou obrací se

dojemnými epigramy. Vybízí je, aby především ctily světice, jichž jména na křtu byly obdržely. „Svaté Ludmily," tak praví, „budiž vezdy věrnou dcerou, dcero má Ludmilo: tuto matku svou nad jiné cti a za ochranu prosívej."

A mladší dceru napomínal: „Svaté Barbory vždy budiž oddanou ctitelkou." Mladší jeho dcera byla patrně miláčkem otcovým. Jako on i ona měla zálibu v poesii: skládala písně a byla i dovednou pěvkyní a zpěvem svým otce svého obveselovala. „Ty, mladší dcero moje," táže se jí otec, „moje Pěvkyně, zda i pohřeb můj opěvati budeš?" A louči se s ní: „Již s Bohem, životě můj, buď šťastna, dokud živa budeš, ty, jež jsi mi bývala Saphou i Cliou."

Na veškeren blahobyt pozemský Mnišovský pohlížel okem věřícího křesťana; jeho heslem bylo: „Cuncta nihil!" Vždy na zřeteli měl především spásu duše své. „Hříchů nenáviděl jsem," tak praví, „nenávistí nesmířitelnou: nade vše, ó Bože, tebe miluji a opět miluji."

Byl horlivým sodálem Marianským, a to netoliko dle jména pouze, nýbrž celým životem svým; byl přesvědčen, že kdo upřímným srdcem jest údem družiny Marianské, nemůže vésti život neušlechetný. „Ten, jehož jméno," tak praví, „zapsáno jest v albu Marianském, zda může spolu zapsán být i ve knize černé?" Nicméně byl vždy bedliv skromnosti, jež vyznívá ve slovech: „Mezi sodály Nebeské Panny mne čítejte, leč jen tak, jako peníz falešný nepozorován se dostává mezi veliký počet peněz pravých."

Mnišovský byl vzezřením přísného, avšak, jak praví Bohuslav Balbín, jenž dobře jej znal, pod drsnou touto rouškou skrývala se povaha nanejvýš milá a vlídná.[7])

Smrt míval Mnišovský stále na mysli. Na sklonku života svého složil si 540 latinských epigramů pohřebních, o nichž v závěti své nařídil, aby po smrti jeho tiskem byly vydány, jakož se také stalo.[8]) K smrti připravoval se způsobem příkladným, proniknut jsa živou vírou. „Naděj i víra má Kristus, i láska Kristus," tak praví, „zvítězím, bude-li poslední zápas můj jimi posilován." A pro poslední chvíle své si přál: „Poslední slovo mé budiž Ježíš, budiž Maria, nechciť jinak se světem se rozloučiti."

Zemřel dne 21. listopadu r. 1644 a pochován byl v kostele sv. Salvátora v Praze. Náhrobek jeho dávno jest již vyšlapán; ne z kamene již, nýbrž jen z knihy jeho „Funebrii" zaznívá k nám poslední jeho prosba: „Zde Rafael odpočívám, lnul-lis ke mně láskou, pomodli se za mne, hrob můj nezdob kvítím, aniž prolévej nad ním slz, o modlitbu jen tebe prosím!"

[7]) Podobizna jeho jest v díle „Abbildungen böhm. und nährischer Gelehrten und Künstler IV. (Prag 1782) u str. 50.

[8]) Funebria Raphaelis Mnischofsky de Sebuzina et in Lochkow, s. c. Majestatis appellationum consiliarii et in regno Bohemiæ Vice Camerarii, quæ sibi ipse vivens adhuc valensque fecit, conscripsit, edidit, et distribui in suo funere testamento canit. Anno Domini MDCXXXXIV. Aetatis suæ LXIV.

Doplňky k V. dílu Tomkova Dějepisu města Prahy od str. 40-54.

Dodává **František Štědrý.**

Při svých pracech, které jsem konal v deskách zemských, zejména v kvaternech XIII., XIV. a XV. dvorských desk, přicházel jsem na rozličné osoby, jež byly kolem krále Václava IV. v úřadech postaveny. Porovnávaje seznamy v dotčeném díle Tomkově, shledal jsem dosti osob, zvláště v nižších úřadech, dosud neznámých. Jakož jsem se pokusil v tomto „Sborníku" I. 185. str. uveřejniti seznam místosudí dvorských (vicejudices curiæ regalis), což se mi až na l. 1409-12 podařilo nalézti, nemohu tak říci o těch úředních osobách, které v této stati uvádím. Příčina hlavní jest, že mi není přáno meškati delší dobu u pramenů v Praze, abych mohl procházeti desky dvorské soustavně. Zejména se přiznávám, že kvatern 25. (liber rationum) a 61. (liber terrae) a tak zvaná miscellanea dříve u desk zemských, nyní v archivě města Prahy se nalézající, jen povrchně jsem prošel. Jiný nedostatek v tom záleží, že u velké většiny mohl jsem uvésti toliko jméno křestní a že mnohá osoba bude dvakrát v seznamě uvedena, jelikož někdy není možno zjistiti, byla-li původu měšťanského neb zemanského, a kolikrát teprv srovnáváním neb náhodným úplným záznamem docházíme jistoty. Kdyby bylo řádných místopisů po ruce, byl by výsledek jistší a bohatší. Mimo to i pramenů vydaných z té doby není tak mnoho naproti těm, které při této práci postrádati musíme.

K lepšímu přehledu znamenám nové osoby v seznamě Tomkově buď neuvedené, neb sice známé, ale jiným údajem času opatřené číslicí.

(Str. 40.) *Místokomorník:*

1) 1392 Jindřich z Kokovic DD. XIV. 219.
2) 1417 26. dubna Jaroslav z Budělhostic a z Chlumčan DD. 61. B. 13.

[Str. 41.] *c) Nejvyšší písař:*

1) 1386 Jan z Dražic DD. XIII. 214.
2) 1394 Kunat Kapléř z Sulevic DD. XIII. 20. 186.

[Str. 42.] *d) Nejvyšší purkrabí:*

1356 20. března Vilém z Landsteina (Tingl conf. I. 33.)

[Str. 43.] *Místopurkrabí:*

1) Buzek 1380—88 nazývá se z Přelice (Tadra: Soudní akta II. 294.)
2) Mikšík 1384. DD. XIII. 134.

Purkrabí Vyšehradští:

1) Chval z Kostelce 1381 DD. XIII. 73.
2) Racek Kobyla (kn. měst. miscellanea 2100 str. 248, 1410, 1411, 1412, 1414. Racek z Otvojic DD. XV. 2. 12. arch. m. Prahy 992 fol. 167.).

Místopurkrabí Vyšehradský:

1384, 1388 Mikšík DD. XIII. 8. 134.

Nejvyšší soudí dvorský (judex curiae supremus):

1) 1360—65 Boreš z Risenburka (Huber Reg. Caroli č. 3328, 3584).
2) 1381, 1382 Beneš Škopek z Dubé—1389 DD. XIII. 28, 35, 227.

3) 1390, 1391, 1393 Purkart Strnad z Janovic DD. XIII. 12. 100. 185.
4) 1402—1407 Břeněk ze Skály DD. XIII. 88. XIX. 1.

[44. str.] 3. *Podkomoří královský:*

1) Rús z Litic 1357, (Huber Reg. Caroli 2712).
2) Mikuláš Biskupův (Nicolaus Episcopi) 1358, 1360, 1361, 1362. arch. Loun. B. 6. str. 12. I. C. I. 134. str. Čelakovský Codex II. 563.
3) 1367, 1377 Frána rytíř, syn Petra Matesa ze Žatce (Tadra Věstník učené spol. 1893 str. 21) orig. arch. arcib.
4) Mikuláš Jenteš 1379 liber visitac. 6. list.
5) 1380 Vítek z Landsteina Mitthl. G. D. B. 1891 str. 11.
6) Hánek probošt Lubuský 1380 arch. Loun. I. C. 2. str. 5.
7) Jíra z Roztok 1385 (Stadtbuch Saaz 150).
8) Pešík z Minic 1386 arch. Loun. I. C. 2. 69. str.

Písař podkomořího:

1397—1401 Prokop arch. Loun. I. C. 3.

[Str. 45.] *Strážný čili pojezdný silnic královských* (custos stratarum viarum):

Šedývěk Jan 1414 DD. XV. 220.

3. *Hofrychtéř měst královských* (judex curiae civitatum):

1) 1364 Frencl z Posenpachu erect. IX. G. 6.
2) 1380, 1384 Bernard Černý arch. Loun. I. C. 2, 32, 52.
3) 1386, 1387 Václav syn Jindřiškův z Čáslavě arch. Loun. I. C. 2. Čelakovský Codex II. 565.
4) 1396, 1398 Pešlin ze Sušice (de Sicca) arch. Loun. I. C. 3, 37.
5) 1399, 1401 Vavřinec tamtéž I. C. 3, 73.

5. *Mincmistr na Horách Kutnách*:

1386 4. října Kunat Kapléř z Sulevic arch. Loun. I. B. 9. 11.

[46. str.] 6. *Nejvyšší lovčí.*

Lovčí (venatores domini regis):

1) 1381 Přibík z Tutlek
2) 1381 Čáslav z Vlksic } DD. XIII. 132.
3) 1383, 1385, 1392 Jindřich Šiška DD. XIII. 85. 87, 136.
4) 1389 Volfard DD. XIII. 138.
5) 1389 z Radomilic Lipolt (tamtéž).

Lučištník královský (sagittarius seu arcufex regis):

Jiřík (Girgl) 1380, 1393 podruhé se nazývá jen z Hrádku (de Burglins) DD. XIII. 129, 145.

7. *Ministr komory královské nejvyšší:*

1417 Jan ze Smilkova a z Kostelce DD. XV. 96.

Mistr komory královské:

1349 Bušek z Vilhartic (Tingl conf. I. 86).

Písař komory královské:

Mikuláš 1404, 1411 Kn. m. Prahy 2075 str. 15.

Místopisař komory královské:

1388 Vavřinec zároveň podrychtář Starého m. arch. Loun. I. C. 2, 102.

Nejvyšší kancléř kralův.

[47. str.] *Ingrossator listů královských:*

1) 1395 Martin kanovník Týnský (Borový erect. 413).
2) 1417 Jindřich z Altendorfu (Emler P. DZ. II. 138).

Poslové království (cursores d. regis):

1) 1381 Matěj
2) 1381 Světlík } DD XIII. 230.

Sekretáři království:

1) Konrad de Wetha 1397 orig. metrop. arch. XX. č. 6.
2) 1417 Jan z Kostelce DD XV. 298.

[48 str.] 9. *Nejvyšší hofmistr* (magister curiae supremus):

1) 1369 5. listopadu Tima z Koldic (Tingl conf. II. 15).
2) 1373 Hereš (Tadra: Soudní akta I. 60).
3) 1394 Heřman z Choustníka DD XIII. 77.

Komorníci či sluhové království (camerarii, servitores, cubicularii d. regis):

1) 1380, 1398 Buzek z Heroltic DD. XIII. 92, 103.
2) 1381 Fidlarius DD. XIII. 230, 231.
3) 1380, 1381, 1383 Soběhrd (z Nechvalic) DD. XIII. 94—97.
4) 1382 Jan Kozel ze Zásady DD. XIII. 28.
5) 1384, 1393, 1394 Hroch z Krašovic DD. XIII. 48, 98, 101.
6) 1384 Šremel DD. XIII. 32.
7) 1381, 1383, 1385, 1390 Mikšík asi totožný se Šlechtou Mikulášem, který byl měštěnínem Nového m. Praž., DD. XIII. 1, 194, 211, 222, 231.
8) 1364 9. září Petr (Emler conf. I. 53).
9) 1386 Štěpán z Újezdce DD. XIII. 98.
10) 1382 Radec z Bratronic neb z Vlkavy DD. XIII. 28, 213.
11) 1388, 1392 Mac, snad totožný s Matějem z Kunratic, DD. XIII. 35, 121.
12) 1393 Ctibor z Rašovic DD. XIII. 47.
13) 1393 Zikmund DD. XIII. 87.
14) 1394, 1386 Jaroslav z Nevida DD. XIII. 120, 125.
15) 1394 Bohuslav z Krchleb a Martin Stašovec z Nezabylic DD. XIII. 125.
16) 1394 Janek a Aleš DD. XIII. 51.
17) 1394 Kneusel DD. XIII. 88.
18) 1395, 1407 Engliš DD. XIII. 31, 38.
19) 1395 Petr řečený Škopek m. kn. 2172. str. 136.
20) 1395 Hlúšek DD. XIII. 37.
21) 1398 Frycek z Povybuk DD. XIV. 74.
22) 1399 Henzlík DD. XIV. 110.
23) 1399 Habart miscellan. 2100 str. 4.
24) 1401 Vilém Kepka miscellan. 22 str. 21.
25) 1401 Jindřich z Druzenic DD. XIV. 225.
26) 1401, 1406 Janek Cagel natus Phabosca, snad totožný s Jankem pod č. 16 r. 1394 uvedeným DD. XIV. 60. 225.
27) 1404 Jiřík DD. XIV. 227.
28) 1404 Peregrin z Nahoředčic DD. XIV. 227.

29) 1404 Martin DD. XIV. 55., snad týž s Martinem Šrankem 1406 23. září měst. kn. praž. 992 67 str.
30) 1405, 1406 Jan Levnovec z Levnova DD. XIV. 7, 14, 304, 309.
31) 1405 Jan z Bischofswerde DD. XIV. 300.
32) 1405 Vácha ze Všetat DD. XIV. 96.
33. 1406 Němec z Lipé DD. XIV. 13, 307.
34) 1406 Martin ze Soutic měst. kn. praž. 992 str. 67.
35) 1408 Jošt z Ratibořc, Milota z Tvorkova a Jan Sádlo ze Smilkova DD. XIV. 311.
36) 1410 Kunc Rausendorí DD. XIV. 24, 324.
37) 1400 Jan z Lochkova DD. XIV. 324.
38) 1411 Řitka Jan (z Bezdědic) DD. XV. 135.
39) 1415 Mikuláš z Újezda DD. XIV. 285.
40) 1415 Linhart z Bischofsheimu DD. XV. 56.
41) Jan Smolík ze Slavic 1415, 1416, 1418, 1419. DD. XV. 16, 292, 303, 397.
42) 1419 Hanuš z Erkeřic.

Drastník:

1) 1393 Bohuněk DD. XIII. 187.
2) 1408, 1415 Janek z Rašovic DD. XIV. 160.

Vrátní (hostiarii, janitores, portulani regii):

1) 1380, 1381, 1392 Markvart z Bukšic DD. XIII. 109, 122.
2) 1380, 1384 Jan z Chříče řečený Myška DD. XIII. 109, 122.
3) 1383 Hotovec DD. XIII. 214.
4) 1396, 1397, 1398. 1403 Němec Mikuláš, byl sousedem staroměstským a měl dům v Královdvorské ulici (Tomek Místopis) DD. XIV. II. 12, 73. měst. kn. 998 str. 48.
5) Jakub 1396, 1397, 1399, 1404, 1411, 1416. DD. XIV. 11, 12, 55, 93, 135. XV. 52, 394.
6) Kamprle Bartoš 1405, 1406, 1416. DD. XIII. 300. XIV. 302. XV. 394.
7) Hřebík Vavřinec 1399, 1400, 1404, 1411, 1416, jednou 1418 nazývá se Jan Vavřinec Hřebík měst. kn. praž. 2079 H. 12. DD. XIV. 50, 55, 93. XV. 52, 222.
8) 1393 Kulhan DD. XIII. 184.
9) 1398 Beneš konič mango DD. XIV. 73.
10) 1416 Rytkéř Wildberg DD. XV. 222.
11) Janek 1404, 1411, 1413, 1414. DD. XIV. 19, 55. XV. 113, 135, 159.
12) Oldřich 1384 DD. XIII. 197.
13) Oldřich Šišma, snad týž jako předešlý 1411, 1412. DD. XV. 47, 135, 381.
14) Travenec Pavel 1413, 1414. DD. XV. 55, 135.
15) Pavel z Prahy 1411, 1413, 1416. DD. XV. 113, 135, 222. Je to asi Pavel z Předměřic.
16) Jan z Čisté 1416. DD. XV. 222.
17) Nyklásek z Mokropes. DD. XV. 161. erect. XI. 0. 6.
18) Stehlík Mikuláš, který měl spolek se sirotkem Frydrycha z Olešek roku nepovědomého. Codex Přemyslens univ. knih. Praha VI. A. 7.

[49. str.] *Hlídači neb strážníci králové* (custodes seu straznikones d. regis):

1) Jaroslav z Hrušova 1381, 1382, DD. XIII. 230.
2) Tvoch 1381. DD. XIII. 19
3) Věnek 1382 DD. XIII. 232.
4) Petr z Nového města de Caroli civitate 1395. DD. XIV. 13. Je as táž osoba, o níž v Tomkově místopise se praví, že má dům v ulici Štěpánské č. 625. Tam r. 1393—6.
5) 1405 Svatoň z Beztuhova DD. XIV. 97.
6) 1406 Lvík erect. XIII. O. 10. O něm poznamenal Balbin l. c., že by pocházel z rodu Přichovských. Já jej mám za Levu z Kydlin, který se stal místosudím dvorským 1407. DD. XIX. 1.
7) Kyjata 1405 DD. XIV. 300.
8) Otík z Polep nazývá se 1399 26. dubna capitaneus straznicorum 1400, 1401. DD. XIV. 48, 149. XV. 59.

Lékaři královští:

1382 Jan kanovník Pražský DD. XIII. 231.

Umělci a řemeslníci dvoru královského:

a) malíř:

1380 Mikšík DD. XIII. 110.

b) illuminatoři:

1) 1390 Mikuláš z Chudobic měst. kn. 2072 str. 27.
2) Frána 1395 DD. XIV. 8, 296.

[50 str.] h) tesař:

1401 Jan DD. XIV. 296.

l) krejčí:

1) 1382 Mikšík DD. XIII. 228.
2) 1390 Jaroslav (Emler P. DZ. I. 532).
3) 1393 Kunc DD. XIII. 19.
4) 1394 Jiřík DD. XIII. 50.

10. *Nejvyšší maršálek dědičný.*

Maršálek.

1387, 1391 Kozel DD. XIII. 10, 35.

Marštaléř:

1) Nedamír Cvik, Marketa manželka 1382—87 DD. XIII. 233, 236, 239, 240.
2) Jan Čuch 1400 DD. XIII. 242.
3) 1383 Kuře DD. XIII. 29.

Brnič (harnaschmeister):

1) 1376 Kolman z Dorrensteina (Huber Reg. Caroli 5564).
2) 1409 1411 Štěpán DD. XIV. 239. 277.

11. *Nejvyšší truksas (s. dapifer) úřad dědičný.*

Mistr kuchyně královské (magister coquinae, kuchmeister).

1) 1395 Renhart Žák DD. XIV. 8.
2) 1400 Bernard (Emler VI. conf. 15).
3) 1409—1415 Hájek Jan z Hodětína DD. XIV. 102. XV. 161, 213.

Kuchaři (coci regii):

1) Jan Mls z Ješína 1384—1411 DD. XIII. 33, 36, 187, 237, XV. 248.
2) Matěj Pařez 1380, 1389 DD. XIII. 227, 234. Tomek Místopis hr. 98. 107. 174.
3) Dominek z Kozárovic 1382 DD. XIII. 26.
4) Mařík 1405 DD. XIV. 304.
5) Franěk z Ješína 1404—1416 DD. XIV. 296. 300, 304.
6) Blažek Ubaldin 1414—1415 DD. XV. 256.
7) Petr 1411—1418 DD. XV. 52, 248.
8) Václav Panoška 1410 DD. XV.
9) Strýc 1418 kn. měst. Prahy 997 str. 77.
10) Jakub † 1415 } DD. XV. 54. Z toho zápisu se dovídáme, že
11) Strýc † 1415 } měli kuchaři královští své dědiny ve Vysočanech; jako podčeší (subpincernae) Klukovice v údolí Dalejském neb Svatoprokopském DD. XIX. 71.

Kráječi (incisores):

1) Hereš 1393. 1394 DD. XIII. 22. 217.
2) Aleš 1397 DD. XIV. 43.

Špižíři (spizerii regii):

1) Beneš 1382. 1389 DD. XIII. 83, 86, 97.
2) Tvoch z Kvíce 1392. 1407. 1410 DD. XIII. 19. XIV. 33.
3) Martin z Mlýnec 1382. 1386 DD. XIII. 35, 115.
4) Licek z Dobrovice 1382 DD. XIII. 115, 232.
5) Mikuláš Kotlovec z Mentúr 1389. 1395. 1397. DD. XIII. 86. XIV. 105. 142.
6) Tomáš 1402 DD. XIV. 52.
7) Hlaváč 1405 DD. XIV. 132.
8) Hynek 1407 DD. XIV. Kouřimsko.
9) Janek, snad týž co Sestřenec Jan z Újezda 1405—1418 DD. XIV 306. XV. 99.

Podčeší (subpincerna, pincerna minor):

1) Matěj z Petrovic roku neznámého za krále Václava IV. DD. XIX. 71.
2) 1403 Jindřich Kojman z Křikavy DD. XIV. 112.

Šenkové (pincernae regis):

1) Kunat z Dobřenic 1385 DD. XIII. 5.
2) Němec 1385 DD. XIII. 239.
3) Václav (z Újezda) 1389—1401 DD. XIII. 37. 101. 142. XIV. 224. Emler conf. VI. 15.
4) Mstidruh 1391 DD. XIII. 15. 1407 jest dvořanem král.
5) Jan 1386. 1387 DD. XIII. 136, 197.
6) Heřman 1400, 1402 DD. XIV. 52, 166.
7) Martin z Černějovic 1401. 1406 Pelzel Wenzel IV. 436. DD. XIV. Kouřimsko.
8) Matěj 1389. 1392 DD. XIII. 39. erect. XII. D. 14.
9) Dětrich Kro 1413 (Emler conf. VI. 83).
10) Mikuláš Štuks z Strašnic neb ze Skytal 1407 (Tadra akta soudní V. 299).
11) Dobeš 1385 DD. XIII. 55.
12) Nenych 1386. 1388 DD. XIII. 197.

13. *Radové královští.*

14. *Čeledínové či dvořané královští* (familiares):

1) 1383 Vaník z Horek. Stadtbuch Saaz 144.
2) Aleš 1399 arch. Loun. I. C. 3.
3) Janek (z Bezdědic) 1399. 1410 arch. Loun. I. C. 3. DD. XIV. 83.
4) Bořek Čeněk 1394 DD. XIII. 21.
5) Jiřík 1394 DD. XIII. 50.
6) Ondřej 1404 DD. XIV. 22.
7) Jan Rychna z Labouně DD. XIV. 28.
8) Hlúšek DD. XIV. 34, 1395.
9) 10) Václav z Račiněvsi a Jan z Mikovic 1405. DD. XIV. 57.
11) Chlumek Petr 1410 DD. XIV. 83.
12) Mikuláš 1409 arch. Loun. I. C. 4.
13) 14) Vilém z Nečtin a Milota z Tvorkova 1409 DD. XIV. 238.
15) Mstidruh, 16) Hoch, 17) Otík Kerušin a
18) Henzlík DD. XIV. 68, 69.
19) z Všetat Jindřich 1407 } DD. XIV. 31.
20) Jan řečený Pestal 1407 }
21) Hes 1384 DD. XIII. 98.

Kaplani (capellani regii):

1) Oldřich Hložek, farář Srbický 1380 (Pelzel Wenzel IV. 96).
2) 1379 Jan Jeptiška, farář v Kněževsi lib. visit. 120.
3) Frána 1394 DD. XIII. 125.
4) Hynek, farář z Veselí 1383 (Pelzel Wenzel IV. 142).
5) Tomáš 1399, poloviční prebendář kapitoly sv. Štěpána v Litoměřicích (Pelzel UB. 158).
6) Mikuláš z Minstrberka 1398, 1406 Pelzel l. c. 375. DD. XIV. 66.
7) Jan z Chýžky 1406 DD. XIV. 61.

16. *Úředníci a služebníci dvoru královny české.*

a) *hofmistr* (magister curiae):

1382 Zdeněk z Sternberka DD. XIII. 230.
1412 Kyjata DD. XV. 380.

Komorníci (camerarii, cubicularii, servitores):

1) 1406 Hájek DD. XIV. 61.
2) Ondřej 1406 DD. XIV. 66. 307.
3) 1394 Škvára Squara DD. XIII. 125.

Vrátní:

Petr 1372, 1377 (Tomek, Místopis hr. 172).

[54. str.] d) *Nejvyšší maršálek:*

Albrecht z Kolovrat 1361—1363 (Huber Reg. Carol. 3584. Emler conf. I. 27).

e) *Mistr kuchyně:*

1417 Protivec z Vchynic DD. XV. 298.

Špižíř:

Hrb Přibík ze Dvorce 1381—1388 DD. XIII. 132, 135, 137.

Šenkové:

1) Václav 1384 DD. XIII. 176, 236.
2) 1399 Kočvara (Petr z Ledec u Slaného) DD. XIV. 129.

Drastník reginae:

1399 Bratroň z Ješína DD. XIV. 14.

g) *kaplan:*

1382 Jan, farář v Minicích DD. XIII. 231. Jest to farář v Minicích u Kralup, který byl směnou ustanoven s farářem též Janem u sv. Štěpána ve zdi na Starém městě, nyní zrušeném, 1370 4. listopadu (Tingl II. 39).

Darování vsi Praskoles knězi Albertovi, rektoru při kapli sv. Apolináře na hradě Žebráce.

Podává **Jan Křt. Roškot,** kapitolní děkan karlšteinský.

Jan, vévoda korutanský, hrabě tyrolský a gorický, bratr Karla IV., daroval ves Praskolesy knězi Albertovi, rektoru při kapli sv. Apolináře na hradě Žebráce, jenž stal se pak r. 1357 prvním děkanem karlšteinským, listinou[1]) z r. 1348, jež v překladě zní:

My Jan, z Boží milosti vévoda korutanský, hrabě tyrolský a gorický, chceme, aby se všem jak přítomným tak i budoucím na vědomost dostalo: bedlivě to v mysli uvažujíce uprostřed tísnivých a hnětoucích starostí, které stále naplňují nitro srdce Našeho, že jsme Božskou dobrotu tím bolestněji uráželi a tím častěji urážíme, čím víc až přespříliš mysl svou přikloňujeme k lásce ke tvorstvu a odvracíme ji od poznání tvůrce, a mimo to pokládajíce za slušné, spasitelné a rozumné, abychom k úctě, slávě a cti nejvyššího Pána a Vládce všech vládců, z jehožto pokynutí vládneme zde na zemi, a jeho přeslavné Rodičky Marie Panny neposkvrněné i všech svatých uctívání Božského tajemství, k jehož přesvatému oslavování na oltáři oběť těla a krve Páně, nad niž nic není užitečnějšího, nic sladčího, nic spasitelnějšího, nic vzácnějšího a nic plodnějšího k dosažení od Boha milosti živým a milosrdenství zemřelým, skrze ctihodné ruce kněží co nejpokorněji se obětuje, následujíce posvátných šlepějí nejjasnějších knížat a králů českých a především nejvznešenějšího a přeblahoslaveného vévody Václava, tohoto království patrona, z jehož slavného rodu odvozujeme původ svůj, pokud nám možno, snažíme se se zvláštní pílí rozmnožiti je, aby dobrotivý a milosrdný Otec nebeský, jenž jednotlivé činy lidské, jak je vidí, roztřiďuje a váží na vahách, i nám milostivým soudcem býti ráčil při posledním přísném soudě přes nesčíslné naše poklesky a obmeškané zásluhy, zajisté proti nám svědčící: proto kapli ke cti sv. Apolináře, jejž mezi ostatními svatými, jejichžto skvělé zásluhy mnohými různými znaky ctnosti a zázraků oslavené svatá matka Církev velebí s obzvláštní úctou, z mnohých pocitů v lásce chováme, vystavěnou na našem hradě Žebráce, Námi tamtéž koupi nabytém a zřízenou, kteroužto kapli jsme tamtéž nalezli tak zpuštěnou, že se v ní velmi zřídka konaly služby Boží za příčinou nedostatku časných prostředků, jimiž opatřena jsouc křehká bytost

[1]) Z Pamětní knihy karlšteinské sv. I. str. 1. a 2. — Srv. Sborník III. str. 164. a 227.

lidská tím horlivěji může věnovati se službám Stvořitele svého, chtějíce obmysliti a vyznamenati ji duchovními výsadami, aby se v ní každý den jedna mše sv. sloužila po věčné časy od jejího rektora nebo jeho zástupce bez jakéhokoli přerušení, ves Praskolesy, Námi za Naše vlastní penize koupenou s veškerými právy, lidmi, platy, důchody, příjmy, požitky, užitky, výnosy, prospěchy, se všemi pozemky zdělanými i nezdělanými, rolemi, vrchy, pláněmi, pahorky, dolinami, vodami neb toky vodními, rybníky, rybolovy, čihadly na ptáky, honitbami, lukami, pastvinami, zahradami, občinami, mlýny, se všemi čestnými právy, vším majetkem, panstvím, soudnictvím, svobodami i ostatními všemi příslušnostmi jmenovanými i nejmenovanými, z čehokoli by pozůstávaly neb jakýmikoli jmény se odhadovaly, které tam nyní jsou pod zemí nebo nad zemí anebo příště budou, ničeho nikterak nevyjímajíc, dotčené kapli, jakožto věnování (dotaci) jsme darovali a darujeme, ji přivlastňujeme, přivtělujeme a jako dar stálý a trvalý beze zkrácení přidělujeme a odevzdáváme v držení, v majetek a k požívání každému téže kaple rektoru, ať je kdokoliv, ke klidnému a pokojnému spravování, udělujíce (toto beneficium) od nynějška Našemu oddanému milému příteli Albertovi ze jmenované kaple po dobu jeho života, hledě k němu i k jeho nástupcům, ať jsou kdokolivěk, by je k obětování řečených mší svatých povzbudil, vroucněji těšil se dvojímu oděvu, letnímu totiž a zimnímu z látky soukenné, kterýmž knížecí služebníci řečeného hradu budou oděni, klerik pak téže kapli přisluhující obleku zimnímu, po všechny časy předem od pána téhož hradu, ať je kdokoli, což chceme, aby dle této listiny vzhledem k němu bylo břemenem jakožto doplnění zmíněné dotace bez jakékoliv obtíže, činíme opatření a nařizujeme, aby se toho svědomitě dbalo, veškero právo, které Nám a Našim nástupcům ve vsi před tím držené a jejích příslušnostech v minulosti patřilo, jakož v přítomnosti patří nebo v budoucnosti mohlo nějakým způsobem příslušeti, neodvolatelným postupem přenášejíce a právo podací k řečené kapli Nám a Našim nástupcům, aniž by vadilo, kdyby dotčený hrad přešel prodejem, zástavou, směnou, darováním anebo na základě jakéhokoli titulu zcizení na kteroukoliv osobu jakékoli důstojnosti, moci, přednosti, urozenosti, stavu nebo povolání sobě posloupně vyhrazujíce, a by předchozí tato ustanovení navždy nabyla pevné moci a platnosti, dali jsme tuto listinu sepsati a potvrditi přitištěním pečetí našich.

Sjednáno a dáno v Praze léta Páně tisícího třístého čtyřicátého osmého.

* * *

Literae donationis pagi Praskoles.

Nos Joannes, Dei gratia dux Carinthiæ, Comes Tirolis et Goriciæ ad universorum tam præsentium quam futurorum volumus notitiam pervenire, Quod nobis mente advertentes providâ inter curas anxias et mordaces, quæ continue in Nostri pectoris aula versantur, divinam nos tanto molestius offendisse et crebrius offendere bonitatem, quanto animum quam supervacue ad amorem extendimus creaturæ, a cognitione suspendimus Creatoris; Et præterea censentes dignum, salutiferum et rationi consonum, ut in Summi Principis principum omnium Domini, cujus nutu principamur in terris, ejusque Glorio-

sissimae Genitricis Mariæ Virginis perpetuæ, et omnium Sanctorum suorum reverentia, gloria et honore divini cultum Mysterii, per cujus celebrationem sanctam in Ara Sacrificium Corporis et Sanguinis Dominici. Quo nil utilius, nil suavius, nil salubrius, nil acceptius et nil efficacius ad impetrandum vivis gratiam, defunctis misericordiam apud Deum, per sacerdotum manus Venerabiles devotissime immolatur, Sacræ[1]) Serenissimorum Principum Regum Boemiae et præsertim Excellentissimi et Beatissimi Ducis Wenceslai ipsius Regni patroni, de cujus generosa propagine ortum traximus, vestigia imitantes, quantum nobis est possibile, adaugere exacta diligentia studeamus, ut pius Pater Misericors, qui singulos actus hominum ut secundum eos retribuat, ponderat ad stateram super comissis per Nos innumerabiliter, et obmissis meritis saltem pro nobis intercedentibus aliorum Iudex Nobis in districto examine inveniatur ploratus: igitur capellam in honorem Sancti Apollinaris, quem inter cæteros Sanctos, quorum præclara merita multis et variis virtutum et miraculorum Insignibus decorata Sancta Mater Ecclesia veneratur speciali reverentia, ex puribus[2]) amplectimur affectibus, instauratam in castro Nostro dicto Žebrák, per nos ibidem comparato emptionis titulo, et erectam, quam desolatam ibidem adeo invenimus, quod in ipsa ratione temporalium, quibus humanæ fragilitatis adjuta conditio Plasmatoris sui valet attentius vacare servitiis, Divina Officia rarissime agebantur. Volentes Spiritualibus prærogativis dotalibus, ut in ipsa quotidie una Missa perpetuis temporibus per ipsius Rectorem aut ejus vicarium celebretur sine intermissione qualibet, insignire, villam Nostram Praskoles dictam per Nos Nostris propriis pecuniis emtionis titulo comparatam, cum omnibus et singulis suis Juribus, hominibus, censibus, redditibus, usufructibus, utilitatibus, proventibus, emolumentis, agris cultis et incultis, Arvis, montibus, planis, collibus, vallibus, aquis aquarumve decursibus, piscinis, piscationibus aucupationibusque, venationibus, pratis, pascuis, hortis, pomeriis, Molendinis, humuletis, honore, proprietate, Dominio, Judicio, libertate et caeteris suis pertinentiis universis nominatis et non nominatis, in quibus rebus existent, seu quibuscunque Nominibus censeantur, quae nunc ibidem sub terra vel super terram sint vel fuerint in futurum, nullis prorsus exceptis, præfatæ Capellæ donavimus dotis nomine, et donamus, appropriamus, incorporamus, et donatione perpetua et duratura inviolabiliter assignamus tenendam, habendam et uti fruendam per ipsius Capellae Rectorem quemlibet et quiete et pacifice providendam, providentes ex tunc devoto Nostro familiari dilecto Alberto de dicta capella ad terminum vitæ suæ, in ipsum et ejus quoslibet successores, cui et cuilibet, ut ipsos celebrationi dictarum Missarum incenderet, delectet ferventius de amictu dupplici, æstivali scilicet ac hiemali de panni materia, qua Principales Servitores supradicti Castri vestiti fuerint. Clerico vero ipsius Capellæ Servitori de veste hiemali, perpetuis in antea temporibus per Dominum ipsius Castri, quicunque extiterit, quæ in eo ratione augmenti dotis prædictæ præsentibus volumus onerari sine difficultate qualibet disponimus, ordinamus animæ provideri, totum Jus, quod Nobis

[1]) Snad: sacra vestigia. — [2]) Zajisté: pluribus.

ac Nostris Successoribus in villa praehabita ejusque pertinentiis in præterito competit, ut præsenti, vel posset quomodolibet competere tempore in futuro translatione irrevocabili transfundentes, et Jus præsentandi ad dictam Capellam Nobis et Nostris Successoribus non obstante, si Castrum prædictum per venditionem, obligationem, permutationem, donationem vel quemque alienationis titulum ad quamcunque personam cujuscunque dignitatis, potestatis, præeminentiæ, Nobilitatis, status vel conditionis existentem devenerit, successive reservantes, Et ut præmissa robur obtineant perpetuæ firmitatis præsentes fieri et sigillorum Nostrorum appressione fecimus communiri.

Actum et datum Pragæ Anno Domini Millesimo, trecentesimo quadragesimo octavo.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Pokračování.)

7. *Testamentum defuncti Dni Godefridi Olenii Abbatis Zabrdovicensis.* (Str. 289a—291b). Cum semper hactenus solicitus pavidusque fuerim de morte mea certissima et hora incertissima, quâ hinc citabor ad tremendum tribunal, justissimo sistendus Judici, ad reddendas pro me mihique commissis animabus rationes, eapropter prævenire volens momentum illud (a quo mea pendebat aeternitas) migrationis meæ; scriptum istud ultimæ meæ seriæque petitionis a Venerabili Conventu præmaturo, deliberato, beneque ponderato animo, jam pridem in chartam præsentem congestum, ad cistam communitatis Anno Dni 1679 die vero 23. Decembris servandum deposui, ut quam primum mortuus fuero, statim capitulariter toto Conventu congregato publice legatur, rogans et obtestans (per Deum ejusque ss. Matrem et ss. nostrum Patrem) omnes et singulos, præsentes et absentes, ut ea, quæ hinc instantissime peto, plene et integre, prout stant scriptaque sunt, plene, integre charitativeque, nemine contradicente, nihil omittendo vel immutando, adimpleant, et hanc ultimam gratiam, fraternumque affectum miseræ peccatricique animæ meæ in solatium et refrigerium præstent, secus facturi et me merito privabunt, et a se benedictionem Dei abalienabunt. Ante omnia instantissime peto cum s. Monica curam sepulturæ meæ nullam habeant. saltem obsecro ad altare Dei sint memores mei, et que sunt de consuetudine Sac. Ordis. in solatium et refrigerium peccatricis animæ meæ citius ac fieri poterit peragant. Corpus non abluant nec denudent, sed simplici antiquo habitu, cum religiosorum fratrum caputio indutum, mox ad tumbam depositum hominibus nullatenus spectandum, in capitulo vel ubi superioribus visum fuerit, usque ad diem depositionis vel sepulturæ deponant. In conductu nihil aliud fiat, quam quod Ordinarius præscribit, quodve aliis fratribus fieri solet, circa feretrum non plures quam 5 candelae in honorem ss. 5 vulnerum Christi, vel ad summum 7 in honorem septem effusionum sanguinis ejusdem accendantur, concio funebris nulla fiat. Insignia et alia hujusmodi, quae refrigerio animæ nihil prosunt, nulla prorsus feretro affigantur, sed fiant obsecro in summa simplicitate, ut in sepulturis etiam fratrum minorum fieri solent. Præveniant tempestive Patrem præsidem Majoris congregationis Brunensis, ne mihi ullum

honorem in exequiis deferant, nihilominus precibus almæ Sodalitatis me commendent. Pulsus campanarum nonnisi noster fiat, in civitate nullus petatur, minus cum expensis et damno monasterii conducatur. Si religiosi rogati vel invitati pro meæ peccatricis animæ refrigerio celebraverint, omnibus et singulis gratias maximas habeo, et rogo, placeat ipsis eleemosynam juxta quod R. O. Priori et Venerabili Conventui fuerit visum, pro facultatibus monasterii elargiri. Peto sepeliri cum corona Christi, quia in vita chara mihi fuit, desidero, ut etiam mortuo jungatur, crux hispanica deponatur, quia indulgentiæ numismatis sancti Thomæ exspirant, si placet potest consepeliri. In communi cripta (quâ etiam indignus sum peccator maximus) juxta fratres sepeliar: saltem hoc unice iterato rogo, ad altare Dei et in precibus suis sint memores mei.

Si visum fuerit placueritque venerabili Conventui in refrigerium miseræ peccatricisque animæ meæ vel ipsâ die exequiarum, vel aliâ opportunâ pauperes convocare et aliquam eleemosynam cibi potusque. vel etiam (si facultates Monasterii admiserint) modicum nummum elargiri, Deo placitum erit mihique in solatium cedet, nolo hic quidquam disponere, ne proprietatis vitio minimam occasionem videar dedisse.

Patri Godefrido Sewersky, ut etiam mortuus aliquid benevolentiæ et charitatis exhibere possem, intercedo. quatenus eidem charitative concedant, ut in futura electione admittatur et inter electores voce in Capitulo gaudere possit.

Hæc quæ peto animæ meæ (per merita Christi) prodesse possunt, de affectu et charitate venerab. Conventus confido, quæso, ut nihil eorum omittant mutentque. Vixi vester indignus prælatus pluribus annis. O! utinam melius et vobis præfuissem et monasterio huic profuissem. ignoscant, obsecro, quod plures tam verbis offenderim, quam exemplis scandalizaverim. Scripsi hoc præmeditate, considerate. bonâ et rectâ intentione, anno Dni 1672 die vero 9. Junii feriâ 5. Pentecostes, ipsâ die anniversaria electionis meæ, manu propria subscripsi.

P. S. Rogo, Breve brevissimum simplicissimumque forment; pro directione hæc subnecto:

Pro directione ad Breve formandum. Natus sum 1613 in ipso festo Nativitatis B^{ae} Virginis Mariæ, religionem sum ingressus 1633 in festo transfigurationis Domini, in festo s. Thomæ feci professionem. 1640 in festo s. Joannis Baptistæ habui primitias. In festo ss. Trinitatis 1641 factus sum Neoreischii recenter introducti conventus e nostro monasterio 7 religiosis missis prius præses, dein prior. A. 1643 revocatus Zabrdovicium 28 9bris impositum est mihi officium Prioris. A^{o} 1650 feria 5 Pentecosten 9. Junii electus sum præter mea merita indignissimus in Monasterii huius abbatem, per Svecos ante quinquenninm combusto monasterio, ruinatis bonis tribulationem et dolorem inveni. Si quid interim boni pro exigente necessitate monasterii sum operatus, cedat ad gloriam Dei: si quid minus factum, ignoscat Deus, et non male accipiat Rmus Dnus sucessor et venerabilis conventus. Soli Deo honor et gloria, mihi vero confusio et ignominia.

8. (Str. 292a—293a). Zkrácené znění listiny o třech mších sv. Lohelianských, kterouž v obšírnější formě podal Košetický již na str. 284a—287b (srovn. č. 5.).

9. (Str. 293b—294a). Slavnostní báseň latinská, složená na oslavu přenesení ostatků blahoslaveného Heřmana Josefa ze Steinfeldu do Kolína n. R. dne 23. května 1699 za příčinou běhů válečných. »Colonia Ubi-

orum sancte jubilans, cum Beati Hermanni Josephi Steinfeldiensis professi, ossa sacra hinc nuperâ Sabbathi (quae fuit 23. Maji 1699) transferrentur." Báseň o 44 verších, počíná se takto:

„Frenduerat diris Mavors populator in armis,
constiterat trepido vix pede mœsta Ceres."

Svazek II. má 607 paginovaných listů foliových a obsahuje tyto věci:

1) *Corona gratulationis*, quâ condecoratus est in fortunatissima *infulationis* suæ solennitate Reverendissimus et amplissimus Dnus Dnus HYaCInthVs Ioannes HohMan. præLatVs RegII Parthenonis *DoXanensIs* a collega quondam fidissimo nunc clientum minimo Fr. *Amando Fridenfels*, professo Sionaeo (1678). [List 1—9a].

Po stručné předmluvě, v níž autor prohlašuje, že přiměřeně oslaviti chce svého dřívějšího důvěrného přítele, nyní vysokou důstojností obdařeného, vyslovuje blahopřání své ve dvou „elogiích" a v připojené k nim „ódě."

Začátek elogia prvního:

„Ad multos annos! ad multos annos!
Præsul Reverendissime,
Ad multos annos
Te perennare exoptat publica filiorum Sion acclamatio,
quibus tam solenne fecisti
Gaudeamus."

Začátek elogia druhého:

Egredimini, filiæ Sion,
Sacræ vestales Doxanenses!
Egredimini et videte Regem vestrum
in diademate,
Quo coronavit eum mater sua Strahovia
in die desponsationis illius
et in die lætitiæ cordis ejus!

2) *Corona GratVlatIonIs*, Corona eXVLtatIonIs et Corona gloriæ, Honore debIto præsentata â PaLLaDe theoLogICa SIonæa Reverendissimis ac amplissimis Dominis Dominis *Miloni Strobel*, ecclesiæ Siloensis abbati meritissimo, et *Hyacintho Holman*, regii parthenonis Doxanensis præposito dignissimo, dum neopraesules coronarentur diademate et diceretur D. O. M. GratIarVM aCtIo et VoX LauDIs (1678). [List 9b—12a].

Začátek zní:

Ad multos annos! ad multos annos!
Præsules Reverendissimi.
Ad multos annos vos perennare exoptat
Festiva filiorum Sion acclamatio,
Qui gratulantium vos cingentes
Coronâ fratrum
humili applausu venerantur,
tam nobile par fratrum atd.

3) *Consignatio librorum bibliothecae Strahoviensis facta Ao. 1678 mense 9bri.* [Str. 12b—13b]. Tehdáž byla knihovna Strahovská rozdělena v 9 „classes", z nichž každá zase dle formátu knih v „libri in folio", „in quarto", „in octavo", „in 12o et 16o". Celkem měla knihovna tehdáž *5564 svazky*.

4) *Epistola de Scriptura Sacra de tempore ad libitum, super hoc quod dicitur: ex nihilo nihil est. Cap. centisimum millesimum nullum.* [List 14—15].

Humoristická, — ač nepříliš vtipná — míchanina Písma svatého: persifláž čtení homiletického. „Ukázkou podáváme počátek: „Fratres scriptura dicit: si videbis fratrem tuum necessitatem habentem, erue illi oculum dextrum, et si perseveraverit pulsans, aufer sinistrum. Et reli-

qua. Homilia non bene sapientis, cap. prope initium, in medio et circa finem. Porro si esurierit inimicus tuus, appone illi lapides et ligna, dicens: „Dic, ut lapides isti panes fiant“ atd.

5) *Oratio: Quid Crucifixus super Prato Monstrato portenderit.* Habita in capitulo provinciali *Zabrdovicii* celebrato a. 1678 mense 7bri per P. *Martinum Vigsium*, priorem ejusdem monasterii. [List 16—20].

Promluva převora kláštera Zábrdovského Martina Vigsia při provinciálním shromáždění konaná.

6) Bez zvláštního nápisu zapsán latinský text známé *předpovědi P. Martina Středy S. J. o domu císařském.* *) [Str. 20b a 21a].

7. *De fratribus laicis seu conversis.* In conventu *ad s. Thomam* composuit fr. *Franciscus.* A. 1678. [List 21b—22b].

Dvacetislohová humoristická báseň latinská, líčící nectnosti klášterních fráterů; formou nápodobí se tu známý hymnus „Dies iræ, dies illa.“ Zároveň napsáno parallelně spracování německé. Ukázkou stůjtež zde některé slohy:

1. Conversorum cohors illa,
Resolvatur in favilla,
Ne remaneat scintilla ...
3. Quærit panem, vinum bonum,
sed campanæ nescit sonum,
iste coetus nebulonum ...
7. Est conversus homo durus,
vitâ, moribus impurus,
Omne malum patraturus.

Sloha 19 textu lat. chybí.

1. Die so man Conversen nennet,
O, dass man sie alle verbrennet,
Wünschet ein jeder, der sie kennet.
3. Von dem Wein trinkt er den besten,
isst von Speisen nicht die letzten,
etc.

(Pokračování.)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal **Václav Oliva.**

Ú v o d.

Motto: „*Já jsem cesta, pravda i život.*“
(Slova Ježíšova.)

Časopis „Vlast“ (str. 1174. roku 1902) píše: „Již delší dobu pozoruji toto: Farní úřady se vší ochotou poskytují učitelstvu, advokátům, doktorům lékařství a j. laikům k disposici farní archivy, pamětní knihy a p. Laici farní věci, pro historii důležité, v pravém slova smyslu vydrancují, ale všemu dají *ráz protikatolický*, a to jest to, co nejvíce škodí a čím celá věc, jinak chvály hodná, se zvrhá.“

Že „Vlast“ pravdu dí, důkazem jest spisek dr. Adámka: „Luže, Košumberk a Chloumek v XVII. a XVIII. věku“. (V Praze 1902.) V něm naneseno, zvláště proti jesuitům chlumeckým, tolik nepravd a lží, že znatel místní historie musí zvolati s Dr. Josefem Kalouskem: „Přesvědčil jsem se na každém kroku, že ta nauka jest venkoncem mylná.“ Spisek páně Adámkův, slova „Vlasti“ a výrok Kalouskův vtiskly mi do ruky péro, abych pravdivě podal to, co Dr. Adámek zkomolil, ať již úmyslně, či nevědomky; ani jedno, ani druhé u historika seriosního nemá nikdy míti místa. Nikdo však nemysli, že v přítomné stati najdeš jen samou

*) Srvn. Jan Tenora, život sluhy Božího I. Martina Středy z Tov. Jež V Brně 1898, str. 608—609,

polemiku. Naopak: podávám v ní mnohé věci zajímavé, zcela nové, pro historii důležité a polemiku, aby nezprotivila se těm, kdož zásadně jsou proti ní, uvádím většinou toliko v poznámkách.

Začínám od nejstarších dob, ježto jednak důležitost a celek předmětu, jednak námitky protivníkův toho žádaly.

V Luži v den sv. Václava 28. září 1902. *Spisovatel.*

Hlavní prameny:

1. „Liber memorabilium, cujus initium posuit Joannes Andreas Fleischmann, curatus Lužæ." Je to pamětní kniha fary lužské, v níž farář Fleischmann na základě dřívějších zápisů farních (nyní již ztracených) a jeho nástupci podávají historii fary a nejbližšího okolí. (Cituji I. a stránku.)
2. „Liber memorabilium parochiæ Luženis. Reconditus anno 1856." Pamětní kniha s indexem, již r. 1856 založil kaplan Ignác Zelínka. Tu na základě „Pamětní knihy" sub. 1 uvedené a dle pramenů historických tehdy známých (knih a archivních listin, z nichž některé již se ztratily) podány církevní dějiny Luže a okolí. Bohatými a vědeckými poznámkami ji opatřil kaplan lužský Štěpán Dvořák, nyní děkan ve Skutči. Pamětní tato kniha bývá každoročně vikářem prohlédnuta a vidována. R. 1876 (dne 31. května) vidoval ji a vlastnoručně podepsal sám † biskup Josef Jan Hais. Byla pořízena na rozkaz biskupa K. Hanla při generální kan. visitaci v Luži dne 18. června 1856. (Sr. Předmluvu k ní od P. Zelínky. Cituji II. a stránku.)
3. „Historia Residentiæ Kossumbergensis Societatis Jesu." Pamětní kniha Tovaryšstva Ježíšova, již od r. 1669—1691 psal P. Jiří Ivánek a po něm „dějepisci domu" (historici domus) otcové jesuité. Sahá až po rok 1773; má 413 stran latinsky psaných. Pak jsou zápisky (české) od kaplana lužského Štěpána Dvořáka od r. 1877—1885 (na str. 414.—432.). V zadu připojeny jsou (od Štěp. Dvořáka): „Obsah latinského vypravování v této knize" (pouze z r. 1669 a 1670) a »Povětrnost" roku 1882—1883. (Cituji krátce III. a stránku.)
4. „Opis Košumberské residence letopisů některých a to těch, kteří se velmi těžce čtou". Opsal Št. Dvořák, kaplan v Luži r. 1887. Obsahuje letopisy z let 1692—1701 a pak 1769—1772 a některé poznámky Dvořákovy.
5. „Luže, Košumberk a Chloumek v XVII. a XVIII. věku." Sepsal JUDr. K. V. Adámek. V Praze 1902.
6. „Extractus Examinum de Haeresi Suspectorum in territorio Luženi Ao 1780." K tomu patří celá řada „výslechů" v archivě farním po různu chovaných.
7. Antonín Blažek: „Chlumek u Luže". V Hradci Králové 1898.
8. Karel Adámek: „Chrudimsko." V Roudnici 1878 a „Doba poroby a vzkříšení." V Roudnici 1878.
9. Opisy listin některých od r. 1873. (Cituji IV.) Obsahuje konsistorní nařízení různých předmětů se týkající a opisy listin.
10. Katechetická cvičení ve školách farnosti Lužské (cituji V.) od r. 1879.
11. Různé knihy farní: kniha účtů, bohoslužebných řádů, matriky, kniha fundací atd.
12. Karel Zástěra: „Skutč a okolí." Ve Skutči 1895.

I.

Košumberk a Slavatové.

[illegible] počalo se v Čechách ujímati již v první po-
[illegible] největší zásluhu o pokřtění Čechů a Moravanů
[illegible] slovanští Cyrill a Methoděj, kteří roku 863 na
[illegible] zavítali, evangelium Kristovo hlásajíce a vzdě-
[illegible] Aby záhy získali národ československý Kristu,
[illegible] bibli přeložili do řeči lidu; tím stali se
[illegible] největšími dobrodinci a přáteli. Jisto
[illegible] a Methoda nebyli bychom dnes již mezi
[illegible] bychom větví na velikém a rozvětveném
[illegible] bychom národem živým, ale dávno pohřbeným
[illegible] Sám (protestant) Palacký píše: „V pokře-
[illegible] životní otázka všech národův slovanských. Že
[illegible] Luticův, Ratarův a jiných pokrevencův
[illegible] mají včasnému a upřímnému pokřesťanění
[illegible] počalo se již r. 845 v Čechách způsobem
[illegible] slovanští (sv. Cyrill a Methoděj) vyhledávajíce
[illegible] ne jmění a panství, ale jen spasení duší,
[illegible] a věčné díky celého potomstva českého,
[illegible] slovem i písmem spolu, obrátili novou víru,
[illegible] u předních národů hlav, hned i v úplné
[illegible] Sv. Cyrill a Method přinesli otcům našim evan-
[illegible] tak zachovali jim i všem potomkům českou řeč
[illegible] tedy nejen velikými světci, hlasateli učení Kri-
[illegible] Čechy.

[illegible] *a Methoděj byli katolíky.*[2]) či chceme-li
[illegible] *skými katolíky.*[3]) O tom není sporu, že ze Říma

[illegible] národa Českého v Čechách a v Moravě.“ V Praze

[illegible] po frazovitém způsobu naší doby, jenž přičiněním
[illegible] převahy u naší intelligence, na několika místech bez
[illegible] vírou otců našich bylo českobratrství. Že tvrzení toto
[illegible] kdo na první ráz, uváží-li příchod sv. apoštolů do
[illegible] působení. Tvrzení Dra. Adámka bylo také příčinou,
[illegible] se blíže otázkou „víry otců našich“ a uváděti prvopo-
[illegible] ach, ač obé jest známo a jasno i žákům obecných škol.
[illegible] přednášeno mínění, že původ husitského odboje sahá
[illegible] počátkům křesťanství v Čechách, a býval ten původ
[illegible] víra křesťanská byla vnesena do zemí českých ze dvou
[illegible] skrze slovanské apoštoly Cyrilla a Methoda, a jednak
[illegible] německé. Bývalo tvrzeno, že i když vliv západní a
[illegible] nás výhradného panství, někteří Čechové podrželi vždy
[illegible] řecké, zejména přijímání pod obojí způsobou, ženitbu
[illegible] pod obojí bylo ujišťováno, že v Čechách počalo ustu-
[illegible] polovici 14. století a že na některých místech provozo-
[illegible] 1400, a to prý dle nového tehdáž propujčení papežského.
[illegible] husitství byla vytvořena od českých nekatolíků v 16. a
[illegible] pravdivou přijímána u německých protestantův a v 19. stol.
[illegible] ských historiků a theologů v tu obojstrannou theorii, že
[illegible] zbytků církve pravoslavné v Čechách a že také tíhlo k
[illegible] Tato historická theorie jest v Rusích velmi rozšířena a vše-
[illegible] v Rusích tu a tam se projevuje k Čechům, bývá odůvodňo-
[illegible] naukou, že husitství mělo prý v pravoslaví svůj počátek i svůj
[illegible] příčiny zajímala mne velmi souvislost husitismu s před-
[illegible] vývojem v Čechách; šel jsem po stopách, abych vyzkou-

t. j. od římského papeže byli k nám posláni, aby kázali a hlásali, učili a zvěstovali, čemu učila apoštolská Stolice v Římě. Celý život jejich tomu nasvědčuje. Když naříkli je němečtí biskupové z kacířství, šli poslušně do Říma k papeži a nejen že se z podezření očistili, ale byli papežem ustanoveni i za biskupy. Sv. Methoděj byl třikráte v Římě. Kdyby světcové naši nebyli bývali pravověřící římští katolíci, zajisté by byl papež Jan VIII. nejmenoval Methoděje metropolitou moravským. V Římě sv. apoštolové se obhájili a Řím je za pravověřící uznal. Řím však, jak učil ve století devátém, právě tak učil ve století devatenáctém a učí ve století dvacátém. Sv. Cyrill a Methoděj byli tedy římskými katolíky a *proto „věrou otců našich" byla víra katolická.*[4])

Sotva že křesťanství v Čechách se bylo ujalo a zapustilo kořeny, šířilo se mohutnými proudy po celé zemi, proniklo všecky vrstvy národa a dosáhlo největší slávy za „otce vlasti" Karla IV. Karel IV. byl panovníkem nábožným, v pravdě křesťanským, vzorným.[5]) Jinak jeho syn Václav. Jako Karel byl příznivcem, přítelem a obhájcem duchovenstva, tak Václav návodem svých milců stal se duchovenstvu nepřítelem a to právě ve chvíli, kdy nastávaly v Čechách, „doby vážné, kdy zdálo se, jakoby všecky svazky společenského řádu církevního i světského se měly roz-

mal. kterak ta theorie vznikla a na čem se zakládá. Při tom bádání přesvědčoval jsem se na každém kroku, že ta nauka jest venkoncem mylná. To poznání nebylo mi milé, ale neváhal jsem dáti jemu veřejný výraz [ve výroční zprávě reálného gymnasia Malostranského 1879 i v Musejníku]. Politické ohledy musily ustoupiti stranou; neboť povinností historika jest hlásati to, co poznal za pravdu, nikoli však to, čeho si přeje ta neb ona strana; výroky jeho mají se zakládati na svědectví původních pramenů, nikoliv však na ideálech srdce. Výsledek mého zkoumání byl, že husitství co do původu svého není v žádném spojení s církví pravoslavnou a jmenovitě podávání svátosti z kalicha že bylo v Čechách odstraněno znenáhla již ve 12. a 13. století, tak jako v jiných zemích katolických, hlavní pak důkaz o jeho domnělém trvání až do věku Husova že byl na klam podvržen teprv od Bohuslava Bílejovského, podobojího kněze v první polovici 16. věku; ten totiž obyčejnou odpustkovou bullu, kterou Kutnohorští vyžádali si od papeže na konci 14. věku, porušil, vloživ mezi výminky k dosažení odpustků to ustanovení, že kajícník má přijmouti svátost oltářní pod obojí způsobou, chleba i vína, kdežto ve skutečné bulle papežské nebyla o dvojí způsobě žádná zmínka. Celá nauka o původu husitství ze živlů pravoslavných skládá se z domyslů vyšlých z tužby srdce a bývala dotvrzována klamem, jejž Bílejovský uvedl do historie. A jako husitismus nepovstal z pravoslaví, tak také ku pravoslaví netíhl, nýbrž počal odbočovati od katolictví tím směrem, kterýž později i v 16. století byl nazván *protestantským*. Hus byl skutečně předchůdcem německých a švýcarských reformátorů, on jim v nauce křesťanské připravoval půdu; nechť toto poznání nám se líbí neb nelíbí, ono jest pravdivé a nedá se ničím vyvrátiti." [Řeč Dr. Jos. Kalouska 7. září 1902 ve Vamberce: O potřebě prohloubiti vědomosti o Husovi a o jeho době.] „My Čechové, Moravané i ostatní panonští Slované jsme v prvopočátku i se svatým Cyrillem a Methodějem veskrze a čistě pravovérní římští katolíci. Cokoli se u nás kdy jiného nalézalo, to pozdější a cizí bylo: ale prvotně a podstatně jsme byli a jsme posud — zcela pravověrní, římští, katoličtí křesťané. Hle, toto jest naše pravé dno, na němž prvotně ustanoveni jsme! Dokud na tom kameni státi a stavěti budeme, zajisté vždy a všudy obstojíme; ale jakmile bychom se od základu toho uchýlili, nepochybně bychom i se vším svým stavením padli. Mějmež tedy ve všem národním počínání dobře na mysli — ten náš prvotní, historický základ. [Časop. Č. M. 1847, 42, slova J. Krbce]. Tyto doklady stačí, že vírou našich otců bylo katolictví a to římské katolictví. A běda nám, kdyby jí bylo bývalo českobratrství, jež v podstatě je protestantismem! Dnes zajisté náleželi bychom již dávno k Prusku i příslušností politickou i jazykem.

[4]) Sr. Životopis sv. apoštolů slovanských na str. 3—34 ve spise „Drahé kameny z koruny Svatováclavské", kdež myšlénka naše šíře rozvedena.

[5]) Sr. Jiří Sahula „Pokrok v době Karla IV. a v době husitské". V Praze 1902.

volnosti. Na základě křesťanského pořádku světového již ode dávna rozkvetl u národů znamenitý blahobyt. Ale jako jest o člověku pravda, že spíše snese neštěstí nežli dobré bydlo, nejinak jest u celého národa. Kde byl blahobyt, toužilo se i po vzdělanosti. Z počátku se zabývali učení křesťané pohanskými spisy latinskými a řeckými jen po jejich dobré stránce i po krásné stránce slohové, ale zamítali jejich začasto nemravný a oplzlý obsah. Později však si počínali v něm libovati a jali se sami takové věci psáti a veřejně je vychvalovati. Křesťanská mravnost nebyla jim dokonalá, poněvadž jim nebyla tak pohodlna a povolna jako pohanská prostopášnost, a tak se počal mezi ně vkrádati duch pohanský. Tou měrou, jakou národy ochládaly ve křesťanské víře a ctnosti, zmáhala se u nich nespokojenost a sobectví. Nikdo nepřestával na svém, každý se domáhal větších prospěchů na újmu a škodu jiných.“[6])

Zámožnost panstva, duchovenstva, měšťanstva a dělnictva, jak byla zavládla za zlatých časů Karla IV., přivedla v zápětí rozmařilost a úpadek mravnosti. Horliví kazatelé počali rázně proti oběma vystupovati a veřejně k lepšímu životu křesťanskému nabádati. Nešetříce žádného stavu, kárali své posluchače z pýchy, lakoty a rozmařilosti. Biskupové tehdejší pečovali všemožně o křesťanskou mravnost jak u lidu, tak u duchovenstva. Ale duch času byl již jiný; lid nedal se udržeti na srázné cestě své vedoucí k duševní a věčné záhubě. Vystoupil mistr Jan Hus. Z počátku jal se sice jen kázati proti zlořádům tehdy panujícím, později však, zejména když obíral se knihami anglického bludaře Viklifa, brojil i proti mnohým článkům katol. věrouky a přidal se zcela k bludařství Viklifovu. Ježto Hus jednak lichotil, jednak přednášel nauku, lidu upadajícímu do starého pohanstva se líbící, nabýval víc a více stoupenců. Konečně po smrti Husově v Kostnici r. 1415, zejména pak listem poslaným od půl pátá sta pánův a zemanů českých, dne 2. září téhož roku „stalo se rozhodné odtržení valné většiny národa českého od církve římské“[7]) a národ stal se utrakvistickým (pod obojí způsobou), zapřev víru otců svých, víru katolickou.

Husité, t. j. vyznavači učení Husova či utrakvisté nabyli v národě českém ne-li většiny, tož najisto poloviny; katolíci tvořili druhou část národa. Došlo ke krutým a dlouhým „válkám husitským,“ jež vyssály národ náš na dobro a zcela, zničily a zplenily kde kterou památku a Čechy obrátily téměř v poušť. „Ne bez zármutku hlubokého může pravý a rozvážný vlastenec vzpomenouti na tu domácí (husitskou), téměř dvacetiletou děsnou a zhoubnou válku, vedenou s přemnohými ukrutnostmi, zabíjením a pálením lidí v celých houfech, pálením měst a hradů, vesnic, kostelů a klášterů s opravdovým fanatismem. Co tu bylo srdcí zděšeno, co tu teklo slz, co tu bylo proneseno kletby, co spácháno hříchů, co tu zřícenin, co spousty! Sám Palacký praví, že co nejvíce litovati je toho, co drahocenných památek zničeno jest, a že jen nepatrná část nám zůstala.[8])

Tím, že Hus odtrhl se od katol. církve, ukázal cestu všem, kdož nemínili zachovávati přísné nauky evangelia a církve, a zavdal podnět ke tvoření tak zvaných sekt či nových církví a církviček. Husitismus zplodil celou řadu sekt od kališníků či těch, kdož přijímali pod obojí způsobou, totiž způsobou chleba a vína, až k adamitům čili naháčům, kteří sic od

[6]) Alois Hlavinka: „Kronika českomoravská.“ V Brně 1890 str. 241.—242. — [7]) Zikmund Winter: „Život církevní v Čechách“. V Praze 1893 str. 3. — [8]) Učte se z dějin. V Hradci Králové. Str. 18.

Žižky byli potřeni, ale nevyhubeni. Duch jejich žil u mnohých a mnohých a posléze nabyl převahy a soustředil se hlavně ve východních Čechách.[9])

V XVI. století vedle katolíků a husitů byla v Čechách ještě „Jednota bratrská," jejíž nauka byla kacířstvím. Jednota tato měla mnoho stoupenců mezi českou šlechtou. K ní hlásil se, ač v pravdě českým bratrem nebyl, i český pán Diviš Lacembok Slavata z Chlumu a Košumberka, majilel panství Košumberského ve východních Čechách, toho panství, na jehož pozemcích později byl vystavěn překrásný mariánský poutní chrám „*Chlumek*," jehož minulost chci líčiti.

Hrad *Košumberk* náležel k nejstarším hradům v Čechách. Ze slovanských ohrad a valů, jež nacházíme u blízké Rabouně[10]) a Zdislavě, možno souditi, že tak výhodné místo, jako jest ono, na němž Košumberk trůní, nezůstalo dlouho nepovšimnuto a neužito od našich předků. Kladou-li se mnohé ohrady a valy v Čechách do dob před Kristem aneb do doby usazení Čechů ve vlasti naší, nebude asi pravdě daleko, řekneme-li, že již v té asi době, byť ne hrad, tož alespoň nějaké hradisko na Košumberce stávalo.*)

Určitějších zpráv o Košumberce máme od století XIV. Pověst dí, že Košumberk vystavěl Aleš z Chlumu r. 1387. Historicky jisto, že na počátku století XIV. byl prvním známým držitelem jeho Ojíř z Košumberka. Ten asi hrad také vystavěl, opevnil a v základě dal mu trvalou pozdější podobu. Po smrti Ojířově vládla Košumberkem jeho manželka. Bohuněk z Pfafentalu zbavil ji hradu, ale král znova ji ve zboží Košumberské dosadil. V druhé polovici XIV. věku vládl Košumberkem Diviš z Popovce; ten 14. ledna r. 1372 prodal jej za 2000 kop ještě s jiným zbožím Divišovi Vilémovi, Ješkovi, Mstislavovi a Slavatovi z Chlumu. Tak dostal se Košumberk rodu Slavatovu, v jehož držení zůstal až do roku 1684 či spíše jen do r. 1656.

Slavný rod pánů Slavatův z Chlumu a Košumberka (Slavata bylo původně křestní jméno), který v dějinách českých velikou hrál úlohu, pochází druhým původem svým[11]) z Chlumu na Čáslavsku, bývalého městečka, nyní horské nepatrné vesničky u Zbýšova.[12]) Rodu tomu náleželo zboží Chlumské velice objemné a rozsáhlé, prostírající se kol Čáslavě na sever. Alespoň po dnes v sakristii kostela čáslavského viděti lze náhrobek s nápisem „Ysthyslaus" a znak rodu Slavatovského. Dle znaku soudí se, že tu pochován Jistislav, známý z r. 1288, syn to Bleha

[9]) Dr. Ant. Rezek: „Dějiny prostonárodního hnutí náboženského v Čechách". V Praze 1887. I. 9.

[10]) Karel Adámek: Chrudimsko. Historické a statistické rozhledy 1878. V Roudnici. Str. 4.

*) Popis hradu ve známém Sedláčkově díle: „Hrady, zámky a tvrze království Českého" I. Str. 94—96. O dějinách hradu viz A. Rybicka: „Hrad Košumberk". Pam. arch. IV. 49. Původní jméno hradu se psalo Coschenberch, pak Kossmberg.

[11]) Souček udává, že páni z Chlumu původně pocházeli z Boleslavska, ale již na počátku XIV. věku někteří z nich usadili se v Čáslavsku [na Vrbce a Sačanech]. Jaroš držel r. 1350 hrad Lacembok u Ledče, odkudž se psával Lacembok.

[12]) V prvé polovině XIV. věku, kdy 26 žup, na něž Čechy se dělily v XI.—XIII. stol., bylo spojeno ve 12 krajův, v jichž čele stáli krajští neb zemští kmetové, byl v Chrudimsku kmetem pan Lacembok [oblíbené jméno v rodě Slavatově] nebo někteří z Chlumu. Lacembok [Zíkev] byl někdy hrad u Soběbořc v okr. Ledečském blíže nynější hájovny Vostajovky. Založen byl záhy na počátku XIV. věku a byl rodným sídlem Lacemboků z Chlumu. Zpustl během XV. století.

z Chlumu, nejstaršího posud známého předka rodu Slavatova. Při roce 1360 uvádí se Diviš z Chlumu a na Chlumu, jenž měl čtyři syny, Diviše Viléma, Ješka, Mstislava a Slavatu. Když Diviš, který Košumberk, jak nahoře uvedeno, koupil r. 1372, zemřel, připadlo zboží Košumberské udělením nejstaršímu synu Divišovi Vilémovi. Tento Diviš Vilém stal se předkem pánů Slavatů z Chlumu a Košumberka. Syn Ješkův Jan, zvaný Kepka, první husita v rodě Slavatovském, jako stoupenec doprovázel mistra Jana Husa ke koncilu kostnickému a byl mu tam věrným obhájcem. Tento Jan s bratřími Vilémem, Benešem a Divišem drželi r. 1410 Košumberk. Král Václav IV. r. 1411 propustil Janovi a Vilémovi společně manské zboží: Pušice, Popovec, Svařeň, Sedlce, Martinice, Mentoury, Janovice, Jenišovice a Ostrov. Roku 1417 po dělení připomínají se na Košumberce Vilém a Diviš Slavatové z Chlumu, kteří drželi zboží Košumberské, k němuž patřily hrad Košumberk, městečko Luže a vesnice: celé Mentoury, Martinice, Voletice, Svařeň, Budislav, Ostrov, Pěšice, Domoradice, Sedlce a Brče, pak vsi společné Zdislav, Mířkovice, Štěnec, Popovec, Horky a Srbce nedílně až do své smrti. Vilém, věrný kališník, který zemřel 11. listop. 1434 (v té době také zemřeli Diviš a Beneš), zůstavil dva syny Slavatu a Jana, kteří po otci obdrželi polovici Košumberka. Když pak Slavata zdědil po svém strýci Benešovi (vdova po Benešovi Dorota z Tloskova postoupila svůj díl oběma r. 1461) veliké statky na Čáslavsku, přepustil r. 1467 svoji polovici Janovi. Jan zemřel bezdětek kol r. 1495 a po něm dědili veškeré hrady a četné jiné zboží synové jeho bratra Slavaty: Michal, Slavata a Albrecht, nad nimiž poručnictví měl Šťastný z Valdštejna. Když Michal došel plnoletí, poručníkoval sám svým bratřím. Při dělení 1495 stal se držitelem Košumberka Albrecht. Když Albrecht kol r. 1510 bezdětek zemřel, vládl Slavata. Roku 1539 zemřel Slavata a dědicem panství stal se syn jeho Diviš, český bratr, jehož vlivem česko-bratrství bujné a hluboké v celém okolí Košumberka zapustilo kořeny. Tento Diviš Slavata z Chlumu (jméno Diviš bylo v rodině Slavatově oblíbeno) mimo Košumberk držel též Čestín Kostel, Černý Kostelec, Chlum, Chrast a Chroustovice a byl nejprve katolíkem či vyznání pod jednou, ale později odpadl k českým bratřím, a když českobratrství zvrhlo se v lutheranismus, ke konfessi augsburské.*)

»Jednota bratrská« sotva že poněkud se byla ujala a rozšířila, nalezla a to vším právem i své nepřátele. Český král Jiří jsa horlivým utrakvistou, vystupoval proti ní; podobně činil mistr Rokycana, mistr Lupáč a j., ba dosaženo po sněmě benešovském, že čeští bratří byli z měst vypovídáni. V této tísni ujali se jich páni ve východních Čechách, k nimž náležel vedle Jana Kostky z Postupic a na Litomyšli i výše jmenovaný Diviš Slavata z Chlumu a na Košumberce, jak již vzpomenuto. Když Ferdinand vlády se ujal r. 1526, sosnovali stavové čeští proti němu odboj. Bohuš III. Kostka z Postupic s Jiříkem Gerštorfem z Gerštorfu a z Choltic byli stůjcové odboje; v Kostkově domě v Praze dne 14. února 1547 smluvili se stavové o plán celého zápasu a zvolili k provedení jeho výbor, jehož členem byl i Diviš Slavata. Když pak odboj stavů byl bitvou u Mühlberka (24. dubna 1547) zlomen, ztrestal Ferdinand odbojníky. Diviš Slavata musil postoupiti králi své zboží Kostelecké a Klučovské v dědictví a zboží Chlumské a Košumberské v manství. Však na přímluvu mnohých vzácných osob a pro platné služby, které Diviš potom králi konal,

*) Zikmund Winter: „Život církv. v Čechách". Str. 160.

propuštěno jest zboží to po nějakém čase ze závazku lenního a vráceno Divišovi jako statek zpupný.[13]) Za vlády Divišovy shořel dne 18. července 1573 hrad Košumberk, byv zapálen bleskem; nedlouho potom vystavěn zase a rozšířen čtyrhraným stavením. Diviš s manželkou svou Alžbětou, dcerou Adama z Hradce, měl syny Adama, Jindřicha, Albrechta a Zachariáše; sám zemřel r. 1575 a byl v Luži slavně pochován. Nejstarší jeho syn Adam, jenž po rozdělení statků byl pánem na Čestíně Kostele, byl dvakráte ženat a to s Dorotou z Kurcbachu, s níž měl 4 syny, Diviše, Viléma, Michala, Jáchyma, a se Sibyllou z Mansfeldu, s níž měl syna Adama. Košumberk při dělení po smrti Divišově r. 1575 připadl Jindřichovi, jenž byl ženat s Kunkou Černčickou z Kácova. Po smrti Jindřichově r. 1599 spravovala panství jeho manželka za spoluporučenství Albrechta Slavaty z Chlumu. Kunka Černčická přikoupila ke Košumberku r. 1601 ve středu po neděli prosební tvrz Chroustovice a městečko Chroustovice s podacím kostelním a příslušenstvím od poručníka Zachariáše Slavaty z Chlumu a z Košumberka a na Chroustovicích kšaftovavšího roku 1594 v outerý po sv. Bartoloměji. Když Kunka zemřela, (kšaftovala v pátek po sv. Voršile r. 1603) stal se dědicem Diviš Lacembok Slavata z Chlumu a Košumberka, její syn, který r. 1606 prodal Chroustovice tvrz i městečko s příslušenstvím Janu Divišovi ze Žerotína.

Diviš Lacembok hrad Košumberk opravil, rozšířil, dostavěl a obnovil, tak že počítán byl tehdáž mezi nejnákladnější, nejrozsáhlejší i nejpevnější hrady kraje Chrudimského. Diviš Lacembok účastniv se horlivě r. 1618 stavovské vzpoury proti zákonitému králi, odsouzen byl, ač listem ze dne 9. května 1622 snažil se vysvětliti účast ve stavovské rebellii, dne 22. května 1623 ku ztrátě polovice svého zboží, a statky jeho r. 1623 prodány za 62.659 kop 17 gr. 1 d. Zemřel dne 23. února 1623 a pochován jest v Luži v kostele sv. Bartoloměje. Jeho náhrobek, jako mnoho jiných rytířů „pobělohorských" uložen byl nejprve při zdi chrámové: později vsazen do zdi kostela sv. Bartoloměje v Luži na místo, kdež býval dříve hlavní vchod; tu možno jej zříti posud.[14])

[13]) Diviš za propuštění Košumberka ve zpupné manství musil zaplatiti 3000 k. č. a za propuštění zboží Podlažického [16. března 1575] 1812 k. 28½ gr.

[14]) K lepšímu přehledu slouží: Vývoj rodu Slavatovského. Slavatové vyšli z rodu rytířského pánů z Chlumu. R. 1360 připomíná se Diviš z Chlumu, který měl čtyři syny, Diviše Viléma [† 1434], který dědictvím dostal Košumberk a od něhož Slavatové z Košumberka pocházejí, Mstislava, Slavatu a Ješka. Ješek měl syny Jana, Viléma, Beneše a Diviše, kteří své dědictví [Chlum, Košumberk, Smrčany, Podmokly, Okřesanec, Radoňov a Podhořany a městečka Luži a Jenikov a asi 30 vesnic] r. 1417 mezi sebe rozdělili. Nejproslavenějším z nich stal se Jan Kepka, jenžto provázel Husa do Kostnice. Mimo Jana připomínají se ještě Jindřich z Chlumu a z Lacemboka, [měl Svídnici a vsi dříve klášteru Podlažickému patřící, zemský soudce], který rovněž byl v Kostnici s Husem, Bohuslav [katolik] a Vilém z Chlumu [podobojí]. Při dělení r. 1417 Jan dostal Chlum, Smrčany, Podmokly a Radoňov s příslušnými osadami, Beneš Podhořany a Okřesanec s Jeníkovem a jiným příslušenstvím, Vilém a Diviš společně Košumberk s příslušenstvím a zboží Pušické [jež král Václav r. 1411 maje Jana ve zvláštní libosti, dal společně Janovi a Vilémovi a jež dříve měl Ješek z Vildštejna] s několika vesnicemi. Oba tito bratři, z nichž Vilém měl za manželku Marketu ze Stráže, zemřeli kol r. 1454. Ze čtyř právě jmenovaných bratří toliko Diviš zanechal syny Slavatu a Jana, kteří po smrti strýce Beneše [† kol. r. 1454 a byl před tím již dříve kol 1437 po bratru Janovi podědil Chlum], jednak přímo, jednak [1461] postoupením vdovy po něm Doroty z Tloskova podědili statky v Čáslavsku. Záhy statky v Čáslavsku podržel sám Slavata, [r. 1463-67 hofmistr dvoru královského a r. 1469 mezi poslanci krále Jiřího k sněmu Petr kovskému], který měl za manželku Dorotu, dceru Hlaváčovu z Dobrého Pole-

Diviš Lacembok měl jediného syna Jindřicha Viléma. Při konfiskaci odhadnuto bylo jeho zboží Košumberské za 50.265 kop. míš. Resolucí ze dne 3. června 1623 bylo toto zboží, ježto propadlo královskému

jinak z Nemošic. Mladší Jan měl Košumberk a zemřel bezdětek kol r. 1495. Proto připadl Košumberk synům Slavatovým, kteří byli tři, Michal, Albrecht a Slavata [měli též sestru Anežku, provdanou za Jana Pardusa z Vratkova a na Rychmburce]. Albrecht, pán na Košumberce † kol 1510 bezdětek. Michal držel Černý Kostelec, Chlum, Podhořany, Hradiště Choustníkovo a j. Zemřel 1537 bezdětek. [Manželka jeho byla Eliška Pňovská ze Sovince † 1544]. Slavata zdědil vše, jak po Albrechtovi, tak po Michalovi. Slavata, který zemřel 1530, měl mimo několik dcer [dcera Mandalena byla provdána p. Vilémovi Šťastnému z Valdštejna a na Rychmburce] s manželkou svou [Jitkou z Janovic, dcerou Jana Jence z Janovic, dědičkou Janovic Vrchotových] syny Jetřicha [držel Janovice, ale zemřel dříve než otec] a Diviše. Diviš byl pánem Košumberka, Chlumu, Kostelce a Čestína Kostela. Přikoupil r. 1542 od Bohuše Kostky z Postupic Chrast a Podlažice, za to však prodal Hradiště Choustníkovo r. 1543, r. 1552 Radovesnice, Lipec, Božce a Domanovice v Bydžovsku, v Čáslavsku pustý zámek Talmberk s příslušenstvím a Podhořany. Byl několikráte hejtmanem kraje Chrudimského a od r. 1566 soudcem zemským. R. 1547 pro vzpouru přišel o Kostelec. Týž r. 1574 od Maximiliana II. dostal Chroustovice; zemřel kol r. 1578. Měl s Alžbětou z Hradce [† 1584] 8 synů a 6 dcer. Synové byli Adam, Slavata [† mlád], Jindřich, Michal [† mlád], Jan [† mlád], Albrecht, Joachim [† mlád] a Zachariáš, kteří se r. 1580 o statky rozdělili. Adam měl Čestín Kostel a Chlum, Jindřich Košumberk, Albrecht Podlažice a Chrast, a Zachariáš Chroustovice. Zachariáš byl dvakráte ženat [s Annou Křineckou z Ronova, z níž pošla dcera Mandalena Kateřina provdaná za p. Bohuslava Berku z Dubé a Lipé, a s Eliškou Rabenhauptkou ze Suché, z níž pocházel Kryštof] a zemřel 1599, načež Chroustovice prodány ve prospěch sirotka Kryštofa. Kryštof oženil se s Annou Smolíkovou ze Slavic, s níž nabyl po smrti otce jejího Zdeňka [1620] Veliký Bašt a Bořanovice, jichž však záhy byl zbaven, protože Zdeněk Smolík účastnil se stavovské vzpoury. Na to Kryštof odešel z Čech. Albrecht na Podlažicích a Chrasti měl za manželku Annu ze Smiřic, [její sestra Marketa byla provdána za Viléma z Valdštejna a byla matkou Albrechta z Valdsteina, vévody Fridlandského] s níž měl syny Jindřicha, Jaroslava a Jana Albrechta. Otec Albrecht zemřel r. 1600. Jindřich Slavata na Košumberce, který byl několik let hejtmanem kraje Chrudimského, zemřel 1596. [Manželkou jeho byla Kunka Černčická z Kácova.] Po něm vládla Kunka, která koupila r. 1601 Chroustovice a † okolo 1603. Jindřich a Kunka měli syna Diviše z Lacemboka, který zase r. 1606 Chroustovice prodal Janu Divišovi ze Žerotína. Diviš Lacembok † 23. února 1623. Statky jeho byly prodány císařskou komorou [1623] Vilému Slavatovi. Vilém daroval je r. 1634 i s Domanicemi, které zatím přikoupil, Jindřichu Vilémovi, jedinému synu Diviše Lacemboka a Veroniky ze Žerotína. Jindřich Vilém [katolík] byl dvakráte ženat s Annou Polixenou roz. hrab. Michnovou z Vacinova [† 1650] a s Marií Maximilianou Evou roz. hrab. ze Žďáru. Byl J. M. C. radou, komořím, radou při appellacích a soudcem zemským, jakož i nějaký čas hejtmanem kraje Chrudimského. Měl Košumberk, Domanice a Roubovice. Zemřel 1654, zanechav z druhého manželství jedinou dceru Johanu Barboru Alžbětu, jež zemřela 5. srpna 1657 na morovou ránu v Praze. Košumberk připadl Marii Maxmilianě Evě, která 1656 provdala se za Františka Kryštofa sv. p. Hyserle z Chodův. Když Hyserle 1666 zemřel, jakož i jeho dcera Františka Terezie [provdaná hrab. Lamberková] r. 1684, založila Marie Maxm. Eva na Chlumku residenci jesuitskou, jíž panství Košumberské odkázala: zemřela 17. října 1690. Adam, nejstarší z oněch 8 synů Diviše a Alžběty z Hradce, byl dvakrát ženat [s Dorotou z Kurcbachu a se Sybilou hrab. z Mansfeldu]. S Dorotou z Kurcbachu měl několik dcer a 7 synů, z nichž pouze Vilém, Michal, Joachim a Adam Gotthelf dočkali se mužského stáří. Michal, Joachim a Adam zemřeli bezdětni; tím Vilém stal se hlavou celého rodu. Manželkou jeho byla Lucie Otilie z Hradce, s níž podědil aneb přikoupil Jindřichův Hradec, Žirovnici, Počátky, Stráž, Kardašovu Řečici, Červenou Lhotu, Kumžak, Novou Bystřici a na Moravě Telč. Měl syny dva, Adama Pavla a Joachima Oldřicha. Joachim Oldřich † 22. září 1676. Adam Pavel † bezdětek 2. července 1687. Joachim Oldřich měl syny Ferdinanda Viléma, Jana Jiřího Joachima, Františka Leopolda Viléma a Jana Karla Joachima [s Františkou hrab. z Meggau]. Ferdinand neměl synů (pouze 4 dcery), rovněž Joachim neměl synů [3 dcery];

fisku, prodáno Vilémovi Slavatovi z Chlumu a Košumberka a to pouze první jeho polovice; druhá polovice byla ponechána Jindřichu Vilémovi, do jehož zletilosti uvázal se Vilém celé zboží spravovati.[15]) Roku 1634 postoupil Vilém Jindřichovi Vilémovi i svou půli panství Košumberského zdarma a tím zase Košumberk spojen v celek. Za správcovství Vilémova prováděla se tak zvaná protireformace.[16])

Jindřich Vilém měl za druhou manželku (ovdověl v roce 1650) Marii Maxmilianu hraběnku ze Žďáru; svatba byla slavena r. 1652. Po smrti Jindřichově r. 1654 stala se dle závěti majitelkou Košumberka jediná jeho a Marie hraběnky ze Žďáru dcera Johanka Barbora. (Panství Košumberské tehdy mělo 4061 jiter 827 □ sáhů a platilo 41 zl. 16 kr. 3 d. měsíčně dané). Když pak tato 15. srpna r. 1657 zemřela, vládla Košumberkem její matka Marie Maxmiliana Eva, která r. 1656 se byla již na mnohé domluvy svých přátel, zejména hraběnky Nosticové, provdala za Františka Kryštofa svobodného pána Hyserle z Chodův, nejvyššího komorníka nad stříbry ve Vídni. Z manželství Františka Kryštofa Hyserle a Marie Maxmiliany pošly dvě dítky Ferdinand a Františka Barbora. Dne 4. července r. 1666 zemřel svob. p. Hyserle, pak záhy i syn Ferdinand a konečně i *Františka Barbora* r. 1684: stala se tedy ma-

Leopold dříve kanovník v Pasově s dispensí papežskou [r. 1690] ženatý, zemřel 26. ledna 1691 bezdětek. Všecky statky připadly Karlovi, který pod jménem „P. Felix" byl vstoupil do řádu karmelitánského a jsa tehdy generálem řádu toho v Římě, nedal se nikterak pohnouti, aby z řehole vystoupil. Zemřel 21. července 1712 v Římě, jsa posledním mužským potomkem rodu Slavatova. O statky rozdělili se dědici po přeslici. Zbožt Hradecké zdědila dcera Jana Jiřího Joachima Marie Josefa provdaná za Heřmana hr. Černína z Chudenic. Tím dostala se všecka vyznamenání Slavatův [nejvyšší číšník králov. Českého, vladař domu Hradeckého] Černínům. [Sr. Riegrův Slovník naučný VIII. str. 522—525, III. 1085 a Znaky rodů českých list XXXVII. Původní znak Slavatovský byl štít modrý a na něm tři pruhy [řezy] zlaté na příč položené. Sr. Drahé kameny I. 420—421, kdež obšírněji o posledních Slavatech psáno].

[15]) Košumberk prodán, jak již řečeno, za 62.659 kop 17 gr. 1 d. míš.; z toho dostala vdova Lacembokova Veronika roz. ze Žerotína 10.000 kop míš. na statku pojištěných, syn Jindřichův Vilém polovici 26.329 kop a komora česká ostatek. Roubovice koupeny r. 1669.

[16]) Zprávy o jednotlivých členech rodiny Slavatovské. Jan z Chlumu přijmím Kepka r. 1413 bojoval na straně Zikmundově proti Benátčanům; vraceje se r. 1414 do Čech, obdržel rozkaz, aby s p. Václavem z Dubé a Jindřichem z Chlumu a Lacemboka Husa doprovázel do Kostnice, na cestě i ve sboru samém o bezpečnost jeho se staraje. Poněvadž p. Václav z Dubé z Norimberka za králem jel pro slíbený Husovi list průvodní, šel Jan z Chlumu s Husem sám do Kostnice, kde ihned po příchodu svém s Jindřichem z Chlumu ku papeži šel, žádaje jeho ochrany pro svěřence svého. Když pak dne 28. listopadu Hus jest uvězněn, spěchal Jan k papeži a před shromážděním z věrolomství jej vinil, hroze, že popudí celý svět proti těm, kteří ruší listy majestátu císařského. Mimo to oznámil věc tu ihned Zikmundovi, který byl na cestě ke sboru, a přibil na rozkaz jeho na dvéře hl. chrámu písemnou protestaci v jazyku latinském i německém. Než veškeré namáhání bylo marné, zdá se, jakoby byl již sám osud Husův tušil, prose snažně u Jeronyma, který Husa v Kostnici vyhledával, aby útěkem zachoval sebe. Ostatně však hájiti Husa neschvaloval; s mnohými českými pány dodal žádost sněmu, aby nebyl Hus žalářován, nýbrž aby mohl u veřejnosti vésti při svou. Když pak Hus stál před sněmem, svědčil Jan o mužnosti jeho, že dobrovolně do Kostnice přišel, řka, že, ač jen k chudším zemanům sluší, Husa by před mocí kteroukoliv po celý rok uhájil. Konečně prosil Husa sám, chtěje jeho jen uchovati, aby poslouchaje ovšem svědomí svého, sněmu se poddal; což se ovšem nestalo. Naposled jmenuje se Jan z Chlumu, nyní již pán na Pihli, mezi českými pány, kteří [1421] zasedali na sněmě Čáslavském, jímž bouřemi zmítané zemi české měl býti navrácen mír. [Rieger III. 1085].

jitelkou panství Košumberského zase Marie Maxmiliana sama. Tato velice zbožná a osudem zkoušená paní založila chrám Rodičky Boží „Chlumek", uvedla jesuity do residence košumberské a posléze darovala celé

Jan Karel Joachim hrabě Slavata, narozený r. 1639, byl ve Vídni pod dohlídkou své matky vychován s korunním princem Leopoldem. V říjnu r. 1662 lovil zvěř s komonstvem svým na Moravě u Telče. Choudícího překvapila noc, jezdec spadl s koněm do hluboké vlčí jámy. Tam učinil Pánu Bohu slib, že bude-li zachráněn, zasvětí život svůj povolání řeholnímu. K ránu slyšáno jest jeho volání; lidé ze vsi Vonova vytáhli jej i koně bez úrazu. Jeho matka Františka založila na tom místě mešní kapli na památku smrtelné úzkosti Páně na hoře Olivetské, k úctě sv. Karla Boromejského. Hrabě Karel vstoupil do kláštera bosých karmelitánů v Kaprarole v Italii. Tam říkali mu P. Karel Felix. P. Felix zbudovav si poustevnu na počest sv. Karla Boromejského při vrchu Virginii, leckdy tam o samotě Pánu Bohu sloužil. Biskupského důstojenství nepřijal. Z Italie navštívil několikráte Vídeň, Telč, Jindřichův Hradec a Prahu. Když nutkán byl, aby se oženil po smrti všech svých bratří, odpověděl: „Toho neučiním; vždyť proto svět nezahyne." Zemřel v semináři sv. Pankráce v Římě 21. července 1712. [O vyhynutí Slavatův z Chlumu v Čechách a na Moravě viz „Lumír" z r. 1854 str. 283. Některé důležité záznamy o rodě Slavatův podává Vincenc Paulus ve spisku: Z pamětí města Chrasti v Chrudimsku. I. Dějiny města Chrasti str. 25 nn.]. Slavatové pochovávali se v Luži, v Chrašicích u Chrasti a j.

Mimo Jana z Chlumu připomínáme ještě Bohuslava, který stál při straně římské, když u Plzně [1427] učiněno příměří mezi římskými a Tábory, a Viléma, jenž jmenován jest mezi šlechtici pod obojí, kteří na sněmě svatomartinském [1433] s Basilejskými vyjednávali." [Rieger III. 1085].

O Vilémovi a Divišovi, kteří společně drželi Košumberk: „Oba mívali platné účastenství v jednáních a řízeních veřejných pohnuté doby své; obzvláště Diviš pilně navštěvoval sněmy a sjezdy veřejné, propůjčuje se zároveň i k výpravám vojenským toho času podnikaným. R. 1440 přidán jest hejtmanu kraje Chrudimského Bohuši Kostkovi k radě. Téhož roku zvolen jest Janem z Pernštejna za nového opravce k narovnání rozepří a nesnází tehdejších mezi stavy českými a moravskými se strany české. R. 1448 byl při dobytí Prahy skrze Jiřího z Poděbrad a 1452 při volení jeho za správce království Českého." [Rieger VIII. 522].

Alb. Slavata z Chlumu a na Košumberce stal se generálem [po bitvě bělohorské] ve vojště dánském. Alb. Slavata ml. z Chlumu a na Košumberce přijal vojenské služby v Nizozemsku." [Adámek 62].

Jan Slavata na Košumberce, „pán velmi rozšafný a rázný, míval účastenství ve všelikých důležitostech veřejných svého času; bojoval statečně ve vojště krále Jiřího proti jeho odpůrcům a zastával úřad soudce zemského. R. 1470 zvolen jest s několika jinými pány v kraji Chrudimském ku zřízení hotovosti od sněmu pro obhájení země usnešené." [R. VIII. 522].

O paních z rodu Slavatova pojednává velice zajímavě a instruktivní věci professor Josef Vávra ve „Sborníku Historického kroužku" 1895 ve článku: „O katolických paních v Čechách za doby reformace." [85—104].

Michal Slavata, pán na Černém Kostelci, „náležel času svého nejen k nejbohatším, ale i k nejvzácnějším pánům českým, maje slovo platné a rozhodné jak na sněmích, tak i při jiných jednáních veřejných, zejména při jednání o přátelství mezi stranou pod jednou a pod obojí [1483] a mezi pány a rytířstvem s jedné a někdy s druhé strany [1515]. Několikrát byl též od stavů v poselství vypraven do Uher ke králům Vladislavovi II. a Ludvíkovi; 1517 zvolen jest za jednoho z 6 hejtmanů zemských a 1523 povolán do soudu zemského." [R. VIII. 523].

Michal a Alb. Slavata z Chlumu a Košumberka studovali ve Vittemberce v létech 1572—76, byli tedy lutheráni. [Adámek d. c. 49].

Diviš Lacembok „dal se potřebovati v rozličných úřadech a komissích zemských a veřejných, byl delší čas hejtmanem kraje Chrudimského 1609, pak mezi osobami od stavů pod obojí ke sněmu moravskému o pomoc vyslanými. 1613 zvolen jest za jednoho z komissařů k sjezdům a k opatření země v čas nastalých potřeb nařízených. 1617 zastával při korunování krále Ferdinanda II. službu truksaskou. 1618 vzat jest do výboru, jenž rokovati měl s vyslanci moravskými a r. 1619 jmenován od direktorů za předního komissaře vojenského v kraji Chrudimském. Stoje i dále při straně králi Ferdinandovi odporné, po-

panství jesuitům.*) „Jesuité prý uvázavše se ve zboží Košumberské r. 1601 užívali hradu Košumberka téměř jenom za schránku svých potřeb hospodářských a polních úrod, a poněvadž kromě nuzného krytu nedávali naň jiných potřebných oprav, scházel víc a více; r. 1769 byla starší hořejší část jeho již tak sešlá a neobytelná, že se musela docela opustiti.“ [17])

II.

Doba obratu.

Prve než přikročím k líčení dějin Chlumku, považuji za vhodné k porozumění tehdejších poměrů podati kratičký nástin událostí náboženských. Shora již připomenul jsem, že vedle katolíkův a husitův byla v Čechách v XVI. století jedinou organisovanou společností náboženskou »Jednota bratrská.“

Katolíci, kteří tvořili sotva polovici všeho obyvatelstva, ač dobře sorganisovaní a ve víře pevní, nemohli přece působiti tak, jak by bylo bývalo žádoucno, hlavně pro nedostatek kněžstva. Strana utrakvistická od smrti Rokycanovy a krále Jiřího ocitovala se ve stavu velmi neutěšeném: utrakvismus hynul vnitř i vně a nebyla daleká doba, kdy měl zaniknouti docela. U Jednoty bratrské, která hlavně dbala o své řády a méně o víru, znenáhla tlačilo se v popředí učení Lutherovo, které tehdy počalo z Němec dále se šířiti. Utrakvisté po vystoupení Lutherově rozdělili se ve dva proudy. Pokročilejší (či méně věřící novoutrakvisté) přimávali se k nauce Lutherově, staroutrakvisté nechtěli vzdáti se tradic Husových. *Lutheranismus vítězil.* Čeští bratři a pokročilejší utrakvisté přijímali jej šmahem; počet staroutrakvistů se denně menšil. „Za těchto poměrů *zvelebovala se církev katolická v Čechách*, z velikého úpadku zvedajíc se k novému lesku. Králové čeští byli vřelými jejími podpůrci; obnovením stolice arcibiskupské a koncilem Tridentským dostalo se jí nové organisace, řádem jesuitským učeného živlu. Katolicismus již před bitvou bělohorskou byl nejspořádanější a největšího vlivu požívající církví v Čechách. [18])

tažen jest po bitvě bělohorské k odpovídání, zemřel však dříve než věc jeho ke konečnému vyřízení přivedena.“ [R. VIII. 523].

R. 1575 15. května podalo 19 pánův [Diviš a Jindřich Slavata z Chlumu a na Košumberce, Jan st. ze Žerotína a j.] a 141 rytířův [Jindřich Chlumčanský z Přestavlk, Jan Kustoš ze Žubří, Ad. Sobek z Kornic na Trhové Kamenici a j.]. Ferdinandovi žádost za uznání Jednoty, kteráž arcif neměla žádného výsledku.“ [Adámek 53. poznámka].

Františka Slavatová roz. hrab. z Meggau, manželka Joachima Oldřicha, založila jako vdova v městě Telči kollej jesuitskou a zachovala si i jinak památku jakožto paní nábožná a dobročinná rozličnými nadacemi k účelům církevním a milosrdným; † 22. září 1676, majíc věku svého 66 let [R. VIII. 524]. Životopis její „Drahé kameny“ II. 419—428, a její zápisky II. 532—538. Měla sedm dítek: Ferdinanda, Joachima, Leopolda, Karla, Kateřinu, Lucii, Barboru. Kateřina provdala se za Arnošta svob. p. z Pětikostelů, Lucie za Adolfa Vratislava hraběte ze Šternberka a Barbora za Krištofa Filipa hraběte z Lichtenstejna. Všecky své dítky vychovala zdárně a moudře zaopatřila. [O synech byla řeč na hoře. Nové zpracování jejího životopisu vydáno r. 1903 v dědictví Cyrillo-Methodějském v Brně z péra děkana Al. Hrudičky jakožto podíl členům na r. 1902.]

*) Obšírněji jedná „o dějinách hradu a držitelův“ Aug. Sedláček d. c. 96—103.

[17]) Přidal jsem slovo „prý“, poněvadž tvrzení Riegrova Nauč. slovníku není správno; vyvrátím je níže. — [18]) Dr. Rezek d. c. 13.

Téhož času kol r. 1552, kdy stavové království Českého v Praze sešedše se k sněmu, rokovali o věcech náboženských, vzpružili se katolíci, ježto jednání nevedlo k zádnému platnému vyřízení, za vůdcovství probošta kapitoly svatovítské Dr. Jindřicha Piška, děkana Valentina Hana, arcijáhna Jana a pánů se starožitné šlechty české z Růže, Vítkoviců, Lobkoviců, Markvarticů, Černínů, Hazmburgů, Berků, z Plavna, Kolovratů, Martiniců, z Donína, Švihovských k činu rozhodnému a to tím, že vyslali deputaci k císaři Ferdinandovi I., rozhodnému katolíku, s prosbou předně za obnovení arcibiskupství pražského a za druhé za zřízení vyšších katolických škol, jež by svěřeny byly jesuitům. Ferdinand obojí slíbil a splnil; obnovil r. 1561 arcibiskupství, jež po 140 let bylo neobsazeno, a povolal r. 1556 do Čech jesuity, muže plné horlivosti, lásky k Bohu a bližnímu.*)

Hned r. 1552 odebralo se 12 nadaných jinochů českých na studie do Říma, kdež zvláštní lásky a obliby dosáhli u samého zakladatele řádu jesuitského sv. Ignáce z Loyoly. Roku 1555 přišel slovutný jesuita bl. P. Petr Kanisius a v Praze pro své soudruhy, kteří rok po té přímo ze Říma se odebrali do Čech, upravil školy i příbytky. Papež Pius IV. propouštěje ve jménu Ježíše Krista jesuity do Čech, řekl jim tato památná slova: »Ejhle, posílám Vás jako beránky do středu vlků,[19]) abyste šli a užitek přinesli a užitek Váš aby potrval.[20]) Časové jsou nebezpeční a zlí. Bude Vám snášeti od jinověrcův a rozkolníků mnohé pronásledování pro katolickou pravdu, avšak mějte srdce! Kristus zvítězil a bude s Vámi. Mužně si počínejte, silné mysli buďte v Hospodinu; věrně Bohu služte a dobrý boj bojujte! To slovo pamatujte Vy i budoucí následovníci Vaši.«

Cestu z Říma konali jesuité do Čech pěšky; v Praze byli uvítáni s velikou nenávistí bludařův; dne 7. července 1556 otevřeli ponejprv vyšší katolické školy: bohosloví, filosofii a gymnasium.

Vedle škol hlavním povoláním jesuitův byly missie, jež nekonaly se tak, jak konají se dnes. Ježto národ český byl většinou bludařský anebo bludařstvím nasáklý, musil řád jesuitův pracovati se vším úsilím, aby jej získal katolické víře. Co jednotliví členové řádu toho pro rozšíření jména Božího vytrpěli pronásledování, trápení, tryznění, muk od jinověrcův, co napracovali se do únavy a kolik jich pro své přesvědčení vytrpělo i smrt mučednickou, těžko popsati, ale tolik jest jisto, že řád získal si o národ náš zásluh nesmírných, neocenitelných, jež pochopí v pravém světle teprve věkové příští.

Činnost jesuitů v Čechách byla záhy požehnána dobrými výsledky. Lid i šlechta vraceli se k víře otců svých, k víře katolické. Mezi těmi, kdož ze šlechty stali se katolíky, na prvém místě uvésti sluší znamenitého a slovutného muže, bývalého horlivého husitu, Vil. Slavatu. Vilém Slavata narodil se 1. prosince 1572; otec Adam byl husita, matka Dorota, rozená Kurzbachova, lutheránka. Rod Slavatů byl sice rod starožitný, ale tenkráte na statcích nemajetný, tak že Adam musil zastávati úřad vrchního správce na velikých panstvích Adama z Jindřichova Hradce.[21]) Proto a že matka záhy zemřela, vzal pan Adam Hradecký hocha k sobě, povolal jej z husitských škol a dal na katolické gymnasium k jesuitům do Prahy.

*) P. Josef Svoboda T. J.: „Katol. reformace a mariánská Družina v král. Českém". V Brně 1888. Str. 7 n.

[19]) Luk. 10, 3. — [20]) Jan. 15, 16.

[21]) „Prvního vzdělání nabyl pod správou br. Jana Jaffeta v Čestíně Kostele." (Jireček: Anthol. z lit. české II. 377).

Hoch tu poznal katolické náboženství i poznal marianské sodály, ale zůstal husitou a jesuité vedli si tak opatrně, že ho k náboženství nikterak nepřeváděli. Dokončiv studia gymnasijní a filosofii, studoval práva, i vypravil jej pěstoun Adam z Hradce do Vlach a nelitoval nákladu na důkladné vzdělání jeho; pěstounka pak Kateřina rozená hraběnka z Montfortu hojně jej vypravila všemi potřebami vůbec. Přišed do Vlach, shledal se tu s mladými muži různých národův a vyznání víry, on pak se netajil nikdy českou národností a husitskou věrou svou, a zastával ji v mnohých hádkách, kteréž pro to měl. Ačkoli pak věděli, že jest Čech a husita, nicméně tolik si ho pro jeho vzdělání a rozmilé chování vážili, že jej zvolili starostou jednoho velkého studentského spolku a volbu tu po roce opětovali, nikoho jiného nechtějíce než jeho. Ve čtyrech letech dokonal Vilém svá studia ve Vlaších i vrátil se s nejvýbornějším vysvědčením domů. Všecko jej přátelsky vítalo, všickni se z něho radovali a husité již mu vypravovali o bojích, které mají s katoliky, i nabízeli mu, aby byl vůdcem jejich, tak jako býval ve Vlaších vůdcem mladých mužů. Ale Vilém nic. Byl sice ke všem skromný a vlídný, ale málomluvný; každý rozumný člověk se dosoudil, že jej něco rmoutí, s čím se svěřiti nechce. I bylo to pravda. Co jej rmoutilo a v nejhlubším srdci nesmírně trápilo, byly pochybnosti u víře. Jaké jest to soužení, my katolíci ani nevíme, ale ti, kteří bývali v bludu vychováni a později v pochybnost přicházejí, že víra jejich není víra pravá, aniž vede k spasení: ti, pravím, zakusili, jaké to ukrutné vnitřní boje, než se s milostí Boží dostanou k víře katolické.

Konečně se svěřil několika moudrým přátelům, zejména své pěstounce, kterou ctil jako vlastní matku, a jesuitům, k nimž docházel v Jindřichově Hradci. Rada pěstounčina i jesuitův byla: málo mluvit, mnoho modlit; neb víra jest dar Boží.

Tu dostane Vilém od svého otce z Prahy přípis ze dne 27. července 1597, kdežto po otcovském pozdravení píše: „Dále pak z povinnosti otcovské pominouti jsem nemohl, tebe otcovsky napomenouti, abys na Pána Boha pamatoval a od poznané pravdy — husitské víry — v které jsi ode mne i od paní mateře tvé veden byl, neodstupoval. Ach, milý Viléme! co ty mi k starostem mým přehroznou starost činíš a mne dřívěji času do hrobu přivedeš! — Všude zde v Praze i jinde v Čechách ten hlas jde, že jsi od poznané pravdy — husitské víry — odstoupil a těm nešlechetným nástrojům ďábelským, jesuitům, k tomu se svésti dal. Což jestliže tak jest, že jsi to učinil, přeběda tobě! a kýž jsi raději, jak jsi se narodil, v koupeli umřel, nežli jsem toho na tobě dočkati měl.“

S nemalým leknutím přečetl Vilém ostrý přípis svého starostlivého otce i nemeškal v dlouhém a uctivém listě dne 2. srpna tuto odpověď dáti: „Vaší Milosti, můj nejmilejší pane Otče! Z toho laskavého a právě otcovského napomenutí, abych na všemohoucího Pána Boha a při tom na duši svou pamatoval, velice služebně a synovsky děkuji; poněvadž jistě právě otcovskou náchylnost a lásku Vaši Milosti ke mně z toho poznati mohu, vedouc mne k tomu, načež nic vzácnějšího a potřebnějšího člověku na tom světě býti nemá a nemůže; poněvadž jak duši svou jeden na tomto světě opatří, tak potom na onom světě na věčnost účasten toho bude.“

Na to vykládá, co se s ním dříve v Čechách a potom ve Vlaších dělo, a dokládá: „Obcoval jsem na větším díle v Praze a teď čtyři leta

ve Vlaších mezi rozdílnými národy a často při mnohých pří
tace o náboženství jsem slýchal, a já sám jsa v nábožens
málo vyučen, časté rozepře jsem míval. Každý jak nejlépe
svou zastával. I přemýšloval jsem o to u sebe, že to mož
všecky víry pravé býti měly, a že není než jedna, skrze k
své spasení dosáhnouti má; a já slyše od katolíkův tak pod
proti mému náboženství vésti, Bůh ví, že častokráte veli
hnulo, a ve dne i v noci mnohdykráte jsem to u sebe r
nicméně v starém náboženství zůstal, a ustavičně Pána B
jsem za to žádal, jestliže v pravé víře jsem, aby mne až do kon
zachovati, pakliže bych v čem bloudil, aby mne pravdou
svatého osvítiti ráčil. V tom jsem tak několik let pořád
Ačkoli víra jest dar Boží, nicméně Bůh žádá, aby se člo
proto jsem skrze pilné čtení více předzvídal, a až posavad j
trvám; ale Bůh ví, s dobrým svědomím jiného v tom nepo
že katolieká víra ta pravá starodávná, od Krista Pána, a pak
vzatá a až do těchto časů v čistotě beze všeho kacířství za
a církev jest."

Po takovém úvodě velmi jadrně a stručně uvádí důkaz
katolická jest církev od Krista Pána založená, a že Hus, Lut
od té církve tak odstoupili, jako jiní kacířové před nimi.

Z toho již žádné tajemství nebylo, že mladý Vilém
ještě nepřestoupil na víru katolickou, ale že tak učiniti hodlá.
se husité, živou mocí jej ve své víře udržeti chtějíce, i posla
muže vyznání husitského, napřed pana Petra Voka z Rožmb
jej jakožto příbuzný pozval k sobě na Dobrou Vodu a tam jej
a potom Jana Jaffeta, nejučenějšího kněze husitského. Když
účinku, vzkázal rozzlobený otec Jaffetovi, že stane-li se syn jeho
k němu se již jakožto k synu hlásiti nebude, a že místo pož
sebe uvalí zlořečení otcovské.

I na to odpověděl Vilém s pokorou velikou; oznámil otc
mlouvání s pánem z Rožmberka a s Jaffetem nic jím nepoh
poslední otcova hrozba náramně jej poděsila, i pro Boha prosí
požehnání svého od něho neodvracel, jelikož v celém počínání
čeho nehledá, než co uznává za vůli Boží.

„Račte, můj nejmilejší pane Otče, bedlivě to u sebe uv
proti uložení Božímu a Jeho vůli svaté nečiniti a místo požehná
ského zlořečení na mne nevylévati. Což té důvěrnosti k Vaší Mil
poněvadž já vždycky ve všem synovsky k Vaší Milosti se chov
a ještě s pomoci Boží chovati budu; že tak učiniti ráčíte, synovs
a silnou naději k Bohu mám, že mne, jestliže ne více, aspoň
na jiné děti, laskavi býti ráčíte. — S tím se Vaší Milosti otcov
poslušně poručena činím, na Hluboké 10. srpna 1597."

V Jindřichově Hradci vypukla morová rána, pročež stará
běnka a celá rodina uchýlily se na Hlubokou u Budějovic, kteréž
jim také patřilo. Viléma vzali s sebou. Ten pak se tu na ce
odevzdal modlitbám a svatému rozjímání; zpytoval svědomí k sv
vědi z celého minulého života. Po takové přípravě vykonal svato
a složil v zámecké kapli vyznání svaté katolické víry.

V pokorném listě ze dne 10. září to oznámil otci svému.
se otec z počátku hněval, v pozdějších listech mu byl zase: „V

syn milý“ a syn stařičkého otce „všelijakými provianty“ podporovati nepřestával.

Bylo Vilémovi 25 let, když s milostí Boží učinil onen veliký krok. Dobrotivý pěstoun, katolický pan Adam z Hradce, se té radosti nedočkal, neboť asi devět měsíců před tím byl umřel, zanechav po sobě syna Jáchima a dceru Lucii Ottilii. Jáchim byl ženat, ale neměl dětí, a jelikož bez přestání churavěl, nemyslil jinak, nežli že těch velikých starostí zanechá, jmění odevzdá sestře, aby pak mohl v pokoji a v pobožnosti živ býti. Sestra byla ještě svobodná a tak se najednou stala paní devatera panství a nejbohatší nevěstou v zemi České. Majíc se vdávati, nechtěla žádného ze ženichů, kteří se hlásili, říkajíc, že bude s každým spokojena, kterého jí matka dá. Matka tudíž sezve některé důvěrné přátele, radí se a všickni jednohlasně mladého Viléma uznali za nejvhodnějšího. Nevěsta svolila.

Zasnoubení se odložilo, jelikož mladý Slavata dle tehdejšího způsobu se dal na cesty do cizich zemí k svému nemalému užitku. Jakože byl výtečným právníkem, nabyl v cizině mnohé zkušenosti právnické, ne méně si tam všímal života náboženského, seznal mnohonásobné úklady proti císaři a králi katolickému, a to všecko neřku, že by jej bylo v katolické víře zvrátilo, nýbrž utvrdilo. Po letech se vrátil domů a roku 1603 slavil své zasnoubení, šest let od té doby, co se byl stal katolíkem.

Pro jeho právnický věhlas a bezúhonný život mu čtyři císařové a králové čeští svěřili vysoké úřady zemské; brzy se stal maršálkem Jeho Milosti císaře Rudolfa, pak purkrabím karlštejnským (1604—1611), sudím dvorským (1611—1615), presidentem komory české (1612—1618) a posléze po celých 24 let nejvyšším kancléřem království Českého; přes padesát let byl nejhorlivějším sodálem mariánským.“[22])

Vilém Slavata s knížetem Zdeňkem Lobkovicem a hrabětem Jaroslavem Martinicem postavili se v nejtrudnějších dobách v čelo katolíků českých a statečně obhajovali jich práv v zemi sv. Václava proti násilí nekatolíkův. Nekatolíci jich nenáviděli nesmírně, ba usilovali o jejich bezživotí, jak dokázali 23. května 1618, kdy shodili Viléma Slavatu zároveň s Jaroslavem Bořitou z Martinic a sekretářem Fabriciem Platterem s oken hradu pražského.

Císař Ferdinand II. povýšil Viléma Slavatu r. 1621 do stavu říšských hrabat. Roku 1627 rodu jeho uděleno dědičné číšnictví po pánech z Vartmberka. Roku 1629 udělil císař jemu a dědicům jeho titul vladaře domu Hradeckého. Pan Vilém Slavata zemřel r. 1652.[23]) Rod pak jeho po meči brzy vymřel (1712).

---

[22]) Svoboda d. c. 74—79.

[23]) Naučný slovník Riegrův píše o Vilémovi Slavatovi:

Vilém hr. Slavata, narozen jsa 1568 [dle jiných 1573], vychován byl z počátku u strýce svého Jindřicha na Košumberce v učení bratří českých, dostav se však později do škol jesuitských, obrátil se záhy na víru katolickou. Došed let dospělejších procestoval nejhlavnější země evropské, vynikaje již tehda vzácnými dary duševními v takové míře, že jej slavný Kristof Harant v předmluvě k cestopisu svému české šlechtě za vzor vystaviti neváhal. Byv povolán k rozličným úřadům zemským, jevil se v nich od začátku katolíkem horlivým, velkým jesuitů příznivcem a vůbec jedním z hlavních podpůrců strany své proti stavům strany podobojí. Od r. 1600 byl maršálkem J. M. C.; 1604 jmenován jest purkrabím karlšteinským z panstva, 1611 jmenován jest nejvyšším sudím dvorským a 1615 nejvyšším sudím zemským. Zároveň pak byl od r. 1612 president komory české. Téhož r. 1612 byl ve Frankfurtě jménem stavů štěstí přát Matiášovi na císařství římské nově zvolenému. R. 1616 zvolen jest od

Vedle Viléma Slavaty byli ještě mnozí jiní ze šlechty, kdož působením jesuitův opouštěli husitský blud a vráceli se v lůno katolické církve. Lid obecný, ač z počátku kladl odpor, později obracel se hromadně. Tak zvaná protireformace katolická v Čechách líčívá se od protestantův a zliberalisovaných dějepiscův příšerně a hrůzně, ač ve skutečnosti ani desetina toho, co a jak to líčí, není pravda. Což teprve kdo zkoumá ji a patří na ni, jak povinností je každého dějepisce, se stanoviska té doby! Opakem nekatolíci líčívají se jako beránci a pravá nevinňátka, kterým jediné a pouze šlo o pravdu a víru, ač zcela jinak tvrdí dějepisci nestranní!

Rezek píse: „Ve veliké většině země České, která co do náboženství patřila formálně k jurisdikci konsistoře pod obojí, nastaly již ve století XVI. poměry dosti neznabožské. Láteření Jana Přemyšlenského a Jiřího Lantšperského z Libchavy proti kněžím „nejlakomějším a nejsvárlivějším, kteří majíce od Boha jednu víru, jeden zákon, jeden křest, u nás více než na tré to rozdělili" a jako „psy hryzúce se o kost, neb sami pokoj míti, neb jej jiným dáti nemohou, nebude-li jim táž kost odjata" a peprná i hrubá satira na kněžský život vůbec, jak vidíme ji v „Rozmlouvání starého Čecha s kněží českými", byly prvními kroky k náboženské nevážnosti vůbec. To vedlo buď ke vlažnosti aneb i opovrhování křesťanstvím.[24])

---

císaře Matiáše z Čech do Vídně se stěhujícího za jednoho z 8 místodržících, kterým v nepřítomnosti císařově svěřena správa země. Po známém vyhození od stavů protestantských r. 1618 pozdraviv se, vyšel ze země i s rodinou svou nejprve do Míšně a odtud do Pasova, načež jmění jeho od direktorů zabaveno. Po bitvě bělohorské vrátil se do Čech, byv od císaře Ferdinanda II. v předešlé své úřady opět dosazen, načež mu i jmění jeho navráceno. Na odměnu za věrnost domu rakouskému vždy stkvěle osvědčovanou povýšen jest již r. 1621 do stavu hrabat sv. Římské říše, jmenován J. M. C. tajným radou a od krále španělského vyznamenán vzácným řádem zlatého rouna. Majestátem daným v Praze dne 16. prosince 1627, propůjčen dále rodu jeho dědičný úřad zemského číšnictví. Mimo to rozhojněn mu erb jeho starodávný a 1629 učiněna mu milost, aby se vždy nejstarší z rodu jeho psáti mohl „vladařem domu Hradeckého", aby na sněmích atd. sedění měl přímo po knížatech přede všemi hrabaty. Po smrti Zdeňka knížete z Lobkovic vznesen konečně na Viléma Slavatu úřad nejvyššího kancléřství království Českého." [VIII. 524.] „On obnovil v Jindř. Hradci kollej jesuitskou, požárem 1615 zničenou; taktéž uvedl tam znova františkány, r. 1619 odtamtud vypuzené." Manželkou Viléma Slavaty byla Lucie Otilie, sestra Joachima z Hradce a na Telči, jímž r. 1604 vymřel rod pánů z Hradce (Jindřichova) po meči. Manželé Slavatovi měli syny: Adama Pavla, Joachima Oldřicha a Františka Víta. Nejstarší Adam Pavel stal se po otcově smrti r. 1652 vladařem domu Hradeckého. Joachim Oldřich oženil se r. 1627 s Františkou (nar. 1610), dcerou hraběte Leonarda Helfrida z Meggau, a Anny, rozené hraběnky z Cham Gelasy (viz pozn. 14. nahoře). František Vít zemřel ve věku mladistvém. Slavata byl i literárně činným. Sepsal vlastní rukou „Paměti" ve 14 knihách, z nichž každá plní jeden foliant; sám nazývá dílo své „Historické spisování". Obsahují pak pamětní přehled starých dějin českých a jsou vlastně stkvělou apologií katolikův. Nejdůležitější části jsou zápisy dějin od císaře Maximiliana do bitvy bělohorské. [Sr. obšírněji J. Malý: Vlastenecký slovník historický 758. J. Jireček „Staré paměti dějin českých", „Anthologie z lit. české" II. 378]. „Spis ten má velikou cenu jako důležitý pramen historický. Osobní povahy byl Slavata lepší než jeho pověst. Náboženské jeho přesvědčení bylo upřímné, byl upřímný Čech a vlastenec. Nezištnost svou dokázal tím, že opomínul použíti k obohacení svému příležitosti, jaká se mu naskytovala k lacinému zakupování konfiskovaných statků, nevycházeje téměř po celý čas života svého z peněžitých nesnází." [J. Malý.] Jak patrno, i prameny „liberální" doznávají, ježto jinak nemožno, mužný charakter a čestnou povahu katolíka Viléma Slavaty.

[24]) Str. 14. d. c.

„Stav náboženský byl až dosud v Čechách takový, že nutně potřeboval oprav radikálních, mělo-li celé království pozdvihnouti se z mravního úpadku, v němž se nacházelo. Nedalo-li se však již v XVI. věku mysliti, že by některý z panovníků českých evangelické straně v zemi dal ze své vladařské moci pevnou organisaci a položil hráz náboženské desolátnosti její: tím méně dalo se to očekávati od vítězného Ferdinanda II. Po rozumu tohoto panovníka obrat v náboženských poměrech mohl býti proveden jedině ve smyslu revindikace t. j. navrácení země k církevnímu životu dob předhusitských, ke katolicismu. A úkolu toho uchopil se Ferdinand II., jakmile okolnosti byly příznivy."

„Pronásledování jinověrců nedálo se však jedině z příčin náboženských, nýbrž stalo se od Ferdinanda II. počínaje také principem *politickým*. Protestanti chtěli roku 1620 zbaviti rod Habsburský koruny české a tím zlomiti moc jeho vůbec, protestanští knížata v Němcích byli pak po půldruhé století rozhodnými nepřátely katolické dynastie Habsburské: a tudy vyvinula se při dvoře císařském zásada, že protestantismus sám o sobě jest zločinem politickým i že musí býti vyhuben. Bez odporu to nešlo a tedy také ne bez násilí. Kde lid poddal se a ochotně zaměnil víru svou, tam celkem při provádění protireformace nastala praxe mírnější; kde však lid o katolictví slyšeti nechtěl a houževnatě se bránil, došlo ku praxi ostřejší. To platí zejména v Čechách východních, kdež Jednota bratrská měla hlavní sídla svá a kde také různé jiné výstřelky náboženského přemítání nalezly útulek."

„Východní Čechy však také v politickém ohledu náležely již od časů pohusitských k nejpokročilejším, a na to zapomínati se nesmí. Neboť největší ošklivost budila protireformace či revindikace katolická proto, že s ní zároveň přišlo nejhlubší politické a sociální ponížení národa českého. Okolo této věci točí se z velké části celá historie protireformační, odtud také plyne řada jiných úkazův a fakt, s nimiž protireformaci dlouho bylo zápasiti, než dílo své mohla provésti."

„Poddanské poměry zhoršily se v Čechách velice již od doby Vladislavovy, ale nejsmutnější poměry nastaly právě po bitvě bělohorské, když veliká část statků přešla v držení cizinců, často surových vojínů, kteří neměli nijakých svazků společných s lidem sobě poddaným a neznali slitování. Jimi (a za jich příkladem šla šlechta domácí) zaveden jest toho času způsob poddanství lidu selského tak hnusný, jakého nebylo nikdy před tím. Robot a jiných břemen na statcích selských přimnožovalo se všelikým způsobem a mimo to zavádělo se snižující rabství osobní se všemi předměty svými, které dílem byly dříve známy jen jiným zemím. Poddaným městům a městečkům utrhovalo se na živnostech a na právích upsaných, aniž bylo jakého dovolání spravedlnosti u úřadů zemských. Dříčství úředníků a písařů panských dotěžovalo jho, pod kterým sténala tato nejčetnější třída obyvatelstva."

„A tito noví majitelé půdy a jich úředníci byli skoro vesměs katolíky a podpůrci snah protireformačních. Což *divu tedy, že sedláci katolické náboženství, když podávalo se jim zároveň s krutými břemeny, pojali ve větší nenávist než kdy prve?* Bylo-li panovníkům protestantství *politickým* zločinem, lidu poddanému v Čechách katolictví značilo *porobu*. Potlačování osobní svobody a násilnosti náboženské spláceli sedláci týmže způsobem, a přes tu chvíli ustrojili bouři nebo povstání."

„Protireformace vůbec prováděla se způsobem velmi nepromyšleným. Vyhnalo se rychle kněžstvo protestantské a nebylo po ruce katolického,

které by je nahrazovalo, leda nevzdělaného a mravně pokleslého. *Missionáři jesuitští téměř jediní vynikali náboženskou horlivostí a dobrým životem* nad dobrodružnou sebranku z celého světa, která tehdáž ujímala se far a jiných beneficií církevních v Čechách; ale všechna jich snaha často obracela se v niveč tím, že jakmile odešli z některého místa, kde skutečně protireformaci provedli, lid, zůstávaje po jich odchodu buď bez faráře vůbec aneb pod vedením kněze málo vzdělaného i mravního, velmi rychle vracel se ke starému přesvědčení a držel se ho pak ještě houževnatěji než dříve."

„Ale nejosudnější chybou bylo, že zabírali a pálili knihy kacířské po městech i vesnicích a nebyli s to lidu čtení chtivému dáti za ně dobrých knih jiných — katolických. Těchto nebylo, leč teprv, když dorostla nová generace kněžstva v zemi, v němž ožil smysl pro duševní potřeby lidu na víru obracovaného a ožilo také studium jazyka mateřského."

„To všechno (spisování katol. knih) mohlo se díti a dálo také velmi ponenáhlu. Neboť ani hmotné prostředky nebyly podle toho, aby rozšiřování knih katolických bylo se mohlo vykonávati tak rozhodně, jak bylo potřebí. Tudy protireformace provedla sice postupem dlouhé doby úkol svůj, ale ne úplně. Národ obrácen byl na konec z velké části ke katolickému náboženství z počátku povrchně a s nelibostí, později upřímněji a s větší oddaností."[25])

Ferdinand II. po vítězství na Bílé hoře vydal vypovídací dekrety a to 13. prosince 1621 především pro kněze kalvínské a bratrské, pak 24. října 1622 i pro kněze lutheránské a posléze v létech 1623 a 1624 pro veškeré kněze nekatolické. Kněžstvo nekatolické buď se jim podrobilo nebo, což častěji se dělo, *zůstalo ukryto a tajně proti katolickým missionářům své bývalé ovečky štvalo.* „Pomalu však šlo to s dosazováním na jeho místo kněžstva katolického. Z počátku, mimo důležitější města, vůbec ho nebylo. Počet farních kostelů v této době ze 2303 klesl na 1000; z těch více než polovice byla bez kněží, ostatní pak pro válečné časy tak špatně opatřeny, že prý někdy sotva 20—30 far bylo s to slušně uživiti faráře. Jediný kněz spravoval obyčejně 6—7 far; i rozumí se, že kdyby byl i měl dobré vůle a síly s dostatek, nebyl by postačil k úkolu tomu; on však obyčejně ani dobré vůle neměl a tak i tyto fary vlastně byly neobsazeny. Neboť kněží katoličtí sbíráni do Čech se všech koutů světa, hlavně z Polska; kdo doma obstáti nemohl anebo v řádě mrzutosti tropil, poslán do Čech, bez ohledu na to, umí-li co či nic, zná-li řeč lidu a je-li mužem slušných mravů. Kardinál Harrach těžce nesl tento stav, ale musil špatných kněží trpěti, poněvadž jiných hodnějších „se nedostává." Nejhůře bylo s mravností těchto kněží. Žaloby na spustlý a pohoršlivý jich život slýchati bylo ze všech stran."[26])

Při nedostatku světských kněží pomáháno si missionáři, zejména ve východních Čechách, kde bratrství, protestantismus a sektářství hluboké bylo zapustilo kořeny. Již r. 1624 konány na určito missie jesuity Adama Kravařského na Košumberce.[27]) Téhož roku dlel tu i jesuita Balbín, nejspíše také na missiích.*) ——— (Pokračování.)

[25]) 18—22. d. c. — [26]) Rezek d. c. 24. — [27]) „Při roce 1624 vyslán jest Kravařský (nar. 1585 v Bavorově ve Slezsku u Ratiboře] ku prosbě katol. pána Viléma Slavaty na jeho statek Košumberk. Za některý měsíc díla jeho apoštolského pět set duší před Pánem Bohem kacířství odvolalo a přijalo po katolicku svátost pokání a nejsv. svatost oltářní. [Drahé kameny z koruny Svatováclavské II. 349.] Kravařský zemřel v Praze 30. srpna 1660.

*) Dle záznamů matičních však zdá se, že missie na Košumberce konány ještě dříve a to hned v roce 1623. Alespoň v nejstarší matrice křestní

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal **Dr. Ant. Lenz**, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Sv. Tomáš činí tuto zmínku, že byli a jsou kacíři, kteří se domnívali a domnívají, že se moc církevní zakládá ve svatém životě, tak že prý ztrácí moc kněžskou, kdož nemá sv. života, a že ten, kdož svatosti vyniká, obdržuje tím již moc duchovní. Z tohoto bludu povstal prý jiný, zvláště při mniších, kteří právě pro svatý život si přikládali, že mohou kázati a zpovídati, aniž by byli k těmto výkonům autorisováni, kdežto nepřátelé řeholi tvrdili, že mniši nesmějí kázati ani zpovídati. A opět jiní dokonce učili, že jsou mniši důstojnosti kněžské nehodni, že tudíž nesmějí ani křtiti ani absolvovati. Odumřevše světu, mají prý býti jenom Bohu živi, a tak prý není ani při biskupech té moci, aby jim mohli dáti poslání ke kázání slova Božího, ke zpovídání neb k udělování křtu svatého.[1])

K vyvrácení bludu, že by ani biskup neměl autority k poslání kněží, aby ve farnosti jeho diecése směli kázati a svátostmi přisluhovati, uvádí sv. Tomáš důkazy hojné, jež přibírá z Písma sv. a z práva kanonického. Nejprve praví, že mohou biskupové a praelati kázati i absolvovati, kdož jsou pod poslušností farářovou i bez jeho svolení, pak že mohou té moci i jiným kněžím propůjčiti, a že takové propůjčování jest ku prospěchu parochiánů, pak připomíná, že jsou mniši k takovému poslání způsobilí, že může býti nějaká řehole zvláště k takovému poslání zřízena a konečně odpovídá k námitkám nepřátel řeholí.

Že má biskup plnou moc ve farnosti kněžím propůjčené kázati a svátostmi přisluhovati, o tom naučení dává Písmo svaté: neboť Apollo byl kněz v Korintě ustanovený[2]) a přece vykonával tamtéž, čeho bylo potřebí, sám sv. Pavel, an[3]) dí: „Jiné pak věci zřídím, až přijdu.“ A opět dí:[4]) „Co chcete? S metlou-li abych k vám přišel čili s láskou a v duchu tichosti?“ A podobně dává sv. apoštol svoji pravomoc na jevo jinde.[5])

---

v Luži chované (od r. 1623—1677) jest při dni 24. října 1623 zápis křestní, kdy svátost křestní udílel P. Václav T. J. a při dni 26. října 1623, kdy křtil P. Kašpar T. J. Poslední jich výkony pak zaznamenány jsou v roce 1624 a to P. Václava při dni 25. března a P. Kašpara 9. dubna. Mezi tím jsou též zápisy úkonů tehdejšího lužského faráře Jana Dudka. Soudím tedy z toho, že již koncem r. 1623 konali na Košumberce missie dva jesuité P. Václav a P. Kašpar.

[1]) Sciendum est ergo, quosdam fuisse hæreticos et adhuc esse, qui potestatem ecclesiastici ministerii in vitæ sanctitate ponebant, ut videlicet, qui sanctitate caruerit, ordinis quoque potestatem amittet, et qui sanctitate fulget, etiam ordinis potestate potiatur. Quam quidem sentiam esse erroneam, quia de ea non agitur, supponatur ad praesens. Ex huius autem erroris radice processit quorundam præsumptio, et præcipue monachorum, qui de sua sanctitate præsumentes, ministrorum Ecclesiæ officia proprio arbitrio usurpabant, absolvendo scilicet peccatores et prædicando absque alicujus episcopi auctoritate, quod eis nullatenus licebat... Sed quidam nimis incaute ab hoc errore recedentes, in errorem contrarium sunt prolapsi, asserentes monachos et religiosos ad prædicta non idoneos esse, etiamsi de auctoritate episcoporum hoc agant... Quidam autem nullum sibi statuentes errorem, in tantam prorumpunt audaciam, ut asserant, non solum propter religiosorum conditionem, sed etiam propter episcoporum impotentiam non posse per episcopos religiosis prædicta committi absque parochialis sacerdotis voluntate. Et quod etiam perniciosius est, non posse eis hoc ipsum asserunt per Apostolicae Sedis privilegium indulgeri. Et sic per viam contrariam ad eundem finem hujusmodi error elabitur cum prædicto, ut scilicet subtrahant aliquid ecclesiasticæ potestati, sicut et illi, qui in vitae merito potestatem Ecclesiae consistere arbitrantur. — [2]) I. Cor. 3, 6. — [3]) I. Cor. 11, 34. — [4]) II. Cor. 4, 21. — [5]) II. Cor. 10, 10.

Odpůrci sami přiznávají, že prý jsou kněží nástupci 72 učeníků, biskupové však apoštolů. Bylo by tedy nechvalno tvrditi, že by nemohli apoštolé absolvovati a jiných funkcí kněžských vykonávati, leč se svolením učeníků.

Kdo vykonává něco skrze jiného, může to vykonati také sám, avšak kněží absolvují poddané biskupem sobě svěřené, protože má i biskup právo kázati a svátostmi přisluhovati v kterékoli osadě farní diecése své. Kromě toho jsou kněží praelatům zavázáni poslušností, v čem je zastávají v okrese farním. Parochiáni však jsou povinni více poslouchati biskupa nežli svého faráře, neboť má biskup vyšší moc a oplývá tedy vyšším právem ve správě duchovní nežli farář, pročež má také vyšší právo absolvovati a jiné kněžské funkce ve farním okrese vykonávati.

Byli a jsou kněží přidáni biskupům jako spoludělnící a pomocníci, poněvadž by sami nemohli snésti břemene svého, rovněž jako byli dáni Mojžíšovi starci ku pomoci.[6]) Avšak biskup zůstává přes to pracovník primární, kněz však sekundární. Ergo episcopi possunt omnia facere, quae ad curam plebis pertinent irrequisito sacerdote, etiam magis quam ipsi sacerdotes.

Biskupové jsou náměstkové Pána Ježíše. Sv. Tomáš uvádí zde slova sv. Dionysia:[7]) „Pontificum ordo primus quidem est divinarum ordinationum, sublimissimus autem et novissimus: etenim in ipsum perficitur et impletur omnis nostrae hierarchiae dispositio: ut enim videmus omnem hierarchiam in Jesu consummatam, sic unamquamque in proprium divinum sacerdotem summum, i. e. episcopum, unde et I. P. 2, 25. dicitur de Christo: „Conversi estis ad pastorem et Episcopum animarum vestrarum.“ Andělský učitel přidává tuto, že toto všecko má zvlášť oprávnění své o papeži římském.[8]) Tou příčinou, jak dále dí sv. Tomáš, je směšno a téměř rouhavo tvrditi, že by neměl biskup moci klíčův a nemohl jí vykonávati nad každým diecesánem jako Kristus sám.

Biskup může dále vyhraditi si některé případy zpovědní, od nichž absolvovati nemůže prostý kněz, biskup uděluje také kněžím pravomoc a klíče, pokud by mohli (platně) rozhřešovati.[9]) Dionysius dí zřejmě: „Potestas Episcopi in nostra hierarchia (v diecési) est universalis, potestas autem sacerdotis et ministorum est potestas particularis . . . Ergo episcopus magis habet usum clavium in eos, qui subduntur sacerdotibus, quam ipsi sacerdotes.“

Jest jisto, že mohou kněží kázati a rozhřešovati s povolením biskupovým ve farnostech jim nepodřízených, a to podle práva církevního.

Vždyť jest známo, že apoštolé, jejichžto náměstci jsou biskupové, po městech a městečkách ustanovili a vysvětili kněze, kteří s lidem stále obcovali a přes to posílali v ta místa i jiné, aby kázali a zařizovali všecko, co by bylo ku prospěchu duší.[10]) „Pro tu příčinu,“ píše sv. Pavel, „poslal jsem k vám Timothea, kteryžto

[6]) Num. 11. — [7]) De Eccl. hierarchia.

[8]) Hoc autem praecipue verum est de Romano pontifice, cui, ut Cyrillus dicit, „omnes jure divino caput inclinant, et ei tamquam D. Jesu Christo obedire.“

[9]) Ergo potest episcopus quemlibet suae diecesis sine alicujus sacerdotis requisitione in foro poenitentiali absolvere. — [10]) I. Cor. 4, 17.

jest syn můj nejmilejší a věrný Pánu, kterýž vám připomene cesty mé v Kristu Ježíši, jak všude v každé církvi učím."[11])

Jest dále jisto, že může biskup kázati ve farnostech a absolvovati beze svolení kněze farního, a z toho jde, že může tak činiti, t. j. kázati a rozhřešovati skrze jiné, jež by k tomuto účelu povolal.[12])

Může-li však biskup kázati ve farnostech a absolvovati skrze vyslané kněze, není nic na závadu, aby tak činil i skrze řeholníky, jím vyslané. Neboť všecko, což smějí konati kněží světští, mohou konati také mnichové kromě toho, což jim zapovídá řehole, avšak kázati a zpovídati nezakazuje jim řehole, proto smějí, posláni byvše od biskupa, i kázati i absolvovati. Mnichové jsou také k takovému poslání způsobilí. Vždyť byla uznána schopnost jejich k úřadům soudu církevního, tím spíše jsou tedy schopni, aby s poslánim biskupovým směli kázati a absolvovati. Ba oni se stávají i biskupy, kteří mohou kázati a absolvovati autoritou vlastní, tím spíše jsou tedy mniši schopni kázati a zpovídati s dovolením biskupovým.

Mniši jsou dále k dokonalosti povoláni. Avšak k tomu, aby knězi dána byla autorita kázati a absolvovati, jsou kněží schopnější anebo méně schopni podle toho, jsou-li více neb méně dokonalí; následovně nelze upírati, že jsou mniši podle stavu dokonalosti, k němuž se přiznávají, schopni, aby biskupem byli do farnosti posláni kázat a zpovídat.

Vyslání takové jest k velikému prospěchu parochiánů, neboť jest veliké množství věřících, tak že kněží při nejlepší pili nejsou s to, aby úřad zpovědní náležitě vykonávali. Žádá vyslání takového za druhé potřeba mnohých věřících, kteří by zpověď vykonati se ostýchali, když by zavolán nebyl do farnosti cizí kněz. Za třetí jest jisto, že jest mnoho kněží neumělých, kterážto neumělost je zvláště ve zpovědnici nebezpečna. Odtud dí sv. Augustin:[13]) „Qui vult confiteri peccata sua, ut inveniat gratiam, quaerat sacerdotem scientem ligare et solvere, nec cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer movet et petit, ne ambo in foveam cadant, quam stultus evitare noluit."

Na těchto základech usuzuje sv. Tomáš, že může býti řehole nějaká ustavena, jejížto úkol by byl, aby mnichové po farnostech kázali. A to předně již proto, že má každá řehole svůj vzor v životě apoštolů. Měť v něm vzor svůj dobrovolná chudoba, neboť se čte v Písmě:[14]) „A měli všecko společné." Apoštolé opustili také všechno a šli za Kristem Pánem. Za druhé může býti řehole zřízena k utěšování zarmoucených a ku spasení jejich, jako může býti ustavena, aby chudé navštěvovala a o jejich potřeby pozemské se starala podle slov sv. Jakuba:[15]) „Náboženství čisté a neposkvrněné u Boha a Otce toto jest: Navštěvovati sirotky a vdovy v souženích jejich a neposkvrněného sebe zachovati od tohoto světa." Za třetí jest třeba, aby ti, kdož mají správu duší,

[11]) Podobně píše II. Cor. 42, 18 a Tit. 1, 5.

[12]) „Praedicare et confessiones audire sunt jurisdictionis et ordinis simul, sed ea, quae sunt hujus modi, possunt committi his saltem, qui ordinem habent. Ergo cum episcopus possit praedicare et confessiones audire in parochia non requisito sacerdote, ... hoc idem et alius poterit ex ejus commissione."

[13]) Lib. de poenitentia. — [14]) Act. 4. — [15]) I. 27.

byli mužové životem a vědomostmi slynouci, jichž jest zřídka po farnostech, neboť jest kněží vzdělaných po skrovnu, tak že nemohl býti zachován statut sněmu Lateránského IV., že mají býti při chrámech metropolitních kněží světští, kteří by přednášeli theologii. A tomuto statutu bylo vyhověno skrze řeholníky. Jest tedy dobře ustanoveno, aby byli v řeholích lidé cvičení, kteří by po farách vypomáhali. Za čtvrté ovoce tohoto ustanovení jest zřejmé, neboť bylo tou cestou v mnohých stranách vykořeněno kacířství, nevěrci víře navráceni, mnozí po všem světě naučeni sv. náboženství a hříšnici přivedeni k pokání. Sám se tedy ten odsuzuje, kdož odsuzuje řehole.

Na to odpovídá sv. Tomáš k námitkám proti mnichům z této stránky činěným:

1. Pravda jest „quod pascere" nepřináleží mnichům, ale jen jakožto mnichům, jinak však jest, když mají od biskupa poslání, neboť nesmějí ani světšti kněží vykonávati úkony svého řádu, nebyli-li posláni.

2. Pravda také jest, že kromě kněží nesmí nikdo kázati a zpovídati, avšak rozuměj bez autority biskupovy.

3. Mnich jsa mnichem není oprávněn kázati.

4. Není na pravdě, že ti, kdož obstarávají duchovní správu, jsou také povinni lidu poskytovati, čeho by bylo k pozemskému životu zapotřebí, jinak by byli nesměli ani apoštolé, nemajíce zboží časného, kázati.

5. Duchovní správcové mohou pásti ovce netoliko sami, ale také skrze jiné.

6. Námitka, že mohou kázati pouze ti, kdož byli posláni, jako sbor apoštolův a sbor 72 učeníků, nemá podkladu, neboť doložiti sluší, že ti, kdož jsou byli posláni, také jiným poslání dáti mohou.[16])

7. Není pravda, že by měli mniši proto větší moc než biskupové, ježto biskupové nejsou oprávněni kázati v diecési cizí, ač mají ve své diecési řádnou pravomoc, neboť mniši nemají ke kázání moci řádné, ale mají pouze moc sobě propůjčenou (commissam) od těch, kdož jsou oprávněni ji dáti.

8. Domněnka, že nemůže stavitel stavěti na základě cizím, je křivá, neboť sv. Pavel arci dí:[17]) „A tak jsem kázal evangelium toto ne tu, kde byl Kristus jmenován, abych na cizí základ nestavěl." Avšak to dí apoštol, ne jakoby to bylo zakázáno, ale že bylo touž dobou tak potřebno. Ostatně kázal sv. Pavel také v Římě, ačkoliv tam bylo evangelium již před ním zvěstováno.

Na to, co namítají odpůrci řeholi proti mnichům jako zpovědníkům, jest odpověď snadná, neboť

a) všecky dekrety, jichž v té stránce proti mnichům užívají, mají ten rozum do sebe, že mniši nemají práva zpovídati autoritate propria.

b) Chtějí-li vyloučiti mnicha ze zpovědnice za tou výtáčkou, že kněz farní musí znáti ovečky své, dlužno odpověděti, že i jinak poznati je může, na př. soudem biskupovým, jestliže tedy biskup absolvuje, musí farní kněz tak věc vážiti, jakoby on sám absolvoval.

[16]) I. Cor. 4., 17. — [17]) Řím. 15., 20.

c) Namítá-li se, že sněm Lateranský IV. velí jednou v roce se zpovídati, a ten nařízený kněz že jest farní duchovní, jest snadno odpověděti, že vlastní kněz tuto míněný jest netoliko kněz farní, ale i biskup a papež, jimžto náleží správa duší spíše nežli faráři.[18])

d) Křivé jest, že by jinak farní kněz nemohl poznati, zdali kommunikant jest přijímání hoden čili nic; neboť toho lze poznati rozsudkem biskupa anebo jeho zástupce, který kajícníka absolvoval, jehož usouzení má dbáno býti jako úsudku kněze farního.

e) Namítají dále odpůrci, že bylo-li by volno se zpovídati knězi, který není vlastní (proprius sacerdos), dána by byla hříšníkovi příležitost hříchy zatajiti. Avšak námitka tato nemá základu, neboť sluší věřiti kajícníkovi ve zpovědnici, ač by mluvil pro sebe nebo proti sobě, a proto také věřiti, že u zpovědi byl, praví-li, že se vyzpovídal. Jestiť zajisté vezdy u kajícníka zamlčeti hříchy velké a zpovídati se pouze ze všedních.

f) Praví-li, že mnichovi nenáleží kázati a proto také ne rozhřešovati, tož je tomu skutečně tak, kdyby tak činil svou autoritou, ale nikoliv tehdáž, když mu byla propůjčena.

g) Že by nesměli mniši absolvovati „autoritate sibi data", jest bludno tvrditi, a podobně jest křivo jistiti, že biskup, odevzdav správu duší farnímu knězi, sám ztráci pravomoc spravovati ji, neboť jemu jest dána do rukou správa celé diecése.

h) Praví-li se, že by byli mniši universální ředitelé církve, kdyby směli zpovídati, neboť by tou měrou směli zpovídati všude, lze odpověděti, že nemohou zpovídati o své ujmě, autoritou vlastní, dobře však, kdekoliv jim byla moc propůjčena, a kdyby jim byla dána jurisdikce od papeže pro všechen okrsek katolický, mohli by všude zpovídati. Tou příčinou by se však nestali všeobecnými gubernatory církve, neboť by zpovídali ne svou, ale autoritou sobě udělenou.[19])

i) K námitce, že mniši nesmějí ani kázati ani zpovídati, i když by měli k tomu výsadu od papeže, snadno lze odvětiti, neboť tvrdí-li, že nemůže papež proti statutům sv. otců ničehož ustaviti, mají pravdu potud, pokud jsou ty stanovy juris divini, jinak jest v moci papežově je měniti, neboť sv. otcové ničeho neuzákonili, „nisi autoritate summi pontificis interveniente. Udělí-li tedy papež mnichovi moc kázati a zpovídati, nekoná tak proti stanovám sv. otců.

k) Řečení, že by byl kněz farní tak podřízen biskupovi, jako jest biskup podřízen arcibiskupovi, jest vadné a bludné, neboť arcibiskup nemá bezprostřední pravomoci nad těmi, kdož jsou diecesáni biskupovi, avšak biskup má bezprostřední jurisdikci nad parochiány svými.

l) Faráři jsou ovšem ženichové farních okresů jim propůjčených, avšak ve vlastním rozumu jest Kristus sponsus Ecclesiae.

[18]) „Proprium enim non accipitur hic, secundum quod dividitur contra commune, sed secundum quid dividitur contra alienum. Unde qui confessus est episcopo suo, vel alicui habenti vicem ejus, confessus est proprio sacerdoti." — [19]) Quod autem papa universalem pontificem se prohibet nominari, non idem est, quia ipse non habeat auctoritatem immediatam et plenam in qualibet ecclesia, sed quia non praeficitur cuilibet particulari ecclesiae ut proprius et specialis cuilibet particulari ecclesiae rector."

Jiní však jsou sluhové jeho. Sluji však „ženichové“ v té míře, v níž ženicha Krista zastupují: papež totiž v celé církvi a proto sluje „universalis sponsus Ecclesiae“, biskup v diecési a kněz ve farnosti. A proto je papež také „sponsus“ diecése a biskup farnosti. Avšak tou příčinou nelze říci, že by bylo více ženichů jedné církve. neboť jsou faráři spoludělníci biskupovi a biskupové papežovi.

Důvody tedy nepřátel řeholí nemají základu a dokazují pouze nechuť proti klášterům.

(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 7. (od r. 1598 do 1599.)

T. d. (24./11.) v noci na středu *vyloupali tři krámy masný*, Blažkův, Kozův a Nykodyma Jeptiského. Nykodymovi vzali půl skopce. těm pak dvoum nic, nebo všechno maso, kterýho neměli, rozprodali.

T. l. a d. v noci na pátek ňákej *pacholek* byl u Estery *Zikovi* na starým pivě, *upad z vokna* ven na ulici.

T. l. v pondělí d. pam. sv. Ondřeje ap. Páně, 30. d. t. m. *páni starší kůru latinského konvokaci* a *českého svačinu drželi*.

T. l. v sobotu po sv. Kateřině 27. dne t. m. 11 jich pochováno.

T. l. v pátek po sv. Ondřeji 4. d. t. m. p. literáti kůru latinského se měnili. K kteréžto správě mladším za pány starší vystaveni tito: p. Florián Rokycanský, Petr Hradecký, písař radní. Jan Děber, Ondřej Cholossius Pelřimovský.

T. l. a d. pochováno jich čtvero u sv. Petra atd. Točkolo kolář umřel,

Div na nebi. T. l. v středu po sv. Mikuláši 9. d. t. m. (prosince) po dvanáctý hodině mezi Ranou a Hoblíkem vidiny sloupy.

T. d. a l. (12. prosince) mezi šestnáctou a sedmnáctou hodinou *umřela Anna, pastorkyně Petra Hradeckýho*, písaře radního a dcerka pozůstalá po dobré paměti M. Adamovi Cholossiovi Pelřimovském, „sestra Jana Cholossia z druhé matky Markyty“ a na zejtří po nešpoře u sv. Petra pochována.

V těch čtyrech nadepsaných nedělích pochováno lidí obojího pohlaví z města i obojího předměstí 189.

T. l. v pátek po pam. Moudrosti Boži 18. d. t. m. (prosince) páni literáti u Jana Děbera kůru latinského colací (svačinu) měli. při niž sud vína říkaje dobrého vypili. tak že ho k zejtří sotva asi 7 konví pozůstalo. A t. d. tré jich pochovali.

T. l. v sobotu po pam. Moudrosti Boži 19. d. t. m. trý jich pochováno.

T. l. v neděli po pam. Moudrosti Boži 20. d. t. m. po 11. hod. umřel Jakub Mesršmid a t. d. sám pátý pochován.

T. l. v středu po sv. Tomáši ap. Božím 23. t. m. přivezli *na hrob* dobré paměti ctihodného kněze Jana Hořického někdy pana *děkana* Lounského, kterej měl leth věku svého padesáte. *(kámen)*, který jest spůsoben nákladem Anny, zůstalý vdovy po témž knězi Janovi. A téhož dne *tré jich pochováno*.

T. d. a l. (24. prosince) *naprchlo mnoho sněhu*, tak že se ho místy do ouvozu z vejší dvou i tří mužů navilo. čehož lidé dosti

staří toho nepamatují, aby ho tak jedním dnem mnoho sprchnouti mělo.

T. l. v pátek d. pam. narození Krista Pána (25. prosince) v pátek na sobotu mezi čtvrtou a 5. hod. umřel poctivý učený, upřímný a jak k chudýmu také i bohatýmu přívětivý muž Petr Caselius Hradecký, písař přední radní, potom v sobotu po nešpoře u sv. Petra pochován sám pátý. (Byl otčimem Jana Cholossiusa. Vzal sobě Markýtu po M. Adamovi Cholossiovi manželku, macechu Janovu).

T. d. a l. (v pond. d. pam. Mladátek, 28. pros.) manželka Jana ševce ponocného věžního jdouc do vsi . . ., upadla do nějaký rochle sněhem zavitý, skřehla tam a umřela.

A t. týhodne několik jich na cestách místy nalezli mrtvejch.

T. d. a l. (29. pros.) berně svatomikulášská za tento rok 1598 od sousedův z obce vybírána.

T. d. a l. *Junku* ševcovou zavitou sněhem v rochli umrlou *nalezli*.

T. l. ρ XCVIII. od času sv. Bartoloměje až do prvního dne m. ledna umřelo obojího pohlaví zde v městě Luna mladejch, prostředních i starejch, v počtu **vosm set šedesáte pět osob.**

It. T. l. od času sv. Martina až do vánoc zemřelo velikého hovězího dobytka, krav, volů a jalovic v Čechách i v Moravě znamenitě veliký počet, tak že mnohejm sedlákům i pánům ve dvoších místy žádný krávy nezůstalo, jinejm pak dosti málo. Místy pak psi i ptáci, kteří se těch mrch najedli, náhle umřeli.

T. l. a d. (9. ledna 1599) po 12. hodině umřel kněz Burián Rožďálovský, správce církevní v městečku Postoloprtech.

T. d. a l. (13. ledna) v noci na čtvrtek *rathauz v Bílině shořel.*

T. d. a l. (ve čtvrtek po sv. Fabianu a Šebestianu 21. ledna) krčmář z Hřivčic veza sud starého piva na saních, ty saně se před domem Jiříka Hencle provazníka na malým předměstí převrhly, sud se rozrazil a všecko pivo vyteklo.

T. l. v středu po hromnicích 3. d. m. února *ženil se Jiří, syn* někdy *Petra Rybáře* a pojímal sobě za manželku pannu Zuzannu dceru Jana rychtáře Bezděkovského kmetičnu pana purgmistra, pánův města Žatce.

T. l. v pondělí po sv. Školastice 15. d. m. února umřel Popelka, brannej v žatecký bráně a t. d. *sám čtvrtej* pochován.

T. l. v outerý ochtáb sv. panny Školastiky ženil se kněz Mikuláš správce církevní ve vsi Chodžově. Pojímal sobě za manželku Kateřinu od Jana Dčbera vdovu po Tichým ševci.

T. l. v pátek po sv. Konkordii 19. d. m. února jednoho vojáka ze špitále schovali.

T. l. ve čtvrtek po ned. postní Reminiscere umřel Martin Pilthaur kamenník a t. d. po kumpletě u Matky Boží pochován.

T. l. v pátek po n. postní Reminiscere 12. d. m. března Matěj syn Kubše ze Pšan přijat za spolusouseda v městské právo, kteréhožto městského práva dal 40 kop míš

T. d. a l. přišla velká voda, tak že jí přes noc přibylo, že s vozmi v Benátkách jezditi nemohli.

T. l. v pátek po neděli postní Oculi, jinak 19. d. m. března *soud obecní* zahájený *držán zde v městě* za ouřadu p. purgmistra Václava Nosidly p. primasa.

T. l. v pondělí po neděli postní Laetare (22. března) *sněm na hradě pražském držán.*

T. l. v zimě *vinice*, které skryté nebyly, místy pod Hoblíkem, na předních, v Černejch dolích, na Mělcích i na Balasích dosti namnoze *pomrzly.*

T. l. v outerý po neděli postní smrtedlné (23. března) mezi 15. a 16. hodinou umřela Kateřina, dcerka Doroty Užidilky, na zejtří u sv. Petra pochována. Po kumpletě jest na ni kázaní učiněno.

T. d. a l. (23. března) *umřel* okolo poledne urozený a statečný rytíř p. *Vilím* starší z Vřesovic, z Doubravské Hory a *na Novejch Hradech*, pán učený, k svým poddaným dobrotivý a přívětivý.

T. l. v středu po neděli smrtedlné (31. března) utopila se pod Plaňany manželka N. se dvouma dcerkama a čtyřmi koňmi p. Václava Prošovskýho z m. Slanýho.

T. l. v outerý po květné neděli (6. dubna) Řehoř Zhorský Cladrubenus skrze psaní k ouřadu odeslané ohlásil, že v práci písařské, k které na prubu povolán byl, z některých příčin již déleji trvati neminí. (Gregorius notariatum resignavit.)

T. l. v bílou sobotu Jan Pučka sám třetí do m. Luna z vojny přijel.

T. l. na d. slavný velikonoční vzkříšení P. Krista z mrtvých, (11. dubna) Jan Petrů Nepomuckých, sukcentor školní, mládenec prošedivělý (plesnivý) a již dosti letitý, který zde v škole od moru, který l. 1582 byl, nikdy a snad od narození svýho, poněvadž se tomu velice na odpor stavěl, v nabíraným a připinatým vobojku nechodil, až teprva na stará, jak říkají, kolena na svrchupsaný den počal choditi a prvotně se zaříkal, že ho, dokud živ bude, žádnej v něm choditi neuhlídá. (Monstrum horrendum ingens).

T. l. ve středu (14. dubna) po veliké noci *pochovali* v Opočně *pana Vilíma z Nových hradů.*

T. l. okolo tohoto času *mnozí* sousedé *obmeškali se* pro nedostatek dělníkův s řezbou a kopáním *na vinicích* tak, že jich dosti na mnoze neřezanejch a nekopanejch řikaje přes polovici zanechati musili, protože již tak hrubě v sloupky šlo. Čehož dosti staří hospodáři od let nepamatují, aby jich *nedělanejch* mnoho zůstati mělo.

T. l. v sobotu po veliké noci (17. dubna) mezi 13. a 14. hod. *umrel Matyaš* Trubač Svídnický nedočkav plnýho roku od hrozné přísahy, kterou z strany nějaké rouhavé, hanebné a potupné písně před p. hofrychtýřem v outerý po n. Misericordias l. pominulého 1598 zde v m. Luna na rathouze učinil. Potom na zejtří po nešpoře pochován u Matky Boží.

T. l. v ned. Misericordias (25. dubna) mráz místy padlý spadl, tak že na mnohých vinicích dosti mnoho pomrzlo.

T. l. a d. přijel p. hofrychtýř království Českého k obnovení ouřadu.

T. l. v pondělí po ned. Misericordias (26. dubna) obnovena obojí rada p. konšelův i starších obecních. Voleni byli: Jan Tučka z konšelův, Zigmund Zub z Kamsenperku, Jiřík Vokurka a Jeroným Čech z vobce.

T. l. v středu po sv. Jiří (28. dubna) ňáký ouředník na Brodci Charvát jménem zabil ňákýho podruha (sešláka).

T. l. v neděli Jubilate, jinak druhýho d. m. máje ňáký *Srb* u starý lazně koupajíc se s jinými *utopil se.*

T. l. v středu po neděli Jubilate 5. d. m. máje *vdávala se poctivá in X paní Anna praeceptorka.* Brala sobě za manžela ňákýho krčmáře z Jimlína blízko od Nových hradů. Na druhej den hned ji upral.

T. d. a l. před polednem z ňáké chalupě, kde chléb pekli v Lenešicích vyšel voheň, vod kteréhož ta chalupě a jiné tři stodoly shořely.

T. d. a l. menší počet držán byl též *osazení rady obojí*, při kterémžto páni ouředníci obecní nad důchody obecními z obojí rady voleni: Jan Tučka, Jan Děber z konšelův, Šimon Peřina a Václav Martinek z starších obecních. Ouředníci dvoru Rauského též t. d. voleni: Jan Vávrovic z konšelův, Václav Rybička a Petr Šprýmek z obce. Za jichžto práci jednomu každému do roka má dáno býti po 6 kop. míš. a při tom některé vejminky k slavnostem vánočním obyčejný.

T. l. v pondělí po ned. Cantate ženil se Vít Klac, pekař. Pojímal sobě za manželku Annu, pozůstalou vdovu po Jiříkovi Monovi, jsa s ní prvé před tím v pátek po neděli Jubilate potvrzen.

T. l. v středu po n. Cantate byl mráz dosti hrubej. Ale děkuje P. Bohu beze škody: nic ornicím neuškodil, mha veliká mu překážku činila.

T. d. a l. (v středu po neděli Cantate, 12. m. máje) v Slaným pršela síra a v Praze tolikéž, však v Praze ne na všecky domy než na některý toliko.

T. l. v sobotu po n. Cantate v noci na neděli přival veliký s krupobitím místy s hřímáním a blýskáním bylo.

T. l. v sobotu po neděli Cantate po neděli křížové (15. května) okolo poledne *v Lenešicích* oheň vyšel a *shořelo* dvanácte dvorů. Jakby se zapálilo, sami nevědí. Někteří praví, že by ňákej pohůnek měl jednomu sedláku, že ho upral, učiniti.

T. l. v outerý po neděli prosební (18. května) okolo 9é hodiny *vyšel opět voheň v Lenešicích* od ňákýho Havrana pod kůlní, od kteréhožto vosm dvorů velikejch, možnejch sedláků a devátá fara vyhořelo.

T. l. v pátek po Božím vstoupení (21. května) Bartholoměj Hyrcius Písecký učinil povinnost k písařství v obojí radě.

Přival. T. d. a l. náhlej a jistě ku podivu *velikej* dešť pod Hoblíkem spadl tak, že rozvody zaplavil, tyčky z vinic na jine snášel a jiné škody znamenité zdělal, že místy přes kolena a jinde do pasu voda běžela. Však ne na všech vinicech než toliko na ty se táh, kteréž ke straně ke Chrabercům leží.

T. l. v sobotu po n. Exaudi (29. máje) při změnění ouřadu p. Václava Nosidly p. primasa Petr Šedivej v obojí radě za městského rychtáře volen, kterémuž ouřadu také povinnost učinil.

T. l. ve čtvrtek d. pam. Božího Těla (10. června) ňákej Srb, poddanej pána Páteckýho na Mělcích, zabil ňákýho člověka z Kláštera.

T. l. v neděli po sv. Vítě (20. června) k večerou spadl veliký déšť zde na město. Vně pak místy krupobití veliké škody nadělalo

jako u Chrabřec, u Nečich, k Háji, v Černejch Dolích, u Třtěna, u Chodžova a jinde. A potom zlej zapálil ve vsi Vorasicích, tak že několik dvorů vyhořelo.

T. l. ve čtvrtek d. pam. sv. Jana Křtitele (24. června) Christian, *syn Petra Ludvíka* krejčíře *upadl od* malejch *zvonců* dolů na kostel, od kteréhožto pádu velikého nemohnul, až umřel potom v neděli příští (27. června) u sv. Petra po nešpoře pochován.

(Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

Dva výkupy z roboty. Podává Dr. *M. Kovář.* Na ukázku smluv výkupních z roboty vrchnostenské podáváme dvě smlouvy z panství Svijanského, jednu*) v originále z roku 1832. potvrzenou krajským úřadem v Mladé Boleslavi r. 1843, místním soudem panství Svijanského r. 1844 a vloženou do knih pozemkových na Svijanech roku 1844, a ze druhé smlouvy uzavřené r. 1844, jež je v opise, jen první část, která se poněkud liší od prvního výkupu. První smlouva je bez kolku, jen příloha (vklad do knih pozemkových) je opatřena kolkem 6 kr., r. 1842 zavedeným a tištěným na archu. Na opise druhé smlouvy je poznamenáno: 2 fl Stempel.

I.

Boleslawský krag. Panstwj Swigan. Wes Žďár. Nro. Kons. 24. Dnes níže psaného dne a roku byla mezy Geho Oswicenosti, vysoce urozeným Pánem, panem Karlem Alain Gabrielem, knížetem z Rohanu. gakožto nynëgssi wrchnostj panstwj Swigan z gedné, pak *Jozefem Hasskem* sedlákem ze wsy *Žďár* Nr. Kons. 24 z druhé strany, následugjcý robotowýkupnj smlauwa s weyhradau Ratifikace wysoce slawného cýs. král. českého zeměřjzenj, dobrowolně a dobře rozmyssleně k nezrušitedlnému splněnj uzawřená, a syce:

1. Oswobozuge Geho Oswjcenost wysoce urozený pán, pan Karel Alain Gabriel kníže z Rohanu, gakožto nynëgssj wrchnost panstwj Swigan pro sebe a Geho dědiče a wssecky budaucý držitele panstwj Swiganského, následownë na wëčné časy *Jozefa Hasska* sedláka ze wsy *Žďár* Nr. Kons. *24.* od té, na živnosti poslednjho, dle potwrzeného robotnjho poznamenánj od roku 1777 vëzycy naturálnj roboty. která *Gednostopadesátssest dwau*přežnjch potažnjch dnj s koňmi, pak *třinácť* ručnjch dnj každoročně vynássela, pro něho *Jozefa Hasska*, geho dědiče a všsecky budaucý držitele té *sedlské* živnosti naproti tomu, že on za

2. povinnen býti má, za to wyzdwjženj té z předu poznamenané robotnj powinnosti, tu srozumitedlně umluwenau relučnj neb weykupnj částku pr. *962* zl. stříbra, pravím: *Dewët set ssedesát dwa zlatý* w střjbrné mincy (w 10/20 kr.) k rukaum wysoce knjžecý wrchnosti aneb Gegjho ustanoweného zástupce, w následugjcých lhůtách bez wsseho protiwenj odwáděti, a syce: Záwdawkem má položiti $^3/_{10}$ djlu celé relučnj summy pr. *288 zl. 36 kr.* stříbra a když on *Jozef Hassek* do dnessního dne giž gednu peněz částku pr. *327 zl.* střjbra prawjm: *tři sta dwacet sedm zlatých Mze* pořádně zaplatil, tak se z toho odwodu w nejlepssjm práwa způsobu tuto quittuge.

Týkage se ostatku ugednané aboličnj summy pr. 635 zl. stříbra. takowý bude *Jozef Hassek* zawázán, do sedmi let w stegných ročnjch

*) K živnosti této patřilo asi 55. ke druhé asi 60 korců polí a luk.

částkách ročně s *96 zl. 12 kr.* stříbra, a syce wždy dne *prwnjho ledna* od roku 1833 začjnagjc k rukaum swiganské knjžecý wrchnosti, aneb Gegjho ustanoweného zástupce řádně odwáděti, a ten pozůstáwagjcý rest w srownalosti času a částky s 5ti ze sta až do zauplného zaplacenj saurokovati. Za

3. Když *Josef Hassek* záwdawek dnessnjho dne w hotowosti složil, tak také giž od dnesska od konánj geho předesslé powinnowané naturálnj roboty, za oswobozeného pozorowán býti má. Ačkoliw ale za

4. Skrze přjtomné wykaupenj z roboty, wssecky dosawádnj robotnj práce *Josefa Hasska*, gak dalece takowé na geho rustikálnj žiwnosti Nr. Kons. *24.* wězegj, wyzdwižené gsau, tak se předce samo od sebe rozumj, že on bez ohledu na geho oswobozenj od roboty, předce zawázán zůstáwá, wssecky na wsseobecnost se wztahugjcý fůry a následownĕ wssecky na *sedlskau* žiwnost Nr. Kons. *24* wylehati mohaucý Transporty, přjpřeže (Vorspänne) a wssecky giné podobné břemena, gesstě budaucně, gak dlauho trwati budau, aneb znowa se wypjssau, s wlastnjm potahem a na geho wlastnj autraty wybeywati; na proti čemu za

5. wrchnost panstwj Swjgan zaprawenj té, z robotnjch užitku wylehagjcý a w wrchnostenském Extraordinarium obsažené daně pro nyněgssj čas, a gak dlauho takowá trwati bude, na sebe přigjmá, a se také k zaplacenj ostatnjch, na robotnj užitky se wztahugjcých poplatku zawazuje. Za

6. K prowozowánj wrchnostenského hospodářstwj a pro giné, při wsselikých wrchnostenských rubrykách potřebné potažnj práce se syce žádné pomocné dnj na straně poddaného newyhražugau; poněwadž ale pády předce se přihoditi mohau, kde samotné wrchnostenské potahowé by postačitedlné nebyli, potřebné potažnj práce bez cyzý pomocy podniknauti, a w takowých důležitých pádách k. p. při neodkladnych wegstawách, zprawowánj rybničnjch hrázy, gezu a t. d. wrchnost newyhnutedlně cyzý pomoc žádati by musela, tak w takowých důležitých přjpadnostech *Jozef Hassek* a wssicknj geho následownjcy w držení rustikálnj žiwnosti Nr. Kons. *24* we wsy *Žďár* zawázaný zůstáwagj, se wrchnostenské žádosti podrobiti, a Gj s potřebnau potažnj prácy w tom spůsobu nápomocné býti, že ta pomoc ročně Ssest *Dwau*přežnjch potažnjch dnj s koňmi a syce od celé žiwnosti spolu y s těma od nj oddělenýma gruntami přewýssowati nesmj, a že se w čase neydůležitěgssjch rolnjch prácy, gako w čase setj a obylnjch žnj. žádati nemá.

Wssak ale za ty wyhražené a náležitě wykonané potažnj práce *Josef Hassek* následugjcý náhradu od wrchnosti obdržj totiž:

W dlauhých dnech, od sw. Giřj až do sw. Wáclawa, za geden

dwaupřežnj potažnj den s koňmi	36	kr. stříbra
za geden gednopřežnj potažnj den s koňmi	24	„ „
w krátkých dnech, za geden dwaupřežnj den s koňmi .	24	„ „
za geden gednopřežnj den s koňmi	16	„ „

7. Wyhražuge sobě wrchnost wzlásstě to práwo, od *Josefa Hasska* a geho následownjků w držení *sedlské* žiwnosti Nr. Kons. *24* w čase držení honeb dostawenj bezauplatných honců požádati mocti; aby ale w tom bezauplatném dostawenj honců držitelowé té rustikální žiwnosti, ani nyní, ani w budaucých časech přetažený, a gjm žádná přjčina k stjžnostem daná nebyla, tak wrchnost se tuto co neyslawnĕgi prohlassuje, že w gednom dnu, w kterým se honba držj, od něho *Jozefa Hasska* nikdy wjce, nežli geden honec požádán, a také celoročnj počet wykonáno

býti magjcých honěčnjch dnj, nikdy *Dwanácte* dnj přewýssowati nemá; a kdyby wrchnost celý tak násobně wyléhagjcý počet honěčnjch dnj w gednom roce k honbě nespotřebowala, tak se práwa odřjká, w přjsstjm roce náhradu za ty newypotřebowané dnj žádati, aneb honce k nēgaké giné prácy, nežli k honbě potřebowati.

8. Kdyby *Jozeſ Hassek* neb geho nasledownjcý w žiwnosti, ty w druhém článku přjtomné smlauwy ugednané lhuty ku placenj wyléhagjcý roboto-reluičnj částky pořádně nedodrželi, tak sobě knjžecý wrchnost pro ten pád weyslownĕ wyhražuge, že na proti němu, neb geho následownjkům w žiwnosti, kdyby on neb oni ty určené lhuty nedodrželi, a po wygitj 14. dnů po záwěrce každého roku s placenjm wypadagjcý ráty w restu zůstali, wssecky wrchnosti w takowým pádu dle zemských prawidel dowolené dohánēgjcý a nutjcy prostředky nastaupiti, a skrze takowé ta w restu zůstalá částka k rukaum wrchnosti s pozorowánjm prawitedlných předpisu, dobýwaná býti má.

9. Kdyby *Jozefa Hasska* neb geho následownjcý w žiwnosti w běhu těch k wyplácenj robotnj reluice určených 7 let nesstěstí, buďto skrze oheň, krupobitj, neb powodeň potkalo, tak žeby dle předběžného wyssetřenj skutečně w stawu nebyli, w tom samém roce swau lhutownj částku složiti, tak w takowém pádu lhuty k skládce těch termýnu o geden rok prodlaužený býti magj

10. Nemá přjtomná s *Jozefem Hasskem* uzawřená robotnj aboličnj smlauwa na tom až dosawáde mezy gruntownj wrchnostj panstwj Swigan a njm *Jozefem Hasskem* pozůstáwagjcým záwazkem poddanosti nic změniti, nýbrž ten záwazek budaucně tak, gak až posawáde w swé celé sýle a podstatě pozůstati má.

Ku potwrzenj toho obě smluwugjcý strany nadstogjcý robotoweykupnj smlauwu negenom wlastnoručně podepsali a dwauch swědku k spolupodpisu, gim wssak k nesskodnému dožádali, nýbrž *Jozef Hassek* se také spokogil, by přjtomná smlauwa po gegjm přechodnjm potwrzenj od strany wysoce slawného cýs. král. země řjzenj, ku pogisstěnj obauch smluwugjcých stran, tu kde náležj do kněch gruntovnjch panstwj Swiganského wtělená, a u geho *sedlské* žiwnosti pod Nr. Kons. *24* we wsy *Žďár* gruntoknihownĕ wyznamenaná byla.

Cenž se stalo w Swiganech dne *30. listopadu 1832.*

Charles prince de Rohan. Josef Hassek.

Jann W. Trombars Swiedek. Antonjn Barta Swiedek. Frantissek Karel Spengler Wrchní.

Nro Exh. *5128.*

Vorstehender Robothablösungsvertrag wird in Folge der k. k. Gubernial-Verordnung vom 20. März 1828 Zahl 9388 seinem vollen Inhalte nach, bestättigt.

K. k. Kreisamt Jungbunzlau am *23*ten *Mai 1843.*

David
Krhtn (Kreishauptmann).

Beilagenstempel zum Robotablösungsvertrag des *Joseph Haschek aus Žďár Nr. 24.* In Gemäßheit des höchsten Hofkammerdekrets vom 9. August 1872 Z. 24750—2308.

Vorstehender Robotablösungsvertrag wird Behufs der Sicherstellung des rückständigen Robotablösungskapitals pr. *635* fl. C. Mze., dessen mittlerweile 5prctigen Verzinsung, der für die Swiganer hohe Obrigkeit bedungenen entgeldlichen *6 zwey*spännigen Zugaushilfs- und *12* unentgeldlichen Jagdtreibertage, wie nicht minder zur Sicherstellung aller übrigen aus dem Vertrage für beide kontrahirenden Theile resultirenden Rechte und Verbindlichkeiten; dann zur Löschung des bereits bezahlten Robotabolitionskapitals-Betrages pr. *327* fl. C. Mze. und der für immerwährende Zeiten abgelösten *156 zwey*spännigen Zug- und *13* Handrobotstage ob der Realität des *Joseph Haschek* aus *Žďár* Nr. Cons. *24* grundbücherlich einverleibt und ausgezeichnet zu werden bewilliget.

Ortsgericht der Herrschaft Swigan am *25. August 1844.*

Karl Rud. Hoffmeister
Jstzr (Justiziar)

Einverleibt im Herrschaft Swiganer Robotablösungskontrakten-Buche Tom. *II.* Fol. *342344* und ausgezeichnet im *Žďárer* Grundbuche Nro 44. Fol. *154.*

Grundbuchsführung Swigan am *25. September 1844.*

Wenzl Habermann
Gbf. (Grundbuchführer).

II.

Boleslawský krag. Panstwj Swigan. Wes *Břeha.* Nro. Cons. *9.*

Anže předkové mogi, bywše w držení swiganského panstwj, slawné paměti Geho Oswjcenost w Pánu zesnulý Pán, Pán Karel Alain Gabriel Kníže z Rohanu Guemenée, Wywoda z Bouillonu a Montbazonu, c. k. polní maršallieutenant, rytjř zlatého rauna, gakož i rytjř řádu Marie Therezie a swatého Ludwika co Pán na panstwj swiganském, — a slawné paměti Gegj Oswicenost w Pánu zesnulá Panj Panj Berta Kněžna z Rohanu Guemenée, Wywodkyně z Bouillonu a Montbazonu též co panj na panstwj swiganském, mnohým z poddaných z obzwláštní wrchnostenské náklonosti a milosti a neméně z ohledu, aby budaucj gegich blaho založili, na ponižené prosby gegich přjstup k sistému na wykaupenj se z roboty na panstwj swiganském giž zawedenému, pod těmi samimi zawázky, gakž takowé w slaw. guberniálnjm ustanowenj de dato 20ho března 1828 Č. 9388 giž powolené a utwrzené gsau, — přiwoliti ráčili; a wssak s těmi nowě přistaupenými pořádne smlauwi čili kontrakty na wykaupenj se z roboty, až podnes wyhotoweny negsau; pročež Ga Josef, Filip, Idesbald, Camil princ z Rohanu, kníže z Guemenée, Rochefort a Montauban co nynějssj Pán a držitel panstwj swiganského, a. t. d. cté ustanowenj a wůli nadřečených slawných Pánu předkuw swých, milostiwě na tom sem se usnesl, s *Frantisskem Brdlik* ze wsi *Břeha* Nro. Cons. *9.* na přivolené gemu wykaupenj se z roboty následugicj smlauwu wyprosstěnj se z roboty gakož takowá s obogi strany dobrowolně a náležitě umluwená, a na wždy nepřetržené k zachowáwanj uzawřená jest byla, až na potwrzenj od wyššsich mjst, učiniti:

1ně. Ga Josef, Filip, Idesbald, Camil Princ z Rohanu, kníže z Guemenée, Rochefort a Montauban, co nynějssj Pán a držitel panstwí swiatského propausstím ze strany Mé, swých dědiču a dědičuw nápadnjku

a wssech budaucjch držitelu panstwj swiganského tedy na přitomne i budaucj časi *Frantisska Brdlik* ze wsi *Břeha* Nro. Cons. *9.* z naturálnj roboty, která na geho rustikálnj žiwnosti dle potwrzeného robotnjho wýznamu od roku 1777 wězj. a kteráž *Gedno Sto padesat šest dwau*přežnjch tažnjch dnj s koňma, pak *Dwacet šest* ručnjch dnj ročně wynássj gého, gého dědiče, a dědičuw nástupníky a wssecky budaucj magitely této žiwnosti, naproti tomu, že on, za

2he powinen býti má, za to wyzdwiženj te z předu poznamenané robotnj powinnosti, tu srozumitedlně umluwenau relučnj neb weykupnj částku pr. *988* stříbra, prawím *Dewét set osmdesát osm* w stříbrné mincy (w $^{10}/_{20}$ kr.) k rukaum wysoce knjžecj wrchnosti a neb Gegjho ustanoweného zástupce w následugicých lhutách bez wssého protiwenj odwáděti . . .

Bibliografie české historie. Sestavil Dr. *Č. Zíbrt* Díl II. Nákladem České akad. cís. Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. V Praze 1902. První díl obsahující knihovědu a vědy pomocné vyšel asi přede dvěma léty, i vítali jsme jej upřímně a pochvalně. I vítáme rovněž tak vyšlý právě díl II., v němž jsou prameny historie české v přehledě abecedním až do r. 1792 a zpracování dějin českých dle těchto období: 1. od nejstarších dob do r. 1306, 2. od 1306 do 1409, 3. od 1409 do 1526; z doby této v tomto 2. díle jest jen část až do r. 1419. Další z této doby jakož i období 4. od 1526 do 1620, od 1620 do 1740, 6. od 1740 do 1900 (ve 3 oddílech: 1740—1792, 1792—1847, 1848—1900) pro objemnost látky vyjde v díle 3. Věru práce to nad míru namáhavá, která bez přispění spolupracovníků zabrala by vše napjetí po celý život. dílo to záslužné, jež historikům přijde velice vhod jako kniha příruční, do níž možno dle potřebí nahlédnouti a z ní čerpati. Nemáme než jen chválu a uznání neúnavně pilnému Dru. Zíbrtovi a přejeme mu k další práci všeho zdaru, trpělivosti, síly a svěžesti, aby brzo 3. svazkem dílo tak důležité a potřebné dokončil i s přídavky a dodatky, jichž potřeba by se objevila. *Dr. M. Kovář.*

Vlastivěda moravská. Díl II. Místopis. Brněnský kraj. Dějepis Brna. Napsal PhDr. Frant. Šujan. Vydává Musejní spolek v Brně. Redigují Fr. J. Rypáček a Fr. A. Slavík. V Brně 1902. — Z Vlastivědy této vydaný dosud I. díl obsahuje: 1. Přírodní a zeměpisné poměry. 2. Dějiny politické po rok 1792 (ve 4 částech). 3. Morava za pravěku (celkem v 84 sešitech). Druhý díl obsahuje: 1. Okres Brněnský (ve 3 svazcích), 2. Bítešský, 3. Bučovský, 4. Jihlavský, 5. Blanský okres, 6. Dějepis Brna (celkem dosud 107 sešitů). Dále následovati budou Dějiny král. hlav. města Olomouce a soudní okresy celé Moravy v abecedním pořádku a posléze moravské obvody ve Slezsku. Sborník nás přinesl již o některých svazcích posudky, a to celkem příznivé. Nepatrné výtky zkratek a škrtnutí ve pracích redakcí podaných, jež tu byly proneseny a pak nám i s jiné strany dotvrzeny, neměly a nechtěly míti toho úmyslu, aby toto dílo, podnik veliký a velice záslužný, zlehčily neb snížily a tím snad odstrašily a odloudily čtenáře a odběratele; naopak my zajisté dílu tomuto tak důležitému v sesterské Moravě bratrsky přejeme (a to dle zásluhy) všeho zdaru v pokračování a šťastného dokončení a co největšího rozšíření nejen doma na Moravě, v Čechách i ve Slezsku, ale i u jiných Slovanův i v cizině. Zasluhuje toho nákladný tento podnik. Obdrževše vysvětlení, proč dlužno podané práce spisovatelů krátiti a opravovati, ochotně přiznáváme potřebu a oprávněnost redakce vypouštěti, co příliš rozvláčno, a nepřipustiti do díla, co není historicky dokázáno. — Z přítomné práce Dějin Brna, již p. spisovatel věnuje slavnému dějepisci města Prahy V. V. Tomkovi, založené na studiu pramenův uvedených na 32 stranách, máme upřímnou radost. Kéž bychom takových důkladných monografií měli o všech městech, osadách, klášteřích, kostelích a j. První část pojednává o dějinách hradu brněnského od nejstarších dob až do r. 1900 a druhá o městě Brně až do téže doby dle jednotlivých knížat, králův a císařův. Celému svazku přidány jsou 32 obrazy a 8 statistických tabulek. *Dr. M. Kovář.*

Tiskem a nákladem družstva Vlasť v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář.

Ročník IV. 1903. Číslo II.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Potvrzení císaře Karla IV. o kapli sv. Apolináře na hradě Žebráce a vsi Praskolesích.*)

Podává **Jan Křt. Roškot,** kapitolní děkan Karlšteinský.

Karel, z Boží milosti římský král, vždy rozmnožitel říše, a král český, na věčnou věci paměť. Ačkoli k jednotlivým věcem ve spravování pozemských království pomocí Nejvyššího šťastně řízeném, na bedrách Našich spočívajícím, bez přestání činně přihlížíme, aby v náležitých pokračovaly mezích a cestou slušnosti se ubíraly, přece se tím zvlášť naléhavě zabýváme a s bedlivou horlivostí o to se snažíme, bychom skutky spasitelné službám Božím zasvěcené, jejichžto častým zbožným opakováním král králů, nejvyšší Pán panovníků, všemohoucí, spravedlivý soudce k milosrdnému vyslyšení proseb věřících dobrotivě se nakloňuje a posléze po složení tělesných pozůstatků do lůna věčné blaženosti za vedení Kristova s pevnou a neklamnou nadějí snadněji se přichází, svou přízni tak horlivě chránili, ochrannou mocí Naší tak ustavičně za Našich dob doprovázeli, tak zachovávati se snažili, abychom, až (ony skutky) neochvějně přejdou na potomstvo a na věky s pomocí Boží neporušeně potrvají, pro zásluhy svatých ve prospěch náš zakročující více než statků a království pozemských, jejichž ubohá stálost pravdě podobně založena jest na prchavé stálosti větru tu divě tu jemně dujícího, nebeského království, kde jediné jest mír a jas a líbezného jasu bují půvab, kde po lopocení najde se ulišení a jistý odpočinek, po námaze zdejší zasloužili státi se dědici: pročež, ježto jasný Jan, vévoda korutanský, hrabě tyrolský a gorický, rodný bratr a kníže Náš nejmilejší, chvalitebné předků Našich blahé paměti králů českých, a především nejblahoslavenějšího mučednika Václava, kdys vévody českého, zmíněného království Našeho patrona nejslavnějšího, který tak čest a slávu Bozi, horlivě se jí účastňuje, hleděl na zemi rozmnožovati, a který věčně dle svědectví víry katolické se svatými se neustále raduje v nebesích a z jehož šťastného potomstva původ zrození Našeho odvozený se shledává, šlepěje spasitelně následovati a služby Boží chtěje rozmoziti, ves Praskolesy s platem ročním, svobodou, panstvím a ostatními svými právy užitky a příslušnostmi veškerými kapli sv. Apolináře na hradě Našem Žebráce, jím. bratrem Našim, na základě dědičné koupě za své vlastní peníze získaném, za starodávna zbudované, v níž zřídka kdy nebo nikdy nekonaly se služby Boží, svobodně za dobré uznal jménem dotace darovati, na ni přenésti, ji přivlastniti, přivtěliti a na vždy připojiti, aby

*) Z pamětní knihy děkanství Karlšteinského sv. I. str. 3. a 4. — Viz Sborník IV. str. 26.

v téže kapli slavnosti mší svatých na věčné časy každodenně se slavily, jak je jasně obsaženo v otevřené listině téhož bratra Našeho, o tom sepsané a jeho pečetmi ztvrzené, kterou jsme před zraky Našeho Veličenstva čísti a do této listiny slovo za slovem vepsati dali v tomto znění: „My Jan z Boží milosti vévoda korutanský atd.", My pak na účinné zmíněného Jana bratra Našeho srdečně milovaného naléhavé prosby k Naší Výsosti v této věci vznesené, jímž nevyhověti za nehodné jsme pokládali, dotčenou listinu a všechno i s jednotlivostmi v ni obsaženými, jak shora vyjádřeno jest, ve všech jednotlivých bodech, klausulích a podmínkách tam pronesených potvrzujeme, schvalujeme a mocí svou upevňujeme, stanovíme a přítomného spisu ochranou opatřujeme a řečenou ves se svými příslušnostmi shora vytčenými ze zvláštní štědroty Naší Výsosti od daně čili dávky královské, kdykoli a kolikrátkoli by se odtud v budoucích časích v řečeném království Našem vybírala, i ode všech zvláštních platů, pod jakýmž jménem se ukládají, osvobozujeme, zbavujeme a svobodnou činíme navždy a úplně vyňatou dle svědectví této Naší listiny pod pečetí Našeho Veličenstva. Dáno v Praze leta Páně 1349, 28. listopadu, království Našich čtvrtého.

Já nižepsaný notář veřejný přísežný věrohodným činím a dosvědčuji, že shora položené dva *) opisy z jisté prastaré ve čtverci vkusně vázané a mně předložené knihy děkanství Karlšteinského, jížto název: Kniha privilegií o statcích církevních na Karlštejně, vyňaté, s výše řečenými listinami o darování a této dotace potvrzení, které se tamtéž a to první (listina) na str. 1. a násl., druhá pak na str. 4. a násl. chovají, ode mne věrně srovnány ve všem i v jednotlivostech slovo za slovem souhlasí a se shodují.

Na potvrzení toho vlastní rukou jsem se podepsal a pečet svou, již v podobných případech užívám, přitiskl mocí úřadu dožádán.

V Praze dne 16. měsíce července 1736.

Václav Maxmilian Lochovský,

z moci papežské, císařské i královské veřejný notář pro Čechy, jakož i cís. král. university Karlo-Ferdinandovy v Praze přísežný syndikus.

* * * (L. S.)

Confirmatio Caroli Imperatoris super capella Sti. Apollinaris in Castro Žebrák et villa Praskoles.

Carolus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus et Boemiæ rex ad perpetuam rei memoriam; Etsi ad singula circa gubernationem terrenorum Regnorum, præstante Altissimo, feliciter exercendam,[1]) humeribus Nostris incumbentes[2]) sine pausa solerter[3]) intendimus, ut debitis procedant limitibus et via transeant æquitatis, circa id tamen vacamus instantius et diligenti studio aspiramus, ut facta salubria divino cultui deputata, per quorum

*) t. j. listina Jana, vévody korutanskeho (viz Sborník IV. 1.) a tato listina Karla IV.

[1]) Má býti: exercendum. — [2]) incumbentem. — [3]) sollerter.

frequentiam devotam Rex regum Altissimus, Dominus dominantium, Omnipotens Justus Judex ad exaudiendum misericorditer vota fidelium benignus redditur et tandem carnis exutis exuviis ad æternæ felicitatis[4]) Christo duce, spe firma et indubitabili facilius pervenitur, sic prosequamur favoribus, sic tueamur affectibus, sic Nostri adhibito roboris munimine Nostris constanter tenere temporibus studeamus, ut eis inconvulsis pervenientibus ad posteros, in ævum divina aspirante clementia inviolabiliter duraturis. vos[5]) meritis pro Nobis intercedentibus Sanctorum plus cursum[6]) bonorum et regnorum temporalium, quorum miserabilis stabilitas in profluida stabilitate venti nunc sane[7]) nunc suaviter fluitantis veris similiter solidatur, coelestis Regni, ubi solum pax est et Serenitas et jucundæ serenitatis viget amœnitas, post æstum reperitur temperies et certa requies, post laborem fieri mereamur hæredes; Sane cum Illustris Joannes Dux Carinthiæ, Comes Tirolis et Goritiæ, Germanus et Princeps Noster carissimus laudabilia prædecessorum Nostrorum divæ memoriæ regum Boemiæ, et præsertim Beatissimi Martyris Venceslai olim ducis Boemiæ, dicti Regni Nostri Patroni Gloriosissimi, qui sic divinas laudes frequentando studuit adaugere in terris, qui æternaliter fide testante catholica cum beatis exultat perenniter in coelis, et de cujus felici progenie nativitatis Nostrae propago dinoscitur derivata, vestigia salubriter imitari, et divinum cultum cupiens augmentare, villam Praskoles cum censu annuo, libertate, dominio et cæeteris suis juribus, utilitatibus et pertinentiis universis Capellæ Sti. Apollinaris in castro Nostro Žebrák per ipsum fratrem Nostrum hæreditariæ emptionis titulo per se sua propria pecunia comparato, antiquitus instauratæ, in qua raro vel nunquam divinum peragi consueverat officium, duxerit liberaliter dotis Nomine conferendam, donandam, appropriandam, incorporandam et perpetuo annectendam, ut in ipsa Capella Missarum solemnia perpetuis temporibus quotidie celebrentur, prout lucide continetur in patentibus ipsius fratris Nostri literis, super eo confectis, et suis sigillis munitis, quas in Nostro Majestatis conspectu legi et præsentibus de verbo ad verbum inseri fecimus sub hac forma: „Nos Joannes Dei gratia dux Carinthiæ etc.", Nos vero ad effectivas memorati Joannis fratris Nostri cordialissimi precum instantias celsitudini Nostræ in hac parte porrectas, quibus indignum reputavimus reluctari, prædictas literas et omnia ac singula in ipsis contenta, prout superius exprimuntur, sub omnibus et singulis punctis, clausulis et conditionibus ibidem expressis, ratificamus, approbamus et auctoritate confirmamus, stabilimus et præsentis scripti patrocinio communimus dictamque villam cum suis pertinentiis supra dictis de speciali Celsitudinis Nostræ munificentia a Steura seu collecta regia, quotiescunque et quandocunque in antea temporibus in dicto regno Nostro recipienda occurrerit, et ab omnibus aliis et singulis solutionibus, quonamque censentur nomine, libertamus, absolvimus et liberam reddimus perpetuo penitus exemptam præsentium Nostrarum sub Majestatis Nostræ sigillo, testimonio literarum. Datum Pragæ Anno Domini 1349, 28. Novembris regnorum Nostrorum quarto.

[4]) Schází subst. v akk., snad: gremium, sinus, portus a p. — [5]) Dle smyslu: pro. — [6]) Má zajisté býti: quam. — [7]) Dle smyslu asi: saeve.

Ego infrascriptus Notarius Publicus juratus fidem facio et attestor, quod supra positæ duæ copiæ ex certo antiquissimo in quarto decenter compacto mihi exhibito libro Decanatus Carlsteinensis, cui titulus: Liber privilegiorum super bona ecclesiastica in Carlstein, desumptæ, cum supra dictis respective donatione et ejusdem donationis confirmatione, quæ ibidem et quidem prima fol. 1. et seq. altera vero fol. 4. et seqq. reperiuntur, per me fideliter collatæ in omnibus et singulis de verbo ad verbum concordent et correspondeant. In cujus rei fidem me manu propria subscripsi et sigillum meum, quo in similibus occasionibus utor, appressi vi officii requisitus.

Pragæ die 16. mensis Julii 1736.

Venceslaus Maxmilianus Lochovský,
auctoritate pontificia cæsarea et imperiali necnon regia Bohemiæ Notarius Publicus sicut et Almæ Cæsareæ Regiæque Universitatis Carolo-Ferdinandeæ Pragensis Syndicus juratus.

(Sig.)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal **Václav Oliva.**

(Pokračování.)

III.

Obrat v Luži.

V Luži, jež již r. 1372 připomíná se jako městečko, patřící ode dávna ke hradu Košumberku, zřízena byla katolická fara právě asi v téže době. Původně prý patřila Luže farou k Jenšovicům. „Starší dějiny fary," píše Pamětní kniha II., „či vlastně lužské farnosti jsou pro nedostatek pramenů neznámy. Dle pověsti však a pravděpodobnosti byla prý nynější lužská fara v Jenšovicích. Soudí se tak z mnoha důvodův, a to, že jisto jest, že již r. 1350 jenšovický kostel se připomíná, kdy mimo lužský a voletický a jiné k dekanátu vysokomýtskému patřící kostely postoupen byl pražským arcibiskupem nově zřízenému biskupství v Litomyšli."[28]) Než názor tento, zdá se, že správný není. Naopak Jenšovice spíše patřily k Luži, než Luže k Jenšovicům.

Ve století XVI. a na počátku stol. XVII. přiznávalo se obyvatelstvo Luže a okolí formálně k víře pod obojí (bratrské), v posledních letech silně prosycené protestantismem a rozličnými názory sektářskými.

O nekatolických farářích lužských ví se velice málo. Stará lužská kniha městská, v níž se nalézají smlouvy kupní, svatební a ubrmanské čili přátelské, smírné, kteráž počíná r. 1567, činí zmínku r. 1585 o ctihodném knězi *Matěji Brodském*[29]) na ten čas faráři v Luži, za

[28]) Viz zápis postupní [litterae cessionis] v Praze ze dne 4. listopadu 1350, jenž uschován jest v archivě města Litomyšle sub. N. VI. v originále, a bullu konfirmační Klementa VI. v Římě ze dne 12. dubna 1351. [Jelínek v historii města Litomyšle.]

[29]) „Jakož se jest nevole a nějaká různice nemalá zběhla mezi Vítem Písecký m, toho času učitelem dítek Jeho Mti Vysoce urozeného pána p. Adama Hlavaty na Košumberce z strany jedné, a Annou manželkou ctihodného kněze

něhož vesnice Radim a Bělá, jež patřily pod panství pana Václava Berky na Rychmburce, odtrhly se přičiněním Mikuláše Pýchy, rychtáře v Radimi, a Václava Javornického, vrchního v Rychmburce, od záduší lužského ke štěpánovskému (skutečskému). R. 1599 zemřel v Luži farář pod obojí *Jan Piscatoris Choceňský*.[30]) R. 1601, 1608 a 1609 přichází v Luži dvojctihodný kněz *Jiřík Sequenides Chotěbořský*,[31]) od r. 1605 až 1612 a pak 1614 Jan Svatoš,[32]) který r. 1624 v Brandýse oddal dvojctihod-

---

Matéje, faráře na ten čas v Měst. Luoži z strany druhé tak, že jest ona Anna téhož jmenovaného Vitusa Píseckého z hněvu na počtivosti jeho dobré zhanila a nenáležitě nařkla i nemoha k němu nic takového přivésti, smlouvou přátelskou jsou na to porovnáni ...“ Anna musela odprositi. „Stalo se u přítomnosti osob radních v pondělí po neděli Misericordias léta 1585.“

[30]) „Smlouva přátelská mezi Kateřinou Rychnovskou a bratřími nebožtíka kněze Choceňskeho učiněná. Léta Páně 1599 v pondělí po první neděli postní jinak Invocavit stala se smlouva přátelská celá a dokonalá mezi Jiřikem Piscatoris Choceňským obyvatelem města Vysokého Meytha řemesla zámečnického i na místě Václava vlastního bratra jeho staršího z města Chocně s jedné a Kateřinou Rychnovskou pozůstalou manželkou po nebožtíkovi dobré paměti ctihodném knězi Janovi Piscatoris Chocenským, předešlém správci církevním v Měst. Luoži bratra jejich vlastním a to taková ...“ Kateřina mimo uzavření přátelství švagru svému Jiřikovi, zámečníku, „na přímluvu pánův ubrmanův z dílu svého dobrovolně darovala Bibli českou ...“

[31]) „Smluvy svatební dvojí poctivosti hodného kněze Jiřika Sequenidesa Chotěbořského, správce církevního v městečku Luži, a poctivé panny Marty, dcery dozůstalé po nebožtíku Janovi Chůrovi. Léta 1608. V pondělí po památce Hromnic u přítomnosti pana purkmistra pánův městečka Luže staly se smluvy svatební celí a dokonalí mezi dvojí poctivosti hodným knězem Jiřikem Chotěbořským toho času správcem církevním v měst. Luži strany jedné a poctivou pannou Martou pozůstalou dcerou po nebožtíku Janovi Chourovi někdy primátorovi města Luže strany druhé a to takové: Jakož jest zajisté vůle a vnuknutí Pána Boha všemohoucího dvojí ctihodný kněz Jiřík oblíbil sobě k stavu sv. manželství poctivou pannu Martu dcerku po nebožtíkovi Janovi Chourovi a přáteli jejími tu jest se před panem purkmistrem a pány měst. Luže ohlásil, že ji za věrnou a pravou manželku pojímá, jí se vším statečkem svým nemovitým i movitým se vší spravedlností svou, což by se jí koliv vyhledalo, se zadává a nad tím plnomocnou a dědičnou hospodyní činí. A hned zvlášť též svrchu psané panně Martě daruji čtyry sta kop míš., kteréž jest na jistotě před panem purkmistrem a pány ukázal, krom 15 kop gr. českých sobě ze všeho pro pány a přáteli své, aby jimi mohl kam chtěl hnouti, zanechávám. Na druhou stranu svrchu psaná poctivá panna Marta poznávajíc takovou upřímnost a lásku manželskou, radou paní matky své a přátel svých v tom také se jest ohlásila, že cožkoliv po svém milém panu otci má a míti bude, že se knězi Jiřikovi, jakožto manželu svému zadává a nad tím jako manžela svého zmocňuje kromě 10 kop gr. česk. sobě vyminuje a zanechává tak pro manžela svého tak pro přátely své. Stalo se u přítomnosti pana purkmistra, pánův v domě radním též u přítomnosti osob z strany ženicha těchto: kněze Václava Bruncvíka Miletínského, správce církevního v měst. Chroustovicích, kněze Matouše Specingera Černohorského, faráře slat. ňanského, Krišpína Houdka, souseda města Chotěboře [a ještě pěti sousedů] leta a dne svrchu psaného. Post scripta. K žádosti kněze Jiřika i kmotrové syna jeho Jana pro snadnější někdy vyhledání, kdyby toho potřeba kázala, jsou poznamenáni tito: urozená p. p. Veronika Slavatová, rozená Žerotínka, uroz. paní Mandalena Čičarová z Říznice, kněz Matouš Specinger Čer., toho času farář na Dohaličkách, Matěj Hvězdář Litomyšlský, písař důchodní p. p. Diviše Slavaty, Matěj kuchmistr téhož pána, soused Měs. Luže, Martin Klumpar Slotovec, klíčník téhož, soused M. L.“

[32]) „Léta 1611. Ve středu po památce blahoslavené a nerozdílné svaté Trojice dvojctihodný kněz Jan Svatoš správce církevní v městečku Luži maje se jinam odbírati předstoupil jest před pana purkmistra pány městečka Luže, toho žádaje, aby smluvy svadební, kteréž z měst pražských vysvědčeny a dány má, do knih městských vypsány a pro paměť uloženy byly. Nemohouc pan purkmistr, páni žádosti slušné kněze Jana Svatoše oslyšeti, tak jsou učinili a též smluvy svadební do knih městských vepsati poručili. Tak že zůstávaje kněz Jan

ného kněze *Jana Komenského* s pannou Dorotou
Cyrilla.[33]) R. 1619 byli v Luži faráři *Matěj Cho*
Jan Joram Tovačovský. Mimo to připomíná se v
bez udání roku, který zemřel 4. listopadu, rovněž
sledním bratrským pak farářem r. 1618 a 1620 *b*
v Luži též zemřel a jehož náhrobní kámen jest u
Bartoloměje.[34])

Prvním katolickým farářem, a to od 2. dub
Dudetius (= Dudek). Stará farní pamětní kniha
Domini 1623 Admodum Reverendus, Religiosus
annes Paulus Dudetius patria Trebonensis Ordini
ventualium Sancti Francisci Curatus Luženis
Rzepnik, Definitor, custos Krumloviensis, Quardi
riæ Lauretanæ Gilovii, oeconomus Seraphici Col
duani in antiqua Urbe Pragensi ad Sanctum Ja
kopulační 5. listopadu 1625 jest jeho vlastnor
tvrzeny jsou od dwogi czty hodného knieze Jan
toho czasu sprawcze a ffararze na panstvi Ko
skem .... Deffinitora Custoda Krumlowii Qua
v Miestě Gylovým." Dudecius farářoval v Luži

Svatoš za správce církevního zde v městečku Luž
čase pán Bůh všemohoucí ráčil jest jim s manžel
vitě tyto: Jana, Pavla, Vaclava." (Následují smlou
roku 1604. Snoubenci jsou: „Jan Svatoš, kněz
u slovut. a poctivé paní Anny Fukáčkové, měšťa
Ludmile 50 kop míš. a Ludmila Janovi 10 kop, k

[33]) Svateb. úmluva v Brandýse.

[34]) V knize městské jsou o kněžích podobo
svadební kněze Václava Nigrina a Anny dce
stečka Chroustovic L. P. 1617." Václav dává An
Veronika Slavatová své poddané Anně (jež
šumberce?) z dobrolibezné lásky 25 kop gr. čes
berce; konal je Cyrus, senior dolejší konsistoře
Orosius správce církevní v městě Horažďovicích,
ceňský správce církevní ve vsi Jenšovicích, Jakub
Mydlář, Václav Venclík, sousedé z Luže. — „Su
muže kněze Václava Karyona a poctivé panny K
urozeného pp. Diviše Lacemb. Slavaty z Chlumu
berce, služebné J. M. Ur. Paní paní Veroniky
tina. Léta 1618 v outerý po neděli Septuagesima
Pan Diviš s Veronikou služku propoušlé,í a dáva
Přítomni byli: Jan Kopřižný, spr. církev. v Krchle
Fridericius, správce církev. v Jenšovicích, Václav
Luži, Václav Chour, purkmistr v městečku Luži
„Načež také k témuž stavu sv. manželství od dv
rence Strážnického, na ten čas správce církevníh
šumberce řádně potvrzeni jsou." — „Potvrzení p
ctihod. kněze Jiříka Sequenidesa, toho času správ
1609.: Matěj Choceňský, t. č. správce círk. Luži
správce círk. v Luži 1619, Jan Svatoš, spr. církev
spr. círk. v Luži 1620." — „Toho pak času léta
v outerý po něděli Jubilate) potvrzení se stalo o
huslava, toho času pana děkana Skutečského, ve
p. Jana Choura, primatora v M. Luži, brál si po
Jakuba, mlynáře ve vsi Dolích."

[35]) Podpisoval se: „Joannes Paulus Dudeti
sancti Francisci, curatus Luženium, Jenšovicensiun
sium, Chotovicensium, Prosečensium, Řepnicensi

Zda v Luži zemřel či do kláštera se vrátil, není známo, protože matrika úmrtní začala se vésti od roku 1664. Tento farář žádal, by oznámeni mu byli svědkové, přísežně slyšení na radnici chrudimské, že vesnice Radim a Bělá kdys patřily k farnosti Lužské. Oznámení to stalo se roku 1625.“ Za faráře Dudetiusa konány na Košumberce missie od jesuity Adama Kravařského r. 1624. Po Dudetiusovi nejprve administroval a to od 16. list. 1625 do 14. čce 1626 („tempus administrationis“) a pak farářoval v Luži *Adam Schudych*, který mimo farnost Lužskou spravoval i novohradskou a řepnickou. „Tento byl-li řeholníkem či knězem církevním, se neví. Schudych farářoval v Luži 3 léta; kam odešel, jest neznámo. O něm činí se zmínka i v kopiáři lužském dne 20. srpna 1627 při processe Záplatové. Po Schudychovi následoval r. 1628 nejspíše 24. prosince kněz *Jan Mikuláš Kožminský*, dominikán. „Anno 1628. Mense Decembri Admodum Reverendus ac Religiosus Pater Joannes Nicolaus de Kožmink Ordinis Prædicatorum, curatus Luženis et Chroustovicensis.“ Z kterého byl kláštera a kam odešel po farářování v Luži, jež trvalo 4 léta a 9 měsíců, se neví. Následoval *Burkhard Kordik* »Kladrubiensis Ordinis Sancti Benedicti, curatus Chroustovicensis et Luženis«; farářoval v Luži od 28. října 1633 po dva roky; kam odešel, jest neznámo.

Roku 1635 od listopadu vedl duchovní správu v Luži „*Andreas Silvanus Silesita*“ farář chroustovický a lužský; zdá se, že řeholníkem nebyl. Po roce a šesti měsících odešel; kam, to neznámo.

Po odchodu Silvánově administroval pouze, jak se zdá, r. 1637 faru lužskou »venerabilis Pater *Benedictus* Ordinis Sancti Francisci, curatus Luženis, Neo Hradensis et in Rzepník“, kapucín.

R. 1637 v měsíci říjnu připomíná se v Luži farář „admodum religiosus ac Venerabilis Pater *Adrianus Charbuský*, SS^{ae} Theologiæ Baccalaurens, Ordinis Carmelitarum, curatus Luženis,“ který byl 21. prosince 1637 installován od Františka Gregora, děkana chrudimského a arcibiskupského vikáře. Farářoval v Luži 16 let a 3 měsíce: zemřel-li tu či jinam odešel, jest neznámo.

Roku 1648 připomíná se v Luži nějaký *Jan Nigrin* (Černý) v processe Anny Švadleny. Tento Jan Nigrin, jak se zdá z matrik lužských, zastupoval asi churavého P. Charbuského a byl knězem toulavým, nestálým, takovým asi, o němž činí se zmínka v kopiáři lužském roku 1632, nebyl-li to týž. Dle toho vypadala i jeho domácnost.

Od r. 1654 v měsíci lednu byl duchovním správcem v Luži po 10 let rodák vysokomýtský *Bohuslav Martius*. Lužským se nezamlouval, neboť vypouštějíce »mnohých jiných potřebností,« žalují naň, že je líný ve službách Božích (roráte měl za celý advent pětkráte!), vyděrač, velký opilec a nadávač.

Po Bohuslavovi Martiovi vedl duchovní správu v Luži po čtyři léta (1664—1668) *Matěj Hausperský*, kněz církevní; po něm *Václav Bernard Nigrini* (Černík), kněz církevní. Tento Nigrini byl rodákem litomyšlským a arcibiskupským vikářem; psal se »curatus Luženis et Genschoviczensis«. Usiloval o to, by vesnice Radim a Bělá vrátily se k faře Lužské; výsledku však se nedočkal; zemřel 40letý 17. dubna 1683 zaopatřen dříve sv. svátostmi. Pochován byl v hrobce u sv. Bartoloměje před oltářem. V Luži farářoval 16 let a 4 měsíce. O tomto Nigrinovi píše též analista residence košumberské.

Od července 1683 byl farářem v Luži *Leopold Ferdinand Sechmayer* »curatus Luženis et Jenschovicensis, ecclesiasticus«. Zemřel

zaopatřen sv. svátostmi dne 12. listop. 1703 ve věku 50 let. Byl pochován 16. listop. t. r. v krypté u sv. Bartoloměje; farářoval v Luži 20 let a 4 měsíce. Po něm administrovali faru lužskou košumberští jesuité *P. Jan Tancner a P. Maxmilián Hložek* po pět měsíců.

V době právě vyjmenovaných katol. farářů provedena katolická »protireformace« v Luži;[36]) lid opustil víru českobratrskou a různé její sektářské výstřelky a přijal katolictví. Dopodrobna postup této reformace v Luži a okolí vylíčiti jest nemožno; dá se jen načrtnouti několik historických údajů dle pramene »Kopiáře« lužského.[37])

R. 1626 bez data píší Lužští Václavu Mathyadesovi, hejtmanu košumberskému:[38]) »Pozdravení etc. V. M. pane hejtmane! My všichni poddaní pp. hraběte prosíme, že nám míti za zlé neráčíte v tomto našem ohlášení a v této žádosti naší, kterou V. M. z slušných a neobyčejných příčin přednášíme, nebo nám to v dobré paměti zůstává, kterak jest před třemi lety Pán Bůh Všemohoucí J. M. vysoce urozeného pp. Diviše Lacemboka Slavatu z Chlumu a Košumberka a na Košumberce vrchnost naši milostivou prostředkem časné smrti z toho světa povolati ráčil. Po smrti pak J. Mti hned J. M. Císařská ráčil jest na Košumberk vyslati J. M. pp. Joachyma staršího Slavatu komisaře. A on jest nás všecky před sebe povolati ráčil a nám oznámiti poručení J. M. C. takové, abychom J. M. C. věrnost a poddanost slíbili, což my slyšíce takové poručení to jsme učinili a tak jsme se zachovali podle poručení p. komisaře J. M. jeden každý z nás ruku jest podal, a při tom nám hned správce církevního kněze Jana Dudeciusa (1623 2. Apr.) mnicha zanechati ráčil, abychom se ním spravovali a potom hned za tu poslušnost J. M. pp. Slavata komisař dva sudy piva nám všem poddaným vytáhnouti poručiti a darovati jest ráčil, abychom je pro zdraví J. M. s bázní Boží vypili a děkujíc my J. Mti v tom se dále ohlásiti ráčil, že kdybychom jeho M. za bečku vína žádali, že by ji nám dáti ráčil. Ve dvou nedělích po tom J. M. p. p. hrabě (t. j. Vilém Slavata) ráčil J. M. C. za to snažně žádati, aby J. M. takové zboží, jakožto nejpřednějšímu nápadníku z toho rodu postoupeno bylo a z toho rodu aby nevyšlo. Což J. C. M. ohlížejíc se na J. M^{ti} vždycky věrné služby, i prvnějším také dvěma císařům, to mu jest od J. M. C. povoleno a od p. Jachyma Slavaty, pana komisaře takové panství Košumberské J. M^{ti} pp. hraběti ve 40.000 zase postoupeno a odevzdáno, kdež J. M. pp. hrabě ráčil se jest v tom psaní p. Jindříškovi sirotku a strejci svému zamluviti: bude-li J. M^{ti} poslušen, že jemu z lásky své 20.000 ráčí darovati. Nebo kdyby kdo jiný ten statek byl ujal, o všecko že by Jindříšek přijíti musel. A při tom také J. M. p. hrabě ráčil se jest nám ohlásiti a v tom psaní přislíbiti, že ráčí našim milostivým pánem a ochráncem býti, a nerci-li pánem ale otcem a nás při prvnějších všech starobylých povinnostech,

[36]) Slovo „protireformace" se stanoviska katolické dogmatiky není správné pro pojem, jejž liberálové slovem tím míní. Lépe psáti po příkladu P. Svobody „katol. reformace".

[37]) Popis Kopiáře Lužského viz Dr. Adámek (d. c. str. 1—2 v poznámce.)

[38]) Listina nemá data, ale soudí se, že je z roku 1626 takto: „Prvním farářem katol. v Luži byl Jan Pavel Dudecius (Dudek) Třeboňský ze řádu menších bratří sv. Františka; je po prvé v matrikách podepsán 2. dubna 1623. Diviš Lacembok Slavata zemřel 23. února 1623. Dle Balbína byl Adam Kravařský na missii košumberské 1624. Musela tedy fakta, o nichž v listině zmínka se činí, jako o předcházejících minouti, či listina sama byla později, t. j. buď roku 1625 neb nejdéle 1626 sepsána.

robotách zanechati ráčí, oznámiti poručiti ráčil a my slyšíc takovou zámluvu k tomu jsme přistoupili a věrnost, poddanost slíbili, když jsme nejprve z poddanosti J. M. C. od p. komisaře propuštěni byli. A tu nám hned z poručení p. hraběte p. štolmistr p. Michala Stodlára za ouředníka a správce Košumberského jest vystavil a abychom se ním řídili a spravovali, poručil. A tu my, nejprve p. štolmistru na místě jeho M^ti^ p. hraběte p. Mich. Stodlárovi až i Matějovi důchodnímu písaři ruky jsme podali všickni. Když p. štolmistr a p. Michal na zdraví J. M. p. hraběte dva sudy piva nám darovati jest ráčil, za to my poděkujíce, na třetí sud po 5ti groších jsme sebrali a abychom jej pro zdraví J. M. h. a zdraví budoucího ouředníka našeho vypíti sobě jsme se zavázali. Po některém těhodni J. M. pp. hrabě psaní p. ouředníku p. Michalovi poslati jest ráčil. On potom obešle nás všecky na Košumberk nám jest je četl a oznamoval předně: abychom se vůlí Pána Boha našeho a slovem Božím řídili a spravovali a k náboženství katolickému přistoupili; a když to učiníme, že naším milostivým pánem býti ráčí a všelijakých těžkostí nám uleviti. A my slyšíc sobě takové zámluvy tomu jsme odepříti nemohli, nebo jsme prve čtyři sousedy z panství Košumberského za tou příčinou s suplikací velice poníženou k J. M. p. hraběti do měst pražských odeslali, žádajíce toho při J. M. p. hr., abychom pod náboženství pod obojí způsobou zůstaveni a zanecháni byli, však nic obdrželi jsme nemohli, nýbrž J. M. p. hrabě, abychom se tomu učili, rozkázati ráčil a že dva Jesuity do města Luže poslati ráčí, připověděl, což se i stalo. A majíc je sobě přítomné a hosté časté jim když jsme zvyknouti nemohli, opět J. M. pp. hrabě ráčil jest nám odeslati a se dožádati dvojí poctivosti hodného pána p. patera kněze Adama z Kravař v koleji velké zůstávající, aby on přijdouce k nám do města Luže nás náležitě vyučoval. Což my slyšíce od něho tak mnohá a přemilostná kázání, jemu jsme se i zpovídali i svátostí velebných požívali i přijímali a tak jsme k náboženství katolickému přistoupili.«[39]) Konec psaní obsahuje prosbu, aby v odměnu za svou povolnost při starých právích a výsadách ponechání byli, jmenovitě, aby vožení mandelů a hnojů dělo se od šafářů potahy panskými, sekáčům pak po třech groších, žencům po dvou groších kromě stravy masité denní mzdy aby se dávalo, jak tomu bývalo dříve. Podepsaní jsou »věrní poddaní panství Košumberského.«

Z psaní a suplik zaslaných od Lužských panu Vilému Slavatovi do Prahy ve příčině změny víry uchovalo se[40]) následující (bez datum asi z r. 1624): „Vaši M^ti^ vysoce urozený pane, pane náš milostivý, Vaše hrabécí M^ti^! Od milostivého Pána Boha vinšovaného zdraví, žádostivého pokoje, hojného Božského požehnání a nad námi šťastného a dlouhého panování na svých nehodných modlitbách jakožto věrni poddaní i s J. M. paní paní Vaší hrabécí M^ti^ a s slavným domem věrně žádáme a vinšujeme. Tak jakož V. hr. M^ti^ nedávno pominulých dnův skrze suplikací naší jsme se utíkali a za to pokorně a poddaně všickni jednomyslně žádali, aby na nás v příčině víry naší a proměnění se v náboženství proti rozmyslu našemu pospícháno nebylo, načež jsme od V. h. M^ti^ po vyslaných našich laskavé a milostivé resoiuci, že se nám do hodu vánočního na rozmyšlenou dává — dosáhli, začež V. h. M^ti^ se vší náležitou uctivostí a poddanou šetrností děkujem. Že pak při příjezdu p. štolmistra V. h. M^ti^ k nám a obeslání nás . . . na zámek Košumberk

[39]) Kop. 19, 20 lic. — [40]) Kop. 18.

jiné psaní a poručení V. h. M^{ti} nám v známost uvedeno a abychom ihned náboženství katolické si oblíbili a přijali, přísně, kdo by chtěl aneb nechtěl, vyhledáváno bylo, nad tím my všickni velkou žalost máme a přetěžkou mysl snášíme. Nebo náboženství to, v kterém člověk zrozen, vychován a vyučen, opustiti a k jinému přistoupiti, jest věc jistě neposlední, ale jistým a dobrým soudem to učiniti sluší. Protož k V. h. M^{ti} v největší pokoře a ponížení se všickni jednomyslně utíkáme a V. h. M. pro Boha a jeho nestihlé milosrdenství žádáme, račte nám V. h. M. uděliti a podle prvnější a milostivé V. h. M^{ti} resolucí, při tom rozmyslu a odkladu do hodu vánočního laskavě zanechati. Neb jak by kdo při tom stále se chovati mohl, čehož běžně, bez gruntu a pravé známosti dosáhl. Obzvláště pak nám to těžké přichází, kteří jsme prve o tom neslýchali, a co jest náboženství katolické nevěděli, aby kdy nám podáno a naskytáno bylo, na to mysliti neuměli. Ačkolivec *náboženství naše evangelitské* V. h. M^{ti} věrnost, poddanost, jakožto vrchnosti Bohem zřízené zachovati nic by nepřekáželo, poněvadž jsme vůli Boží v tom dávno byli poznali, avšak nechtíce Vaše hraběcí Milosti jakožto vrchnost svou dědičnou proti sobě k nemilosti nějaké vzbuditi, toho při V. h. M. pokorně žádáme, abychom o tom prve z gruntu a základu písem svatých vyučeni a dobře zpraveni býti mohli. Nebo kdo to může říci o nás, abychom nyní k tomu bez dobrého rozmyslu a soudu přistoupíce budoucně zas odtrženi a odloučeni býti měli i ačkoliv již páni páteři[41]) každodenně třebas jednou v hodině v našich příbytcích nás navštěvují a jakousi neobyčejnou příkrostí dny jisté nám k sv. zpovědi terminují, však že v tom mírností nezachovávají, víceji mnohým k pozoufání nežli k jakému prospěchu slouží a zvláště když při prácech našich mysl naše zůstává a zvláště v časích tak těžkých a velikých daních, jimž nikdá rovných nebylo. Neboť v chrámu Páně když se k tomu člověk uprázdní, platnější a užitečnější jedna hodinka jest, nežli takovým způsobem celý den. Nicméně komu by Pán Bůh to náboženství a víru, — poněvadž jest víra dar Boží — poznati dal, i jaký by člověk byl, aby k tomu přistoupiti neměl. I toho také V. h. M. potoužiti a požalovati musíme, když jsme všichni veřejně na zámek povoláni byli, mimo všech nás vědomost pater J. Dudecius mnich po příbytcích našich v městě Luži se zámečníkem chodil a pokoje naše i také jarmary otvírati dal. Ježto my každé vrchnosti naší věrnost zachovati jsme hleděli i také V. h. M^{ti} zachovati a dokázati jsme slíbili, že jest se to tak stalo, o tom, jestli by to V. h. M^{ti} poručení bylo, jsme nic nevěděli. Nebo kdyby V. h. M. o tom poručiti ráčila, všechny naše věci souhrnkem složiti bychom a snésti chtěli. Ve všech pak těchto ponížených žádostech a prosbách V. h. M. pro Boha žádáme, že milostivě od V. h. M. opatřeni budeme. S tím V. h. M. ochraně P. Boha Všemohoucího . . . Purkmistr, konšelé, rychtářové a všichni poddaní panství Košumberského.«[42])

Postup „protireformace" v Čechách vůbec konal se takto: Roku 1623 zavítal ponejprv po bitvě bělohorské, po říšském sněmě v Řezně, císař Ferdinand II. do Čech. Skoro zároveň s císařem přibyl do Prahy i nový arcibiskup hrabě Arnošt Harrach i papežský nuncius Carafa. Ihned konaly se zevrubné porady o způsobě, jak by se katolická reformace od úřadů duchovních a světských měla provésti. Bylo usneseno: „Především spořádáme duchovní

[41]) Dle matrik byli v Luži r. 1623 a 1624 dva kněží, a to P. Václav S. J. a P. Kašpar S. J. (Sr. poznámku 25 b.) — [42]) Kopiář 18 líc a sub.

správu při všech kostelích země České, a to napřed v městech. Spolehliví a důstojní komissarové budou ustanoveni, jimž arcibiskup rozsáhlou udělí právomocnost; ti pak mezi sebou rozdělí a obejdou všecky kostely, žádného neminouce, navštíví všecky kněze ve správě duchovní postavené, tu napomenou, tu povzbudí, pokárají nebo pochválí a je všecky, jak sluší, k čistotě mravů a ku starobylé důstojnosti přivedou; taktéž zjistí všecken majetek práva a důchody kostelův a far, řádně to sepíší a upravené inventáře v arcibiskupském archivě uloží. Titéž komissarové dosadí katolického faráře ke každému kostelu, tam, kde byl posavad lutheránský neb kalvínský pastor, ale podle císařského patentu vypověděn jest. To vše nejvíce v královských městech z mnohých příčin . . . Kdyby však duchovenstvo světské nestačilo k těmto úřadům farním, přiberou se kněži řeholní, a vymůže k tomu nuncius zvláštní rozkaz papežův ku generálům řeholí v Čechách usedlých, aby se nezpěčovali hodných dělníků na tuto vinici Páně poslati. Pakli by i ti nestačili, může se jednomu a to spolehlivému knězi více far ku správě svěřiti. Vrchní komissaři arcibiskupští budou po vikariátech odbývati duchovní porady, ke kterým se všickni farářové dostaví, a kde se pojedná o překážkách, o tajných protestantských predikantech a vůbec o všem, co by v tom okrese na prospěch katolického náboženství neb na škodu sloužilo. Aby posléze tyto rozkazy nezůstaly bez účinku, nýbrž v pravdě ve skutek se uvedly, byl v Praze zvláštní výbor theologův ustanoven, který se každý týden u přítomnosti arcibiskupově scházel, a k němuž se zasílaly správy ze všech vikariátův, ať se tam reformace dobře neb i špatně dařila.

V reformaci té se dělil úkol pastýře duchovního a úkol vrchnosti světské, která svou pomocí měla přispěti tu, kde zevnější překážky neb odpor práci duchovní zdržovaly nebo mařily. Tři výteční komissaři světští jsou zvoleni: *Jaroslav Bořita z Martinic, Bedřich Talmberk a Vratislav z Mitrovic*, jim pak jsou podřízeni komissarové okresní, skoro vesměs hejtmané dotčeného kraje. Jim náleželo v každém městě ve jménu císařově uvésti komissaře duchovního, přikázati slušnou úctu a poslušnost, zaříditi jakýsi pořádek a v případě tvrdošíjnosti přísně zakročiti a vzdorovitým lidem vložiti několik vojáků na byt a stravování tak dlouho, až by upustili od svého odporu. Začátek úřední reformace učiněn byl po nanebevstoupení Páně r. 1624.[43])

Sluší ještě poznamenati, že šlechta po příkladu císařově považovala obrácení poddaného lidu ke katolictví za svou *největší povinnost*. Proto sama chopila se reformace a sama usilovala o to, by všude zavládlo katolictví. Všecky tedy *excessy při reformaci prováděné padají většinou na moc světskou a nikdy na moc církevní, tím méně na missionáře samé neb katol. kněze*. Ba i šlechta namnoze ani o desátém nevěděla, co při reformaci prováděli její správcové jednotlivých panství, aby svým vrchnostem se zavděčili. A což teprve sprostí vojínové! To sluší vždy na paměti míti, když se o katolické reformaci pobělohorské mluví nebo píše.

Panství Košumberské v této době měl Vilém Slavata. Slavata pak při reformaci na panstvích Hradeckých, jak z jeho dopisu k Waldsteinovi ze dne 11. srpna 1635 jasno, počínal si tak,[44]) že nejprve vydal veřejné

[43]) Svoboda d. c. 35—36. II.

[44]) Vilém Slavata, dí Riegrův slovník (IV. 863) prý „poddané své prostředky násilnými, vojskem, žalářováním, stavením živností městských, odjímáním privilegií a jinak k víře katolické tak dlouho nutil, až ty, kteří se nevystěhovali, k tomu přivedl.“ Podobně píše Adamek. Zprávy tyto však jsou lživy a nepravdivy, jak bude dokázáno.

patenty, ve kterých se přikazuje, by všickni protestanté na jeho panstvích vyučili se v náboženství katolickém a do šesti měsíců se k němu přiznali, jinak že se musí vyprodati a z panství pryč stěhovati. Když těch šest měsíců vypršelo, vydal nové patenty, řka: „Mnozí mého napomenutí poslechli a k svaté víře katolické přistoupili; ale jiní v bludu svém pořád trvají. Dávám jim novou lhůtu na šest měsíců, ať tedy náležitě poslechnou, abych trestáním zakročiti nemusil.“ Na takové patenty, dokládá Svoboda,[45]) největší díl protestantů vyučení přijal a se obrátil; a když Slavata po třetí nové patenty a nové pohrůžky obnovil, tu se obrátili i ti poslední. „Sice jsem já vždycky toho mínění — dí Slavata sám — že lépe jest lidem nekatolickým k jich obrácení terminy dávati, nežli je pryč vypuzovati; nebo skrze odklady mnozí sobě usmyslili a se obrátili. Než když pryč odejdou, nemají sice tak dobré příležitosti k vyučování.“ Podobně zajisté počínal si i na Košumbersku.[46])

Byl tedy postup »protireformace« v Luži a okolí následující: V době bitvy bělohorské zemřel v Luži „bratrský“ farář, jak na hoře podotčeno, Jan Lorenc, a první katolický farář nastoupil 2. dubna r. 1623. Za daných poměrů můžeme tedy pravdě podobně souditi, že Luže byla protestantskou až do r. 1623. Po smrti Lorencově vedli asi duchovní správu úkradkem někteří ze skrývajících se a vypověděných predikantů: jako byl Jan Svatoš a j. R. 1623 usadila katolická vrchnost v Luži kněze katol. Dudeciusa, jehož úkolem bylo Lužské ke katolictví obrátiti. Ale dílo to, jak z listu shora uvedených jasno, se nedařilo. Jakmile komisse reformační r. 1624 byla zřízena, vydal asi Slavata patenty k obyvatelstvu panství Košumberského, aby v době 6 měsíců do hodu Božího vánočního k víře katolické přistoupilo. Lužští však všelijak to oddkládali a se vymlouvali; proto vydal Slavata nové a nové patenty, až

---

[45]) D. c. II. 16.

[46]) Píše sice Dr. Adámek (10.), že Slavata přísně nastupoval na Košumberecku proti nekatolíkům, že „žalářem, hladem, zimou a útrapami rozmanitými byli poddaní na panství Košumberském dohánění ke změně víry. Všichni téměř poddaní byli již na oko přistoupili k nové víře, jen deset dosud váhalo, a z nich šest přece těmito prostředky byli přinuceni k povolnosti. Zbývající čtyři, Zikmund Hrušovský, Mikuláš Šárovec, Jan Aksamit a Vavřinec Karlík byli po 6 neděl zimou a pak 9 dnů hladem trápeni, a zámecký purkrabí s jezovitou jim hrozil trápením ještě těžším. Aksamita ve vězení nechal, Mikuláše Šárovce do smrduté místnosti a Hrušovského do komína uvěznil a konečně po více než dvacetinedělním trápení byli pokutováni a ze země do Polska vypuzeni, ale Karlík ve vězení se rozstonal a zemřel“, avšak doklad toho čerpá z pramene protestantského „Hystorya o těžkých protivenstvích církve české“ (vydaná v Hiřberku 1844 str. 317. a 318.), z pramene silně podezřelého ze strannictví. Bylat protestantům, jak známo, každá zbraň dobrá, jen když sloužila k potupě katolikův. Ale připusťme, že pramen je pravdivý; tu přece Slavata nemůže, tím méně církev katol. za to, co hejtman košumberský se „zarputilci“ provedl. Bylit výše jmenovaní právě ti, i dle dra. Adámka, „kdož museli své statky oželeti“ v Luži, p otože „ít k zpovědi nechtěli“, t. j. nechtěli státi se katolíky. Čeští nekatolíci měli, jak z dějin známo, dvojí cestu: buď vystěhovati se ze země, nebo při mouti katolictví. Tak zněl zákon císařský. Výše jmenovaní nechtěli býti katoliky a ze země se jim také nechtělo; jednali tedy proti zákonu císařskému a musili důsledně býti trestáni. Trest jejich záležel, jak z vypravování Adámkova jasno, že byli uvěznění, trestáni postem. Tyto tresty stanoví náš moderní zákonník také na delikty mnohem menší, než je kacířství, jako na pych lesní a p. Co tedy v tom hrozného? Ostatně zásada, jež tehdy se prováděla: „čí panství, toho i víra“, je zásadou protestantskou a protestanty v život uvedenou — proto náhončí protestantů lépe by učinili, kdyby o hrůzách „protireformace“ mlčeli a nehanobili to, co jindy zase obhajují.

posléze, hlavně přičiněním P. Adama z Kravař,[47]) Lužští „k náboženství katolickému přistoupili“ r. 1626. Toho roku byla Luže s okolím již většinou katolická, toliko někteří zpurnící tak učiniti nechtěli: zakročeno proto proti nim přísněji, tak jak žádal císař.

Mezi zpurníky náležela zajisté i vdova[48]) po Vavřinci Karlíkovi. Té v roce 1626 vzal Václav Mathyades (také Mathyatydes), hejtman košumberský, chalupu, protože nechtěla jíti k zpovědi, t. j. nechtěla se státi katoličkou a bludu se držela. Lužští se za ni přimlouvali, ale hejtman dne 18. března 1626 jim odepsal: „Opatrní pane purkmistře, páni radní města Luže etc! Porozuměl jsem z psaní vašeho, v němž se za Dorotu pozůstalou vdovu po nebož. Vavřincovi Karlíkovi přimlouváte a aby své chalupy, na kteréž se dokládajíc hned z mládí dost napracovala, užíti mohla. I v pravdě se vám divím, že se proti nařízení J. M. p. hraběte přimlouvati smíte, majíce vy podle svých povinností k tomu míti, aby se takoví lidé zarputilí s vrchností svou dědičnou v náboženství srovnávali raději, nežli jim v tom folkovati. A poněvadž příkladů při tomto měst, dosti jest, že kteří k zpovědi jíti nechtěli, větších statků oželiti musili. I jakž bych já to učiniti, a této ženě dokud k zpovědi nepůjde, chalupu její vrátiti a to co J. M. pan hrabě nařídíti ráčil, rušiti. Což kdybych učinil, mohli by sobě volně od domů a statků ušlí na mně při J. M. p. hraběti stěžovati, neb J. M. pan hrabě, že přijímač osob jsem, naříkati. Proto chce-li ona Dorota svého užívati, i nechť nařízení J. M. p. hraběte dosti učiní. Já jí nic neberu, ani brátí nemíním,[49]) čehož jestli vykonati se zpečuje, já takové chalupy pusty nenechám a ji buď židům najmu, aneb někomu jinému prodám. O čemž vědouc budete moci dotčenou Dorotu zpraviti a jí oznámiti. Podle toho vám na místě J. M. p. hraběte poroučím, abyste, dá Pán Bůh, příští outerý všickni k zpovědi a potomně ve středu na den Navštívení bl. P. Marie k přijímání se přihotovili[50]) a jiným všem sousedům též v známost neopomenuli časně uvésti. S tím milost, ochrana Páně s námi býti rač. A tum na zámku Košumberku 18. Martii anno 1626. Václav Mathyades ouředník panství Košumberského.“[51]) Lužští rozkazu Mathyadesově nevyhověli; proto týž dne 28. března 1626 znova Lužským píše, aby, „poněvadž kněz Adam v příští neděli služby Boží zde vykonávati bude, v tuto neděli neomeškali tak

---

[47]) Dr. Adámek (41.) domnívá se, že vedle jesuitů missionařili v Lu i „různí mniši častěji.“ Je to nepravda. Mimo jesuity nebyl žádný mnich na Košumberce missionářem. Pan Dr. si věc spletl; „různí mniši“ byli v Luži faráři u kostela sv. Bartoloměje, ale nebyli missionáři. Rovněž týž auktor chybuje na str. 39. pozn., kde uvádí se Burkhard mezi jesuity. Adámkův Burkhard není nikdo jiný, než Burkhard Kordík, benediktin, farář lužský.

[48]) Dr. Adámek (10.) nazývá ji „ubohou“ vdovou. Divno, že „ubohá vdova“ byla v pravdě tak ubohá, že tehdy odvážila se vzdorovati své vrchnosti. Mathyades nazývá ji „zarputilou“. Co je pravdě podobnější, pozná každý rozumný, nezaslepený vášní protestantsko-bratrskou.

[49]) Dr. Adámek (11.) dí, že Mathyades „ostře odbyl“ Lužské. Na tvrdou palici tvrdý klín, praví přísloví. Či nebylo to smělostí, že Lužští prosí za kacířku a tím sami dokazují, že nakloněni jsou kacířství? Na tehdejší doby (a p. Dr. přece zná tehdejší kulturní názory!) odpověď Mathyadesova po tom, co se stalo, je velmi mírná. Nechci snad obhajovati Mathyadesa, ale nechci ho také odsuzovati, jeho jednal dle názoru své doby.

[50]) Adámek, který toto místo také cituje (11.), přidal si slova „pod jednou způsobou.“ Já jich v originále nenalezl, ač rozumí se samo sebou, ale počínání p. Dra. je přece charakteristické!

[51]) Kopiář 216 rub.

učiniti a zprávu dali,[52]) by v příští pondělí na Hradec (Jindřichův) hraběti to k dalšímu vyrozumění odeslati mohl."[53])

Pro celkový obraz dodati ještě sluší vývoj náboženských poměrů až po Leopolda I. Ač vláda dekretem ze dne 24. srpna 1624 vypověděla z Čech veškeré duchovenstvo nekatolické, přece veliký jich počet skrýval se nejen v Praze, ale i po venkově. Všickni nekatoličtí duchovní navzájem sebe i lid v odporu proti katolicismu podporovali a zejména knihami snažili se udržeti kacířství. Proto 5. ledna 1626 vydán byl rozkaz císařským rychtářům, aby knihy kacířské sbírali a missionářům odevzdávali. Hned potom 30. dubna 1626 vyšel nový mandát, jímž od Karla z Lichtenštejna každému, kdo by nějakého uprchlíka pro náboženství u sebe přechovával, pohroženo pokutou 100 českých kop a to tolikráte, kolikráte by se toho přečinu dopustil. Mandát tento byl obnoven dne 13. května 1627. Do této doby spadá také vydání obnoveného zřízení zemského. Zde ve článku A 23 katolicismus prohlašuje se za jediné uznané a opravněné náboženství v Čechách a každý, kdo by o návrat starých řádů náboženských se pokoušel, pokládá se za škůdce míru i země, kterýž trestán bude ztrátou cti, života i statku. I nedivu proto, zvláště když ještě roku 1627 31. července vydán byl nový mandát, který byl ostrým prováděcím nařízením ke článku A 23 obnoveného zřízení, že *vrchnosti přísně prováděly reformaci na svých statcích.* Podobně dělo se i na Košumbersku, kde následkem toho poslední zbytky protestantův a různých sektářův alespoň na oko přijali katolictví; v srdci zůstali ovšem takovými, jakými byli dříve, ba oddávajíce se svým blouznivým smyšlenkám, zavdávali podnět k různým tajným sektám. Tím stalo se, že ještě r. 1637 přes všecky přísné mandáty bylo dosti nekatolíků roztroušeno hlavně v horách kol Luže, Rychmburka, Krouny, Svratky, Hlinska. Stav takovýto pak trval až do konce války třicetileté.[54]) Právem soudí Rezek:[55]) „Při sklonku války třicetileté východní Čechy a zvláště krajové Hradecký a Chrudimský (z něho pak nejvíce osady vyjmenované), zůstávaly, co se týče lidu venkovského, na víru katolickou neobráceny anebo obráceny ve velké míře toliko povrchně."

Po skončení války třicetileté pracováno úsilovně hlavně se strany jesuitův o navrácení lidu ke katolictví. Činnost jesuitův byla tehdy ohromná, tak že ji podnes nikdo náležitě ještě neocenil. Mnozí jesuité podstoupili tehdy smrt mučednickou. Jména Adama z Kravař, Albrechta Chanovského z Dlouhé Vsi, Martina Strakonického a jiných stala se nesmrtelnými.[56])

---

[52]) Dr. Adámek (11.) proloženě dává tisknouti, že Mathyades „poručil" celé obci Luži jíti k sv. zpovědi. Měl snad Mathyades Lužských prositi, když vrchnost t. j. vláda přísně sv. zpověď nařizovala? Mathyades poroučel a Lužští neposlechli. Což teprve kdyby byl prosil! Vím, že slovo poručiti je v originále (také je sám cituji), ale Dr. Adámek dává mu posměšný význam, aby mohl kopnouti, jak se říká, do katolíků.

[53]) Kopiář 216 líc.

[54]) Ještě r. 1672 byly „hornaté a lesnaté končiny kolem skláren u Hlinska, Heralce a Svratky plny kacířů. Všickni mistři sklářští byli jinověrci, majíce i manželky své víry. Ti o víře katolické nechtěli ani slyšeti, a když s nimi missionáři začali jednati o víře, ihned pomýšleli na útěk za hranice, neb jim vyhrožovali." Podobná zpráva zní i o Skutči, Krouně, Pusté Kamenici a jiných velice blízkých osad u Luže (Sr. Dr. Ant. Podlaha ve „Sborníku Historického kroužku" 1895. 104 nn.).

[55]) D. c. 36.

[56]) Sr. „Drahé kameny" I. 390. a jinde. Svoboda: „Mariánská Družina."

Za Leopolda I. (1657—1705) pracováno na reformaci katol. náboženství tiše sice a mnohem mírněji nežli dříve, ale s většími výsledky. »Hlavní snaha císaře Leopolda I. nesla se k tomu, aby lid venkovský v katolickém náboženství neustále a každého času byl vyučován. A to mohlo se nejprospěšněji provésti obnovením zašlých kostelův a far a obsazením jich řádnými kněžími. Nové fary měly pomocí vlády a vrchností nuceně býti zařizovány.“[57]) Ale nedošlo k tomu pro války turecké. Kněžstva bylo málo. Lid ještě mnoho vězel jednak v bludařství, jednak v pověrách, a proto missionáři měli plné ruce práce. »Missionáři,« dí tu významně Rezek,[58]) »vyhlídli si také pro stálé stace některá místa, a to s výbornou věci znalostí, a usadili se tu trvale. Tak jesuité koncem 17. věku usadili se na panství Košumberském, které sice již od Slavaty důkladně bylo reformováno, a zřídili na Chlumku, to jest v samém středu odboje, kacířstva i náboženského blouznění, veliké poutnické místo.« Stalo se tak za lužského faráře Václava Bernarda Nigrini-ho, kněze velmi zbožného a ctihodného.

IV.

Chlumek a jesuité.[59])

„Na východě v kraji Chrudimském“, tak začíná vypravovati děje residence Košumberské[60]) kronikář Jiří Ivánek, „vypíná“ se starobylý a

---

[57]) Rezek d. c. 50. — [58]) D. c. 51.

[59]) Dr. Adámek po příkladě svého otce [Chrudimsko] důsledně píše všude „jezovité“ a „Chloumek“. Nevím, jaké důvody pro slovo jedno i druhé má p. Dr.; proto o slovech těch pronáším názor svůj v ten rozum, že způsob psaní ,ich Dr. Adámkem je venkoncem chybný. Slovo Jesuita je slovo latinské a píše se tak, jak já je píši. Proto psáti „jezovita“ je proti všem pravidlům pravopisným a tedy nesprávno. Důvod, že tak píší helvetští pastoři, nekatolíci, anebo zliberalisovaní katolíci, či snad dokonce otec dra. Adámka, p. poslanec Adámek, nemá s pravopisem co dělati, a svědčí o smýšlení těch, kdož po pánech právě uvedených se opičí. Slovo Chloumek je sice správně vytvořeno od slova Chlum dle vzoru dub-doubek, sud-soudek atd., ale nehoda p. Dr-ovi stala se v tom, že všecky prameny písemné i nejstarší, jednající o Chlumku u Luže, všude píší Chlumek a ne Chloumek. Pak slovo Chlumek je jméno vlastní, ač z obecného povstalé, a taková jména leckde, zvláště místně odchylují se od pravidla obecného. Chlumků je v Čechách několik; i slovo Chlumeček přichází. Ostatně jména místní měniti není dovoleno [viz Dr. Jiří Pražák „Rak. právo úst.“ I. 75. I. vyd.). Dr. práv, jurista, by přece mohl znáti spis Pražákův! I nezbývá než přidržeti se slova Chlumek.

[60]) Dedikace zní: „Za Tvého dozoru, vůdcovství a pomoci, — jež všech kdekoliv nemocných jsi nejupřímněji pomocnice, ale na vrchu Chlumku ještě mocnější pomocí, slavná sestřičko Pasovské Divůtvůrkyně a dcero téhož malíře, nejsladší Boha i nás Matičko, Panno Maria — péra se chápu, úkol počínám: psáti dějiny residence Košumberské Tovaryšstva Ježíšova, jež Syna Tvého a Tvé jméno co nejupřímněji cti, Tobě všecky a každý zvlášť řádek na všech i jednotlivých stránkách a slova řádek, jakož i slov slabiky a slabik písmena a písmen znaménka přináším, obětuji a posvěcuji“, načež následuje modlitba: „Stůj při mně, ó nejsvětější Panno, a po vyslyšení proseb svého ne menšího služebníčka péro řiď, v práci podporuj, při dějinách veď a Ty, jež při počátku jsi byla, buď i při konci díla, abych po tomto životě smrtelném tam posléze přišel, kde co nejštědřeji odměňuješ nejen ty, kdož pro čest jména Tvého horlivě pracovali, ale i ty, kdož ač pracovati nemohou, práce jiných od zapomenutí vysvoboditi a paměti potomkům zachovati chtěli. Za to Tě prosí a žádá a to i těm všem, kdož tuto historii čísti budou, přeje nejmenší služebníček Tvůj J. Ivánek.“ Patrně P. Ivánek nemohl pro nějakou nemoc ani kázati ani zpovídati a proto zabýval se spisováním pamětí. [Zdá se, že nedoslýchal.]

a vznešený hrad Košumberk.[61]) Slavatovského domu českého okrasa rodná a téhož domu po dlouhá již století panství. Nedaleko od Košumberka u paty návrší Chlumek zvaného, jest residence Tovaryšstva Ježíšova, přivtělená kolleji královhradecké, jejíž zakladatelkou byla nejjasnější paní a paní *Maria Maxmiliana Eva Terezie*, provdaná po druhé za *Hyserle*, paní na Košumberce, rozená *hraběnka ze Žďáru* (po německu von Saar) . . . Maria Maxmiliana od prvního mládí vychována těmi, kdož Tovaryšstvo Ježíšovo milovali a od rodičů Tovaryšstvu Ježíšovu oddaných, ačkoli v době prvého manželství s Jindřichem hrabětem Slavatou mívala za duchovní rádce a zpovědníky jak kněze světské, tak dominikány, v druhém manželství s Františkem Kristofem baronem de Hiserle byl jejím zpovědníkem náš kněz P. Jiří Harman. Rakušan. Tento když vůlí představených povolán byl zpět do Rakous, protože chtěla raději míti zpovědníka domácího než cizího, roku 1669 vyžádala si u Daniele Krupského, tehdejšího provinciála v kolleji královhradecké P. *Mikuláše Kozla*, kněze našeho řádu, jejž byla znala z dřívějších návštěv. Bylo jí ochotně vyhověno tím spíše, že P. Mikuláš Kozel r. 1668 jsa kazatelem v Králové Hradci, nevím jak, najednou přišel o hlas, že úřad svůj již nemohl zastávati. Odešed na Košumberk zároveň s *Janem Křižulkou*.[62]) jenž tu vytrval od srpna až

[61]) „Pamětní knihy" t éto dovolává se i Dr. Adámek. (Str. 52. dí: „Dobu jezovitskou líčím dle zpráv kronikáře residence.") Ve skutečnosti však knihu p. Dr. ani neviděl, tím méně četl, ale jak sám doznává, (str. 2: „Při líčení doby pozdější přihlížím k záznamům kronikáře residence jezovitské, též k rukopisu „Kniha pamětní představeného auřadu městečka Luže . . ." [od r. 1836 vedená], v níž přehled o panství jezovitském podal P. Hugo Jiroušek . . .") ovšem že nepřímo opsal jednoduše vše, co o jesuitech chlumeckých píše z Pamětní knihy městské, vlastně tedy z péra p. Jirouška. Že tomu vskutku tak, nejmakavějším dokladem je zpráva Dr. Adámka na str. 53. o výhružných listech, hanlivých písních o papeži atd., což vše Dr. Adámek klade, že se stalo v Luži; P. Jiroušek v městské pamětní knize také tato fakta klade do Luže. Pamětní kniha III. uvádí je však jako události v Heřm. Městci sběhlé. Jesuita košumberský byl tehdy na missiích v Heřmanově Městci a navrátiv se, napsal do annálů jesuitských, co se mu přihodilo. P. Jiroušek annály, jak sám mi ústně doznal, četl spěšně, fakta heřmano-městecká položil do Luže, napsal to do Pamětní knihy městské a p. dr. Adámek to jednoduše opsal, aniž by originál zprávy té kdy měl v rukou. Tak se píše historie a člověk se stane slavným historickým spisovatelem a badatelem. P. Jiroušek sám řekl mi před svědky, že Dr. Adámek v archivě farním nebádal, ale jeho práci opsal! — Pokud se týče uspořádání „Pam. kn. III.," jak ze článku páně Zdráhalova („Posledních 40 let v kolleji jesuitské v Uherském Hradišti" ve Sbor. Hist. kroužku 1893 str. 40 nn.), soudím, je totéž, jako u jiných pamětí jesuitských. Měliť asi jesuité zvláštní v té věci řádové předpisy.

[62]) P. Hugo Jiroušek „městský kronikář", jehož dovolává se dr. Adámek, napsal o příchodu jesuitův na Chlumek: „Zatím nadešel rok 1669. Vlaštovky vracely se z teplých končin do zdejších luhů a s nimi zároveň zavítal sem i první párek otců jezovitů, aby i on zde teplé a pohodlné zbudoval si hnízdečko." Slova i obraz Jirouškův jsou sice básnicky podány, ale právě proto nepravdivy. Divím se velice, že slova tato napsal kněz, ne rabín nebo pastor, ale katolický kněz, který v Luži působil dlouhá léta a útrapy tamější duchovní správy zažil, že slova ta napsal kněz, který, jak jsem přesvědčen, „Pam. knihu" jesuitskou četl, a který tedy znal ty útrapy, je jesuité chlumečtí snášeli a trpěli, aby zase vštípili v srdce lidská víru otců našich, katolictví! Probůh, jak tu možno mluviti o „teplém a pohodlném hnízdečku", kde kacíři hemžilo se celé okolí, kde horlivým knězím za každým krokem za jejich námahu, práci a lásku hrozila od kacířů smrt? Ovšem ten, kdo sám teplé a pohodlné hnízdečko, povrhnuv zákony církve na pohoršení lidu a na zkázu sv. víry, chtěl si vybudovati a u rodinného krbu také vybudoval, ten nerad doznává druhému svatost, čistotu, nevinnost a šlechetné úmysly a rád po jiných hází blátem. Vždyť pohazování blátem možno znamenati jen na čistých; špinavým to neškodí. Že Dr. Adámek s gustem nepravdu Jirouškovu opsal, nedivím se: z celé jeho práce zrovna čiší strannickost ke katolictví; chopil se slov Jirouškových jako hladovící hyena kusu masa.

do prosince. Co již tehdy ku spáse duší a v zámku ve prospěch víry byl vykonal, líčí zápisky královohradecké r. 1669 takto: „Z osmi kněží poslán byl jeden od místodržitelství a velebné konsistoře pražské do kraje Slánského a Boleslavského, druhý (totiž P. Mikuláš Kozel) k nejjasnější paní Marii Maxmiliáně, rozené se Zďáru, paní na Košumberce. Jeho námahu pro spásu duší krátce poznamenáváme takto: Po osmidenních duchovních cvičeních obrátil dvě vznešené osoby z nejstaršího rodu českého; tomuto obrácení i sami přátelé naši se co nejvíce divili. Obrácení to sousedé bližší napodobili, t. j. stali se katolíky. Když takto pevný základ k upřímné křesťanské dokonalosti byl položil, přistoupil k novým a velice krásným skutkům, by křesťanskou zbožnost jak u jiných, tak hlavně v zapírání u sama sebe roznítil. Že jeho přičiněním 35 zatvrzelých nekatolíků se obrátilo, přičítáme v první řadě nejvyššímu správci srdcí lidských."

„Úsilí naše zvláště skvěle vyniklo v šíření úcty Marianské, která tehdy znova počala zkvétati. Mezi drahocennými poklady rodu Žďárských uchováván byl krásný obraz přemocné Rodičky Boží, podobný zcela zázračné Rodičce Boží v Pasově, malovaný na rozkaz nejjasnějšího pána Floriána Jetřicha hraběte ze Žďáru, otce zakladatelky naší, týmž malířem jako obraz pasovský. Obraz tento byl velice u rodiny oné ctěn a vážen, protože s upřeným naň zrakem jak otec, tak manžel zakladatelčin, hrabě Slavata umírali. Malován pak jest obraz na plátně a byl, aby déle vytrval, připevněn na kovovou desku. Jest dlouhý $6^1/_8$ stopy a široký čtyři stopy a dva palce. Matka Boží sedí poněkud nachýlena k objetí Ježíška, drží jej zcela nahého po pravé straně a tiskne oběma rukama tak, že pravicí páže Ježíškovo, levicí onu část těla, na níž sedáme, počestně kryje a chlapečka na srdce vine; chlapeček pak sám levou nohou opírá se o levé koleno Matčino a pravou nad mateřským klínem povznáší. Chlapeček dotýkaje se tváří líce Matčina a upíraje na ni zrak, oběma ručkama ji objímá a políbení buď jí dáti chce neb od ní očekává; pravicí objímá šíji Matčinu tak, že palcem dotýká se brady a levicí v zadu za šíji skrývá. Tvář chlapečkova je bucatá a překrásná, vlas zkadeřený, poněkud kaštanový přecházející do zlatova, tělíčko, jak u dítek bývá, bucaté a masité. Tvář Rodičky Boží jemně se rdí, dýšíc více láskou a milostí než vznešeností; čelo její je nekryté a veselé, oko černé a živé a ať jsme kdekoliv, na nás hledící, vlas rozpuštěný, malinko načechraný, kaštanový a až na ramena splývající, zakrytý od čela dolů na hlavě a na šíji bělostnou a tak jemnou rouškou, že se jen z blízka a to ještě okem bystrým může spatřiti. Stejně jemný dolní šat, připevněn černou a jemnou tkanicí, jí nežně kryje šíji a prsa. Šat Bohorodičky jest barvy černé přecházející do zelena, plášť barvy punské, splývající od obou ramen po kolena, mnohostinný, přehozený na klín přes ruku Panny a zahalující skvostně obě ruce." Obraz náležel Františkovi Adamovi hraběti ze Žďáru. Když pak tohoto na panství Kladenském nemocného sestra jeho, naše zakladatelka, po přátelsku navštívila a častěji na obraz, s nemocným rozmlouvajíc, toužebně pohlížela, bratr nečekav na prosby sestřiny, obraz jí daroval. Ta s radostí a bez meškání jej přijala, zabednila a do svého příbytku jako drahocennou rodinnou památku dala dopraviti.[63]) Obraz byl umístěn ve hradní kapli

[63]) „Arcikníže Leopold, bratr císaře Ferdinanda II., dlel jednou návštěvou v Drážďanech u saského kurfirsta Jiřího. Arciknížeti věnována tu veliká pozornost, a když již měl odejeti, učinil mu kurfirst zdvořilé nabídnutí, aby si tu z jeho pokladu vybral, co se mu zalíbí. Arciknížeti líbil se nade vše obraz nejsvětější Rodičky Boží, na dřevěné desce malovaný, a ten s sebou také do

a uctíván s velikou důvěrou od domácích.[64]) Kdykoliv paní někam se ubírala, vždy jej sebou v důstojné schránce vozívala a kamkoli přišla, nejprv obraz vybalila, a postavivši na slušném místě, bohatě ozdobila, pak vrhnouc se na kolena s veškerým služebnictvem uctila a modlitby jak ranní, tak večerní před ním konala. Zatím stále mysl zakladatelčina byla puzena, obraz věnovati veřejné úctě lidu; proto rozhodla se, aby vyhověla tomuto vnuknutí, že k úctě nejsvětější Panny vystaví kapli. Aby mohla úmysl tento provésti, prohlásila před svědky, že dluh 1500 zlatých, jejž jí zůstavil u obce Chrudimské prvý její manžel, celý věnuje ku povznesení úcty mariánské; ale Hyserle tomu zabránil. Když pak 4. července roku 1666 zemřel na neštovice, učinila Maria Maxmiliána slib vdovské čistoty, dojela do Ötingenu v Bavořích a podle tamějšího chrámu začala na Chlumku 14. srpna 1667 stavěti kaplicku.“*)

Stará zvěst vypravuje, že jeden ze Slavatů chtěl naproti Košumberku na Chlumku vystavěti nový hrad, ale nebylo mu to dovoleno. Stavivo, jež k Chlumku již svezeno bylo, ocitlo se do rána vedle starého hradu Košumberka tam, kde se nyní vypíná nový hrad Košumberk. Na památku toho dal prý se onen Slavata na Chlumku, jakožto na místě samým Bohem chráněném, by se ho k účelům světským užívati nemohlo,

---

Insbruku odvezl, kdež jej s poctivostí velikou u sebe choval až do své smrti. Po smrti jeho byl obraz přenesen do chrámu sv. Jakuba v Insbruku, kde ku všeobecné úctě věřících byl vystaven. Věrnou kopii milostného obrazu insbruckého dal r. 1622 zdělati kanovník pasovský Markvart Švenda, který pak na návrší, blíže města Pasova nákladem nemalým zbudoval chrám, ve kterém obraz dosud se spatřuje. — Jiná kopie, zhotovená dle insbruckého originálu, dostala se Kateřině hraběnce Šlikové, která ji zase na důkaz obzvláštní přízně postoupila paní Marii Maxmiliáně Zárubové roz. z Lisova, sídlící na hradě Žumberce (u Nasavrk). Zbožná tato žena a přítelkyně paní Hyserlové obraz ten v hradní kapli žumberecké přes 30 let chovala. Při smrti své r. 1694 odkázala jej jakémusi jesuitovi, který obraz odevzdal nově vystavěnému kostelu ve Vratislavi, kdež byl příčinou hojných poutí, které sem věřící podnikali z daleka. Opět jiný obraz dostal se otci hraběnky Marie Floriánovi Jetřichovi. Po něm pak zdědil jej syn jeho František Adam a konečně dostal se do rukou paní Hyserlové.“ (Blažek 12.)

[64]) Kaple zámecká či hradní ke cti Panny Marie bez prvotního hříchu počaté byla vysvěcena na podnět Hyserlové od biskupa královehradeckého Matouše z Bílenberka již r. 1665. Mimo domácí scházela se již tehdy k úctě Rodičky Boží ve jmenované kapli čeládka z panského dvora a chasa z pivovaru. Pobožnosti řídil a konal kněz missionář. (Drahé kameny d. c. 495.) „Poněvadž v tu dobu taky sousedé z městečka Luže za příčinou pobožnosti Mariánské docházeli na Košumberk, nemohla skrovná kaple zámecká tolik osob již pojmouti; ba i venku na pavlači a na dvoře bývalo jim těsno.“

*) O „Chlumku“ a jeho památnostech psali, pokud mi známo: Alois Brychta, farář v Rychemburce [„Památnosti chrámu Páně na Chlumku“, v „Blahověstu“ 1879] dle původních pramenů. [Pojednání obsahuje některé nesprávnosti]; Bezděka, premonstrát v Želivě ve spise: „Drahé kameny koruny svatováclavské“ dle článku Brychtova; Hugo Jiroušek stať v „Pamětní knize“ města Luže, jež je strannicky zbarvena a někde i nesprávna; Ignác Zelinka v „Pam. knize“ I., jak z předu připomenuto [stať celkem bezvýznamná], Antonín Blažek, učitel v Rosicích u Chrasti [sr. z předu Prameny]. Spisek pěkně psaný, až na nesprávnosti přejaté z Brychty a některé, jak se zdá, i z pamětní knihy města Luže. Vyšlo původně v „Česk. Východě“ 1897; Aug. Sedláček [Hrady a zámky I.]; Tereza Nováková [Slavín českých žen]; Karel Adámek; JUDr. K. V. Adámek [viz Prameny]; Karel Zástěra [Skutč a okolí]; Dr. Jan Zítek [Průvodce po Chrudimi a okolí] a Václav Oliva: „Trs pomněnek“ natrhaných na hrobech jesuitů „chlumeckých“, kdež uvádějí se životopisy a způsob práce i smrti těch, kdož z jesuitů na Chlumku pracovali. Vyšlo v „Českém Východě“ 1903.

pohřbíti i se svým synem. A vskutku při kopání základů ke kapli chlumecké nalezena byla v těch místech, kde dnes je as hlavní oltář, kostra muže velmi velikého s jinou kostrou postavy menší.

Dne 5. srpna 1668 v den P. Marie Sněžné požehnal Matouš Ferdinand z Bilenberka, první biskup královehradecký a právě jmenovaný arcibiskup pražský, u kaple Chlumecké základní kámen. „Základní kámen byl nesen v processí z hradu Košumberka šesti jinochy, svátečně oděnými, a provázen nesmírným zástupem lidu, k úctě Rodičky Boží písně pějícího. Biskup královehradecký Matouš jej na Chlumku obvyklým obřadem církevním posvětil, a když umístěn byl, dle obyčeje maltou polil. To stalo se u přítomnosti Ildefonsa Daniela opata u sv. Prokopa nad Sázavou Ord. S. Benedicti, Jana Václava hraběte z Oppersdorfu, pána na Častolovicích, Adama Zikmunda rytíře Puthardta, hejtmana kraje Chrudimského, Terezie hraběnky vdovy Schönkirchové, Marie Maxmiliány Zárubové vdovy baronky, paní na Žumberce, Jany Polyxeny Kapounové, rozené Kaplické, a jiných mnohých kněží, šlechticů a klášterníků.“[65])

Nově vystavěná kaple byla 8. září 1669 posvěcena od arcibiskupa z Bilenberka. Svěcení účastnili se: Maxmilián a Jaroslav hrabata z Martinic, Petr baron z Ugardte s manželkou, sestrou zakladatelčinou, baron z Oppersdorfu, pán na Častolovicích, rytíř Zikmund Puthardt, rytíř Václav Haugvic z Biskupic s chotí a mnoho jiných osob vznešených. „Po posvěcení kaple na Chlumku lid veškeren odebral se do hradu, odkud obraz nejblah. Rodičky Boží Pomocné z domácí kaple, kde posud byl uctíván, vzat a vložen na triumfální vůz k tomu účelu připravený a bohatě ozdobený a za zvuků bubnův a trub a zpěvu i hudby uprostřed nesmírného zástupu lidí šesti volčaty bohatě okrášlenými byl dovezen na Chlumek. Když byl s vozu složen a na nosítka nádherně vyzdobená vložen, doneslo jej šest šlechtických panen do kostela; pak umístěn byl na hlavním oltáři nad svatostánkem.[66]) I slouženy arcibiskupem služby Boží, odpoledne udělováno sv. biřmování[67]) a svěcena na kostelní vížku báň.[68])

[65]) Při stavbě kaple pomáhala sama zakladatelka, mnozí šlechtici a veškeré ženské služebnictvo Marie Maxmiliány; nosili kamení, maltu, písek a j. a pranic se nestyděli [III. 14.] Poddaní prosili hraběnku, aby směli pomáhati sami i svým dobytkem. Chudá jakás vdova přinesla nastřádaný peníz, jako ona chudá vdova v evangeliu, na stavbu kaple; hraběnku to tak dojalo, že říkala, že tato žena svým penízem větší získala si u Boha zásluhy, než ona sama. [III. 15.]

[66]) Při zavěšení obrazu prý [III. 15.], když již vše proň bylo připraveno a jen zavěsiti jej zbývalo, obraz byl tak těžký, že nikdo jím pohnouti nemohl. I poklekl P. Kozel k vroucí modlitbě a za malý okamžik obraz lehký jako pírko, velice snadno byl zavěšen. Sám kronikář ovšem dí, že to se mezi lidem připomíná, aniž by, jak z kontextu patrno, nějakou zvláštní váhu na to kladl.

[67]) Hyserlová při té příležitosti rozdala mnoho písniček mariánských a obrázků Rodičky Boží Chlumecké. Po vykonaném svěcení položil prý arcibiskup na oltář pěkně vázanou knihu, do níž byl se napřed on sám a po něm jiní údové zařízeného bratrstva Narození Panny Marie zapisovali. (Drahé kam. 496.) Než nesrovnává se s pravdou. Bratrstvo mariánské založeno až roku 1676. [Srv. v textu.]

[68]) Kronikář P. Ivánek tu poznamenává: „Co o svěcení kamene a chrámu podávám, vzal jsem z listiny položené do základu věže u kostela, kde ku věčné paměti uvádí se mimo zakladatelku také Františka Terezie, dcera zakladatelčina, P. Mik. Kozel, zpovědník jasné paní, Václav Nigrin [Černý], farář lužský a poděže Samuel Horecký, hejtman košumberský s manželkou Zuzanou a bratrem Matějem, purkrabím panství Košumberského“. [III. 6.] P. Ivánek psal paměti košumberské r. 1692 [III. 13.] a to jednak dle pamětí kolleje kutnohorské, královehradecké a dle zpráv missionářů, kteří na Chlumku působili, jednak dle písemných záznamů košumberských, jež vedly se od r. 1676 na podnět superiora P. Hada. [III. 14.]

Ke kapli vedly dvoje schody, jež měly tolik stupňů, co jest Zdrávasů v růženci a tolik odpočinků, kolik v růženci Otčenášů. Kolem kaple bylo kamenné zábradlí a v něm umístěno osm kapliček, v nichž vyobrazena byla tajemství mariánská. Ve čtyřech kapličkách sloužívaly se též mše sv.“[69])

R. 1670 vedle jeuisty P. Kozla[70]) pracoval u kaple chlumecké P. *Jakub Spanberger*,[71]) který r. 1680 zemřel v Praze, kde sloužil morem nemocným. Oba kázali, vyučovali katechismu, zpovídali a udělovali sv. svátosti.*) Hraběnka po katechesích poděl ovala chudinu koláči. „A věru událostí jest podivuhodnou: sotva na Chlumku vystavěna byla kaple ötingenská, jež nikterak ještě pro úctu mariánskou dostatečně nebyla upravena, již ze všech sousedních měst a městeček scházela se processí zvlástě ve dny, jež zasvěceny byly Neposkvrněné Panně. O jednom takovémto dni přistoupilo přes 1000 lidí k sv. přijímání, kdežto dříve nepřicházel buď nikdo anebo jen někteří.“ Poutní průvody se úžasně množily, jakmile na přímluvu P. Marie stala se dobrodiní.[72]) První takovéto dobrodiní zaznamenáno při roce 1670, kdy hluchý nabyl sluchu. Téhož roku zřízen Boží hrob a slaveno poprvé Boží tělo. Hyserlová a Marie Žárubová, paní na Žumberce, konají přísné duchovní cvičení.

R. 1671 a 1672 vedle P. Kozla působil na Chlumku P. *Pavel Rauscher*, kazatel a katecheta. Processí scházelo se po 8 a víc o každém mariánském svátku; k stolu Páně přistupovalo 500—1000 lidí.**) K úctě nej-

[69]) Kaple na Chlumku nazývá se v zápiscích jesuitských často „sacellum Oetinganum“, ježto podobala se kapli ötingenské v Bavorsku.

[70]) Původně pracovali na Chlumku jesuité dva až do roku 1685 [vyjma rok 1681, kdy byli 3, 1684, kdy kol velikonoc byli také 3]; od r. 1685 tři až do r. 1687; od r. 1687 4 do 1693 [vyjma 1689, kdy byli tři a 1691 od 28. července, kdy bylo jich 5]; od 1693 pět do 1694; od 1694 šest do 1711 [mimo 1696, kdy jich bylo 7, 1699—1700, kdy jich bylo 5 a jeden laik, sochař, který tu zůstal do r. 1704, 1705, kdy bylo kněží 5 a 1 laik, řezbář, a 1700 kdy jich bylo 7; a od r. 1711 sedm až do r. 1773 [mimo 1713 kdy jich bylo 6, 1717 6, 1718 6 [přišel P. Frant. Stařímský jako 7.], 1720—1721 6, 1757—1761 šest].

[71]) Hned od počátku, t. j. r. 1670. bývali na Chlumek dosazováni kněží z kolleje kutnohorské [až do r. 1678]. Byl Chlumek missionářskou stanicí kolleje u sv. P. Barbory v Kutné Hoře.

*) „Úkolem jich [jesuitů] bylo především kázati ku nepřehlednému zástupu posluchačů, kteří tak toužili po slově Božím, že někteří kolik mil cesty sem docházeli. A přemnozí byli, kdož nikdy od nikoho ničeho o náboženství neslyšeli, až teprv při těchto kázáních. Mimo kázání konány v neděle a svátky katechese za takového návalu lidí, že nepřipočítáme-li osoby starší, mnoho set selské mládeže jim přítomno bývalo. Abychom mládež přilákali, procházel před tím jeden z nás vesnice a dárky rozdával ... Ničeho dříve se tu nevědělo o zpovědi generální, mnozí 20, 30 až 40 let u sv. zpovědi nebyli.“ [III.]

[72]) Auktor [P. Iványk] výslovně dí: uvádím dobrodiní mariánská, „ježto zázraky je pojmenovati se neodvažuji, leč by byly schváleny církevní vrchností.“ [III. 16].

**) Při roce 1671 dí významně annály [III.]: „Na to čtenáře upozorniti chci, aby se nedomníval, že jen to naši missionáři a později kněží v residenci kostumberské ke cti Rodičky Boží a ku slávě Boha samého a ku spáse lidské konali, co tu poznamenáno jest, ale věz, že vše dopodrobna se poznamenati nemůže, co v jednotlivých letech s velkou námahou se bylo stalo; jsou mnohé věci tu nepoznamenány, ježto členové Tovaryšstva Ježíšova je všeobecně konají. Takové jsou: kázání, katechese, slyšení sv. zpovědi, zaopatřování nemocných, ich těšení a podpora, sloužení umírajícím, udobřování rozvaděných, péče o chudé darováním pokrmů, šatů, léků a mnoho jiného podobného. Tyto skutky staly se pracovníkům našim tím, čím ptákům let.“

světější Svátosti a pochopení učení o ní od r. 1671 dávána dramatická menší představení (dramatiola).[73])

R. 1673 působí vedle P. Kozla P. *Jan Kleklar*. Sedm nekatolíků přijímá se do církve; »mnozí neoddaní svátost manželství přijali, rozvádění manželé byli smířeni a mnohým byla v nepřítomnosti farářů svátost křtu a posledního pomazání udělena.« O velkém pátku sehráno drama „Trpící Kristus, jenž v srdci lidském hledá odpočinutí, ale hříchy jeho jest odháněn, ba na kříž přibit.“ Děj tento vyvolal „velké hnutí myslí v divácích, kteří domnívali se, že předvedené zpěvy o nich platí.“ O Božím těle předvedeno drama, kde se Adam, který chce napraviti poklesek svého hříchu, poučuje, že ovoce nápravy roste na stromě nejsvět. Svátosti, jež však nemůže utrhnouti si nikdo, kdo prvé nevykonal sv. zpověď.

R. 1674 jest na Chlumku vedle P. Kozla P. *Jan Viktorin*. Četná processí (ze Žumberka, Nových Hradů, Chroustovic, Vys. Mýta, Litomyšle s rektorem piaristův atd.) přicházejí hlavně o svátku narození P. Marie[74]) (pro špatné žně). Na zelený čtvrtek umývají jesuité 6 mužům a hraběnka 6 ženám nohy a všecky bohatě obdarují. Dne 8. června 1675 zemřel P. Mikuláš Kozel.*) „Protože již předešlého roku zdraví P. M. Kozla se horšilo, odebral se do Prahy, ale místo zdraví nalezl tu smrt.« Po něm zůstal na Košumberce samojediný P. Viktorín;**) posléze poslán sem z Jeníkova P. *Martin Suda* a v květnu od provinciála Jiřího Hoheneggera P. *Václav Schüttel*. V roce tom konána svatba Františky Terezie (dcery Marie Maxmiliány) s hrabětem Kašparem z Lambergu, jež trvala se všemi slavnostmi po dva měsíce. Svatebníci šlechtičtí bývali denně na mši sv. a odpoledne na litaniích, jež v hradní kapli na Košumburce konali jesuité. Hyserlová, ač zrazována, jest kmotrou jednomu cikáněti. Zavádí se na Chlumku čtyřicetihodinná pobožnost.

R. 1676 přišel na Košumberk za superiora znamenitý muž P. *Vojtěch Had*; s ním působil P. Václav Schüttel. P. Had byl na Košumberce superiorem po 16 let až do 11. ledna 1692. Narodil se v Praze 19. února 1634 a do Tovaryšstva vstoupil 17. března 1660: čtyři sliby slavné složil 15. srpna 1675. Byl doktorem theologie a professorem filosofie a pak mravouky. Byl nepřímým zakladatelem residence a nynějšího chlumeckého chrámu Páně.[75]) S ním***) na Chlumku spolupraco-

[73]) Akta r. 1672 se ztratila, „to jediné je známo ze seznamu osob kolleje kutnohorské, že missii tuto spravovali P. Kozel a P. Rauscher.“ [III. 10.] Pamětní kniha jmenuje přebývání jesuitů na Košumberce důsledně [od počátku] až do 1682 pouze missií a potom teprve residencí.

[74]) Zpěv obstarali žáci kolleje kutnohorské, jež přivedl rektor zároveň s několika zpovědníky pomocnými.

*) Dr. Adámek má nesprávně 8. července, ač text dí „8. Junii“. Takovýchto „nedopatření“ má p. Dr. více.

**) Za něho byla konána „generální katechese“, veřejná to zkouška z katechismu za celý rok při jednotlivých katechesích probraného. Mládež pilná byla rozličnými dárky odměněna.

***) Mnozí jesuité bývali na Chlumku vícekráte. Přesazování pravidlem se dělo na podzim. Dr. Adámek (str. 43.) uvádí některá jména jesuitů chlumeckých, ač ne všecka, ba ani ta, jež v annálech se připomínají a při tom chlubně dí: „Po *různých* pramenech shledal jsem zprávy o těchto jezovitech zdejších“. Soudný čtenář snadno seznná, že p. Dr. se čtením annálů tedy mnoho práce si nedal, ale přece za historika se včeli pílí platiti chce.

[75]) „Had byl muž o zdejší residenci“, píše III., „velice zasloužilý, neboť jeho přičiněním máme, cokoliv zde máme.“

vali: P. *Jiří Havelka* (1677—1678), P. *Václav Spěvák*[76]) (1679—1680), P. *Václ. Schüttel* (1676—1681). [R. 1681 byli na Košumberce již 3 jesuité], P. *Rudolf Bzenský* (1681),[77]) P. *Václav Žourek* (1682—1683), P. *Simon Hampl* (1683—1687). [R. 1684 se rozstonal; od velkonoc vypomáhal za něj P: Rudolf Bzenský], P. *Jan Libertin* (1685), P. *Jan Ponec* (1686-1688), P. *J. Dačický* (1687, kdy byli na Chlumku 4 kněži), P. *Kristian Katull* (1688), P. *K. Prosečský* (1688-1694), P. *Maxmilián Pech* (1689). P. *Bartoloměj Žák* (1690), P. *Jiří Hájek* (1690—1691, kdy 2. února složil čtyři sliby v Hradci Králové), P. *Jan Rosenfeldt* (1691), P. *Václav Nitsch* (1692) a *Jan Mauritius* (1691 od 28. července, kdy bylo na Chlumku jesuitů pět).*)

R. 1676 o svátku narození P. Marie zavítali na Chlumek biskup královéhradecký baron Talmberg, děkan chrastecký, skutečský, vysokomýtský, chrudimský, faráři žumberecký, chroustovický, novohradský, trojovický a lužský, kteří přivedli veliká processí. Po službách Božích, jež konal sám biskup, bylo deklamováno a založena kongregace či bratrstvo mariánské (sodalitas Mariana) pro muže a ženy pod názvem »Narození P. Marie.« Přihlásil se veliký počet sodálů s biskupem v čele[78]) ze šlechty i lidu.[79]) Rozdávána jsou pravidla kongregace tištěná nákladem Hyserlové. Táž pořídila bratrstvu i prapor, album a šest rouch s příslušenstvím pro ty, kdož svíce nosívají. Po slavnosti provedena melodramata: kolébka a hrob Kristův a Rodičky Boží.[80]) Téhož roku zřízeny v kostele vánoční jesle.

R. 1677 provedeno sčítání lidu na panství Košumberském[81]) a pozna-

[76]) Dr. Adámek [43] o něm dí: „V některých zprávách jest psán: Spěvázo!“ Těmi některými zprávami je pouze „P. kn. III.,“ ale p. Dr. nemá celou pravdu. Není psáno Spěvázo, ale Spěváco a to pouze vždy jen v dativě nebo ablativě v latinském textu od nominativu Spěvácus. Kdyby p. Dr. vůbec „P. kn. III.“ byl četl, nebyl by zajisté přičinil onen výkřičník na konci na důkaz své snad nevole, jak jesuiti hyzdili česká jména.

[77]) P. Bzenský byl r. 1681 v Luži do květné neděle, odtud do října byl tu zase P. Spěvák.

*) Někteří z nich byli proslavenými missionáři. Sr. Dr. Podlaha: „Z dějin katol. missií v Čechách r. 1670—1700. [„Sbor. Hist. kroužku“ 1895 104 nn.]

[78]) Ze šlechty byli členy nebo dobrodinci bratrstva: Frant. hr. Berka z Dubé, Frant. Adam hr. z Bubna [† r. 1711], Angela Marie hr. z Bubna roz. Věžníková, Josef z Oppersdorfu, Jana Eusebie hr. Millesimová, rytíř Frant. Adam Voděradský z Voděrad, Jan Hojen, rytíř ze Švarcbachu a na Černodubu, Jan Talácko z Ještětic, Haugvic z Biskupic, hr. Marketa z Kolovrat roz. Slavatová, Helena Straková z Nedabilic, Alžběta Kapounová ze Svojkova, Karel Urban z Adlerštejna, hejtman rychmburský, Jiří Mladota ze Solopisk, Kryštof Šebestiani z Častalovic, měšťan litomyšlský, arcibiskup pražský, mnoho vyššího duchovenstva, prelátů atd.

[79]) Správu bratrstva dle zvláštní regule vedl rektor [ředitel], dva assistenti a 12 radů. Sodálové či členové jeho měli na hlavní svátky mariánské sejíti se na Chlumku a tu po vykonané zpovědi přistoupiti k stolu Páně. Mimo to schůze své odbývali každou první neděli v měsíci na Chlumku, a tu k nim jesuité měli přiměřenou řeč neboli výklad. Každý sodál byl povinen kromě obvyklých svých modliteb denně pomodliti se ráno 3krát „Otče náš a Zdrávas Maria“ za živé a večer za v Pánu zesnulé spolučleny a alespoň jednou za týden růženec. Vespolek měli se sodálové milovati a pomáhati si zvláště v duchovních svých potřebách. [Blažek 15.]

[80]) Po příkladu Hyserlové i vdova Zárubová ze Žumberka počíná na svém panství katolictví šířiti a o lid i jeho spásu horlivě pečovati. [III. 16.]

[81]) „Na naši radu jména všech na tomto panství poddaných řádně byla sepsána a pak ti, kteří do kostela chodili, poznamenáni. Tímto jako vojenským pokusem [quo velut stratagemate] vypuzena jest u mnohých lhostejnost a docíleno, že nesmírný zástup chodil do kostela.“ [III. 19.]

nenáno při každém poddaném, chodí-li do kostela čili nic. Tím mnozí do chrámu byli přilákáni. Mládež pilně učena, zejména v poště. Bacchanalie odstraněny. Melodramata sehrána v pondělí velkonoční, jak Kristus ztracenou ovci na ramena klade a do ovčince odnáší a druhé v neděli po Božím těle. Biskup královradecký Jan František z Talmberka přivádí sám veliké procesí. Kopány základy ku stavbě residence.[82]) O svátku sv. Aloisia veškerá mládež obcuje službám Božím. Jesuité P. Václav Schüttel a P. Pavel Rumpál vycházejí na žádost baronky vdovy Zárubové, rozené z Lisové na misii do Žumberka.[83]) P. Rumpál v Žumberce 30. prosince zemřel na »horkou« a pochován jest u kostela všech svatých. Rozstonal se P. Pavel ze strachu, jejž nahnal mu v lese sedlák, poštván od kacířů, aby P. Pavla, jenž navštěvoval vesnice jejich, kyjem zabil. Když k činu svému, chytiv Pavla v lese, se již strojil a kyjem nad hlavou mu mával, P. Pavel se uhnul a sladce na něj promluviv, žádal jej, aby ho nezabíjel pro maličké dítky, jež v náboženství vyučuje a kterým nikdy ničeho zlého a jen vše dobré činil. Zároveň slíbil mu, že ničeho na něj neudá. Lotr ho ušetřil, ale krev strachem rozprouděná se zvrhla a zavinila horečku, »jež kněze dobrého a horlivého sklátila do hrobu.«[84])

R. 1678 podřízena missie košumberská kolleji královradecké[85]) jakožto bližší a odtržena od kolleje kutnohorské, kam až posud patřila. Zároveň před svátkem narození P. Marie posvěcen základní kámen residence[86]) od Matěje Tannera, provinciála,[87]) u přítomnosti šlechty za souhlasu a schválení arcibiskupa pražského Jana Bedřicha Valdštýna. Základní kámen položen na východní straně kaple sv. Jana.[88]) Téhož roku obydlí jesuitské hostilo biskupa Talmberka a opata sedleckého Vojtěcha Gamzu (Hamzu?), kteří přivedli veliké průvody. Ku zvýšení pobožnosti o Božím těle zpívalo, jak bylo zvykem již ode dávna, (mos jam inveteravit), čtvero nebo šestero chlapců oděných za pážata u jednotlivých oltářů české písně; lid při tom pozorně poslouchal a v nesmírném počtu k těmto slav-

[82]) Dr. Adámek [42] tvrdí, že residence založena byla 25. října 1678, ale stalo se tak, jak zřejmo, již o rok dříve.

[83]) Jesuité bývali u Zárubové na Žumberce již od r. 1675. Tato šlechtična sídlila v pozdějších letech [na výminku] v Libanicích. Duchovní správu vykonávali tu dva jesuité, kteří vycházeli při nedostatku světského duchovenstva konat bohoslužby také časem do Honvic, Chrudimě, Hrochova Týnce, Bojanova a j. Zárubová z Hustiřan učinila při kostele žumbereckém nadaci na kněze 5000 zl. Chlumečtí jesuité mimo missionářství v Žumberce měli též missionářskou stanici v Nasavrkách, a to od r. 1740. Prvním missionářem byl tu P. Vít Paulin. K jeho výživě dáváno 6 sudů piva a úroky z nadace 4500 zl. Že by jesuité chlumečtí byli měli, jak tvrdí Adámek [Chrudimsko 74.], missionářskou stanici i v Hluboké, není pravda. Zůstával tam pouze jeden jesuita v době sklizně a setí právě tak, jako v Bělé a Domanicích.

[84]) S Ivánkem sdělil to 8. června 1692 P. Jiří Havelka, který P. Rumpála zaopatřoval.

[85]) Na mnoze panuje omyl, jako by missie košumberská byla bývala stále podřízena kolleji královradecké. V tom smyslu píše „Pam. kn." I., P. Jiroušek a j. Pravda, P. Kozel, první usedlý jesuita na Košumberce, byl z kolleje královradecké, ale všichni ostatní již docházeli až do r. 1678 na Chlumek z kolleje kutnohorské. Sr. pozn. 41., 44. a 45.

[86]) „Nedověděl jsem se, kterého dne, s jakou slavností a u přítomnosti koho základy k residenci byly položeny." [III. 21.]

[87]) Dr. Adámek mylně tvrdí [str. 42], že základní kámen residence světil sám pražský arcibiskup.

[88]) R. 1678 postoupila stavba residence až pod střechu [ad tectum usque]. Téhož roku, aby se předešly rozepře, zasazeny mezníky kol půd residenčních.

nostem se scházel.[89]) Družina mariánská čítající 134 (dle jiných 712) členů papežem Inocencem XI. potvrzena a plnomocnými odpustky omilostěna; kostelní roucha (kasule, antipendium, dalmatiky, jednak z darů zakladatelčiných, jednak z 35 dukátů darovaných chrámu kterousi šlechtičnou) pořízena, spor s farářem lužským o varhaníka (u obou chrámů působil pouze jeden) srovnán tím, že jesuité po založení fundace zakladatelkou povolávají varhaníka svého. Děkan náchodský Jakub Bukovský koná na Chlumku osmidenní exercitie.[90]) Chrám chlumecký požívá práva asylného. Lékař lužský při sebeobraně zabil jakéhosi vojína (foriria = furýra), jenž se soudruhy zimoval na zdejším panství. Lékař utekl se do kostela v kruté zimě a po dlouhém vyjednávání s velitelem posádky docíleno shody, že lékař zaplatil pohřeb a cestu ženě vojínově do Francie, odkudž pocházela, ale jinak nebyl trestán.

R. 1679 zavedeno v adventě Rorate, postaven krásný Boží hrob, postaráno v Luži o hudebníka, který by ve zpěvu cvičil chlapce, a o ženu, která by ve zpěvu cvičila dívky. Služby Boží slaveny slavně; zavedena 40hodinná pobožnost, lid veden k pobožnosti,[91]) asi 8 tisíc přijalo svaté svátosti. »Sama zakladatelka se neostýchala, štěbetal-li někdo v kostele, byť i byl rodem vznešený, jej napomenouti, aby ztichl. Stalo se, že venkovanu jednomu, než vrátil se ze služeb Božích, vyhořelo stavení zapálené bleskem. Všickni souhlasili v tom, že Bůh jej potrestal, protože se odvážil z hrubosti či ze zlomyslnosti býti při mši sv. s kloboukem na hlavě.«[92])

Téhož roku vepsána jest do desk zemských po trojím odmítnutí *fundace* Marie Maxmiliány ze dne 17. listopadu 1678 a potvrzena pražským arcibiskupem 24. ledna 1679. »Dne 22. února po řádném sepsání potřebných listin dne 21. února 1679 vydána jest kaple, obraz, residence (ač posud nedokončená) a některé statky provinciálovi Matěji Tannerovi a Janu Dačickému, rektoru kolleje královhradecké, kteří na důkaz díků veliké dobroditelce ustanovili, aby statků fundačních až do své smrti užívala a s jich výnosem libovolně nakládati mohla.«[93])

---

[89]) „Aby poddaní pilně navštěvovali služby Boží, o to pečuji správci statků. Jest po ruce [habetur] písař, který do chrámu jdouci pozoruje a pro potrestání znamená ty, kdož nejsou přítomni.“ [III. 22.]

[90]) Zavedená r. 1676 úcta k sv. Františku Xav. znamenitě se vzmáhá; faráři přicházejí v ten den s processím.

[91]) „Pilně toho dbáno, aby poddaní služeb Božích nezanedbávali anebo neznesvěcovali.“ [III. 25.]

[92]) [III. 25.]

[93]) [III. 26.] Latinský text této fundace, jež sepsána byla německy v III. 28—39. se všemi listinami k ní patřícími. Fundace vepsána byla barvou žlutou [persici coloris] do zemských desk pod literou S. Z. ve II. kvarterně die Jovis po svátku sv. Leopolda, t. j. 17. listopadu 1678; v ní poroučí Hyserlová, „paní na Košumberce, Domanicích a Roubovicích“, Tovaryšstvu Ježíšovu, zastoupenému ThDr. provinciálem Matějem Tannerem a Janem Radvanovským, rektorem kolleje královhradecké: 1. „zmíněný vrch grosz Chlumek s kaplí vystavěnou na něm dle staroötingenské kaple a ostatními tam se nalézajícími kaplemi, ambity, oltáři, sakristií, krátce se všemi věcmi tam patřícími, jakož i milostný obraz neposkvrněné Panny Marie se všemi jemu patřícími šatečkami, drahokamený a ozdobami a cokoli buď v hradě, buď v samé kapli k tomu náleží a pozemky kolem Chlumku, [jež ve fundaci striktně se vymezují]. 2. „Malý Chlumek“ a právo, protože v residenci vody není, odkudkoliv i z panských pozemků vodu vésti a k stavbě vodovodu kámen na nich lámati. 3. Fundaci faráře lužského 500 zl., zač zase stálé čtyři kněží jesuité na Chlumku býti mají. 4. „Ode mne, jak z desk zemských v III. kvaterně barvy zelené pod literou C Z jasno roku 1669, za 5150 zl. koupenou ves Roubovice se vším příslušenstvím.“ 5. Polovici

Pro faráře lužského, prve než by jesuité u kaple zůstávali, založena jest fundace 500 zl., aby za úroky, obnášející 20 zl., týdně sloužil na Chlumku mši sv. k úctě Rodičky Boží, která však záhy se souhlasem arcibisk. konsistoře byla zrušena. Ku své sustentaci obdrželi faráři lužští na vždy z jesuitského pivovaru 12 sudů piva, pšeničných polí o 19 korcích (modiorum) výsevu a zahradu 18 sáhů dlouhou a 9 širokou. Lužští měšťané obdrželi potvrzení všech starých privilegií a přidána jim privilegia nová,[94]) že upustili od vybírání od jesuitův mýta a dovolili, aby dešťová voda od Košumberka mohla odtékati mezi jejich poli.

»Ku konci (r. 1679) široce popisují letopisy tohoto roku úskoky a podvody Ondřeje Zicha, lužského plechaře, jenž, aby zabezpečil si u zakladatelky bez práce pohodlné živobytí, předstíral jakési zjevení, jež mu Bůh a andělé učinili, a vzav si ku pomoci holického kantora a týneckého tkalce, který mu sepsal neznámé jakési cedule, v nichž nalhával, že určitého dne blesk hrad zapálí a Košumberk že se země zmizí. Aby nabyl u prostých lidí víry, prohlásil, že určitého dne zjeví se mu anděl: i oblékl ženu svou v roucho bílé, urobil jí vous z chlupů a koudele a takto z dálky pohlížejícím a na poli pracujícím lidem ji ukázal. Skutek tento je tím ničemnější, že se Zich tvářil, jako by paní utiskovala poddaných při stavbě residence. Tato pověst daleko se šířila. Když klamy jeho byly odkryty, Ondřej se svými druhy předveden jest městu Luži (coram oppido Luženi productus), přinucen prohlásiti, že lid podváděl a klamal, vězením potrestán a odsouzen ku čtyřměsíční práci v poutech mezi dělníky kostela mariánského.«[95])

R. 1680 zuřil po celých Čechách mor, a ač na půl míle cesty kolem Košumberka lidé umírali a nemocní do kostela přicházeli, nezemřel na Chlumku nikdo, ba ani se nerozstonal.*) Přes 10.000 lidí vykonalo tu sv. zpověď; processí se všech stran (z Chrudimě, ba až z Hradce Králové) se scházela. (Pokračování)

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal **Dr. Ant. Lenz**, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 5.

Zdali jest řeholník povinen pracovati rukama svýma? An religiosus teneatur, manibus laborare.

Poněvadž odpůrci mnichů nemají důvodů, by je vyloučili přímo ze studií a by jim odepřeli kázati a zpovídati, snaží se, aby je aspoň nepřímo vyhostili ze zdárného konání svrchu vyličeného.

Bělé se vším příslušenstvím, totiž hospodou, majetníky i nemajetníky, domácími i přistěhovalými poddanými.“ (Roubovice a půl Bělé cenilo se za 7000 zl.) 6. 13.000 zl. pojištěných na Košumberce a Domanicích, z nichž velkostatek bude platiti 6% ze sta. 7. Všecky příjmy z poručených statků patří residenci; superior je povinen klásti účty jen svým představeným; a 8. Jesuité mají se starati o kapli a residenci, by bylo vše v dobrém stavu.

[94]) „Dále od obyvatelů města Luže dosaženo [impetrata] potvrzení starých privilegií a přidání nových s poděkováním, že nás osvodili ode všeho mýta“. [III. 27.] Stavba residence utěšeně pokračovala.

[95]) III. 27.

*) Jesuité morem nakažené i ve vzdálených místech zaopatřovali a odívali i sytili chudé.

Tou příčinou tvrdí, že jsou řeholníci zavázáni pracovati tělesně. K tomu účelu se dovolávají Písma.

a) Předně prý dí sv. Pavel:[20]) „Prosíme pak vás, bratří, abyste se snažili pokojni býti a svou práci konati a rukama svýma pracovati, jakož jsem přikázal vám.“ A šetřiti přikázání Božích jsou přede všemi povinni mnichové.

b) Sv. apoštol dí dále:[21]) „Když jsme byli u vás, to jsme vám přikazovali: že nechce-li kdo dělati, aby také nejedl.“ Mají prý tedy mniši tělesně pracovati.

c) A opět dí sv. Pavel: „Kdo kradl, již nekraď, ale raději pracuj, dělaje rukama svýma, což dobrého jest, aby měl z čeho uděliti tomu, kdo nouzi trpí.“[22]) A proto mají mniši pracovati, aby měli, z čeho by mohli almužen udělovati.

d) Řeholníci mají následovati život apoštolův, avšak apoštolé pracovali rukama. „Pracujeme,“ dí apoštol, „dělajíce rukama svýma.[23]) „Na to, čehož potřebí bylo mně i těm, kteří se mnou jsou, podávaly ruce tyto.“ A opět: „Aniž jsme darmo jedli chleba od koho, nýbrž v práci a ondání, ve dne a v noci pracujíce, abychom žádného z vás neobtěžovali.“ Jsou tedy řeholníci podle příkladu apoštolova povinni tělesně pracovati.

e) Mniši jsou spíše k nízkým pracím (opera humilia) zavázáni nežli klerikové, avšak klerikové mají pracovati rukama svýma. V dekretech se prý praví: Clericus victum et vestitum sibi praeparet artificio vel agricultura, absque sui officii dumtaxat detrimento. Mají-li tedy klerikové i pracovati i studovati, jsou k tomu mniši tím spíše zavázáni.

f) Sv. Jeronym zřejmě píše,[24]) že jest obyčej Egyptanů nepřijímati mezi sebe žádného, leč by pracoval, ne tak pro věci k živobytí potřebné, ale pro duši, „ne vagetur inutilibus cogitationibus.“ I pro tuto příčinu jest práce tělesná řeholníkům potřebna.

g) Sv. Augustin dí prý,[25]) že mniši vzdorní nechtíce pracovati, nemají býti trpěni.

h) Mniši prý se domnívají, že jsou proto vyňati z práce tělesné, protože se modlí, žaltář říkají, káží a čtou, ale marně, neboť ty věci je od práce neosvobozují, neboť sv. Augustin píše:[26]) „Quid agant, qui operari corporaliter nolunt, cui rei vacent, scire desidero. Orationibus, inquiunt, et psalmis et lectioni et verbo Dei.“ Sv. Augustin odmítá tyto výmluvy, a praví: „Citius exauditur una obedientis oratio, quam decem millia contemptoris“ t. j. těch kteří nechtějí pracovati. A opět dí: „Cantica cantare, divina etiam manibus operantes facile possunt.“ A touž měrou odmítá také ty, kdož se dovolávají studií svých kázání.

Zde sluší, jak dí sv. Tomáš, poznamenati, že odpůrci řeholí cestu pravdy opustivše, v opačný blud upadají. Bloudili někteří mnichové staré doby, pravíce, že mnich nemá pracovati, aby neutrpěla cesta k dokonalosti, poněvadž prý ten, kdo pracuje tělesně, neplní, což pravil Pán: „Nepečujte o život svůj, co byste jedli, ani o tělo, čím byste se odívali.“[27]) Proto jsou vykládali slova apošto-

[20]) I. Thess. 4., 11. — [21]) II. Thess. 3., 10. — [22]) Efez. 4., 28. — [23]) Act. 20., 34.

[24]) Ad Rusticum monachum. — [25]) De opere monachorum. — [26]) De opere monachorum. — [27]) Mat. 6. 25.

tova, že kdo nepracuje, nemá také jísti, o práci duchovní. A právě tento blud a ne jiný zamítá sv. Augustin ve svém spise „De opere monachorum."

Když byl sv. Tomáš naznačil odpory nepřátel řeholníků, klade si úkol ukázati, že řeholnici ve své *povšechnosti* nejsou vázáni k práci tělesné, a že i ti, kdož tělesně nepracují, jsou v naději, že obdrží život věčný. Máť zajisté tato nauka základ svůj v Písmě sv., kdež se život rozjímavý velebí, a v životě svatých, kteří rozjímavý život žili dlouhá léta, jakož na příklad sv. Benedikt, který po tři léta trval v rozjímání v jeskyni, aniž by se byl prací tělesnou staral o chléb vezdejší.

Když byl světec předeslal, že jest o sobě dovoleno žíti život rozjímavý, odklizuje odpory nepřátel takto:

1. Pracovati tělesně jest buď příkaz Páně nebo rada. Je-li to pouhá rada, nesmí nikdo býti vázán pracovati tělesně, leč by se k tomu zavázal slibem. Proto by ti mniši, kteří se k práci tělesné nezaslíbili, nemuseli pracovati tělesně. Jestliže je však přikázáno pracovati rukama svýma, jsou zavázáni pracovati tělesně netoliko mniši, ale také laikové. Může-li však někdo žíti ve světě, aniž by pracoval rukama svýma, musí to býti také mnichům dovoleno.

2. Tím časem, když vyslovil sv. Pavel slova II. Thess. 3., 10., nebyli laikové rozlišeni od mnicha. Tehdáž se zvali všichni křesťané bratří. Příkaz tedy apoštolův směřoval ke všem.

3. Mínění sv. Augustina[28]) bylo, že ti mniši, kteří měli, odkud by žili, nemají býti znepokojováni.

4. Že rozum slov sv. Pavla Efez. 4, 28. není takový, jaký vkládají do něho odpůrci, jde na jevo ze souvislosti.

5. Kdyby byla práce tělesná vůbec přikázána, museli by pracovati rukama i boháči, ač mají, z čeho by živi byli, a všickni mniši i laikové, kteří tělesně nepracují, byli by ve stavu věčné zátraty (in statu aeternae damnationis): to však tvrditi bylo by absurdno. Avšak jsou mniši, kteří mají z čeho žíti, ergo . . . Také di Písmo: „Kteří oltáři slouží, z oltáře díl mají." Takový jest také rozkaz Páně, aby ti, kteří zvěstují evangelium, také z evangelia byli živi.[29])

6. Mniši, kteří jsou povoláni vyučovati anebo kázati, nemohou býti vázáni zároveň i k práci tělesné i k studiím, což jest v tom případě nevyhnutelno.

K námitkám odpůrcův lze tedy odpověděti:

a) Příkaz sv. Pavla pracovati rukama svýma není přikázání, jak se říká, juris positivi, ale juris naturalis. Přirozenost naše sama ukazuje k potřebě práce i celé uspořádání těla lidského: „quia natura non dedit homini vestes, sicut pilos aliis animalibus, neque arma, sicut cornua bobus et ungues leonibus, nec aliquem cibum sibi natura præparavit excepto lacte, ut dicit Avicenna." Na místo toho všeho však má člověk rozum, aby mohl sebe těmi všemi věcmi opatřiti. A poněvadž přikázání přirozeného zákona „communiter" ke všem čeli: týká se zákon o pracování rukama svýma

[28]) De opere monachorum. — [29]) I. Cor. 9., 13., 14.

všech a ne více mnichů než laiků.[30]) Zase jsou jiná přikázání zákona přirozeného, jimiž člověk neobstarává sebe, ale přirozenost vůbec (providet naturae in communi), jako jest úkon plození, kterým se pokolení lidské rozmnožuje a zachovává, a ty zachovávati není každý povinen, poněvadž jednotlivec jest nedostatečen k opatření těch všech věcí, jichž život lidský potřebuje, a v těch nabývá pomoci jeden od druhého. K opatření takových věcí není tedy nikdo vázán, leč by potřeba toho žádala. A podobně není nikdo lege naturæ k práci tělesné povinen, leč by bylo nezbyti opatřiti si věci, jichž dosíci nelze leč prací rukama svýma beze hříchu.

b) Slova apoštolova: „Kdo nepracuje, ať nejí", čelí naproti těm mnichům, kteří tvrdili, že slova ta nemají býti rozuměna o práci tělesné, ale o práci duchovní. Ostatně učí apoštol zřejmě, že i on měl právo žíti z evangelia, ale že ho neužival.[31])

c) Sv. apoštol neporučil naprosto pracovati rukama svýma, ale „cum quadam comparatione aliqua", neboť Efez. 4, 28 píše: „Kdo kradl, již nekraď, ale raději pracuj."

d) K námitce, že mají mniši následovati života apoštolův a pracovati rukama svýma, sluší říci, že ti, kteří prodají všecko, což mají, musí i Krista Pána následovati, toužíce naplniti radu jeho.[32]) Následování Krista však se může díti netoliko životem rozjímavým, ale také činným, pročež plní ten radu Páně, kdož opustiv všecko, vede život kontemplativní. Podobně plní také radu Páně, kdož opustiv všecko, rozděluje almužny milosrdenství tělesného anebo duchovního vyučováním anebo kázáním.

e) Arci jest pravda, že má práce tělesná mimo jiné také účel asketický, ale toho lze dosíci také prací duševní.[33])

f) Dekrety, jichž se odpůrci řeholí dovolávají, a které velí mnichům pracovati rukama svýma, mají zření k těm řeholím, ježto neměly z obětí věřících dostatečné výživy, a zejména ke klerikům, kteří nebyli opatřeni z téhož pramene potřebnou obživou.

g) Mluvě sv. apoštol o práci tělesné, dává biskupům příklad, jehož by mohli následovati v okolnostech, v nichž trval i on, aby totiž, když by jich nezdržovala práce rukama od církevních povinností, taktéž pracovali, nechtíce býti břemenem a pohoršením těch, kdož byli na víru nově obráceni.

h) Pracovati rukama svýma jest někdy lepší stránkou než nepracovati, avšak jiným časem opačně jest lépe tělesné práce se zdržeti, aby mohl vykonán býti užitečnější skutek a lepší. Tak jest radno zdržeti se práce tělesné pro přípravu na kázání a na vyučování.

i) Sv. Augustin zove arci mnichy, kteří nechtěli pracovati, vzdornými, avšak má na zřeteli mnichy zahálčivé, kteří ze stavu rolnického jsouce, do kláštera vstoupili, a tudíž jinou prací zaměstnáni býti nemohli, leč jen ruční.

[30]) „Sunt enim quaedam præcepta naturæ, per quorum impletionem non providetur, nisi implenti, sicut præceptum de manducando; unde ad hæc implenda quilibet homo singulariter tenetur."

[31]) I. Cor. 9. — [32]) Mat. 19. 27.

[33]) Ama scientiam scripturarum et carnis vitia non amabis.

k) Studiemi se může řeholník obírati, buď aby prospěl sobě anebo aby sloužil prospěchu obecnému, jakož i svými modlitbami. Jestliže se modlí žaltář anebo koná službu Boží, jest to dílo veřejné, směřující ku vzdělání církve, a jest mu také volno modliti se jako osobě soukromé, jakož konají laikové. Konají-li takto, aby sloužili lidu, konají takto podle příkazu Páně, konají-li studia svoje a modlitby jako osoby soukromé, aby se zdokonalili, a nikoliv z lenosti, nemohou proto býti káráni.

Kapitola 6.

Zda-li jest dovoleno, aby mniši všecko opustili a sobě ničeho nezanechali v majetku soukromém anebo do spolku? An religiosis liceat omnia sua relinquere, sibi nihil retinere in proprio, nec in communi?

Nepřátelé pravdy jdou dále, chtíce vyvrátiti i základy, na nichž jsou řehole postaveny, neboť tvrdí, že není dovoleno všeho se vzdáti a vyznávati evangelickou chudobu, a k tomu cíli a konci se dovolávají také Písma svatého.

a) Písmo sv. dí: „Žebrotu ani bohatství nedávej mi: uděl mi toliko potřebných věcí k živnosti mé, abych snad nasycen jsa, nebyl přivábén k zapření (tebe) a neřekl: Kdo jest Hospodin a nepřísáhal křivě skrze jméno Boha svého.“[34]) Ale kdo se vzdal všeho a vstoupil do chudé řehole, odjímá si potřebné věci a odevzdává se žebrotě, leč by snad chtěl pracovati rukama svýma, a tou cestou se vydává v nebezpečenství krádeže a falešné přísahy.

b) Písmo dí opět:[35]) „Užitečnější jest moudrost s bohatstvím.“

c) A opět:[36]) „Pro chudobu mnozí zhřešili; a kdož hledí bohatým býti, odvrací oko své.“

A jiných ještě textů Písma sv. se dovolávají, aby dobrovolnou chudobu a tak i základy řeholí podvrátili. Ba oni se k svému účelu i Krista Pána dovolávají, pravíce, že prý měl, z čeho by žil, jakož i sv. apoštolů, neboť prý měli, ač jsou byli dokonalejší nežli klášterníci, všechno do spolku. Proto prý ti, kdož se všeho vzdali a do chudé řehole vstoupili, nevedou života řeholního, ale žijí život pověrkářský. Nemáme prý Boha pokoušeti a těch věcí se vzdáti, za něž denně prosíme: „Chléb náš vezdejší dej nám dnes.“

Tito odpůrci připouštějí tudíž, že jest dovoleno žíti v klášteřích zbožím nadaných, majících je do spolku, a ten způsob života prý schvalují starobylí otcové, jako sv. Augustin, sv. Basil, Benedikt a jiní, a proto prý je věc odvážlivá zaváděti způsob jiný. Čelí tedy tito nepřátelé přímo proti řeholím žebravým, proti františkánům a dominikánům.

Kristus Pán prý velí svým učenikům, aby chudým v nouzi jejich přispívali, avšak to je nemožno v řeholích, které nemají majetku ani soukromého ani společného.

Sv. Tomáš jme se vykládati, jak povstala tato deviace. Objevil prý se v Římě kacíř Jovinian, který tvrdil, že bude odplata všech, kteří zachovali křest svůj (roucho nevinnosti na křtu nabylé), jakož píše proti němu sv. Jeronym. Tvrdil prý Jovinian dále, že

[34]) Přísl. 30, 8. 9. — [35]) Eccl. 7, 12. — [36]) Eccl. 27, 1.

budou míti panny, vdovy a provdané na onom světě rovnou odměnu, jestliže nevynikaly jinými skutky dobrými; a tou měrou postavil stav manželský a panenský sobě na roveň, a zamítal, že by zůstati v panenství bylo evangelickou radou. Odtud byl, jak dí sv. Augustin, za kacíře vyhlášen. Blud jeho ožil, jak dí sv. Jeronym ve Vigilantiovi. Tento zavrhl netoliko stav panenský, ale odvážil se také zamítnouti slib evangelické chudoby. Blud tento dospěl, jak dí sv. Tomáš, až k jeho věku, a má prý u Katharů svůj stánek, jakož prý viděti lze v traktátě arcikacíře Desideria Lombarda. Děsnější však jest, jak dále píše světec, že za dob jeho někteří pod pokrytou záminkou, jakoby chtěli víru hájiti, do horších bludů upadli, a netoliko bohatství a chudobu staví na roveň, jako to činil Jovinian, ba i bohatství výše kladou nežli chudobu, jako Vigilantius, ale chudobu také zavrhují, tvrdíce, že není dovoleno pro Krista všecko opustiti a do řehole žebravé vstoupiti, leč jen do takové, která má zboží do spolku, nebo která se chce živiti rukama svýma. Odtud tvrdí, že Písmo neschvaluje chudoby aktuální, kterou se člověk všeho odříká pro Krista, ale pouze habituální, která v srdci pohrdá pozemským zbožím, ačkoliv je skutečně má v držení.

Sv. Tomáš chce v odporu proti těmto bludům tento pořad zachovati:

1. ukázati, že k evangelické dokonalosti nepostačuje habituální chudoba, ale také aktuální.

2. Že trvá tato dokonalost i při těch, kdož nemají žádného jmění společného.

3. Že zůstává dotčená dokonalost i při žebravých řeholích a že nežádá vždy práce rukama svýma.

4. následovati bude odpověď proti námitkám.

Ad 1. Že evangelická dokonalost vyžaduje aktuální chudoby, praví sám Pán Ježíš:[37]) „Chceš-li býti dokonalý, jdi a prodej všecko, co máš, a rozdej chudým, a pak přijď a následuj mne.“ Avšak ten, kdož prodá všecko, což má, a rozdá chudým, následuje netoliko chudobu habituální, ale také aktuální. Náleží tedy aktuální chudoba k evangelické dokonalosti. Nad to evangelická chudoba záleží v následování života Páně, kterýž byl chudý netoliko vůlí svou, ale také skutečně. Podobně byli chudi apoštolové netoliko habituálně, ale také aktuálně. Náleží tedy zajisté k dokonalosti evangelické aktuální chudoba. Tak jsou také učili i svatí otcové: sv. Jeronym proti Vigilantiovi, sv. Ambrož,[38]) sv. Řehoř,[39]) sv. Chrysostom a sv. Bernard[40]) a jiní a jiní.

Výbornost aktuální chudoby jde také na jevo z odplaty, která jest jí zaslíbena, neboť dí Pán Ježíš:[41]) „Vy, kteří jste následovali mne, v druhém narození ... budete i vy seděti na dvanácti stolcích, soudíce dvanáctero pokolení israelské.“

Ad 2. Společné zboží řeholníků mohou uchvátiti tyrani. Jestliže by bylo tedy zakázáno vstoupiti do řehole, která v plné chudobě nemá majetku společného, leč jen do takové, která jest v držení zboží společného: bylo by v moci tyranů zameziti dokonalost evangelické chudoby, což tvrditi bylo by zpozdilé.

[37]) Mat. 19, 21. — [38]) In lib. de officiis. — [39]) In octava hom. in Ezech [40]) Ad archiepiscopum Senonensem. — [41]) Mat. 19, 28.

Ad 3. Tato chudoba evangelická nevyžaduje, aby členové řehole, která nemá zboží společného, byli povinni pracovati rukama svýma; neboť nikdo není ku práci tělesné vázán, quasi ex praecepto, leč v tom případě, že by jinak nebylo možno zaopatřiti si, což jest k živobytí potřebno, a leč by se ku práci tělesné zavázali slibem.[42])

Mimo to směřuje rada Páně o evangelické chudobě k životu rozjímavému. Kdyby tedy ti, kdo si volili život pro Krista chudobný, museli pracovati rukama svýma, byla by jim evangelická chudoba na cestě dokonalosti spíše na závadu, nežli ku prospěchu, což tvrditi bylo by absurdno.

Ad 4. Podle toho, což bylo předesláno, lze snadno odporům nepřátel čeliti.

α) Ani žebrota o sobě ani bohatství o sobě nejsou vinny těmi následky, ježto z nich pocházejí, alebrž zlé jich užívání.[43]) Mají se tedy ti, jichž se týče, tohoto zlého užívání střici.[44])

β) Na to, což namítají ze slov Písma: „Užitečnější jest moudrost s bohatstvím", lze odvětiti, že Salomon srovnávaje dobra největší mezi sebou, praví, že jednotlivá o sobě jsou menší dobra, nežli spojená s sebou; tou měrou jest moudrost spojená s dokonalostí evangelickou, kterouž jest chudoba, větší dobro, nežli moudrost samotna.

γ) Co čteme v Písmě o chudobě, že mnozí pro ni zhřešili, má býti rozuměno o chudobě nedobrovolné, a nikoliv o evangelické.

Kapitola 7.

Zdali smí mnich z almužen žíti? — An religiosus de eleemosynis vivere possit?

Nepřátelé řeholí a chudoby evangelické potírají ji netoliko, ale snaží se také, aby ji z kořene vyvrátili jistým způsobem nepřímo, když podle krutosti své usilují chudým odepříti všeho, což k živobytí jest potřebno, tvrdíce, že se nemají živiti z almužen. Písmo prý praví:[45]) „Chléb nuzný jest život chudých; kdo jej odjímá, jest člověk krve."

Zejména však se dovolávají:

a) Deut. 16, 19. „Nebudeš přijímati osoby ani darů; neboť darové oslepují oči moudrých a zaměňují slova spravedlivých."

b) A opět di Písmo: „Kdo se vypůjčuje, jest služebníkem toho, jenž půjčuje."[46])

c) Stav řeholní jest stav dokonalosti, avšak dokonalejší jest dáti nežli přijímati, pročež nemají mniši žebrati, ale pracovati, aby mohli i jiným dávati almužny.

d) Sv. Augustin kárá mnichy,[47]) kteří chtěli z almužen žíti a nechtěli pracovati.

---

[42]) Ergo non simpliciter verum est, quod ad laborem manuum teneantur, sed solum in casu, quando scilicet alias licite victum habere non possent, in quo etiam casu quilibet homo teneretur manibus laborare, vel etiam, nisi ad hoc ex statuto suae regulae tenerentur. — [43]) I. Tim. 6. 9.

[44]) Ex quo patet, quod abusum divitiarum et paupertatis sapiens fugiendum docet, non ipsas divitias et paupertatem.

[45]) Ekkl. 34, 25. — [46]) Přísl. 22, 7. — [47]) De opere monachorum.

e) Sv. Pavel ničehož nepřijal od Korintských, z čehož by žil.[48])

f) Sv. apoštol nepřijal tou příčinou ničeho pro živobytí od věřících, aby víra z toho neměla škody. Avšak i nyní berou mnozí pohoršení z toho, že se živí mniši žebrotou, tudíž by neměli mniši žebrati, aby pohoršení nedávali.

g) Si religiosi, qui sunt validi et fortes, de eleemosynis vivere possunt sine labore manuum, et alii poterunt; sed si omnes talem vitam vivere vellent, tota vita humana periret; non enim invenirentur artifices, qui necessaria usibus hominum praepararent. Ergo nullo modo est sustinendum, quod religiosi validi et fortes de eleemosynis vivant.

h) K tomu přidávají odpůrci mnichů, že bylo-li by možno, aby žili mniši z darů dobrovolných, ať prý žijí, ale není prý dovoleno, aby se živili žebrotou.

i) V Deut. 45, 4. seq. se prý čte: „Žebráka nebude mezi vámi.“ Žebrati tedy jest prý podle Písma zakázáno.

k) V žalmě 36., 25. prý se dí: „Mlád jsem byl a sestaral jsem se: a neviděl jsem spravedlivého, aby byl opuštěn, ani semeno jeho, jež by hledalo chleba.“ Nejsou prý tudíž ti ze semene spravedlivého, kdo žebrají.

l) Sv. Pavel pravi:[49]) „Prosíme pak vás, abyste se snažili pokojni býti a svou práci konati a rukama svýma pracovati, jakož jsme přikázali vám.“ Lépe jest tedy pracovati než žebrati.

m) Tentýž sv. Pavel učí:[50]) „Kdo nechce pracovati, ať neji.“

A ještě i jiné texty přinášejí odpůrci mnichů proti jejich žebrotě, jakož i výroky sv. otcův, sv. Jeronyma, Augustina, Ambrože a jiných, ba oni tvrdí, že se mniši žebrotou dopouštějí svatokrádeže neboli simonie, berouce za věci duchovní věci pozemské.

Odpůrci tvrdí také, že nemá býti silným mnichům almužna dána podle sv. Luk. 14, 13. »Když činíš hody, povolej chudých, kulhavých a slepých a budeš blahoslavený.“

Proti těmto nepřátelům žebravých mnichů dokazuje sv. Tomáš:

1. Že ti, kdož pro Krista všecko opustili, smějí z almužen se živiti.

2. Že mohou kazatelé, kteří nejsou prælati, od těch, jimž hlásali slovo Boží, byvše posláni, přijímati, z čeho by žili.

3. Že jest dovoleno mnichům takovým, byť byli i silni, almužny sbírati žebrotou.

Ad 1. pravi světec, že mohou ti, kdož pro Krista všecko opustili, z almužen žíti, zřejmo jest ze sv. Řehoře,[51]) kde vypravuje, že sv. Benedikt tři léta žil v jeskyni, živ jsa z toho, což mu přinášel mnich Romanus.

Sv. Augutin pak dí zřejmě:[52]) že ten, kdo věnoval statek svůj klášteru, může žíti ze zboží toho, aniž by pracoval rukama svýma, ač by dobře učinil, když by pro příklad také sám vykonával tělesnou práci, proto smějí a mohou ti, kdož pro Krista všecko opustili, od kohokoliv přijmouti, z čehož by žili.

K tomu sluší věděti, že jest kontemplace věc chvalitebnější, nežli filosofie, avšak mnozí z filosofů žijí bez hříchu z almužen, tím méně smí býti zváno hříchem, když z almužen žijí mnichové.

[48]) II. Cor. 11. — [49]) I. Thess 4, 11. — [50]) II. Thess. 3. — [51]) Lib. II. Dialog. — [52]) De opere monachorum.

Ad 2. Kazatelé, byť i nebyli prælháty, mohou od těch, jimž slovo Boží hlásají, almužny sbírati, jak učí sv. Pavel:[53]) „Kdo zakládá vinici, a neji z ovoce jejího? Kdo pase stádo, a nepožívá od stáda mléka?“ A opět dí apoštol:[54]) „Poněvadž jsme vám duchovní věci rozsévali, velikáť věc jest, žneme-li vaše tělesné?“ a dokládá, on že toho práva neužil. Pán Ježíš sám dí:[55]) „V témž domě zůstaňte, jedíce a pijíce, což u nich jest; neboť hoden jest dělník mzdy své.“ Smí tedy kazatel brátí almužnu.

Tak učí i sv. Augustin:[56]) „Si evangelistæ sunt scilicet hi religiosi, fateor, habere potestatem, scilicet vivendi de sumptibus fidelium.“

Ad 3. Kazatelé mniši mohou žíti netoliko z almužen dobrovolných, ale smějí je také žebrotou sbírati. To vychází na jevo z příkladu apoštolů, jimž Kristus Pán velel, aby věcí k živobytí potřebných s sebou nenosili.[57]) Není tedy zakázáno sbírati věci potřebné k životu žebrotou i těm, kdož hlásají slovo Boží.

Také se ukládá v církvi za pokání putovati a na cestě žebrotou se živiti; kdyby bylo tedy zakázáno almužny sbírati, nemohly by se takové kajícné pouti ukládati.

Ad 4. Kazatelům takovým mají býti almužny udělovány především, neboť praví sv. Jan:[58]) „Nejmilejší, věrně děláš, cožkoli činíš bratřím a to přespolním ... Neboť pro jméno jeho vyšli“ ... Mámeť tedy kazatelům dávati almužny, abychom byli spoludělníci pravdy.

Na to odpovídá andělský učitel odporům nepřátel řeholí, ač jejich porážka již se jeví z toho, co bylo předesláno, a ač frivolnost jejich výpadů bije do očí. (Pokračování.)

Památnosti farní osady Sloupnické.

Dle zápisků † děkana Jana Al. Dremla sestavil P. Antonín Rejzek S. J.

Asi pět čtvrtí hodin cesty od města Litomyšle k severovýchodu rozkládá se veliká vesnická osada Sloupnice as hodinu cesty dlouhá podle potoka, tudíž rozdělena jest na Sloupnici Hořejší a Dolejší. Obytných budov jest tam 440 a r. 1900 se tu čítalo 2886 duší, z nichž jest 1754 katolíků a 1132 vyznavačů víry helvetské.

V Hořejší Sloupnici jest farní kostel sv. Mikuláše, při němž působí farář s kaplanem, a klášter milosrdných sester Boromejek s pensionátem a dívčí školou. K fatě Sloupnické připojeny jsou ves Džbánov a víska Vlčkov. Celá farní osada Sloupnická čítá 2126 katolíků (62·4%) a 1279 helvetů. Tito mají své modlitebny v Dolní Sloupnici a ve Džbánově, a při každé jest pastor. Osada jest náboženský probudilá na obou stranách.

I.

Ve starých pramenech má Sloupnice jména Slúpec, Slúpná i Slúpnice. Ta jména se přičítají okolnosti té, že za dávna se tu lámal kámen stavební na sloupy a na veliké stavby ve vůkolních městech i na budování chrámu děkanského ve Vysokém Mýtě za Karla IV.

[53]) I. Cor. 9, 7. — [54]) v. 11. — [55]) Luk. 10, 7. — [56]) De opere monachorum. — [57]) Mat. 10. Mark. 6. Luk. 9 et 10. — [58]) Ep. III.

Jestliže Sloupnice, jak se udává ve farní knize, stála již za pravěku pohanského, pak užila první setby křesťanské víry od sv. Methoděje, když z Velehradu r. 876 ubíraje se do Čech, stanul v Litomyšli, zde kázal a založil kostel sv. Klimenta. Ale první listinná zpráva jest z dob pozdějších. R. 1309 dne 27. července prodal pan Vítek ze Švábenic své zboží Sloupnici a Záleš u Vysokého Mýta za 412 kop gr. klášteru Zderazskému v Praze.

Že páni ze Švábenic dávno již byli v té krajině usazeni, tomu svědčí zpráva o louce ve Švábenicích, r. 1167 darované klášteru v Litomyšli, a podnes nazývá se údolí od blízkých Bohuňovic k Cerekvicům údolím Švábenickým. Když r. 1344 zakládáno bylo nové biskupství v Litomyšli, přidělen byl k němu dekanát Vysokomýtský, k němuž náležel i *farní kostel ve Sloupnici*. Památky starého kostela Sloupnického jeví se na jeho stavbě podnes, a jest tu umíráček s nápisem cyrillských prý liter. R. 1785 pukl tu zvon s nápisem: Haec campana fusa in laudem omnipotentis Dei, item Matris sine labe conceptae 1512.

V Sloupnici bývala sídlem rytířským tvrz, jejíž pozůstatky objeveny byly v dubnu r. 1810, když kopány byly základy ke stavbě nynějšího domu školního. Držba zboží Sloupnického v rukou křižovníků zderazských nebyla stálá, neboť dle Balbína byl r. 1397 pánem na Sloupnici vladyka Tomáš Hórka z Hórek, když 23. března několik osedlých v Sloupnici Hořejší i Dolejší prodával kostelu sv. Františka v Chocni.

Z obecných dějin českých jest známo, že r. 1421 Žižka dobyl Litomyšle a tím že zaniklo i zdejší biskupství. Na rozsáhlém statku biskupském zavládly odtud církevní řády dle čtyř artikulů pražských. Po smrti Žižkově drželo se tu jeho vojsko sirotčí, a hejtmané jeho byli jako pravými pány zboží Litomyšlského, tak Jeník z Nedanic, jinak z Mečkova, od r. 1432 rytíř Vilém Kostka z Postupic, kterému císař Sigmund r. 1436 dal panství Litomyšlské v zápisnou držbu. Tehdy k tomu panství již náležel i statek Sloupnice a trval při něm do r. 1500, kdež prodal pan Jan Kostka z Postupic několik poddaných v Sloupnici a něco lesů obci města Litomyšle a ostatek Sloupnice bohatému pánu Vilémovi z Pernšteina, jemuž tehdy kromě rozsáhlých statků na Moravě náleželo velké panství Pardubské, Choceňské i Potštejnské; k tomu přikoupil r. 1506 i panství Brandýs n. O., k němuž připojil Sloupnici.

Pan Vilém z Pernšteina, nejbohatší šlechtic v koruně České, dbal o rozmáhání svého nesmírného jmění a výtěžku z něho, ale ve věcech náboženských byl snášelivý, říkávaje: „S Římany věřím, s podobojími žiji a s bratřími umírám.“ Tak zachoval se i ve Sloupnici, kde od doby Žižkovy působili při farním kostele kněží kališní; k r. 1524 se tu jmenuje farář kněz Pavel. Dále jest známo, že za pánů Kostků z Postupic na panství Litomyšlském rozmohla se jednota českých bratří, jejíž biskup měl sídlo v Litomyšli; a nelze pochybovati, že i ve Sloupnici býval značný počet členů té jednoty, jichž potomky jsou nynější osadníci vyznání helvetského. Statky pana Viléma z Pernšteina r. 1521 zdědili jeho synové Jan a Jaroslav, kteří oba se chytili Luthera a jeho učení. Jim se v tom přizpůsobovali kališní faráři ve Sloupnici a jejich osadníci, tak že tu byli vedle sebe lutherští i bratří.

Pan Jan z Pernštejna zbavil se panství Brandýsského r. 1544, prodav je svému strýci Bohuši Kostkovi z Postupic; prve však od toho oddělil vsi Sloupnici, Džbánov, Voděrady a Přívraty se vším příslušenstvím a s kollaturou kostelní a prodal je za 2283 kop gr. č. obci města Litomyšle. Na zaplacení té summy snášeli měšťané a měštky v Litomyšli své šperky zlaté a stříbrné, řetězy, pásy, prsteny a náušnice. Od té doby zůstává Sloupnice v rukou města Litomyšle a sdílela napotom vše, co s panstvím Litomyšlským se událo.

R. 1547 král Ferdinand I. trestal nekatolické stavy české za jejich zjevnou vzpouru, zvláště královská města, šlechtu lutherskou a bratrskou.

Tehdáž potrestal pana Bohuše Kostku z Postupic tím, že mu odňal panství jeho Litomyšl a ponechal mu Brandýs jako léno královské; Litomyšl zadržel sobě a dal pak panství to ve správu svému úředníku Šebestianovi z Šenaichu, konvertitovi ze Slez.

Tehdáž také přišla veliká pohroma na jednotu bratrskou v Čechách, poněvadž král ji v zemi trpěti nechtěje, rozkázal, aby čeští bratří buď přistoupili ke katolíkům neb kališníkům, buď, pokud jsou stavu vyššího neb obyvateli svobodných měst, aby vyšli ze země; poddaným sedlákům však nebylo volnosti stěhování; měli prostě státi se katolíky neb kališníky.

Bratrský biskup Jan Augusta v čas uprchl z Litomyšle, ale daleko nezašel; tajil se v okolí města v lesích, za noci navštěvoval své věřící po vesnicích, ale pan Šebestian z Šenaichu pilně po něm se pídil, až jej a jeho písaře Jakuba Bílka dopadl v lesích Džbánovských u Sloupnice a připravil oběma dlouhé vězení na Křivoklátě. Čeští bratří na Litomyšlsku, tedy i v Sloupnici, musili pak choditi do kostelů ke kněžím strany podobojí, ale již poluthersťélým; tak to na nich vymáhali zápisní držitelé Litomyšle Šebestian z Šenaichu 1548—1552, Jaroslav z Pernštejna do r. 1556, Václav Haugvic z Biskupic do r. 1561, po němž dostalo se to královské panství v zápisně drženi pana Vratislava z Pernštejna, nejvyššího kancléře království Českého. Slavný a bohatý tento pán, syn někdy Jana z Pernštejna, byl od otce svého vychován ve víře lutherské, ale po jeho smrti se zdržoval u dvora královského a tam obrátil se k víře katolické. Tam také oblíbil si za choť dvorskou dámu Marii Manriquez de Lara z rodu španělského, jejímž vlivem pak byl z něho katolík horlivý. Za něho již r. 1564 byl v Litomyšli katolický děkan Dr. Šimon Brož; od r. 1567 přicházeli na zámek Litomyšlský, kdež vrchnost o velikonocích pobývala, jesuité z Olomúce se svými zpěváky a hudebníky, aby tu v kostele provozovali figurální zpěvy po způsobu vlaském, které se nekatolíkům velice zamlouvaly.

Na zemském sněmě v Praze r. 1575 vynutili stavové nekatoličtí na císaři Maxmilianovy II. ústní slib, že nikoho pro jeho víru nebude pronásledovati; odtud čeští bratří opět vycházeli na světlo denní a obnovovali své sbory i na Litomyšlsku; však to bylo jen na krátko, neboť vydal císař před svou smrtí r. 1576 ostrý mandát proti nim a zakazoval jejich sbory. Tím nabyl pan Vratislav z Pernštejna odvahy k provádění katolické reformace na svých panstvích českých, na Litomyšli, Lanškrouně a Lanšperce. K jeho žádosti poslal mu rektor jesuitské kolleje pražské patera Baltazara Hostoun-

ského, kazatele vynikajícího, do Litomyšle, aby byl děkanu Brožovi nápomocen v díle reformačním. Ta práce se začala o velikonocích r. 1578, ale byla velmi tuhá, tak že na první ráz nemnoho měšťanů se obrátilo k církvi katolické; ovšem byl veliký počet oněch, u kterých kázání patera Hostounského způsobila otřesení ve víře luterské nebo bratrské, tak že pozbývali odvahy k odporu. R. 1579 přišli do Litomyšle dva páteři z kolleje pražské, Baltazar Hostounský a Václav Šturm a společně s děkanem Brožem měli hlavní zření k tomu, aby potírali věrouku bratrskou, v čemž jednali obratně a řízně, slovem i tiskem veřejným. Tak pracováno bylo po dlouhou řadu let netoliko v městě Litomyšli, ale i ve vůkolních vesnicích. Sedláci zprvu báli se missionářův a chtěli před nimi prchati do lesův, ale na konec byli naukám missionářů mnohem přístupnější nežli měšťané, a jestliže pater Hostounský r. 1581 spočítal 3000 lidí a r. 1582 již 5000 lidí, kteří o velkonocích šli ke zpovědi a ke stolu Páně po katolicku, musí se míti za pravdu, že v tom počtu bylo více vesničanů nežli městského lidu. Tomu napomáhal pan Vratislav z Pernšteina sám, když vypudiv od 32 kostelů na panstvích Litomyšli, Lanškrouně a Lanšperce všecky duchovní a učitele nekatolické, všude zavedl duchovní správu katolickou, pokud se nalezli kněží a učitelé katoličtí. Mnohé farnosti byly tehdy sraženy jakožto filiálky jiných kostelů.

O Sloupnici, jejíž farní kostel byl pod kollaturou samého města Litomyšle, máme z těchto dob zprávu toliko nepřímou. R. 1579 totiž pan Vratislav z Pernšteina zakázal městské radě v Litomyšli, aby na své patronátní fary směli dosazovati faráře nekatolické. Musil tedy kostel Sloupnický buď osazen býti katolickým knězem, aneb, což spíše jest podobno pravdě, přidělen byl již tehdy jako filiálka děkanství v Litomyšli, a že tam často přisluhovali missionáři z města. Památkou na časy nekatolické v Sloupnici byl na kostelní věžičce zlacený kalich, který teprv okolo r. 1750 byl sňat a nahrazen korouhvičkou. R. 1749 objeven byl na hřbitově u kostela starý hrob, z jehož obsahu bylo zřejmo, že tu za dávna pochován byl lutherský duchovní.

Pan Vratislav z Pernšteina zemřel r. 1582; po něm zůstala četná rodina a veliké dluhy, tak že musily býti rozprodány všecky statky na Moravě, v Čechách též Lanškroun a Lanšperk; rodině zbylo jediné zápisné zboží Litomyšlské, které dávalo ročně 12.000 tolarů užitku. Starší syn pana Vratislava, Jan z Pernšteina, volil stav vojenský, sloužil králi španělskému ve válce s Hollandany, císaři ve válce s Turky v Uhřích, a r. 1597 zabila jej dělová koule u Rábu; zůstaly po něm děti nezletilé. Správu Litomyšle vedla za ten čas stará paní Marie Pernšteinská de Lara do své smrti roku 1608 a potom zmužilá dcera její Polyxena, manželka nejvyššího kancléře Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic. Obě paní dobře znaly ze zpráv děkana litomyšlského (1579—86 kněz Bartoloměj Flaxius a po něm kn. Affelius), že katolická reformace v městě a na vsích byla nedokonalá, a že přečetní poddaní houževnatě se drželi víry bratrské a katolickým kostelům se vyhýbali, jak mohli. Proto byli voláni kněžím na pomoc jesuité z Prahy, kteří docházeli zvláště do odlehlých vesnic filiálních na duchovní práci. Posléze se tu připomínají r. 1599. Když však r. 1609 císař Rudolf II. pod tlakem pro-

testantských stavů vydal majestát na svobodu konfessi české, v němž vyslovena byla zásada, že nikdo z poddaných nemá býti k jinému náboženství nucen, nastalo na panství Litomyšlském nové hnutí lutheránův a bratří, a většina městské rady byla na jejich straně. Osvojili si v městě kostel špitální, při něm usadili svého správce duchovního, Jiřího Sekvendra Chotěborského, a utiskovali katolíky, z čehož vznikly různice v městě i na vesnicích vůkolních. To trvalo do r. 1612, až náhle z Prahy přijela paní Polyxena Lobkovská z Pernštejna do Litomyšle a za konšely dosadila samé katolíky, Jiřího Sekvendra ze svých gruntů vypověděla a klíče kostela špitálního odevzdala děkanu Danieli Hájkovi.

Tak byl zde ruch protestantský zase utlumen, až r. 1619, když bylo povstání českých stavů v plném proudu a zvolen byl Kalvinův přívrženec falckrabí Bedřich králem českým, v Litomyšli vypukla veliká bouře protestantů proti katolíkům. Pankracius, farář v Litrbachu, byl od zuřivého lidu zabit, a v městě byl děkan Hájek nelidsky týrán a mučen. Ve svých pamětech zapsal děkan Hájek, že katolíci v Litomyšli byli od úřadu proti všemu právu a zákonu ke křivé přísaze a k zapření katolické víry i k odpadnutí nuceni, ve kteréž ukrutnosti město Litomyšl všecka jiná města předstihnouti chtělo. Děkan Hájek býval chovancem semináře jesuitského v Praze, měl náchylnost k životu řeholnímu a stal se světským knězem, jen aby mohl starati se o rodiče, a vypuzen z Litomyšle, musil býti přes rok při chlebě svých rodičů, až bitva bělohorská roku 1620 uvolnila mu návrat na jeho beneficium v Litomyšli, kdež umřel roku 1628. (Pokračování.)

Korunovace císaře Karla VI. na krále českého dne 5. září 1723.

Z Lothových letopisů*) podává *Dr. M. Kovář.*

Císař chce přijíti do Čech. Po vyřízení následnictví v Uhrách císař uznal za nutné odjeti do Prahy, aby zde dal sebe i císařovnu korunovati a pak tu všeliká učinil opatření, aby se též v tomto dědičném království ještě více utvrdilo následnictví týmže způsobem, jak již v ostatních zemích dědičných bylo zařízeno. Za tím účelem předsevzal si císař, že na delší dobu usídlí se v Praze.

Jak nás Čechy a obzvláště Pražany toto rozhodnutí naplnilo radostí, snadno každý uzná, ježto se již dávno záviděla Rakušanům cti a prospěchu, že se stále císař zdržuje ve Vídni, a proto se Vídeňané přísloveční nazývají císařovi mazánkové. Jak bolestné to však asi bylo vídeňským „lahvičkářům“ (Flaschel-Trägern), lze seznati z toho, že město Vídeň a několik prælátů nešetřili nijaké námahy, aby tuto cestu překazili, uvádějíce mu po jistých poslancích velice dojemně a tklivě na mysl, jak tím ve Vídni a v okolí mnozí zchudnou a bance, jakož i úvěru vzroste z toho škoda

*) „Kurtz gefasste Historische Jahres-Geschichten von mir *Ignatio Gedeone Loth*,“ jež se chovají ve farním archivě u nejsv. Trojice ve Spálené ul. a na něž mne upozornil dp. Fr. Stejskal, tehdáž kaplan u nejsv. Trojice, nyní adjunkt c. k. bohoslovecké fakulty.

Není zevrubnějšího líčení ni té, ni jiné korunovace. Zajisté se uveřejněním jejím zavděčíme nejen historikům, ale čtenářům vůbec.

veliká. Ale Jeho cís. Veličenstvo odvětil poslancům: „*Čechové jsou také Našimi milými poddanými. My máme právoplatné příčiny sídlo své na nějaký čas přeložiti do Čech; o ostatní věci dáme již učiniti potřebná opatření.*“

Přípravy a potřeby k odjezdu a k opravám. Poněvadž se mohli napřed domnívati, že by bylo ke korunovaci potřebí asi 3 milionů, bylo pomýšleno na to, jakým způsobem sehnaly by se potřebné peníze nejen na cestu, ale i k opravám budov královských: neboť oprava samého hradu královského na Hradčanech vyžadovala nad 40 tisíc zl. K výdajům cestovním přispěli stavové čeští 500 tisíc zl., mimo to přislíbil 300 tisíc zl. jistý český šlechtic. Židé, kterým ve Vídni dostalo se povolení, že směli bydliti v odlehlé ulici, musili za to k této cestě císařově dáti 15.000 zl. A když pražští židé byli později v Praze připuštěni k audienci, věnovali císaři 5000 a císařovně 3000 dukátů. Též duchovenstvo rakouské přispělo k tomu 120.000 zl.

Ač to vše byla značná část peněz, daleko to ještě nestačovalo pro tolik osob, které se s císařem vydaly na cestu, aby se jim mohlo vypláceti služné. Zdali se družina skládala z 1180 osob, jak se tenkráte pravilo, není tak jisto, jako seznam osob nejvznešenějších, které mimo rodinu císařskou přijely s ním do Prahy.

Nejvznešenější osoby, které císaře doprovázely do Prahy. Uvésti zde vynikající osoby, které s císařem přijely ke korunovaci, nebude nemístno: byly‘ť to: Jeho knížecí Jasnost princ Eugen savojský; princ Maxmilian hannoverský; princ Emanuel savojský; princ Emanuel portugalský; princ Bedřich modenský, arcibiskup valencijský; kníže Trautsohn, nejvyšší dvormistr; hrabě Rudolf Zikmund Sinzendorf, nejvyšší komoří; hrabě Herberstein, setník arcierů*) a vicepraesident dvorské rady vojenské; hrabě Ludvík Sinzendorf, nejvyšší kancléř dvorský; Hrabě Harrach, zemský maršálek; hrabě Schönborn, vicekancléř říšský; hrabě Windischgrätz, praesident dvorské rady říšské; hrabě Kinský, nejvyšší kancléř český; hrabě Kolovrat, vicekancléř český; kníže Schwarzenberg, nejvyšší štolba; hrabě Cobenzl, nejvyšší maršálek dvorský; vévoda Holstein-Wiesenburg; hrabě Václav Althan, skut. tajný a konferenční rada; hrabě Thierheim, generální vojenský kommissař; princové Alexej a Emanuel Nassau-Siegen; markýz Rostiano; kníže Josef Liechtenstein; hrabě Oropesa; hrabě Gundaker Althan; veškera dvorská kancelář česká kromě několika; královští čeští dvorní radové stavu rytířského; dvorní rada z Freyenfelsu z moravské expedice; hrabě Paar, nejvyšší poštmistr; hrabě Hartman Liechtenstein, nejvyšší lovčí; hrabě Mollard, nejvyšší kuchmistr; hrabě Oppersdorf, nejvyšší štolba; hrabě Cavriani, nejvyšší komoří nad stříbrem; hrabě Cavalla a hrabě Monte Santo, rytíři zlat. rouna; hrabě Rosenberg, skut. tajný rada; markýz Perlas a hrabě Frant. Leopold Starhemberg, skutečni komoří; hrabě Jan Julius Hardegg, nejvyšší střelmistr; hrabě Jindřich Šlik a j. a j.

Vjezd císařův do Prahy. Dne 19. června vypravil se císař a císařovna s arcikněžnami Marii Teresii a Marii Annou z Vídně a dne 30. slavil Jeho Veličenstvo slavný příjezd do Prahy, který

*) Byla to rovněž jako trabanti cís. stráž tělesná, pův. (z lat. arcus) lučištníci, vlas. arcieři, něm. Hatschier, Hartschierer.

by byl býval ještě stkvostnější, kdyby to bylo nepokazilo deštivé počasí, které zavinilo, že vjezd nedál se na koních, jak bylo ustanoveno, nýbrž v kočárech. Příjezd udál se odpoledne o 5. hodině v tomto pořádku:

Napřed jely dvě setniny kyrysníků pluku Caraffova se svými štandarty, polnicemi a bubny, za nimi staroměstské, novoměstské a malostranské setniny občanské na koních se svými prapory a polnicemi, které činily krásný dojem, protože každá setnina každého města měla svůj stejnokroj; pak jeli různí šlechtici na koni, značný počet kočárů šestispřežných, za nimi následovali císařští arcieři a trabanti, pak jel Jeho Veličenstvo ve slavnostním kočáře, obklopen, jak obvykle, císařskou stráží tělesnou, za ním císařští panoši na koni, potom obě arcikněžny Marie Teresie a Marie Anna, arcieři se svými polnicemi a bubny, za nimi osm šestispřežných kočárů, v nichžto seděly dvorní dámy. Závěr činily dvě setniny kyrysníků pluku Caraffova.

Stavové císaři skládají svůj hold. Dne 4. září dálo se holdování či přiznání. Když ráno od 6 do 7 hod. dáno znamení velikým zvonem sv. Zikmunda, dostavili se stavové čeští u velikém a statném počtu na hrad pražský, kam i vyslanci a jiní vznešení páni byli sezváni. Když se shromáždili, odebral se císař, jimi a jinými pány doprovázen, do dvorní kaple a po službách Božích odtud do sněmovny a posadil se na trůn, tam zřízený.

Nejvyšší dvormistr království Českého Antonín Jan hrabě Nostitz-Rieneck měl jménem Jeho Veličenstva císaře oslovení k veškerým stavům v jazyce českém, v němž projeveno nejmilostivější uspokojení Jeho Veličenstva z poslušnosti, kterou stavové prokázali nařízeným sjezdem. Nejvyšší purkrabí království Českého Jan Josef hrabě z Vrtby odpovídal na toto oslovení jménem stavů v témž jazyce a dosvědčoval, že tím vykonali pouze svou nejoddanější povinnost. Když pak nejvyšší kancléř Frant. Ferdinad Kinský hrabě ze Vchynic a Tetova nejhlubší poklonu učinil před císařem, dostal několika slovy od něho rozkaz, aby projevil, co má přednésti. I ustoupil pak nejvyšší kancléř několik kroků zpět a přednesl, že stavové Jeho císařskému Veličenstvu kromě řádného příspěvku dvou millionů věnovali ještě 400 tisíc zl.

Potom byla předčítána holdovací přísaha ode 2 tajemníků jazykem českým a německým, kterou stavové dle toho, jakým kdo mluvil jazykem, říkali po nich. Světští skládali tuto přísahu, zdvihnuvše 3 prsty vzhůru, duchovní však položili je na prsa. Když pak císař sám v krátké řeči vyslovil radost z poslušnosti stavův a nejvyšší purkrabí na ni odpověděl ujištěním další oddanosti, byli všichni připuštěni k políbení ruky, a to nejdřív arcibiskup se stavem duchovním, pak knížata a ti, kteří měli nejvyšší úřady v království, po nich tajní radové dle hodnosti, potom ostatní pánové a posléze poslanci měst, načež císař opět v témž pořádku, jako dříve, doprovázen byl do hradu.

Pochod a rozestavení posádky a městských sborů pražských v den korunovační. Dne 5. září, v den to korunovační, za obyčejného bubnování dáno první znamení k pochodu o 1. hodině s půlnoci, druhé ve 2 a třetí ve 3 hod. ráno: tu se pak za velení plukovníka šl. Magauli posádka pluku Sikingova mezi 3. a 4. hod. shro-

máždila na Vlaském náměstí*) a když pak zůstavivši na místě potřebné hlídky, odebrala se do chrámu sv. Mikuláše, kde byla přítomna mši sv. a ranní píseň příjemnou hudbou na hoboje a lesní rohy odehrála, o půl 5. hod.. vykonavši modlitbu, dala se pochodem na hrad, za ní pak 12 praporečků tří pražských měst, za nimi 2 setniny kyrysníků pluku Caraffova pod velením plukovníka barona L'Huliera.

Posádka rozestavila se na velké prostoře vnitřního hradu proti kašně a velkému sálu, staroměstští na prostoře u sv. Jiří, novoměstští při tak zvané budově zámecké a kapli sv. Vojtěcha, malostranským pak, k nimž přiděleni též hradčanští, vykázáno místo u Prašného mostu, kyrysníkům Caraffovským místo u sv. Benedikta, kde stáli po dobu trvání korunovace. Zatím uzavřeny všecky brány městské mimo starou vnitřní bránu Písečnou, která zůstala proto otevřena, aby povozy jedoucí po Prašném mostě mohly ji zase vjížděti do města.

Přípravy v chrámě sv. Víta k nastávající korunovaci královské. Zatím v minulých dnech na všech stranách opatřovány potřebné věci k této korunovaci královské a k obvyklým hostinám a vyvezena děla na obvyklá místa a na hradby.

Ve hlavním a kathedrálním chrámě sv. Víta na hradě pražském, kde od pradávných dob králové čeští bývali korunováni, postaveno 5 tribun čili lešení z prken, a to jedna hned uprostřed kostela od podlahy vysokého choru až k císařskému a královskému náhrobku, poněkud plochá či vzhůru jdoucí, od té jiná tribuna se schůdky nad sebou až ke kapli Paarově, t. j. až ke klenutí hořejšího vysokého choru, na němž jsou varhany postaveny, zdola nahoru ohrazena pevným zábradlím a dobře podepřena; na obou shromáždil se velmi značný počet šlechticův a jiných vznešených osob obojího pohlaví.

Třetí tribuna byla mezi kazatelnou a obyčejným chorem hudebníků, dole až k oběma pilířům, do výše pak až nad sakristii: přichod na ni byl po schodech nad sakristií před kapli nejsvětějšího kříže a sv. Anny, i byla stráži dobře obsazena; na ní u velikém množství usadili se páni k této slavnosti přišlí z Moravy a ze Slezska i odjinud a osoby stavu rytířského.

Čtvrtou tribunou byl chor, na němž jindy bývá zámecká hudba chrámová a při této korunovaci taktéž se hrálo od císařských hudebníků, kdež polnice, velké bubny, jakož i ještě jiné hudební nástroje byly u velikých varhan a za hlavním oltářem.

Pátá tribuna postavena právě naproti zmíněnému choru hudebníků na druhé straně před hrobem sv. Jana Nep. pod císařskou oratoří mezi oběma pilíři presbytáře, kdež, aby se mohlo lépe viděti k oltáři, podstavec, zřízený nad řezbou, znázorňující zničení chrámu ve dřevě provedenou, s dvěma pozlacenými anděly a jinými ozdobami odstraněn; na tuto tribunu uvedeny paní z vyšší šlechty, mezi nimiž paní nejvyšších hodnostářů zemských od kommissařů k tomu ustanovených, a to po schodech, hned vedle přístupu k presbytáři postavených.

*) Nyní Malostranské nám.

Všecky tribuny potaženy byly červeným a bílým suknem při zemi a po stranách kromě choru hudebního, protože před ním stál císařský baldachýn, i nebylo by pro něj nic viděti.

K hořejšímu ochozu v chrámě Svatovítském, jehož obradli nahoře a vnitř utuženo prkny, aby snad od diváků tam vpuštěných kámen nebo něco jiného nemohlo se utrhnouti a svaliti dolů, byl den před tím klíč z nařízení dvorní kanceláře k rukám nejvyššího kancléře vyžádán od kapitoly a p. hrab. Františku Starhembergovi odevzdán, a potom tam, ale ne dále než až k presbytáři, kdež ochoz zatarasen, vpuštěny různé osoby z vyšších stavů, kolik se jich tam vešlo.

Celý presbytář a půl kostela až k dolejšímu stupni veliké tribuny bylo rovněž červeným a bílým suknem pokryto, neméně byl chor uvnitř drahocenně a stkvostně vyzdoben velikými čalouny ve čtyřech řadách nad sebou, jakož i pilíře a celý chrám až ke zmíněnému ochozu nahoru.

Kaple sv. Václava. V kapli sv. Václava, jejíž podlaha taktéž pokryta byla červeným a bílým suknem a v níž před oltářem sv. Václava na tureckém koberci postaveno klekátko, pokryté brokátem zlatým s červenými, zelenými a stříbrnými kvítky, a za ním podobně vyzdobená lenoška či židle opěrací pro Jeho cís. Vel., stáli též u 4 rohů oltáře 4 bílí lvové z bílého mramoru vytesaní, kteří drželi 4 veliké, dva lokte vysoké, stříbrné, dílem pozlacené a mnohými českými kameny vykládané svícny s hořícími voskovicemi. Nahoře na tomto oltáři stála stříbrná socha sv. Václava $2^1/_2$ lokte vysoká mezi dvěma stříbrnými anděly $2^1/_4$ lokte vysokými. Na oltáři pak stály dva veliké stříbrné relikviáře $2^1/_4$ lokte vysoké, v nichž byly tyto ostatky: sv. Viktora bisk. a muč., sv. Adaukta muč., sv. thebských muč. a sv. Purchama; ve druhém ostatky sv. Kalixta pap. a sv. Sofie, sv. Justiny p. a muč. a sv. Šebestiána muč.

Pak stály mezi 6 stříbrnými svícny $2^1/_2$ lokte vysokými 4 pozlacené ruce, v nichž tyto sv. ostatky, a to v první sv. Vavřince muč. a sv. Cecilie, v druhé sv. Maxima, ve třetí sv. Lazara a sv. Zuzany, ve čtvrté sv. Prokopa muč. Na oltáři tak řečeném ostatkovém stály mezi 4 stříbrnými, loket vysokými svícny 4 stříbrná loket vysoká poprsí, a to sv. Bartoloměje apoštola, v němž uložena část lebky tohoto světce, sv. Filipa apoštola, v němž zadní část hlavy tohoto svatého, sv. matky Anny, v němž prs této světice, a sv. Barbory, v němž byla skryta část lebky této svaté.

Výzdoba hlav. oltáře sv. Víta. Hlavní oltář ve chrámě, před nímž se dál korunovační akt, byl vyzdoben takto: Nad ním visel stkvostný baldachýn, zhotovený z aksamitu temně rudého, stříbrem vně a vnitř vyšívaný, před nímž vnitř na jeho 4 cípech 4 stříbrní andělé a mezi těmito na způsob kříže stříbrné hvězdy, vně pak vedle celého oltáře dolů na každé straně visela 2 široká křídla z téhož aksamitu, stříbrnými obrubami bohatě opatřená. Nad stolem oltářním stála na římse tato stříbrná poprsí a ostatky: uprostřed poprsí sv. Jana Nep. $2^1/_2$ lokte vysoké, na straně evangelia poprsí sv. Serváce, v němž část jeho svaté hlavy, na straně epištolní poprsí sv. opata Benedikta, v němž ukryta jeho svatá hlava.

Dole na oltáři na podstavci zlatým rouchem potaženém stálo uprostřed veliké 5loketní tabernakulum stříbrné a velikými pozlacenými paprsky jakožto svatozáří ozdobené, okolo něhož se vznášeli čtyři $1^1/_4$ lokte a tři $^3/_4$ lokte vysocí stříbrní andělé, před nimiž stál veliký kříž stříbrný, $3^1/_4$ lokte vysoký mezi šesti $2^1/_4$ lokte vysokými a šesti prostředními $1^1/_2$ lokte vysokými svícny stříbrnými. Na témž oltáři stály též 4 krásné stříbrné sochy, a to sv. Vojtěcha tříloketní, v níž byla hlava tohoto světce, sv. Václava, v nížto také hlava světcova, pak sv. Cyrilla, v níž rámě tohoto světce, a posléze sv. Víta, v nížto též rámě zmíněného světce uschováno.

Podoba císařského trůnu. Pro Jeho cís. a král. Vel. jakožto „coronandum regem" (krále, jenž má býti korunován), byl právě před hlavním oltářem uprostřed zřízen trůn se všech 4 stran otevřený takto: Před nejnižším stupněm hlavního oltáře byla tribuna 11 stop široká a na ní výstupky ještě 2, jeden zpředu a dva po obou stranách (ale nikoli vzadu), kteréž i s dolejší tribunou pokryty červeným a bílým suknem, na něž prostřen turecký koberec. Na hořejším výstupku, poněkud vlevo, stálo klekátko rudým zlatohlavem pokryté a za ním uprostřed hořejšího výstupku lenoška, touže látkou přikrytá. Na levé straně klekátka ležely Jeho Veličenstva modlitební knížky nad pažením červeně damaškovým, zlatými krajkami pokrytým.

Nad tímto trůnem visel vznášející se baldachýn ze stejného rudého zlatohlavu, drahocennými zlatými třásněmi ozdobený, na laně otočeném zlatým tylem, zavěšeném na velikém černém orlu, jenž upevněn byl na klenutí chrámovém; i byla jeho lana, na jeho 4 stranách připevněná, bohatými zlatými třásněmi ovinuta. Tohoto trůnu používal Jeho Vel. od počátku příchodu svého do presbytáře až do ukončení korunovace.

Ještě jiný zvláštní trůn byl na straně evangelia před tribunou hudebníků pod baldachýnem neméně stkvostným, z látek zlatých a stříbrných zhotoveným a na zdi připevněným, o stejné výši, s lenoškou a klekátkem na podobný způsob vkusně upraveným, na němž se (jak níže se poví) Jeho cís. a král. Vel. při nastolení posadil: jeho dolejší široká část 4 stopy byla vzdálena od dolejšího stupně hlavního oltáře.

Císařská oratoř. Pro Její Veličenstvo císařovnu, jakož i pro obě nejjasnější arcikněžny Marii Teresii a Marii Annu se zvláštní pilí upravena královská oratoř, kam se dostavila též Její Jasnost císařská princezna, dcera Josefa I., kurprincezna saská Marie Josefa.

Sedadla pro duchovní assistenty císařovy. Po straně trůnu Jeho Veličenstva císaře, postaveného proti hlavnímu oltáři, jest dole u tribuny poněkud do zadu v pravo taburet, červeným aksamitem potažený a zlatými obrubami olemovaný, pro prvního duchovního assistenta nejdůstojnějšího vysokorodého knížete a pána, pana Volfganga, sv. římské církve tituli S. Marcelli kněze, kardinála Schrattenbacha, spoluprotektora Germanie, biskupa olomouckého etc.

Pro druhého assistenta v levo k Jeho Vel., a to proto, že se nejdůstojnější a nejjasnější kníže a pán, pan František Ludvík, kurfirst trevírský, jako biskup vratislavský etc., jemuž druhá královská assistence přináleží, nemohl z různých příčin dostaviti k této

korunovaci, pro assistenci nejmilostivěji byl jmenován nejdůstojnější vysokorodý a blahorodý pán, pan Jan Adam Vratislav svaté Římské říše hrabě z Mitrovic, biskup litoměřický etc., a pro něj postavena stolička též bez opěradla, ale jen červeným suknem potažená. Jiný taburet stál též na pravici zmíněného císařského trůnu na straně evangelia a na levici taktéž červeným suknem pokrytá stolička pro dva královské pány assistenty, o nichž bude ihned zminka.

Sedadlo pro papežského nuncia a pro vyslance benátského. Dále pod trůnem královským, postaveným proti hlavnímu oltáři, stálo klekátko se sedadlem bez opěradla u pilíře, u něhož mimo chor schody vedly k páté tribuně, kterážto klekátko červeným aksamitem, na nejzazších cípech zlatými obrubami lemovaným, bylo pokryto pro nejdůstojnějšího vysokorodého a blahorodého pána, pana Jeronyma Grimaldi, arcibiskupa edesského, Jeho papežské Svatosti domácího præláta a assistenta, jakož i Apoštolské stolice legáta a latere a nuncia u Jeho císařského Veličenstva v Germanii, Uhrách, Čechách a svaté říši Římské, pak pro benátského pana vyslance (tit.) pana Františka Donado; papežský pan nuncius seděl na pravo a benátský pan vyslanec na levo.

Sedadlo pro knížata slezská. Vedle tohoto klekátka poněkud do zadu a stranou od zmíněného pilíře, u něhož byly schody již připomenuté, stálo jiné podobné klekátko se sedadlem a to tak, že toto činilo protějšek ke klekátku pánů vyslanců, potažené rovněž červeným aksamitem, olemovaným zlatými obrubami, pro knížata slezská, na němž zasedli dle důstojnosti, již mezi sebou zachovávaji jako knížata slezská, totiž vysokorodý kníže a pán, pan Josef Jan Adam svaté Římské říše kníže a vladař domu Liechtensteinského v Mikulově, vévoda slezský v Opavě a Krnově etc., pak vysokorodý kníže a pán, pan Filip vévoda slezský v Žahani, kníže a vladař domu Lobkowiczkého etc., a vysokorodý kníže a pán, pan Jindřich sv. Římské říše kníže z Auerspergu, vévoda slezský v Minsterberku etc., z kterýchžto knížat slezských kníže Liechtenstein a kníže Auersperg několik dní před tím léno svých knížetství ve vévodství Slezském obdrželi od Jeho cís. a král. Vel. jakožto krále českého coram throno regio in persona (u trůnu královského osobně).

Sedadla pro rytíře zlatého rouna. Dále stranou a to na přič pod presbytářem poněkud zvýšeným stála 5 loket za trůnem královským dvě dlouhá klekátka se sedadly za sebou, která zpředu perskými a vzadu tureckými koberci byla pokryta, pro přibylé pány rytíře zlatého rouna, kteří u trůnu Jeho cís. Veličenstva nebyli zvlášť zaměstnáni a neměli jinde místa.

I. seděli na nich (tit.) pan Ludvík Filip hrabě Sinzendorf, pan Gundaker Tomáš hrabě Starhemberg, Karel Josef hrabě Paar, Adam František kníže Schwarzenberg, Ferdinand Sylva hrabě Cifuentes, Vincenc hrabě Oropesa, Dom Emanuel infant portugalský, Maximilian princ brunšvicko-lüneburský, pan Maximilian Quidobald hrabě Martinic, pan Julius hrabě Visconti Borromeo Arrese, pan Jan Antonín hrabě Cavella a (tit.) František Štěpán, dědičný princ lotrinský. Ostatní pak v Praze dlící páni toisonisté (rytíři zlatého rouna) nemohli, jedni pro churavost, jako princ

Eugen savojský a hrabě Windischgrätz, druzí pro jiná zaměstnání, jako kníže Cordona, Jejího Veličenstva císařovny nejvyšší dvormistr, přítomni býti této slavné korunovaci, jakož tu byli i nejvyšší dvormistr kníže Trautsohn, nejvyšší komoří hrabě Sinzendorf, cís. setník arcierů hrabě Herberstein, rovněž i nejvyšší purkrabí pražský hrabě z Vrtby, kteří všichni stáli in functionibus ad thronum (zaměstnaní u trůnu), mimo to zvlášť přibylý stallo pánů rytířů zlatého rouna, kteří všichni kolem krku zavěšený měli veliký řetěz řádový.

Sedadla pro tajné rady, komoří a j. Za těmito dvěma lavicemi rytířů zlatého rouna stálo nad částí choru poněkud zvýšeného, avšak o něco více v pravo 6 lavic s klekátky, červenými koberci tureckými pokrytých, pro císařské skutečné a jiné tajné rady a v levo ještě jiných 6 lavic, pouze červenými kostelními koberci z plyšového aksamitu pokrytých, pro císařské komoří a jiné dvorní šlechtice.

Kommisse vpouštěcí do kostela sv. Víta. Když se zmíněné vojsko jakož i setniny měšťanské všude v dobrém pořádku rozestavily, uzavřely se dvéře chrámu sv. Víta, a to dvéře u kaple sv. Václava, pak hořejší dvéře pod císařskou oratoří, třetí dvéře u kaple sv. Zikmunda a ke vchodu ode dvora po schodech u císařské oratoře dolů byli k 5 císařským skutečným komořím pánům Františku Krištofovi hraběti Khevenhüllerovi, Gundemaru hrab. Starhembergovi, Janu Albertovi hrab. de San Juliano, kteřížto 3 byli Jeho cís. Veličenstvem jmenováni kommissaři na veliké tribuně chorové, pak k pánům Františku hrab. Starhembergovi a Jindřichu hrab. Šlikovi, kteří ke zmíněným 2 dveřím chrámovým za kommissaře byli ustanoveni, přiděleni městští hejtmani pražští Leopold hrabě Valdštein, Jan Václav Černín hrabě z Chuděnic a Jan Václav Vražda z Kunvaldu ke vpouštění do kostela a na tribuny mimo domácí šlechtice Václava Ignáce svob. pána Verniera, Leopolda svob. pána Kustoše, Antonína svob. pana Rašína, Jana Felixe Chanovského Krasilovského z Dlouhé Vsi a Tadeáše Obyteckého z Obytec.

Znamení k průvodu korunovačnímu dáno. Odznaky královské nesou se do kaple sv. Václava. Mezi tím počalo se od 6 do 7 hod. zvoniti zvonem sv. Zikmunda v chrámě kathedrálním. K rozkazu císařovu byly odznaky královské přináležející ke korunování na krále českého, které v císařské tajné komnatě ležely na stole, pokrytém červeným aksamitem zlatě lemovaným, u přítomnosti nejvyššího komoří Zikmunda Rudolfa hrab. Sinzendorfa zdviženy od nejvyšších zemských hodnostářův, oděných černými pláštíky slavnostními, jimž při korunovaci přináleží nésti odznaky královské, před tím ze síně poradní do zmíněné tajné komnaty povolaných nejvyšším komořím, a neseny jsou ode dvora, an v čele kráčel nejvyšší zemský dvormistr v království Českém se svou berlou, na níž byl český lev s písmeny *C. VI.* z ryzího zlata, a v průvodě ostatních nejvyšších hodnostářů zemských na červených polštářích zlatem vyšívaných do kaple sv. Václava, a tu královská koruna i s čepičkou červeně atlasovou, přináležející ke koruně, od nejvyššího purkrabí pražského Jana Josefa hraběte z Vrtby, královské jablko říšské od nejvyššího sudí zemského v království Českém Josefa Františka hrab. z Vrbna a Bruntálu a královské žezlo pro churavost nejvyššího písaře zemského v království Českém

Václava Hložka ze Žampachu od zemského podkomoří v království Českém Václava Arnošta Markvarta z Hrádku za průvodu několika císařských arcierů a trabantů veřejně a nepokrytě cestou přes oboje nádvoří, kterou potom šel i Jeho Vel., i uloženy jsou pak ve zmíněné kapli sv. Václava uprostřed oltáře téhož světce a střeženy nejen od nejvyššího dědičného strážce dveří Karla ze Svárova, ale i od jiných osob, nejvyšším purkrabím jmenovaných, oděných tak, jakož byli i všichni ostatní šlechtici, kteří při této korunovaci měli nějaký úřad, totiž slavnostními černými pláštíky jako kommissaři.

Byliť to zejména Václav Novohradský hrabě Kolovrat, Josef hrabě Serenyi, Norbert hrabě z Vrbna a Bruntálu, Adam hrabě Trauttmansdorff, Jan Hynek z Wiederspergu, Rudolf z Binova a Václav Klement ze Saltzy. Císařští arcieři a trabanti zůstavše střehli je až do příchodu Jeho Veličenstva, nejvyšší hodnostáři však odebrali se zase ke dvoru.

Duchovenstvo shromažďuje se v kostele sv. Víta a šlechtici se ubírají ke dvoru. Mezi tím shromáždili se klerikové a duchovenstvo, přítomní biskupové a prælati tohoto království Českého v zámeckém chrámě sv. Víta, kam i arcibiskup, jemuž korunování přináleží ode dávna, dostavil se v pravý čas. Rovněž na znamení dané velikým zvonem přibyli ke dvoru i nejvyšší hodnostáři zemští i ostatní páni stavové, jakož i v Praze přítomní páni vyslanci, knížata, ministři a šlechtici i jiní dvořané, jejich povozy a koně však, jakmile s vozů neb koni sestoupili, buď na velké náměstí u PP. barnabitů nebo po Prašném mostě musely odjížděti; všecky ke dvoru přibylé osoby nejvyšší a jiné zatím čekaly v císařských a královských komnatách a předsíních, ostatní v rytířských sínich a jiných příležitých světnicích, až Jeho císařské a královské Veličenstvo nejmilostivěji ráčil ze své komnaty vyjíti do chrámu kathedrálního.

Císař ubírá se v průvodě ke korunovaci do chrámu. Hned po 8. hodině z král. komnat vyšel Jeho cís. a král. Vel. v bohatém červeném plášti zlatě vyšívaném, na klobouce maje červené péro, řečené imperiální, s kolanou čili velikým řetězem zlatého rouna okolo krku; očekávali jej mimo zmíněné nejvyšší hodnostáře zemské ostatní páni stavové, jakož i vysocí ministři a šlechtici, jimž den před tím od císařských furýrů dvorských oznámeno, aby se dostavili ráno v 7 hod., rovněž i páni vyslanci a jiní dvořané po velikých schodech u obyčejné stráže zámecké dolů a přes obě veliká nádvoří, na nichž počínaje od zmíněných schodův až ke dveřím chrámovým u kaple sv. Václava tak řečené prkenné mosty položeny a pokryty bílým a červeným suknem, po jejichž obou stranách novoměstské a malostranské setniny městské, vzdávajíce zbraní čest, až ke vchodu k předdvoří do chrámu sv. Víta před kaplí sv. Vojtěcha ve dvou řadách byly postaveny až do chrámu zámeckého v tomto pořadí:

1. Šli středem tohoto špalíru císařští panoši.

2. Dvorští a zemští šlechtici stavu panského a rytířského, jakož i vysocí přísedící práva zemského s císařskými komořími a ti, kteří mají co činiti při úřadech dědičných, pak nejvyšší hodnostáři

zemští, kteří nebyli ani tajní radové ani rytíři řádu zlatého rouna, aniž měli nějaké jiné funkce při tomto průvodě.

3. Císařští tajní radové dle hodnosti, mezi nimiž i císařský nejvyšší maršálek dvorský Jan Kašpar hrabě Cobenzl, jenž téhož dne neměl žádného úřadu zvláštního.

4. Nejvyšší zemský dvormistr v království Českém hrabě Nostitz-Rieneck.

5. Hlasatel český sám ve svém obřadním rouše až ke kostelu s hlavou pokrytou, při vstupu do něho obnaženou, v ruce vzhůru nesa bílou berlu, na níž byl český lev.

6. Nejvyšší zemský maršálek v království Českém Jan Josef hrabě Valštein s obnaženým mečem sv. Václava, který byl vzat z kaple téhož světce, kdež se chová v archivě kapitolním, než se tajně donesl ke dvoru.

7. Jeho císařské a královské Veličenstvo pod baldachýnem, oděn pláštěm a po obou stranách provázen rytíři řádu zlatého rouna, jdoucími mimo baldachýn v černých pláštících slavnostních mezi arciery a trabanty.

Tento baldachýn, společným nákladem 3 pražských měst zhotovený z 8 pozlacených tyčí, z nichž na každé byl císařský orel, uprostřed prsou maje českého lva, a z látky zlatotkané se stkvostnými zlatými třásněmi krepinovými, připraven byl již ke příchodu Jeho Veličenstva dne 30. června; avšak tehdáž, protože pro silný déšť Jeho Veličenstvo vjezd nemohl slaviti koňmo, zmíněná města nejoddaněji posloužiti nedošla milosti, ale nyní jim Jeho cís. a král. Veličenstvo dole při východu u zmíněných velikých schodů nejoddaněji očekávali purkmistři a prim toři tři královských měst pražských, oděných černými pláštíky, zejména ze Starého města Marek Joanelli jako purkmistr a Jan Kašpar Brand jakožto primátor, z Nového města Josef Mislich z Willensteinu, purkmistr, a Konrád Breitenberger, primátor, z Menšího města Ondřej Gicht, purkmistr, a Karel Ferdinand Arnold, primátor, s přibráním z magistrátu hradčanského Františka Ferdinanda Flechtnera jakožto purkmistra a Ondřeje Ignáce Smrkovského jako primátora, a nesli jej nad Jeho cís. a král. Veličenstvem až ke dveřím chrámovým před kapli sv. Václava.

Za tohoto průvodu zvoněno všemi zvony v chrámě Svatovítském, máváno praporem na báni věže téhož kostela, bubnováno a troubeno od jízdectva a pěchoty při vlajících praporech, které se však, když se mimo ubíral Jeho Veličenstvo, jak obyčejně, sklonily, a čest vzdána zbraní.

8. Za Jeho cís. a král. Veličenstvem, avšak poněkud stranou a mimo baldachýn, šel na pravo setník tělesné stráže arcierů Leopold hrabě Herberstein v bohatém oděvě polním, kolem krku maje veliký řetěz řádový, na levo pak v nepřítomnosti setníka trabantů Jana Filipa Eugenia hrab. Merode, markýza z Westerloo etc., k rozkazu Jeho Veličenstva Gundaker hrabě Althan, rovněž bohatě jsa oděn jakožto ad hunc actum (k tomuto výkonu) ustanovený setník trabantů.

9. Papežský pan nuncius ve své rochetě a benátský pan vyslanec ve svém rouše.

Duchovenstvo císaře očekává v kostele. Zatím odebrali se nejdůstojnější vysokorodý kníže a pán, pan Ferdinand arcibiskup pražský, legatus natus, svaté Římské říše kníže a hrabě Khuenburg etc., nejdůstojnější blahorodý pán, pan Václav František Karel Košinský svob. pán z Košina, biskup královéhradecký, nejdůstojnější blahorodý a veleučený pan Daniel Josef z Mayernu, biskup tiberiadský a kapitolní probošt, pan Karel Dominik Řečický, kapitolní děkan u sv. Víta, veškerá kapitola i veškeří prælati v království Českém v průvodě kostelem až ke dveřím u kaple sv. Václava a očekávali tu Jeho Veličenstvo.

Když pak Jeho Veličenstvo přišel k těmto dveřím, byl od arcibiskupa, oděného pontifikaliemi, t. j. pluviálem, mitrou a berlou, a stojícího vně kostela hned u dveří po levém boku Jeho Veličenstva, přijat aspersoriem (kropenkou), drženým a podaným jemu od císařského obřadníka, almužníka a vrchního kaplana dvorního, a k políbení podán Jeho Veličenstvu též veliký kříž, zhotovený z arabského zlata od císaře Karla IV. blahé paměti, v němž byly tyto ostatky: dvě částice v podobě kříže ze svatého kříže našeho Spasitele, v jehož jedné části bylo viděti díru, kudy prošel hřeb, jímž Kristus Pán byl na kříž přibit; 2. jiná část hřebu, zasazená do zlata; 3. část houby, která při umučení Páně naplněna byla žluči a octem; 4. část provazu, jímž byl svázán Kristus, Spasitel náš; 5. dva kousky z trnové koruny. Jeho Veličenstvo kříž tento, podaný mu na zlatotkaném polštáři, pod nímž byl turecký koberec, kleče zbožně políbil a uctil.

Císař přichází do kaple sv. Václava. Jeho cís. a král. Veličenstvo vkročil pak do kaple sv. Václava za zvuku bubnův a polnic a s nim nejvyšší hodnostáři zemští, přísedící zemského práva, císařští ministři a ti, již zastávají tohoto království dědičné úřady, a hlasatel český; jinak nebyl vpuštěn nikdo.

Arcibiskup s duchovenstvem odebral se zpět do sakristie a zatím oblekl se v roucho mešní, přes něž vzal pallium arcibiskupské, a ostatní družina, než se Jeho Veličenstvo vrátil z kaple, rozestavila se před touto kapli až ke stupňům presbytáře.

Císař oděn rouchem korunovačním. Když se Jeho cís. a král. Veličenstvo chvíli v kapli pomodlil, jal se oblékati v roucho korunovační. Roucho toto královské i s domácí korunou, překrásnými drahými kameny ozdobenou, již dříve od cís. komorního platmistra (Zahlmeister) Jana z Isendicku za průvodu několika arcierův a trabantův tam soukromě přinesené a položené na stolek mezi křtitelnicí a oltářem sv. ostatků, skládá se 1. z kabátce dlouhého až k patám sahajícího, zhotoveného z atlasu karmesinového, ovroubeného zlatými krajkami, s úzkými zašpičatělými rukávy, jenž za příčinou pomazání na zádech jest poněkud otevřen a stuhami spiat a pravý rukáv jeho rovněž otevřen až k lokti a knoflíčky upiat; 2. z veliké a široké štoly, která z předu přes tento kabátec visí křížem, zhotovena jsouc ze zlatého grisetu karmesinového a ozdobena zlatými a hedbávnými třásněmi karmesinovými; dále 3. z pásu ze stejné zlatotkané látky karmesínové, obepiatého kolem kabátce a štoly; 4. z královského pláště téže látky zlaté a karmesínové s vlečkou dosti velikou, kolkolem na cípech něco málo, nahoře u krku však silně a hluboce ohrnutého v podobě visícího

limce hermelinem ozdobeného; 5. ze dvou punčoch barvy perlové a posléze 6. ze dvou střevíců ušitých z karmesinového atlasu a ozdobených zlatými kraječkami.

Nejvyšší dvormistr kníže Trautsohn sňal Jeho Veličenstvu řetěz řádový, a za pomoci nejvyššího komoří hrab. Sinzendorfa a královského zemského nejvyššího komoří Jana Arnošta Antonína Schaffgotsche hraběte a pána z Khünastu a Greiffensteina svléknuv plášť, Jeho Vel. oblékal se ve zmíněný kabátec přes bohatou vestu a pak v ostatní části roucha korunovačního, kolem krku pak dána mu řádová kolana od nejvyššího dvormistra a vstavena mu domácí koruna na hlavu.

Mezitím odebral se arcibiskup s duchovenstvem zase ze sakristie vedle kaple sv. Zikmunda pod velikým chorem ke kapli sv. Václava v průvodě, před nímž neseny 4 veliké svíce stříbrné s hořícími svícemi a bohatá umbella, za níž kráčeli za alumny infulovaní prælati s mitrou a v pluviále, avšak bez berly, pak za arcibiskupským křížem stříbrným, na koncích pozlaceným, kapitola svatovítská a posléz arcibiskup se svými 2 assistenty.

Císařovi assistenti duchovní ubírají se ke kapli sv. Václava. Dva duchovní páni assistenti Jeho cís. a král. Veličenstva nešli s průvodem, nýbrž dostavili se zároveň z kaple Martinické, kdež pan kardinál, odloživ pláštík a muzet, v nichž se tam byl dostavil krátce před příchodem Jeho Veličenstva do chrámu, oblékl kápi veliké na způsob, jak Jeho papežské Svatosti páni kardinálové assistují, červenou čepičku maje na hlavě a červený biret drže v ruce; biskup litoměřický však oděl se pluviálem a vstavil si na hlavu infuli, i postavili se u kaple sv. Václava po obou stranách dveří, aby mohli Jeho cís. a král. Vel., až vyjde z kaple, vziti do prostřed.

Když pak veškeré duchovenstvo došedši pod zmíněný chor, ihned se postavilo uprostřed císařské družiny, přišlé zmíněnou chodbou pod císařskou oratoří a rozestavené po obou stranách až ke vchodu vysokého choru, šel Jeho cís. a král. Vel. s jinými, kteří byli v kapli, mezi nimiž nejvyšší hodnostáři zemští, kteří vzali odtud s oltáře královské odznaky (regalia), dědiční pak úřadové každý, co měli nésti, a faráři pak tu teprve do kaple přibyli s ostatkového oltáře sňali zmíněná 4 stříbrná poprsí, k nimž 6 císařských panošů přistoupilo s hořícími bílými pochodněmi, a tito všichni postavili se pak na pravé straně zmíněné kaple Martinické, aby arcibiskupovi učinili místo, který potom přistoupil až ke dveřím kaple sv. Václava a zde Jeho Veličenstvu žehnaje, modlil se tuto modlitbu:

Omnipotens sempiterne Deus, qvi famulum tuum Carolum Regni fastigio dignatus es sublimare, tribue, quæsumus, ei, ut ita in hujus sæculi cursu cuncta in omnium salutem disponat, qvatenus a tuæ veritatis tramite non recedat. Per Dominum nostrum Jesum Christum, Filium tuum, qvi tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum.*) R. Amen.

*) Všemohoucí věčný Bože, jenž jsi služebníka svého Karla k vrcholu království povýšiti ráčil, uděl mu, prosíme, by tak během tohoto věku vše zařídil ke blahu všech, aby od stezky pravdy Tvé nikdy neustoupil. Pro Pána našeho Ježíše Krista, Syna Tvého, jenž s Tebou živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

Po této modlitbě zazněly bubny a polnice.

Císař v průvodě ubírá se ke hlavnímu oltáři. Potom Jeho Vel. vystoupiv z kaple, byl v průvodě ke hlavnímu oltáři veden k tamnímu trůnu duchovenstvem a ostatní družinou doprovázen až k patě vchodu k presbytáři před císařskou oratoří, kde bylo též několik císařských gardistů osobních, aby zadrželi lid tam se tísnící, v tomto pořádku:

1. Nesla se umbella mezi 4 alumny či akolyty, kteří nesli stříbrné svícny s hořícími svícemi.

2. Za nimi následovali infulovaní praeláti království Českého;

3. kříž arcibiskupský;

4. kapitola svatovítská;

5. arcibiskup, před nímž kráčel zmíněný císařský obřadník a 2 císařští dvorní kaplani v dalmatikách, se svými 2 assistenty, biskupem královéhradeckým svob. pánem Košínem a světícím biskupem Mayernem.

6. Čtyři starší faráři ze 3 královských měst pražských: z Týna, od sv. Jindřicha, od sv. Václava na Malé Straně *) a od P. Marie řečené na louži na Starém městě,**) kteří nesli zmíněná 4 poprsí sv. Bartoloměje, sv. Filipa, sv. matky Anny a sv. Barbory mezi 6 císařskými panoši nesoucími hořící pochodně komorní, ke hlavnímu oltáři sv. Vita a na něj je postavili.

7. Ostatní císařští panoši;

8. dvorní a domácí šlechtici stavu panského a rytířského a přísedící velkých desk zemských, mezi nimiž promíšeně císařští komorníci;

9. cís. tajní radové dle hodnosti;

10. hlasatel český sám;

11. královští čeští úřadové dědiční, nejvyšší dědičný strážce dveří sám.

Za ním kráčeli dva nejvyšší dědiční korouhevníci, kteří své korouhve dali včera večer soukromě donésti do kaple sv. Václava, a to ze stavu rytířského v zastoupení místo svého otce, podkomoří zemského, František Václav Markvart z Hrádku se svou korouhví, na níž uprostřed byl na jedné straně sv. Václav a na druhé straně znak zemský a vedle kolem znaky všech přivtělených královských českých zemí dědičných, totiž markrabství Moravského, vévodství Slezského, markrabství Lužického a hrabství Kladského, vše vyšíváno stříbrem. Tomuto po pravém boku šel nejvyšší dědičný korouhevník stavu panského se stejnou korouhví, avšak zlatem vyšívanou, Rudolf Josef Kořenský hrabě z Terešova.

Za nimi kráčel nejvyšší dědičný kuchmistr Václav hrabě Vratislav z Mitrovic s postříbřeným pecnem chleba a místo nejvyššího dědičného strážce pokladu dotčeného nejvyššího purkrabí zástupce František Václav hrabě z Vrtby uprostřed, místo nejvyššího dědičného truksasa, gubernatora a generálního kapitána ve vévodství Milánském Jeronyma hrab. Colloreda zástupce Štěpán Vilém Kinský

*) Na Malostranském náměstí. — **) Na Mariánském náměstí.

hrabě ze Vchynic a Tetova s pozlaceným bochníčkem chleba, dále místo nejvyššího dědičného číšníka Františka Josefa hrab. Černína z Chuděnic, vladaře domu Hradeckého a Chuděnického a nejvyššího lenního sudí v království Českém, zástupce jeho Děpolt Černín hrabě z Chuděnic, podplukovník pluku kyrysníků knížete Falcko-Sulzbašského s vinným soudkem pozlaceným a jeho assistent Karel Josef Novohradský hrabě Kolovrat po jeho levém boku se stříbrným soudkem; v každém z těchto soudků bylo 13 žejdlíků, v jednom červeného, ve druhém bílého vina, i položeny byly na přední podlahu, bochníčky chleba pak, majíci nahoře císařský znak, v jehož středu byl český lev, nad císařským orlem pak po obou stranách písmena *C. VI.*, pod orlem dole *Anno 1723*, pěkně malované, opatřené od cís. dvorního úřadu kontrolního, byly složeny na oltář ostatků v kapli sv. Václava. V pravo pak šel nejvyššího dědičného kráječe zástupce Jan Antonín hrabě Valdštein.

12. Po těchto dědičných úřadech šli královští nejvyšší hodnostáři zemští ve svém pořadí a dle svých úřadů nesli královské odznaky, totiž: ze stavu rytířského uprostřed s královským žezlem, jak shora dotčeno, místo ochuravělého nejvyššího písaře zemského zemský podkomoří v království Českém, po jeho pravé ruce Jan František baron Goltz jako zástupce zemského podkomoří a po levé Jan Ignác z Wiederspergu zase jako zástupce purkrabího kraje Královéhradeckého.

Za nimi v druhé řadě 3 nejvyšší hodnostáři zemští stavu panského, a to nejvyšší sudí zemský v tomto království Českém Josef František hrabě z Vrbna a Bruntálu s královským jablkem říšským, po jeho pravém boku præsident nad appellacemi na král. hradě pražském Václav Kokořovec hrabě z Kokořova a po levém præsident komory české Zikmund Valentin Hrzán z Harasova.

Ve třetí řadě následovali, a to uprostřed s královskou korunou českou nejvyšší purkrabí pražský Jan Josef hrabě z Vrtby, jemu v pravo nejvyšší kancléř v království Českém František Ferdinand Kinský hrabě ze Vchynic a Tetova a v levo nejvyšší dvorský sudí lenní František Josef hrabě Černín.

13. Nejvyšší dvormistr zemský v království Českém Antonín Jan hrabě Nostitz-Rieneck se svou berlou.

14. Nejvyšší maršálek zemský v království Českém shora připomenutý Jan Josef hrabě Valdštein s obnaženým mečem sv. Václava, jehož pochvu císařský komorník, než se šlo v průvodě do kostela, donesl na hlavní oltář, pak po dokonané korunovaci zpět do sněmovny a potom ke dvoru.

15. Za nejvyšším maršálkem zemským následoval Jeho císařské a královské Veličenstvo v rouše korunovačním, maje stkvostnou domácí korunu na hlavě a velký řetěz řádový kolem krku, mezi 2 svými duchovními assistenty, provázen jsa pány rytíři zlatého rouna a obvyklou stráží arcierův a trabantův po obou stranách.

16. Za Jeho Veličenstvem, avšak poněkud stranou, šel královský český nejvyšší komoří zemský, na zlaté misce nesa červenou atlasovou čepičku, patřící pod královskou korunu českou, z kaple

sv. Václava vzatou od nejvyššího purkrabí, jakož i ještě o něco pozadu na pravo shora připomenutý setník tělesné stráže arcierův a v levo setník tělesné stráže trabantův.

17. Papežský nuncius a benátský vyslanec zavírali průvod.

Takto Jeho cís. a král. Vel. odebral se do presbytáře čili do choru k hlav. oltáři, kdež oba jeho asssitenti při výstupu na stupně do presbytáře pod paždím se ho dotkli; i bylo mezi průvodem, když Jeho Veličenstvo vystoupil z kaple sv. Václava a přestaly zníti bubny a polnice, od hudebníků zpíváno responsorium:

„Ecce mitto Angelum meum, qvi præcedat te et custodiat semper: observa et audi vocem meam, et inimicus ero inimicis tuis et affligentes te affligam, et præcedet te Angelus meus.

V. Israel, si me audieris, non erit in te Deus recens neqve adorabis Deum alienum.

R. Ego enim Dominus." *)

Císař u hlavního oltáře. Jakmile Jeho cís. a král. Vel. přišel do zmíněného choru, učiniv proti hlav. oltáři poklonu, šel ke svému trůnu proti tomuto oltáři zřízenému a tam poklekl; arcibiskup pražský jakožto světitel, stoje tu před svým faldistoriem (stolici biskupskou) uprostřed na nejhořejším čili čtvrtém stupni postaveným, jehož pokrývka byla z červeného aksamitu zlatem ovroubeného, a obličejem jsa obrácen k Jeho Vel., modlil se nad nim tyto dvě modlitby:

(Bez mitry.) „Deus, qvi scis, genus humanum nulla virtute posse subsistere, concede propitius, ut famulus tuus Carolus, qvem populo tuo voluisti præferri, ita tuo fulciatur adjutorio, qvatenus qvibus potuit præesse, valeat prodesse. Per Christum Dominum nostrum.

Omnipotens sempiterne Deus, Coelestium Terrestriumqve moderator, qvi famulum tuum Carolum ad Regni fastidium dignitatemqve dignatus es provehere, concede, quæsumus, ut a cunctis adversitatibus liberatus et Ecclesiasticæ pacis dono muniatur et ad æternæ pacis gaudia te donante pervenire mereatur. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen." **)

(Pokračování.)

---

*) Ejhle, posílám anděla svého, aby předcházel tě vždycky a ochraňoval. Zachovávej a slyš hlas můj, i budu nepřítelem nepřátelům tvým a ty, kdož tě porážeji, porazím, i předejde tě anděl můj. — V. Israele, jestliže mě uslyšíš, nebude v tobě Bůh nový, aniž klaněti se budeš Bohu cizímu. — R. Já† jsem Pán.

**) Bože, jenž víš, že pokolení lidské beze ctnosti nemůže obstáti, dopustiž milostivě, aby služebník Tvůj Karel, jejž jsi lidu svému panovníkem učiniti ráčil, tak Tvou podporován byl pomocí, aby těm, jimžto má státi v čele, mohl prospěti. Pro Krista Pána našeho.

Všemohoucí, věčný Bože, vládce nebes i země, kterýž jsi služebníka svého Karla k výši a důstojnosti královské povznésti ráčil, připustiž, prosíme, aby všech protivenství zbaven, i darem církevního míru byl obdařen i k radostem věčného míru, jehož Ty poskytuješ, přijíti zasluhoval. Pro Krista Pána našeho. R. Amen.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Pokračování.)

8. Piseň Czeských Sedlakůw o gegich tiežkostech. (L. 23—24a.) Zajímavá píseň jedenáctislohová s nápěvem, osvětlující ostře tehdejší poddanské poměry, zasluhuje toho, aby zde celá byla otištěna:

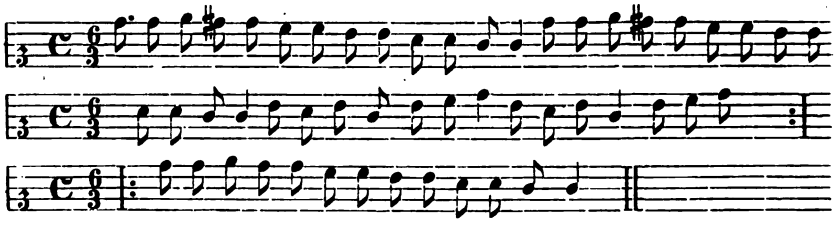

1. Žádný neví, co jest nouze, kdo ji nezkusil,
nešel bych já na robotu, kdybych nemusil,
darmo pánu dělati, těžké práce konati,
co nejvíce vymejšlejí, musí se státi.

2. Rychtářové rozkazují, i ti drábové,
na poddaný se potrhují nuzní chlapové,
mlčeti jim musíme, slova říci nesmíme,
jen abych se málo ozval, vyprášil by mne.

3. A ti páni officíři jen vždy hledají,
není-li co uděláno, hnedky nám hrozí.
musíme se kořiti a je pěkně prositi,
není-li možné učiniti, se vymluviti.

4. To jsou těžké velké práce, ty musím konati,
pánu svému i jinému se ukázati,
poněvadž to musí být a nelze tomu ujít,
žádný nemůž to oznámit ani vypravit.

5. Ve dne pánu, v noci sobě musím dělati,
chci-li ženu a mé děti ňák obživiti;
rád bych všechno podstoupil, i auroky zaplatil,
jen abych já kontribuci dáti nemusil.

6. Každý svátek i v neděli k rychtáři jíti,
do hromady rozkazuje peníze nésti,
dosti toho okusím, aby mně počkal, prosím,
nic nestačí moje prosba, do klády musím.

7. Jaké bídy a auzkosti musím vystáti,
což umějí naši páni dobře trápiti,
dopouští nás v nic uvést, o tom ještě zlá pověst,
když v stodole i v komoře není co nalézt.

8. Nevím, nevím co já smutný učiniti mám,
ach nebohý, já ubohý co dělati mám?
Snad již domu nechati musím, nebo pryč jíti,
neb neumím sobě rady jak udělati.

9. Ach, vy páni officíři, již se smilujte,
a v té mé velké nouzi se rozpomeňte,
roboty polehčete, kontribuci počkejte,
co namlátím, ze stodoly toho neberte.

10. Trochu mírně přece se mnou již zacházejte,
rychtáře i drábův na mne neposýlejte,
neb již na robotu jdu, strachem vadnu, všechen schnu,
bojíce se, boden bázní, co dělat budu.

11. Aj, již nyní k tobě, Bože, já se utíkám,
a za radu tvou přesvatou vždy tebe žádám,
abych dítky opatřil a mou živnost nezmařil,
račiž mi sám spomáhati, bych starosti zbyl.

9. *Osm epigramů latinských a jeden německý* (str. 24a—24b); z nich stůjž zde tento epigram: *In Podagricum.*

Forte pedes scelerum quandoque fuere ministri,
discant ergo pedes vulnera saeva pati.

10. *Ein nagelneues Spiel, traurig und lustig von Mayster Bartholomaeo Schepelio Schulmayster daselbst in hochdeutsche Reimen verfasset.* (List 25—43.) Velmi vtipná veselohra německá, složená praemonstrátem P. *Brunonem Lindtnerem.* Košetický podává plné její znění a připojuje k tomu zprávu, že byla r. 1662 ve dnech masopustních po třikráte hrána, a to posléze u přítomnosti kardinála Harracha, nejvyššího purkrabí a jiných vzácných hostí. Zmiňuje se také o osobách, jež tuto hru provozovaly. Tiskem vydána v »Sitzungsberichte der königl. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften« 1901.

11. *Hos ritmos in aula imperatoris quidam composuit a. 1668* (l. 43b—44a). Německá hádanka o 36 verších. Počíná se takto:

„Im Himmel ist ein Ding, es ist auch in der Höllen,
es ist nicht in dem Meer, doch in des Meeres Wellen,
so hats der Teufel auch, Gott hat es aber nicht,
was mag es doch wol sein? wer gibt mir hier Bericht?
Ganz Frankreich hat es nicht, es wird auch nicht gefunden
in Wenden, Spanien, aus Schweden ist es verschwunden atd.“

Rozluštění zní: „Est denique littera *l*.“

12. *Cantus a quodam fratre Laico de Abbate et Priore compositus.* (L. 44b—45b). Latinská píseň s nápěvem, v latině zúmyslně špatné, komicky působící. Líčí, kterak představení kláštera pochutnávají si při společných hodech na dobrém víně, jehož převor mladším řeholníkům odepírá, a kterak jeden z mladších na převora výčitkami se obořuje, načež opat všem dovoluje, aby pili. Píseň tato má 16 sloh o čtyrech verších. Počátek zní:

1. Factus quondam dies festus,
et vocatus ad comestus
Abbas, Prior et clausterus
cum totus familia.

2. Abbas est sedere sursum,
Et Prioris juxta rursum,
Ego sedet ad deorsum
inter et scholaria.

3. Fertur vinum saginatis
ad Prioris et Abbatis,
nobis pauper nihil datis,
sed ad dives animam.

4. Bibit Abbas cum Prioris
bonum vinum cum saporis.
propinatus ad doctoris,
datur aqua fratribus.

13. *Vinš šťastného zrostu a panování při radostném na svět narození nejjasnějšího knížete Jozefa v zpěv uvedený skrze Jana Karla Ignacia Rozenmillera, měšťénína Nového Mě. Pražského A° 1678.* (L. 46a—49b.)

„Býval na onen čas u Lacedemonských obyčej ten, že matky v nově narozené syny na soldatské terče kladli, jak zaznamenal Herodotus, a proto když k letům přicházeli a k rytířským činům spůsobní byli, nadjmenované matky, podávajíce jim štítu neb terče, těmito slovy k srdnatosti je nabádaly: ‚Aut cum hoc, aut in hoc. Nebo na tom nebo

s tím', jakoby říci chtěly: nebo s tím vítězství dosáhni, nebo na tom hrdinsky skonej. O podobném obyčeji činí tolikéž zmínku Claudianus in Honorio. Nápodobně slavný dům rakouský, království české a uherské erbovní štíty své v nově zrozenému arcikníže ti prostírají, ano i svatá říše orla svého poskytuje, aby v maličkosti heroickým činům předků svých, k ochraně všeho křesťanstva, jako i dědičných zemí zvykal.

1. Plesej, ó rakouská země,
lidé plesejte,
vzešlo žádostivé símě,
Bohu čest vzdejte.
Dědic z dávna vinšovaný,
od Boha snažně žádaný,
světu se zjevuje,
radost obnovuje.

2. Pole domu Rakouskeho
štěstí nabude,
když arcikníže ti jeho
zrostu přibude;
ottomanský škodný měsíc
zatemní se bohdá nejvíc,
když dá paprsky své
slunéčko rakouské.

3. Zapudí války, různice,
každou nevolí,
čest, slávu rozmnožujíce
doma i v poli,
pobožnosti, spravedlnosti,*)
Bohu, lidem s ochotností
ukáže se mile,
rozmnoží se v síle.

4. Dobrá rada se nemine
s ostrovtipností,
udatnost nikdy nezhyne,
nabude ctnosti,
vznese se jako orlice,
podnět otcovský majíce:
mocný v panování
dojde požehnání.

5. Probuď se, lve české země,
obnov se v síle,
vzhlédni na to šťastné símě,
přítomné chvíle,
Jozefa v něm míti budeš,
tak požehnání nabudeš,
vítej ho vesele,
měj naději cele.

6. Rozestři štít erbu svého
tomu mocnáři,
připoj vinš k cti, chvále jeho,
ať v lvové záři
lva z pokolení Judova
přidá se mu síla nová,
k ochraně křesťanův,
k záhubě pohanův.

7. Chce-li s Konstantinem býti
vítězným pánem,
toho bude moct užíti
v znamení slavném;
ey, toť vítězné znamení,
nad něž nic jistšího není,
zem Uherská dává,
kříž Páně podává.

8. V tom on znamení zvítězí
nad nepřátely,
škodlivé úklady zkazí,
aby poznali,
kmen být domu Rakouského,
církve obhájce mocného;
pro čest, slávu Boží
najde věčné zboží.

9. Lkala jsi, země Uherská,
pod jhem tyranským,
bylas roztrhána všecka
způsobem manským:
Jozefa máš Constantina,
Leopolda pana syna:
ten tebe oslaví —
Bože, dejž mu zdraví!

10. Tvá patrona Matka Boží
mezi kacíři,
vidí zraněné své zboží
mezi mordýři,
Phinees na svět přichází,
ten škodné zhoubce porazí,
když horliti bude,
cti, slávy nabude.

11. Orle, orličátko malé
přijmi v ochranu,
dojdeš cti, slávy nemalé
v císaři pánu.
z orlice orel pochází,
po předcích se jistě zdaří,
vítej svatá říše,
vítej ho tím spíše.

12. Vy pak svatí nebeštané,
opatrovníci,
kteří máte v své ochraně
země patřící
k dědičnému panství jeho,
přimlouvejte se za něho,
ať s Boží pomocí
dosáhne cti, moci.

13. Zvučně plesejte křesťané,
píseň zpívejte,
zvelebujte jméno Páně,
čest Bohu vzdejte,
padněte na svá kolena,
k uctění Božského jména,
srdečně zvolejte,
od Boha žádejte.

*) Pietate et Justitiâ, pro deo et populo, consilio et industriâ.

14. Bože rač ho zachovati
od zlé příhody,
tak aby mohl minouti
všeliké škody,
rač příti věku dlouhého,
zdraví, prospěchu dobrého,
dej svaté anděly,
by oň péči měli.

Echo ku poctivosti nejjasnějšího v nově narozeného arcikníšete hlahol vzdávající. První litery jsou z jmen vzaté: Jozef, Jakub, Jan, Ignatius, Antonius, Eustachius.

Může se zpívati jako: „Zde, zde chtěj se dát najíti."

Echo

IO volej, svatá říše, poklad se ti zjevuje — *můj je.*
ZEPHyrus ti věje tiše, tesklivosti zbavuje — *tu je.*
I kdo je tu, zdaž dědic můj, kterýž mne obveselí? — *velí.*
A bys odňala smutek tvůj, tak nabudeš posily — *síly.*
*K*terak mohu vysloviti mou převelikou radost? — *radost.*
*U*slyšána chtíce býti, v tom jest byla má žádost — *mám dost.*
*B*laze vám, dědičné země, z klenotu tak drahého — *mého.*
I jak slavné máte símě, přijměte radost z něho — *jeho.*
*A*ch, jedinké potěšení, poskytni mně radosti — *dosti.*
*N*a němž zakládám mé jmění, zavítej drahý hosti — *ó cti!*
I plesej, plesej, český lve, rozněcuj se v mocnosti. — *v ctnosti.*
*G*iž vzešlo potěšení tvé, rci: zdráv buď, drahý hosti, — *dosti.*
*N*ad to jistě říci mohu, že mám na tobě dosti. — *hosti.*
A v tobě se jistě zmohu, najdu plnost milosti — *dosti.*
*T*oho, moji patronové, račtež vy přichrániti — *chrániti.*
I o arcikníže nové bedlivou péči míti — *míti.*
*U*datní strážní duchové, přijměte v svou ochranu, — *v schránu,*
*S*rdce mé jest toho chtivé, ať mine skrz ochranu — *ránu.*
*A*ch, Echo, rci jméno jeho, zdali nesluje Josef — *Josef,*
*N*ebe mně dá štěstí z něho, ochránce bude Josef — *Josef,*
*T*ím Egypt měl správce svého, též jménem nazvaného — *ctného,*
*O*chránce velmi správného, zástupce lidu všeho — *svého.*
*N*ový Josef, pěstoun Krista, chléb živý nám dochoval — *choval.*
I nám všem Josefa chystá, jenž by nás opatroval — *choval.*
*U*měním, dobrým zvedením, ochranou své pravice — *více.*
*S*nad by více v nás vkořenil čtení svaté Trojice — *více.*
*E*a, ctný Rakouský kmene, chléb angelský tvá radost — *žádost.*
U tebe my se shrneme, naleznem pravou sytost — *milost.*
*S*právce první Rudolf lidu pro uctění svátosti — *v ctnosti*
*T*ou zvelebil slávu rodu, dosáhl velebnosti — *množství.*
*A*n samo císařství římské za pána jej uznalo — *znalo.*
*C*o slunci ozdoby říšské, moc panování dalo — *dalo.*
*H*le, jak Bůh lid svůj miluje, když nám Jozefa dává — *dává.*
I tímť nás obveseluje, že bude dobrá správa — *práva.*
*U*čměž my se děkovati Spasiteli našemu — *jemu.*
*S*lávu, štěstí vinšovati, dědici tak šťastnému — *svému.*

Chronosticon přítomného leta: BVD gMeno Panle poChWaLeno na Wlekl. Požehnej Pán BVh skrz ArCíknížle toto, sLaWneho DoMV RakaVského. Anno MDCLVVVVVIII.

14. Německá báseň složená k téže příležitosti jako předešlá, „authore *Sigismundo Zerovicz* AA: LL: et Phliae Magistro, nec non JUCanditato A^0 1678". (List 50a—51b). Má deset šestiřádkových sloh.

51. „*De utilitate linguae Graecae.*" (List 52a.) Latinská báseň o 21 verších. Začátek:

„Quisquis Grammaticam vis discere, discito græce,
Ut recte scribas, non prave, discito græce.
Si græce nescis, corrumpis nomina rerum.
Si græce nescis, male scribis nomina rerum."

16. *„Recept pro zdraví duše"* latinsky (l. 52b) a česky (l. 53a). Znění české:

Duše která zhřeší, onať umře.

Recept pro zdraví duše:

Vezmi

- koření: pravé víry; upřímného srdce; hojné pobožnosti
- listy: jisté naděje; hojného milosrdenství; veliké milosti
- květy: fialy pokoje; růže lásky; lilium čistoty
- semeno: postu pravého; almužen; modliteb
- ovoce: peluňku skroušení; aloe vyznání; akkaryk**) dostiučinění; mirhy pokání; kadidla potupení světa

každého co můžeš nejvíce.

Zamíchej v moždíři svědomí a stluč paličkou bolesti, míchej hůlkou spravedlnosti, prosej pamětí utrpení Kristova, rozpustiž cukrem Božího milování, vlož do vody slz, přistav k ohni zarmoucení, protivenství a trpělivosti. Nadělej konfektův, vlož do škatulky srdce, a těch každého dne čistou myslí užívej, rozkusuj a tak na duši budeš zdráv.

16. *Aggratulatio de felici natali Maximiliano Epo Litomericensi, facta a nostro Conventu A⁰ 1664.* (List 53b.) Latinský blahopřejný list.

17. *De facienda annua consignatione admonitio.* (List 54a—55a). Nařízení opata Jenoryma ze dne 7. března 1675 dané členům kláštera Strahovského, aby dle statut do neděle smrtné podali mu seznam peněz i věcí, jež každému k užívání byly propůjčeny.

18. *Breve votum filiorum Sion ad pronatalem diem patris sui optimi et aeque maximi Revermi Praesulis Caspari a Questembergh A.C.MDCXXXIII. Ipso regalium sacro die.* (List 55a—60b.) Latinská blahopřání členů řádových opatu Kašparu Questemberkovi v řeči nevázané i vázané.

19. *Extractus expensarum Rmi Dni Questembergii pro utilitate Monasterii Strahoviensis.* (l. 61a—61b.)

Seznam toho, co opat Questemberk pro klášter Strahovský pořídil: „Sedilia in oratorio constant 100 thaler., faldistorium 230 thal., altare s. Catharinae cum ferreis cancellis 520 thal., argentea crux in umbella 1000 th., imago in choro crucem bajulans 150 th., statua s. Elisabethae argentea 400 th., statuæ ligneæ s. Norberti et s. Augustini in ecclesia 350 th., lampas argentea in choro 706 th., pedum cum catenula aurea 844 th., columnae fusiles sub altari s. Norberti 404 th., angelus major in sacello s. Norberti 500 th., minor angelus 51 th., bases suppositæ angelis majoribus de foris 250 th., sex imagines vitæ s. Norberti in ecclesia 900 th., sola deauratio summi altaris 1200 th., corona supra

**) V lat. textě „agarici".

sacellum s. Norberti 1680 th., stalla in ecclesia Strahoviensi 1117 th., pavimentum in choro marmoreum 1100 th., imagines apostolorum in superiori ambitu 570 th., braxatorium 5749 th., sola fundamenta seminarii nostri 12991 th.; totum seminarium in solo ædificio externo 68.497. — (Celková suma:) 99.409 th. K tomu poznamenal Košetický ještě: „Haec fusius tomo V. Quodlibeti mei folio 524."

20. *Epitaphium comitis Wallenstein.* (Fol. 61b.)

„Hie liegt und fault mit Haut und Bein
der grosze Kriegs-Fürst Wallenstein,
der grosz Kriegsmacht zusammenbracht,
doch nie gelieffert recht ein Schlacht.
Grosz Gut thet er gar vielen schenken,
dargegen auch viel Unschuldig henken.
Durch Sterngucken und lang tractiren
thet er viel Land und Leuth verlieren.
Gar zart war ihm sein böhmisch Hirn,
kont nicht leiden der Sporn Klirrn,
Hahn, Hennen, Hund er bandisirt
aller Orten, wo er losirt.
Doch musst er gehen des Todtes Strassen,
den Hahn krähn und den Hund bellen lassen.***)

(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 7. (od r. 1599 do 1601.)

T. l. v sobotu po pam. navštívení sv. Alžběty (3. července) přišla náhle *voda* veliká tak, že jest *škody* za mnoho set *na seně* i jiných věcech, vokurkách, melounu *zdělala.* Sena mnoho v kopkách pryč vodnesla, podkalila a před tím v neděli, v pondělí, v outerý, v středu znamenitá zima a větrové velicí byli, od kterejžto zimy rorejsů, laštovic mladejch a starejch hladem a *zimou* zde po vesnicích i jinde veliké množství i na hnízdech *zemřelo.*

It. t. l. v pondělí po pam. rozeslání sv. ap. (19. července) ráno velice třikrát zahřmělo, v kterýmžto zlej zapálil Matoušovi Dobšovi mandel. Však potom zase uhašeno. Potom po nešpořích k víčerou velikej příval a hřímání bylo. Zlej jednomu sedláku z Lenešic stůh zapálil a u téhož stohu jednoho pacholka zabil. I na tafe v též vsi Lenešicích komín rozrazil a týž pacholek zabitej na druhého pacholka, kterej s ním šel, upadl, tak že týž pacholek leže ve spod, jsa omámenej, kdyby sedlák ňákej jeda tudy ho od toho zabitého nevytáhl, byl by také uhořel. Ale jsouc velice opálený s těžkostí živ zůstane.

T. l. v středu po rozeslání sv. ap. (20. července) umřel Jan Fikler z Drážďan rodem, mládenec vyrostlej, který byl u JMC. p. rychtáře p. Jiřího Dědka z Vlkové za Jiříka, syna jeho, na stravě, aby se jazyku českému učil. Nebyv ještě u něho zouplna pět neděl, na zejtří po nešpoře u sv. Petra poctivě pochován.

V neděli po proměnění Pána Krista (10. srpna) l. t. byl pokřik velikej. Ráno před raním kázáním *zapálilo se v komíně u* Man-

***) Srv. „Sborník" III. 1. str. 62.

daliny *Gregorovic*, ale však bez ublížení a škody jinejch sousedův zasy uhašeno.

T. l. v ponděli předcházející památku sv. Barthotoměje, jinak 23. d. m. srpna po 18. hodině vyšel oheň v m. Berouně z domu jednoho hostinského Beneše Gregnara z podkroví nedaleko komína, od kteréhožto ohně všecko město k zkáze jest přišlo, tak že téměř na prach shořelo krom ňákých 6 neb 7 malých chaloupek, který při zdech městských byly, ty toliko zůstaly. Chrám Páně se všemi klenoty kostelními, věže se sesula, zvonové se slili, škola, fara, rathouz, masný krámy, pivovary, cihelna, dvě fortny a několik bašt ve zdech městských od ohně velikou škodu vzaly. I na předměsti některé přední dvory shořely.

T. l. ve čtvrtek po pam. narození P. Marie (9. září) vyšel oheň v *Slaným* městě u fortny pod rathouzem. Shořely tři domy. Potom odtud se dalo na lounský *předměstí* a to všecko i s stodolami *shořelo*. A potom opět na zejtří v městě vyšel, ale hned uhašen byl beze škody; v městě $3^1/_2$ domu na dvojím předměsti dvorů 64, stodol s obilím 35 s obecním dvorem a stodolami (shořelo).

T. d. a l. v noci na pátek po třetí hodině *umřel* na červenou *Václav*, *syn Šimona Peřiny*, jednoho z starších obecních, potom na zejtří s *synem Janem Jiříka Šprýmka*, kterej též ve čtvrtek umřel, spolu v jednom hrobě pochováni sou u sv. Petra.

T. d. a l. (v pondělí po sv. Františku, 10. října) Šťastný Barbory ručníkářky syn a Václava ručníkáře pastorek ukrad dceru Adama Steklika z Světic, ouředníka na Pšanech jmenem Annu, kterážto maje s týmž Šťastným srozumění do Lišťan na posvícení šla a on tam pro ni přijel. Potom vzavši ji odtud na vůz, jel s ní až do Vinařic a tam se s ní oddal.

T. l. v neděli po sv. Havle (17. října) při vydávání ouřadu Ondřeje Cholossia Pelřimovskéko jedli ukrutně dobrej meloun a nový víno mest pili.

T. l. v ponděli po sv. Havle (18. října) *umřela paní* Mandalena v Lenešicích, paní manželka urozeného a statečného rytíře pana *Jiřika Tvobolta* Černina z Chudenic a *na Lenešicích*.

T. l. v outerej po sv. Linhartu, jenž jest 9 d. m. listopadu ženil se poctivý mládenec Řehoř Zhorský z Kladrub, správce školní města Luna. Pojímal sobě za manželku Marketu po dobré paměti Petrovi Caseliovi Hradeckém, měšťěnínu a písaři radnímu obce této zůstalou vdovu a sňatek svatební činil. (Byla Macecha Jana Cholossia).

T. l. v outerý po sv. Martinu rytíři 16. d. m. listopadu ženil se *Pavel Vraštil* z Žatce, pojímal sobě za manželku Rejnu Jana Janovskýho jinak Vojna dceru. Neví se, jak do městského práva přišel. (Scortum, šelma a z kurvy syn, rabula etc. Náhle zcepeněl. Položili ho mezi katy a biřice).

T. l. v ponděli po narození Krista P. (27. pros.) umřel uroz. pan Adam Hruška z Března a na Pšanech.

T. l. (1600) v pondělí po sv. Fabiánu a Šebestiánu (24. ledna) umřel Matěj Beran pernikář, soused na velikém předměstí m. Luna, člověk pokojnej a pobožnej, kterej žádnýmu ani kuřátka nerozhněval

a (s) sousedy svými vždycky dobře a v pokojném srozumění zůstával.

T. d. a l. pochován ve vsi Citolibi pan Adam Hruška.

It. t. l. v středu na d. pam. sv. Fabiána a Šebestiána *vdávala se* urozená *paní Anna Winklmanova* z Bílejova a v Charvátcích; pojala sobě za manžela urozeného pana Floriana Daniele Mejstřického z Vatykánu, místosudího dvorského království Českého a t. d. též i svadba svadební konána.

T. l. v středu po sv. p. Dorotě (9. února) *ženil se Bartoloměj Kurka* soused z města Slaného, pojal sobě za manželku Annu po Matiáši Svídnickým zůstalou vdovou. Má již pátýho vdovce, čtyry mistry a jednoho bakaláře.

T. l. v pondělí po n. Reminiscere (28. února) umřela v Pánu paní Kateřina Rafaelka, žena milosrdná a pravá matka žákovstva a chudých sedláčkův, kteráž po všechen čas života dobrými skutky se stkvěla.

T. l. v n. postní Laetare (12. března) po samým vobědě umřel Václav Dabita jinak Huml v šatlavě, kterej dlouhej čas v témž vězení pro dluh Matoušovi Šarhanovi, rychtáři Rotčovskému povinného (!) seděl a potom ve čtvrtek po též neděli vo kumpletě pochován.

T. l. v pondělí (13. března) hned na ráno po též n. Laetare po 9. hod. zapálilo se v Lenešicích v panský stodole. Někteří rozprávějí, že by ňákej vovčák, kterýho pán upral, pohrůžku učiniti a zapáliti měl. Jiní praví, že by syn jednoho sedláka, kterýho v těžkém vězení dlouhý čas měl, kterýžto hned po tom pryč utekl, když se zapálilo, to učiniti měl. Shořelo dvoru selskýho třímecitma a dvůr panskej hned do čista se všemi nábytky vobilim a dobytka velice mnoho velikýho i menšího se zdusilo a shořelo.

T. l. v pondělí po neděli provodní (10. dubna) napadlo sněhu přes kůtky, jehož mnozí starožitní a letití lidé nepamatují.

Též t. r. tak veliká ukrutná a stálá zima byla, že v dosti hlubokých studnicích, které v domích i v lošich byly i jinde, v pokojích zmrzli tak, že od čtyryceti let takové zimy se nepamatuje.

T. l. v outerý, ve středu, ve čtvrtek (11., 12., 13. dubna) po provodní neděli velicí mrazové byli tak, že téměř vůz s dosti velikým nákladem zdržel.

T. l. v pátek po provodní neděli (14. dubna) ráno po 10. hodině zbořil se předek domu při světnici Janovi Cellerovi jinak Chrtovi.

A potom t. d. u večer po čtyrmecitmé hodině u Tomáše Vrabce malý služebník Volf Šumburk z Novejch Hradů byvši s ňákým myslivcem téhož pána Novohradskýho, střelil k tomu myslivci v světnicí, trefil ho na levý noze ve stehno, až na skrz kulka mu vyskočila. Od kteréhožto postřelení té noci na sobotu umřel. Praví, že, když k němu střelil, Václav Dlouhejch měl tomu jistému služebníku veleti, aby utekl a jeho také i z světnice vystrkoval.

T. l. ve čtvrtek po n. Jubilate (25. dubna) naprchlo sněhu říkaje přes kůtky a potom v pátek mráz tuhý tak, že led tlusťí nalezen byl nežli tolar.

T. l. v pondělí po n. Cantate (29. dubna) oddal se po kázání Jan Celler s Káčou Čapkovou a t. d. dala mu žena pohlavek.

T. l. v pondělí po n. Exaudi (15. května) vdávala se urozená paní Kateřina Šelnberková, rozená z Weitmille a na Toužetině, a pojímala sobě ňákého pana Petra Lindyna (recte z Libentálu) (viz Dačický II. 102).

T. l. v neděli den sv. Trojice (28. května) přijela lekací mozkovská v počtu 60 osob, potom na zejtří jeli do Litoměřic jednati při císaři.

T. l. v sobotu po sv. Medardu (10. června) v noci na neděli ve vsi Smolnici ňácí lotříkové vyloupali kostel a pobrali v něm hermelín, který nad hrobem nebožtíka pana Šelnberka byl, vostruhy, tulich, kord, kalichy, vornáty i jiné věci, kteryžto po správě jiných celý za 400 státi mohly.

T. l. v outerý po sv. Medardu (13. června) ženil se Jiřík Šiffl z Wosršteina, pojímal sobě za manželku pannu Kateřinu, dceru Daniele Raka, sladovníka a t. d. svatba hojná konána.

T. l. v pondělí po sv. Vítě (19. června) vysláno 8 koní z města tohoto a jeden fasuňk na poručení J. Mti. p. komorátův k vezení municí vojenských až do Vídně. (Formani vysláni do Uher.)

Drahé žito. T. l. ve čtvrtek d. pam. sv. Petra a Pavla (29. června) Jan Kythar prodal 9 strychů žita, strych po 3 kop. 45 gr. a Piseckej Jan prodal žita strych po 3 kop. 50 gr. míš.

T. l. ve středu po sv. Janu Křt. (28. června) mráz dosti velikej vinicím a jiným úrodám zemským nepříliš příjemnej.

T. l. ve čtvrtek den pam. sv. Petra a Pavla stala se nešťastná v městečku Slavětíně příhoda, tak že ohněm 33 domy do gruntu shořely i s panskými stodolami. Zapálily ňáký děti jednoho pekaře.

T. l. ve čtvrtek po pam. sv. Markety (20. července) mezi čtvrtou a pátou hod. v noci na pátek Vít Frnousek jinak Tichý řemesla hrnčířského na malém předměstí, strativ krádeží 15 kop míš., zastesk sobě vosidlem kleče a maje nohy křížem se oběsil. A ten jistej zloděj, který mu takové peníze i jiné věci pobral, dostal se před tím v středu do vězení, potom v sobotu na den rozeslání sv. ap. (15. července) houžví ztrestán, tento pak způsobem obyčejným t. d. odpraven.

T. l. od času sv. Trojice až do Nového léta (od 28. května až 1. ledna) veliká a téměř neslýchaná drahota v mnohých krajinách přes paměť lidskou byla, tak že na Moravě v Znojmě, v Těšíně po 12 kop. míš. strych žita, jinde po 5, po 6, po 15 kop., v Sedmihradský zemi po 18, v Polště též, v Turcích pak po 35 kop. míš. se kupovalo. V Němcích pak, v Nýdrlantu veliká hojnost od žita a ovsa bylo tak, že sem do Čech do Prahy a do jiných měst takové obili v hojnosti vozíc dodávali, čehož lidé aby z Němec do Čech vobili voziti měli, jak živi nepamatují. Voves v Praze jednoho týhodne po $2^1/_2$ kopě byl, ale že ho tak mnoho Němci navezli, hned jeden týden jedna kopa spadla a žito po 4 kopách, pšenice po 5 kop. A jednoho týhodne nemohouce Moravané vobili míti z Prahy více než za 500 kop míš. chleba vyvezli.

(Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

†

JUDr. František Ladislav Rieger.

Dokonal pouť pozemskou dne 3. března t. r. stařičký osvědčený vůdce náš, odletěl veliký duch jeho do blažených končin nadhvězdných, aby hojnou odměnu vzal za všecky práce konané ve prospěch vlasti a národa nezištně, obětavě, s láskou zářící všemu potomstvu příkladem stkvělým. Věnoval národu 200.000 korun, jež od národa dostal jako čestný dar, k účelům vědeckým a dobročinným a zanechal mu závěť, v níž dojemnými slovy mu doporučí, čím se říditi a spravovati, aby dodělal se žádoucích úspěchův a neutrpěl ztráty v národním svém bytí. Vděčný národ vystrojil mu pohřeb velkolepý, v pravdě královský na posvátný hřbitov Vyšehradský. Odpočivej v pokoji!

Redakce.

Husův pomník na Staroměstském náměstí. Až někomu dolehne na mysl, aby se postavil památník 27 pánům, rytířům a měšťanům popraveným dne 21. června roku 1621, bude si najisto přáti a žádati, aby věnováno k tomu bylo místo na Staroměstském náměstí, kde se dála poprava. To by bylo odůvodněno. Zdali by se vůbec a tam zvláště hodil, o tom by mnohý rozvážný troufal si pochybovati. Ještě méně odůvodněno a případno jest chtíti tu postaviti pomník M. Janu Husovi. Socha jeho patří na místo, kde působil, je-li dána možnost, aby tam mohla státi, a ta v tomto případě dána jest, totiž náměstí Betlémské. Proti místu tomu by se nevzpíral žádný katolík a k tomu radil též architekt Polívka, jenž, ač evangelík, nemá oči zaslepeny. Nyní když zbořením Gränova domu uvolnil se krásný pohled na chrám sv. Mikuláše na Starém městě (a částečně i na chrám sv. Víta), rozhodně se nehodí před tento kostel a vadil by tu i kommunikaci. Dle plánu příští úpravy Starého města, jejž vypracoval architekt Sakař, měl by se pomník Husův postaviti před palác knížete Kinského. Tu zase bude příliš na blízku soše Panny Marie. Zdali pak zarytá umíněnost jednotlivců podlehne rozumným důvodům chladně uvažujících mužů, že se socha Husova na Staroměstské náměstí nehodí ani z důvodů historických ani aesthetických.

Redakce.

Zbožnost císaře Karla VI. a prince Eugena Savojského. Podává *Dr. M. Kovář*. Loth ve svých letopisech zaznamenal při audienci prince Eugena Savojského na rozloučenou u císaře Karla VI. před odchodem jeho k vojsku (před bitvou u Bělehradu r. 1717 pod názvem „Werkwürdige Begebenheit bey dieser Audienz) toto: Princ Eugenius měškal ještě ve Vídni, ana se vojska soustřeďovala v Uhrách. Když se posléze dostavil k audienci na rozloučenou, osvědčil císař tomuto hrdinovi obzvláštní milost a vyznal, že kromě Bohu jeho moudré ostražitosti a péči děkuje za klidné držení svých zemí dědičných a za štěstí proti

dědičnému nepříteli. Napomínal jej, aby ve věrnosti a horlivosti dosud domu rakouskému osvědčené neklesal, jelikož ani on (císař) ve zřejmých důkazech své milosti k němu též neochabne. Mimo to císař ubezpečoval prince, jak jeho hrdinské činy z minulé výpravy vojenské a jeho veliké zásluhy jej postavily do takové zasloužené výše, že i tohoto roku musí mu opět ponechati velitelství při vojsku, přece však že se rozhodl vyvoliti ještě jednoho generalissima, kterého nad sebou uznati že princ tím spíše nebude váhati, protože jest nad něj větší. Princ Eugenius divil se z počátku tomuto rozhodnutí císařovu; když mu však císař podal kříž démanty bohatě vykládaný, řka při tom: *„Tentoť jest nejvyšší generál, jemuž podřizuji vojsko a pod jehož velením státi Vaše láska dá si líbiti.“* Princ s hlubokou uctivostí přijav kříž, slíbil, že jej po celou výpravu vystaví v polní kapli, že jako dobrovolník státi bude pod velením tohoto hrdiny a bez něho že nepodnikne ničeho. V tom následoval tento nejslavnější císař zbožného ctitele svatého kříže a praotce domu rakouského Rudolfa I., kteryžto po své korunovaci v Achách, žádaje od knížat říšských, aby mu složili obvyklou přísahu věrnosti, ale když tito se vymlouvali, že není tu císařského žezla, aby na něm dle zvyklosti složili přísahu, s nejbližšího oltáře sňal kříž a pravil: »Tento bude v každé době mým žezlem.« Kříž dal pak vyšíti na své prapory a zvítěziv na Moravském poli pod tímto znamením, vystavěl v Tulně v Rakousích klášter a věnoval jej svatému kříži.

Vylíčiv do podrobna, co se událo před bitvou a po bitvě u Bělehradu, Loth dodává: Turci zvlášť si stěžovali do granátníků, které nazývali křesťanskými janičary. Vojsko císařské pak se znenáhla ubíralo do zimních ležení a princ Eugen odcestoval do Vídně, kam dorazil dne 19. října. Tak tedy šťastně pro císařské zbraně skončila tato výprava IesV Chrlsto GeneraLIssIMo Coronante, CaroLo Cæsare regnante, EVgenIo PrInCIpe Cooperante (1717).

Korunovace císaře Karla IV. na krále uherského. Dle letopisů Lothových podává *dr. M. Kovář.*

Císař jede do Uher ke korunovaci. J. V. ustanovil den 22. m. května t. r. (1712) dnem korunovačním, pročež se v čas z Vídně vypravil na cestu do Uher a šťastně dostal se 19. května do Prešburka. V příštích dvou dnech vše, čeho se ještě nedostávalo ke korunovaci, doplněno a uspořádáno, obzvláště pak bedna se svatou korunou a ostatními odznaky říšskými z hradu od strážců koruny v průvodě arcibiskupů, biskupů a uherských magnatů s prapory 10 království do sakristie kathedrálního chrámu sv. Martina přivezena.

Obřady před průvodem korunovačním. Dne 22. o 5. hod. osoby k tomu určené otevřevše bedny, postavily odznaky a svatou korunu na ustanovené místo v sakristii, při nichž museli zůstati páni strážcové koruny. Po straně hlavního oltáře připraven byl stůl a na něj položen plášť královský a jiné odznaky. O 6. hod. shromáždili se uherští magnáti a stavové na koních v domě palatinově a doprovodili jej pak do hradu, kdež se byli zatím sešli knížata a ministři. Praeláti a biskupové shromáždili se v paláci arcibiskupském u pana kardinála a arcibiskupa ostřihomského, vévody sasko-žičského, provázeli Jeho kníž. Eminenci do kathedrály, kdež se oděli rouchy kněžskými, aby uvítali Jeho cís. a král. Veličenstvo. Pan „personale“ a kromě něho poslanci stavy říšské zastupující jakožto nutní svědkové korunovace odebrali se na svá místa.

Císař ubírá se do chrámu ke korunovaci. Po 7. hod. vyjel i J. V. z tvrze a oděn jsa nanejvýš stkvostným, drahými kameny, zlatem a stříbrem se třpytícím rouchem uherským, vsedl na koně zvlášť ozdobeného a vyrazil s četnou družinou městem do chrámu, provázen jsa bezprostředně svým nejvyšším štolbou, nejvyšším komořím a gardovým setníkem. Když v nejlepším pořádku dorazili ke kathedrálnímu chrámu, ubíral se průvod po schodech u brány dunajské. Když se J. V. přiblížil ke dveřím chrámovým, byl od J. Em. pana arcibiskupa ostřihomského, od biskupův a praelátův oděných rouchy kněžskými uvítán a svěcenou vodou pokropen. Když císař vstoupil do chrámu, byly dveře chrámové zavřeny a zůstaly zavřeny dotud, až se J. V. usadil na trůně. Papežskému nunciovi, vyslanci benátskému, rytířům zlatého rouna a cís. tajným radům vykázána jsou místa od nejvyššího dvormistra. Německým a uherským dámám postaveny tribuny a německým a uherským komissařům nařízeno, aby je usadili. Vyslanci cizích říší i s hlasatelem doprovodili J. V. do sakristie a infulované duchovenstvo, před nímž nesen kříž, vyšedši ze sakristie, kdež byl J. V., zahájilo průvod.

Průvod ze sakristie k hlavnímu oltáři. Nejprve neseny vlající prapory 10 království od osob uherských stavů po dvou v tomto pořadí: »Hungariæ et Dalmatiæ, Croatiæ et Sclavoniæ, Ramæ et Gallitiæ, Lodomeriæ et Serviae a posléze Cumaniae et Bulgariæ.« Za nimi následoval uherský hlasatel a 2 strážcové koruny. Pak neseny odznaky, a to: kříž od král. komořího, meč sv. Štěpána od vrchního číšníka, „pacem“ od vrchního ubytovatele, říšské jablko od bána chorvátského, žezlo od nejvyššího sudí (judex curiae) a koruna od palatina Hungariae. Říšský maršálek kráčel s obnaženým mečem před králem, po obou stranách J. V. šli dva biskupové, za ním následovali nejvyšší dvormistr, magister curiae, a velevyslanci. V tomto pořádku ubírali se za zvuku kotlů, bubnů a varhan k oltáři hlavnímu, na jehož pravé straně postavili se ti, kteří nesli odznaky.

Císaři se připomíná, aby dobře vládl. Císař poklekl na nejnižším stupni oltáře, kde kardinál arcibiskup ostřihomský, oděn rouchem kněžským, u přítomnosti palatinově měl k němu napomenutí, aby dobře vládl. Potom žádal arcibiskup odznaky, totiž korunu, žezlo a pacem, říšské jablko a meč sv. Štěpána od těch, kteří je nesli; ty byly položeny na hlavní oltář. I podal císaři klečícímu na aksamitovém polštáři kříž k políbení, jenž pak byl postaven na oltář. Mezi tím stál maršálek s obnaženým mečem s 5 praporečníky na straně epištolní, palatin pak s ostatními 5 praporečníky na straně evangelní. Pak J. V. ještě kleče, položiv dva prsty na sv. evangelium, jež držel arcibiskup, skládal obvyklou přísahu de servanda justitia et pace a po skončené přísaze pomodlil se arcibiskup z pontifikálu modlitbu, načež zpívány litaniae omnium sanctorum až k verši: Ut omnibus fidelibus defunctis etc. a po jejich ukončení v choru obyčejné modlitby zapěny, při čemž císař od assistujících biskupů vyzvednut a od nejvyššího dvormistra a komořích veden za oltář a připraven k pomazání. (Dokončení.)

Starý breviář německého řádu. Rukopis chovaný v musejní knihovně Opavské. Popisuje ThDr. *Ant. Kubíček.* V Brně 1902. Tiskem pap. knihtiskárny benediktinů rajhradských. Nákladem vlastním. Cena 1 koruna. — Sborník náš (roč. II. a III.) přinesl z péra vdp. Dra. Ant. Kubíčka delší stať o dvou starých breviářích Olomouckých. Spis přítomný o 102 str. uvádí některé zvláštnosti pravopisné i věcné tohoto starého breviáře, o němžto dle svátků (sv. Cyrilla a Methoděje, sv. Vojtěcha, sv. Prokopa, sv. Ludmily i jejího přenesení, sv. Václava i jeho přenesení a sv. pěti bratří mučeníků) soudí p. spisovatel, že se ho užívalo v krajinách našich, a to především od kněží německého řádu,

což dokazuje v dalším pojednání. V druhém oddíle následují hymny latinské (některé zvlášť zdařilé) a ve třetím jsou uvedena čtení o některých slavnostech. Nepochybujeme, že si knížku tu opatří, kdo se o věc zajímá. Dr. *M. Kovář.*

Věstník král. české společnosti nauk. Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná 1902. — V ročníku tomto uveřejněny tyto práce: Alchymista Bavor Rodovský z Hustiřan a jeho rukopis nyní Leydenský. Podává Otakar Zachar. — O dvou českých komediích biblických ze XVI. století Napsal Jan Máchal. — O Josefinském popise obecných škol v království Českém. Podává ředitel Jan Šafránek. — Über die Bestimmung des Umfangs und der Detaile der babylonischen und assyrischen Geschichte. Von Adalbert Krčzmář. — M. Jana Husi traktát a otmrti. Nové vydání z rukopisů učinil V. Flajšhans. — Ein Bericht des Nuntius Josef Garampi über Böhmen im Jahre 1776. Mitgeteilt von J. Ph. Dengel. — Über neuere Bibliographie der Inkunabeln, besonders der böhmischen. Von Dr. Isidor Zahradník, Bibliothekar. — Václava Břežana regesta výsad daných městu Českému Krumlovu za panství Rožmberského. Poznámkami a doplňky opatřil Hynek Gross. — Principie theoretického poznání a mravného konání dle Kanta. Napsal Dr. F. Mareš, professor fysiologie. — O ruském přízvuku. Napsal Josef Kolář. — Hustota obyvatelstva v Hercegovině. Sepsal Jiří V. Daneš. — Über die Negation im Mittelhochdeutschen. Von Prof. Dr. V. E. Mourek. — O nekrologu Třeboňského kláštera a Chronicon Rosense. Napsal Josef Salaba. — Über die vermeintliche notwendigkeit ein epos Οἶτος Ἰλίου anzunemen mit einigen bemerkungen über N—T. Von dem wirklichen mitgliede A. Ludwig. — Paralipomena de vitis episcoporum Olomucensium ab anno Domini 1482 usque ad annum 1571. K vydání upravil Dr. V. J. Nováček. — Ze článku o Josefinském popise obecných škol vyjímáme: Josef II. v započatém směru (od Marie Teresie) pokračoval a jako v jiných odvětvích správy veřejné v skutek uváděl ideu moderní jednotné veleříše, podobně i v odvětví školském chtěl veškero vyučování podříditi jediné dozoru a vůli státní moci. Dle teresinské organisace vykonávali dohled k obecnému školství krajští děkanové. Chtěje tudíž všecken dozor dostati do rukou státních, nařídil 30. srpna 1783, aby při každém úřadě krajském zřízen byl světský dozorce nad školami triviálními a normálními . . . V sídlech krajské správy ustanovení noví komisaři školní museli prokázati znalost češtiny, ačkoliv jinak v školském systému tehdy byly patrny snahy poněmčovací. Při jejich výběru zkoumáno, zdali mají dostatečnou obratnost v jazyku českém zběhle se vyjadřovati nejen při vyučování dětí, nýbrž i ve společenském obcování, neboť dle tehdejších názorů český jazyk ve většině krajů v zemi ještě vždy byl nevyhnutelný. Ano vyhlášení zemského úřadu z r. 1788 zřejmě dokládalo: Dosud v žádném kraji nejsou školy naskrze německé, nýbrž každý kraj má také české, alespoň z části, tedy rozvoj školství v celku i v jeho částech nevyhnutelně vyžaduje, aby každý školní krajský komisař vedle jazyka německého byl znalý také jazyka českého.

Německé pojednání Zahradníkovo o inkunabulích, zvláště českých je důkladná práce, čelící proti povrchnosti, nesprávnostem a nacionálnímu chauvinismu p. Dra. Ant. Schuberta, jenž ve svých publikacích, z nichž jedna (Urkundenregesten aus den ehemaligen Archiven der von Kaiser Joseph II. aufgehobenen Klöster Böhmens) v loňském ročníku našeho časopisu stručně posouzena a odsouzena, jakož zevrubně učinili Ferd. Tadra v Čas. musea král. Čes., Dr. G. Friedrich v Čes. čas. hist., Dr. M. Jeřábek v České revui, spíše ještě zabředá do nových chyb a na jevo dává ne jako učenec, ale jako žurnalista nelásku a nenávist ke všemu, co českého. Dr. Zahradník ve zmíněném polemickém článku dotýká se jeho pojednání uveřejněného r. 1897 a 1899 v Lipském „Centralblatt für Biblithekwesen" a nadepsaném: „Die beiden ältesten vollständigen Biblia bohemica Inkunabeln Böhmens und Mährens vor 1501" (i dřívější jeho práce vyšlé v časopise „Preussiche Jahrbücher" pod názvem „Die tschechische Literatur", již po zásluze odbyl F. Tadra v německé „Politik"). Vyčítá mu celou řadu a spoustu chyb, nesprávností, nedostatků, ba že neostýchá se cizí práce vydávati za své.

Mimo to zajímavá je nám zpráva, již pap. nuncius Garampi podává o zemi České r. 1776, Březanova regesta výsad daných městu Česk. Krumlovu za panství Rožmberského, již vydal H. Gross, Nováčkova Paralipomena de vitis episcoporum Olomucensium (zvláště Viléma Prusinovského z Víckova) jakož i pojednání o nekrologu Třeboňského kláštera a Chronicon Rosense. Dr. *M. Kovář.*

Tiskem a nákladem družstva Vlasť v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář.

Ročník IV. 1903. Číslo III.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Korunovace císaře Karla VI. na krále českého dne 5. září 1723.

Z Lothových letopisů podává *Dr. M. Kovář.*

(Pokračování.)

Královští dědiční úřadové a nejvyšší hodnostáři zemští ubírají se na vykázaná jim místa. Když mezi tím všichni, kteří Jeho cis. a král. Veličenstvo doprovázeli, poklonivše se i jemu i před hlavním oltářem, místo a lavici jim vykázanou zaujali, šli ti, kteří neměli zvláštního místa, tam, kdež mohli státi bez překážky. Jeho Veličenstva dva assistenti odebrali se k sedadlům bez opěr, postaveným pro ně po obou stranách trůnu při zemi, z nichž jedno, pro pana kardinála Schrattenbacha v pravo postavené, jak shora dotčeno, byl malý taburet červeně sametový, zlatem olemovaný, druhé pak, pro pana biskupa litoměřického určené, na pravo stojící, bylo obyčejná dřevěná lavička červeným suknem potažená.

Císařský nejvyšší dvormistr a nejvyšší komoří postavili se za trůn Jeho Veličenstva na dolejší širokou tribunu do prostřed a na pravo setnik arcierův a v levo setnik trabantů. Královští dědiční úřadové a nejvyšší hodnostové zemští jakož i hlasatel stáli dle hodnosti rozděleni, avšak tak, že oba nejvyšší korouhevníci proti oltáři stáli v popředí, pak v pravo Jeho Veličenstvu nejvyšší maršálek zemský s obnaženým mečem na nejnižším stupni oltáře, hlasatel pak na téže straně na zemi.

Infulované duchovenstvo usedlo si rovněž na straně epištolní v levo od arcibiskupského faldistoria před tribunou šlechtičen na 2 lavicích bez opěr, pro ně tam postavených, z nichž jedna pokryta byla červeným a druhá bílým suknem, kdež zůstali po celou korunovaci a se světitelem po tichu modlili se všecky modlitby, vztahující se ke korunovaci, jak to předpisuje pontifikál římský.

Královské odznaky podají se arcibiskupovi. Když arcibiskup stoje pomodlil se ony 2 modlitby, posadil se pak na faldistorium a oni 4 faráři ostatky svatých, jež nesli, postavili na oltář. Nejvyšší hodnostové zemští odevzdali královské odznaky, totiž žezlo, říšské jablko a korunu, arcibiskupovi s bohatými polštáři, na nichž spočívaly, který je od svého assistenta probošta a světiciho biskupa Mayerna i s polštáři dal v pravo i v levo položiti na oltář, kterýž, aby k tomu bylo dosti místa, byl na obou koncích asi na dvě stopy vyprázdněn.

Meč sv. Václava však v rukou podržel nejvyšší maršálek zemský, stojící v pravo od trůnu Jeho Veličenstva. Červenou atlasovou čepičku podal nejvyšší komoří zemský na zlaté misce rytíři Františku

Karlu Peceliovi z Adlersheimu, aby ji podržel. Též byly oba pozlacené a postříbřené pecny chleba a soudky vína od nejvyšších úřadů dědičných doručeny arcibiskupským assistentům a od těchto položeny na stolek bile prostřený po straně epištolní; potom se opět všichni odebrali na svá místa.

Císař uvádí se arcibiskupovi k požehnání a korunování. Pak vstal Jeho cís. a král. Veličenstvo s trůnu a maje na hlavě domácí korunu byl, ani před ním se ubírali nejvyšší dvormistr zemský s berlou a nejvyšší maršálek zemský s mečem, pak nejvyšší komoří zemský jakož i císařský nejvyšší dvormistr a nejvyšší komoří a oba setnici gardovi, kteří jeho Veličenstvo doprovázejí vždy a všude, veden od zmíněných dvou duchovních assistentů, z nichž každý sloužil na jedné straně, k oltáři, kdež Jeho Veličenstvo od svých assistentů praesentován arcibiskupovi k žehnání a korunování se slovy v pontifikále římském obsaženými, jež tentokrát druhý z královských pánů assistentů, biskup litoměřický, pronesl:

„Reverendissime Pater, postulat sancta Mater Ecclesia Catholica, ut præsentem egregium Militem ad dignitatem Regiam sublevatum coronare velitis.“[1])

Tuto præsentaci jindy vykonával biskup olomoucký jakožto první assistent královský, pro tentokrát však ob prærogativam dignitatis Cardinalitiæ (pro přednostní právo hodnosti kardinálské) od Jeho Veličenstva této povinnosti osloviti arcibiskupa byl zproštěn a uloženo to druhému assistentu.

Načež otázal se arcibiskup:

„Scitis illum esse dignum et utilem in hac dignitate?“[2])

Odpověděli královští assistenti:

„Et novimus et credimus Eum esse dignum et utilem Ecclesiæ Dei et ad regimen hujus Regni.“[3])

Na to pravil arcibiskup: „Deo gratias.“[4])

Potom posadil se Jeho cís. a král. Veličenstvo do lenošky, od komorníka tam dříve postavené asi 4 nebo 5 loket od nejdolejšího stupně oltáře na malý koberec turecký a zlatohlavem potažené, maje obličej k oltáři obrácený, jeho královští assistenti pak sedli si na taburet a lavičku, sem k bokům Jeho Veličenstva, poněkud do předu, od císařského obřadníka a biskupského kaplana litoměřického posunutou, tím způsobem, že obličejem neseděli k oltáři, nýbrž mimo Jeho Veličenstvo tváří proti sobě. Zároveň posadil se i arcibiskup na své faldistorium tváří k Jeho Veličenstvu, i měl k němu, maje na hlavě infuli, z pontifikálu toto napomenutí:

(S mitrou.) „Cum hodie per manus nostras, optime Princeps, qvi Christi Salvatoris nostri vice in hac re fungimur (qvamvis indigni), sacram Unctionem et Regni Insignia sis suscepturus, bene est, ut Te prius de onere, ad qvod destinaris, moneamus. Regia hodie in te roboratur et confirmatur dignitas, et regendi fideles

[1]) „Nejctihodnější Otče, žádá svatá matka církev katolická, abyste přítomného výtečného bojovníka, ke královské důstojnosti povýšeného, korunovati ráčil.“ — [2]) „Víte, že jest hoden a v této důstojnosti užitečný?“ — [3]) „Seznali jsme a věříme, že jest hoden a církvi Boží i k řízení tohoto království prospěšný.“ — [4]) „Bohu díky.“

populos Tibi commissos curam sumis, præclarum sane inter mortales locum, sed discriminis, laboris atqve anxietatis plenum. Verum si consideraveris, qvod omnis potestas a Domino Deo est, per qvem Reges regnant et legum conditores justa decernunt, tu qvoqve de grege Tibi commisso ipsi Deo rationem es redditurus. Primum pietatem servabis, Dominum Deum tuum tota mente ac puro corde coles. Christianam religionem ac fidem Catholicam, qvam ab incunabulis professus es, ad finem usqve inviolatam retinebis eamqve contra omnes adversantes pro viribus defendes. Ecclesiarum Prælatis ac reliqvis Sacerdotibus condignam reverentiam exhibebis. Ecclesiasticam libertatem non conculcabis. Justitiam, sine qua nulla societas diu consistere potest, erga omnes inconcusse administrabis, bonis præmia, noxiis debitas pœnas retribuendo. Viduas, pupillos, pauperes ac debiles ab omni oppressione defendes. Omnibus te adeuntibus benignum, mansvetum atqve affabilem pro regia tua dignitate te præbebis. Et ita te geres, ut non ad tuam, sed totius populi utilitatem regnare præmiumqve benefactorum tuorum non in terris, sed in coelo expectare videaris. Qvod ipse præstare dignetur, qvi vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum. R. Amen.“[5])

Nad císařem, jenž se vrhá na zemi, modlí se arcibiskup litanie ke všem svatým. Po tomto arcibiskupem hlasitě čteném napomenutí Jeho cís. a král. Veličenstvo povstal se židle, kteráž odnesena za oltář na straně evangelia; turecký koberec pak, na němž stála, od císařského čalounika svinut. Jeho duchovní assistenti se svých sedadel, která byla zase na předešlá místa po stranách trůnu postavena, povstali též a všichni šli zase ke hlavnímu oltáři, kdež Jeho Veličenstvo poklekl na zlatotkaný polštář, jejž nejvyšší komoří zemský hrabě Schaffgotsch, kdykoli bylo třeba, sem a tam posunoval, na prvním čili nejdolejším stupni oltáře při straně evangelní, poněkud na levo od arcibiskupského faldistoria; pak poklekli též jeho assistenti po obou jeho stranách na zemi, načež i arcibiskup, infuli maje na hlavě, poklekl před svým faldistoriem, opiraje se o ně oběma lokty, a zvučným hlasem předříkával litanii ke všem svatým.

---

[5]) „Jelikož dnes, předobrý kníže, z rukou našich, kteří místo Krista, Spasitele našeho, v této věci zastupujeme (ač nehodni), svaté pomazání a odznaky královské máš přijmouti, dobře bude, abychom Tě dřív o břemeni, k němuž jsi ustanoven, napomenuli. Královská dnes v Tobě se upevňuje a utvrzuje důstojnost, i přijímáš péči říditi věrné národy Tobě svěřené, vznešené to zajisté mezi smrtelníky místo, ale plné nebezpečí, námahy a úzkosti. Věru, jestliže uvážíš, že všechna moc jest od Pána Boha, skrze nějž králové kralují a zákonodárci stanoví spravedlnost, i Ty o stádci Tobě svěřeném samému Bohu složíš účty. Předně zachovávati budeš zbožnost, Pána Boha svého cíti budeš vší mysli a čistým srdcem. Křestanské náboženství a víru katolickou, kterou jsi vyznával od kolébky, až do konce zachováš neporušenou a dle sil hájiti ji budeš proti všem odpůrcům. Prælátům církve a ostatním kněžím vzdávati budeš náležitou úctu. Svobody církevní nepošlapeš. Spravedlnost, bez níž žádná společnost nemůže dlouho obstáti, zachovávati budeš ke všem neochvějně, dobrým udíleje odměny, zlým zasloužené tresty. Vdovy, sirotky, chudé a slabé hájiti budeš proti všemu utlačování. Ke všem, kdo se k Tobě obrátí, ukážeš se dobrotivým, vlídným a přívětivým pro svou královskou důstojnost. A tak se chovati budeš, aby se nezdálo, že panuješ ke svému, nýbrž k prospěchu všeho lidu a že odplatu dobrých skutků svých očekáváš ne na zemi, nýbrž v nebesích. Což poskytnouti račiž ten, jenž žije a kraluje Bůh na věky věkův. R. Amen.

I dal si tu Jeho Veličenstvo sejmouti domáci korunu od císařského nejvyššího dvormistra, jenž ji podal komornímu platmistrovi Isendickovi, černým pláštikem oděnému, aby ji podržel na polštáři červeně aksamitovém a zlatem olemovaném a hned na začátku litanie obličejem k zemi se položil na zlatotkanou pokrývku, rozestřenou po stupních oltáře od císařského čalouníka: na ni byly 3 zlatotkané polštáře položeny, z nichž nejhořejší žlutě aksamitový tam, kam sáhalo čelo Jeho cís. Veličenstva. Veškeré duchovenstvo klečíc odpovídalo na litanii od arcibiskupa předříkávanou i na modlitby potom následující. I poklekli též nejvyšší hodnostáři zemští, císařští ministři i jiní přítomní.

Po verši: „Ut omnibus fidelibus defunctis" etc. (abys všem věrným zemřelým) povstal arcibiskup samojediný, vzal do ruky berlu a před svým faldistoriem stoje, nad Jeho cís. a král. Veličenstvem dosud ještě na tváři ležícím tyto 3 veršíky se modlil:

„Ut famulum tuum Carolum in Regem coronandum benedicere digneris.

R. Te rogamus, audi nos.

Ut eum benedicere et consecrare digneris.

R. Te rogamus, audi nos.

Ut eum fastigio Imperii hujus roborare digneris.

R. Te rogamus audi nos."[6])

Na každý verš odpovídalo veškeré duchovenstvo; při dvou prvních infulovaní s arcibiskupem, jak to předepsáno v pontifikále, křížem žehnali Jeho Veličenstvo. Potom opět poklekl arcibiskup a skončil litanii, po níž vstav a dav si sejmouti infuli, obrátil se k Jeho Veličenstvu, jenž, ačkoli dle předpisu pontifikálu byl by měl ležeti ještě déle až přes modlitby níž uvedené, pro přílišnou nevolnost v hlavě po litanii povstal a uprostřed oltáře na nejnižším stupni poklekl, jeho pak císařští assistenti po obou stranách, jako prve, vedle něho: arcibiskup modlil se z pontifikálu Pater noster i s následujícími verši a dvěma modlitbami, při nichž by bylo mělo duchovenstvo dle pontifikálu ještě pořád klečeti bez mitry, avšak s Jeho Veličenstvem po litanii již vstalo a bez mitry zůstalo státi, totiž:

V. „Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo.

V. Salvum fac servum tuum, Domine.

R. Deus meus sperantem in te.

V. Esto ei, Domine, turris fortitudinis.

R. A facie inimici.

V. Nihil proficiat inimicus in eo.

R. Et filius iniqvitatis non opponat nocere ei.

V. Domine, exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

---

[6]) „Abys služebníka svého Karla, jenž má býti za krále korunován, žehnati ráčil.

R. Tě prosíme, uslyš nás.

Abys jej žehnati a pomazati ráčil.

R. Tě prosíme, uslyš nás.

Abys Jej na vrchole panství tohoto sílíti ráčil.

R. Tě prosíme, uslyš nás."

V. Dominus vobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Prætende, Domine, huic famulo tuo dexteram cœlestis auxilii, ut te toto corde perqvirat, et qvæ digne postulat, conseqvi mereatur.

Actiones nostras, quæsumus Domine, aspirando præveni et adjuvando proseqvere, ut cuncta nostra Oratio et operatio a te semper incipiat et per te cœpta finiatur. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen."[7])

Císař odebral se zase na svůj trůn. Přistupuje se ke královské korunovaci. Když tyto modlitby všecky skončeny, dal si Jeho cís. a král. Veličenstvo domácí korunu vstaviti na hlavu od nejvyššího dvormistra a pak vstav, v témž průvodě, s nímž od trůnu šel k oltáři, vracel se zase ke trůnu; mezi tím stkvostné faldistorium arcibiskupské od oltáře odneseno na své bývalé místo na straně epištolní asi naproti císařskému trůnu, jenž stál na straně evangelia, na tamní pilíř, u něhož při zemi byla malá čtyrhraná, ale docela nízká tribuna, pokrytá takovým tureckým kobercem, jakým 4 stupně hlavního oltáře; u pilíře pak za faldistoriem několik loket zvýši visel červený aksamit, na cípech kolkolem lemovaný zlatými obrubami a vedle něho při zemi stály 2 stoličky červeným suknem potažené pro oba assistenty arcibiskupovy, dále v pravo od faldistoria 2 krátké lavice bez opěradel pro duchovenstvo u oltáře přisluhující, jedna pokryta červeným a druhá bílým suknem, rovněž v levo od faldistoria 2 dlouhé stejnou látkou pokryté lavice, na nichž seděli prælati zemští s infulemi; pak od čalouníkův odklizena též zlatotkaná pokrývka a polštáře, na nichž Jeho Veličenstvo na zemi ležel.

Potom počal arcibiskup sloužiti slavnou mši svatou, v níž po epištole, když hudba po přezpívaném traktu před alleluja přestala hráti, ustal, i přikročeno ke královské korunovaci tímto způsobem:

Nejprve přistoupil arcibiskup s místa, kde byl na straně epištolní seděl s duchovenstvem, jemu u oltáře přisluhujícím, ke hlavnímu oltáři a postavil se za své faldistorium, jež tam za ním přineseno. Když tam též Jeho Veličenstvo od obou svých královských assistentů byl doveden za průvodu dřívější družiny, byl stoje před prvním čili nejnižším stupněm od arcibiskupa, jenž taktéž stál, na hlavě maje infuli, takto otázán:

[7]) V. „A neuvoď nás v pokušení.
R. Ale zbav nás od zlého.
V. Spasena učiň, Hospodine, služebníka svého.
R. Bože můj, doufajícího v Tebe.
V. Budiž mu, Hospodine, věží statečnosti.
R. Před tváří nepřítele.
V. Nic nevzpomáhej proti němu nepřítel jeho.
R. A syn nepravosti neodvažuj se uškoditi jemu.
V. Pane, vyslyš modlitbu mou.
R. A volání mé přijdi k tobě.
V. Pán s vámi. R. I s duchem tvým.

Modleme se. Podej, Hospodine, tomuto služebníku svému pravici nebeské pomoci, aby Tě vším srdcem vyhledával a čeho by vhodně žádal, dosáhnouti zasloužil.

Činy naše, prosíme, Pane, milostí svou předcházej a pomocí svou doprovázej, aby všelike naše modlitby a skutky Tebou vždy počínaly a Tebou počaté se skonávaly. Pro Krista Pána našeho. R. Amen.

„Vis fidem sanctam a Catholicis viris tibi traditam tenere et operibus justis observare?“ [8])

Na to odpověděl Jeho Veličenstvo: „Volo?“ [9])

Arcibiskup ptal se dále: „Vis Regnum tibi a Deo concessum secundum justitiam Patrum tuorum regere et defendere?“ [10])

Jeho Veličenstvo odvětil opět: „Volo et in qvantum divino fultus adjutorio ac solatio omnium suorum valuero, ita me per omnia fideliter acturum esse promitto.“ [11])

Císař přísahá obyčejnou přísahu. Přistoupiv pak až k hořejšímu stupni oltáře, poklekl na něm na zlatotkaný polštář, jejž tam pro něj položil nejvyšší komoří zemský u faldistoria, na něž se arcibiskup posadil, i dal si domácí korunu sníti a ji, protože ji pak při tomto výkonu korunovačním nebylo již zapotřebí, červeným tafetem přikrytou od komorního platmistra na polštáři červeně aksamitovém za průvodu několika arcierův a trabantův ihned odnésti ke dvoru. Pak Jeho Veličenstvo četl slovo za slovem z pontifikálu, jejž mu arcibiskup držel rozevřený na klíně, a odpřísáhl tuto latinskou přísahu:

„Ego Carolus Deo annuente coronandus Rex Bohemiæ profiteor et promitto coram Deo et Angelis ejus, deinceps legem, justitiam et pacem Ecclesiæ Dei populoqve mihi subjecto pro posse et nosse, facere et servare salvo condigno misericordiæ Dei respectu, sicut in consilio fidelium meorum melius potero invenire, Pontificibus qvoqve Ecclesiarum Dei condignum et Canonicum honorem exhibere, atqve ea, qvæ ab imperatoribus et Regibus Ecclesiis collata et reddita sunt, inviolabiliter observare, Abbatibus, Comitibus et Vasallis meis congruum honorem secundum consilium fidelium meorum præstare.“ [12])

Ke konci přísahy k němu s levé strany přistoupil nejvyšší purkrabí a podal mu kleče otevřený missál čili knihu evangelií, na niž Jeho Vel. položiv obě ruce, pravil dále: „Sic me Deus adjuvet et hæc sancta Evangelia.“ [13])

Císař stavům přísahá, že zachová je při privilegiích jejich. Hned potom nejvyšší purkrabí v německém jazyce předčítal královskou přísahu, jak je zaznamenána v obnoveném zřízení zemském pod lit. A 3 a již i zesnulý císař Leopold nejslavnější paměti r. 1656 byl přísahal. I zní takto:

„Wir Carl schweren Gott dem Allmächtigen, der Gebenedeyten, von der Erb- Sünd unbefleckten Mutter Gottes Mariae, und allen Heiligen, auf dieses heilige Evangelium, dass Wir über der katho-

[8]) „Chceš víru svatou od katolických mužů Tobě hlásanou držeti a skutky spravedlivými ji zachovávati?“ — [9]) „Chci.“ — [10]) „Chceš království Tobě svěřené dle spravedlnosti otců svých říditi a hájiti?“ — [11]) „Chci, a pokud božskou podporován pomocí a útěchou všech svých budu s to, slibuji, že tak veskrz věrně budu konati.“

[12]) „Já, Karel, řízením Božím korunování býti mající král český, vyznávám a slibuji před Bohem a jeho anděly, že budu nadále zákon, spravedlnost a mír ve prospěch církve Boží a lidu mně podřízeného, dle možnosti a znalosti, vykonávati a zachovávati, maje povinnou úctu k milosrdenství Božímu, jak v radě věrných svých nejlépe budu moci nalézti, též představeným okrsku církve Páně náležitou a kanonickou čest prokazovati, a to, co od císařův a králův církvi věnováno a dáno bylo, neporušeně zachovávati, opatům, hrabatům a vasallům svým stejnou čest dle rady věrných svých vzdávati.

[13]) Tak mi pomáhej Bůh a tato svatá evangelia.

lischen Religion festiglich halten, männiglich die Justiz administriren, und die Stände, bei denen von Ihrer Majestät Liebden, Weyland Unsern Ur-Anherrn, Ferdinando II. Christ-mildesten Andenkens, unterm Dato den 24. Maij des 1627 Jahrs, und Unsern Anherrn, Ferdinando III. unterm Dato den 21. Martij 1642 Jahrs confirmirten und wohl-hergebrachten Privilegien, handhaben, auch von dem Königreich nichts veralieniren, sondern vielmehr nach Unsern Vermögen, dasselbe vermehren und erweitern und alles das, was zu dessen Nutzen und Ehren gereichet, thun wollen; als uns Gott helfe, die gebenedeyte von der Erb-Sünd unbefleckte Mutter Gottes Maria und alle Heiligen."[14])

Kterouždto přísahu Jeho Vel. odříkával slovo za slovem, a když došlo ke slovům: „Tak nám pomáhej Bůh...", obě ruce položil na zmíněné evangelium. Arcibiskup dal pak Jeho Veličenstvu, jak to pontifikál předpisuje, políbiti kříž, již z předu při vkročeni do chrámu připomenutý a s oltáře mu podaný od assistenta, jejž dal pak zase postaviti na oltář a potom bez mitry stoje, modlil se nad Jeho Vel. tyto dvě modlitby, jež ostatní duchovenstvo rovněž bez infuli, potřebné požehnání rukou dělajíc, v tichosti spolu se modlilo:

(Bez mitry.) „Benedic, Domine, hunc Regem nostrum Carolum, qvi regna omnia moderaris a sæculo, et tali benedictione Eum glorifica, ut Davidicæ teneat benedictionis et sublimitatis sceptrum et glorificatus in ejus protinus reperiatur merito. Da ei tuo spiramine cum mansvetudine ita regere populum, sicut Salomon fecisti obtinere Regnum pacificum. Tibi semper cum timore sit subditus, tibiqve militet cum qviete; sit tuo clypeô protectus cum Proceribus et ubiqve tuâ gratiâ victor existat: honorifica eum prae cunctis regibus gentium; felix populis dominetur et feliciter eum nationes adornent; vivat inter gentium catervas magnanimus; sit in Judiciis æqvitatis singularis; locuplet[15]) eum tua perdives dextera; frugiferam obtineat patriam et ejus liberis tribue profutura. Præsta ei prolixitatem vitae per tempora et in diebus oriatur justitia; et a te robustum teneat regiminis solium et cum jucunditate et laetitia æterno gloriatur in regno. Per Christum Dominum nostrum. *R.* Amen.

Omnipotens sempiterne Deus, Creator omnium, Imperator Angelorum, Rex Regum et Dominus Dominantium, qvi Abraham fidelem servum tuum de hostibus triumphare fecisti, Moysi et Josue populo tuo prælatis multiplicem victoriam tribuisti, humilemqve David puerum tuum Regni fastigio sublimasti, et Salomonem sapientiæ pacisque ineffabili munere ditasti, respice, quaesumus, Domine,

[14]) My Karel přísaháme Bohu všemohoucímu, požehnané, dědičným hříchem neposkvrněné Matce Boží Marii a všem svatým na toto svaté evangelium' že při náboženství katolickém pevně chceme státi, mužně zachovávati spravedlnost a stavy udržeti při privilegiích dobře dochovalých a od Jeho Veličenstva zesnulého Našeho prapředka Ferdinanda II. křesťansko-milostivé paměti ze dne 24. května roku 1627 a Našeho předka Ferdinanda III. ze dne 21. března roku 1642 potvrzených, aniž od království čeho odciziti, nýbrž spíše dle Naší možnosti je rozmnožiti a všechno to, co k jeho prospěchu a cti slouží, učiniti. Tak Nám pomáhej Bůh, požehnaná, hříchem dědičným neposkvrněná Matka Boží Maria i všichni svatí.

[15]) Chybně místo locupletet.

ad preces humilitatis nostræ. et super hunc famulum tuum Carolum. qvem supplici devotione in Regem coronamus, benedictionum tuarum dona multiplica eumqve dexteræ tuæ potentiâ semper et ubiqve circumda; qvatenus prædicti Abrahæ fidelitate firmatus. Moysis mansvetudine fretus. Josue fortitudine munitus, Davidis humilitate exaltatus, Salomonis sapientiâ decoratus, tibi in omnibus complaceat et per tramitem Justitiæ inoffenso gressu semper incedat; tuæ qvoqve protectionis galeâ munitus et scuto insuperabili jugiter protectus armisqve Cœlestibus circumdatus, optabilis de hostibus sanctæ Crucis Christi victoriæ triumphum feliciter capiat terroremqve suæ potentiæ illis inferat et pacem tibi militantibus lætanter reportet. Per Christum Dominum nostrum, qvi virtute sanctæ Crucis tartara destruxit regnoqve diaboli superato ad cœlos victor ascendit, in qvo potestas omnis regniqve constitit victoria: qvi est gloria humilium et vita salusqve populorum. Qvi tecum vivit et regnat in unitate Spiritûs sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. *R.* Amen.[16])

Potom modlili se královští assistenti Jeho Veličenstva tuto modlitbu, při níž arcibiskup zůstal státi:

„Deus inenarrabilis author mundi, conditor generis humani, confirmator Regni, qvi ex utero fidelis amici tui Patriarchæ nostri Abrahæ præelegisti Regem sæculis profuturum, Tu præsentem insignem Regem hunc, cum exercitu suo, per intercessionem Beatæ Mariæ semper Virginis et omnium Sanctorum, uberi benedictione locupleta et in solium Regni firma stabilitate connecte: visita Eum,

[16]) Požehnej Hospodine, tomuto králi našemu Karlovi, Ty jenž všechna království spravuješ od věku a takovým požehnáním Jej oslav, aby držel žezlo Davidova požehnání i povýšení a oslaven v jeho nadále nalézal se zásluze. Dej mu svým vdechnutím, aby s vlídnosti tak vládl národu jak Šalomounovi dal jsi míti království pokojné. Tobě vždy s bázni buď poddán a Tobě služ v pokoji; buď Tvým štítem chráněn s předáky, a všude Tvou milostí vycházej jako vítěz; pocti jej přede všemi králi národů; šťasten ať národům panuje a šťastně nechť jej národové vyzdobí; ať žije mezi davy lidu velkodušný; ať jest při soudech spravedlnosti vzácné, naplniž jej Tvá přebohatá pravice; plodnou nechť obdrží vlast a jeho dětem uděl, co jim prospěšno. Skytni jemu hojnost života po dlouhé časy a den ke dni nechť vzchází spravedlnost; a od Tebe nechť drží pevný trůn a s příjemností a radostí nechť oblaží se v království věčném. Pro Krista Pána našeho. R. Amen.

Všemohoucí věčný Bože, Tvůrce všech, vládce andělů, králi králův a Pane panujících, jenž jsi Abrahamu, věrnému sluhovi svému, dal nad nepřáteli vítězství slaviti, jenž jsi Mojžíšovi a Josuovi, národa Tvého představeným, mnohonásobné vítězství udělil a nepatrného Davida, syna svého, k vrcholu království povýšil a Šalomouna nevýslovným darem moudrosti a míru obohatil, pohleď, prosíme, Pane, ke prosbám ponížení naší, a nad tímto služebníkem svým Karlem, kterého s pokornou oddaností za krále korunujeme, rozmnožuj dary svého požehnání a jej mocnou pravicí svou vždy a všude objímej, aby se, věrností řečeného Abrama posílněn, vlídností Mojžíšovou nadán, udatností Josuovou obrněn, Davidovou pokorou povýšen, moudrostí Šalomounovou ozdoben, Tobě ve všem líbil a stezkou spravedlnosti vždy kráčel nerušeným krokem: přilbicí Tvé ochrany ozbrojen a štítem nepřemožitelným stále chráněn a zbraněmi nebeskými opásán, žádoucího vítězství nad nepřáteli svatého kříže Kristova šťastně slavil triumf a hrůzu své moci jim vnesl a mír těm, kteří za Tebe bojují, radostně přinesl. Pro Krista Pána našeho, který silou svatého kříže peklo přemohl a pokořiv království ďáblovo vítězně na nebesa vstoupil, v němž všechna moc a vítězství říše královské spočívá, jenž jest slávou pokorných i život a spása národů, jenž s Tebou živ jest a kraluje v jednotě Ducha svatého Bůh na věky věkův. R. Amen.

sicut visitasti Moysen in rubo, Josue in prœlio, Gedeonem in agro, Samuelem in templo et illâ eum sidereâ benedictione ac sapientiae tuae rore perfunde, qvam beatus David in psalterio, Salomon filius ejus, te remunerante, percepit de cœlo. Sis Ei contra acris inimicorum lorica, in adversis galea, in prosperis sapientia, in protectione clypeus sempiternus. Et præsta, ut Gentes Illi teneant fidem, Proceres sui habeant pacem, diligant charitatem, abstineant se a cupiditate, loqvantur Justitiam, custodiant veritatem, et ita populus iste sub Ejus imperio pullulet, coalitus benedictione æternitatis, ut semper tripudiantes maneant in pace ac victores. Quod ipse præstare dignetur, qvi tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. *R.* Amen."[17])

Přikročuje se k pomazání královskému. Po této modlitbě následovalo pomazání, k čemuž Jeho Vel. takto byl připraven:

Nejvyšší dvormistr sňal mu řetěz řádový, nejvyšší komoří s královským českým nejvyšším komořím zemským svlékli mu královský plášť, jejž podržel císařský komornik. Na oděvě, shora již připomenutém, schválně tak ušitém, rozepial nejvyšší komoří zemský v zadu na krku stuhy a takto Jeho Veličenstvu obnažil plece, v pravo klečící nejvyšší komoří odepětím a ohrnutím rukávu a košile až přes loket, an mu sám Jeho Vel. pomáhal, obnažil mu pravé rámě. Arcibiskup pak sedě na svém faldistoriu před oltářem, na hlavě maje infuli, svatým olejem katechumenů, jejž podal mu císařský obřadník na zlaté misce, v podobě kříže pomazal Jeho Veličenstvo nejprve na obnaženém pravém rameni od kloubu loketního dolů, žehnaje mu takto:

„Ungatur manus ista de oleo sanctificato, unde uncti fuerunt Reges et Prophetæ, et sicut unxit Samuel David in Regem, ut sis benedictus et constitutus Rex in Regno isto super populum istum, qvem Dominus Deus tuus dedit tibi ad regendum ac gubernandum. Quod ipse præstare dignetur, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. *R.* Amen."[18])

Po té modlil se tuto modlitbu:

„Aspice, omnipotens Deus, hunc gloriosum Regem Carolum

[17]) Bože, původce světa, nevystihlý zakladateli pokolení lidského, utvrzovateli království, který jsi z lůna věrného přítele svého, patriarchy našeho Abrahama, předvyvolil krále věkům prospěšného, Ty přítomného vynikajícího krale tohoto s vojskem jeho na přímluvu blahoslavené Panny Marie a všech svatých naplniž hojným požehnáním štědrým a pevným utvrzením na trůně královském: navštiv Jej, jakož jsi navštívil Mojžíše v keři, Josuu v bitvě, Gedeona v poli, Samuela v chrámě, a pokrop Jej oním nadhvězdným požehnáním a rosou své moudrosti, kterou s nebe přijal blahoslavený David v žalmech, Šalomoun, syn jeho. Tvým ústědřením. Buď jemu naopak ostrým pancířem proti nepřátelům, v protivenstvích přilbicí, ve štěstí moudrostí, v ochraně štítem věčným. A uděl, aby národové Jemu zachovávali věrnost, předáci jeho měli mír, milovali dobročinnost, zdržovali se žádostivosti, konali spravedlnost, střehli pravdu, a tak národ tento pod jeho vládou vzrůstal, spojen požehnáním věčnosti, aby vždy veselíce se zůstali v míru a vítězi. Což sám račiž uděliti, jenž s Tebou živ jest a kraluje v jednotě Ducha svatého Bůh na věky věkův. R. Amen.

[18]) Pomazána budiž ruka tato svěceným olejem, jímž pomazáni byli králové a proroci, a jakož pomazal Samuel Davida na krále, abys byl požehnaným a ustanoveným králem v tomto království nad národem tím, jejž Tobě dal Pán Bůh Tvůj k řízení a spravování. Což udělití račiž sám, jenž živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

serenis obtutibus, et sicut benedixisti Abraham, Isaac et Jacob, sic illum largis benedictionibus spiritualis gratiæ cum plenitudine omnipotentiæ tuæ irrigare et perfundere dignare. Tribue Ei de rore cœli et de pinqvedine terræ abundantiam frumenti, vini et olei et omnium frugum opulentiam ex largitate divini muneris longa per tempora: ut illo regnante sit sanitas corporum in patria et pax inviolata in regno et dignitas gloriosa maximo splendore Regiæ potestatis oculis omnium fulgeat, luce clarissima clarescat ac splendore qvasi splendidissima fulgura, maximo perfusa lumine, videatur. Tribue Ei, omnipotens Deus, ut sit fortissimus protector patriæ et consolator Ecclesiarum atque sanctorum Cœnobiorum maxima cum pietate regalis munificentiæ, atqve ut sit fortissimus Regum, triumphator hostium ad opprimendas rebelles et barbaras vel paganas nationes, sitqve suis inimicis satis terribilis permaxima fortitudine regalis potentiæ. Optimatibus qvoqve ac præcelsis, Proceribus atqve fidelibus sui regni sit magnificus et amabilis et pius, ut ab omnibus timeatur et diligatur. Reges qvoqve de lumbis ejus per successiones temporum futurorum egrediantur, regnum hoc regere totum, et post gloriosa tempora atqve felicia præsentis vitæ gaudia sempiterna in perpetua beatitudine habere mereatur, qvod ipse præstare dignetur, qvi vivit et regnat in sæcula sæculorum. *R.* Amen."[19])

Pak arcibiskup Jeho Vel. svatým olejem pomazal mezi lopatkami, žehnaje mu (s mitrou):

„Ungo te in regem de Oleo sanctificato in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti."[20])

Potom modlil se tyto tři modlitby (bez mitry):

„Spiritus sancti gratia humilitatis nostræ officio in te copiosa descendat, ut sicut manibus nostris indignis oleo materiali pinguescis, exterius oblinitus, ita ejus invisibili unguine delibutus impinguari merearis interius, eiusqve spirituali unctione perfectissime semper imbutus et illicita declinare tota mente et spernere discas et valeas et utilia animæ tuæ jugiter cogitare, optare atqve operari

[19]) Shlédni, všemohoucí Bože, na tohoto slavného krále Karla jasným zrakem, a jakož jsi dobrořečil Abrahamovi, Isákovi a Jakubovi, tak račiž jej štědrým požehnáním duchovní milosti z plna zdroje všemocnosti své oblévati a skrápěti. Skýtej mu z rosy nebeské a z žírnosti zemské nadbytek obilí, vína a oleje a všech plodů hojnost ze štědrosti božských darů po dlouhé časy, aby za jeho vlády bylo zdraví těla ve vlasti a neporušený mír v království a slavná důstojnost největším leskem moci královské se z očí všech třpytila, světlem nejjasnějším se stkvěla a třpytem jako nejlesklejší blesky se spatřovala největší oblita září. Uděl mu, všemohoucí Bože, aby byl nejstatečnější ochránce vlasti a těsitel chrámův a posvátných klášterův s převelikou láskou královské štědrosti, i aby byl nejudatnější z králů, vítězoslavný přemožitel nepřátel k pokoření vzbouřených, barbarských nebo pohanských národův i aby byl svým nepřátelům dosti hrozný převelikou zdatností moci královské, k velmožům jakož i vznešeným, předákům a věrným poddaným království svého ať je velkodušný a milování hodný a laskavý, aby ode všech byl obáván a vážen. Králové též z beder jeho v průběhu časů budoucích nechť vyjdou, aby panovali v tomto království veškerém i aby po slavných časích a po šťastných přítomného života radostech věčné rozkoše v trvalé blaženosti míti zasloužil, což uděliti račiž sám, který živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

[20]) Pomazávám Tě za krále olejem svěceným ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.

qveas, auxiliante Domino nostro Jesu Christo. Qvi cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. *R.* Amen.

Deus, qvi es justorum gloria et misericordia peccatorum, qvi misisti Filium tuum pretiosissimo sanguine suo genus humanum redimere, qvi conteris bella et propugnator es in te sperantium et sub cujus arbitrio omnium regnorum continetur potestas, Te humiliter deprecamur, ut præsentem famulum tuum Carolum in tua misericordia confitentem, in præsenti sede regali benedicas, eiqve protinus adesse digneris, ut qvi tua expetit protectione defendi, omnibus sit hostibus fortior. Fac Eum, Domine, beatum esse et victorem de inimicis suis, corona Eum coronâ justitiæ et pietatis, ut ex toto corde et tota mente in te credens tibi deserviat, sanctam tuam Ecclesiam defendat et sublimet populumqve a te sibi commissum juste regat, nullis insidiantibus malis in injustitiam vertat. Accende Domine cor ejus ad amorem gratiæ tuæ per hoc unctionis oleum, unde unxisti Sacerdotes, Reges et Prophetas, qvatenus justitiam diligens, per tramitem Justitiæ familiariter populum ducens, post peracta a te disposita in regali Excellentia annorum curricula, pervenire ad gaudia æterna mereatur. Per Christum Dominum nostrum. *R.* Amen.

Deus Dei Filius, Jesus Christus Dominus noster, qvi a Patre oleo exultationis unctus est, præ participibus suis, Ipse per præsentem sanctæ unctionis infusionem Spiritus Paracliti super caput tuum bene†dictionem infundat eandemqve usqve ad interiora cordis Tui penetrare faciat: qvatenus hoc visibili et tractabili oleo dona invisibilia percipere et temporali Regno justis moderationibus peracto, æternaliter cum eo regnare merearis, qvi solus sine peccato Rex Regum vivit et gloriatur cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. *R.* Amen."[21])

[21]) Milost Ducha svatého z úkonu poníženosti naší na Tebe sestupiž hojná, abys, jakož nehodnýma rukama našima kypíš olejem přirozeným, vně pomazán, tak jeho neviditelnou mastí napuštěn vzkypěti zasloužil uvnitř, a jeho duchovním pomazáním co nejdokonaleji vždy naplněn, abys naučil se nedovolené věci se vší myslí odvracetí, byl silen jimi pohrdati, o užitečných stále přemítati v duši své, jich si přáti a je konati mohl s pomocí Pána našeho Ježíše Krista, jenž s Bohem Otcem a Duchem svatým živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

Bože, jenž jsi spravedlivých sláva a milosrdenství hříšníků, jenž jsi seslal Syna svého, by předrahou krví svou vykoupil pokolení lidské, jenž potíráš války a obhájce jsi věřících v Tebe a jehož úradou se udržuje moc všech království, Tebe pokorně prosíme, abys přítomného služebníka svého Karla důvěřujícího v milosrdenství Tvé na přítomném stolci královském žehnal a s ním nadále býti ráčil, aby, an Tvou ochranou žádá si býti hájen, nade všechny nepřátele byl statečnější. Učiň Jej, Pane, blaženým a nad nepřátely jeho vítězem, korunuj Jej korunou spravedlnosti a zbožnosti, aby vším srdcem a vší myslí v Tebe věře, Tobě sloužil, Tvou svatou církev hájil a vyvýšil a národ Tebou sobě svěřený řídil spravedlivě a přes všechno zlo nastražené v nespravedlnost neobrátil. Rozněť, Pane, srdce Jeho k lásce milosti Tvé skrze tento olej pomazání, jímž jsi pomazal kněží, krále a proroky, aby miluje spravedlnost, po stezce spravedlnosti důvěrně národ veda po dokončených od Tebe stanovených běžích let v královské důstojnosti zasloužil vejíti do radostí věčných. Pro Krista Pána našeho. R. Amen.

Bůh, Syn Boží, Ježíš Kristus, Pán náš, jenž od Otce olejem radosti byl pomazán, svou účastí sám skrze přítomné svatého pomazání vlití Ducha Těšitele na hlavu Tvou požehnání vylej a učiň, aby až do nitra srdce Tvého vniklo, abys tímto viditelným a hmatatelným olejem darů neviditelných dosíci

Císaři osouší se svatý olej za oltářem. Po těchto třech modlitbách vstal Jeho Vel., jemuž první assistent pan kardinál svatý olej na obou pomazaných místech setřel bavlnkou, a odebral se za oltář provázen družinou, z níž však jen král. assistenti, nejvyšší dvormistr, nejvyšší komoří a nejvyšší komoří zemský s ním tam vešli.

Prostor za oltářem byl pokryt červeným damaškem. Stály tu dva stolky červeným aksamitem potažené, na cípech zlatem lemované; na jeden z nich položeny věci potřebné k osušení svatého oleje, jako třídka z housky, sůl, voda a bavlna, na druhém ležel plášť královský, před pomazáním odložený, a řetěz řádový; též tu byla lenoška, zlatohlavem pokrytá, aby jí Jeho Vel. použil při stírání sv. oleje. Zde na straně sv. evangelia byl mu svatý olej s ramen a lopatek od prvního assistenta pana kardinála Schrattenbacha úplně setřen chlebem, solí, vodou a bavlnou, přinesenou sem ode dvora a střeženou královským komorníkem, od nejvyššího komoří zemského pak obojí utřeno ručníkem, pravý rukáv zase shrnut a týž, jakož i šat na lopatkách za pomoci Jeho Veličenstva zapiat, král. palladium mu opásáno a řetěz řádový otočen zase kolem krku od nejvyššího dvormistra.

Císař vrací se před hlavní oltář. Dřívější družina, v jejíž předu nejvyšší dvormistr zemský s berlou a nejvyšší maršálek zemský s mečem, doprovodila Jeho Vel. zase před hlavní oltář na stranu evangelní.

Královské odznaky. Mezi tím i arcibiskup před oltářem sedě, umyl si ruce i vrátil královské klenoty, podané jemu s oltáře od assistenta, těm nejvyšším hodnostářům zemským, kteří je sem byli přinesli, i s polštářem, na němž spočívaly, aby je do skutečné korunovace drželi v rukou. Jeho Vel. zase poklekl na svém místě na polštáři a nejvyšší maršálek zemský vstrčil meč sv. Václava do pochvy, podané jemu s oltáře od assistenta arcibiskupova a dal meč zastrčený v pochvě opět témuž assistentovi, který jej v ruce vodorovně držel k žehnání arcibiskupovi, jenž zatím s faldistoria povstav, již až do korunovačních obřadů stál. Tento požehnal jej v rukou assistentových touto modlitbou (bez mitry):

„Exaudi, quæsumus, preces nostras, ut hunc ensem, qvo hic famulus tuus Carolus se circumcingi desiderat, Majestatis tuae dextera bene†dicere et sancti†ficare digneris, qvatenus defensio atqve protectio Ecclesiarum possit esse, viduarum, orphanorum omniumqve Deo servientium et contra sævitiam paganorum formido. Per Christum Dominum nostrum".[22])

Assistent arcibiskupův po tomto posvěcení vrátil pak meč nejvyššímu maršálku zemskému, který jej vytasiv, podal arcibiskupovi. Tento dal jej pak Jeho Veličenstvu do ruky, modle se při tom (s mitrou):

„Accipe gladium de altari sumptum per nostras manus, licet indignas, vice tamen ac auctoritate sanctorum Apostolorum con-

a časné království spravedlivým umírňováním dokonče, věčně s tím kralovati zasloužil, jenž sám bez hříchu král králů živ a oslavován jest s Bohem Otcem v jednotě Ducha svatého Bůh na věky věkův. R. Amen.

[22]) Vyslyš, prosíme, prosby naše, abys tento meč, jímž opásati se tento služebník Tvůj Karel si žádá, pravicí velebnosti své ráčil požehnati a posvětiti, aby býti mohl obranou a ochranou církve, vdov, sirotků a všech Bohu sloužících a proti zuřivosti pohanů postrachem. Pro Krista Pána našeho.

secratas, tibi regaliter concessum, nostræqve bene†dictionis officio in defensionem sanctæ Dei Ecclesiæ divinitus ordinatum; et memor esto ejus, de qvo Psalmista prophetavit, dicens: Accingere gladio tuo super fremur tuum potentissime, ut per hoc per eundem vim æqvitatis exerceas, molem iniqvitatis potenter destruas et sanctam Dei Ecclesiam ejusqve fideles propugnes ac protegas, nec minus sub fide falsos qvam Christiani nominis hostes execreris ac dispergas; viduas et pupillos clementer adjuves ac defendas; desolata restaures, restaurata conserves; ulciscaris injusta, confirmes bene disposita, quatenus hæc agendo, virtutum triumpho gloriosus, Justitiæ cultor egregius, cum mundi Salvatore sine fine regnare digneris, qvi cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. R. Amen".[23])

Jeho Vel. meč podržev na chvilku, dal jej nejvyššímu maršálku zemskému, jenž jej vstrčil zase do pochvy.

Císař opásán mečem sv. Václava. Pak obdržev meč v pochvě, arcibiskup opásal jim bok Jeho Vel. modle se:

„Accingere gladio tuo super fremur tuum potentissime et attende, qvod sancti non in gladio, sed per fidem vicerunt regna.[24])

Jeho Vel. pořád ještě kleče, tasil pak meč z pochvy a dal jej nejvyššímu maršálkovi zemskému, který jej jako prve obnažený třímal v rukou, i dal si zároveň odepnouti od nejvyššího komoří zemského a nejvyššího komoří pochvu, již stranou podržel komorník, který ji potom soukromě odnesl do sněmovny.

Císařský prsten se žehná a císaři navleče na prst. Potom s oltáře sňal přísluhující biskup Mayern skvostný démantový prsten, kterýž od cís. komorního platmistra nedávno před tím, než Jeho Vel. z kaple sv. Václava přišel do choru, tam byl položen, a podal jej arcibiskupovi k požehnání. Tento požehnal jej touto modlitbou:

„Bene†dic, Domine, et sancti†fica annulum istum et mitte super eum septiformem Spiritum, qvo famulus tuus Carolus eo annulo fidei subarrhatus virtute Altissimi sine peccato custodiatur et omnes benedictiones, qvæ in Scripturis sacris reperiuntur, super eum copiose descendant per Christum Dominum nostrum.“[25])

Po této modlitbě navlekl Jeho Veličenstvu prsten na předposledni prst, řka (s mitrou):

[23]) Přijmi meč sňatý s oltáře z rukou našich, ač nehodných, avšak na místě a mocí svatých apoštolů posvěcených, tobě královsky propůjčený a k obhajování svaté církve Boží úřadem našeho požehnání božsky posvěcený, i budiž pamětliv jeho, o němž žalmista prorokoval, řka: Opásej se mečem svým kolem beder svých co nejmocněji, abys jím touž silou spravedlnosti mával, hráz nepravosti mocně bořil a svatou církev Boží a její věrné bránil a chránil a nejen bludaře, ale i nepřátele jména křesťanského zažehnal a rozprášil, vdovy a sirotky milostivě podporoval a hájil, co zřiceno, obnovoval a obnovené zachoval, mstil, co nespravedlivo, a posiloval, co dobře zařízeno, abys toto vše konaje, oslavou ctnosti proslavený, spravedlnosti pěstitel výborný za hodna uznán byl bez konce panovati se Spasitelem světa, jenž s Bohem Otcem a Duchem svatým živ jest a kraluje Bůh na věky věkův. R. Amen.

[24]) Opásej mečem svým bedra svá, co nejmocněji a pamatuj, že svatí ne mečem, ale věrou přemohli královské říše.

[25]) Požehnej Hospodine, a posvětiž prsten tento a sešli na něj sedmerého Ducha, aby služebník Tvůj, Karel tím prstenem, víry závdavkem, spojen, mocí Nejvyššího beze hříchu byl ostříhán a všechno požehnání, jež se nalézá v Písmě svatém, na něj hojně sestoupilo pro Krista Pána našeho.

„Accipe dignitatis annulum et per hunc in Te Catholicæ fidei agnosce signaculum, qvia ut hodie ordinaris Caput et Princeps regni ac populi, ita perseverabis auctor et stabilitor Christianitatis et Christianæ fidei, ut felix in opere, locuples in fide cum Rege regum glorieris per eum, cujus est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen".[26])

Žehná se žezlo a říšské jablko. Rovněž vzal arcibiskupův assistent královské žezlo od zemského podkomoří, zastupujícího onemocnělého nejvyššího písaře zemského, jakož pak i od nejvyššího sudí zemského říšské jablko, podržel je arcibiskupovi k svěcení a dal je, když je arcibiskup požehnal svatým křížem, ono zemskému podkomoří a toto nejvyššímu sudí zemskému; tito poněkud se uklonivše, podali je arcibiskupovi, jenž je doručil Jeho cis. a král. Veličenstvu, žezlo do pravé a říšské jablko do levé ruky, řka při tom (s mitrou):

„Accipe virgam virtutis ac æqvitatis, qvâ intelligas te obnoxium mulcere pios, terrere reprobos, errantes viam docere, lapsis Manum porrigere, disperdere superbos et revelare humiles; et aperiat Tibi ostium Jesus Christus Dominus noster, qvi de semetipso ait: Ego sum ostium: per me si qvis introiverit, salvabitur; qvi est clavis David et sceptrum domus Israel, qvi aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit. Sitqve Tibi ductor, qvi educit vinctum de domo carcere, sedentem in tenebris et in umbra mortis; et in omnibus seqvi merearis eum, de qvo David Propheta cecinit: Sedes Tua Deus in sæculum sæculi, virga directionis, Virga Regni Tui: et imitando ipsum diligas Justitiam et odio habeas iniqvitatem; qvia propterea unxit Te Deus, Deus Tuus, ad exemplum illius, qvem ante sæcula unxerat oleo exultationis, præ participibus suis, Jesum Christum Dominum nostrum, qvi cum eo vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. R. Amen."[27])

I královská koruna se žehná a pak se král korunuje. Potom arcibiskup vzav korunu od nejvyššího purkrabí, jenž mu ji rovněž s úklonou podal, do levé ruky své, požehnal ji touto modlitbou:

„Deus tuorum Corona fidelium, qvi in capitibus eorum ponis coronam de lapide pretioso, bene✝dic et sancti✝fica coronam istam,

[26]) Přijmi důstojnosti prsten a skrze něj poznej v sobě znak víry katolické, jezto, jako dnes ustanoven jsi hlavou a knížetem království a národa, tak setrvas rozmnožovatel a utvrzovatel křesťanství a křesťanské víry, abys šťasten v díle, bohat u víře s králem králův oslaven byl skrze toho, jemuž čest a sláva na věky věkuv. Amen.

[27]) Přijmi prut ctnosti a spravedlnosti, z něhož bys poznal, žes povinen věsti zbožné, děsiti nešlechetné, bloudícím cestu ukazovati, padlým ruky podávati, povaliti zpupných a pozdvihnouti pokorných. Nechať Ti bránu otevře Ježíš Kristus Pán náš, jenž sám o sobě dí: Já jsem brána, kdo skrze mne vkročí, spasen bude; jenž jest klíč Davidův a žezlo domu Israelského, kterýž otvírá a nikdo nezavře, zavírá a nikdo neotevře. A budiž Ti vůdcem, jenž spoutaného vyvede z domu žalaře, sedícího ve tmě a ve stínu smrti; a ve všem nechť zasluhuješ následovati toho, o němž prorok David pěl: Sídlo Tvé Bůh po věk věku, prut řízení, prut království Tvého, a následuje ho nechť miluješ spravedlnost a v nenávisti máš nepravost, ježto Tě proto pomazal Bůh, Bůh Tvuj, po příkladě toho, jejž před věky pomazal olejem radosti před účastníky svými, Ježíše Krista, Pána našeho, jenž s ním živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

qvatenus sicut ipsa diversis pretiosisqve lapidibus est adornata, sic famulus tuus gestator ipsius, Carolus, multiplici pretiosarum virtutum munere, tuâ largiente gratiâ, repleatur. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen."[28])

A když nejvyšší komoří zemský před tím Jeho cís. a král. Veličenstvu pokryl hlavu červeně atlasovou čepičkou, kterou až dosud držel podkomoří zemský na zlaté misce a císař si korunu pomocí nejvyššího purkrabí a obou císařských assistentů sám čtvrtý vstavil na hlavu, modlil se arcibiskup k této korunovaci obvyklé požehnání (s mitrou):

»Accipe coronam regni, qvæ licet ab indignis, Episcoporum tamen manibus capiti Tuo imponitur: In nomine Pa†tris et Fi†lii et Spiritus † sancti; qvam sanctitatis gloriam et honorem et opus fortitudinis significare intelligas et per hanc Te participem ministerii nostri non ignores. Ita ut sicut nos in interioribus Pastores Rectoresqve animarum intelligimur, ita et Tu exterioribus verus Dei cultor strenuusqve contra omnes adversitates Ecclesiae Christi defensor assistas: regniqve Tibi a Deo dati et per officium nostrae benedictionis in vice Apostolorum omniumqve Sanctorum regimini Tuo commissi utilis executor proficuusqve regnator semper appareas: ut inter gloriosos athletas, virtutum gemmis ornatus, et praemio sempiternae felicitatis coronatus, cum Redemptore ac Salvatore nostro Jesu Christo, cujus nomen vicemqve gestare crederis, sine fine glorieris. Qui vivit et imperat Deus, cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. R. Amen."[29])

Císař s korunou na hlavě ubírá se ke trůnu. Vstaviv si královskou korunu na hlavu, Jeho cís. a král. Vel., jenž až dosud stále klečel, po skončeném žehnání vstal a odtud odebral se ke zvláštnímu trůnu postavenému na rohu evangelia, před nímž dva císařští komorníci oděni v plášticích, (protože z obou císařských komorních furýrů, jejichž funkcí to jest, starši dostaviti se nemohl pro churavost) kdykoli toho bylo potřebí, přinášeli a odnášeli klekátko, jakož i modlitební knížky Jeho Veličenstva s klekátka přinesli na trůn. Jeho Vel. maje korunu na hlavě a v rukou žezlo a říšské jablko, doprovázen byl po pravé ruce panem světitelem a prvním král. assistentem, po levé ruce za průvodu druhého assistenta

[28]) Bože, Koruno Tvých věrných, kterýž na hlavy jejich kladeš korunu z drahého kamene, požehnejž a posvětiž korunu tuto, aby, jakož sama jest různými drahocennými kameny ozdobena, tak služebník Tvůj, nositel její Karel, naplněn byl mnohonásobným darem drahocenných ctností uštědřením Tvé milosti. Pro Krista Pána našeho. R. Amen.

[29]) Přijmi korunu královskou, která byť z nehodných, přece však z rukou biskupových na hlavu Tvou se vkládá, ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, a pamatuj, že znamená svatosti slávu a čest a dílo udatnosti, a nezapomínej, že skrze ni účasten jsi úřadu našeho. Tak abys, jako my ve vnitřních věcech uznáváni jsme za pastýře a ředitele duší, tak i Ty ve vnějších věcech stál jako pravý ctitel Boží a rozhodný proti všem odpůrcům církve Kristovy zastance a vždy se jevil království Tobě od Boha daného a obřadem našeho požehnání na místě Apoštolův a všech svatých vládě Tvé propůjčeného užitečným vykonavatelem a prospěšným vladařem, abys mezi slavnými zápasníky, drahokameny ctností ozdoben a odměnou věčné blaženosti korunován, s Vykupitelem a Spasitelem naším Ježíšem Kristem, jehož jméno nositi a jeho místo zastávati se pokládáš, bez konce byl oslavován, jenž živ jest a panuje Bůh s Otcem a Duchem svatým na věky věkův. R. Amen.

a ostatního u oltáře přisluhujícího duchovenstva a k tomu patřiciho dvorního služebnictva: nejvyšší hodnostáři zemští, z nichž nejvyšší dvormistr zemský s berlou a nejvyšší maršálek zemský s mečem, i nejvyšši dědiční korouhevníci a hlasatel, jakož i královští dědiční úřadové a hlasatel český kráčeli před ním.

Arcibiskup a první královský assistent doprovodili Jeho Vel. až na hořeni stupeň trůnu, kdež Jeho Vel. stanul; arcibiskup postavil se v pravo a první král. assistent v levo od král. trůnu, na této straně též druhý král. assistent na předposledním stupni, ostatní doprovázející duchovenstvo tutéž na zemi: nejvyšší maršálek zemský s obnaženým mečem v pravo na druhém stupni, dále na téže straně král. nejvyšší dvormistr na široké tribuně, setník arcierů pak s jinými 5 hodnostáři zemskými a s nejvyšším dědičným korouhevníkem stavu panského, jakož i s polovici ostatních dědičných úřadův i s hlasatelem pod ni na zemi, v levo pak na prostředním stupni král. nejvyšší komoří zemský, na široké tribuně trůnu cís. nejvyšší komoří, pod ní na zemi setník trabantů s ostatními nejvyššími hodnostáři zemskými a dědičnými úřady a nejvyšším korouhevníkem stavu rytířského.

Když takto Jeho cís. Vel. uveden byl ke král. trůnu českému od arcibiskupa a ostatní družiny duchovní i světské, měl arcibiskup, vstaviv si infuli na hlavu, toto oslovení a modlitbu, v tichosti odříkávanou též od duchovenstva infulovaného, zůstalého hned od počátku na straně epištolní:

„Sta et retine a modo locum, qvem hucusqve Paterna successione tenuisti, haereditario Jure Tibi a Deo delegatum, per auctoritatem Omnipotentis Dei et per præsentem traditionem nostram, omnium scilicet Episcoporum cæterorumqve Dei servorum; et qvanto Clerum sacris Altaribus propingviorem perspicis, tanto ei potiorem in locis congruis honorem impendere memineris; qvatenus Mediator Dei et hominum te Mediatorem Cleri et plebis permanere faciat, in hoc Regni solio confirmet et in Regno æterno secum regnare faciat Jesus Christus Dominus noster, Rex Regum, Dominus Dominantium, qvi cum Deo Patre vivit in sæcula sæculorum.“[30])

Při slovech: „in hoc Regni solio confirmet“ dal Jeho Veličenstvu rukou znamení, aby se na stolci posadil, čímž byl slavnostně nastolen čili intronisován.

(Dokončení.)

[30]) Stůj a podrž od nynějška místo, kteréž až dosud držel jsi otcovskou posloupností, dědičným právem Tobě od Boha propůjčené mocí všemohoucího Boha a přítomným odevzdáním naším, všech totiž biskupův a ostatních sluhů Božích, a čím více duchovenstvo posvátným oltářům se přibližovati spatříš, tím větší mu na stejných místech čest vzdávati neopomiň, aby Tě Prostředník mezi Bohem a lidmi učinil stálým prostředníkem mezi duchovenstvem a lidem, utvrdil Tě na tomto královském stolci a v království věčném popřál Ti s sebou panovati Ježíš Kristus, náš Pán, král králů, pán panujících, který s Bohem Otcem živ jest na věky věkův.

Památnosti farní osady Sloupnické.

Dle zápisků † děkana Jana Al. Dremla sestavil P. Antonín Rejzek S. J.

[Pokračování.]

II.

Po bitvě bělohorské nastala ostrá reformace katolická, predikanti lutherští i kalvinští museli vyjíti ze země, páni, rytíři a obyvatelé svobodných měst měli se srovnati s katolickou církví nebo se vystěhovati do ciziny. Nastalo valné stěhování ze země, ale poddaný lid sedlský neměl té volnosti, aby se směl stěhovati; sedláci měli prostě se přiznati k víře katolické, leda by se jim podařilo i s rodinami opustiti své živnosti a potajmu uprchnouti za hranice. Mnozí tak učinili. Z Doleni Sloupnice uprchli dva sedláci z velké strany a dva z malé strany té vsi: grunty jejich jako statek odběhlý připadly obci města Litomyšle. Ostatní osadníci sloupničtí zůstali. Však bylo jim potřebí, aby při svém kostele měli vlastního svého faráře, který by je ve víře katolické poučoval a utvrzoval. Však toho se jim nemohlo dostati pro veliký tehdáž nedostatek katolických kněží v Čechách a na Moravě. Osmnáct far bylo na panství Litomyšlském, ale kněžími osazeny byly r. 1622 a později jen děkanství v městě a vesnické fary v Cerekvici, v Karlsbrunně, v Litrbachu, v Morašicích a v D. Újezdě, k nimž ostatních 12 far podřízeno bylo jako filiálky.

Sloupnice zůstávala filiálkou k Litomyšli do r. 1665, kdy byla přidělena k faře Cerekvické. Tak se stalo obyčejem, že do Sloupnice přicházel kněz jen každou čtvrtou neděli na kázání a mši svatou, a později dělo se to ještě řídčeji. V ostatní neděle a svátky i za dobré pohody chodilo do vzdáleného kostela Cerekvického sotva 100 lidí ze Sloupnice, ostatních 600, starci, děti, churavci zůstávali doma, v čas nepohody, zvláště v zimě, nechodil do Cerekvice nikdo; tak lid zůstával bez služeb Božích, dítky zmíraly bez křtu, nemocní bez poslední potěchy, dítky byly bez katechismu. Jak tu mohla církev katolická prospívati? Kacířské knihy byly sice lidu odňaty, ale za války saské a švédské přicházeli s nepřítelem do Litomyšlska navrátilí emigranté a rozšiřovali zde bludné knihy tištěné v Polském Lešně a jinde. Sedláci ty knihy dobře skrývali u sebe, potajmu v nich se zálibou čítali, po svém prostém rozumu si je vykládali a ve své nechuti proti katolické církvi se tvrdili. To se dělo nejen ve Sloupnici, ale i v jiných vesnicích okolo Litomyšle. Vrchnost Litomyšlská, kněžna Polyxena z Lobkovic, rozená z Pernštejna, zatím starala se o pořádání missií na svém panství. Když v létě r. 1625 v Praze zuřil mor, vydala se odtud na Litomyšl a vzala s sebou jednoho pátera jesuitu, který tu pilně kázal a katechisoval s takovým výsledkem, že tu 1959 lidí, městských i sedlských, rozhřešil z kacířství. Poněvadž děkan Hájek od ztýrání r. 1619 často churavěl a k práci nestačil, povolala kněžna Polyxena ještě téhož roku dva jesuity z Jičína, P. Matěje Burnáče a P. Vita Matějčka do Litomyšle a ti tu zůstali do r. 1626, získali 250 konvertitův, a jiné utvrdili ve víře. Tyto missie se opakovaly stále až do r. 1629, když tu pracovali jesuité z Kutné Hory, kázali v městě a na vesnicích, 470 lidí rozhřešili z kacířství a vyslyšeli

několik tisíc zpovědí. Tak si vysvětlujeme, že v Sloupnici se zachovalo mnoho lidí v katolické víře utvrzených, vedle nichžto však zůstávalo mnoho tajných čtenářů knih zakázaných, jichž potomci jsou nynější Sloupničané víry helvetské.

O dalších missiích v té krajině není zpráv, a zdá se také, že mnohé pochody vojska císařského a později též vojska švédského nebyly missiím příznivy. Zvlaště škodlivý byl zde pochod Švédů pod Torstensonem, který se ubíral z Polabí na Moravu r. 1643 a tu po dva dni, 14.—16. června dlel v Litomyšli a krutě tam řádil. S ním bylo též něco českých emigrantů, kteří zde zanechali protestantské knihy. Zatím r. 1633 pustila stárnoucí kněžna Polyxena z Lobkovic panství Litomyšlské své neteři, panně Frebonii z Pernšteina, jejíž bratr Vratislav z Pernšteina r. 1631 zastřelen byl ve válce, jsa plukovníkem v armádě císařské, poslední mužský potomek slavného rodu svého. Panna Frebonie nevdávala se; spravovala své panství za těžké doby válečné, žila v pobožnosti a byla milostiva k chudým. R. 1640 uvedla do Litomyšle nový řád piaristů, založila jim zde kollej s gymnasiem, kdež mladíci z města a okolí studujíce, tvrdili se v náboženství katolickém. Že by však byli piaristé vycházeli na missie, o tom není zpráv. Panna Frebonie zemřela r. 1646, panství Litomyšlské zdědil po ní bratranec její Václav Euseb kníže z Lobkovic, ale r. 1649 prodal je hraběti Maxmilianovi z Trautmansdorfu, jehož rod se tu držel do r. 1753, potom hrabata z Valdšteina Duchcovští do r. 1856, a nyní knížata z Thurn-Taxis.

Po válce švédské nemohli se tajní protestanté v Sloupnici, již na oko se tvářili za katolíky, na dlouho utajiti ani před svými sousedy katolickými, ani před úřadem vrchnostenským, odkudž vysílány byly komisse na vypátrání kacířův a knih kacířských. Velkou naději u tajných protestantů, jichž byl v krajích Hradeckém, Chrudimském i Čáslavském veliký počet, budil švédský král Karel XII., když r. 1706 vypudiv polského krále Augusta II. z Polska, za ním táhl do jeho země Saské, zde jej přinutil k složení královského důstojenství a potom táhna zpět do Polska, vynutil na císaři Josefu I., že ve Slezích udělena byla protestantům větší svoboda náboženství. Tu i protestanté čeští zdvíhali své hlavy v naději, že Karel XII. také jim vymůže podobné svobody; zklamali se však, spíše na sebe uvalili pozornost úřadů. R. 1707 přišla do Sloupnice úřední komisse, v níž byli Václav Dvorský, kaplan v Cerekvici a Matěj Housenka, konšel z Litomyšle, a ti zabavili u sedláků množství kacířských knih. Hned potom vyslán byl od arcibiskupského úřadu v Praze do Sloupnice P. Frant. Fleischer S. J., aby tu vyšetřil stav věcí, a ten podal smutné zprávy, že ze Sloupnice chodí lidé až do Žitavy v saské Lužici a bludařské knihy odtud přinášejí, že spojení mají s jinověrci a jiné svádějí k odpadnutí od víry katolické. Zvláště prý Tomášek z Vysoké mnoho knih tu rozprodal a rozdal, s odpadlými míval tajné schůzky a do těch schůzí že přicházel Daniel Stránský, predikant za sedláka přestrojený, k apostasii nabádal a nabízel se k podávání večeře Páně podobojí. Všichni ti, kteří z bludařství byli obviněni, pod přísahou ubezpečovali, že jsou pravověrní katolíci, ale v srdcích svých přece byli jiní. Byli to hlavně sedláci v Dolní Sloupnici, kdežto ti, kteří osedlí byli v Hořejší Sloupnici, kdež byl kostel, lépe drželi se víry katolické.

Katoličtí osadníci ve Sloupnici znali dobře příčiny, proč církev v té obci neprospívá náležitou měrou; věděli, že jest nutno oddělíti farnost Sloupnickou od fary Cerekvické a opatřiti ji vlastním duchovním správcem.

K tomu konci vyprosili si na magistrátu města Litomyšle jako patronu kostela Sloupnického, že podal ke konsistoři pražské žádost za obnovu fary v Sloupnici, ale výsledek zmařil pán na Litomyšli František Václav hrabě Trautmansdorf, který nechtěl dopustiti, aby magistrát města jemu poddaného směl konati nějaké právo patronátní, a také bránil tomu, aby práva faráře cerekvického byla ztenčena odloučením fary Sloupnické, k níž onen farář byl řádně investován. Tu zmohli se Sloupničtí, v jich čele rychtář Jakub Limberský (z č. 2.), konšelé Mikuláš Kryda (č. 73.), Matěj Moták (č. 58.) a Mikuláš Fuks dne 6. září 1710 k této supplikaci ke konsistoři pražské:

„Nejdůstojnější Arcibiskupská Konsistoř!
Milostiví Páni, Páni!“

„Vysoce důstojné konsistoři v milostivé paměti pozůstává, kterak vzácný magistrát města Litomyšle jakožto dobrotivá vrchnost naše dědičná a patron fary naší hornosloupenské na poníženou žádost a prosbu naši se jest ucházel, aby táž fara od starodávna vyzdvižená, tak jak před tím bývalo, od fary Cerekvické zase oddělena byla. 1. Vidouce my to nejlépe a bolestně to snášejice, kterak v tom čase, co vlastního faráře nemáme, slovo Boží k ztenčení přišlo, a my ubozí příliš špatně duchovní správou jsouce opatřeni, u velikém nebezpečenství spasení duší našich jsme byli postaveni, kdežto Sloupnická fara od Cerekvické dobrou velkou míli jest vzdálena, čímž nekřtěňátka obzvláště času zimního na cestě bez křtu svatého a nemocní bez svaté zpovědi a posledního zaopatření na věčnost nebezpečně se ubírati musejí. 2. Častěji se přitrefuje, když obzvláště času jarního potok se rozvodní, že ze Sloupnice do Cerekvice ani týden, ani dvě neděle přijíti nemůžeme, tak že dřív do Litomyšle a odtud teprv do Cerekvice nám jíti aneb pro pana faráře poslati dvakrát sem i tam na šest mil koně odeslati přichází, a tudy jak nekřtěňátka, tak i nemocní ve velkém nebezpečenství státi, my však ostatní jako ztracené ovce bez pastýře trvati musíme. 3. Věkem sešlí lidé, kterých je u nás mnoho, jakož i děti a čeládka pro takovou vzdálenost neb zlou cestu služby Boží, které u nás zřídka se konají, opustiti musejí. 4. Obec naše nemohouc duchovní správou a slovem Božím dostatečně zaopatřena býti, před některým rokem pro stará kacířství veřejně rozhlášena byla, tak že velebný pan farář Jiří Vilém Jedlička, bývalý děkan města Litomyšle a spolu vikarius půlkraje Chrudimského r. 1707 dvojctihodného kněze pana Václava Dvorského, ten čas kaplana cerekvického a p. Matěje Housenku, z obce staršího, na visitování do Sloupnice vyslati ráčil, kdež mnoho kněh kacířských našli a Bůh spravedlivý nejlépe ví, co dosavad za kým věží, jakož veliké nebezpečenství jest, zdaž u nás ještě snad takoví lidé se nevynacházejí, čehož i dvojctihodný pan pater missionarius nejlepší zprávu by dáti mohl, kdežto kdybychom my ubozí, opuštění lidé svého pana faráře na místě měli, snadno by se to vše

vykořenilo, a samospasitelná pravá víra katolická vštípena býti a věčná sláva Boží rozmnožovati by se mohla, což všechno sice již prve vysoce důstojné konsistoři dobře povědomo bude a od nadřečené naší vrchnosti nepochybně dostatečně representováno bylo. — Poněvadž ale od vdp. vikariusa nám oznámeno bylo, že by vys. důst. konsistoř nad tím se pozastavovati ráčila, jakoby budoucí pan farář v Sloupnici náležité vyživení neměl a tam obstáti nemohl, tuto vše, co bychom ještě každému u nás v Sloupnici zůstávajícímu panu faráři učinili, k tomu s povolením naší vrchnosti na budoucí věčné časy se zavázati chceme, poníženě sub lit. A. přikládáme. A jakož před tím často vrchnost naše dědičná a dobrotivá o to se ucházela, my sami také vys. důst. konsistoř o tu věc v největší poníženosti prosíme, aby tak přednesená motiva a duší našich spasení považiti, abychom my ubozí opuštění lidé pro potěšení duchovní a uvarování všeho nebezpečenství nějakého kacířstva našeho pana faráře v Sloupnici dosáhli a jako praví a věrní křesťané s mládeží a dítkami našimi slova Božího účastni byli, jakož i jiné duchovní zaopatření budoucně lépe užiti mohli, milostivě povoliti ráčila. V kteréžto naší tak snažné a horlivé prosbě a žádosti že oslyšáni nebudeme, co nejponíženěji se těšíme. Za vys. důst. konsistoř na modlitbách trvající rychtář, konšelé, též celá obec v Sloupnici. Dáno 6. září 1710."

Ve zmíněné příloze se uvádí dobrovolně zvýšený farní desátek po 58 korcích žita a ovsa (prve jen 52), 20 kloubů lnu, zeleného čtvrtka letníku 8 kop vajec, koledy 13 zl., 15 sáhů záduního dříví s prací a dovozem; dále vyčítají se farní pole a jejich výměra, bezplatné jejich zdělání, osívání, klizení a mlácení, tak že pan farář 12 kusů hověziho a půl kopy ovcí dobře držeti může. Též 2 potahy pro úpravu a potřebu všelikou po celý rok dáti slíbili, i hrachu dle možnosti, semene lněného, v postě máku na olej a suché houby, což chalupníci ve Vlčkově dáti mají.

K této prosbě jevila konsistoř dobrou vůli a z jejího nařízení jel kn. Václav Kubín, farář v Chocni a správce vikariátu, do Sloupnice i Cerekvice, vyšetřil důchody obou far a podal o tom zprávu. Však farář cerekvický, z obavy velkého ztenčení svých příjmů, bránil se tomu a nechtěl se vzdáti filiálky sloupnické: v tom jej také důrazně podporoval jeho patron hrabě František Václav z Trautmansdorfu, kdežto magistrát v Litomyšli, chtě svého patronátního práva v Sloupnici skutkem užiti, podporoval žádost Sloupnických. Konsistoř pražská byla na vahách; tu opětovali sloupničtí dne 23. října 1710 svou prosbu do Prahy a kladli důraz na rozšířené kacířství v obci své, dodávajíce: „I to v známost uvozujeme Jejich Milostem, že některé osoby z obce naší pro takové prodlévání služeb Božích jako vypuštění z mysli slova Božího kacířstvo jsou následovati počali, tak že někteří do Žitavy chodili, jak vel. p. missionarius Tovaryšstva Ježíšova (Fleischer) dobře vyšetřující sám osobně dokázati může, že když u naší vrchnosti byl, a osoby takové povolány byly, že tak a nejináče jest, se přiznati musily. A jaká bolest a žalost, jaké žalostné volání a truchlivé vzdychání v naší opuštěnosti!" Dále slibovali: „Cokoli by se na vychování našeho pana faráře nedostávalo, my podle naší možnosti upraviti se vynasnažíme, a za Jejich Velebné Milosti k nám dobrotivě na-

kloněné dnem i noci Pána Boha žádati na našich nehodných modlitbách neopomineme, aby Pán Bůh všemohoucí ode všech zlých příhod a neštěstí opatrovati ráčil. Za nejponíženéji žádající pro odplatu Boží rychtář, konšelé a celá obec Hornosloupenská, poslušně poddaní každého času.“

Však když přišla žadatelům zpráva, že na jisto jsou odmrštěni v prosbě své, zdvihli se ze Sloupnice rychtář Limberský, konšelé Kryda, Moták a Fuks a jeli do Prahy, vezouce s sebou plný pytel bludařských knih. Vstoupili do plného shromáždění konsistoře, s pláčem vysypali onen pytel na podlahu zasedací síně řkouce: „Milostiví páni, jestli vlastního duchovního správce nedostaneme, všichni bludaři budeme!“ Tento výjev pohnutlivý, k tomu přímluvy magistrátu Litomyšlského a dobrozdání patera missionáře Tovaryšstva Ježíšova, který potvrdil, že víra katolická v Sloupnici jest v nebezpečenství, způsobily to, že konsistoř nedbajíc odporu hraběte Trautmansdorfa, povolila Sloupnickým samostatnou duchovní správu a za faráře jejich byl ustanoven 13. dubna 1711 posavadní kaplan cerekvický Václav Ferdinand Dvorský, magister svob. umění a bakalář bohosloví, rodák z Vysokého Mýta.

(Dokončení.)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal **Václav Oliva.**

(Pokračování.)

R. 1681 založena škola. „Poněvadž nejvíce záleží na tom, aby již dítkám dána byla křesťanská výchova, přiměli jsme (compulimus) přes 170 dětí, aby do školy chodily a tak aby se základy věd ssály základy pravé zbožnosti. Vyučovali jsme je tomu, jak se mají modliti, zpovídati, Boha ctíti a v něj věřiti.“ — Jakýsi ubožák trápil se v žaláři, sžírán špínou a nešvarem. „Tomuto zmírnili jsme svou přímluvou přísnost okovů, posílali z hradu pokrm a nápoj, dříví a otop v zimě, a v létě, aby neřádem nebyl sežrán, čistý šat.[96])

R. 1682 hořelo v Luži a žhář vyhrožoval, že celé město vypálí. Jesuité poznavše jej, tak dlouho mu domlouvali, až kajícně se vyznal, hříchu litoval a od paličství ustál.

Téhož roku na podzim stavba residence tak pokročila, že bylo možno v ní obývati. „Na památku toho ve svátek sv. apoštolů Šimona a Judy vystrojila zakladatelka všem poddaným a těm, kdož jakkoliv přispěli ku stavbě residence, bohatý oběd o šesti jídlech a náležitého zapití dobrým pivem.[97]) Stolujících bylo přes 500; jedlo se na dvoře v residenci.[98])

---

[96]) III. 41. — R. 1681 zavázala se města: Skuteč, Žumberk a Heřmanův Městec na poděkování, že za moru r. 1680 byla uchráněna, že každoročně společně budou putovati na Chlumek.

[97]) III. 44.

[98]) Štiplavá slova Dr. Adámka (42), připojená o konci slavnosti: „slavnost skončila se přáním, aby nábožní otcové svou residenci ve zdraví užili“ jsou čistý výmysl p. doktorův. Annály ani slovem se o tom nezmiňují. Inu, jak patrno, p. Dr. má na katoliky a zvláště na „nábožné otce“ jesuity tuze s kopce.

„Ačkoliv již od r. 1679 naši tu zůstávali a užívali slova residence, přece, protože na hradě Košumberce bydlili a tohoto teprve roku přesídlili do residence, zaměňují jméno missie za residenci.[99]) Stěhovali pak se naši (P. Vojtěch Had, P. Šimon Hampl a P. Václav Žourek) takto do residence: Jakmile ustanovila nejjasnější zakladatelka, že residenci nejpotřebnějšími věcmi opatřenou nám vydá, v úterý svatodušní, což tehdy připadlo na 9. června,[100]) u přítomnosti jak našich, tak jiných vznešených osob a nesmírného zástupu lidu, odevzdala zakladatelka hlavní klíč od brány u residence Pavlu Beránkovi, rektoru kolleje a residence královohradecké, ujišťujíc jej mnohými slovy, že klíč, residenci, fundaci se vším ostatním odevzdává Tovaryšstvu dle svého úplného a bezpečného práva a témuž rektoru na místě generála přítomnému že přeje vše nejlepší z lásky nejčistší, aby nová tato residence se zmáhala vždy víc a více po dlouhá tisíciletí.“ Všickni přítomní slzeli. Zakladatelce poděkoval výmluvnými slovy P. rektor a pak residenci přijal a klíč odevzdal P. Hadovi, jenž z vůle provinciálovy byl jmenován prvním superiorem. Následovalo slavné „Te Deum laudamus“.[101])

Zatím se lužský farář Václ. Nigrini, který ze zbožnosti chtěl cestu do Říma vykonati a za tou příčinou obdržel povolení jak od arcibiskupa, tak i zástupce v osobě jesuity P. Žourka, z Telče 3. února sem poslaného, těžce roznemohl a zemřel. V jeho nemoci po 10 neděl a po smrti jeho jako administrátor spravoval faru lužskou P. Žourek. Po 5 měsících odešel Žourek zase do Telče.

Téhož roku Marie Maxmiliána, aby nějaké práce získala těm, kdož zuřivostí války turecké a obležením Vídně do Čech se byli utekli, dala v Roubovicích dostavovati zámeček a ze základů stavěti pivovar. Mimo to učinila dvě fundace, a to první 1000 zl., aby po její smrti mládež ve škole byla vyučována,[102]) a druhou 5000 zl., aby z úroků byli placeni muzikanti, kteří by o svátcích a nedělích při mši sv. a nešporách účinkovali na choře a každodenně zpívali litanie mariánské. Fundace tyto byly vepsány 17. února 1683 do desk zemských.

Na den sv. Anny 1683 pochován jest na Chlumku první jesuita P. Václ. Schüttel, rodák z Dobřan, druhý missionář u baronky Maxmiliány Zárubové v Libanicích. Maxmiliána Zárubová, když statky své na panství Žumbereckém odevzdala synu Františku, odebrala se do Libanic, jež si vymínila, a žila tu pouze duši své. Jesuité její podporou konali missie. P. Schüttel na těchto missiích 24. července v Libanicích zemřel. Mrtvola jeho převezena do Luže.

[99]) Sr. poznámku 44.

[100]) Dr. Adámek (42) tvrdí, že jesuité stěhovali se ze zámku, „kde se jim po mnohá léta dařilo,“ do residence 9. července. Dr. Adámek, jak jasno, umí sice jizlivě psáti o jesuitech a snad i kroutiti všelijak paragrafy, ale nezná z církevního roku ani to, co každý žáček z II. třídy obecné školy. Pane doktore! Co svět světem je, nepřipadly nikdy svátky svatodušní na 9. července. Tu moudrost jste vynalezl teprve Vy. Kdybyste místo přemýšlení, jak se jesuitům na Košumberce dobře vedlo, studoval alespoň trochu kalendář — nemusil jste takto klopýtnouti. Či Jiroušek má to také tak?

[101]) Dr. Adámek (43) připojuje ještě „hostinu“, ač annály o ní nevědí. Pan dr. všemožně usiluje, i nepravdou, jen hodně u lidu v nenávist uvésti jesuity; hodil by se zcela dobře za redaktora „Červánků“; talent má k tomu rozhodně.

[102]) Mládež měla se učiti zpěvu a hudbě, knězi u oltáře posluhovati, na kruchtě zpívati a hráti. Ti, kdož v počátcích jazyka latinského a řeckého byli vyučeni, byli posíláni do semináře při kolleji jesuitské v Hradci Králové.

R. 1684 11. února přestěhovala se hrab. Hysrlová „z pokory" z hradu rozsáhlého a krásného do stísněného domu u paty Chlumku (až posud stavení ono slove „domeček"), jejž si byla vystavěla, aby byla Rodičce Boží blíže, ač zrazovali jí to jak přátelé, tak jediná dcera v Brně. Téhož roku potvrdila Lužským privilegia, aby k poutníkům přívětivě se chovali.[103]) Když dcera její 14. března 1684 zemřela, po slavných rekviích na Chlumku konaných pojala Marie Maxmiliána úmysl, že polovici panství Košumberského dá jesuitům, protože ti velikých si získali zásluh o rozšíření víry katolické mezi četnými, dříve v okolí Luže obývajícími nekatolíky. *Jesuité panství nechtěli* a teprve po delší době[104]) ku převzetí jeho svolili.

Hyserlová, ježto se pro slabost již nemohla odebrati do Prahy, dala na své útraty povolati od zemských desk Zikmunda Leopol. Schmidla ze Schmidenu, Jakuba Pecelia z Adlersheimbu a registratora Arnošta Tirallu z Freyburgu. »U přítomnosti těchto, vyloživši jim v soukromé rozmluvě příčinu své zbožnosti a svého rozhodnutí, jakož i důvody svobodného darování, mezi jiným prohlásila, kdyby daru toho nepřijalo Tovaryšstvo Ježíšovo, že jej dá jiným kněžím, ale nikdy svým přátelům, a že s rozvahou tak činí; dne 28. července pak v sále residence naší, zákonitě projevivši vůli svou, pánům vyslancům od místodržitelstva království Českého a po sepsání zakládací listiny u jejich přítomnosti[105]) dle znění listin, jak je přečetl registrator, slavnostně formou právní, vepsáním do zemských desk (což právo království Českého česky jmenuje vklad) svobodný hrad Košumberk, město Luži, poddané hradu, statky patřící hradu u Domanic, vesnice, jež slují: Voletice, Zdislav, Štěnce, Srbce, Hluboká a polovici Bělé se svými až posud poddanými odevzdala Tovaryšstvu do rukou Pavla Beránka, rektora královradeckého, s P. Vojtěchem[106]) Hadem.

---

[103]) Místo ono zní: „aby obyvatelé jeho (města Luže) jako praví katolíci Rodičku Boží, Pannu Marii, obzvláště na Chlumku náležitě a vroucně ctili a též v pobožnosti skrze ni. Chlumeckou Pomocnici, Pannu Marii, ve všem dobrém rostli, poutníkům na Chlumek přicházejícím potřebné věci mohli v mírné ceně dodávati, k nim se přívětivě chovali a rádi do svých příbytků je přijímali."

[104]) III. 49.

[105]) „Aktu tomuto byl přítomen i zeť paní Hysrlové hrabě Lamberk, který již dříve marně se byl namáhal, aby hraběnku odvrátil od úmyslu, kterým tak krásného dědictví byl zbaven. Ač mu, jak snadno pochopitelno, bylo uvnitř všelijak, nedal u přítomnosti cizích svědků, jako šlechtic dobře vychovaný, tím nejmenším mrzutost svou na jevo. Súčastnil se ještě na večer slavnostní hostiny, druhého dne časně ráno však odejel a již se tu neukázal. Dva roky potom zemřel". (Blažek 21.)

[106]) Darovací listina psána byla česky; její latinský překlad III. 52.—55. Vidimace darovací listiny ze dne 19. září 1684 III. 55—61. Listina darující jesuitům všecky „svršky i nábytky" III. 61—63 (psána česky). Postup této fundace byl: 28. července 1684 sepsána na Košumberce listina mezi jesuity a hraběnkou o podmínkách daru. Když připomenuto bylo, že hraběnka dala 25. 10. 1678 jesuitům Chlumek, residenci, Roubovice, polovinu Bělé a 13.000 zl. a k tomu že 14. ledna 1683 na zvelebení hudby na Chlumku a učitelům dala sumou 6000 zl. a nyní zase že dává jesuitům Košumberk s celým statkem, ovčínem a pivovarem, Domanice, Luži, Voletice, Zdislav, Štěnce, Srbce, Bělou, Hlubokou s lesem k ní patřícím, stanoveno: 1. že hraběnka všeho do své smrti užívati bude; 2. že dá residenci nutnou sustentaci; 3. že může z věnovaného cokoliv komukoliv svobodně dáti; 4. že 10.000 zl., jež si pro sebe vyminila po odevzdání panství proti 6% úroku, jesuité, protože vše hraběnka užívá, nyní nesloží; 5. kdyby hraběnka dříve umřela, že celý fundus instructus (s trávou a slamou atd.) připadne jesuitům; 6. že teprv až smlouva o daru do desk zemských bude vtělena, nabývá platnosti. Hraběnka tuto smlouvu dala vepsati do zemských desk do III. kvaterna

superiorem residence, a P. Adamem Gerstmannem, provinciálem.«[107]) „Aby pak residence v dobrém pokoji po její smrti užívala daného majetku, ku přesnému označení hranic postarala se jasná paní, aby zdělány byly mezníky křížem označené, a sama, všude jsouc přítomna, kdekoliv jen bylo možno, u přítomnosti svědků, jichž jména byla zaznamenána, a po geometrickém vyměření míst vše určila; když tyto mezníky ze své vůle a svou mocí dala postaviti, zavolala všecky představené obcí a lesníky, kteří vše schválili.«[108])

lit. D. z 28. čce 1684 na svůj náklad. Vidimace její ze dne 19. září 1684 dí, že hraběnka dává jesuitům „velký Chlumek s residencí a vším příslušenstvím a statky v kraji Chrudimském, totiž město Luži s hospodou, krčmou a mlýnem zvaným „Podolským", pilou a čtyřmi menšími mlýnky, bez svobodného vaření ve jmenovaném městě piva. Taktéž celou vesnici Voletice zároveň s rybníčkem v téže vesnici zvaným „Koutský". Dále celou ves Zdislav s rybníčkem zdislavským a s jiným rybníkem zvaným Hadinec. Rovněž celou vesnici Štěnce a celou ves Srbce s částí vsi Hluboké a její lesem, pokud k ní tam patří, zároveň s příslušenstvím od starodávna k nim patřícím. Mimo to také hrad Košumberk se statky, ovčínem, stodolami, pálenkou, pivovarem, kovárnou, ovocnými a zelenářskými zahradami a konečně statek zvaný Domanice se vším příslušenstvím a všemi usedlíky, jak jsou, a neusedlíky přítomnými či odešlými z jmenovaného města, vesnic, dvorův a statkův uprchlými poddanými, kteří na těch půdách zrozeni jsou, anebo odjinud na ty půdy se přistěhovali, se vším setým i nesetým, polmi, rolemi, lukami, lesy, křovinami, rybníky, řekami, potoky, rybnými školkami, rejdišti pro dobytek, pastvinami, chmelnicemi, zahradami, stálými i nestálými daněmi, ručními a povoznými robotami, s právem dědickým, trestním, vrchnostenským a vladařským, s veškerým hospodářským nářadím ve statcích, kovárně, pivovaře a se vším dobytkem i obilím: slovem se všemi právy v tom obsahu a rozsahu, jak je má hraběnka sama a jak jich její předchůdci užívali" (III. 57.), s podmínkami: 1. že oněch celkem 19.000 zl. fundovaných (1678 a 1684) zůstane vězeti na statcích hraběnkou darovaných; 2. residence má vyplatiti semináři sv. Václava v Hradci Králové 10.000 zl. ve prospěch studující a hudebně vzdělané mládeže, aneb platiti úroky 6%, pokud suma složena nebude. Stipendisté za to mají mimo každodenní modlitbu za zakladatelku a hru při službách Božích, jednou za rok buď o navštívení nebo narození P. Marie v processí s hudebními nástroji na Chlumek jíti; 3. darované Roubovice žádá zakladatelka zpět, aby si tam mohla pivovar stavěti a dle své libovůle s nimi naložiti. Kdyby císař k tomuto nesvolil, ježto již u desk zemských Roubovice jesuitům zapsány jsou, mají jesuité za Roubovice dáti zakladatelce nebo dědicům 7000 zl.; 4. residence má Chlumek zvelebovati, pořídíti věže, zvony atd.; 5. pokud zakladatelka bude živa, kdyby v Roubovicích pivovar nepostavila, aby bylo jí volno nebo jejím dědicům jeden rok v pivovaře košumberském na svůj náklad pivo vařiti. Dne 23. listopadu 1684 zdělána nová darovací listina, poněvadž bylo nebezpečí, že po smrti hraběnčině právo jesuitův dědici by bylo upíráno. Hraběnka v ní dává jesuitům „cokoliv peněz na hotovosti a jakékoliv mince a všech ostatních svršků a nábytků a jiných věcí při mé smrti buď v residenci mnou zbudované a mimo ni buď v domě k residenci patřícím (jejž jsem si vymínila za obydlí až do smrti) aneb v hradě Košumberském aneb na statcích Tovaryšstvu Ježíšovu v deskách zemských zapsaných se najde, at už je to cokoliv, to všecko", a vymiňuje si, „aby tělo mé, až Bůh mě povolá z tohoto světa, bez nádhery a lesku, ale křesťanským ritem v kapli blah. Rodičky Boží na Chlumku pochováno bylo" a o duši tak postaráno, „jak jsem otcům svěřila." Fundace byla schválena císařem 19. července 1685 a do desk zemských vepsána 1. srpna 1685.

[107]) III. 49.

[108]) III. 50. — Ač jesuité zcela právoplatně byli majiteli panství Košumberského, byli nuceni ještě r. 1739 sbírati svědectví, jakým způsobem Košumberk do jich rukou se dostal. Jindřich Telč a Martin Klumpar z Luže 9. března 1739 odpřisáhli, „jsouce ten čas v panské službě u milostivé paní, paní hraběnky Evy Terezie roz. hrab. ze Žďáru, paní na Košumberce", jakož i některé jiné osoby z Luže, tehdy u hraběnky přítomné, že hraběnka řekla: „K tomu cíli jsem Vás (úředníky od zemských desk a hlavně poddané) zavolala, že dnešního dne vás postupuju pánům páterům Jesuitům, tak jak jsem vás sama užívala." (Zástěra d. c. 90.)

Roku 1685 přijalo sv. svátosti přes 10.000 lidí; do lůna církve byla přijata »žena brandeburská", jejížto manžel »dříve kalvínského superintendenta pomocník, Uher rodem«, rovněž stal se katolíkem; rozdáno bylo mnoho růženců; sehráno drama: Kristus před Annášem.

Když došlo císařské potvrzení fundace hraběnčiny ze dne 19. července 1685, na poděkování Bohu rozdala mnoho peněz i chleba chudým; jesuité pak, aby se jí odvděčili, darovali jí 28. července u přítomnosti provinciála a rektora královradeckého, městské rady lužské a velikého zástupu lidu slavnostním způsobem a s přiměřenou řečí svíci a k její poctě o jejích narozeninách dávali divadelní představení.

R. 1687 »zločinný svůdce prodal za 7 denárů šedesátiletému starci knížku čarodějnickou a poradil mu, aby, chce-li poznati sílu lidí, položil ji na oltář a nesňal dříve, pokud mše sv. na tom oltáři nebude odsloužena. Uposlechnuv slov svůdníkových, odevzdal venkovan knížku našemu kostelníkovi a žádal, by ji položil na oltář. Než kostelník jsa moudřejší, knížku nám dal, která vším právem zasluhovala oheň.« Po osmi dnech žádal venkovan knížku zpět a když uslyšel, že je spálena, začal zuřiti: jesuitům však se podařilo jej uchlácholiti. Téhož roku byla jesuity v náboženství cvičena a pak biskupem královradeckým pokřtěna Turkyně, žena jakéhos úředníka z Budína.

Družina marianská obdržela nákladem zakladatelčiným knížku:[109]) „Nová Záře Jmena Marianského na vrchu Chlumku vzešlá, aneb Veleslavné Bratrstvo Nejsvětější Rodičky Boží P. Marie pod titulem jejího přesvatého Narození v chrámě Páně na Chlumku pod Košumberkem, při gegim zázračném obrazu léta 1678 vyzdvižené a mnohými odpustkami obdarované. Vytištěna v Praze v Impressí akademické 1687" (švabachem). Poněvadž osení hynulo suchem, vedeno processí, hlavně dítek z kaple sv. Jana na Chlumek. Po processí dítky, jež krásně zpívaly, hraběnkou všechny nasyceny.

R. 1688 katechisovalo se v postě a v adventě každé neděle dvakráte; ve vesnicích každé neděle po celý rok. Lid velice rád modlil se růženec; nebylo člověka, kdo by růžence neměl; processí scházela se se všech stran; přes 12.000 lidí přijalo sv. svátosti.

„V neděli třetí po velkonoci, kdy Matka Bolestná v arcidiecési obzvláště se ctí, první mši svatou u matičky naší obětoval neomysta Karel Hořecký, syn kdysi hejtmana panství Košumberského, a to u přítomnosti biskupa královradeckého. Novosvěcenec, jemuž roucho kněžské bylo darováno, roucho toto zároveň s kalichem věnoval kostelu."[110])

R. 1689 ustanovila zakladatelka, »aby dítky, jež jsou schopny, chodily do školy a které by učebných pomůcek pro chudobu neměly, že sama učiteli je pro ně dá.« Téhož roku „dva židé byli z města Luže vypovědění. Jeden obchodoval v páleném u samého hradu a ty, kdož do kostela šli, k sobě lákal; z té příčiny mnozí chrám zanedbávali a opilství hověli. Druhý bydlil na náměstí, byl velikým boháčem a kupcem; bylo zpozorováno, že posmíval se knězi jdoucímu k nemocnému.« Děkan z Náchoda Bukovský po 6 dní koná exercitie. Kostel je bohatě obdarován.

R. 1690 dva lidé vracejí se do lůna katolické církve, a to dcera bývalého pastora v Holštýnsku a 15letý sirotek, lutherán. Kaple chlumecká nemůže pojmouti nával lidí ani v obyčejné neděle a svátky, tím méně o poutích. Proto ustanovuje zakladatelka, aby se kaple sbořila a stavěl

[109]) III. 74. — [110]) III. 76.

nový veliký a velkolepý kostel. S prací začalo se v měsíci květnu; prostý lid se bouří, že se starou kaplí zmizí i stará nábožnost. V říjnu umírá Marie Maxmiliána oplakávána ode všech. „Byla živa 53 let 1 měsíc a 8 dní. Narodila se 8. září 1637, zemřela 17. října 1690 v domečku u paty Chlumku, který si pro sebe vystavěla právě v úterý, v den, kdy se narodila a kdy sv. Annu obzvláště ctívala, v oktávě sv. Františka Borgiáše, Tovaryšstva Ježíšova třetího generála, jejž velice milovala [111]) Pohřeb, ačkoliv za živa výslovně si přála, aby byl vykonán beze vší slávy a lesku, přece jak v místě bylo možno, aby byl nejslavnější, považovali jsme za svou povinnost. Proto průvod pohřební začínalo bratrstvo Narození Rodičky Boží, jež v Pánu zesnulá zakladatelka za živa zřídila, následovaly z města Luže veškeré třídy obyvatelstva s rozžatými svícemi, za nimi kráčeli hudebníci, pak šli jsme my, odění v pláště s klerikami po osmi, pak faráři, odění v rochety a štoly, potom dva naši rektoři odění pluviály s jáhnem a podjáhnem. Kněží bylo celkem 29. Mezi 24 hořícími pochodněmi ozdobenými rodinnými znaky zakladatelčinými nesena byla rakev, za níž kráčela šlechta a ohromný zástup poddaných, paní svou oplakávajících."

„Když rakev složena uprostřed kaple sv. Jana Křt., recitováno střídavě v choru officium defunctorum, zpíváno slavné requiem a mše sv. k úctě blah. Rodičky Boží a pak tělo, v němž bydlila duše Bohu vždy milá, do prozatímní krypty uloženo, pokud by přeneseno býti nemohlo slavnostněji svým časem do vznešenějšího chrámu, jenž tohoto roku se začal stavěti."[112])

R. 1691 slouženy mše sv. (od listopadu roku předcházejícího) až do listopadu v kapli sv. Jana Křtitele; komunikantů bylo 11.000; jesuité kázali v Zámrsku, v Janovičkách, Slatině, Podlažicích, Řepníkách, Chroustovicích, ve Skutči, Litomyšli, v Týnici a v Rosicích. Processí scházela se z celého širého okolí (z Ústí nad Orlicí s farářem velmi veliké 3000 lidí čítající); děkan Bukovský koná exercitie.

»V sobotu před květnou nedělí, což bylo 7. dubna, město Luže, poddané již nám, skoro celé shořelo. Bylo třeba proto co nejvíce podporovati nešťastníky; i ochotně darovali jsme jim obilí, peníze, dříví jakožto svým poddaným, a dovedli jsme toho, že město nabylo elegance, trvanlivosti a uniformity, jíž dříve naprosto postrádalo."[113])

»V zahradě pod hradem Košumberkem, kterážto prostora byla beze stromů, vsazeno bylo na 100 stromků, jichž plody požívati budou potomci. Že na kostele letos méně se pracovalo, zavinil lužský požár, ježto všecko *úsilí a všecky peníze obrátili jsme na opravu města, ač jsme věděli, že osel tento nebude moci nikdy nahraditi nám seno.*[114])

[111]) Její život III. 80—95, poslední vůle ze dne 6. října 1690 III. 96—99 a závěrek III. 100—101.

[112]) III. 95—96. — Dr. Adámek (46.) nazývá slavný pohřeb Hysrlové „obřadností, v níž si jezovité libovali". Lituji p. Dra, že u katolíků vidí vše na černo; což helveti nemají obřadností? což Diviš Lacembok nebyl pohřben s podobnou obřadností? Ostatně dr. Adámek ani nelíčí pohřeb onen zcela správně.

[113]) III. 103. — „Ve stavbě kostela pokračovati se nemohlo, protože za hlavní věc (P. Had) považoval pomoci přispěti neštěstím stiženým." (Lužanům, jichž město 1691 vyhořelo.) III. 105. Stavěny pouze kapličky a chory.

[114]) Ibidem. — P. Jiří Ivánek rokem 1691 končí Paměti doslovem: „Tu kážu tobě, péro, jež jsi se po čtyři měsíce sepisováním Pamětí residence Košumberské Tovaryštva Ježíšova zcela zabíralo a umdlelo, spočinouti. Tu, jejíž narození na Chlumku se slaví, ctím . . . Tebe, naše Matičko, Panno Maria! . . .

Rokem 1692 v dějinách residence nastává nová doba. Hraběnka Hysrlová odpočívá v kryptě sv. Jana Křt. a za ní za nedlouho ubírá se velezasloužilý superior P. Had: kostel nedostavěn, Luže požárem zničena.

Po Hadovi 11. ledna 1693 poslán jest z královhradecké kolleje za zatímního superiora (až do 6. března) P. *Jan Ponec*; skutečným superiorem prohlášen v zasedací síni residence Karlem Línkem, rektorem kolleje hradecké, dne 7. března P. *Václav Teichert.* S Teichertem působili na Chlumku: *Jiří Vyskočil* (kazatel nedělní 1693-1696), *Karel Prosečský* (kazatel sváteční 1693), *Bartoloměj Žák* (katechista 1693), *Jan Mauritius* (kostelní zpovědník 1693—1694, kdy onemocněl), *Jan Nigrin* (1694 kazatel sváteční) a *Jan Vydra* (1694—1699).

R. 1692 pořádány tyto církevní slavnosti: čtyřicetihodinná pobožnost v masopustě, umývání nohou na zelený čtvrtek, Boží hrob o velkém pátku, v neděli po Božím těle veliký průvod, svěcení tří řemeslnických praporů cechů lužských, svěcení praporu žen a dívek.

Stavba chrámu pokročila až pod střechu; dokončeny chory a kaple.

Téhož roku nastaly Jesuitům spory se Zárubou, poručníkem dítek Lambergovských, a to o poddané, kteréžto rozepře skončena tím, že poddaní rozděleni jsou přesně a poručeno těm, kdož z jednoho dílu na druhý přišli, by navrátili se do svých sídel, a o les „Volšiny", „jež si přivlastňovali, do něho vpadali, stromy káceli, odváželi a tvrdošíjně k Roubovicům přidělovali." „Předloženy jsou od obou stran doklady: účty, jak se říká, měsíční, a záznamy z roku 1656 a 1657, v kterýchžto letech však ještě Roubovice koupeny nebyly, ale teprve r. 1669, jak jasno z prodejní smlouvy; a přece v letech 1656, 1657 prodáno bylo dříví z Volšov Košumberskými a peníze dány a odepsány u tamějšího důchodu. Totéž svědčí mnozí poddaní a po mnoho let hejtman p. Samuel Hořecký u přítomnosti jasného poručníka, nás a jiných dosvědčil, že les volšovský vždy patřil ke Košumberku. Ale jasný poručník neustal, při do Prahy podal a od desk žádal navrácení lesa."[115])

Jiný spor se Zárubou týkal se patronátního práva. Tvrdil, že sirotci Lambergovi jsou spolupatroni kostela lužského, voletického a jenšovického, ale prohrál.

R. 1693 poprvé o svátku neposkvrněného početí ubírají se cechy lužské s prapory roku předcházejícího pořízenými v průvodě na Chlumek s farářem v čele. Průvod tento později každoročně se opakoval. Jesuité katechisují u sv. Bartoloměje, ve Voleticích; rozdávají růžence, kážou v cizích farnostech, zpovídají o poutích přes 11.900 kajícníků. Processí jsou četná; z Hradce Králové v processí jdou kollejní studenti. Jakási šlechtična, nč ve stavbě kostela se nepokračovalo, daruje na nový zvon 500 zl., (byla to Hukartová, rodem ze Žďáru); jiná šlechtična dává stříbrný obrázek a syn, jehož otec byl uchráněn zabití z pistole, stříbrnou zář kolem obrazu P. Marie.

R. 1694 zpovídá se na Chlumečku 13.000 lidí; hrabě Berka z Dubé věnuje Rodičce Boží 100 zl. a vyžaduje si P. Nigrina za zpovědníka; jesuité rozdávají chudým 200 zl. a 12 dukátů: několik kacířských knih lidu vzato; čarodějnice vypověděny; kostel obdarován Petrem Chodem, správcem Košumberského panství (týž dal obrazu R. B. stříbrný rám), Zuzanou Hořeckou a Magdalenou Karlíčkovou; pobožnost a úcta sv.

Nedopusť prosím, abych kdy byl vymazán ze seznamu vyvolených v knize života: tím budu odměněn dosti a nižádné již za práci svou nežádám odměny."

[115]) III. 107.

Ignáce a Františka rozšířena. Kostel pokryt byl barevným (červeným) šindelem.[116])

Po Teichertovi jmenován r. 1695 superiorem rektor z Opavy *Václav Milinský* (1695—1696). Za něho působili na Chlumku *Ondřej Plaucarovský* (1695—1698 kazatel o první neděli v měsíci), *Jakub Strosolm* (kazatel sváteční 1695 a katecheta ve Voleticích) a od dubna 1696 *Bartoloměj Žák*.

R. 1695 přijalo sv. svátosti 17.000 lidí; průvody byly mnohé a četné. Přišel biskup královradecký; seminaristé z kolleje sv. Václava, kapucíni z Chrudimě. Kostel na darech dostává 50 zl., drahocennou kasuli, missál v ceně 101 zl., 10 zl. po dvakráte, stříbrnou hlavu (od Kateřiny Haugvicové), dvě svíce, kostelní prádlo, 900 svíček, hudební nástroj (grande violon) a j.

Makovice tří chrámových věží kryjí se plechem; ozdoby uvnitř (hlavice) nákladem 3000 zl. pořízeny; stavba blíží se svému konci, staví se oratoř, sakristie, dává dlažba, lavice, okna, dvéře atd. Do kostela sv. Bartoloměje v Luži dán oltář za 90 zl.

R. 1696, kdy 26. března P. Milinský odebral se do Vratislavě, kde stal se administratorem konviktu, jmenován superiorem rektor z Nissy P. *Vilém Frölich*. P. *Daniel Pelikán*, rodem Pražan, nakaziv se u nemocného na neštovice. 11. listopadu zemřel. *Jakub Strosolm* missionařil v čase svatopostním až do nejsvětější Trojice po diecési královradecké. Sv. svátosti přijalo 12.500 lidí. Stavba kostela skončena, podlaha vydlážděna čtvercovými kvádry. Pro obraz Bohorodičky zřízen kamenný stánek s věžičkou v presbytáři. Obrázků sv. Ignáce s modlitbičkou mnoho rozdáno. Věže chrámové opatřeny plechovým krytem.

„Obraz blah. Panny byl po pět let v kapli residenční zasvěcené sv. Janu Křtiteli. I přenesen pak jest 7. září t. r. do nové basiliky s velikou slávou. Počátek slavnosti učiněn nešporami před narozením P. Marie, jež měl děkan litomyšlský; když pělo se Magnificat, sestoupil do domácí kaple, kdež zázračný obraz, ozdobený všemi okrasami, zastřený liliovým rouchem, na nosítkách připraven byl ku slavnostnímu přenesení, jež dálo se tímto pořadem: Napřed kráčeli scholárové se svými odznaky, pak dlouhá řada venkovanů s praporci, potom měšťané s prapory, bratrstvo s vlastními odznaky a praporem, hudba, služebnictvo, ministranti, naši otcové oděni v rochety, obraz Rodičky Boží, jejž nesla šlechta, obklopená zástupem maličkých družiček z Poličky; pak ubíral se celebrant se třemi jinými kněžími v pluviálech, za nimi nepřehledný zástup lidí a žen s praporci, jež různily se dle stavu a majetku jednotlivcův. S takovou slávou a nádherou za zvuků trub a bubnův u zábradlí na Chlumku vnesen ctihodný obraz do kostela, při čemž 800 obrázků tohoto obrazu čelnějším osobám bylo rozdáno, a uložen na hlavním oltáři, mezi tím co chor prozpěvoval chvalozpěvy loretánské.“ Dne 7. a 8. září přijalo sv. svátosti 1700 lidí. Kostel (basilika)[117]) byl s povolením arcibiskupovým požehnán již dříve, 2. července, o svátku navštívení P. Marie „vodou, jak se říká, řehořovskou“ od superiora. Kostel obdarován svíčkou 20liberní a kusem látky od žida. Markéta, hraběnka Kolovratová, rozená Slavatová zavěšuje votivní tabulku.

[116]) Srovnej: Starý obraz Chlumku ve faře nad pokojem vikářovým.

[117]) Kostel chlumecký často nazývá se v annálech basilikou.

Toho roku zavedena též přísná klausura.[118])

R. 1697 vedle superiora Frölicha a výše uvedených kněží, byli kazateli: P. *Jan Černohorský* a *Jan Cába.* Poenitentů bylo kol 9000. Do kostela koupeny dva svícny za 160 zl.. hraběnka Kolovratová darovala stříbrnou sošku, Marie Mokrá stříbrné srdce. Knihovna residenční rozmnožena darem Eliáše Vyskočila, děkana hořického; zakoupeny pro ni skříně. Mnohá processí přišla (obzvláště veliké bylo ze Sebranic se svým farářem).

V pivovarech a v zahradách vše uvedeno v pořádek; vodovod z Košumberka do residence opraven; v Hluboké koupen stateček.[119])

R. 1698 jmenován superiorem *Jan Siminský.* Kazateli byli: P. *Karel Švantle* a P. *Karel Zelenka.* Dne 24. července přibyl sem bohoslovec IV. roku z Prahy Kryštof Sádlo, který v říjnu odešel do Kladska.[120])

V roce tomto přeneseno jest tělo hraběnky Hysrlové a P. Hada do krypty na Chlumek. »Dne 13. března, ve čtvrtek před nedělí smrtelnou, ve svátek ssv. Cyrilla a Methoda, přeneseno jest tělo nejjasnější zakladatelky naší, jež zbožně dne 17. října 1690 v Pánu zesnula, z domácí kaple v residenci sv. Jana Křt. do kostela našeho blahosl. Panny na Chlumku a pohřbeno v jeho kryptě, již ještě za svého života zakladatelka vystavěti si dala, nedaleko oltáře hlavního, na němž jest obraz milostné Matky. Téhož dne přeneseny jsou z téže kaple sv. Jana Křt. ostatky P. Vojtěcha Hada, prvního této residence superiora. Přenesení stalo se o osmé hodině večer beze vší slavnosti a slávy dle přání arcibiskupa pražského Josefa Jana. Tělo P. Hada pohřbeno jest v naší kryptě, jež nachází se hned při vchodu do kostela; odpočívá na straně pravé.« Potom 14. března slouženo za zakladatelku slavné requiem a po něm na Košumberce poděleno třicet chudých jídlem.

„*Marianský pahorek náš,*" dí nadšeně letopisec, „*zvaný Chlumek,*

[118]) Residence je budova jednopatrová s pop. číslem 1, ležící nedaleko Chlumku jižně. Je rozsáhlá, dlouhá, obrácená frontou k jihu a zadem k severu. Místnosti v ní jsou mnohé, vysoké, vzdušné. K jihu je hlavní vchod, k severu je vchod k bývalé kapli. Nad tímto vchodem je znak Žďárských a kol něho nápis: „Illma Dna Dna Maria Maxmiliana Eva Theresia Hisserliana nata Comitissa de Sora Fundatrix". U residence ve dvoře je květinová zahrada, dále bývalá kaple sv. Jana Křtitele s hodinami, přenesenými sem z hradu Košumberka, později obecná škola a nyní konírna. V kapli této byla prozatímně, než Chlumek byl dostavěn, pochována Hysrlová a P. Had. Za residencí k západu veliká prostírá se ovocná zahrada s vybranými druhy ovoce, k východu jsou panské, dříve jesuitské stodoly. Z residence vedla zvláštní povýšená chodba krytá přímo do jedné z pobočních kaplí; z této vycházelo se na ambity a pak do kostela. Chodba tato kolem let 70tých v XIX. stol. byla stržena a zničena.

[119]) „Superiorové residence, byvše r. 1693 v řádné držení statku Košumberského uvedeni, hleděli příjmy ze zboží rozmnožiti přikupováním, v čemž jim poslední hejtman hradu košumberského František Hořecký z Grünfelsu byl po vůli, přenechav jim r. 1697 svůj dvůr a rybník v poddané obci Hlubocké za 1500 zl., r. 1706 dům s rolemi v Luži, domek se zahradou pod Chlumkem, dva domky se zahradou u vodárny, louku u Zdislavského rybníka, dům mezi židy v Luži a dvě zahrady v Hluboké, kdež v čas orby a žni meškající duchovní ve dvoře založili oltář sv. Kříže k sloužení mše sv., r. 1714 koupili v Luži dům s poli od Jaroslava Konárovského z Libanic za 60 kop a jiné dva domy s poli za 1400 zl., z kterýchžto spojených polí povstal napotomní Janderovský dvůr v Luži. Užitky z těchto zakoupených pozemků a domů měly obráceny býti na vybírání úroků chlapeckému semináři v Králové Hradci, které ročně vynášely 600 zl." (Památnosti chrámu Páně na Chlumku. Alois Brychta, farář rychmburský v „Blahověstě" 1878 str. 454.)

[120]) P. Mauritius 15. října odešel, jsa stále nemocen, do Králové Hradce.

nazýván jest od nejvyšších i nejnižších ozdobou a okrasou kraje Chrudimského."

Poutníků přišlo mnoho (děkan litomyšlský Jiří Jedlička a bratr jeho, děkan skutečský Samuel Jedlička přivedli veliká processí a kázali), pœnitentů bylo 16.000. Vojtěch Oliva Dražický z Janovic u Kutné Hory[121]) s celou řadou jiných ctitelů mariánských na přímluvu Rodičky Boží chlumecké dochází od Boha vyslyšení své prosby.

Mnoho votivních tabulek v chrámě zavěšeno: oltáře vedlejší se řídí. Požívání masa v pátek od měšťanů se s účinkem zamezuje.

Spor o »Volšiny«, jenž trval od r. 1692, skončen: *les přiřknut jesuitům.* Mlýn, který hrozil sesutím, za 600 zl. postaven.

R. 1699 stal se superiorem P. *Kristián Katul.* Kazateli byli: P. *Eliáš Broggio* (Brož?) a P. *Jan Drachovský.* Dále působili na Chlumku: P. *Michael Wroblitius*, „historicus domus«, a *František Baugott*, laik »sochař, poslaný k výzdobě kostela.«

Processí hojně přicházela; mnozí bosi z pokory ubírali se na Chlumek; kajícníků čítalo se na 16.600. Obraz Rodičky Boží opatřen od jesuitů, aby lépe vynikal, novým pozlaceným rámem. Knihy kacířské a lístky čarodějnické páleny. Veronika a Ludmila, panny Konárovské, odporučují Chlumku 140 zl.[122])

Od roku 1694 trval „*spor o část lesa zvanou „špice*"; my jsme ji počítali za svůj majetek a rychmburští také. Spor tohoto roku se dále nevedl a zůstalo při starém." Statek Hluboká zaplacen: residence rozhodnutím představených má dle poslední vůle Hysrlové platiti kolleji královehradecké při sv. Jiří a sv. Havle po 300 zl. za živení chlapců.

---

[121]) „Vojtěch Oliva Dražický, jinak Dračický, z města řečeného Janovičky, šest mil od Hory Kutné, když zavítal do Kutné Hory na slavnost sv. panny Barbory, jež tam v neděli 4. po velikonoci se koná, den před touto nedělí, v sobotu přišed do veřejného hostince, tam sešel se se známým svým přítelem, vrchnostenským kuchařem a jím ze žertu položen na znak na lenoch stolice spadl na zem, ale ničeho se mu nestalo. Jinak stalo se jeho příteli kuchaři, který, když zlámaly se nohy u stolice, o železnou hranu se uhodil a dvě žebra na levé straně si zlámal a téměř mrtev domů donesen, sv. svátostmi zaopatřen byl, protože najisto všichni čekali, že v malé chvíli zemře. V kritickém tomto okamžiku žena kuchařova dorážela na Vojtěcha a jemu hněvivě a stále nemoc manželovu vyčítala. V úzkostech odebral se Vojtěch do Kutné Hory, stále po cestě uvažuje, jak by příteli kuchaři přispěti mohl, ač byl nevinen. Za těchto strastí došel do Hory a byl vlídně přijat od jednoho ze svých přátel. Tu, zda náhodou či řízením božím, kdo by to mohl říci? nalezl knížku bratrstva mariánského na Košumberce, v níž, když o mnoha dobrodiních Matky Pomocné udělených jejím ctitelům četl, hned důvěru k Rodičce pojal a slíbil, že pěšky půjde na Chlumek, pomůže-li Panna jeho příteli, nemocnému kuchaři; slib činí v kostele sv. Barbory a po pouti rychle domů pospíchá, aby se podíval, jak se vede nemocnému, jak se domníval, kuchaři. A ejhle, vrátiv se ještě téhož dne domů, nalezl kuchaře téměř zcela zdravého, an již v kuchyni koná zase práce své. Vypravoval, co slíbil, a všichni přítomní, jichž bylo mnoho (copiosi), žasnouce, velebí naši Rodičku. A aby splnil, co slíbil, sem 22. června přišel na pouť a vykonav si pobožnost pln lásky k Rodičce Boží, navrátil se domů, zanechav nám dle všech pravidel sepsané potvrzení tak veliké milosti mariánské". (III. 124—125.)

[122]) „Žily až do tohoto roku (1699) dvě sestry, panny ze vznešeného rodu Konárovských Veronika a Ludmila. Veronika tohoto roku 10. března a Ludmila 15. téhož měsíce v Pánu svatě zesnuly, jak byly živy. Obě ozdobeny byly jak v životě, tak při smrti velikými ctnostmi. Neboť z toho, co jim zůstalo, všecko věnovaly ku zbožným účelům, poručivše to kostelu a chudým. Kostelu mariánskému odkázaly 140 zl. Pochovány jsou v kostele sv. Bartoloměje v našem městě Luži". (III. 130.)

R. 1700[123]) působili na Chlumku z nových kněží sem poslaných P. *Jan Bukáč*, zpovědník jesuitů, P. *Stanislav Spanner*, váleční kazatel, a od 18. června z Jičína sem poslaný P. *Adam Martinkovský*.

Kajícníků bylo 17.500; processí zvláště z Pardubic. o narození P. Marie (v němžto 4 osoby šlechtické) byla velmi veliká; zpovídalo 25 kněží. Z mariánských sodálů zemřel 13. května v Brně František Karel hrabě Kolovrat Libštejnský, nejvyšší hejtman na Moravě, a Jan Náhlík, děkan vysokomýtský (11. června). Jan Vlach, císařský berní z Poličky, přichází s manželkou a dceruškou bosýma nohama až z domova poděkovat Rodičce Boží za uzdravení dceřino. Pro kostel řídí se nové ciborium pro 800 hostií a lavice; portály hlavní a dva vedlejší stavějí se z kamene a dvéře pobíjejí se plechem za 1000 zl.

Vodovod znova opraven; úlehle zorány a osety.

R. 1701 nastupují P. *Jan Slon*, kazatel nedělní, P. *Michael Vrblický* a P. *Václav Nič*. Sv. hostií rozdáno 20.350; průvodů poutních bylo mnoho; o svátku narození P. Marie 21 zpovědníků sloužilo věřícím. Kostel se venku omítá; do omítky dáno 8 věder oleje, aby déšť neměl přístupu. Na kaplích zřizují se sluneční hodiny. Dva obratní sochaři vyzdobují svatyni.[124])

R. 1702 v únoru ustanoven byl na Chlumek šestý jesuita P. *Tobiáš Losenický*. V květnu odešel na Svatou Horu P. Michael Vrblický a nastoupil P. *Jan Černohorský*; v červnu odešel superior Kristián Katul do Králové Hradce a místosuperiorem stal se P. *Tobiaš Losenický*, který koncem roku odešel za superiora na sv. Horu, načež místosuperiorem stal se P. *Slon*.

V roce tomto dlel na Chlumku *Tobiáš Jan Becker*, kanovník pražský, jmenovaný biskupem královhradeckým;[125]) v celku bylo tu hostmi 162 kněží všech církevních hodností: děkan skutečský bos přivádí 14. července veliké processí na poděkování, že ač přímo vedle něho uhodilo a dva lidi, s nimiž rozmlouval, zabil blesk, jemu samotnému ničeho se nestalo; hrabě Ostrolucký z Esterhazů, hejtman husarů, ač kalvín, uctívá 3. srpna Rodičku Boží chlumeckou. V kostele zřizuje se slavnostní poutní oltář, šest zpovědnic a sochy sv. Josefa a Joachima u hlavního portálu zvenčí. Cizí kněží přicházejí a konají u jesuitů exercitie (poličský děkan Tomáš Štěpánek a j.). Zaopatřen zvonek »Sanktus«.

Netrvalo dlouho a Chlumek dostal *nového superiora* P. *Václava Želikovského*, který tu vytrval až do r. 1711. Za něho mimo již dříve uvedené kněze působili tu: P. *Jan Tancner* (1703—1709), P. *František Fabri* (1705—1708), P. *Jan Rosenfeldt* (1705), P. *Martin Vogler* (1706—1708), P. *Ferdinand Silván* (1706—1708), P. *Václ. Zahradecký* (1706—1708), P. *Jan Dušička* (1708—1709), P. *Ferd. Richtig* (1708), P. *Samuel Patočka* (1708), P. *Václav Klement* (1708), P. *Alexandr Zavadil* (1709—1713), P. *Antonín Sobeli* (1709—1710), P. *Jiří Karas*

---

[123]) V této asi době Chlumek obdarován. Anna Kateřina hr. z Valdštýna dala stříbrný kalich, hr. Františka Kinská rozená Berková stkvostné benátské sklo na obraz, Anna Puchartová roz. hr. Šporková stříbrnou lampu, Karel Celler z Rosenthalu též stříbrnou lampu atd.

[124]) V kostele v kryptě na Chlumku jest pohřbena († 23. června) Jana Hořecká. Na kostele pilně se opravují ambity, v residenci refektář, v Domanicích staví se nová stodola. (Tamtéž r. 1702 byla postavena nová sýpka.)

[125]) Roku 1702 provázeli dva jesuité (jeden z kolleje hradecké a druhý z residence chlumecké) biskupa královhradeckého na visitacích a prohlíželi učitelům kancionály, neobsahují-li bludův.

(1709—1710, byl missionářem v kraji Chrudimském), P. *Jiří Fenykl* (1708—1709), P. *Matěj Suchánek* (1710—1712), P. *Jeroným Černý* (1710—1711, přišel z Hradiska), P. *Vojtěch Knia* (1711), P. *Jiří Filter* (1711), P. *Pavel Bolenda* (1711) a P. *Krištof Sádlo* (1711).

R. 1703 zřízeny oltáře sv. Ignáce a sv. Františka Xav. po 500 zl.; komunikantů bylo 21.446. Kolem kostela ambity vydlážděny kamennými deskami a učiněn odpad dešťové vody. »Konajíce toto pro dům Boží, nezapomínali jsme ani na hospodářství, stavějíce pro poddané nová obydlí, opravujíce střechy, jak na hradě tak ve dvorech, co bylo sešlé, stavěli jsme nové a přistavěli chlév pro dobytek.«

R. 1704 bylo poenitentů 23.773; processí byla četná. »Hrad Košumberk, dle něhož i residence se jmenuje, uvnitř i venku *zcela opraven a pokryt úplně novou střechou za velký opravdu náklad.* — Radnice v městě opravena za 500 zl.« V Hluboké vystavěn ovčín a kravín.

R. 1705 až do 1. května působil na Chlumku i P. *Maxmilián Hložek* a řezbář laik *Jan Kostelník* (1705—1708), který pracoval na vybudování nových oltářův a kazatelny. Kajícníků bylo 24.150, mezi nimi 13 hrabat, 13 baronů, 43 rytířů a mnoho kněží; pro poutníky Němce kázalo se německy. Zbudovány oltáře sv. Anny a sv. Jana Nep., sochy Rodičky Boží, archanděla Gabriela: pořízeny dva stříbrné svícny; zázračný obraz bohatě pozlacen a kříž Matce Boží ze slonoviny a zlata zavěšen. Obraz zakladatelky chrámu opatřen zlatým rámem. Zařízen nový rybníček: residence opatřena novým krytem.

Roku 1706 zemřel P. *Bukáč*, rodák kouřimský, syn primatorův, vychovaný u jesuitů v Kutné Hoře. Zřízeny oltáře sv. Barbory a sv. Apollonie za 1000 zl.: dáno zábradlí kolem kostela s umělými ozdobami; kajícníků bylo 24.550 (mezi nimi 191 kněží, 16 hrabat, 30 baronů, 50 rytířů).

R. 1707 kajícníků 26.000; jeden kalvinista skládá vyznání víry.[126])

R. 1708 zemřel na Chlumku P. Václav Klement.[127]) Kajícníků bylo 25.350; biskup královehradecký o narození P. Marie pontifikoval a biřmoval; processí sešlo se mnoho. Pro kostel pořízena monstrance za 339 zl.,[128]) jež dali dobrodinci, též dva andělé držící milostný obraz. V Luži vystavěli jesuité dům.

R. 1709 poenitentů bylo 22.200 (mezi nimi 2 biskupové, 2 opati, 6 děkanů, 10 farářů, mnoho mnichů, rytířů a pánů). Jindřich Klumpar, rodák lužský, slavil tu primici. Jesuité kázali v celém širém okolí (až v Telecím, Sezemicích, na Zbraslavi, v Chrudimi, Poličce). Blesk třikráte udeřil 23. dubna do věže chrámové, ale neuškodil; o svátku narození P. Marie ukápl od svíčky vosk na šat jedné poutnice, povstal křik, že hoří, mnoho osob pošlapáno a jedna žena ihned zaopatřena sv. svátostmi.

---

[126]) Téhož roku (16. července) superior P. Václ. Želikovský uzavřel s pražským měšťanem a zlatníkem na Malé Straně Dominikem Sartoriusem smlouvu na zhotovení stříbrné, pozlacené monstrance. Monstrance měla vážiti 190 lotů; za každý lot placeno s prací 33 grošů.

[127]) Roku 1708 staly se změny: Koncem února odešel P. Dušička do Tuřan, vrátil se v polovici října. Zastávali jej P. Martin Vogler a P. Ferd. Richtig (poslaný z Prahy). Odešel také řezbář J. Kostelník, když byl dohotovil kazatelnu. Na podzim (kdy kněží pravidlem se měnili) odešel P. Sylvan a P. Fabri do Březnice, P. Zahradecký do Staré Boleslavě. Za ně přišli P. Fenykl, P. Václ. Klement a P. Samuel Patočka. P. Klement zemřel 3. prosince; byl nar. v Jiřichově Hradci [Novaedomi] v Čechách 31. 8. 1646. Byl mužem učeným, zastával skoro všecky úřady v řádě [6kráte byl superiorem] a psal básně.

[128]) Sr. poznámku 126.

Kostel obdržel darem dvě skvostné lampy po 100 zl.; pořízeny čtyři obrazy (sv. Blažeje, Liboria, Štěpána, Valentina). Lutheránka činí vyznání víry; blouznivci utišeni.

Pro knihovnu zřízeny další skříně; vodovod opraven; »přihlíženo k tomu pilně, aby židovské rodiny v městě, mimo domácí, se neusazovaly.«

R. 1710, kdy bylo poenitentů 27.235, slavil na Chlumku své prvotiny rodák lužský Jan Tomášů. V tomto roce jsou tyto záznamy: „V Luži, našem městě, někteří, kdož byli ve víře podezřelí, v kapli naší domácí jsou přivedeni k vyznání katolické víry. V krajinách vzdálenějších konal missie jeden kněz ze středu našeho. Odešel do vesnic, kde neměli vůbec duchovních správců, nejprve do Podhořan, kde šťastně byl polapen hlasatel a rozšiřovatel kacířství.“

»Ten po 14 let volal do kraje Chrudimského a Čáslavského pastory ze Žitavy anebo z Uher a na cestu jim po odpadlících od víry sbíral peníze. Jsa přísně vyslýchán, udal mnoho míst, kde kacíři se scházívali k večeři Páně. V Heřmanově Městci na dvou místech konávaly se schůzky, kde každoročně apostati přijímali večeři Páně z rukou predikantových, a to již po 14 let. Nalezeno pak bylo na onom panství 196 apostatů, kteří všickni přísežně odřekše se kacířství, přijati jsou do lůna církve. Na panství Sečském (Seč) hraběte Schoenfeldta, dopadeno 52 apostatů; v jiné vesnici 9 a ještě jinde 14. Mezi těmito byla jakási žena 60 let stará, kacířka od prvního mládí, provdaná po 30 let za muže takového, jako byla sama, kteří po mnoho roků v létě přechovávali v domě svém pastora a pořádali schůzky, v nichž rozdávána byla večeře Páně. K těmto schůzkám dostavovali se mnozí ze sousedních vsí. To aby se již nemohlo státi, dosaženo jest u správce panství, že jmenovaní přechovávači pastorů byli vystěhováni a na jich místo dosazeni dobří katolíci. Potom odešel missionář na panství Rychmburské, totiž do Skutče a *Hlinska, kde bylo hnízdo kacířův.*“

„Na tomto panství navrátilo se do lůna katolické církve 99 osob. Byli (v Hlinsku) dva, kteří sochu sv. Jana Nep. na náměstí k veřejné úctě vystavenou v noci odnesli a postavily u hospody, zavěsivše světci kolem krku sklenici. V oktávě však tohoto světce prozrazeni byvše, spasili se útěkem. Na Novohradském panství našlo se 20 apostatů, z nichž 18 vrátilo se do církve. Na panství však Litomyšlském morem Lutherovým nadobro prosáklém 44 vrátilo se do víry spasitelné. Jakýsi měštan ze sousedního města (t. j. Litomyšle) pomocí listin ze Slezska od kacířů poslaných sbíral od apostatů peníze k vybudování lutheránských kostelů. Mimo to v Heřmanově Městci byly přibity na farní dvéře písně proti sv. Janu Nep., proti papeži, proti Tovaryšstvu našemu a zvláště proti residenci naší, o níž si přáli, aby buď byla sbořena nebo shořela, hlavně proto, že missionář byl z residence košumberské na Chlumku.“[129]) Missionář odebral 231 kacířských knih. V Luži jeden protestant učinil vyznání víry; missionář obrátil celkem 434 kacířův.

Dne 22. května 1711 zemřel superior P. Želikovský, rodák z Plešné (nar. 25. VIII. 1641 ve Slezsku). Po něm byl místosuperiorem[130]) Vojtěch Knia. Do kostela Chlumeckého pořízeny a zavěšeny jsou tři zvony a čtvrtý

[129]) III. 172—173. — [130]) Byl sice ustanoven za super. P. Pavel Stralan (chybně Strelán u Adámka 43.), ale za několik dní povolán byl do Olomouce. R. 1711 byl na Chlumku i P. Kristof Sádlo, který se roznemohl a odešel do Prahy; na jeho místo přišel P. Ludvík Kuba, který poslán byl 23. čce na výpomoc do Olomouce.

přelit nákladem 1800 zl. (500 zl. dala kterás dobroditelka); pořízeno 12 tunicell za 50 zl. a tabernakulum nákladem *nového superiora Tobiáše Losenického*, jenž dříve do 4. listopadu byl rektorem v Jičíně. Kajícníků bylo 20.650, konvertitů 18 (lutheráni). Okolo Chlumku vystavěna zeď a na přání superiorovo, ježto se zdála nízkou, vyvýšena; stromy lesní kol Chlumku vykáceny a nasázeny ovocné: mnoho ovocného stromoví nasázeno i u residence; dva pokojíky v residenci upraveny z bývalé maštale. Bratrstvo Mariánské vydalo modlitební knihu.[131])

Za superiora Losenického působili na Chlumku: P. *Ignác Klein*, P. *Alexandr Zavadil*, P. *Kryšpín Landškrounský*, P. *Ludvík Kuba*, P. *Václav Nikolaides* (Mikolášů) a P. *Matěj Suchánek*, který tu zemřel v neděli po třech králích. Byl narozen 1. 2. r. 1651 v Ústí nad Orlicí, Dr. filosofie a gymnasijní professor.[132])

R. 1712 přivádí biskup královradecký Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic veliké processí z Chrasti a Podlažic; kajícníků bylo 23.300. processí 17. V kostele potažen hlavní oltář damaškem v ceně 149 zl. U cesty andělské nasázeny stromy, zařízen rybníček pro 18 kop ryb.

R. 1713 stal se *superiorem* P. *Jan Koc*,[133]) (odešel v březnu 1720 do Král. Hradce a tam 14. října zemřel). Toho roku byl kostel i zvony slavnostně posvěceny biskupem královradeckým Janem Adamem o svátku P. Marie Sněžné u přítomnosti 13 kněží světských a 12 jesuitů. Dne 17. ledna pochován byl v kryptě chlumecké Václav Haugvic, rytíř z Biskupic, hejtman kraje Chrudimského.

R. 1714 pro kostel koupeny tři ornáty za 100 zl. a pořízeny varhany, za něž mimo materiál dáno varhanáři 400 zl.

Toho roku přišla veliká povodeň; voda vystoupila na 12 stop; šest domů v městě bylo podemleto a sesulo se; hospodářství utrpělo mnoho vodou a kroupami.

V městě jesuité koupili 2 domy s poli, pozdější hostince »u bílého beránka« a u »zeleného stromu« či »velkou« a »malou« hospodu, aby z nich mohli spláceti povinný peníz na kollej královradeckou.

R. 1715 zuřil v Luži mor. »Dne 14. září tajně přenesen byl z Vys. Mýta do Luže a to krádeží šatů k veliké škodě naší residence, protože od 11. října až do 6. ledna 1716 třiceti vojáky byla svatyně naše co nejpečlivěji střežena ve dne i v noci a tak chráněna, že nikomu vůbec vchod nebyl dovolen. V tomto přenešťastném stavu zejména pro chudinu residence tak postarala se o výživu, léky a jiné potřeby, že nebylo hladu nebo nedostatek lékův ani u lidí nejchudších.«

Sám sluha residenční v městě na mor se nakazil a zemřel; z kněží nerozstonal se nikdo. Kommunikantů bylo 14.425.

Panovaly velké větry; stodola na Košumberce se sesula, vystavěna

[131]) Kniha vydána byla v Hradci Králové u Václava J. Tibelli-ho s nápisem: „Pomoc Mariánská od Pomocnice nebeské nejsvětější Rodičky Boží přeblahoslavené P. Marie v chrámu Páně pod Košumberkem nad městečkem Luží, na vršku Chlumek řečeném. S mnohými dobrodiními a milostmi nadpřirozenými pobožným ctitelům štědře prokázaná.“ Byla určena pro sodály bratrstva; bratrstvo samo vedlo náklad.

[132]) Pavel Bolenda, jsa nemocen, odešel a zemřel v Hradci 29. dubna 1711. Nar. byl v Německém Brodě 21. ledna 1668, byl gymnasijním professorem sedm let, pak missionářem; muž rázný a zbožný. Sr. „Trs pomněnek“ d. c.

[133]) Jesuitů bylo tu celkem 6; v červnu přišel po skončené theologii P. Král, jenž zase 28. srpna povolán jest do Prahy, kde vypukl mor. Zaopatřoval tu horlivě nemocné, nakazil se a umřel 23. září 1713.

nová, zděná za 700 zl.; vodovod zašel, vystavěna „vodárna“ za 400 zl., jež opravena r. 1740.

V následujících letech počet kommunikantů stoupl až na 27.000.[134])

R. 1720 vystavěna kaple 14 pomocníků (Paletín) na poděkování za ochranu před morem a odňato 13 kacířských knih. Postaveny rybničky k chovu ryb, strhané povodní r. 1714. R. 1716 ve výroční den úmrtí Hysrlové podělení chudí chlebem.

R. 1721 byl superiorem *Jan Voračický* (odešel pak do Prahy). S ním pracovali P. *Jan Landškrounský*, P. *Václav Klein*, P. *Václav Myslich*, P. *Jan Hruška* a P *Ignác Dlabač*;[135]) komunikantů 24.300.

»V městě našem senát po 20 let zkomírající a sešlý tohoto roku obnoven tak, že poprvé zase byl celý. Mezi členy jeho hádky po šest let ne pouze pro věci podstatné, ale osobní panující rozsudkem soudním a panským jsou skončeny.[136]) Hrad Košumberk utrpěl mnoho škod vichřicí.«

[134]) Roku 1716 bylo 17.350, 1717 19.800, 1718 22.550, 1719 24.250 a 1720 27.000 kommunikantů.

[135]) Byli P. Voračický superiorem, P. Myslich oekonomem, P. Landškrounský spirituálem a zpovědníkem, P. Hruška katechistou v městě, 2. zpovědníkem, P. Dlabač svátečním kazatelem, P. Klein nedělním kazatelem a venkovským katechetou.

[136]) Jesuité sami dosazovali obecní hodnostáře v Luži, ježto byli jich vrchností. Uvádění obecních hodnostů dle zprávy zachované z r. 1727 dělo se takto: V určitý den shromážděné sousedy oslovil superior: „Dle panujícího obyčeje v tomto království Českém, jakož i v jiných zemích, jenž jest k obecnému dobru, bývají při každém městě a městečku jisté osoby k řízení a spravování obecního lidu představeny; proto a ježto v tomto městečku Luži od starodávna to privilegium či výsada jest, že jisté osoby konšelské v počtu 12 od milostivé vrchnosti voleny a celé zdejší obci představeny bývaly, tedy dle téhož starodávného obyčeje dnešní den k tomu ustanoven jest, ve kterémž by takové volené osoby konšelské celé obci zdejší se oznámily a představily. Proto nejprve ti, kdož při ouřadě konšelském též i rychtářském, jakož i starší obecní tato léta byli, z těch povinnosti se propouštějí a do stavu sousedův zdejších jako jiní se postavují. Tedy nynější konšelé, rychtáři a starší obecní práva svá a klíče ať složí.“ Pak předstoupil městský písař a žádal jménem celé obce za obnovení úřadních osob a jich publikování. Na to superior: „Ježto nemůže vrchnost tuto slušnou a chvalitebnou žádost Vaši oslyšeti, k větší cti a slávě Boží, nejsvětější Rodičky Boží neposkvrněné počaté a celé nebeské říše, též i tohoto městyse Luže k ozdobě a dobru chvalitebnému od vrchností následují a k ouřadu konšelskému dílem se potvrzují, kdož v tom ouřadě zůstali, dílem nově publikují, totiž: za aktuára neb takového, který vrchnostenské interessy dle své instrukce zachovávati a při všech ouřadních sessích přítomen býti má, jest postaven a prohlášen Matěj Zrůst (tento hodnostář staral se více o svou kapsu, než o zájmy obce), za primatora Václav Veselský, za konšely: Jan Hombický, Ignác Klumpar, Lukáš Zrůst spolu syndikus, Jindřich Klumpar, Václav Obalil, Antonín Tichý, Jan Venel, Fabián Andrle, Ladislav Květenský, Rychtáři: Václ. Andrle starší, Matěj Pýcha mladší, za starší obecní: Petr Maryška, Matouš Kučera. Po přečtení jmen řekl superior: „K dokázání Vaší budoucí věrné služby a k projevu poslušnosti přistupte nově volení úřadní a pozdvižením dvou prstů na pravé ruce vykonejte přísahu, která se Vám tuto čísti bude. Předně Clausula religionis, kteroužto práva, soudcové a úředníci ve všech poddaných neb vrchnostenských městech, městečkách a vesnicích v král. Českém, kdykoliv by obnovování a na obyčejnou právní přísahu brání byli, skládají. Ti bezelstně přísahati a k přísaze od vrchnosti přidrženi býti mají, totiž: Já N. N. přísahám Pánu Bohu Všemohoucímu, blahoslavené a od hříchu počátečného ochráněné, neposkvrněné panně Marii Matičce Boží a všem svatým, jakož i také urozenému, vysoce učenému a důstojně velebnému Pánu Karlu Pfefferkornovi z Ottobachu, z Tovaryšstva Ježíšova v residenci na Chlumku superioru a nástupcům jeho své milostivé a dědičné vrchnosti, že v tomto ouřadě konšelském na mně od mil. vrchností vloženém, chci netoliko sám při samospasitelné svaté římské víře pevně setrvati, ale i k tomu manželku mou, dítky a čeládku domácí, jakož i ostatní obyvatele obce mně pod právní správu svěřené pilně přidržeti a aby všichni dle

»Hospodářství jsme rozmnožili tím, že po mnoho let zanedbaná pole na statku Hluboké jsme upravili a nové o pěti měrách přikoupili.«

Od r. 1722—1724 byl *superiorem Jan Kapeta*; s ním pracovali P. *Myslich*, P. *Landškrounský* (1722), P. *Martin Švantle*, P. *Václav Klein* a P. *Václav Majer* (1723). Komunikantů bylo 23.550 a 22.100.[137])

R. 1722 rozdávány židům katechismy a pracováno o jich obrácení. Sázeny stromy (60) u Domanic. Z residence do kostela postavena chodba za 300 zl.[138])

R. 1724, kdy byl od května *superiorem Jiří Hlinský* (dříve v Jičíně), posvěcena jest kaple paletínská a opatřena zvonem 50 liber těžkým; kajícníků bylo 28.000. Dne 6. července zemřel P. Švantle.[139])

R. 1726 a 1727[140]) veden spor s Lužskými, kteří nechtěli konati povinné práce (robotu); skončil ve prospěch jesuitův.[141])

---

největší možnosti při službách Božích a vyučování dítek u víře katolické vždy zili, pozor míti, dále i na to, aby nikdo kacířské kazatele a podvodníky, jakož i kacířské knihy vlouděné nepřechovával, bedlivě dozírati a jakmile by proti někomu podezření bylo, jej ihned beze všeho prodlení vrchnosti neb jejímu zřízenému správci oznámiti, jakož i také vše, co by k zachování a rozšíření samospasitelné svaté víry římské a k odvrácení neb vykořenění bludu kacířského mně vždy možno bylo, činiti chci a mám. Tak mi pomáhej Bůh Všemohoucí, blahoslavená a od hříchu počátečného neposkvrněná Panna Maria, Matka Boží a všickni svatí. Amen. Pak přísahal aktuár, „že se bude dle nařízení vrchnosti chovati a zájmy milostivé vrchnosti podle dobrého svědomí zastupovati." Přísahali radní a konšelé, „že budou všemu zlému přítrž činiti a dobré zvelebovati, pře lidské s pilností bedlivě slyšeti, rozvažovati a souditi, na ně ortele pravé a spravedlivé vynášeti, tajnost rady zachovávati, jednomu každému, chudému i bohatému, domácímu i přespolnímu práva a spravedlnost udělovati, a ve všelijakých příčinách věrně, upřímně a spravedlivě se chovati, nic jinak, ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, ani pro cokoliv jineho nečiníce. Tak mi dopomáhej . . . ." Pak přísahali: písař městský po vyzvání: „Přistupte, písaři městský a učiňte přísahu," rychtář po vyzvání: „Přistupte, rychtáři," a starší obecní po slovech: „Přistupte, starší obecní." Po vykonaných přísahách řeklo se všem: „Poněvadž již všickni úředníci nutnou přísahu složili a slíbili, jak nejprve k Pánu Bohu, potom ku své vrchnosti a k celé obci se zachovati chtějí, ještě některá třeba napomenutí učiniti. Poslyšte!" Po té superior opakoval nejhlavnější body z přísah, ukládal, aby mládež dobře byla vedena a vychovávána, aby nikdo se neopovažoval Bohu a jeho svatým zlořečiti, aby každý svého faráře a úřední osoby poslouchal, řemeslník pilně pracoval, velkých dluhů zvláště u cizích poddaných nečinil, a jiným poddaným velké sumy peněžité nepůjčoval. Kdo tak učiní, nemůže doufati v ochranu a pomoc u své vrchnosti. Ještě přísahal kantor a zvoník. (Zástěra d. c. 91—93).

[137]) R. 1723 hostila residence Volfganga, biskupa olomúckého, který tu nocoval na cestě ke korunovaci krále českého do Prahy.

[138]) 11. listop. 1723 (6. zaopatřen) zemřel superior P. Kapeta. Nar. 18. ledna 1652 v Telči na Moravě z rodiny měšťanské velmi zbožné (tři bratři byli jesuity), Dr. filosofie, professor a spisovatel, děkan bohosl. fakulty, universitní místokancléř v Praze, rektor magnificus university olomúcké. Adámek chybně uvádí, že † 6. 11. 1723.

[139]) Švantle nar. 11. listop. 1673 v Rokycanech. Byl syn purkmistrův. Dne 6. července 1724 po mši sv. v sakristii jest raněn mrtvicí, odpoledne ve 3 hodiny skonal. Býval spirituálem; muž velice zbožný.

[140]) R. 1725 bylo mnoho stavěno: obydlí hospodářského správce na Košumberce, tamtéž sýpka; začata stavba nové fary v Luži. Komunikantů bylo 26.550.

[141]) R. 1726 skončen spor o les Hlubokou s premonstráty týneckými ve prospěch jesuitův; rovněž tak dopadl spor s poddaným novohradským sedlákem Habalem. „Horší útok nastal proti nám od magistrátu poddaného města Luže, jenž chytře vyhnouti se chce pracím, jež konati má a proti residenci hrubě u krajského úřadu se toho domáhá." (III. 235.) R. 1727 rozdáno mnoho obilí chudým, jinak by všickni byli pomřeli, zvláště chudší, hladem. (III. 238.)

R. 1728 24. června zemřel P. K. Pfefferkorn.[142]) Kajícníků bylo 29.300; o svátku narození P. Marie slavil na Chlumku primici Jan Frölich.

R. 1729 byl *vicesuperiorem* P. *Daniel Bikel*, který počátkem ledna vrátil se zpět do Hradce, odkud byl přišel, a nastoupil superior P. *Norbert Streer*. Kajícníků 30.100.[143])

R. 1730 slaveno slavnostním způsobem prohlášení Jana Nep. za svatého a jubileum prohlášené Klementem XII. (Kommunikantů 30.300.) R. 1731 29. března zemřel P. Jiří Quastl. Téhož roku pochován na Chlumku František Hořecký; povstává spor s úřadem panským v Chroustovicích o patronát[144]) kostela jenšovického, který skončil r. 1734 rozhodnutím pražské konsistoře ve prospěch jesuitův; kommunikantů 33.000. R. 1732 zemřeli P. Dominik Bisato (19. května) a superior P. Jan Duchek, Th. Dr., bývalý rektor (15. června v Hradci Králové). Téhož roku vyměřena všem poddaným pole a luka; kajícníků 32.600;[145]) r. 1733 začíná spor s Lužskými[146]) o zaplacení 501 zl.; kajícníků 30.800.[147]) R. 1739 přistupuje k stolu Páně 36.900 lidí; ke kostelu dány zcela nové schody na stranu od města.

---

[142]) Superior Pfefferkorn sestavil r. 1727 pro panské úřednictvo instrukci či „sponcedule" a to pro košumberského purkrabí Jana Poola, „jehož povinnosti bude dobrým a pilným hospodářem býti, čest a slávu Boží míti před očima, dobrým příkladem předcházeti všecky poddané, všeho zlořečení, přísahání, proklínání a cokoliv protivného Bohu jest, sám se varovati, u jiných pak poddaných netrpěti, nýbrž všemožně přetrhnouti." Následuje poučení o dohlídce k hospodářství, na čeládku a na lid robotou povinný. V hospodách měl dohlížeti, „zdali pivem a to dobrým a pálenkou zaopatřeny jsou, zda lidem spravedlivou dávají míru, a netrpěti, aby šenkýři pivo míchali a veliké resty peněžité za nimi (totiž lidmi) neměli. Na pivovar a sládka, jakožto nejpřednější statku důchody, pilný dozor míti, slady náležitou koupí rozmnožovati, převařování (více než dovoleno) netrpěti; šenkýřům kromě dvou sudů — jeden do zásoby a druhý, z něhož by se právě čepovalo — nevydávati; nepřipustiti, aby poddaní se dlužili, role zastavovali, luka, dobytek, zvláště poddaným z cizího panství prodávali. Item telata a dvůbež a jiných viktuálních věcí, kterých by residence naše potřebovala, bez ohlášení nedovoloval prodávati; jeho povinnosti jest „písaře" si chovati, ježto na to má dostatečný deputát a peněžitou službu i akcident. Nesmí si ničeho panského přivlastniti, sám sobě platiti, slovem ničeho k svému užitku obrátiti." Plat jeho byl: na penězích 80 zl., 3 korce 2 věrt. pšenice, žita 15 korců, ječmena 2 korce 2 věrt., hrachu 1 korec 2 věrt., másla 62 liber, sýra 66 liber, soli 92 žejdlíků, piva 8 sudů. Patok „z každej várky 1 vědro se passiruje." (Zástěra d. c. 93—94.) — Karel Pfefferkorn narodil se v Mladkově 19. 12. 1657. Byl Dr. theologie a filosofie, professor Písma sv., morálky a kontroversí na fakultě bohoslovecké, muž veleučený a vážený.

[143]) R. 1729 byli v Luži superior Streer, dále P. Matěj Wagner, Dominik Bisato, Jiří Quastl, Jakub Tatínek, Jos. Hruška, V. Brýdl. Toho roku opravován velmi důkladně kostel sv. Bartoloměje. Lužští konají zase své povinnosti (robotu).

[144]) Spor o patronát kostela jenšovického s hraběnkou Kinskou protáhl se až do r. 1752, kdy stalo se rozhodnutí konečně zase ve prospěch jesuitův.

[145]) Superior Duchek uzavřel (r. 1731) smlouvu s tesařským mistrem Matějem Zmrzlým na postavení rozličných hospodářských stavení v Hluboké, „což když vše bytelné a slušné, jak na poctivého řemeslníka sluší, postaví, z důchodu Košumberského 177 zl. platu míti bude". Mimo to dostal Zmrzlý sud piva a korec žita na chléb. S týmž mistrem uzavřena roku 1738 smlouva na stavbu věže na residenci (k čemuž však nedošlo).

[146]) Residenci v pracích vyrušovali nepokojní občané lužští, kteří odvážili se u krajského soudu vyžadovati 501 zl. na panství, jakožto daně z polí, jež nám patří, jako by panství po 17 let daně neplatilo vůbec a pak z dvou statků, jichž jsme majiteli v městě, z polí Horeckých a Konárovických či Janderovských. Měla se odbývati zde na náš náklad komisse, ale hrabě Špork ustanovil komissi na 5. den listopadu do Heřmanova Městce, k níž povolal P. superiora a občany lužské. Při této komissi (občany lužské zastával Martin Rabas) shledáno, že Lužští se v účtech zmýlili, vynechavše daň, jež panství zaplatiti se

R. 1740, kdy bylo kajícníků 30.200, byl superiorem P. *František Teisewaldt*; za něho větrem byla po vánocích shozena jedna věž a zábradlí k městu kolem schodů hrozilo sesutím; v lese vichřicí mnoho stromů vyvráceno; vodovod v hradě opraven.

R. 1741 nastupuje *superior* P. *Antonín Hruška.*[148]) Opravuje se menší monstrance, kupují dva ornáty a antipendium; processí 25, kajícníků 34.800. R. 1744.[149]) kdy bylo kajícníků 30.700, superiorem byl, přišed z Kutné Hory, P. *František Stařímský* po několik let, až do r. 1755.

R. 1746 vystavěna kaple sv. Jana na cestě andělské; bylo kajícníků 36.500; r. 1747 bylo jich 28.760, r. 1748 40.000, 1750 42.000, 1751 56.600, 1752 48.700 poenitentů; r. 1753 54.000, a roku 1754 45.000 (processí 29.)[150]) R. 1752 stavěn do města vodovod, by se při požárech mohlo hasiti.

R. 1755 je *superiorem Petr Jánovka;* za něho r. 1756 dává se pokřtíti 6 židů. Za superiora *Františka Oppersdorffa* r. 1757 dávají se křtíti 4 židé a nastává spor o fundaci Hysrlovskou; residence mnoho trpí od vojska, hlavně r. 1758.

R. 1759 stal se superiorem *Václav Ramhovský;* téhož roku vyhořely dva domy v Luži. R. 1761 celý chrám Páně obílen; obraz Rodičky Boží opatřen rámem za 1626 zl. 19 kr.

R. 1762 je superiorem *Matouš Sexstetter*; r. 1763 *František Baygar;* za něho koná se třídenní missie (z jara) a pořizují se kostelní roucha celkem za 251 zl.; r. 1765 byl superiorem *Vojtěch Kopal.* Toho roku při kostele sv. Bartoloměje počátkem měsíce března konány pro lid sv. missie, jež trvaly 14 dní; kajícníků bylo 13.000 mimo 400 dítek. Koncem missií postaven sv. kříž u kostela sv. Bartoloměje. V neděli po proměnění Páně vedl jeden z jesuitův processí lužské »dle starého již zvyku", protože místní farář tak neučinil, do Chrudimě ke sv. Salvátoru. Superior Kopal zemřel v listopadu 1765. (Pokračování.)

---

měla z dvou domů za dovolení kopání hlíny. „V téže komisi zamítnuti jsou židé lužští, kteří si činili nároky na tlačení vína" (III. 247).

[147]) R. 1734 kajícníků 29.000, r. 1735 33.040; residence dostává odkázané pozemky Hořeckým a jeho manželkou ve výměře 224 sáhů, a to zahradu, zdi obehnanou. R. 1736 odešel rektor a dosazen nový (jména neznámého); kajícníků 28.120, r. 1737 30.580; r. 1738, kdy zvlášť oslavena kanonisace sv. Františka Regis 36.800.

[148]) R. 1741 byli v residenci: superior, dále P. Václav Černohorský, minister, P. František Pelikán, kazatel sváteční, P. Ignác Linek, prokurátor, P. Josef Lisander, kazatel nedělní, P. Martin Stegbauer, spirituál, P. Tibelli Václav, vychovatel mládeže. R. 1742 odešel P. Černohorský, P. Pelikán, P. Linek, P. Stegbauer a přišli: P. Jan Pohl, P. Ant. Janiš, P. Jan Antl a P. Jan Glauder.

[149]) R. 1742 byli v residenci: superior P. Hruška, P. František Borový, P. Ant. Janiš, P. Jan Glauder, P. Michael Franěk, P. Václ. Pachmajer, P. Václav Tibelli (kajícníků 35.700). Toho roku konána generální katechese se žáky. V roce 1743 odešel P. Franěk a P. Pachmajer a přišli P. Ignac Widman a P. Jan Rokitovský (kajícníků 36.800). Superior přeložen do Hradiště. V roce 1744 odešel P. Rokitovský, P. Glauder a P. Tibelli a přišli P. Leonard Scheitz, P. Václ. Taucer a P. Václ. Ais (?). Toho roku opravena kaple sv. Jana Křt. v residenci a dán tam nový oltář za 100 zl.

[150]) R. 1745 byli v Luži: superior, dále P. Václav Suda, P. Ant. Húska, P. Zikmund Widmann, P. Leonard Scheitz, P. Josef Henzl a P. František Fleischer. Sousední kněží pomáhali; processí 36, kajícníků 37.600). Hospodářství mnoho utrpělo válkou. Před schody postaveny sochy Rodičky Boží a sv. Jana u domácí kaple. R. 1746 přišli: P. Václav Stařímský (asi bratr superiorův?) P. Baltazar Libský, P. František Bisago, P. Jos. Schneider, P. Tobiáš Just a P. Ant. Koniáš, r. 1747 P. Ant. Paleček, P. František Trnka a vypomáhali P. Fr. Kukula a P. Vavřinec Zikmunda.

Z dějin katolické reformace ve století XVIII.: Působení missionářů.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.***)

V kraji Berounském působil P. *Sigmund Krausenek* T. J.

V březnu r. 1736 prošel území Žebrácké a Cerhovické; zvláště pak navštívil tu osoby u víře podezřelé a hovořil s nimi o věcech náboženských. Mimo to vyptával se na život jejich náboženský, zda přijímají sv. svátosti, zda chodí na kázání, jaké knihy čtou a p. Neshledal, pokud se zevnějšího jejich způsobu života týče a ze zpráv jiných osob dověděti se mohl, nic závadného. Ačkoliv pak tu a tam se doslechl, že konají se tajné schůzky ke čtení zapověděných knih, přece ničeho dopátrati se nemohl. Neméně dbal o poučování dítek i dospělých; vyptávaje se jich na pravdy náboženské, shledal, že všichni náležitě věcí víry jsou znalí, zvláště pak dítky. Zpovědí za ten čas vyslechl 615, kázání vykonal 8, veřejných katechesí s výkladem víry a s přípravou k náležitému přijetí svatých svátostí pokání a oltářní vykonal 11. Pokřtil dvě osoby, zaopatřil tři a pochoval osm osob. Prošel devět vsí: Drozdov, Třenice, Oujezd, Záluží, Hředly, Bzovou, Březovou, Kublov a Broumy. Navštívil osm škol triviálních.**)

V dubnu vyhledal podezřelé co do pravověrnosti v území Žebráckém a z části i v území Hořovickém, Zdickém a Tmáňském. V Kublově navštívil sedláka Vojtěcha Kunta, jenž před dvěma lety z hæresе byl usvědčen a s církví smířen; shledal, že chová se bez úhony. V Broumech navštívil podezřelého učitele Jana Horaisa i jiné mnohé, ale shledal, že pilně navštěvují služby Boží, zvláště od té doby, kdy na Velíze pravidelně se konají, kdežto dříve sotva každé sedmé neděle tam se konávaly. Právem dokládá missionář, že pravidelné bohoslužby jsou nejvíce s to, aby lid ten v pravověrnosti udržely. Dříve museli lidé slova Božího dychtiví choditi až do Žebráka, což je svádělo k tomu, že v náhradu za živé slovo sáhali po knihách zprvu sice dobrých, potom však dali se od zlých lidí svésti i k opatření si knih zlých. Tak ve vsi Bzové jakás Magdalena Pavlišová přechovávala knihy hæretické. Předstírala, že se v nich nevyzná, a odpírala tudíž učiniti vyznání víry, řkouc, že prý Bůh přísahy zapovídá. Leč konečně dala si říci, poučena byvši missionářem. V Praskolesích navštívil missionář podezřelé: Václava Moucína, Ondřeje Čilého a Jana Oswalda. Tento poslední byl v podezření, že přechovává bibli nekatolickou: na ten čas však jí missionář u něho nenalezl. Ve Votmicích vydal sedlák Mašek dobrovolně knihu podezřelou. Missionář pátral zároveň po pověrečných cedulkách, kteréž sedlák kterýs prodával. Dověděl se, že sedlák ten již z území jeho činnosti vykázaného odešel. V Hořovicích nalezl v žaláři jakéhos kováře obžalovaného z řečí proti víře katolické a mimo to i z čarodějství. Vymlouval se, že ony řeči toliko v opilství pronesl, ale naprosto popřel, že by se znal v kouzelnictví. Druhého dne však přece po mnohých výhrůžkách přiznal se k jedné zaklínací formuli („unum incantamentum"). Marně však hleděl missionář na něm vymoci pověrečný amulet, o němž se doslechl, že jej u sebe chová, totiž dva články z nohou oběšencových. Pravil, že vše, co měl takového, již dávno do řeky zahodil. Missionář

*) Na základě listin archivu arcibiskupského v Praze.

**) Zpráva zasl. konsistoři ze Žebráka dne 5. dubna 1736. V arcibisk. archivě.

však tomu nevěřil, nýbrž pohrozil mu, že u vrchnosti vymůže, aby nebyl na svobodu propuštěn dříve, dokud všech pověrečných prostředků nevydá. Ve vsi Chlustíně pátral po tetě sedláka Haukůpka, která před lety prchla do Drážďan a o níž se povídalo, že se vrátila do Chlustína; dověděl se však, že v Drážďanech již zemřela. Rovněž tak pátral ve vsi Sedlci po jakés ženě, na kterouž bylo udáno, že přechovává kacířské knihy; nic takového však u ní nenalezl, ba shledal, že ani čísti neumí. Potom opět se odebral do Kublova a navštívil tam všechny, kdož před léty z kacířství byli usvědčeni; nic u nich závadného neshledal. Za to však nalezl tu jakožto velmi vlažného katolíka Václava Kretzingra, jenž ve dnech svátečních častěji konal těžké práce; byl to člověk i jinak nepokojný a rouhavý. Toho hleděl missionář přivésti na dobrou cestu. V Březové pátral po knihách u Jakuba Věcha, jenž již před časem byl víc než podezřelý a dosavad nadmíru nedbalý byl v návštěvě služeb božích. On přistižen byl, an zpívá píseň o podávání pod obojí. U ovčáka pod hradem Točníkem byl slouha, jemuž od děkana žebráckého byla odňata kacířská kniha. On prý si však zjednal zase novou. Missionář však jí u něho nenalezl. V Tlusticích byl sedlák Paluda podezřelý z kacířství, protože důvěrně spřátelen byl se sedlákem Havránkem ze Záluží, o němž bylo známo, že není ve věcech víry bez úhony. Missionář však nic u něho nenalezl, co by k podezření opravňovalo. Ve dnech svátečních a nedělních míval missionář katechese buď v kostelích aneb i v domech soukromých k lidu četně shromážděnému. Při tom v odměnu rozdával obrázky, růžence, medaille, tištěné modlitby a výtahy z katechismu („catechesibus in pagellis succincte impressis"), dále devocionalie místo prostředků pověrečných, jakož i knížky náboženské (libellis christiana dogmata referentibus"). Mimo katechese konával ještě i kázání pro dospělé.*)

V končinách pošumavských kolem Klatov působil r. 1745 *Václav Pflugbail*, „arcibiskupský missionář v kraji Plzeňském". Na počátku prošel způsobem missionářským *mlýny Dešenické* a osady *Brennet* a *Sv. Kunhutu*, ležící ve vysokých horách, pátraje po zapověděných knihách a majitelích jejich, zkoušeje staré i mladé z náboženství a vyučuje je. Zabavil tyto knihy: „Traum und Wahrsag-Büchlein" ve dvou dílech, »Geistlicher Schildt und Schildwacht«, »Michaelis und Gabrielis Brief«, »Florian-Feuer und Diebs-Sorg«, »Unserer lieben Frauen Traum«, »Die Länge Christi« a j. p., jež na místě spálil. V odlehlé kterés chýži vyhledal člověka nedávno obráceného, jenž však byl v podezření, že opět upadl do kacířství; nezastihnuv ho však, prohlédl jeho knihy a zabavil německý zpěvník Lutherův, kterýž poslal místnímu duchovnímu správci, doporučiv zároveň podezřelého majitele obzvláštní jeho péči. Také v osadě *Frischwinkel* nalezl mnohé pověrečné knížky, jež rovněž spálil; mimo jiné také jakous knížku s titulem »Kunstbüchlein« s podivným jakýms trojitým nápisem pověrečným proti zimnici. V neděle a svátky v čas farních služeb Božích chodil po vsích a samotách, a dotazoval se těch, kteréž doma zastihl, proč nejsou v kostele, zda čtou nějaké knihy a p. Ve vsi „*Mückenhöfe*" konal katechesi v neděli XIII. po sv. Duchu, a to v domě k tomu způsobilém. Zabavil tu haeretický německý zpěvníček, jejž ihned spálil, a planetář (»Das grosse Planetenbuch«) a knížku sv. Kryštofa (»Christoffibüchel"). Neopominul ani poučovati pastevce na pastvinách a žebráky na cestách. Často snášeti mu bylo hlad a nepohodlí všeliká.

*) Zpráva zasl. konsistoři z Prahy od sv. Klementa 16. srp. 1736.

Na hradě *Miletickém* zprvu toliko mládež katechisovati mohl, poněvadž dospělí přijíti nechtěli, řkouce: »Až náš kněz přijde, potom půjdeme;« teprve za assistence direktorovy dali se k tomu přiměti. Při prohlídce knih zabavil ve *Slavíkovicích* knížku Václava Slovácia »O pokloně jména Ježíš« a v *Tupadlech* u Klatov pak pověrčivou modlitbu ke sv. třem králům, v Příbrami tištěnou, jakož i knížku »Poklad duše«. V *Dolanech* vyhledal mlynáře tamějšího, o němž mu bylo oznámeno, že přechovává nekatolické knihy. Prohlédl jeho knihy a zabavil mu dvě z nich: »Pláč sv. otcův« a »Pohádky duchovní«. Také tamější učitel byl v podezření, že má v majetku svém knihy nekatolické; byl však u něho nalezen toliko malý zpěvníček. O poutích prohlížel missionář písničky a devocionalie na prodej vyložené a podroboval zpěváky výslechu; zejména učinil tak o pouti sv. Volfganga v Chudenicích.

Zajímavý příklad veřejného odřeknutí bludů podává tato listina: „Já *Jiřík Andrle*, obchodu svého tkadlec, poddaný panství *Litomyšlského*, ze vsi *Horek*, věku svého 47 let, přináležející k faře Heřmanské, před dvojctihodným knězem Václavem Šedej, na ten čas farářem heřmanským, od vysoce důstojné konsistoře Pražské nařízeným komisařem, a přítomností svědků: Havla Pitmara, Václava Beneše, Jana Prokšy a lidu k službám božím shromážděného, kleče a maje před očima svýma svato-svatá Evangelia, kterých se vlastníma rukama dotýkám. Uznávaje, že žádný spasen býti nemůže mimo víry té, kterou drží, věří, káže a učí svatá katol. a apoštol. římská církev. Proti které že jsem těžce zhřešil, vyznávám se a želím. Poněvadž jsem se po odpřísáhnutí svém zase kacířství přidržel, kacířské knihy zadržel a četl, kacířské lidi v domě svém přechovával, obzvláště poněvadž jsem bludně věřil, že obrazy svatých nemají býti uctěny, a že jsem modlitbu svatého růžence hanil a to, co svatá katol. církev věřit poroučí, nevěřil a v těch bludech tak dlouho vězel, až jsem dopadnut a přesvědčen byl, jak můj examen ukazuje, pročež nyní uznávaje novou velikou chybu a o pravdě svaté víry katolické jsa ujištěn, upřímným srdcem a beze vší lsti odříkám se, zavrhuji a proklínám všechny vejš jmenovaná kacířstva a secty, kteréžto svaté katolicko-apoštolské, římské církvi se protiví. A přísahám, že nyní z celého srdce věřím a s pomocí Boží až do smrti své vždy budoucně pevně věřiti budu všemu tomu, co drží, věří, káže svatá katolická církev. Přísahám též, že budoucně nebudu nic mluviti, ani věřiti, ani psáti, ani čísti vejš jmenovaná neb jaká jiná kacířstva, aniž s kacíři aneb s podezřelými v kacířstvu lidmi jaké přátelstvo a tovaryšstvo míti budu. Ano, jestli bych koho takového býti poznal, toho duchovní vrchnosti, tu kde toho času bydleti budu, neprodleně vyjevím. Přísahám též a slibuji naplniti a vyplniti všechny pokuty a tresty, které mně od vysoce důstojné Konsistoře pražské, aneb jejím jménem uloženy jsou aneb uloženy budou. Kdybych pak, od čehož mne Bože chraň, něco z těch svých přípovědí a přísah zrušil, poddávám se všem pokutám a trestům, které od svatých sněmův a jiných ustanovení obecních a obzvláštních proti takovým přestupkům ustanoveny a vyhlášeny jsou.

K tomu mi dopomáhej Bůh a tato svatá Evangelia, kterých se vlastníma rukama dotýkám. Já Jiřík Andrle, všech jmenovaných bludů jsem se odřekl, přísahal a připověděl a sebe zavázal a toto psaní odpřísáhnutí svého svou vlastní rukou jsem podepsal a slovo od slova zde v tomto chrámu Páně sv. Jakuba apoštola Většího v Heřmanicích dne

21. měsíce Decembr. Léta Páně 1746 ústy vlastními pronesl. Jiřík Andrle z Horek.

V kraji Čáslavském byl r. 1748 missionářem *Václav Pečený;* prohlížel zvláště bedlivě knihy a vyučoval katechismu. V okrese Chrudimském působil téhož roku P. *Tomáš Lábler:* katechisoval ve školách, v domech soukromých i na cestách. Pro své poučení čítal v prázdných chvílích kontroverse, jakož i „Clavis librorum prohibitorum".

Také r. 1749 činný byl v kraji Plzeňském *Václav Pflugbail,* a to hlavně v okolí Stříbra, Stoda, Boru, Merklína a Teplé. Mimo jiné obvyklé práce missionářské prohlížel také příbytky Israelitův a všímal si pijáků („cremati potatores"), jež napomínal, aby zlozvyk svůj odložili. Ve zprávě své ke konsistoři oznamuje, že není možno missionáři v neděle a svátky za doby jarní a letní svolávati lid na katechesi do rychty nebo jinam, protože většina farářů, zvláště řeholních, v době té katechesí odpoledních nekoná. Říkají prý: „Die Leute thun und müssen jetzund die gantze Woche stark arbeiten; so muss man sie an Sonn- und Feiertagen lassen ruhen". V Boru a jinde zabavil missionář hojně výtisků pověrečné knížky „Geistlicher Schildt", kterouž zvláště horlivě rozšiřoval plánský knihař, jenž veliké množství výtisků v Norimberce nakupovával, vázal a jednak sám, jednak skrze kramáře na poutích a jarmarcích prodával. V den sv. Norberta odebral se missionář do Teplé, aby tam na poutním trhu prohlédl krámy prodavačův knih, zda neprodávají knih a jiných věcí zapověděných a pověrečných. Již v prvém krámě byl však přijat přívalem nadávek a pohrůžek, ano byl by býval i stlučen, tak že se zahanbením musil odejíti přes to, že měl s sebou muže, jejž mu primas města dal ku pomoci. Jakožto nejhorší takovéto kramáře s pověrečnými knihami a devocionaliemi udává missionář konsistoři tři: Ant. Engelmanna ze vsi Schönbrunu u Tachova, Krištofa Reichenbergera ze vsi Pirkenu ve farnosti Landecké a Krištofa Wurczlera ze Tří Seker. Někteří faráři a kaplani prý i s kazatelny nepravé a pověrčivé jejich devocionalie doporučují, tak že pak lidé missionáři namítají: »Unser Herr Pfarrer, unser Herr Caplan haben die Sachen auf der Kanzel verkündiget; wann dann solche Sachen falsch und abergläubisch seyen, sollte man dergleichen Leuth bei denen Kirchen nicht leiden, vielweniger ihre dergleichen falsche abergläubische Sachen verkündigen; dann wir einfeltige Leuthe verstehens nicht; und solang die Pfarrherrn selbsten auf solche Betrüger nicht werden gehen, sie werden mit denen Leuthen nichts ausrichten."

R. 1750 působil v kraji Chrudimském arcibiskupský missionář *František Hipsch.* Dne 1. července vyslýchal v Rychmburce podezřelé z haerese ženy Magdalenu, manželku Jana Podvoleckého, a Kateřinu, manželku Václava Podvoleckého z vesnice Rabouně. Potom přes Nové Hrady odebral se na Chlumek, kdež dne 2. července od 7. hod. až do jedné zpovídal. Odpoledne téhož dne odebral se do Luže, kdež pojednav s vikářem skutečským o jakés ženě z bludu podezřelé, do Rychmburka se vrátil. Dne 3. července odebral se do Skutče, kdež u vikariátního úřadu odevzdal protokolly výslechův u víře podezřelé rodiny Podlákové ze Zhoře a Ludmily, manželky Martina Krčila z Rabouně. Odpoledne konal katechesi v Lažanech u Skutče. Dne 4. července v neděli měl ranní mši sv. v Rychmburce, po níž přečetl evangelium a vzbudiv se shromážděným lidem tři božské ctnosti a lítost. Potom vykonal visitaci ve vsi *Zderaze;* mnohé tu zastihl doma a v zahradách i napomenul je, aby ve dny nedělní a sváteční nezanedbávali mše sv. Dne 8.

července měl v Rabouni po domech katechesi; napomínal lidi, aby zachovávali přikázání Boží i církevní, jakož i aby v příbytcích svých měli krucifix, svaté obrazy, jakož i svěcenou vodu. A podobně působil den co den. — V Jarošově vyslýchal podezřelého z haerese Jakuba Bartoně u přítomnosti primasa litomyšlského a jednoho konšela; po výslechu byl Bartoň uvržen v Litomyšli do vězení.

Mimo Hipsche působili touž dobou v kraji Chrudimském ještě missionáři: *Tomáš Labler*, jemuž za působiště vykázány byly Nasavrky a okolí, a *Jan Gluth* T. J., jenž činný byl v okolí Košumberka.

V okrese *Mladoboleslavském* byl r. 1750 missionářem *Jan Václav Reymann*. Zajímavé jsou seznamy knih, jež zabavil. V měsících dubnu, květnu a červnu zabavil celkem 21 knih, a to: „1. In folio liber ecclesiasticus authore Joanne Stranensky editus anno 1575. 2. Sine titulo 4 libros Regum, Josue, Judicum, 2 Paralipomenon et 2 libros Esdræ et Esther. 3. In 4to Novum Testamentum sine authore et præfatione. 4. Summaria scripta. 5. Sine deculis vejkladové na řeči postní. 6. In 4to minori sine titulo explicatio in evangelia summaria. 7. In 8to majori Cancionale sine titulo. 8. Liber sine titulo, negans bona opera. 9. In 8vo minori liber manu scriptus de hæresibus. 10. Attritus sine deculis historicus, turpiter describens clerum. 11. Svatých otcův pláč apocrifus. 12. Dvanáctero přemyšlování Adama Plintovice. 13. In 12mo Ecclesiastici explicatio sine titulo seu Jesu Syrach. 14. Psalmi Georgii Stregcz (2 ex.). 15. Libelli sine titulo, „spaliczek“ jmenované (2 exempl.). 16. Christophori orationes scriptæ (2 ex.). 17. Manuscripti libelli superstitiosi (2 ex.).“ V listopadu zabavil 11 knih, mezi nimi kancionálek Jana Ctibora z roku 1631 a modlitby Václava Slovácia z r. 1610.

(Pokračování.)

Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku.

Příspěvek k náboženským dějinám moravským. — Podává *Frant. Vácsl. Peřinka.*

Část II.[1])

Brno.[2])

Z království Českého vyšlý husitismus, výron českého ducha, nenašel v Brně ohlasu. Brno bylo již počátkem XV. století hrubě zněmčilé. Národní třenice vyvinuly se v Brně již ve století XIII. Za krále Přemysla I. Otakara usadilo se na brněnském podhradí drahně Němcův a Nizozemců; národní dualismus opanoval chrám i právo,[3]) ačkoli německé právo městské Brnu výslovně dáno bylo teprve r. 1243 králem Václavem I. Zajímavo jest ovšem, že výsada daná Brnu r. 1278 Rudolfem Habsburským, aby požívalo svobod

[1]) Část první viz „Sborník Hist. Kr.“ 1901 a 1902.

[2]) Dnes jest již dosti snadno psáti dějiny protestantismu v městě Brně, protože věhlasní historikové moravští, jako d' Elvert, dr. Wilhelm Schram, rytíř Chlumecký, Vincenc Brandl, dr. Frant. Šujan, dr. Ber. Bretholz a někteří mladší ve svých pracích vědeckých, věnovaných dějinám města Brna, náležitou měrou přihlíželi také k náboženským dějinám a tak značně přispěli k záslužnému a na svou dobu důkladnému dílu učeného benediktina dra Řehoře Wolného, věnovanému církevním dějinám moravským.

[3]) Dr. Šujan, „Dějepis Brna.“ V Brně 1902 pg. 74.

a práv. jaká měla svobodná města říšská,[4]) se neuskutečnila. Brno nestalo se nikdy svobodným říšským městem, ale to nebránilo, aby moc národnosti německé se nešířila.[5]) Vždyť již v XIV. století práva městská byla z latiny přeložena do němčiny, do češtiny však teprve ve století XV. Ale přece ještě v létech 1471—1626 konšelé brněnští udíleli různým městům venkovským česká naučení ve věcech právních. Ba také výroky rady městské, týkající se sporův obyvatel brněnských, byly až do vydání obnoveného zřízení zemského zapisovány česky i německy, neboť čeština z úřadů zeměpanských i stavovských vnikala přece vždy soustavněji také do samosprávy městské, která — byť německá — češtině ubrániti se nemohla úplně. — Leč v městském archivě uložené knihy účtů, kšaftů, knihy berní a gruntovní, zápisy o dluzích a sázení městské rady, knihy mýtní, sirotčí a j. vedeny byly nejprve latinsky, ale později výhradně německy.

V zemských deskách a v půhonných knihách zemského soudu brněnského i olomúckého, jakož i v knihách městských z XV. století vyskytující se příjmení brněnských měšťanů jsou z dobré polovice německá.

Za doby husitské vojny, kdy téměř celé Čechy a veliká část obecného lidu moravského přiznávala se k učení Husovu, byl u sv. Jakoba v Brně nejprve sakristanem a později farářem i německým kazatelem Jan ze Svitav, známý odporem, jaký kladl nejen v Brně, nýbrž i v rodišti svém Svitavách šíření husitismu.[6])

Ale nejhorlivějším odpůrcem husitismu nejen v zemi, ale také v Brně byl král Zikmund sám, který brzy po smrti krále Václava IV. svolal zemský sněm do Brna na den 27. prosince r. 1419. Na sněm pozváni byli i stavové čeští. Pražané byli tehdy pro šíření učení Husova v klatbě, ale přijelo i jejich poselstvo do Brna s nemalým hlukem a s trubači a neohlíželo se, že Brno pro jejich přítomnost upadá také v interdikt. Poselstvo pražské v hospodách sobě vykázaných dalo kněžím podobojí, kteří s ním přijeli, služby Boží sloužiti a nejsvětější svátosti pod obojí přisluhovati jako doma, ač se tomu král i dvořané jeho nemálo divili.[7])

Tenkráte poprvé sloužena byla v Brně husitská mše, ale duchovenstvo brněnské, poslušné nařízení koncilu kostnického, slavilo katolické služby Boží po celém městě ve všech kostelích.

Král Zigmund tehdy vydal přísné zákazy proti husitům a všichni v Brně přítomní stavové i šlechta husitsky smýšlející nebo k nové věrouce náchylní slíbili, že zákazy těmi se budou říditi. Tímto přísným vystoupením krále Zigmunda potlačeno bylo v Brně husitství na mnoho let hned v začátcích. — Kdyby však město bylo tehdy bývalo české, jako byla Praha česká, nebyly by žádný zákaz a nijaké sebe přísnější vystupování královské novou víru zatlačily.

Dvě léta potom připravil král Zigmund měšťanům podívanou popravami zajatých stoupenců a bojovníků strany husitské.

Sněm kutnohorský vypravil r. 1421 poselstvo k velikému knížeti litevskému Vitoldovi Korybutoviči, aby přijal korunu českou.

[4]) Boczek-Chytil, C. d. M. V. pg. 267. n. 56.

[5]) Šujan o. e. pg. 98. — [6]) Dr. Bretholz „Die Pfarrkirche zu St. Jakob in Brünn". Brünn 1901 pg. 76.

[7]) Palacký, Dějiny, vydání Riegrovo, díl III. pg. 181. Tomek, Dějepis Prahy, 2 vyd., díl IV. pg. 24. Dr. Šujan, Dějepis Brna, pg. 156. —

V poselstvu byli Vilím Kostka z Postupic, Václav, syn někdy Pavlův z Jenštejna, rytíř Hlas z Kamenice a Vaněk příjmím Pivo. Když přišli do Ratiboře slezské, sjímáni byli měšťany a vydáni králi Zigmundovi. S nimi zajata byla i jejich družina čítající asi 40 mužů. Jaté posly dal král Zigmund uvězniti na hradě Trenčanském nad Váhem blízko hranic moravských, ale družinu jejich dal v Brně postínati.[8]) Tehdy poprvé tekla v Brně husitská krev.

Již roku 1420 však radní páni brněnští spálili v Brně v předměstích některé ulice, prý z obav, aby v nich husité při možném obléhání města neměli opory. Snad také spáleny byly příbytky lidí s husity stejně smýšlejících. Spálením ulic a stětím husitských bojovníků v Brně nahnáno strachu i tajným husitům. To prospělo Brnu *při obležení táborském* r. 1430. Husité tenkráte pokusili se o Brno a o hrad Špilberk, ale byli odraženi. Proto zpustošivše okolí brněnské, odtáhli k Šternberku do severní Moravy.[9])

Když r. 1435 smírem v Brně vojny husitské byly skončeny, bylo Brno nejen úplně katolické, ale německý živel nabýval také již převahy. Leč na nějaký čas přece mezi českým lidem brněnským zahnízdilo se kališnictví. Nemáme sice zpráv o bohoslužbách ani o kněžích utrakvistických v Brně, ale nasvědčuje domněnce naší, že mnich františkánský Jan Kapistran v Brně pět neděl působil, koncem července roku 1451 počínaje. — K jeho kázání s kamenné kazatelny před vchodem do chrámu sv. Petra hrnulo se denně veliké množství lidu. Kázal proti přijímání sub utraque specie, vyhlašuje je za veřejné kacířství. Kázal proti Čechům jako husitům. Neznal však řeči lidu, proto kázal latinsky a augustinián Vilím od sv. Tomáše kázání jeho posluchačům tlumočil. Třeba že mu posluchačstvo nerozumělo, způsobil přece v zněmčilém Brně nemalý rozruch proti Čechům. Podařilo prý se mu od husitství ke katolictví obrátiti na 700 duší, který počet zdá se nám býti značně zveličený. Obrátil prý také moravského podkomoří Beneše z Bozkovic na Černé Hoře i s rodinou.[10]) Ostatní šlechta však zůstala věrna kalichu, jsouc v tom podporována Janem z Cimburka a na Tovačově, který Kapistrana nenáviděl. Z Brna odešel Kapistran do Víškova a později působil v Telči, ve Znojmě, v Drásově, v Olomúci a v různých městech v Čechách.

V Olomúci obrátil prý na víru 3032 kališníkův a uzdravil 94 nemocných. První číslo je také zajisté přehnáno, nemá-li snad udávati kommunikantů, neboť německý Olomúc musil by býti tehdy z větší polovice kališnický, ale německý živel přece stál horlivě proti husitství. Anebo musil býti Olomúc ze dvou třetin český, a to také nebyl.

Nepřátelství, které na Moravě proti Kapistranovi chovala šlechta s Cimburkem v čele, a o kterém máme bezpečné zprávy, provázelo jej i do Čech, kde ho správce království Jiří z Poděbrad a Kunštátu nechtěl v zemi trpěti prý pro zachování pokoje.[11])

Kapistran byl nadšený apologeta. Nepřátelé jeho tvrdili o něm, že fanaticky káže proti kompaktátům a vůbec proti všem kacíř-

[8]) Palacký, Dějiny, III. pg. 297. Tomek, Praha IV. pg. 209, Šujan, Brno pg. 156 — [9]) Palacký, Dějiny, III. pg. 416, Tomek Praha IV. pg. 463.

[10]) Brandl, Kniha pro každého Moravana, 1892 pg. 204. — [11]) Palacký „Dějiny" IV., 144.

ským Čechům a tuze při tom nadává.[12]) — Nadšení v očích lidu obyčejně zdá se fanatismem. — R. 1454 píše o něm kdosi do Olomúce: „Mnich jen kaceřuje, dobréť jest mu žváti a lháti, žeť mu nikdo neodpovídá: o kněžích olomúckých nic nedí, ježto svátosti za penize prodávají a na lichvu peněz svých půjčují . . . těch je slep. těch nevidí.“[13]) Zřejmo, že psaní to psal kališník a Kapistranův protivník.

Z Kapistranova popudu založen byl v Brně klášter františkánský či bernardinský pod Petrovem na rameni Svratky, při kterém zbudován byl v létech 1451—1454 kostel sv. Bernardina ze Sieny.

Tolik jen o Kapistranově působení v našich zemích.

V Italii, vlasti Kapistranově, byla povaha jeho jinak posuzována než u nás. Dějepisec Aeneas Sylvius, potomní papež Pavel II., nemá proň dosti chvály. „Lid přijímal jej, dle slov korunovaného kronikáře, jako proroka a posla Božího, lidé se k němu hrnuli, kraje roucha jeho dotknouti se chtíce. Byl muž utrmácený, kost a kůže, ale mysli vždy jasné a bodré, ducha usedlého, silný v práci, velmi učený a výmluvný. Kázával každodenně, rozjímaje věci vysoké i hluboké, k útěše lidí učených i prostých. Vedl na zemi život takořka nebeský, bez poskvrny, bez úhony, bez hříchu; směle pravím, že beze hříchu, ačkoli nechybělo lidí, jižto z marné honosivosti jej vinili.“ Polský kronikář Długosz chválí o něm, že vracel mrtvým život, slepým zrak, němým řeč, chromým chůzi a ochrnulým zdravé údy, a to pouhou mocí slova svého z milosti Páně, pln jsa ducha Božího.“ Souvěký historik německý vytýká mu skutečně marnou honosivost, že prý horšil se, jestliže ho kde u velikém davu s processím nepřijímali, jakkoli zdál se světem pohrdati. Touží prý po vybraných jídlech a dobrém víně, slova sobě odporného trpělivě snésti nemoha.“ Čeští kališní kronikáři smýšleli a psali o něm ještě nepříznivěji.[14])

Zřejmo z toho, že i nejlepší lidé mají nepřátele, kteří chválí to, co jiní haní, a haní zase třeba ctnosti nejlepší, v nectnosti je obracejíce. Palacký sám nazývá jej arcimissionářem a tvrdí, že celý jeho zjev připomínal Jana Miliče, ačkoli ve směru poněkud jiném.

Musíme ovšem několik slov říci také o jeho životě. Narodil se r. 1384 v neapolském městečku Kapistraně z rodu šlechtického. Stal se soudcem zemským, ale r. 1414 vstoupil do řádu františkánského. Založil se sv. Bernardinem ze Sieny přísnější řád františkánský, odnož františkánův, a stal se r. 1444 generálem své řehole. Tehdy začal svou činnost missionářskou v zemích království svatováclavského. Když jej arcibiskup Rokycana, tenkráte ještě správce království, Jiří z Poděbrad vypudili z Čech, odebral se do Vratislavě slezské, kde potíral židy, čím způsobil si nemalé roztrpčení mysli. Když nepodařilo se mu knížata německá pohnouti ke křížové výpravě proti Turkům, sehnal sám výpravu 60.000 mužů, s nimiž vypravil se do Uher a r. 1456 dne 21. července nemálo přispěl k osvobození obleženého srbského Bělehradu. Ale ještě téhož roku dne 23. října skonal vysílením nesmírnými náma-

[12]) Dr. Winter. „Život církevní“, I. pg. 22. — [13]) „Časopis musea král. Českého“ 1887 pg. 118.

hami ve františkánském klášteře Illoku v Uhřich. Papež Alexandr VIII. prohlásil jej r. 1690 svatým a zasvětil jeho památce den jeho úmrtí (23. října). Nepřáli mu v našich zemích, neboť vystupoval proti kompaktatům a proti kališníkům s velikou vytrvalostí a energií. Ctitelé jeho vypravovali o něm legendy, nepřátelé a protivníci svalovali na jeho hlavu největší zločiny. Ale nejsprávnějším oceněním jeho díla zůstane na vždy charakteristika, kterou napsal osobní jeho přítel Aeneas Sylvius.

To bylo v září kalicha. Ale již přílišná horlivost proti kališníkům zrodila národní nesnášelivost, která měla za následek, že německá městská obec přijala „národní církev", germánským choutkám hovící protestantismus Lutherův. Dr. Bretholz sice tvrdí: „Wir haben allen grund anzunehmen, dass in Brünn der religiöse umwandlungsprozess nach aussen hin weniger merklich vonstatten gieng, da hier keine protestantischen prediger von der bedeutung eines Speratus in Iglau, eines Hanisch in Olmütz, eines Schild in Znaim auftraten." Ale nedůvěřuje tomu sám, táže se: „oder sollten gerade hier anfangsspuren des anwachsenden luthertums sich mehr als anderswo verwischt haben?"[15]) Leč přece přikládá tento německý historik moravský protestantismu v Brně menší význam, než by bylo správno.

Brno přijalo protestantství Lutherovo s touže horlivostí, s jakou k slovu papežovu spojilo se proti utrakvistickému králi českému Jiřímu z Poděbrad s výbojným králem uherským Matyášem Korvínem. Když r. 1467 papež Pavel II. udělil kostelu sv. Jakoba v Brně zvláštní odpustky za to, že „horlivé katolické obyvatelstvo městské se vší pečlivostí a nebezpečenstvím života vede válku pro zachování pravé víry a zatlačení bludů českých",[16]) netušil, aniž tušiti mohl, že za 60 let týž kostel stane se v Brně střediskem bludů německých.

Ve Znojmě nabyla městská rada velikého slova ve věcech náboženských, získavši r. 1555 od schudlého kláštera panen klarisek patronátního práva ke kostelu sv. Michala. Podobně stalo se již r. 1515 v Brně, kdy patronát kostela sv. Jakoba přešel na obec. Toho totiž roku kostel vyhořel a patron — panenský klášter cisterciánský v Oslavanech — byl sám schudlý a blízek zániku. Abatyše Kunhuta uchýlila se k sv. Jakobu do Brna a hledala výživy s posledními třemi jeptiškami v dobrodinich a milodarech měšťanů. Tím péče o novou stavbu spadla na městskou radu, ba konečně r. 1525 král Ludvík II. sám postavil klášter oslavanský pod ochranu městské rady.[17]) Tím stal se z bývalého patrona klient, tím také katolická věc v Brně nemálo utrpěla, jak se ukázalo později.

Město zbudovalo na místě shořelého krásný gothický chrám sv. Jakoba v nynější podobě, získalo však také patronátních práv na kostely sv. Mikoláše a Všech Svatých. Také klášter panen herburských byl v úpadku takovém, že r. 1524 král Ludvík podřídil jej správě městské rady. Hynuly také jiné kláštery v Brně, nejvíce zábrdovský (præmonstrátský), u sv. Tomáše (augustiniánů poustev-

[14]) Viz Palacký, Dějiny, IV. pg. 141—143. — [15]) Dr. B. Bretholz, „Die Pfarrkirche zu St. Jakob" pg. 90.
[16]) Wolný, Kirchliche Topographie, II. Abt. I. Bd. pg. 74.
[17]) Dr. F. Šujan, Dějepis Brna, 1902 pg. 179.

níků), johanitský, klášter králové, dominikánský. Kláštery nebyly s to, aby uplatnily svá práva a využitkovaly svých výsad a svobod, čímž vzmáhal se vplyv městské rady.

Dříve než lutherství uchytilo se v Brně kommunistické vyznání novokřtěnské, vyznání nebezpečné, protože již samo v sobě ven a ven nemravné. Hlavním článkem víry anabaptistské bylo, že křest nedospělých dětí nemá platnosti; proto bylo nutno, aby každý nový přívrženec novokřtěnské církve dal se znova křtíti. Kommunistické zásady byly: společné jmění, společné kuchyně a v nich společné obědy, ba také společné ženy. Ve Švýcařích a Němcích, kde sekta tato vznikla, byla pronásledována krutěji knížaty a pány protestantskými než katolickými, ačkoliv sekta vznikla jen v důsledcích svobodného bádání v písmě svatém, které do života uvésti se snažil a skutečně uvedl zakladatel protestantismu, apostata dr. Martin Luther. Také v Brně vznikla společná kuchyně (haushabe) novokřtěnská, ale záhy byla zničena úsilím krále Ferdinanda I., který r. 1527 na sněmě znojemském přičinil se, že stavové moravští vydali nařízení, aby sekta byla na Moravě úplně potlačena. Nepodařilo se to sic, ale v Brně přece volnověrci tito trpíni nebyli, neboť kazatel jejich Tomáš Waldhauser byl upálen. Trest tento — byť ukrutný — ovšem zaslepených fanatiků na pravou cestu nepřivedl, a proto dle slov samého moravského přísně katolického historika Vincence Brandla jest jeho litovati.[18])

Více o novokřtěncích pověděli jsme v tomto pojednání v kapitole o volnověrství v Mikulově. Poněvadž však nenaskytne se nám již příležitost o této sektě mluviti, vyložíme tuto dle Brandla další její osudy na Moravě.

Upálením Waldhauserovým ani upálením Hubmayerovým nebyla sektě učiněna přítrž. Obce novokřtěnské zřídily se v Ivančicích, ve Znojmě, v Rosicích, ve Slavkově. Největšího rozšíření doznali anabaptisté v německých obcích kraje Znojemského, kde chránila je nekatolická šlechta. V Oleksovicích, Vršavách, Moskovicích, Hodonicích, Tasovicích a j. zachovaly se o nich obšírné zprávy v kronikách farních. V Rosicích u Brna usadili se současně dva předáci novokřtěnští, Gabriel Aschermann a Filip Blauermehl, kteří založili obec na dvé rozdělenou a po náčelnících Filipany a Gabrielany nazývanou. Část jich odstěhovala se do Slavkova, kde vznikla nová obec, rozmnožená přistěhovalci z Tyrolska, přivedenými Jakobem Huttererem. Ale také ve Slavkově se obec anabaptistická rozdvojila: jedna část usadila se v Hustopečích, kde konečně vplyv Huttererův nabyl vrchu, tak že moravští novokřtěnci prostě huttererovskými nazýváni byli. Obecně nazývali se taufary. Byly sice proti nim vydávány občas přísné zákazy, ale šlechta je umlčovala, neboť ráda přála novokřtěncům, kteří prý byli pracovití a obratní v různých řemeslech.

Teprve roku 1622 opustili Moravu a odešli do Uher, jsouce vykázáni králem Ferdinandem II.

Morava byla v XVI. století eldoradem svobody náboženské: byli tu luteráni, kališníci, moravští bratří, novokřtěnci, mikulášenci, sobotáři (sobotu světící), sociniáni, slavkovští a habrovanští. Pro-

[18]) Brandl, Kniha 1892 pg. 215.

následován byl všemi sektami jenom paria, žid. Platilo tehdy o Moravě přísloví, že kolik zámků, tolik králů a tolik věr. Každý skoro šlechtic byl protektorem jiného vyznání a král hleděl počínání šlechty ve věcech víry a svědomí zameziti.[19]) (Pokračování.)

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Pokračování.)

21. *Philophronesis Emblematica* auspiciis fortunatissimi natalis Rev^{mi} ac Ampl^{mi} Dni *D. Caspari a Questenberg.* [L. 62a—64a]. Latinské veršované blahopřání; na konci jeho čteme: »Offerunt filii fratres Præmonstratenses Canonici, in Seminario Archiepiscopali studentes A. MDCXXXVII.«

22. *Adhortatio Dni Questenbergii ad fratres ex ejus MS.* [L. 64a]. Zní takto: »Sonoram vocem habetis, expedit, ut tarde cantetis, ad alios reprimendos, sic enim accrescet vobis in cœlestibus sine numero. O quam gloriosum est distincte et tarde canere et cum zelo, gaudent omnes Angeli; in conspectu namque Angelorum psallam tibi Domine, rex David ait. Coelo inserti gaudio inenarrabili exultabimus. Dum in hoc exilio peregrinamur, immensitatem ponderis gloriæ cœlestis non pervidemus. Sæpe meditari condecet de immensitate cœlestis retributionis, sic enim magis magisque contendimus.

---

[19]) Náboženské poměry tehdejší Moravy učený dějepisec moravský rytíř Chlumecký líčí takto: „Aber auch eine völlige religiöse freiheit und toleranz hat in Mähren geherrscht. Es war dies eine notwendige folge der entwickelungen auf religiösem gebiete. Auch hier waren die bande der autorität gelockert, eine gemüts- und glaubensanarchie die unmittelbare folge davon. Die schismen in der katolischen kirche sind der willkommenste vorwand gewesen für diejenigen, welche, nach der angeblichen wahrheit suchend, jede oberste autorität verwerfen wollten und durch die eingebungen ihrer erhitzten phantasie das verständnis der göttlichen lehre erlangt zu haben glaubten. Da keine autorität vorhanden war, welcher man das recht eingeräumt hätte, das wahre festzustellen, dachte sich jeder berechtigt und verpflichtet, seine meinung für die wahre zu halten. So viel burgen, so viel könige, hiess es damals; man hätte auch mit recht sagen können: so viel köpfe, so viel verschiedene autoritäten über die heiligsten interessen des menschen. (Karl von Zierotin, 1862 pg. 54.)

Mähren wurde bekannt als ein land, in welchem jeder nach seiner weise Gott ungestört anbeten durfte. Überläufer aus Böhmen, insbesondere apostasierte geistliche, zogen häufig nach Mähren. Die brüderunität fand hier ein sicheres asyl gegen böhmische verfolgung und rasch stieg die anzal ihrer anhänger. Die Wiedertäufer, seit dem blutigen exempel, das an Hubmayer in Wien statuiert, wurde oft verjagt, kehrten immer wieder zurück, vermehrten sich und wurden nach- und nach ein wesentlicher faktor des nationalwohlstandes, sogar dass die stände als der könig in der letzten zeit seiner regierung die austreibung der anabaptisten aus Mähren verlangt, dieses ansinnen entschieden ablehnten, weil die mitglieder dieser sekte „ausgezeichnete chirurgen, gewerbsleute und feldarbeiter sind", die das land ohne bedeutenden verlust nicht missen kann. Als kolonisten, wie als hausoffiziere waren sie den grundherren unentbehrlich geworden. Der hammer, der sonst mit so viel mut die kätzer schlug, befand sich seit langer zeit in milden händen, die besser das staatsruder zu führen oder antike redensarten zu drechseln als die sektierer zu unterdrücken verstanden. Der olmützer bischof Dubravius war als staatsmann und schriftsteller berühmter, denn als kirchenfürst. Sein nachfolger Markus Khuen glich ihm noch in der vollkommenen erfolglosigkeit des oberhirtlichen Wirkens. (Chlumecky, o. c. pg. 82.)

23. *De fundatione Seminarii s. Norberti.* [L. 64b—69b]. Opis bully papeže Urbana VIII. ze dne 30. července 1639, týkající se založení kolleje sv. Norberta.

24. *Mons Sion Pragensis* celeberrimo religiosissimi ac candidissimi Canonicorum Præmonstratensium Ordinis cœnobio nobilis extemporaneo acroamate celebratus, dum licentiam conferente Eminentissimo ac Reverendissimo Principe Dno Dno *Ernesto Adalberto... Cardinale ab Harrach... suprema doctoratus theologici laureâ* in Almæ Cæsareæ Regiæque Universitatis Carolo-Ferdinandeæ aula publica promotore Reverendo ac Eximio Patre P. *Maxmiliano Reichenberger* e Societate Jesu .. *ornarentur* Adm. Reverendi, Religiosi ac Eximii Patres ... *P. Josephus Schwartz*, collegii s. Norberti rector et in Archi-Episcopali Seminario philosophiæ professor ordinarius, *P. Hieronymus Hirnheim*, in Seminario s. Norberti philosophiæ professor ordinarius, ... *P. Sigismundus Držimal*, omnes candidissimi ac canonici Praemonstratensium Ordinis Pragae in Monte Sion professi [L. 70a—83a]. Oslavný spis latinský veršem i prosou s hojnými reminiscencemi z dějin kláštera Strahovského, složený bohosloveckou fakultou 14. dubna 1667.

25. *Aquilla exanimis viventi aquilae transcripta. Medulla cedri e Libano Bohemiae Pragensi ablata*, oblata et dedicata reverendissimo, celsissimo, illustrissimoque principi ac domino *D. Joanni Guilielmo* ex comitibus Sac. Rom. Imp. *Liebsteinsky a Kolowrat*, archiepiscopo Pragensi .... a *Thoma Joanne Pessina a Czechorod.* [L.83b—91a]. Jest to opis latinské řeči ve verších i v prose, kterou Pešina uchystal k uvítání arcibiskupa Kolovrata. Arcibiskup však zemřel již dne 31. května 1668, dříve nežli přijeti mohl do Prahy. Pešina však přece vydal roku následujícího spisek svůj tiskem a věnoval jej bratru zesnulého, hraběti Františkovi Karlovi. Srov. V. V. Zelený v Časop. čes. musea 1884, str. 495—496.

26. *Decimae gratitudinis*, mense Decembri Eminentissimo ac Reverendissimo Principi, Domino Domino *Ernesto Adalberto*, S. R. E. Tit. S. Laurentii in Lucina Priori Presbyterorum Cardinalium, cardinali ab *Harrach*, archiepiscopo Pragensi, episcopo Tridentino, S. R. I. principi etc. in ecclesia P. P. Hibernorum, Ordinis s. Francisci strict. observ. per funebrem dictionem persolutæ et propositæ a *P. Samuele Wenceslao Hatass*, proto-notario apostolico, antiquissimo Vetero-Boleslaviensis capituli canonico et seminarii archi-episcopalis Pragensis rectore. Anno 1667 14. mensis Decemb. [L. 91b—101a]. Smuteční řeč, slavící ctnosti a zásluhy kardinála Harracha († 22. října 1667), věnovaná strahovskému opatu Vincenci Macariovi.

27. *Nidulus spe æternæ vitæ secure morientis* et per virtutum exercitationem ad gloriosam resurrectionem evolantis Reverendissimi ac Amplissimi Domini Domini *Vincentii Macarii*, sacri Ordinis Præmonstratensis .... abbatis .... dictione funebri in Strahoviensi Ecclesia Anno MDCLXX prima solennium exequiarum die, quæ erat nona Januarii, adornatus a R. P. *Francisco Waldhauser*, ejusdem s. Præm. Ordinis et dictæ Strahoviensis ecclesiæ canonico et suppriore, ss. theologiæ candidato et ss. canonum professore. [L. 101b—118a]. Latinská pohřební řeč.

28. *Latinské oznámení o úmrtí opata Macaria* vydané klášterem Strahovským dne 23. listopadu 1669. Uvádějí se v něm stručně životopisná data zesnulého, jakož i ctnosti a zásluhy jeho. [L. 118b—119a].

29. *Východ a západ slunce na hoře Sionské* skrze šťastné vystoupení a vykročení z světa tohoto vysocedůstojného, vysoceučeného pána, pana *Vincentia Macaria*, řádu sv. Præmonstratenského kanovníkův řeholních sv. Norberta, klášterův Sionského v Praze na Strahově a v Milevsku opata, visit. perpet., J. M. Cís. raddy etc., jenžto dne 20. Novemb. A. 1669 běh života tohoto v Pánu dokonal, vydaný a u přítomnosti Jich Excellencí a Milostí pánův pánův (titul.) královských místodržících, jako i vysocedůstojných, urozených, velebných a vysoceučených pánův, pánův prælatův, oppatův, dvojctihodných P. P. z kostelův a klášterův Pražských na hoře Sion, v chrámu Páně nejsvětější Rodičky Boží dne 11. Januarii leta 1670 tam sebraných, při exequiích a pohřebné slavnosti, řečí mateřskou vymluvený a vypravený skrze důstojného kněze *Jana Ignacia Dlauhovesského de Longa Villa*, hlavního kostela na hradě Pražském, jako i nejstarobytnější kapitoly Staroboleslavské kanovníka, svaté stolice apoštolské Prothonotaria, a v hlavním kostele u sv. Víta v Praze obyčejného kazatele. [L. 120a—132b]. Opis současného tisku. Srovn. Jungmann, Hist. lit. čes. 2. vyd. oddĕl. V. čís. 889 d.

30. *Planctus Sion*, das ist: Wehe-Klagen des Sion über den tödtlichen Hintritt des... Herrn *Vincentii Macarii*..., welches bei dessen Leichenbegängnus vorgestellet der ehrwürdige *P. Crescentius Austriacus* Capucinus, Definitor und Custos Boëmiæ, jetzt Ordinari Prediger bei S. Thomas der königl. Kleinern Stadt Prag. Anno 1670 10. Januarii. [L. 133a—153b].

31. *Oratio*, dum Reverendissimus in Christo Pater ac Dominus Dominus *Joannes Lohelius*, monasterii montis Sion et Siloën. Ord. Præmonstratensis abbas, ejusdem Ordinis visitator, in episcopum Sebastianensem et suffraganeum Pragensem consecraretur, habita a. 1604. [L. 154a—162a].

32. *Lob- und Danckpredigt* am Jahrtag der gedenckwürdigen siegreichen Victori, so durch sonderbare Gnad und Beistand des Allerhöchsten, der Röm. Kays, auch zu Ungarn und Böhaimb etc. Königl. Mayestät Unserm allergnädigsten Herrn, wider die Rebellen auffem *Weissenberg* vor der Haubtstadt Prag verliehen worden. Gehalten zu Prag durch den ehrwürdigen *P. Casparum á Questenberg*, Abten des Klosters Strahoff und Selau, des H. Præmonstratenser-Ordens Visitatorn etc., Röm.-Kays. May. Rath. etc. Anno 1626. [L. 163b—177a].

33. Na l. 177b mimo dva citáty z latinských klassiků (Horác: „Qui cupit optatam cursu contingere metam . . .“. Sallust: „Non votis neque suspiriis mulieribus auxilia deorum parantur. Vigilando, agendo, prospere omnia cedunt) nalézá se tato *básnická hříčka:*

Matthaeus. Anagramma: Thus, meta.

Thus aliud, meta est aliud, Matthæus utrumque,
sis tu thus Christo, sit tibi meta Deus.

Magnus odor Superis, et nullus gressibus error,
si tu thus Christo, si tibi meta Deus.

Soli hæresce Deo, solus præstabit utrumque,
ignis erit thuri, gressibus ipse via.

Sin hoc igne flagres, si te via duxerit ista,
tum Christo fueris thus, tibi meta Deus.

Thus Christo Matthæus erit, sed meta vicissim
Matthæo Christus, pulchræ utriusque vices.

Ut ducat, sequere, ut flagres, hunc pectore serva,
dux, via, lux, urens ignis, utrumque Deus.

34. Opis latinského listu, jímž dne 28. října 1669 administratoři kláštera Strahovského zvou nejmenovaného člena řádu k volbě nového opata po smrti opata Macaria ke dni 14. ledna 1670 a oznamují zároveň, že komissarem při volbě bude řádový generální vikář Matouš Pavel, opat u sv. Vincence ve Vratislavi. [L. 178.]

35. Opis *latinské listiny*, kterou se oznamuje, že dne 14. ledna 1670 za opata strahovského zvolen byl *Jeronym Hirnhaim*. [L. 179.]

36. *Ode gratulatoria* reverendissimo et amplissimo Domino *Stephano Kielman*... die 25. Martii 1670... in præpositum dignissimum regii sacrarum virginum Parthenonis Doxanensis canonice recens inaugurato. [L. 180a—181a]. Latinské veršované blahopřání norbertinské kolleje ve Starém Městě Pražském, jež složil P. Amandus Fridenfels.

37. *Prognosticon* auf die jetzt regierende Röm. Kays. May. *Leopoldum I*um anno 1669 bis anno 1700 beides inclusive. [L. 181b—184b]. Německé prognosticon, jež *Ludvík Jindřich Tütz* r. 1668 císaři podal.

38. *Epitaphium* super tumbam celsissimi Dni Dni *Wenceslai* principis defuncti *de Lobkowitz* positum. [L. 184b—185a]. „Siste viator. Quis fuerim et modo sim, paucis scito. Dies nona supra vigesimam Januarii Ao 1609 natalis, vigesima secunda Aprilis anno 1677 erat fatalis. Fui Wenceslaus in Silesia Sagani dux, sacri Romani imperii princeps, gubernator domus Lobkowiczianæ, imperialis ditionis Sternsteinii princeps-comes, in Chlumecz et Raudnicz ad Albim dominus, aurei velleris eques, cæsarearum regiarumque Majestatum intimus consiliarius, excubiarum præfectus generalis, consilii aulici bellici præses, supremus aulæ præfectus et supremus utriusque Silesiæ capitaneus, denique fui comes, princeps, dux. Sum pulvis, umbra, nihil. Perpendite magnates, angusta enim sunt spatia, quæ mortuum a morituro distingvunt. Perpende et tu viator, dic requiem et abi."

39. *Condolentia gratulatoria cuidam podagroso porrecta.* [L. 185 b.]

40. *Colloquium inter Rdm Patrem de Witte, Ordinis Melitensium Micro-Pragæ ad B. Vem sub catena priorem et Patrem Viricum Soc. J., dominum Cohauss et plures alios.* [L. 186a—198b]. Dlouhé latinské veršování sarkastické. Převor Bernard de Vitte, rodem z Westfálska, rád podporoval své krajany („landsmannos"), kteří do Prahy přicházeli studovat. Tak také ujal se k doporučení svého přítele P. Virica jakéhos Cohausse z Paderbornu, jenž do Prahy přišel studovat medicinu. Zaopatřil mu byt a založil jej penězi. Cohauss přivezl mu darem westfálské šunky. Po nějakém čase došlo mezi oběma k nedorozumění. Zchytralý Cohauss totiž Vitteovi dluhu neplatil, tvrdě, že vše již vrchovatou měrou nahradil darem svým. Z toho pak vyplynuly pomluvy a různé nesnáze, jak v Praze, tak i v Paderborně. Vše to latinský veršovec dosti vtipně líčí; opus své končí pak slovy:

Hæc, quæ scripta vides, tibi conservare volebam,
pacatus placidâ suscipe fronte, precor.
Lector et authori veniam præstabis amice,
si re sint et spe forte minora tuâ.
Nec locus aptus erat, scribendi copia nulla,
nec mora, nec tempus, nec liber ullus erat.
Me reliquos etiam neque neglexisse labores,
octidui spacio composuisse scias.
Hoc citius veniam præstabis candide lector,
quo minus in scripto carmine tempus erat.

41. *Quodlibetum bellicum.* [L. 199a—203a.] Latinsko-německé makaronské veršování o 32 slohách. Líčí se v něm svízele válečné. Ukázkou stůjtež zde počáteční sloky:

1. Heu Martis alea,
So man sie bei den Licht besieht,
Longe miserrima:
Dum vivimus, occumbimus.
der Sieg ist unser Hindernus
ô levis tessera!

2. Toto vicennio
Geht alles unter über sich.
Furore bellico,
Nec unicum tugurium.
Will geschweigen gantzes Fürstenthumb
cedit Imperio.

3. Si recte censeas,
Nichts hatt das lange Kriegen gmacht.
Als arme viduas;
I Sveviæ per angulos,
So findst du nichts den orphanos.
ædesque vacuas.

4. Fides prætenditur.
Ist aber lautter Affenspiel.
Moneta quæritur:
Cui labor est fastidio,
Der flickt sich beyn Soldaten zue,
fustisque deditur.

42. *Praga in Parva et nobiliore sui parte occupata, in Vetere et nova Urbe ter acerrime obsessa semper fortiter propugnata,* merito igitur superato Divis faventibus periculo et profligato ad unius moenia civitatis bello gLorIa In sVpernIs sIt Deo et In terra paX paX hoMInIbVs bonæ VoLVntatIs. Anno 1648. [L. 203b—216b]. Latinská píseň s nápěvem, opěvující hrdinské hájení Prahy proti Švédům, ale nedokončená.

Pars Prima. Praga minor cum arce 26. Julii A° 1648 a Königsmarkio sub horam secundam matutinam occupata. [L. 204a—211b]. Sloh 63.

Počátek zní:

Non dormit Ithacus. Ductor Marchiacus
Vigila Troja Bohemica.
Ad arma, ad arma. huc terrum, huc parma.
Ah, time hunc Argum. abrumpe lethargum
Adest Königsmark!

Pars secunda. Praga in Vetere et Nova Urbe bis a Wittenbergio obsessa. Ubi ea, quæ a 26. Julii et adventu Excellentissimi comitis ac generalis Bucheimii usque ad ejusdem captivitatem finemque septembris gesta breviter perstringuntur. Sloh 33. Ukázkou stůjtež zde prvé 2 sloky:

1. O bona Numina! adhucne lumina
Vestra Bohemos respiciunt?
Bucheimius venit, terrorem is lenit,
Austriacus Heros, leones et meros
Ducit milites.

2. O viri Martii Gradivi filii.
Equitum manus lectissima.
Discendant nunc equi, nec pigeat sequi
Honorem vocantem et Pragam rogan-
Voce supplici. [tem

Pars tertia. Praga quatuor hebdomadarum spatio contra sereniss. Carolum Gustavum, comitem palatinum Rheni fortissime propugnata. Sloh 9; z nich ukázkou podáváme první a poslední:

1. Cum hac victoria crescit ferocia
Sveci trophæa iam erigunt:
Jam regnum subactum, cum Praga est actum.
Jam Pilsnæ minantur. Budvicio dantur
Dies pauculi.

9. Inundant collibus laxis ordinibus
Aciem Sveci exporigunt:
Exoptant videri, et sperant timeri;
Metantur mox castra, it clamor ad astra,
Stant tentoria.

43. *Supplica fratris Matthaei Unger, laici Strahoriensis.* [L. 217a — 219a]. Německý prosebný list ke konventu, v němž frater laik Matouš

Unger si stěžuje, že po drahný čas, ač laik, jako klerik byl potřebován. Celý list psán jest komicky naivně. Prosí opětovně, aby o něm bylo rozhodnuto, čím vlastně má býti: klerikem či laikem („schwarz oder weiss, laicum oder clericum, bin ich zu beiden bereit: wollen Sie mich clericum, non recuso laborem; wollen Sie mich laicum und mit Spott aus dem Chor thun, so lassen Sie mich in ein ander Convent . . .").

44. *Jubilatio filiorum Sion in anno iubilaeo* regiminis abbatialis Reverendmi et Amplissimi Dni Dni *Godefridi Olenii*, celeberrimæ ecclesiæ Zabrdovicensis . . . abbatis. [Str. 219b.] Krátké blahopřání latinské na způsob chronosticha. (Pokračování.)

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal **Dr. Ant. Lenz**, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 8.

Ostouzejí mnichy předně proto, že mají oděv prostý a pokorný. — Tertia pars principalis totius operis: in qua ostenditur, quomodo religiosorum famam corrumpere nituntur, in multis eos frivole impugnando. Et primo quidem, quod habitum vilem et humilem deferunt.

Sv. Tomáš praví ihned na začátku obrany této, co praví sv. Řehoř:[59]) „Nequaquam quis sanctorum neglecta prius corrigere praesumeret, nisi prius meliora de se sensisset." A na to uvádí slova Jeronymova (k Sabinianovi): „Ne tibi solus videaris errasse, simulas nefanda de servis Dei, nesciens, quod iniquitatem in alterum loquaris, et ponas in coelum os tuum. Nec mirum, si a te qualescumque servi Domini blasphementur, cum patremfamilias Beelzebub vocaverint patres tui."

Tato slova mají svoji platnost i nyní; neboť ti, kdož bojují proti duchovenstvu, jsou z větší části ničemové, plní hnisu hříchů, avšak oni přehlížejí své vady, a tím bezohledněji napadají kněžstvo a církev, čím hnusněji poklesli, aby tou zločinnou cestou omluvili své zlosynství.

Nepřátelé mnichů, jak dokládá sv. Tomáš, hřeší dvojím způsobem proti nim; zlé úsudky činíce α) o věcech, β) o osobách. Stran věcí falšují úsudek dvojí cestou, tvrdíce o věcech, *a)* které jsou na mniších zjevně dobré, že jsou zlé; *b)* že věci, které mohou býti buď dobré nebo zlé, jsou nedovolené. Oni tupí:

1. *jejich roucho pokory,*
2. *oni je tupí pro charitativní skutky jejich,*
3. *proto, že vycházejí z řehole, aby hlásali slovo Boží,*
4. *proto, že se oddávají studiím,*
5. *proto, že slovo Páně vkusně přednášejí.*

Oni tupí roucho pokory mnichů, neboť čelí prý proti němu slova Páně:[60]) „Varujte se proroků, kteří k vám přicházejí v rouše ovčím." K tomu přidávají „glossu": „že prý ďábel vida, že nemůže zjevnými haeresemi ničeho vyříditi, vysílá falešné bratry

[59]) M. V. Meral. — [60]) Mat. 7. 15.

habitu religionis.“ Pro tu příčinu bylo prý v staré církvi zakázáno oděv od jiných se lišící nositi, anoť prý v tom vězí pokrytství a to prý Pán Ježíš nejvíce kárá. Praví prý sv. Řehoř: [61]) „Sub vilitate vestium latet hypocrisis; pretiositas autem vestium ad delicias carnis pertinet, vel etiam aliquem motum superbiae occasionaliter inducit.“ A tak prý více sluší kárati výstřednost v rouše chatrném nežli v nákladném.

Pán Ježíš prý sám se odíval v roucho nádherné, v tuniku totiž nesešívanou. Že prý bylo roucho Páně nádherné, viděti prý lze z té okolnosti, že vojáci na hoře Kalvárské raději o ně los metali, nežli by je byli roztrhali. I papež prý nosí roucho nádherné, jakož užívali ve starých dobách králové purpuru. A proto prý není v pořádku, když mnichové se liší chatrným rouchem od jiných.

Avšak kterak ti odpůrci bijí pravdě do očí, vysvítá z příkladu Jana Křtitele,[62]) z příkladu sv. proroků [63]) a z příkladu dvou svědků na konec světa. [64]) Také je známo, že sv. otcové neodsuzují roucha pokory, dobře však že odsuzují nádheru v oděvě.

Z toho že přicházejí falešní proroci v rouše ovčím, nejde nikoliv, že sprostnost roucha jest zavržitelna, ale spíše, že jest chvalitebna, neboť by falešní proroci roucha takového, kdyby nebylo o sobě dobré, neužívali. Jestliže užívá ďábel roucha toho, aby podváděl, jest patrno, že má sprostné roucho proto, že ho lidé zle užívají.

Co se týká rčení nepřátel řeholí, že by byl užíval Kristus Pán roucha nádherného, praví sv. Tomáš: „Non est credibile, quod Dom. J. Christus pretiosis vestibus indueretur, qui Joannem commendabilem ostendit, quod non erat mollibus indutus, alioquin Pharisaei, qui exteriorem sanctitatem ostentabant, sicut de eo dicebant, quod erat vorax et potator vini, et publicanorum amator, ita et de eo dixissent, quod esset mollibus indutus. Milites etiam, qui ei illudebant, non eum veste purpura induissent in signum regiae dignitatis, si tunica inconsutilis auro et serico contexta fuisset, sed quod tunicam ejus milites dividere noluerunt, hoc non fuit propter pretiositatem vestis, sed propter numerum, quia quatuor partibus superfuerat, quas milites de vestibus Christi fecerunt; et si divisa fuisset, omnino fuisset inutilis, in quo manifeste apparet, quod non erat de pretiosa materia.“

Kapitola 9.

Kterak napadají mnichy hledíce ke skutkům charitativním. — Quomodo religiosos impugnant, quantum ad opera charitatis.

Nepřátelé mnichů vidouce jejich dobré skutky na prospěch bližních konané, pomlouvají je, že prý se vtírají ve věci cizí, a to prý jest proti všemu řádu; neboť dí sv. apoštol: [65]) „Prosíme vás, abyste se snažili svoji práci konati.“ A opět: „Slyšeli jsme zajisté, že někteří mezi vámi chodí nepokojně, nic nedělajíce, ale všetečné věci činíce.“ [66]) A zase praví apoštol: [67]) „Žádný, kdož bojuje Bohu, nezaplétá se v obchody světské, aby se líbil tomu, od kohož je zvolen.“

[61]) In. I.. Pastor. — [62]) Mat. 3. [63]) Žid. 11, 37. [64]) Apoc. 11, 3. — [65]) I. Thess. 4, 11. [66]) II. Thess. 3, 11. [67]) II. Tim. 2, 4.

Avšak texty tyto vypovídají pouze, že má každý konati povinnosti svého povolání a jiných nepodnikati, jsou-li jemu a duši jeho na škodu, aniž světských věcí konati na místo duchovních k Bohu čelících, a nemají co činiti s řeholemi.

Kromě toho vývody z textů těchto odporují Písmu, neboť čteme:[68]) „Náboženství čisté a neposkvrněné u Boha a Otce toto jest: navštěvovati sirotky a vdovy v soužení jejich, a neposkvrněného sebe ostříhati od tohoto světa."

Není tedy pravda, že se mniši od Boha odchylují a zle činí, konají-li skutky milosrdenství a vedeni láskou křesťanskou obstarávají věci cizí.

Pravda jest, že žádný, kdož bojuje pro Boha, nemá se zaplétati ve věci světské, ale světské věci znamenají, když se někdo v ně vtírá pro zisk, jako jsou obchody, a těch se mají mniši varovati, avšak toho není, když tázáni byvše, podávají a jsou k ruce radou svojí.

Kapitola 10.

Jak napadají řeholníky, pokud vycházejí pracujíce o spáse duší. — Quomodo religiosos impugnant, quantum ad discursum pro salute animarum.

Nepřátelé napadají mnichy, vycházející pro spásu duší, slovy apoštolovými.[69]) „Slyšeli jsme zajisté, že někteří mezi vámi chodí nepokojně, nic nedělajíce, ale všetečné věci činíce."

Na jejich přihanu uvádějí také slova Augustinova[70]) „Nusquam missos, nusquam fixos, nusquam stantes, nusquam sedentes."

Pán Ježíš prý praví:[71]) „Kdežkoli vejdete do domu, tu ostaňte, dokud nevyjdete odtud." Nemá se tedy, jak tvrdí kazatel, toulati po domech.

A opět praví Pán Ježíš:[72]) „V témž domě ostaňte, sedíce a pijíce, což u nich jest, nebo hoden jest dělník mzdy své. Nechoďte z domu do domu."

Avšak texty uvedené drží do sebe jiný smysl, než který mu vtírají nepřátelé řeholi, neboť u sv. Marka a sv. Lukáše zakazuje Pán Ježíš patrně běhati od domu k domu za příčinou zisku anebo k opatření sobě bytu pohodlnějšího. Podobně má také sv. Augustin na mysli mnichy, kteří se toulali pro zisk, práci se vyhýbajíce.

Kapitola 11.

Kterak napadají mnichy pro snahy jejich vědecké. — Quomodo religiosos impugnant, quoad studium.

K tomu účelu, aby studie mnichů zlehčili nepřátelé jejich, uvádějí slova apoštolova:[73]) „Vždycky se učíce, ale k poznání pravdy nepřicházejíce."

K tomu přidávají slova sv. Řehoře:[74]) „Sicut incarnata veritas in prædicationem suam pauperes simplices et idiotas elegit, sic e contrario damnatus ille homo, quem in fine mundi apostata angelus assumet ad prædicandum falsitatem suam, astu-

[68]) Jak. I. 27. — [69]) II. Thess. 3, 11. — [70]) De opere monachorum. — [71]) Mark. 6, 10. — [72]) Luk. 40, 7. — [73]) II. Tim. 3, 7. — [74]) in 13. lib. Moral.

tosos dupplices, atque hujus mundi scientiam habentes, electurus est.“ Vyhlašují tudy mnichy za předchůdce Antikristovy, poněvadž jsou kazatelé vědomostmi slynoucí.

V Písmě prý čteme: „Vědomost nadýmá, láska pak vzdělává“. Proto prý dí sv. Řehoř,[75]) „že se sv. Benedikt vzdálil studií, by stal se vědoucí nevědoucím a podle své moudrosti neučeným. Proto by prý měli mniši všeho studování zanechati.

Tou příčinou zapovídá prý sv. apoštol[76]) zahálku a konání věcí všetečných. Všetečnost pak se zakládá ve studiích. Měli by prý tedy mniši opustiti studie a raději pracovati rukama svýma.

Sv. Tomáš zde poznamenává, že nepřatelé mnichů nejsou původci této zlorady, ale Julianus Odpadlík, který křesťany vyhostil ze studií vědeckých, a to ovšem konají všecko proti autoritě Písem Božích. Vždyť prosí David:[77]) „Bonitatem et disciplinam et scientiam doce me.“

Učení těchto odpůrců čelí také proti autoritě sv. otců. Sv. Jeronym dí:[78]) Numquam de manu et oculis tuis recedat liber.“ A tamtéž: Ama scientiam scripturarum et carnis vitia non amabis.“ A v dopise na mnicha Pavlina praví: „*Sancta ruscicitas solum sibi prodest, et quantum aedificat ex vitae merito Ecclesiam Christi, tamen nocet, si contradicentibus non resistat.*“ A opět dí:[79]) „Multo tempore disce, quæ postmodum doceas.“ Sv. Řehoř:[80]) „Nimirum necesse est, ut qui ad prædicationis officium excubant, a sacræ lectionis studio non recedant.“ Mimo to život řeholníkův má býti rozjímavý, k tomu však náleží také studie.

Řeholníci se mají obírati netoliko studiemi svatými, ale i světskými, což také činí, a to se dí k jejich chvále.

Jest tedy zjevno, že se mohou řeholníci obírati studiemi, ba že jsou k tomu povoláni.

Odtud jsou všecky námitky proti tomu nicotné. Slova sv. Pavla[81]) mají býti vykládána o těch, kdož jdou za takovými studiemi, které od pravdy odvádějí. Slova sv. Řehoře[82]) mají na zřeteli ty, kdož užívajíce světské vědy k milování tohoto světa, a pak kazatele, jež Antikrist, přijda na svět, po celém světě rozešle, ježto budou vynikati vědomostmi, ale proto nemá býti věda zamítána.

Pravda jest, že věda nadýmá, ale jen tenkrát, když je samotna, ale vzdělává, když jest s láskou spojena.

(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 7. (od r. 1599 do 1601.)

T. l. v pondělí po sv. Maří Magdaleně (24. července) Jan Vážnej šel s udicí na ryby a potom v středu nalezen v Ohoře utopený, kteréhožto dne k večerou i pochován jest u sv. Petra.

T. l. v neděli po sv. Martě hospodyni Jan Smetana, švec, se ženil. Bral sobě za manželku sedlářku od Vilíma Čuřáka, ona třetího muže a on šestou ženu.

---

[75]) II. Dialog. — [76]) II. Thess. 3, 11. — [77]) Ž. 118, 66.
[78]) ad Rusticum monachum. — [79]) ad Rusticum monachum.
[80]) in Pastorali. — [81]) II. Timoth. 3, 7. — [82]) Dial. II.

T. l. v pátek po sv. Františku, jinak 6. d. m. října Pavel Mikšů, ouřadní služebník, přijat v městské právo, kteréhožto 2 kop. míš. dal.

T. l. v středu po sv. Diviši jinak 11. d. m. října urozená panna p. Anna šlechtična rozená z Weitmile mezi 10. a 11. hod. na zámku Postoloprtském umřela.

T. l. v outerý po sv. Havlu (17. října) přijela sem do Loun lekací Perského krále okolo poledni na 8 vozích a potom jak po obědě bylo, zase k Slanýmu z města jela. Oznamovali někteří, že pro veliká nebezpečenství Turků, Tatarů a Poláků mimo cestu svou, odkud z své krajiny k J. M. C. upřímo a silnicí obyčejnou jeti měli, přes sedm set mil jinými krajinami zajeli.

Jisté snešení p. purgmistra pánův s sladovníky. T. l. v pátek po sv. Lukáši evangelistu Páně (20. října) sladovníci starší i mladší na předložení J. M. C. pana rychtáře, pana purkmistra, panův rady obojí k tomu přistoupili, že jednomu každému chudému i bohatému spravedlivě učiniti a kterejkoliv z sousedův na sladovny jich ječmene buď vozimého neb jarého na sklad sobě skoupí, totiž když sladovník po 26 kop. komu sladu polije, to že mu zvláště, jakého sobě ječmene koupí, složiti, co mu přiroste, navrátiti chtějí, jsou k tomu přisoudili a tak se zachovati připověděli. Naproti tomu aby v své práci žádného zkrácení a škody od dělání takových sladův škody neměli od díla sladův od ječného tři kopy, dvanácte grošův od bílého d... (vynecháno) jim dávati se má.

Víno drahy u Doroty Užidilky. T. d. a l. Dorota Užidilka červené víno po 4 gr. míš. leta 1599 zrostlý nejprvé začala ven i na řády šenkovati.

Mráz vinicím uškodil. T. l. v středu d. pam. sv. Kryšpína jinak 25. d. m. října ráno přede dnem připad velký mráz zde v Lounech i jinde, tak že (čehož lidé jakživi, kteří nejstarší jsou. nepamatují), všecky vinice přední, v Černých Dolích i jinde všudy až i pod Hoblíkem dosáh a všecko víno, které zaměklý nebylo, odrazil, že na týchž vinicích jako měšec viselo. Ačkoliv podle lidské zprávy mrazy bývaly, ale však Hoblickým první mráz nikdy tak neuškodil a jich nedosáh jako ten. A potom ve čtvrtek i pátek znameniti tuzí mrazové byli, že lidé do 15 i 16 hodin vína sbírati nemohli, a mnozí nadáli se déleji tepla, ani presů nezapařovali, o ně se nehrubě starali, sbírat nepospíchali. A potom každý chtíc k presu a víno sbírati, jiní na pospěch na kádě, vany a kdo k presu mohl přijíti (zvláště pak, kteří své presy měli) na čeřeň sbírali, a tak mnozí s velikou ujmou a škodou svou takový dar Boží sobě sklidili.

Sladovníkův uvolení. T. l. v středu po sv. Martinu 15. d. m. listopadu páni sladovníci starší i mladší na nadepsané předložení pana purgmistra, pánův k tomu přistoupili, že jednomu každému s hřebínkem na tu míru, jak sám od sedláka přijme, totiž ječmene 16 str. a pšenice po 15 stryších políti a co jednomu každému přísluší a jaký obilí dá, tak zcela a zouplna navrátiti chtějí, načež i povinnost v obojí radě dotčeného dne učinili.

Obec o sladovníky. T. l. v pátek po sv. Martinu (17. listopadu) byla obec městská držána a sousedům to v známost snešení

sladovníkův uvedeno, od kteréhožto díla vod ječného sladu 2 kopy 36 gr. a od bílého 1 kopu 30 gr. miš. dávati mají.

T. l. v neděli po sv. Brikcím jinak 19. d. m. listopadu v přítomnosti pánův pana Ondřeje Cholossia Pelřimovského, ouřad purkmistrovský držícího, Jana Strejce Píseckého a Václava Červenky staly se smlouvy svatební mezi Pavlem Mikšovic, služebníkem pana purgmistra, pánův města Luna a Kateřinou, dcerou po Šimonovi Paulovi zůstalou, a to takové, že ona Lidmila Paulova matka její po ní Kateřině věnuje roucho ve sto kopách miš. a do dne a do roka na hotově osmdesáte kop miš. dáti chce a on zase Pavel do dne a do roka jí Kateřině z podílu svého zase proti tomu jedno sto vosmdesáte kop miš. obvěnuje. Což i na svadbě, když pro nevěstu přišli, opáčeno a toho dáleji doloženo jest, že ji dceru svou tím neodděluje.

T. l. v outerý po sv. panně Kateřině 28. d. listopadu ženil se Pavel Mikšů, pana purgmistra, pánův služebník. Pojímal sobě za manželku pannu Kateřinu dobré paměti Šimona Paula dceru. Brali ho z domu Jana Děbera a svadba konána byla v domě Lidmily Paulovy, dotčené panny nevěsty paní matky.

L. P. 1600 v outerý po památce sv. panny Kateřiny 28. d. listopadu ženil a vstoupil jsem v stav svatého manželství já Pavel Mikšovic s poctivou pannou Kateřinou po Šimonovi Paulovi zůstalou dcerou, t. d. svadba konána v domě Lidmily Paulovy, manželky mý matky. Pán Buoh rač nám požehnání svého svatého uděliti, štěstí, zdraví dáti, abychom v lásce a svornosti přebývali a z toho Pána Boha chválili.

T. l. v outerý po novým letě (2. ledna 1601) páni literáti kůru latinského u Jana Bakalářovic měli kolaci a na pitku při té kolaci sud vína odsoudili.

T. l. v středu po pam. sv. tří králův jinak 10. m. ledna Kateřina Daniele Raka dcerka a Jiřika Šifle z Wasršteina manželka, porodila s velikou náramně těžkou bolesti dvě dítek nedochůdčátek, oba dva syny, kteřížto t. d. umřeli, však oba dva křtu sv. došli a potom na zejtří po nešpořích u Matky Boží pohřbeni (hoden koláče za to).

T. l. v neděli po sv. Fabianu a Šebestianu 20. d. m. ledna v domě Vilíma Čuřáka Hans Treys z Kolmarku a Jan Celler, obadva tovaryši, pohodli se něco mezi sebou jsouc napili obá pro Dorotu po Antonínovi Bradýřovi někdy zdejším, že majíce s ní oba slib manželský ale však prve Hans Treys nežli Jan Kruciger, od kteréžto Hanse Treysa i do konsistoře dolejší pražské k pátku po 3 králích léta 1601 pominulých jsouc pohnána jemu tu také i přisouzena. Jan Kruciger nejprv k němu Trejsovi židlikem hodil a on potom Trejs zase naň. Až potom k pranici přišlo, že vyběhši Jan Kruciger ven z světnice a za nim Hans Treys s jinými dvoumi tovaryši bradýřskými s kordy postihl ho Jana Krucigera vně v domě, Treysa porazil jej na ňáké kantnýře, posed ho a on Jan Kruciger ležícího na sobě Jana Treysa nožem svým ubodl v levej bok až mu bránice vylezla. Tu potom on Treys cejtic na sobě těžkost, když ho uvázali, poslal pro p. děkana a velebnou svátost od něho přijal a po tom na zejtří k Anně Michlenový nešen a od toho ubodnutí v outerý k večerou na zejtří 22. januarii umřel.

(Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

Korunovace císaře Karla VI. na krále uherského. Dle letopisů Lotinových podává *dr. M. Kovář.* (Dokončení.)

Císař pomazán a korunován za krále uherského, obětuje zlato. Potom přijali oba assistující biskupové císaře do svého středu a vedli jej k hlavnímu oltáři, kdež arcibiskup stoje na straně evangelia a modle se případnou modlitbu z pontifikálu, pomazal císaře olejem katechumenův a skončiv toto pomazání, modle se opět modlitbu a prst na novo namočiv v oleji, pomazal jej na prsou: po čemž byl J. V. od biskupů příslušujících a jiných praelatův opět veden za oltář, svatý olej odnesen a pak císař od týchž biskupů posazen na trůn a tam za assistence nejvyšších hofmistrů oblečen v roucho sv. Štěpána a obut v pozlacené střevice. Potom počala se sloužiti mše svatá a po graduale a po epištole veden J. V. opět k oltáři, kdež jemu, klečícímu o něco výše, od arcibiskupa ostřihomského podán obnažený meč sv. Štěpána za čtení těchto slov z pontifikálu: »Accipe gladium sanctum, munus a Deo, in quo confodes adversarios populi Dei Israel, t. j. přijmi svatý meč, dar od Boha, jímž přemůžeš nepřátele národa Božího Israelského.« Meč od něho pak vzavše zpět a zastrčivše do pochvy, opásali jím J. V., jenž se potom obrátil k lidu, jej opět vytasil a jím třikrát zamával v podobě kříže, jednou před sebe, po druhé na pravo a pak v levo, na znamení, že v každé době hotov jest udatně bojovati za víru a věc Boží. J. V. pak meč opět zastrčil, načež jemu opět pokleknuvšímu od arcibiskupa za přísluhy ostatních biskupův a palatina při odříkávání modlitby z pontifikálu vstavena koruna na hlavu a žezlo vloženo do pravé ruky, meč sv. Štěpána však zase odepiat a dán tomu, jenž jej dříve nesl.

Po tomto obřadě J. V. korunu maje na hlavě a žezlo a říšské jablko v rukou, veden byl od arcibiskupa a biskupů ke trůnu, pak za zvuku uherských a německých kotlův a trub, za hřmění děl z hradu a hnoždířů z věží městských, za výstřelu z mušket a za nesčetného volání »Vivat!« zapěno Te Deum laudamus, po němž na znamení dané palatinem arcibiskup jakožto celebrant modlil se z pontifikálu obvyklé modlitby a po skončení jich zapěno evangelium. Mezi tím strážci odznakův sňali císaři korunu, odňali žezlo a říšské jablko a rozestavili se s těmito odznaky kolem trůnu. Potom Jeho Veličenstvu dáno evangelium k políbení od arcibiskupa a biskupův a zazpíváno Credo, po jehož ukončení J. V. při obětování od biskupů veden k hlavnímu oltáři, kdež kleče, ve stříbrné misce k tomu připravené obětoval něco zlata, při čemž políbil kříž od arcibiskupa mu podaný, pak veden zpět ke trůnu od biskupů příslušejících a ve čtení mše svaté pokračováno, při čemž o pozdvihování odznaky říšské skloněny k zemi a po pozdvihování zase vztyčeny.

Když slavná mše svatá dospěla až k přijímání, byl J. V. k němu veden od biskupů, načež od nich zase zpět doprovozen ke trůnu, vstavil si na novo korunu na hlavu.

Několik pánů pasováno na rytíře. Po skončené mši svaté od strážců dveří otevřeny velké dvéře chrámové, k nimž se Jeho Veličenstvo dnes odebral, a odtud i s družinou v průvodu šel pěšky do chrámu veleb. otců františkánů ulicemi, prkny obloženými a červeným, bílým a zeleným suknem pokrytými. Při tomto průvodu hojně rozdáváno peněz korunovačních a ve zmíněném kostele rytíři pasováni.

Nový král skládá obvyklou přísahu. Po skončení těchto obřadů Jeho Veličenstvo vsedl na koně a odjel i se zmíněnou družinou, jakož i s praporečníky a nositeli odznaků, již byli též na koních v předešlém pořádku ulicí sv. Michala za bránu městskou, před níž byla postavena nedaleko kostela milosrdných bratří vysoká, suknem pokrytá tribuna, na niž vystoupil J. V. se dvěma arcibiskupy, ostřihomským a kaločským, palatinem, nejvyšším hofmistrem, král. dvorským sudím a několika jinými biskupy, a o něco výše ostatních stoje a vyzdvihnuv dva prsty, skládal obvyklý slib, že hájiti bude svobody a immunity říše, u přítomnosti veškeré družiny a lidu stojícího okolo tribuny s hlavami obnaženými. Po odbyté přísaze opět bezpočetně voláno: »Ať žije král!« a střileno z děl a mušket, než J. V. zase vsedl na koně.

Obřady na hoře Královské. Konečně J. V. sestoupiv s tribuny, vsedl opět na koně a odebral se v průvodu stavů, kteří seděli též na koních (kromě biskupů, kteří mimo ty, kteří před Jeho Veličenstvem nesli vysoký kříž, tam byli zůstali) mezi 2 arcibiskupy k Dunaji k hoře tak řečené Královské, u jejížto paty zmínění stavové stanuli, J. V. však vyjel na její vrchol, tam vytasil meč sv. Štěpána, jímž byl opásán, a zamával jím v pobobě kříže čtyřikrát ke čtyřem stranám světovým. Skončiv to vše, J. V. jel s veškerou družinou zpět do hradu. Praporečníci jej doprovodili až k paláci a nositelé odznaků až do komnat, kde odznaky uloženy. Pak J. V. zasedl k tabuli; jemu po pravé straně seděl arcibiskup ostřihomský, papežský nuncius a vyslanec benátský, po levé straně palatinus Hungariæ a arcibiskup kaločský.

O českého kaplana do Budějovic žádal r. 1667 tamější děkan Matyáš Václav Klampfl; v listě svém ke konsistoři píše mimo jiné: »cum R. D. Paulus, bohemicus meus sacellanus, ad parochiam Weleschinensem legitime iam confirmatus sit et alio capellano bohemico, qui diebus dominicis et festivis cathedrae praeesse possit, indigeam, rogo humanissime reverendissimam et amplissimam dominationem, dignetur tale subiectum praesentare.“ *)

Dr. A. P.

Horlivý konvertita. Roku 1668 získal známý Matyáš Tanner z Tov. Ježíšova víře katolické učeného theologa luteránského Jana Nostitia rodilého z Uher, jenž v Jeně byl studoval. K radě Tannerově odhodlal se Nostitius vydati apologii svého obrácení a vyvrátiti v ní bludy a důvody haeretikův. Poněvadž však při té práci bylo nutno nahlížeti do spisů haeretických, žádal Tanner konsistoř jeho jménem za dovolení čísti spisy haeretické.**) Vyšla-li kdy apologie Nostitiova, není nám známo.

Dr. A. Podlaha.

Principiis obsta, sero medicina paratur. Případné toto *eteostichon* čili *chronogram* připomíná Loth ve svých letopisech na předčasné úmrtí císaře Josefa I., který záhy skonal uprostřed běhů válečných a jehož smrt přivodila náhlý obrat v situaci politické v neprospěch rodu Habsburského. Císař zemřel nemocí zdánlivě nepatrnou, dětskými neštovicemi, a tu kdosi použil k označení roku úmrtí císařova známého výroku římského básníka Vergilia (šestiměrem):

PrInCIpIIs obsta, sero MeDICIna paratVr***) (1711). *Dr. M. Kovář.*

Katolická reformace na panství Náchodském. Z nepovšimnuté dosud listiny v archivě arcibiskupském dovídáme se některých zajímavých podrobností o katolické reformaci v Náchodě. Jesuita Samuel Laberhittel podává dne 2. července r. 1651 z Náchoda kardinálovi Har-

*) Listina v arcib. archivě (Recept. 1668.) — **) Recepta z r. 1668 v arcib. arch. v Praze. — ***) Z počátku učiň přítrž, neboť pozdě jest potom lék připravovati.

rachovi, tuto zprávu: Majitel panství kníže František Octavius Piccolomini, vévoda z Amalfi, horlivě se přičinil o to, aby od jednotlivých poddaných svých rukou dáním obdržel slib, že přijmou víru katolickou. Chtěje pak, aby slib ve skutek byl uveden, svolal na den navštívení Panny Marie poddané náchodské, aby v jeho přítomnosti přistoupili ke stolu Páně. Ale ani jediný se nedostavil, a tak zklamal očekávání vrtkavý lid, popuzen hyv Opočenskými a spoléhaje na to, že uchýliti se bude moci do slezského Friedlandu, jenž prý jest asylem všech uprchlých. Nebude-li v čas zakročeno, že veškera práce bude marna a zlé následky že se dostaví. Kníže Piccolomini že hodlá se své strany vše učiniti, co nutno. Prosí tudíž, aby i kardinál věci té se ujal. — Originál zmíněné této listiny zní takto: »Eminentissime Domine Domine, Fama procul dubio Eminentiae Suae tulit in Reverendi Patris Provincialis nostri proximis, quo zelo Excellentissimus dux Amalfitanus dominium suum Nachodense nuper ingressus, singulos ad assensum fidei orthodoxae suscipiendae data manu adduxerit, atque die Visitationis Magnae Matris promissionem felici omine in effectum reducere voluerit, ab ecclesia Nachodensi initium facturus, seria viciniorum et abunde instructorum pagorum convocatione, ut ibidem se praesente coenâ Dominica pascerentur. Verum quasi nemo unus comparuit: fefellitque expectationem mobile vulgus per Oppotznenses Excellentissimi D. Colloredonii subditos commotum et Fridlandiam, spem perfidorum, receptum, notam civitatem Silesiæ heu nimis conatum brachii utriusque status confringentem, asylum omnis faecis profugorum, conversionis obicem et conservandis conversis tineam intolerabilem, adeo ut nisi remedium efficax contra tam pestilens receptaculum mature applicetur, non solum labor operiosissimus quisque sit inanis futurus, sed plane recidiva, imo et rebellio proxime timenda videatur, quia modo turmatim ad male pacificam Fridlant confluunt, illic conciliabula cudunt, inde nuncii frequentissimi cursitant, in eius vicinia transfugae commorantur, quae omnia et peiora alia notoria sunt, testibus ipsis transfugis interceptis. Quocirca suppliciter Eminentiae Suae accidimus, et ut validius ante ferventissimam iam voluntatem Eminentiae Suae excitemus, preces Excellentissimi Ducis nostri praeferimus, zelumque ingentem, qui armis etiam frenoque suos iam aggreditur, ne ex parte sua quidquam desideretur; eâ spe nixus, quod Eminentia Sua sapientissimo consilio suo tantum malum mederi volet scietque. Cuius oram extremam inclinatus exosculor. Eminentiae Suae servus in Christo Samuel Laberhittel, Societatis Jesu. Nachodii 2. Julii Ao. 1651.*) *Dr. A. Podlaha.*

Epigram na hrab. Wallisa a Neuperga. Z Lothovy kroniky podává Dr. *M. Kovář*. Po nešťatné válce turecké r. 1737—1739 vrchní velitelé hrabě Wallis a hrabě Neuperg byli pro unáhlené, nepříznivé uzavření míru bělehradského (18. září 1739) uvrženi do vězení. O změně štěstí těchto dvou generálů napsal kdosi tento epigram, jejž uvádí Loth ve své německé kronice s nápisem:

Über die Glücks-Änderung der zwey Herren Generals Wallis u. Neuperg.

Wann Wallis in Latein so viel als Thal bedeutet,
Und Neuperg auf gut Teütsch von Berg wird hergeleitet:
So sieht man Berg und Thal (ein Wunder-Ding der Welt)
Nunmehr beysammen seyn und völlig gleich gestellt.
Die Zwey, so kurtz vorher die Ehren-Berg bestiegen,
Macht das verkehrte Glück im Thal des Unglücks liegen.

*) Orig. v arcib. archivě.

Dem Thal hat von dem Berg den Fall der Krieg gemacht,
Dem Berg hat in den Thal der Friedens-Schluß gebracht.
Hätt in dem Krozker-Thal der Thal sich nicht gerieben,
Und auf dem Belgrads-Berg der Berg nichts unterschrieben,
Wär Thal noch auf dem Berg, und Berg wär nicht im Thal,
Auch weder Berg noch Thal erlitten diesen Fall.
So liegt dann Berg und Thal in einem Thal begraben,
Aus dem sie aufzustehn gar schlechte Hoffnung haben.
Ihr Menschen, lernet nun, wie klein und schwach ihr seyd,
Dann Berg und Thal seynd selbst vom Falle nicht befreyt.

Válečná moc císaře Karla VI. r. 1716 v Uhřích. Z Lothových letopisů podává Dr. *M. Kovář.* — Když Turecku r. 1716 vyhlášena válka, měl císař tuto válečnou moc: a) pěchoty pluků 26 po 2300 a 3 pluky po 1500 mužů; majitelé pluků byli tito: Herberstein, Quido Starhemberg, Geschwind, Neuperg, Alexander Würtenberg, Max Starhemberg, Lancken, Alt-Würtenberg, Harrach, Regal, Löffelholtz, Jung-Daun, Guelen, Trautsohn, Alt-Daun, Heister, Mikuláš Pálffy, Beuern, Bonevall, Bagni, Alcandete, Baden-Durlach, Bedřich Würtenberg, Alt-Lothringen, Jung-Lothringen, Jung-Wallis; po 1500: Marulli, Faber, Ahumada, celkem 63.300; b) jízdy, a to: kyrysníků pluků 17 po 1080 a 2 pluky po 500 mužů; majitelé pluků tito: Neuburg, Hannover, Gronsfeld, Uhlefeld, Jan Palffy, Darmstadt, Falkenstein, Montecucculi, Mercy, Lobkowicz, Graben, du Hautois, Martigni, Croix, Viard, Caraffa, Emanuel Savojský; po 500: Cordua (španělský), Morach, celkem 19.360; dragonů pluků 10 po 1080; majitelé pluků: Eugen Savojský, Pate, Baireuth, Würtenberg, Althan, Jörger, Rabutin, S. Amour, Schönborn, Galbes (španělský), celkem 10.800; husarů pluků 5 po 600 mužů: majitelé pluků: Ebergeni, Nadasdy, Spleny, Eszterházy, Babocsay, celkem 3000, úhrnem v Uhřích 96.660: v Sedmihradech pěchoty (Otakar Starhemberg, Virmont a Browne) 6900, kyrysníků (Steinwille a Hohenzollern) 2160; tudíž bylo veškerého vojska v Uhřích 105.720 mužů. Naproti tomu bylo vojska tureckého v Bělehradě a okolí 40.000 spahiů, 80.000 janičarů, 30.000 Tatarů, 30.000 Arnautů a 10.000 jiných (mezi něž vřaděn i cís. resident), tedy celkem 190.000 mužů A přece Eugen Savojský dobyl nad nimi stkvělého vítězství u Petrovaradína blíž Karlovic. O bitvě této, kdež před 17 lety (1699) uzavřem mír s Turky (a v níž raněn byl velvezír turecký, jenž dal zajatého generála Breunera zabiti, aby prý tento pes ho nepřežil) napsal kdos tyto verše:

Was Sultan hat am Fried zu Carlowicz gebrochen,
das hat Eugenius zu Carlowicz gerochen.

Jana Hasištejnského z Lobkovic Putování k svatému hrobu. Dle rukopisu pražské universitní knihovny vydal, úvodem ukazatelem míst a slovníkem opatřil *Ferdinand Strejček.* V Praze nákl. čes. Akademie cís. Františka Josefa 1902. Jan Hasištejnský z Lobkovic (nar. r. 1450), bratr slavného humanisty Bohuslava, jest zakladatelem starší linie svobodných pánů Hasištejnských z Lobkovic, kteří dosud žijí v Němcích. Byl horlivý katolík, přes to však byl věrným přívržencem krále Jiřika z Poděbrad, od něhož neodstoupil ani tehdy, když mu papežský legát Rudolf z Lavantu 1466 vyhrožoval klatbou. Nástupci Jiříkovu, králi Vladislavovi Jan z Lobkovic sloužil věrně, dávaje se potřebovati k různým poselstvím ve věcech osobních i královských. Tak r. 1487 poslán byl spolu s Půtou Švihovským z Risenburka od krále do Říma, aby jménem pána svého složili papeži Innocentiovi VIII. obvyklý slib poslušenství.

Horlivě bránil Jan Hasištejnský všelikým novotám u věcech víry na statcích svých. Těžce nesa, že „v Čechách věří, kdo chce, jak chce", vyžádal si za onoho pobytu svého v Římě na papeži právo, aby na svém území zakročovati směl důrazně proti všem nepřátelům náboženství katolického. U města Kadaně zřídil znova klášter františkánský, pro nějž od papeže odpustky si vyžádal. Roku 1493 podnikl pouť do svaté země. Dne 1. června vyjel z přístavu benátského, dne 23. července dorazil do Jerusalema, kdež meškal až do 1. srpna; dne 30. září připlul zase zpět do Benátek. Tuto svou cestu vylíčil později (asi r. 1504) nepochybně na základě deníku, který si na své pouti psal. Při tom měl na mysli — jak praví vydavatel — hlavně poučení svých potomkův a nad to také utvrzení jich a posilu u víře katolické, jak tomu nasvědčuje nábožný, v pravdě křesťanský duch, jakým celý spis prodchnut. Psal slohem prostým, nikoliv však suchým a jednotvárným; zajímavě popisuje různá místa a nejpoutavěji vypravuje episody dějepisné. Vynikal všemi dobrými vlastnostmi pravého šlechtice s při tom byl výborným hospodářem a pečlivým otcem. Pro syna svého Jaroslava napsal r. 1504 didaktický spis »Zpráva a naučení synu Jaroslavovi o tom, co činiti a co nechati«. Zemřel 21. ledna 1517. Cestopis jeho byl sice již r. 1834 Čelakovským vydán v „České Včele", avšak v původním znění teprve nyní uveřejněn v publikaci Strejčkově, která zasluhuje vší chvály. *Dr. A. Podlaha.*

Publikace dioecesního archivu Vratislavského. Kardinal Kopp zřídil nákladem 300.000 marek arcibiskupský dioecesní archiv ve Vratislavi, a mimo to na vlastní svoje útraty dává tisknouti publikace z něho. Nedávno vyšel první silný svazek těchto publikací, jež vycházejí pod názvem »Veröffentlichungen aus dem fürstbischöflichen Diözesanarchiv Breslau.« Svazek ten podává veledůležitá visitační akta z let 1579—1670, jež k tisku pečlivě upravil ředitel archivu Dr. J. Jungnitz. *Dr. A. P.*

Prvotisky knihovny Strahovské. Sestavil Dr. *Isidor Zahradník.* (Zvláštní otisk z »Věstníku České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění«. Ročník XI.) Znamenité knihovně kanonie Strahovské nastala novým bibliothekářem drem Isidorem Zahradníkem, jenž počátkem r. 1899 úřad svůj nastoupil, doba nového rozkvětu. Dr. Zahradník s energií sobě vlastní jal se nahromaděné tam poklady literární, jichž valná část neoceněna v různých depositářích odpočívala, pořádati, kriticky oceňovati a vědeckému bádání uchystávati. Teprve jeho zásluhou ukazuje se znenáhla skutečné bohatství knihovny Strahovské. Kdežto dosavadní její nedostatečné katalogy zaznamenávaly jen 576 rukopisů a 404 prvotisků, shledal dr. Zahradník po úmorné práci přes 1700 rukopisů a 1025 inkunabulí. Důkladnou katalogisaci prvotisků dr. Zahradník již provedl a má také již zkatalogisovánu valnou část rukopisův. Stručné zpracování katalogu inkunabulí podává v uvedené práci. Nalézáme tu především seznam prvotisků v abecedním pořádku dle autorův, dale seznam inkunabulí bohemik a posléze velice zajímavé zprávy k dějinám bibliothéky, čerpané hlavně ze záznamů v jednotlivých inkunabulích. Z nich dovídáme se, kdy a odkud knihovna novými přírůstky byla obohacena, kdo byli dřívější majitelé prvotisků, o illuminátořích jejich (knihovna Strahovská má 28 illumovaných inkunabulí), jaká byla původní jejich kupní cena a p. — Do horlivé píle Zahradníkovy můžeme se nadíti, že se nám brzo dostane výborného katalogu rukopisů strahovských. *Dr. A. Podlaha.*

Tiskem a nákladem družstva Vlasť v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář.

Ročník IV. 1903. Číslo 4.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku.

Příspěvek k náboženským dějinám moravským. — Podává *Frant. Václ. Peřinka.*

(Pokračování.)

Nejenom šlechta, nýbrž i královská města přála svobodě náboženské a tak král nemohl ani zameziti, aby v hlavním městě zemském nešířilo se učení Lutherovo. Neboť všichni stavové v tom byli srozuměni, že na vzdory králi, který všemožně moc královskou sesiloval, hájili zásady: „aby nikdo pro víru a náboženství v zemi pronásledován nebyl.“ A tak nejen šlechta, nýbrž i města královská, která také na sněmy zemské své delegáty vysílala a mezi stavy byla čítána, podporovala volnověrství bez ohledu na Ferdinanda, jenž protestantismus zakazoval, ač na druhé straně chtěl s katolictvím jej sjednotiti. V Brně však protestanté kryli se, přiznávajíce se ke kalichu, jenž v zemi trpín byl na základě zápisu krále Zigmundova z r. 1436. Ve skutečnosti nebyli však němečtí Brňané kališnickými utrakvisty, nýbrž protestanty lutheránskými, jak dokazuje seznam brněnských rodáků, posluchačův university wittemberské. Kališníci byli by zajisté studovali na vysokém učení v Praze. Ve Wittemberce se vzdělávali: 1522 Jakob Siegel, 1540 Jan Munckho, 1545 Jan Longan, 1555 Jiří Klaudius, 1557 Rochus Kostlák, 1562 Kristofor Wagner.*) Že tito, navrátivše se do domovů svých, nevyznávali učení kališníků českomoravských, nýbrž že inuli k protestantismu Lutherovu, je přece na bilední.

Městská rada brněnská již r. 1560 byla z veliké většiny protestantská. Městská rada vykonávala patronátní práva k několika kostelům. Abatyše oslavanská již od roku 1524 byla pod ochranou městské rady a patronát kostela sv. Jakoba vykonávala jen pro formu, ale r. 1532 i ten vrátila panovníkovi, který téhož roku dne 11. února postoupil jej městu Brnu s výslovnou podmínkou, že jen katoličtí kněží smějí býti k sv. Jakobu dosazováni. Měšťané však již r. 1539 naléhali na magistrát jakožto patrona, aby ke kostelu tomuto dosadil faráře podávajícího pod oboji způsobou, ale král Ferdinand rozhodl, že farářem může se státi jenom kněz pod jednou.[20])

Duchovenstvo katolické[21]) pozbylo vážnosti, protože v něm rozmohla se u některých veliká nekázeň. Do klášterů mužských i ženských vloudily se rozpustilosti a neřády. Nákaza vznikla z ne-

*) Ferd. Menčík: „Studenti z Čech a z Moravy ve Wittemberku 1502—1602. Č. Č. M. 1897. Dr. Šujan, o. c. pg. 183. — [20]) Dr. Šujan, o. c. pg. 184. — [21]) Dr. Šujan o. c.

vázanosti, která se působením protestantismu dostala také mezi duchovní osoby. Duchovenstvo klesalo mravně i hmotně. R. 1527 zanikl i nejstarší brněnský klášter řádu sv. Benedikta v Komárově (na Luze), druhdy probošství podřízené slavnému a mocnému klášteru řádu sv. Benedikta v Třebíči. Filiálka přečkala svůj otcovský klášter jen několika lety. Mniši se rozešli a v probošství zbyl jediný posledni probošt Štěpán Ettwan, jenž se svolením krále Ferdinanda a olomúckého biskupa Stanislava Thurzy postoupil zbytku probošství kapitule u sv. Petra v Brně, která mu zajistila doživotní sinekuru kanonikátem u sv. Petra. Kapitula převzala nejen statky, nýbrž i břemena zaniklého kláštera.

Také ostatní kláštery živořily a chudly. Konvent dominikánův u sv. Michala, v němž konávaly se druhdy sněmy i soudy zemské, byl v bídě, že r. 1539 městu prodal své hospodářské budovy u městské brány za 75 zl. a r. 1542 les u Lelekovic za 200 zl. Konvent augustiniánů bosákův u sv. Tomáše od roku 1518 statky rozprodával a zastavoval, až za převora Martina, který zle hospodařil a představených neposlouchal, i protestantismus do řádu vtírati se začal. Panny v klášteře herburském klesaly mravně i hmotně; statky jejich spravovala městská rada. K minoritům u sv. Jana vtíraly se neřády všeliké. Jen františkáni a františkánky u sv. Bernarda, řád uvedený do Brna sv. Janem Kapistranem, zachovávali mravní neporušenost. Dominikánky u sv. Anny prodávaly statky a klesaly mravně. Také v ostatních klášterech brněnských nevedlo se lépe. O tom níže obšírněji promluvíme.

Král Ferdinand byl sice velice horliv ve službách církve katolické, ale na Moravě horlivost jeho nenesla ovoce, protože šlechta požívala veliké moci a panovník dbáti musil, aby šlechta povolovala mu dosti veliké berně válečné proti Turkům a proto na Moravě mnoho vykonati nemohl, zvláště když náboženská tolerance náležela ke článkům zřízení zemského; neboť stavové moravští zjednali průchod zásadě, že v markrabství Moravském každý svým svědomím jest svoboden a pro víru utiskován býti nesmí.

Byla to věru divná svoboda náboženská, vždyť tenkráte přece ani kněží jednoho a téhož vyznání nevěřili a neučili stejně. Nejlepší muž jednoty bratrské, Jan Blahoslav, pronesl přísný soud o lutheránech: Každý čte v jiných knihách, a tak jeden pokládá toto, druhý ono za pravé mínění. Tím se vysvětluje, že sotva lze se setkati se skromným počtem stejně smýšlejících. Kněžstvo jejich jest neschopné a mravně pokleslé; osoby, kterým hrozí trest pro nějaký zločin, dávají se vysvěcovati, aby jako v nějakém asylu ušly trestu.[22])

Z takové svobody náboženské povstávaly spory mezi kněžími a mezi sektami, spory, které neupevňovaly víry ve farnících, nýbrž ji ubíjely. Takovou svobodu náboženskou podporovala šlechta. Šlechtičtí patronové již za Ferdinanda katolické faráře z far vyháněli a dosazovali nekatolické. Když to stavům bylo roku 1550 císařem přísně vytýkáno, odpověděl mu zemský hejtman Václav z Ludanic: „Dříve Morava v ohni a popeli zahyne, než aby trpěla u víře nějakého nucení. My nikterak od svého přesvědčení neu-

[22]) Gindely, Geschichte der böhm. Brüder, II. Bd. pg. 16.

stoupíme a já sám raději hrdlo své nasadím, než abych se náboženského přesvědčení vzdal.“ [23])

Tak smýšlela šlechta a těmito zásadami se také řídila. Ve městech bylo za vlády Ferdinandovy poněkud lépe, hlavně města královská byla na králi daleko závislejší, než stav panský. Ale za nástupce Ferdinandova Maximiliána II. se zhoršil stav náboženský také ve městech v neprospěch živlu katolického, protože Maximilián svobodu náboženskou trpěl.

Když r. 1539 král Ferdinand znova potvrzoval městské radě brněnské patronátní právo ke kostelům sv. Jakoba a Všech Svatých, znova výslovně vyminil, že městská rada bude jen takové kněze u obou kostelů trpěti, kteří pod jednou nejsvětější svátost oltářní podávají a křesťanskou bohoslužbu jen dle starého obyčeje a ritu vykonávají; jinak že se městu patronát zeměpánem odebere.[24]) Ale za císaře Maximiliana bylo nařízení toto přestoupeno již v druhém roce jeho vlády. R. 1565 byl k sv. Jakobu dosazen za faráře praedikant protestantský, který se však biskupovi olomúckému Vilímu Prusinovskému z Víčkova písemným reversem zaručoval, že je pravověrný. Zároveň zlutřela také farní škola u sv. Jakoba. Proti tomu ohradil se energický biskup olomúcký, žaluje u císaře do jednání městské rady, ale magistrát jednání své ospravedlňoval, že by v Brně vzniklo vzbouření, kdyby jiný kněz ustanoven byl farářem. Skutečně také brněnské obyvatelstvo žádalo si k sv. Jakobu kazatele evangelického, který by odpovídal jeho náboženské apostasi.[25]) Biskup stěžoval si, že farář nechce býti ani vřelý ani chladný, že chce si zachovati přízeň obou stran, jak katolického biskupa tak luteránských měšťanů. Žaloval také, že magistrát podporuje volnověrství, že uchvacuje statky církevní a kostelní. Ale veškero úsilí biskupovo bylo bezvýsledné; praedikant místa svého zbaven nebyl. Za to podařilo se biskupovi, že klášterní klerus u sv. Michala (dominikáni) a františkáni u sv. Bernarda Sienského zdokonalili se ve víře a mravnosti. Také u sv. Petra byli probošty mužové svou pravou věrou vynikající.

Císař Maximilian II. psal dne 28. dubna r. 1568 městské radě, že farář u sv. Jakoba, Vavřinec Scholz, než byl ustanoven farářem, dlouhou dobu byl vězněm biskupovým pro různé přestupky, „že ustanoven byv farářem nezachovává přípovědí, které písemně učinil biskupu Prusinovskému, nýbrž že naopak staré hříchy své novými rozmnožuje.“ Biskup nařídil proboštovi u sv. Petra Janu Grodeckému z Brodu, aby na městské radě žádal výhost zlutřelého faráře. Magistrát však s určitou a jasnou odpovědí prodléval tak dlouho, až farář prchl. Proto žádal císař, aby mu celé jednání, jak biskupovo tak městské rady, náležitě bylo vysvětleno, aby slyše obě strany, mohl rozhodnouti. Při vyhrál asi biskup, který již r. 1569 ustanovil u sv. Jakoba faráře katolického. Ale odboj volnověrců proti katolické víře tím zastaven nebyl.

Leč biskup Vilím uměl si pomoci. Za svých studií ve Vídni seznámil se s učeným a horlivým jesuitou Alexandrem Hellerem. Tohoto pozval r. 1570 k sobě do Olomúce a Heller pozváni vyhověl z důvodu, aby upevnil své zdraví. Biskup vzal jej s sebou

[23]) Brandl, Kniha 1892, pg. 219. — [24]) Dr. Bretholz, St. Jakob 1091 pg. 89. [25]) Dr. Bretholz, o. c. pg. 90.

do Brna a chtěl jej učiniti kazatelem u sv. Jakoba. Ale město mu v tom zabránilo. Proto kázal Heller u sv. Petra. Výmluvný kazatel dosáhl u posluchačův obliby netušené, ba sám královský podkomoří Joachim Zoubek ze Zdětína vymohl mu na městské radě, že již dne 22. července r. 1570 mohl kázati u sv. Jakoba. Byl zanášen dary a poctami. Ale císař odvolal jej z Brna do Inšpruka, kde učinil jej úředníkem arcikníže Ferdinanda.

Leč již v květnu r. 1572 dosáhl biskup za pomoci nového podkomoří Jana Haugvice z Biskupic, že Alexandr Heller do Brna znova byl uveden, ač k sv. Jakobu vpuštěn nebyl. Ale probošt u sv. Petra Jan Grodecký z Brodu a bratr jeho Václav, děkan kapitulní, pojali myšlénku, aby v Brně byl založen klášter jesuitský, a sami darovali k tomu cíli značné statky pozemské a značný kapitál, ustanovivše, aby jesuité přebývali v jejich domě na Petrově, dokud by klášter zbudován nebyl. Proti tomu vystoupila kapitula a také farář u sv. Jakoba Eliáš, neboť mezi tím podařilo se podkomořímu Haugvicovi, že již o svatodušním pondělí Heller kázal u sv. Jakoba za přítomnosti podkomořího a jeho rodiny. Proti jesuitům bylo po městě pravé vzbouření, které podkomoří jen s těží utlumil a umlčel. Tu Alexandr Heller opustil Brno po druhé, ač vypravuje historik české provincie jesuitské, že lidé před ním na zemi klekali, volajíce: „Uč nás, cvič nás, my jsme takových slov jaktěživi neslyšeli.[26])

Ale již dne 20. prosince r. 1572 vydal papež Řehoř XIII. bullu, kterou byla kollej jesuitská v Brně založena a Alexandr Heller po třetí vešel do Brna. Kapitula cítila se utištěna nadáním svého druhdy probošta, té doby však již biskupa olomúckého Jana Grodeckého, ale za životní biskupova neodvažovala se na jesuity. Leč když r. 1574 biskup Grodecký zavřel oči, způsobila kapitula na Petrově, že císař Maximilian II. jesuity z Brna vypověděl. Ale mocný jejich ochránce, nový biskup Stanislav Pavlovský, přičinil se, že výhost byla na dvě léta odložena a později úplně odvolána.

V kázáních počínali si jesuité brněnští s velikou opatrností: jinověrců nikterak netupili, jenom svou věc horlivě vykládajíce a dokazujíce. Tím zamluvili se městské radě protestantské, že sama nabídla jim kostel. Že bylo jesuitům opatrnosti potřebí, poznali r. 1573, kdy Heller jal se prudčeji kázati proti jinověrcům: lid jej chtěl z kostela vyhnati.[27]) Věc měla se takto: Rektor Heller mluvil prudce s kazatelny proti Lutherovi a německé reformaci. To uráželo protestantské měšťanstvo, které vyzvalo městkou radu, aby Hellerova kázání zastavila. Ale nestalo se měšťénínům po vůli. Po městě roztrousily a přibily se cedule, že mládež protestantská se zavázala, vystoupí-li jesuitský kazatel o svátku nejsvětější Trojice na kazatelnu, že jej vypere kamením. Cedule tyto vyzývaly lid, aby podniknutí mládeže podporoval. Leč Hellerovi nestalo se nic. Podkomoří Haugvic z Biskupic jej v kostele ochránil, přičiniv se, aby hrozící bouře se zažehnala. Jesuité stěžovali si u císaře, který městské radě nařídil, aby jesuitské kazatele ochraňovala; ale měšťanstvo vypravilo k císaři po tomto mandátě 14 poslů, kteří však k císaři připuštěni nebyli a z Vídně s nepořízenou se vrátili. Tím

[26]) Schmidl, Historia Societatis Jesu prov. Boh. I. pg. 207. — [27]) Dr. Winter, Život církevní, Praha 1895 díl I pg. 150.

byly ještě více mysli proti jesuitům popuzeny. Tehdy také povstaly hádky mezi jesuity a jinými řeholními kněžími, čímž přilito jen oleje do ohně všeobecné nenávisti proti jesuitům. Mladý vlašský minorita Paschali veřejně s kazatelen mluvil proti Hellerovi a lid hrnul se k němu; magistrát však brzo zjednal pokoj, zakázav podobná pobuřující kázání.[28]) Na ulici však po dlouhou dobu nesměl se Heller ukázati. Posmívali se mu, tropili si z něho šašky, pohazovali po něm drobnými kaménky. Nebránilo to jeho činnosti. Zaváděl starý katolický ritus, litanie, bývalé pompy pohřební, zaváděl opětně svěcení svátků. Následky jevily se brzy. Ještě r. 1574 měli jesuité sotva 200 kommunikantů, ale již roku 1575 čítali jich na 700.[29])

R. 1578 dostalo se jim konečně vlastního kláštera. Dominikánky v klášteře herburském velice mravně poklesly. Převořiše s jednou jeptiškou byly r. 1571 pro nepořádný život uvězněny v králové kláštěře. Veliký úpadek těchto řeholnic způsobil, že biskup Jan Grodecký z Brodu žádal, aby přeloženy byly do Pustoměře. Nástupce jeho Stanislav Pavlovský to r. 1578 také vykonal.[30]) Když dominikánky opustily Brno, byl starožitný klášter herburský dán jesuitům za jistou roční činži (800 kop míšenských a něco obilí), ale již r. 1581 dány byly i grunty herburských panen jesuitům bezplatně do vlastnictví.[31])

Alexandr Heller, psaný také Holler a Höller, první rektor kolleje jesuitské, byl katolický apologeta vzácného nadání, veliké učenosti, neumdlévajících sil, vždy svěží a veselé mysli, vůbec muž, jakých bylo té doby málo. O jeho schopnostech nejlépe svědčí přátelství a láska, které mu věnovali nejlepší katoličtí mužové moravští té doby, jako biskupové Vilím Prusinovský z Víčkova, Jan Grodecký z Brodu, Stanislav Pavlovský (Pawlowski-Polák) z Pavlovic a opat kláštera luckého u Znojma znamenitý Šebastian Freytag z Čepiroh. Stanislav Pavlovský seznámil se s nim již za svých studií na universitě vídeňské, podobně Vilím Prusinovský. Opat Freytag zamiloval si jej asi (přímých zpráv o tom není), jako vychovatel arciknížete Rudolfa (Rudolfa II.). Jest přímo dojímavo čísti některé dopisy, které mu psával lucký opat Freytag a které se zachovaly v luckých kopiářích. Přátelství výborných mužů jest zajisté nejlepší zárukou výbornosti prvního rektora jesuitské kolleje brněnské.

I když neboufilo se proti protestantům s kazatelen, vedl se přece boj proti nim otevřeně. Otevřeně se jednalo, nedovolovaly-li se jim pohřby na katolickém hřbitově v Brně, tak že byli nuceni své nebožtíky pohřbívati v obcích okolních. Teprve r. 1604 vykázalo jim město pro hřbitov místo v Brně, nedovolilo se jim však hřbitov ohraditi.

Biskup Stanislav Pavlovský položil v Brně základy katolické protireformaci. Nejdříve ovšem snažil se duchovní kázeň polepšiti v kněžstvu světském i řeholním. Dílo se mu dařilo, neboť podporovala jej v úmyslech jeho katolická část obyvatelstva brněnského.

[28]) Dr. Trautenberger, Chronik der Landeshauptstadt Brünn, III Bd. Brünn 1896, pg. 50 — [29]) Dr. Bretholz, St. Jakob, 1901 pg. 92 sq. — [30]) Dr. Šujan, Dějepis Brna, 1902 pg. 186. — [31]) Wolný, Mähren, II. Band, I. Abl. pg. 48.

Brněnští katolíci si přáli, aby fara u sv. Jakoba byla vždy v rukou pravověrných farářův a kněží. Císařský podkomoří Haugvic usiloval r. 1574, aby farářem u sv. Jakoba stal se modřický farář, ale nezdařilo se mu; proto r. 1579, když fara znova byla uprázdněna, snažil se biskup Pavlovský znova, aby obec tohoto faráře přijala. Výsledek není znám. Leč r. 1582 byla fara již znova uprázdněna a nově jmenovaný farář působiv sotva půl roku, vzdal se fary. Na jeho místě ustanoven r. 1583 farářem landškrounský farář Jan Rosenblut, při němž intonuje se zvláště znalost jak německé tak české řeči. Leč r. 1587 nastala nová změna faráře a znova r. 1588, 1589 a 1591. Tyto neustálé vakance výnosné fary svatojakobské svědčí, že jednak neměl farář u sv. Jakoba mnoho medu, jednak že poměry byly velmi zmatené a nejisté. Kromě toho působil při kostele městskou radou bez vědomí biskupova ustanovený praedikant Petr Reich, dle pověsti uprchlý nebo vyhnaný mnich z kláštera zaháňského ve Slezsku. R. 1595 zažádal farář Kustin o propuštění, které mu jak biskup tak magistrát povolili. Celý rok nebylo faráře, až teprve před vánocemi praesentován Eliáš Hovorný, ale již v máji r. 1596 praesentován Matěj Herbst, který farářoval jen do června r. 1597. — Bylo tedy u sv. Jakoba za 18 let 12 farářův, o nichž nevíme, zdali hlásali učení katolické či lutheránské. Jisto je, že nemohli vyhověti zároveň i biskupovi i městu.[32])

Netrpělo-li se kázání protestantské v kostele, povolali si bohatí měšťané lutherské kazatele z ciziny, vydržovali je na svoje vlastní náklady a scházeli se k bohoslužbám v soukromých domech. Tím ovšem zájmy biskupovy se poškozovaly a nařízení jeho i císařská se přestupovala beztrestně. Přece však podařilo se biskupovi Pavlovskému, že kostel sv. Jakoba byl kazatelů protestantských aspoň před veřejností prost až do r. 1619.

Městská rada i měšťané činili biskupovi veliké překážky. R. 1591 dne 5. října dal biskup zatknouti faráře Riedla s kaplanem Augustinem a oba odvézti do Víškova. R. 1594 dne 23. května vzbouřila se obec a hrozivě žádala na radnici, aby k sv. Jakobu dosazen byl farář evangelický, aby v Brně byli trpěni novokřtěnci a aby se přísně zakročilo proti jesuitům. Rada upokojila vznícené mysli jen sliby. Dne 8. října r. 1595 stěžoval si biskup olomúcký císaři, že proti zákazům císařským jsou přijímáni noví měšťané nekatolíci, cizozemští sektáři, a že potulní kazatelé sektářští jsou tajně přechovávání po domích, že nekatolíci svádějí starší z cechův, aby nechodili na božitělová processí, tak že o Božím těle s processím od sv. Jakoba šli jen zedníci, kameníci a sladovničtí, s processím od sv. Petra žádný cech, nýbrž že ještě rouhali se nejsvětější svátosti a mluvili proti císaři. Císař již v lednu r. 1596 volal k výslechu do Prahy některé měšťany. V květnu r. 1597 kázal u sv. Jakoba jesuita Rumelius ze Štýrského Hradce a s processím o Božím těle šla celá obec a všecky tři městské rady, ač byly většinou protestantské.[33]) Příčiny toho jsou jistě zvláštní, neboť ještě v červnu r. 1595 referovala městská rada císaři, že cechovní starší byli na radnici svoláni, kde jim přečtena byla písemná císařská důtka,

[32]) Dr. Bretholz, o. c. pg. 94 sq. Dr. Ř. Wolný, Kirchliche Topographie, II. Abt. I. Bd. pg. 78. — [33]) Dr. Šujan, Dějepis Brna, 1902 pg. 195—196.

proč se o Božím těle processí nesúčastnili. Ale starší odpověděli prý, že více poslouchati sluší Boha než lidí. Křtem že učinili přísahu Bohu, kteréhož nejvýše ceniti a poslouchati sluší. Císaři že chtějí býti a budou poddáni jen in politicis, ale v duchovních a náboženských věcech že říditi se budou svědomím svým a náboženskou naukou, a že v augšpurské konfessi nic se nepraví o theoforických průvodech. Kdyby se súčastnili processí, bylo by to proti Bohu. Magistrát prý po té znova cechy vyzval, aby císaři poslušnost zachovaly, zvláště když Veličenstvo nic nového nebo nebývalého nežádá, nýbrž jen co od starodávna po dnešní den se konalo a konává. Ale cechmistři odvětili, že na processí nepůjdou, děj se co děj. A nešli ještě ani r. 1596.[34]) Ale o rok později již šli, neboť císařským podkomořím na Moravě byl tehdy Zigmund z Dietrichštejna, bratr pozdějšího biskupa olomúckého kardinála Františka Dietrichštejna, muž nejen přísně katolický, ale také energický, jenž na protestanty přísně doléhal. Vzepříti se královskému podkomoří znamenalo královským městům ztráty některých svobod městských.

Biskup olomúcký Stanislav Pavlovský měl nástupcem Frant. z Dietrichštejna, národností sice Němce, ale při tom dbalého jazyka českého. Dietrichštejn byl nejen sám horlivým katolíkem, ale uměl také práv své víry mužně obhájiti, dovedl katolicismu zjednati průchodu a vrchu i tam, kde protestanti kladli nejtužší odpor. Do Brna vkročil poprvé dne 17. října r. 1599. Město přijalo jej s nemalou slávou a nádherou. Biskup hned při prvním kroku po Brně poznal pravý náboženský stav obyvatelstva a hned první jeho vystoupení proti protestantům bylo přísné. Zakázal, aby na farním hřbitově u sv. Jakoba nebyli pochováváni nekatolíci. Zákaz tento nesli lutheráni velmi těžce a sami katolíci se za ně u biskupa přimlouvali, ale nepomohly ani ústní, ani písemné supplikace; biskup ze zákazu svého neslevil ani čárky. Byla o tom řeč již výše.

Kostelu sv. Jakoba věnoval biskup největší pozornost. Při každé návštěvě Brna kázal v něm, zpovídal, slavné mše sv. sloužil, přijímal do církve konvertity. R. 1600 dosáhl, že u sv. Jakoba nejstarší člen městské rady, Šimon Kriebler přijímal sub una specie.

Když zemřel dlouholetý městský radní Krištof Čert, nesměl býti pohřben u sv. Jakoba, ač rodina si toho přála. Tak trval biskup na svém zákaze.

Obec ještě dne 22. listopadu r. 1599 žádala na městské radě, aby u sv. Jakoba mělo volnost také vyznání augsburgské, ale žádosti nebylo vyhověno. Zatím kněžstvo staralo se, aby mohlo vykázati nějaké konvertity. I tato činnost začala dosti zdárně. Roku 1600 na velký pátek, bílou sobotu a na hod Boží velikonoční kardinál sám zpovídal a kázal u sv. Jakoba s takovým úspěchem, že také evangelický kazatel Pavel z Levoče, uprchlý slovenský mnich, veřejně podrobil se pokání a kardinálem přijat byl do církve.

S kardinálem ruku v ruce šel královský podkomoří. Dne 24. ledna r. 1601 oznámil Krieblerovi, že si přeje, aby obeslal k sobě na devátou hodinu ranní městskou radu. Dostavila se celá úřa-

[34]) Dr. Bretholz, o. c. pg. 96.

dující rada (9 protestantů a 4 katolíci). Podkomoří jim oznámil, že z nařízení císařova všichni členové rady musí býti katolíci, jakož také městský písař a menší písař. Císař že nekatolických trpěti nebude. Tomáš Bušek odpověděl česky, že byl pod obojí vychován a že mu zůstane do smrti věren. Ale podkomoří si naň ostře vyjel a konec konců dal radním pánům několik dní na rozmyšlenou. Nevíme, co podkomořímu odpověděli, ale zastrašeni nebyli. Dne 12. listopadu 1601 znova obec žádala, aby v kostele sv. Jakoba zaveden byl německý protestantský zpěv, trpce si stěžujíc, že farář toho dopustiti nechce, a že obec jej k tomu nenabádá, ač má patronátní právo. Také si stěžovali, že do městského svazku jsou jen katolíci přijímáni. Ale obec jim odpověděla, že o náboženských věcech rozhoduje jedině kardinál a že měšťané sami jsou tím vinni, že do vůkolních obcí jezdí přijímat a pohřby v nich si strojí. Kdyby jen u sv. Jakoba přijímali, že by jim také povoleny byly pohřby s vyzváněním a protestantský zpěv.

A konečně, že kollatura u svatého Jakoba byla na magistrát přenesena jen s výslovnou podmínkou, že vždy budou dosazováni jen katoličtí farářové, kteří pod jednou podávají a lid vyučují katolické víře. Jest také nařízení, že radními pány a členy výboru mohou býti jen katolíci. Ale kdyby měšťané chtěli vyslati poselství ke kardinálovi, dá jim rada městská ochotně některé radní pány, aby poselství vedli a s kardinálem vyjednávali. Podkomoří tudíž radních nezastrašil, nýbrž přinutil je pouze k větší opatrnosti.

R. 1602 dne 28. ledna znova nařídil král Rudolf II., aby se novými měšťany stávali jen ti, kdož přijímají pod jednou, aby také žádnému měšťanu nebylo trpěno v okolních obcích pod obojí přijímati, ani praedikanty ve svém domě podloudně přechovávati. Když pak r. 1602 byla sázena nová městská rada, nepřišel do ní ani jediný lutherán. Božítělového processí téhož roku, které od sv. Jakoba se vedlo, súčastnily se všecky cechy a ti lutheránští měšťané, kteří nešli, byli pokutováni peněžitými pokutami nebo vězením. O velikonocích roku 1603 sám Tomáš Buček, který před dvěma roky podkomořímu vyznával, že chce pod obojí zemříti, přistoupil ke katolictví.

O vánocích r. 1602 farář Krumbholz od sv. Jakoba neopatrným kázáním proti purkmistrovi a městské radě způsobil sobě opletačky, v obyvatelstvu brněnském bouři a městské radě zápletku s kardinálem. Městská rada pobouřena shlukem lidu vyslala k faráři posly vyřídit, že pro jeho pobuřující kázání skládá jej s fary. Farář dokazoval, že nic pobuřujícího nekázal a odvolal se k biskupovi olomúckému, který shledal v celém skutku přestupek magistrátu proti biskupově právomoci a nutkal město, aby sesazení farářovo odvolalo. Městská rada znova vzkázala faráři, aby fary byl co nejdříve prázden, ačkoli mu dovolila, aby kázání své, kterým prý pobuřoval, mohl opakovati. Kardinál zaslal v lednu r. 1603 Brňanům důtklivý list, kterým je před novými přestupky a zasahováním do církevní jurisdikce biskupovy co nejpřísněji varoval. Již v únoru však magistrát předložil biskupovi seznam přestupků farářových žádaje, aby Krumbholz byl odstraněn. Zdá se, že spor smírně se urovnal.[35])

[35]) Dr. Bretholz, St. Jakob, pg. 101—105.

R. 1604 dosáhli brněnští protestanté kousku práv darem části špitálního pozemku na hřbitov. Od toho roku počínají se protivy mezi lutheráný a katolíky v Brně mírniti a také kardinál odkládá svoji přísnost proti protestantům. Roku 1610 upustilo se také od vykonávání přísného mandátu císařského, aby do rady jen katolíci sázeni byli a poprvé zase sazena městská rada z polovice katolická a z druhé lutheránská, proti čemuž, jak se zdá, nikdo se neozval. Také v potomních letech sázena rada z mužů obojího vyznání, čímž pořádek tento jaksi implicite schválen, ač užiti můžeme také českého přísloví, že kde není žalobníka, není soudce.

R. 1616 znova přišel k sv. Jakobu luthersky farář, který po celá dvě léta záležitosti městské fary řídil. R. 1618 praesentován katolický farář, ale evangeličtí praedikanti byli trpěni až do roku 1621, kdy po porážce českých stavů již nikdo neodvážil se odpírati moci císařské.[36]) (Dokončení.)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal **Václav Oliva.**

(Pokračování.)

R. 1766 od června byl superiorem P. *František Heřmanský* (kommunikantů 47.000); od konce r. 1768 P. *Josef Hartl*[151]) a po něm posledním (od 14. února 1770) P. *Vavřivec Lipský.*

R. 1769 povznesena úcta k sv. Janu Nep. na cestě andělské. Socha obklopena hořícími večer lampami; lid se všech stran sem pospíchá,

[36]) Dr. Bretholz, o. c. pg. 106.

[151]) R. 1748 byli v residenci: superior, P. Fr. Peikert, P. Ant. Paleček, P. Jan Schaller, P. Jan Schneider, P. Václ. Černohorský, P. Jan Schnabl. Roku 1749 noví kněží: P. Karel Aichinger, P. Ignác Lysander, P. Mikuláš Dorst, P. Jan Páleč (?), P. Jan Istner (?). (Dvě tato jmena těžko se čtou. Mohou též zníti Palatin a Iptner.) Roku 1750 noví: P. Jos. Budišovský (v květnu odešel do Hradiska a nastoupil za něj P. Fr. Baygar), P. Leonard Scheitzl (spisovatel pamětí). V residenci také zůstával po pět měsíců z Prahy 1. čce poslaný missionář, aby potlačil „vloudilé kacířství" v celém širém okolí. Na Chlumku pokřtěn boskovický žid Frant. Gottlieb. Roku 1751 roznemohl se P. Mikuláš Dorst, odešel do Hradce, kde zemřel. Za něj přišel z Olomouce P. Jindřich Zástěra. Byl tu též nějaký čas P. Václav Deckert, který v květnu odešel do Jeníkova. R. 1752 byli v Luži noví kněží: P. Jan Řepa, P. Felix Berger, P. Fr. Seidl, P. Jan Navrátil. P. Karel Aichinger, rodák brněnský, odešel do Prahy, kde 5. května zemřel. Byl dr. filosofie, muž učený. Téhož r. 22. srpna zemřel P. Jan Lysander, rodák z Kolína nad Labem, nar. 4. června 1697. Počátkem října vrátil se missionář ze svých cest a prozatím vyučoval mládež, pokud by jiný jesuita sem nebyl dosazen. Roku 1753 postonával P. superior po tři měsíce. P. Řepa nar. 24. listopadu 1695 v Čes. Budějovicích, professor, zemřel 26. prosince 1753. Mládež učil od února P. Fegebauer, pak P. Fr. Fencl, P. Fr. Hlava a naposled P. Fr. Trutnovský. Toho roku byly zdi kol ambitů opraveny, ambity novým zábradlím opatřeny, věže poopraveny nákladem 100 zl.; dluhů zaplaceno 2000 zl. Kněz Aleš Zima dal do kostela lampu za 130 zl. R. 1754 působili v Luži noví jesuité: P. Antonín Hurdome, P. Leonard Schnobrich. Superior sestaral, vystěhoval se jinam a v polovici čce přišel z Hradce za superiora Petr Jánovka. V residenci zřízena konírna. R. 1755 působí v Luži P. Frant. Bek; kajícníků 43.000 (processí 29). Téhož roku dokončen spor o les „špici". „Spor o značnou část lesa řečenou Špice mezi panstvím rychemburským a residencí začatý již r. 1674 ještě za živobytí naší zakladatelky a v následujících letech častěji obnovený, konečně r. 1755 2. června jest skončen; *„jest nám přiřčen téměř celý,* vyjma

pěje pobožné písně a modlí se. Na Chlumek koupen pluviál za 100 zl., alby a jiná roucha za 50 zl.; bratrstvo marianské kupuje si prapor za

malý cíp jeho, o němž nemohlo najisto se zjistiti, zda o tento cíp také pře se vedla hned z počátku." (III. 336.) V srpnu 1756 superior Jánovka odchází do Opavy a superiorem stal se z Klatov P. František Oppersdorff. Za něho byli na Chlumku: P. Václ. Staříinský, P. Fr. Bettmann, P. Josef Jurain, P. Fr. Pelikán, P. Ignác Khare a P. Jan Schneider „dějepisec domu". Téhož roku zavedeno přede mší sv. v neděli a ve svátek vzbuzování tří božských ctností. Residence jest nucena dodati do Pardubic 100 klád ze svých lesů na opevnění proti Prušákům, kteří vtrhli do Čech. Roku 1757 působí na Chlumku noví kněží: P. Ignác Jánovka, P. Jan Hoch. Po vítězství nad Prusy, „kteří dva a půl měsíce Prahu obléhali" zpíváno „Te Deum". Kajícníků bylo 43.700 (processí 29). Residence nucena rakouskému vojsku dodávati spíži tak, že sotva na podzim něco málo zasíti mohla. R. 1758 působí mimo jmenované nově přibyli: P. Jan Procházka a P. Jan Nep. Procházka. V polou března odešel superior do Hradce Král., kdež umřel rektor a stal se tam vicerektorem. Zatímním superiorem na Chlumku byl jeden kněz z Telče, jenž počátkem září odešel zpět do Telče za rektora a na Chlumku stal se superiorem P. Václ. Ramhovský. Dne 15. března začala třídenní *pobožnost na odvrácení zlého od Tovaryšstva Ježíšova,* nařízená generálem. Komunikantů 36.000 (processí 29). R. 1759 byli na Chlumku z nových kněží: P. Ant. Koniáš (v zimě), P. Leopold Nicolodon. Kajícníků 34.000 (processí 27). Roku 1760 přibyli: P. Ignác Dačický, P. Václ. Heisler, který v polou února odešel a za to z Telče přišli: P. Jan Reling a P. Leopold Nicolodon. Kajícníků 29.000 (processí 27). R. 1761 koncem října stal se superiorem Matouš Sexstetter. Z nových kněží jsou tu Josef Turek, který o velikonocích odešel do Telče a přišel za něj odtamtud P. Jan Sázavský, P. Innocenc Lichtenberk přišel na výpomoc z Olomouce. Téhož roku konány pro Luži třídenní missie a před svátkem neposkvrněného početí devitidenní, provinciálem nařízená *pobožnost za „odvrácení pomluv o našem Tovaryšstvu"* (III. 349.) a koncem prosince generálem nařízená pobožnost *za odvrácení pohrom od Tovaryšstva Ježíšova.* Residence dodává obilí vojsku až do Slezska. Kajícníků 31.800 (processí 27). R. 1762 působí na Chlumku noví členové řádu: P. Ignác Burggraff a P. Jan Eck. P. Jan Schneider slaví kněžské jubileum (50 let kněžství) u sv. Salvátora v Praze. Tam slavil též svou primici. Téhož roku v říjnu konána pobožnost za odvrácení pomluv od Tovaryšstva Ježíšova, nařízená P. superiorem. Kajícníků bylo 36.000 (processí 27). Ornátů 17 buď pořízeno, buď opraveno. Hospodářství dodávkami vojsku a velikými daněmi mnoho utrpělo. R. 1763 stal se superiorem Frt. Baygar. Vedle něho byli na Chlumku: P. Michal Frank, P. Ignác Burggraff, P. Ignác Dačický (v březnu odešel do Kutné Hory), P. Jan Ferabosco (přišel v březnu z Telče), P. Innocenc Lichtenberk, P. Jan Eck, P. Jan Schneider. Lužští nedbajíce milostí a pomocí, jež jim residence vždy poskytovala, zdráhali se konati roboty (sekati oves) „z vrozené sobě paličatosti", byli však 5 vojáky, jež krajský hejtman vyslal, k povinnosti své přinuceni. (III. 354.) Kajícníků 32.000. R. 1764 stal se Baygar rektorem v kolleji jičínské a superiorem (od 17. února) Vojtěch Kopal. Vedle něho byli tu z nových kněží: P. Frtšek Klouzal. P. Jakub Mifík (od dubna) a P. Jan Groh (od října do prosince). Lužští trpí nedostatkem vody „pro nejapně postavený vodovod", „nyní již zcela zbouraný" a prosí zvláštním listem residenci za darování dřev ku pořízení nového (v květnu); residence jim daruje 50 kládových stromů. „Aby však residence budoucně od Lužských, kteří odjinud známi jsou jako tvrdohlavci, obtěžována nebyla, jako by musila vždy jim přispěti dřívím, musili vlastnoručně podepsati listinu, že nejsou oprávněni budoucně něco podobného žádati." (III. 358.) Kajícníků bylo 28.000. R. 1765 dne 25. května zemřel P. Schneider, „historik residence", jsa stár 84 let. Narodil se v Jihlavě 20. srpna 1681. Za něj přišel z Hradce P. Augustin Springer a později P. Martin Krčál. Kajícníků (mimo missii 13.000) 42.000, „bezbožných obrazů a pověrečných lístků a modlitbiček vzato 35", „kacířských knih a z kacířství podezřelých asi 40" (III. 366.) R. 1768 bylo kajícníků 40.500, r. 1768 53.000. — Dr. Adámek (43.) podává seznam superiorů a kněží na Chlumku působících a poznamenává za svou zásluhu, že „po různých pramenech shledal zprávy" ty. Těmi různými prameny nebylo nic jiného než zápisky P. Jirouška, jenž zase vypsal si řadu superiorů a jesuitů z „Pam. knihy" III., a to tak spěšně a neúplně, že mnoho jich vynechal a nepřišel ani na onoho hrozného „nepřítele národa českého" P. Koniáše, který na Chlumku po 2 léta r. 1746 a 1759 v residenci jako kněz působil. Zápisky z těch let jsou

160 zl. Kommunikantů 35.000.[152])

»Hrad kdysi Slavatovský, jenž sluje Košumberk a jejž zkázonosné bouře poškodily, na jižní straně novým nákladem opraven, jest trvanlivý; strana opačná (starý hrad), poněvadž vyžadovala by ohromné práce a nákladu, ponechána rozvalinou.«[153])

„Škodu jsme mimo povodeň a mokro utrpěli tím, že když zrno již bylo svezeno do stodol, dostalo se zlobou ničemníků k nenahraditelné škodě residence do rukou cizích. Kromě toho residence utrpěla mnoho škody od svárlivých měšťanův a venkovského lidu, ježto hádky jedni neb druzí stále začínali. Ba tak daleko došlo, že Jandera jakýsi činil si právo ke statku Janderovskému, jiní, *jako obyčejně*, zpěčovali se konati na panství sedlské práce. Doufáme však, že řízením Božím bouřlivé hlavy nejen ke své povinnosti se vrátí, ale i zasloužený trest na hlavu jejich padne pro jejich rebellantskou zatemnělost, ovšem že s velikou škodou panství.«

R. 1770[154]) lid tak houfně na Chlumek pospíchal, že nebylo možno duchovním jeho potřebám ani vyhověti;[155]) sv. svátosti přijalo 43.600 lidí.[156])

R. 1771 vyzpovídáno 47.000 lidí; jesuité zpovídávali dlouho přes poledne (i bez oběda); processí slavná se scházela; z Chrudimě přišli kapucíni, z Litomyšle piaristé, z Týnice premonstráti; založen spolek sv. Aloisia.

Lužští stále jesuity znepokojovali. „Dvojí záhubu měšťané residenci strojili. Předně přisvojovali si právo vařiti pivo, po druhé chtěli si přibrati dvůr Janderovský od polí residenčních oddělený, podavše císařskému majestátu o to psanou prosbu.« Ale nepochodili. Dvůr Janderovský po druhé již přiřčen jesuitům a to tak, aby »dvůr, zvaný Janderův, majetek to residence, za takový navždy se považoval.«

---

velmi nečitelně psány; proto P. Jiroušek jich jednoduše nečetl. Dr. Adámek vůbec nečetl celou „Pam. knihu“ III., a proto poznámka jeho (44.) o Koniášovi, viz „Čas. M. Č. 1863, str. 81.“, jež měla světu imponovati, jakoby Bůh ví jakou práci p. Dr. si byl nedal s historií chlumecké residence, jenom usvědčuje jej, jak lehkomyslně s historií zachází, a cituje to, čeho nikdy nečetl! Superiora Jiřího Hlinského překřtil pan Dr. na Řehoře Choinského; u superiora Duchka není nijaké pochybnosti: byl-li to Duchek či Dušek (str. 43.). Jef dvakráte za sebou psán (III. str. 245.) Duchek.

[152]) Processí 24; konvertité (z lutheránství) 2; darů obrazu Mariánskému 5; dary děkovací (tabulky) 2; voda sv. Ignáce svěcena 8kráte.

[153]) Hrad Košumberk byl několikráte jesuity opravován, jak svědčí III. a doznává A. Brychta (d. c. 454.). Dobře dí týž dále: „Po zrušení řádu jesuitského, když statek Košumberský r. 1774 školnímu fondu připadl, odzvoněno starobylému hradu umíráčkem, neboť ponechán byl bez dohlídky; pozdější pak držitel svobodný pán de Laing, přijav hrad se střechou docela sešlou a bydle sám v residenci, dal kamenné prapisky, železné pruty, dubové trámy a jiné potřebné stavivo vylámati a vybořený kámen dílem k vybudování hospodářských stavení, dílem k založení vinice pod hradem upotřebiti; tímto způsobem starožitný hrad zašel.“

[154]) Jesuitů bylo 6. Jména jsou neznáma; připomíná se pouze P. Josef Kegler. Superior Hartl jsa nemocen, odešel do Kr. Hradce, kdež 14. února zemřel. Prozatímní správu vedl ze Žampachu sem poslaný P. Ignác Vrblica až do příchodu nového superiora, jenž se sem dostal ze Sv. Hory, P. Vojtěcha Libského. Z jara povolán do Prahy za zpovědníka a místo něho posláni dva absolvovaní bohoslovci, kteří kázali. Dne 15. května spadl se žebříku P. Frtšek Pelikán a zabil se. Přišel na jeho místo P. Kristian Rösler. Téhož roku zemřel tu P. Šebestián Tempsi.

[155]) Na pomoc byli povoláni: piaristé z Litomyšle a kapucíni z Chrudimě.

[156]) Roku 1770 pořízeno šest tunicell, alba, dvě superpellicea, pixis, tabernakulum opraveno a vykrášleno, koupeny dva drahé ornáty a jedna korouhev.

Zahrady panské vysázeny a zušlechtěny; cesta ke kapli 14 pomocníků zřízena a stromky vysázena.

Nadešel *poslední rok* pobytu jesuitův na Chlumku 1772. Lid jako by to cítil, proto chtěl se s milými opatrovníky svatyně mariánské alespoň ještě jedenkráte shledati. Pospíchal ve slavných průvodech na Chlumek; 49.000 přistupuje jich k stolu Páně; na svátek narození P. Marie zpovídají všickni kněží až do tří hodin odpoledne; noví členové hromadně se hlásí ke spolku mariánskému; panující mor usmiřuje i největší jesuitův nepřátele; úcta sv. Jana a sv. Aloisia roste; pobožnosti k sv. Leonardu a Aje se šíří.

Chrám obohacen nástroji hudebními na chor a různými rouchy; P. Maria dostává šat za 112 zl.; Hombický odkazuje spolku mariánskému 9 šnůr perel.

Jesuité zvelebují hospodářství; zřizují tři nové rybníčky, vysazují 700 stromů.

Než první známka nastávající proti nim bouře již se objevuje; Lužští a poddaní na statcích jesuitských se bouří. Císař prý chce dáti uvolnění ode všech robot, ale vrchnosti prý o tom nechtí slyšeti.

Kvašení v lidu roste zvláště v roce 1773; jesuité *nejsou bezpečni ani životem* — a v tom, aby míra utrpení jich byla dovršena, přichází den 13. měsíce srpna, kdy sám Náměstek Kristův, podlehnuv nátlaku vlád a různým intrikám císařských dvorů, ruší řád jesuitský, který všude, *ale zvláště v Čechách a na Chlumku až do únavy blahodárně byl působil*, a tím také vysvobozuje mnohé kněze z trapného postavení, jež měli jednak vůči poddanému lidu, jednak vůči vládě a církvi.

* * *

Jesuitská pamětní kniha, dle níž výše uvedené podáno, má při r. 1773 na stránce 413. pouze nápis: „Rok 1773, residencie 91, spolku mariánského 97, vystavění kaple sv. Jana 93, vystavění a posvěcení kostela mariánského 77“ a tím končí. Kdo zná Chlumek osobně, je srdce věřícího a pozorně pročte jesuitské paměti a představí si, co řád jejich v Luži i v širém okolí se napracoval, natrpěl, nastrádal, co nejlepších sil svých tu obětoval, toho při přečtení posledního záznamu při r. 1773 zabolí u srdce a mimoděk vzpomene na přísloví: „Tak lidstvo odplácí.“ Proto pravdu má Blažek, řka: „Těžko loučili se jesuité se svým zátiším chlumeckým i s velebným chrámem, jehož věrně po tolik let ostřihali a po jich odchodu zavládlo tu ticho a smutno hrobové,“ k čemuž přidávám: „jak přáli si muozí z vysokých míst světských i církevních, jak přálo si i josefinské kněžstvo, ač srdce lidu krvácelo, a víra zastírala tvář svou, že právě ti, kdož měli býti jejími opatrovníky a pěstiteli, stali se jejími — hrobaři, jsouce svedeni lichou osvětou.“ [157])

Abychom si alespoň částečně učinili názor o *pracích* jesuitův chlumeckých, uvádím slovně doklad z r. 1769: „Ačkoliv na vinici Páně a při úctě mariánské, pokud síly stačily, jsme pracovali, takové přece nesmírné zástupy lidu ze sousedních osad se scházely, že odjinud zkušené kněze v rozsévání učení evangelia byli jsme nuceni si povolávati. V zasvěcených dnech Rodičce B. velice často se stávalo, že v předvečer až

[157]) Mimo dary již uvedené obdržel Chlumek roku 1738 od Maxmiliány Františky vdovy Rašínové roz. Taláckové 900 zl. jako fundaci na mše sv., roku 1702 věčnou lampu a 6 staniolových svícnů, roku 1707 monstranci a stříbrný kalich, roku 1708 druhou monstranci, roku 1709 benátské sklo atd.

dlouho do noci a pak od nejrannějšího jitra až dlouho do odpoledne jsme zpovídávali. Stávalo se, že ctitelé mariánští ani největší nepohodou nedali se zastrašiti, ba ani největší vzdáleností osad, ale naopak, tím plamennější láska volala je k úctě veliké Panny, že když již překážky překonati nemohli, později k nám se uchylovali, na večer ze hříchů se zpovídali a ráno se sytili nejsvětější Svátostí. Ačkoli jsme veškeru péči věnovali vykonávání úřadu zpovědního, nezanedbávali jsme nikterak ostatních apoštolských prací, jež nám byly svěřeny, i to, co láska k bližnímu a spása duší vyžadovaly. Proto na požádání jsme křtili, nevzdělanou mládež jak venku, tak doma cvičili v pravé a spasitelné nauce a připravovali ji přistupující po prvé k sv. přijímání, bloudící ovečky uváděli jsme na pravou cestu ke Kristu, na šťastnou hodinku smrti přemnohé připravili a jim se svolením farářův podavše Tělo Páně a udělivše poslední pomazání, šťastnou zabezpečili věčnost. Mimo to ty, kdož neprávem od svých vrchností byli utiskováni, jsme osvobozovali, jich se ujímali a jak tělu, tak duši prospěti se snažili. Dle vůle církve velmi mnohé ženy jsme uvedli, slovo Boží s velikým úspěchem jsme hlásali doma kázáními, jimž veliký počet věřících obcoval, a venku o největších kostelních svátcích, byvše k tomu pozváni; kromě toho v privátních rozmluvách snažili jsme se hříchy zmírniti, odstraňujíce příležitost k propuknutí vášní; vyhlazením příčin zaváděli jsme lásku vespolnou u sousedů, horlivou výmluvností vštěpovali jsme spasitelná dogmata křesťanských pravd a ctností a jich pěstění; mýtili jsme všude až hříšnou zášť k vrchnostem a do úpadu jsme pracovali, když povoláni jsme byli do sousedních obcí na missie a když zástupce nejjasnějšího arcibiskupa po kraji vůkol horlivé a ku spáse mnohých udíleti svátost sv. biřmování ustanovil.“ [158]) „Tím stalo se, že největší hříšníci se obraceli, i ti, kdož o Bohu nechtěli ani slyšeti, zpovídali se jako beránci, navštěvovali chrám Páně, modlili se, ti, kdož byli surovci a zloději, se mírnili, chyby své odkládali a dobrými, pracovitými a šťastnými lidmi se stávali.“ [159])

Lid vzdělávali jesuité nábožnými hrami a divadly téměř každoročně, někdy i třikrát a vícekrát za rok. Knihy kacířské a ničemné vším právem lidu odnímali a nahrazovali jinými. „Vzavše některým lidem nemravné a čarodějnické knihy a malby, nahradili jsme je knihami zbožnými a růženci (grana precatoria).“ [160])

„Nižádné námahy jsme se neštítili při zaopatřování nemocných; v kruté zimě, v nocích bouřlivých, kdykoli buď od pánů farářů jsme byli požádáni, nebo žádali-li si nás nemocní, až na míli cesty jsme dojížděli.“ [161])

„Navštívili jsme nejen všecky domy v městě Luži, ale i mimo město puzeni horlivostí apoštolskou všecky okolní vesnice. Při té příležitosti odebrali jsme knihy nemravné, odstraňovali zastaralé čáry, odnímali knihy kacířské, zabraňovali špatným schůzkám, urovnávali hněv a zášť, těšili nemocné, posilovali zoufající, chudé jak domácí, tak cizí obdarovali hojnou podporou a kde bylo potřeba, všem pomáhali.“ [162]) „Knihy kacířské, pověrečné a škandální jsme odňali (8) a dali za ně knihy dobré.“ [163])

Jesuité konali svaté missie nejen v Luži, ale i v širém okolí; pěstili ducha zbožnosti ve zvláštních třídenních pobožnostech (sacra

[158]) III. 389. — [159]) III. 390. — [160]) III. 71. — [161]) III. 121. — [162]) III. 195. [163]) 1753 III. 330.

tridua); zvelebovali a nabádali k úctě marianské a k úctě svatých, zvláště sv. Františka Xav., sv. Aloisia, sv. Jana Křtitele, sv. Jana Nep., sv. Anny, sv. Barbory a j.; rozdávali lidu růžence (grana devota, grana sacra), učili jej se modliti, k Bohu mysl svou povznášeti; mládež učili ve svých školách a vedli ji k Bohu, by byla mravna, ctnostna, ozdobou své vlasti a církve. Kázali bez ustání pro čest a slávu Boží a poučení i utvrzení lidu v pravdách křesťanských.

Vzdělávajíce duši, předcházeli jesuité i v ohledu tělesném dobrým příkladem. Byli spořiví, pilní, pracovití a přičinliví. Jejich hospodářství mohlo býti vzorem všem. Ku svým poddaným byli dobrotiví a milostiví, ač ti na mnoze lásku spláceli zlobou a nenávistí; rádi odpouštěli i největším svým nepřátelům a snažili se se všemi žíti v lásce a svornosti.*)

Při vší práci a námaze *byli živi dosti nuzně*. Zástěra[164]) píše: »Jednání jesuitů (že totiž odpouštěli Lužským různé roboty) ještě tím je vzácnější a pozoruhodné, že jesuitská residence začátkem minulého století nebyla v poměrech příliš stkvělých a na doklad toho uvádíme toto: R. 1751 obnášel příjem 8347·10 zl.; v tomto obsažen jest užitek: z pivovaru 3450 zl., z pálenky a z prodeje vína 399 zl.; z prodeje soli 12 zl., obilí 82 zl., ryb 71 zl., mléka 64 zl., nájemné a jiné poplatky 734 zl., ze mlýna 133 zl., za hovězí dobytek a za vlnu 621 zl. Přes to bylo vydání větší příjmů a předvádějí se nám každým rokem půjčky od 1000 do 2200 zl. Co se vydání týče, tedy naduvedeného roku obnášelo 9356 zl. 40 kr., a to: za koření 39 zl., doktorovi a za léky 74 zl., na knihovnu 5 zl., za maso a světlo 361 zl., za víno 322 zl., za telata, skopy a drůbež 147 zl., na splátku dluhu s úroky 2237 zl., zemských pánů stavů půjčka a kontribuce 2763 zl., lužskému kantoru za vyučování mládeže v čtení, v psaní a hudbě 50 zl., královradeckému semináři fundace pro 10 studentů 600 zl., kostelníku a kostelním hudebníkům 250 zl., almužny 59 zl. R. 1760 byl příjem: z pivovaru již 5024 zl., z pálenky 566 zl., za obilí strženo 1271 zl. Celkem se příjem během deseti let o dvě třetiny zvýšil, ale přes to končil každý rok deficitem. Mezi vydáním z r. 1760 uvedeny jsou: 1000 zl. jakožto půjčka zemským stavům, 1200 zl. subsidium praesentaneum a 4651 zl. tak zvaný válečný poplatek.

R. 1770 předložil superior Laurentius Lipský *doznání jmění*, které bylo: Užitek z panství 2010 zl.; dvůr v Hluboké 60 zl., domky a zahrady v Luži 130 zl. Kapitál u stavů zemských 4790 zl. a u hraběte Kinského Josefa 1000 zl. Z těchto příjmů veden náklad na výživu duchovních (6 až 7) za každého ročně nejméně 300 zl., k tomu připočítati sluší výlohy při visitacích, při kostele a j.

R. 1773 bylo na panství Košumberském 34.638 zl. knihovně pojištěných dluhů. Další doklady o špatném stavu jmění jsou data, vyňatá od neznámého z knihy „Consultationum", která r. 1680 byla v jesuitské kolleji královradecké založena.**)

Košumberská residence měla 600 zl. úroků ze základní jistiny 10.000 zl. každého roku odváděti do Hradce, ale — nemohla; z těch úroků vydržováno 10 studentů, kteří povinni byli každého roku jednou na svátek navštívení neb narození Panny Marie v průvodu na Chlumek jíti, jak to vyžadovala poslední vůle zakladatelčina. Když pak Košumberk

*) Více o tom: „Trs pomněnek..." článek citovaný.

[164]) d. c 95.-98.

**) Zaznamenání provedeno na str. 32., 34., 41., 42., 45., 47., 52., 64., 66. a 77. uvedené knihy.

neplatil úroků, tu nastala otázka, zdali se má onen průvod konati? A usneseno, „že má, aby se nezdálo, že každého roku něco jiného koláme, ale není potřeby, aby všichni chodili dotud, pokud nebude plný požitek semináři odváděn.“ A r. 1693 dne 6. září rozhodli konsultoři, aby se posílalo více než 4 chovanci do Košumberka, že toho zasluhuje jasná paní, která, jestli že 10.000 zl. seminář nezaložila, jistě nejvíce přispěla k jeho uskutečnění.

R. 1690, prvního to po smrti jasné zakladatelky, residence Košumberská byla v bídném stavu; rektor královhradecký si vypůjčil 1000 zl. od sklenáře chrudimského, jež postoupil superioru košumberskému (na 5 proc.), aby jich užil do začátku hospodářství. Tento dlužní úpis přečten byl před konsultory (snad nějací zřízenci řádu jesuitského)[165] a zavázal se v něm P. superior navrátiti oněch 1000 zl., dávaje v zástavu nějakou vesnici kláštera košumberského; úpis ten od konsultorů schválen. R. 1691 stavěl se chrám košumberský. R. 1692 zdá se, že konvent košumberský nespravoval ještě všecky statky své a proto nenamítal nic tutor[166] statků košumberských slovutný pan Fr. Záruba,[167] že seminář neobdržel celých dávek, a proto se nestalo jen po vůli P. superiora, ale i s vědomím úřadů světských. R. 1693, jak již podotčeno, neměli naši ještě celou správu svých statků, a že se vše dělo s vědomím tutorovým. Na téže stránce čteme, že byla neúroda a nemohl tedy klášter[168] zaplatiti. Odkud? Uvažováno bylo o nadaci, kterou učinila jasná paní košumberská, zda by neměli žádati opětně na vyšších úřadech, aby jim vyplácely plné požitky z 10.000 zl.; jelikož ani toho roku (1693) chrám košumberský vystavěti nemohli, ustanoveno, aby se toho ujal představený semináře, jelikož když stavbou se otálí, i vykonání poslední vůle na dlouhá léta se odkládá. Když tedy to odloženo bylo, jistě vyšší představení dobře jsouce věcí tou obeznámeni, měli převážné důvody, aby rozhodli jinak.

R. 1694 dne 6. března uvažovali zprávu zdejšího rektora, jež mu dává nadace košumberská, v deskách zemských zapsaná, aby přístup dovolil hudebníkům k nadaci zmíněné. R. 1698 v lednu P. superior psal, že úroky semináři z 10.000 zl. z nadace košumberské pro jinochy toho roku zaplatiti nemůže *pro velkou nouzi* a že dluhy během času nesmírně vzrostly. Co konsultoři neschvalovali, to poznamenali, aby se mohl zdělati spis proti důvodům Košumberských a poslati P. provinciálovi. Spis ten přečten konsultorům a ti po dobrém zdání svém buď přidali aneb opravili a usnesli se, aby se spis ten poslal P. provinciálu k úvaze. Téhož roku v máji psal P. superior košumberský, že nemůže žádných poplatků semináři zapraviti, proto jednohlasně usneseno, aby několik fundatistů bylo propuštěno. Téhož roku 14. srpna tvrdí se, že odvedeno polovic úroků semináři. R. 1699 dne 21. srpna ukončena byla konsultace u přítomnosti P. provinciála touto klausulí: „Jelikož roku budoucího (1700) P. regens dostane plný úrok z 10.000 zl., ať učiní potřebné vydání na střechy. Naskytly se některé pochybnosti stran nařízení, které se stalo na prospěch Košumberských, kteří požívali nadace Musurgoské a dána byla rada P. rektorovi, aby se otázal P. provinciála, který

[165]) Konsultoři jsou pomocníci provinciála při spravování řádu v určité provincii. Jasně o úřadech v řádě jesuitském píše Vacek ve článku: „Jesuité“ (Ottův Sl. N. XIII. 285 n.) — [166]) Tutor = ochrance, jako nyní patronátní komisař. Poznámka p. Zástěry. — [167]) Zde p. Zástěra se hrubě mýlí. Tutor není nikdo jiný než „pornčník“. Frant. Záruba také vskutku byl poručníkem sirotků Lambergovských. — [168]) Lépe residence.

jest smysl onoho nařízení, jelikož kdo má právo
také je vykládati."

Až potud výtah z kroniky „Consultationum
3050 zl. a královrad. seminář prosil r. 1756 p
úřadův o zaplacení oné částky.

Jiný důkaz „vnitřního" hospodářství jest »in
počtu a u koho jest v užívání." A. U Jeho Milo
pátera superiora nacházejí se v šuplačce šaty, které
nebyly. B. U páterů: Bukáče, Tautelera, Ježka a
s nepatrným rozdílem u každého byly: 1 madrace,
svrchnice neb hůně, 3 prostěradla, 8 košil, 2 ruční
5 šátkův, 2 páry punčoch. Mimo to byly připravené
vinciála a jiné hostě. Též čeládka, jako: vrátný, ku
připomenuti a že se na tu „panskou tabuli" nezapo
a co se všechno a v jaké jakosti v evidenci vedlo,
sledujícím: „7 dobrých a 1 zlý ubrus, 18 dobrých d
servitův, 14 hostinských dobrých a 2 zlé servity, 5
stinských dobrých a 1 zlý ručník, 5 nočních hostinsk
a 1 velká cejška, 1 šat k utírání nožů, 3 zástěry pro
čeledních dobrých a 1 zlý ubrus." Který z páterů se
inventáře zabýval, to udati nemůžeme.[169]) Za to ale s jis
žeme, že kuchyň mívál na starosti jemnostpán superi
kazem cedulka „pro kuchyň" superiorem Vilémem Fr

Poslyšme, co se v kuchyni potřebovalo — na k
možno, Soudek oleje $23^3/_4$ libry za 6·29 zl., kaprův
liber 3 zl., limaunův 60 kusů 1·30 zl., citronův 12 k
1 libra 51 kr., květu 6 lotů 1·30 zl., hřebíčku 6 lot
6 lotů 42 kr., muškátových kuliček 6 lotů 42 kr., šaf
Mnohdy trpěli členové residence i hlad a nouzi, alespo
ských. Tehdy musila residence „platiti neslýchané su
vojsk, dodávati obilí a podniknouti veliká břemena. M
bylo, že pro nedostatek pracujícího lidu, který byl v
k opevňování Hradce a Pardubic, nemohla se role os
a následkem toho ovšem bída a nouze dostoupila vrc
všeho zla vrazil sem oddíl vojska nepřátelského, který
u Olomouce 7. července r. 1758 byl zahnán a tu s kr
na znuzelém obyvatelstvu vymáhal."[170]) Že residence
ale že nejvíce zkusila, rozumí se samo sebou.

Tedy: při namáhavé, neúnavné a vysilující práci,
př. i sám Blažek,[171]) již žádná oběť, ať sebe větší, není
i za hladu a bídy trávili jesuité chlumečtí život, jejž z
svým bližním věnovali národu a lidu, z něhož byli vyšli
dila v žilách jejich. A za to za vše potomci nevděčn

[169]) Pravidlem byl to „minister domus."

[170]) Již před tím trpěla residence mnoho od vojska. R
silné čety Prušáků vtrhly několikrát do Luže pro spíži. „Rok
nerá Bernes a hr. Esterházy s jízdou a pěchotou. Mnoho m
vydržo ání vojska a též se za ním píce dovážela, tak že pa
dobyte musil býti zabíjen. I v pozdějších letech bylo zle. J
a dovézti mnoho set palisád k opevňování Pardubic proti Pr
1756 do země vtrhli. Roku 1760 v červenci přitrhlo několik
vojska, aby zaskočili braniborské pluky od Olomouce ustupujíc

[171]) Blažek d. c. 31.

uznání zasypávali je a zasypávají posud nevděkem, pomluvou a lží. Toť vděk světa. Ne nadarmo říkal již středověk: „Řekl laik knězi: vždy tvým budu nepřítelem.“

* * *

V době slávy a rozkvětu „Chlumku“ či v době jesuitské farářovali v Luži u kostela sv. Bartoloměje[172]) *Václav František Janda*, kněz církevní, farář lužský a jenšovický, od května r. 1704 až do 20. března 1712. Janda zemřel 20. března 1712 ve věku 53 let a pochován jest v kostele sv. Bartoloměje. Po něm počátkem května 1712 následoval kněz církevní *Jan Josef Escherich*, který 22. dubna 1725 stal se děkanem v Novém Bydžově. Pak následoval od 1. května 1725 až do 8. července 1744 *Václav Ferdinand Dvorský*. Tento mistr svobodných umění a bakalář bohosloví (sám se podpisoval „filosofie doktor, písma sv. bakalář, lužský a jenšovický farář“) kaplanoval v Cerekvici u Litomyšle, administroval Zámrsk, načež od obce litomyšlské podán byl na nově zřízenou faru ve Sloupnici, kdež nastoupil roku 1711. Roku 1725 byl přesazen do Luže, kdež 8. července 1744 zemřel zaopatřen sv. svátostmi a pochován jest v kryptě „przi Chrámu Sho Bartoloměje“ (dle matriky úmrtní). Podobizna jeho byla ve faře až do roku 1886 v síni, pak na Chlumku nad sakristií.[173]) Je malována na plátně. Několik kostí a lebka ve skříncе pod oltářem sv. Bartoloměje jsou prý z jeho těla. Za svého života založil u kostela sv. Bartoloměje 8 mší sv., a to čtyři za spásu své duše a čtyři za přátele (dal 200 zl. pode jménem „beilasz“, 3 zlaté měly se dáti chudým a 1 zl. kostelu) a po smrti zanechal na fundaci 76 mší sv. 1000 zl. za spásu své duše (2 zl. měly přijíti kostelu).[174]) Nyní se jich slouží celkem 23.

Následoval: od 1. srpna 1744 do 15. prosince 1772 *Jan Ondřej Fleischmann*, „Pražan“ (jak jsem[175]) v jeho zápiscích nalezl), potvrzený od arcibisk. konsistoře za „faráře lužského a jenšovického“. Měl za kaplany od 1. srpna 1744 až do roku 1745 Aleše Zimu, od r. 1746—1748 nikoho, od r. 1749—1756 Jana Spolvinda (týž dříve byl kaplanem v Hlinsku), od 1756—1760 Františka Taula, od 1760—1763 Františka Josefa Groffa (týž dříve byl kaplanem v Hlinsku), od 1. února 1763 až 31. července 1766 Josefa Podhajeckého, rodáka pardu-

[172]) O kostele sv. Bartoloměje obšírně jednám ve stati XII. a o faře u něho ve stati XVIII.; o náboženském vyznání Lužských a jeho změnách v jednotlivých dobách (hlavně o bludařích) ve stati XVII.

[173]) Kol r. 1890 vzal ji patronátní úřad z Rychmburku k sobě.

[174]) U Dvorského od r. 1725—1727 kaplanoval Jan Werner. Když Werner 28. července 1727 odešel, zůstala kaplanka po 8 měsíců neobsazena. Teprve 1. dubna 1728 jmenován v Luži kaplanem David Kelsberg, který zůstal v Luži do 8. listopadu 1729. Od r. 1730—34 kaplanoval v Luži František Tureček, po kterémž přišel Jan Aleš Zima až do r. 1746. Ten také asi administroval Luži po úmrtí Dvorského. Dvorský užíval znaku (dle pečeti přitisknuté na mnohých listinách v archivě). Na štítě ozdobeném shora třemi péry (snad pštrosími) měl ptáka (nejspíše pštrosa) a nahoře písmena W. F. M. D. t. j. Václav Ferdinand mistr Dvorský. Jeho kaplan Jan Aleš Zima měl pečeť, na níž dole byl beránek s křížem (jako posud bývá na velikonočním paškálu) a na hoře Boží oko s písmeny J. A. Z. t. j. Joannes Alexius Zima. Dvorský na jedné listině (ze 3. prosince 1738) dí: „K čemuž i také já nížepodepsaný s vejminkama svrchu psanýma vůli dávám a na potvrzení toho nejenom vlastní jméno jsem podepsal, ale i také můj obyčejný sigl jsem přitiskl.“ O Dvorském činí zmínku i Dr. Rezek v „Dějinách prostonárodního hnutí náboženského v Čechách“ a jesuita P. Ant. Rejzek v „Památnostech farni osady Sloupnické“. („Sbornik Historického kroužku“ IV.)

[175]) Píše o něm v Pam. knize jeho nástupce.

bického, a od 1. srpna 1766 až do smrti Martina Wolfa, rodáka benešovského, (týž dříve kaplanoval v Žumberce). Fleischmann zemřel zaopatřen sv. svátostmi 15. prosince 1772 a pochován jest v kostele sv. Bartoloměje před presbytářem v kryptě, na níž spočívá posud viditelný kámen kryptní. Založil první „Pamětní knihu", měl mnoho co činiti s blouznivci, jak examina z jeho doby zachovaná svědčí.

Po Fleischmannovi administroval kaplan Martin Wolff, „kterážto administrace trvala patnácte dnů."

„Když uprázdnilo se tedy beneficium lužské, já *František Sal. Schanik*, rodák hořický, kněz církevní, titulista nejjasnějšího pána Antonína svaté říše římské svobodného barona de Levenes a Grünethal pána na Studenci, Slavíkově, Křemenici atd. atd. vysvěcen na minoristu od nejdůstojn. pána biskupa Antonína Vokouna v kapli (in angaria) sv. Matouše v Praze r. 1756, na subdiakona od nejdůstojn. arcibiskupa messánského (Messano) Antonína Petra Příchovského, tehdy biskupa královhradeckého a koadjutora arcibiskupa pražského, v Chrasti o vigilii nanebevzetí Rodičky Boží r. 1757, na jáhna od téhož v Praze v kapli sv. Matouše 1757 a na kněze v Olomouci od nejdůst. biskupa de Schemffenberg v kapli před svátkem sv. Tomáše r. 1757. Když r. 1758 až do 4. června jsem byl setrval v biskupském semináři v Hradci Králové, byl jsem 4. června poslán za kaplana do Nového Města nad Metují (Neo-Stadium ad Metavam) k děkanovi důstoj. pánu Janu Josefu Weisovi. Tu setrval jsem až do 23. června 1768. Posléze jmenován jsem byl lokálním kaplanem v lázních Svatoňovických (ad fonticulum), kterážto místo založeno bylo od panství Svatoňovického. Ve Svatoňovicích byl jsem od 23. června 1768 do 31. prosince 1772."

„Když uprázdnilo se tedy beneficium lužské dne 19. prosince 1772, byl jsem presentován na ně od veledůstoj. pana Karla Přikryla, rektora kolleje královhradecké, a dne 31. prosince 1772 od nejdůstoj. arcibiskupské konsistoře pražské potvrzen. Posléze r. 1773 dne 24. srpna na svátek sv. Bartoloměje, patrona to farního kostela, slavnostně vdp. Janem Felixem Chuchelským de Nestajova, arcibisk. vikářem a děkanem skutečským, do farního chrámu uveden a installován. Klíče vydal mi veledůst. p. Karel Přikryl, rektor kolleje královhradecké, jesuita a patron zdejšího kostela, u přítomnosti všech velebných otců jesuitů ze zdejší residence."

„Prvním kaplanem mým byl jmenovaný Martin Wolff." Po Wolffovi, který v Luži jako kaplan 1780 byl zemřel, následovali jako pomocní kněží v duchovní správě po zrušení řádu jesuitského exjesuité: Zikmund Pospíšil, Ignác Burggraff a Viktorín Jarošík. Od roku 1785 kaplanovali v Luži exaugustiniáni: Emanuel Kytka a Bernard Teubl. Když Emanuel Kytka r. 1796 odešel, v duchovní správě vypomáhal exjesuita Vojtěch Vejvoda.

Schaník zemřel 24. dubna roku 1793. Po něm administroval Emanuel Kytka.

Zajímavo by bylo zvěděti, v jakém asi poměru vyjmenovaní duchovní správci a kněží byli k residenci jesuitské. Bližších zpráv o poměru tom ovšem nemáme, ale z některých poznámeček můžeme souditi pravděpodobně, že poměr ten byl zcela přátelský a důvěrný. Tento poměr nabyl určitější tvářnosti ještě v té době, kdy jesuité sami byli patrony lužských farářův. Ba ani tehdy přátelský poměr vzájemný mezi jesuity a faráři lužskými neutrpěl, když jednalo se o zájmy osobní a peněžité. Jesuité byli patrony pečlivými, svých povinností dbalými. Nejen že farářům

dávali, čím byli povinni, ale i o chrám farní starali se velmi pečlivě, důkladně jej opravili, vyzdobili tak, že byl z nejkrásnějších v okolí; farní budovu ze základů vystavěli v rozsahu na tehdejší dobu velice stkvělém. I nedivu proto, že faráři tuto dobrou snahu svých patronův uznávali a jim se za to snažili odvděčiti. Vypomáhali na Chlumku při poutích, kázali, zpovídali. Alespoň v dennících, vedených za faráře Dvorského a Fleischmanna, jež se ve farním archivě uchovaly a kdež den ode dne poznamenáno, co který z lužského duchovenstva konal, nalézáme doklady toho hojné. Naplňovalo se tedy i zde slovo Písma: „Quam bonum et jucundum est habitare fratres in unum" t. j. „Jak dobré a příjemné jest, zůstávají-li bratří v jednotě."

Život zakladatelky Chlumku.[176])

Mezi nejvzácnější a nejvznešenější osoby století XVII. patří zakladatelka Chlumku a jeho největší dobroditelka *Marie Maxmiliána Eva Terezie Hysrlová z Chodův a Košumberka*, rodem hraběnka ze Žďáru, narozená 8. září 1637 v paláci Černínském na Hradčanech v Praze. Otec její Florian Jetřich hrabě ze Žďáru, pán na Kladně, Červeném Oujezdci, Letovicích, Žďáru, Vlčicích a Göttersdorffu,[177]) J. C. M. komorník, soudu zemského assessor atd., pán smýšlení čistě katolického, byl i v nejsmutnějších dobách rodu Habsburskému věrně oddán a raději zemi opustil a odebral se do vyhnanství, než by byl zradil svou víru katolickou a císaře. Matka její Alžběta, rozená kněžna z Martinic, rovněž byla upřímná katolička. Na svět, dle stálé tradice, stvrzené svědectvím matčiným, přišla Marie Maxmiliana zdánlivě mrtva. Matka její, když novorozené robátko ani pláčem ani pohybem dlouhou dobu na jevo nedávalo známky života, poručila, aby jí je do ložnice přinesli buď živé buď mrtvé a povolala ihned vedle bydlící kapucíny, aby dítko pokřtili.[178]) Na to lítostí hojné slzy roníc, konala s přítomnými pobožnost k Panně Marii a sv. Janu Křtiteli. Po skončených litaniích loretánských a to po slovech „Spáso nemocných, Pomocnice křesťanů" dalo dítko na jevo známky života. Rozradostněná matka z toho soudila, že dceruška její bude zvláštní ctitelkyní Rodičky Boží a sv. Jana Křtitele.

Po šesti nedělích ocitlo se dítko opět v nebezpečenství života. Když totiž plavila se rodina Žďárských po Dunaji do Kremže, chůva, která měla míti dohled na dítko v kolébce odpočívající, odešla. Lékař Krídl,[179]) muž velice tělnatý, nevšimna si dítěte, usedl pohodlně na kolébku a byl by je málem udusil, kdyby vrátivší se chůva nebyla strhla křik a tak dítko od záhuby vysvobodila.

Sotva že Marie poněkud odrostla, zemřela jí matka. Vychována byla nejprve u Evy hraběnky Sternberkovy vdovy, paní velice zbožné a ctnostné, a pak po smrti matčině od svého strýce hraběte z Martinic, nejvyššího kancléře zemského ve Vídni. Hrabě Martinic vyhlédl jí také

[176]) Důkladný životopis její III. 80.—107. a „Drahé kameny" d. c. 493—500.

[177]) Původním sídlem byl Žďár (Saar), tvrz v Loketsku. Rodina tato v Čechách vymřela r. 1670 Františkem Adamem Eusebem hrabětem ze Žďáru. Florián Jetřich, otec Marie Maxmiliány, založil r. 1623 a bohatě nadal kapli loretánskou v Hájku. Syn jeho František Adam vystavěl tu r. 1663 klášter, do něhož povolal z Jindřichova Hradce františkány (kapuciny).

[178]) Kapucín předloživ podmínku: „Žiješ-li", novorozeňátko, honem pokřtil. (Drahé kam. str. 493).

[179]) Blažek (d. c. 6.), který životopis Hysrlové celkem vybral z „Pam. knihy III.", jak jsem pozoroval, chybně onoho lékaře jmenuje „Klídr". Pamětní kniha jmenuje jej „Krídl".

v 15. roce ženiena Jindřicha Viléma Slavatu z Chlumu a z Košumberka, sešlého a nemoci skleněného padesátníka. Z manželství toho zrodila se Johanka Barbora Barbora Johanka Alžběta).[180] Slavata zemřel r. 1654 a hrad i panství Košumberské zůstavil jediné své dceři, právě uvedené Barboře Johance.

Mladistvé, ani ne 20leté, sličné vdově důtklivě domlouvala sestra hraběte Martinice, aby opětně v nový manželský sňatek vstoupila a to s panem Františkem Kristofem svobodným pánem Hysrlem z Chodů.[181] J. M. C. komorníkem nad stříbry.

Marie i tentokráte uposlechla a panu Hysrlovi r. 1656 podala ruku a s ní, když po roce malá Johanka v Praze zemřela na morovou ránu, i rozsáhlé statky. Po svatbě proti své vůli s manželem přesídlila do Vídně, netuše, že nový tento sňatek bude prvého mnohem nešťastnějším.

Pan Hysrle byl člověk světácký a zhýralý, který doufal, že sňatkem s majitelkou rozsáhlého zboží i jemu bude otevřen nový pramen příjmů, aby tím spíše mohl svým nezřízeným choutkám hověti.

Jaká příkoří bylo jí snášeti, vysvítá z tohoto případu: Ve své churavosti obdržela jednou od manžela skvostnou skřínku ze slonové kosti, naplněnou vzácným jakýmsi práškem a opatřenou zvučným nápisem: »Corallia praeparata«, prášky to pro posílnění života. Požila dva nebo tři, ale po malé chvíli následky neblahého léku se ukázaly.[182] Hrdlo se zanítilo, na jazyce vyvstávaly vředy, zuby se viklaly, nemocná pak dlouhý čas ničeho požíti nemohla. Po lékařském ohledání záhadných prášků seznalo se, že obsahovaly látky nejvýš jedovaté. Ačkoliv pak později se zotavila, někdejšího zdraví svého nenabyla již nikdy.

Není tudíž divu, že po takovýchto manželských zkušenostech, když choť její 4. čce r. 1666[183] ve Vídni zemřel na zimnici, ač 29 let stará, netoužila po stavu manželském a odmítla návrhy několika vznešených a bohatých pánů, kteří se o ruku její ucházeli.[184] Mezi těmito dvořil se jí také nemálo hrabě Auersperg, kavalír toho času u dvora velmi oblíbený. Hraběnka však na úmyslu svém setrvala a na den narození Panny Marie roku 1667 po dlouhé úvaze a zrazování svého zpovědníka Mikuláše Kozla »těžký« (arduum) slib ustavičné vdovské čistoty složila. Od té doby nosila jen jednoduchý oblek barvy černé beze všech ozdob a šperků. Ze svých pokojů odstranila vše, co by jí mohlo upamatovati na marnosti tohoto světa, a tak odřekši se všech rozkoší, věnovala se životu zbožnému a pomýšlela jedině na spásu duše své. Denně své modlitby vykonávala klečíc a zvlášť ráda rozjímala o pravdách náboženských dle navedení sv. Ignáce.

Ctnosti Hysrlové byly mnohé a veliké. P. Ivánek dělí je na 3 druhy dle sv. apoštola Pavla: na ctnosti k Bohu, k bližnímu a k sobě samé.

---

[180]) Památky píší tuto dceru: Johanka Barbora, anebo Barbora Johanka Alžběta. To druhé je asi správnější.

[181]) Rod Hysrle z Chodů pocházel z kraje plzeňského. Památky píší jméno tohoto rodu různě. Nejlépe snad by bylo psáti »Hysrle«.

[182]) Hraběnka dříve poslala prášky hraběnce Krotcinské, jež dlela v lázních u Vídně, by jich okusila. Ta ihned po požití dávila a co nejrychleji Hysriove psala, že jsou to jedy, by jich neužívala (III. 83).

[183]) S Hysrlem měla dvě dítky: Ferdinanda, který do roka zemřel a Františku Rosalii, provdanou za hraběte Kašpara Lamberga († 1686). Hysrlová ve Vídni často trpívala potratou (abortus); po této nemoci dány jí jedenkráte manželem pro posílnění výše uvedené prášky-jedy. (III. 82.) Františka Rosalie zemřela roku 1684.

[184]) Z Vídně odebrala se do Čech na statek Kladenský k žádosti svého nemocného bratra Františka hraběte ze Žďáru.

Pokud se týče ctností, byla velice zbožná. „Již o čtvrté hodině z rána vstávala a sepjavši ruce, klečíc k Bohu se modlívala.“ Hodinu denně rozjímala dle návodu svatého Ignáce. V 7 hodin bývala již v chrámu Páně a zde setrvala, pokud vůbec se mše sv. sloužily. O každé neděli a svátku se zpovídala a přijímala tělo Páně. Každoročně konala svaté exercicie, o nichž se stále postila, tělo své bičovala a krotila všelijakým způsobem, myšlénky spasitelné v exercicích přednesené pilně si zaznamenávala do zvláštní knížky. Vroucně uctívala Rodičku Boží a sv. Františka Xav.. v prázdných chvílích čítala knihy nábožné a místa nejasná kněžími si dávala vykládati. Na cestách vždy mysl obracela k Bohu; ctila sv. Floriána a s. Hyacintha. Vše, co měla, ku slávě Boží dávala ochotně a ráda; vystavěla »Chlumek«, residenci, kapli sv. Jana Křtitele, přála si, aby zřízeno bylo bratrstvo marianké, zaopatřovala posvátná roucha a nářadí, o hudbu se starala zvláštní fundací, v domě svém mnoho chudých dívek živila a učila je vyšívati posvátná roucha a vůbec se zápalem horlila pro čest Boží.

Poddané své milovala jako matka; každý u ní dosáhl, začkoli prosil. Všichni ji za to ctili a milovali. Poddané vedla ke zbožnosti, pro dítky jich založila školu, všem rozdávala růžence, nemocné živila, chudým sloužila, nohy umývala, žebráky šatila, o velkonocích chudým rozdávala beránky, všecky ku hrobu uctivě doprovázela a chudým sama na svůj náklad strojila pohřeb. Zvláště na duše v očistci pamatovala jak modlitbou, tak sloužením mše sv.

Byla tichá, trpělivá, ve slibech věrná, skromná, neurážlivá, pracovitá, poslušná, k poddaným shovívavá, neobyčejně mírná, až do jisté míry slabá, krátce anděl míru, lásky a dobroty.[185])

„Posléze dne 17. října před polednem počala umírati;[186]) lékař domníval se, že smrtelný zápas potrvá dlouho. Kněz přistoupil k otáři, aby za ni obětoval mši sv.; když pak pozvedal sv. hostii, skonala[187]) a tak účastnou se stala obojího „Mementa“, „Živých“ před Proměnou

[185]) Při stavbě Chlumku sama kamení nosila.

[186]) O příčině smrti dí se: „Ještě na den sv. Ignacia byla přítomna se svou povždy věrnou přítelkyní paní Zárubovou v kolleji královéhradecké slavnosti, kterou tamější jesuité každoročně v týž den odbývali. Slavnost tato nabyla zvláštního lesku přítomností náchodského pána, knížete Piccolominiho a jeho choti rozené hraběnky Libštejnské z Kolovrat. Hraběnka Hysrlová byla v kolleji od jesuitů uctivou řečí uvítána a byla tu přítomna divadelnímu představení, jež žáci IV. třídy k všeobecnému uspokojení provedli. Hrálo se drama „Josefa Egyptského na trůn vyzdvižení“. Děj tento schválně vybrán za příčinou nedávné korunovace Josefa I. na krále římského. Cesta do Hradce byla také její poslední. Jakmile přijela domů, bylo jí na lože ulehnouti a s něho již nepovstala. Podzimní pak sychravé větry odnášely 17. listopadu čistou duši její k nebes výšinám. O jejím skonu takto dojemně píše známý hradecký historik František de Paula Švenda: „Ten den před smrtí dala k loži svému přinésti obraz pasovský (nyní chlumecký), jej pak uctivě líbala a takto k němu, jsouc úplně do vůle Boží odevzdána, promlouvala: Matko blahoslavená, Rodičko Boží! Aj! Hle, zde mne máš, chceš-li mne k sobě vzíti, vezmi! Hle, zde mne máš! Když pak již k smrti se ubírala a kněz jí svíci podával, tu ona ho slovy předešla: „Jako tato svíce světle hoří, tak vyznávám, že jest jedna pravá svatá katolická víra, v té víře živa jsem byla a v ní umříti chci.“ Zemřela v úterý, v úterý se také narodila. (Blažek d. c. 23-24).

[187]) Obrazy [snad věrné podobizny] Hysrlové jsou ve faře v Luži a na radnici tamtéž. Dle doslechu je prý jeden v kostele P. Marie v Hradci Králové [na choře]. Na radnici lužské jsou též obrazy některých Slavatů a dcer Hysrlové Barbory Johanky a Františky Rosalie [Lamberkové].

a „Mrtvých". kdy u Slitovníka Božího prosíme u oltáře za spasení zemřelých." [188])

Z testamentu [189]) jejího, jenž zaznamenán jest v zemských deskách v 5. kvaternu kupců pod literou C. 29. barvy citronové z »die Lunae post festum s. Martini 1690« vyjímám: »Já . . . jsouc přesvědčena, že každý člověk na jisto zemříti musí a že hodina smrti jest nejista, ač nikterak nevím, kdy Spasitel můj z tohoto života bídného ráčí mne povolati, při úplných smyslech a rozumu ustanovuji . . . . a za svoji poslední vůli prolašuji toto:

1. Duši svou poroučím Bohu Všemohoucímu, od něhož vyšla a do milosrdných Jeho rukou na přímluvu nejblah. Rodičky Boží a mých svatých patronů. 2. Ustanovuji, aby mé tělo u Rodičky Boží na Chlumku od mých dědiců bez veškeré slávy a nádhery bylo pohřbeno, a kdybych na Košumberce před zletilostí mých dědiců zemřela, tu aby se s pohřbem mým neodkládalo; prosím bych od velebných otců residence košumberské prostě byla pochována. 3. Protože dle práv a zákonů království Českého základem každého testamentu má býti ustanovení dědice, ustanovuji a jmenuji jmění svého, statků movitých i nemovitých, jež mám aneb v budoucnosti míti budu, jakéhokoliv druhu by byly buď v úpisech, buď na ostatních právech svých se zakládající, toho všeho, ale zvláště dílu pozemků, který mi patří na panství Košumberském a Kladenském se všemi k němu patřícími právy universálními dědici Karla Benedikta Jana Baltazara hraběte Lamberka, syna z mé dcery, Annu Aloisii Maxmiliánu a Františku Antonii Isabellu Rebeku hraběnky Lamberkovské, své vnučky, a to tak, aby toho všeho jako vlastního majetku svého mohli užívati s tou výslovnou podmínkou, aby Františka Isabella Antonie Rebeka z mých dědiců pod titulem prælegátu z týchže statků a toho majetku mého 20.000 zl. rýnských nejprv obdržela. To já jí ze zvláštní milosti a proto odporučuji, že jsem ji u sebe vychovala a poznala, jak mě velice milovala. Proto tímto ustanovuji, aby ze jmenovaného mého statku prelegát, pokud možno co nejdříve, si vzala a s ním jako svým majetkem naložila a z ostatního se jmenovanými dědici obdržela stejný díl. 4. Ustanovuji, aby moji dědici dluhy, jež se naleznou, že jsem učinila, jakož i legáty, jež jsem v tomto testamentě a kodicillu učinila, byli nuceni stejně zaplatiti a vyplatiti. 5. Kdyby výše uvedení dědici moji, ač jsou nezletilí, jeden nebo druhý zemřeli v nedospělém věku, tehdy bude jeden po druhém děditi. Kdyby všickni zemřeli před právními lety, tu své sestry dle stejného dílu za dědičky ustanovuji. Ty rovněž mnou učiněné dluhy zaplatiti a legáty splatiti mají. Kdyby z nich některá zemřela dříve, tu její díl dostanou její dědici se stejnými povinnostmi. 6. Kdyby po mé smrti vnuk a vnučky ještě nebyli tak dospělí, aby se někdo z nich mohl státi poručníkem, tu za poručníka majetku a jmění mého ustanovuji nejjasnějšího Kristiána hraběte z Rosendorffu, barona z Mollenberga. 7. Aby nebylo hádky o domek můj u Chlumku, prohlašuji, že patří k residenci košumberské otcům jesuitům, ježto jsem jej na majetku jejich vystavěti dala v úmyslu, že v něm do smrti setrvám a jej jim zůstavím. Proto, aby jim buď pro tento domek buď pro fundaci, za mého života danou jim a kostelu Rodičky Boží na Chlumku, žádného příkoří dědici nečinili, přísně zapovídám. 8. Protože peněz na hotovosti nemám mimo ty, jichž

[188]) III. 95. — Nepřátelé jesuitů, jak dole při popise obrazů chrámových ukážu, i tento poslední okamžik znectili drzou pomluvou!

[189]) Celý testament i kodicil je opsán latinsky v III. 96—101.

třeba na běžné potřeby, zlata, stříbra, šperků a jiných podobných drahých věcí nepřechovávám, nechť dědici jich od nikoho nevymáhají a nepožadují, ale spokojí se tím movitým majetkem, jejž na statcích mnou jim odporučených naleznou: co však v části panství Košumberského otcům jesuitům mnou darované se najde, budiž jim ponecháno. Na potvrzení tohoto testamentu vlastní rukou jsem jej podepsala a vlastní pečeť přitiskla. Dáno v Košumberce v domku mém u Chlumku dne 6. října L. P. 1690. Marie Maxmiliana Eva Hysrlová, vdova, rozená hraběnka ze Žďáru. Václav Rudolf Haugvic z Biskupic, Václav Celler p. z Rosenthalu, Jaroslav Vilém Hoberg z Hindersdorfu.«

V témž pátém kvaternu zemských desk kupních, barvy citronové z r. 1690 »die Lunæ post festum S. Martini«, to jest 13. listopadu, jest *kodicil* hraběnčin k testamentu výše uvedenému, z něhož vyjímám: »Já .... prohlašuji touto listinou, jíž se říká kodicil, ježto v testamentě zůstavila jsem si právo jej změniti, i přidávám toto: odporoučím totiž kostelům na panství Košumberském sv. Bartoloměje v městě Luži 150 zl. rýnských, ve vsi Jenšovicích nejsvětější Trojici a ve Voleticích sv. Jiřímu po 100 zl. rýnských. Dále 1. Poddaným mého dílu na panství Košumberském a Roubovickém odpouštím všecky dávky jak peněžité, tak obilní, vyjma poslední rok před mou smrtí. Aby totéž otcové jesuité residence košumberské svým poddaným učinili na mou památku, vroucně žádám. 2. Třem chudým pannám dcerám rytíře Konárovského, totiž Veronice, protože mou zemřelou dceru a její dítky vychovala, 150 zl., ostatním dvěma po 50 zl. poroučím a aby jim dům, kdež po mnoho již let bydlí, byl ponechán až do jejich smrti, prosím. 3. Jasné panně Sibyle Magdaleně Dobřenské z Dobřenic, která po mnohá již léta u mne jest, ke mně uctivě se chová a mně v nemoci obsluhuje, odkazuji 2000 zl. 4. Zuzaně Kateřině Horecké od dávna již mé hejtmance, jež mi od mládí věrně a poctivě sloužila, 400 zl., Samueli Horeckému, jejímu manželu a mému bývalému poctivému hejtmanu, 100 zl. zůstavuji. 5. Rovněž Františku Horeckému, nynějšímu správci mému (mimo služné, jež mu zapraviti mám až do své smrti), 100 zl. zanechávám. 6. Všem, kdož mi slouží, jak mužským tak ženským a polním dělníkům a dělnícím a rodinám, jež při mé smrti na mých statcích budou, mimo služné jim dávané, by dána byla polovina ročního služného, ustanovuji, aby ihned za mou duši k Bohu všemohoucímu se modlili... Na potvrzení toho i tento kodicil vlastní rukou jsem podepsala a vlastní pečetí opatřila... Dáno v Košumberce v domku mém u Chlumku dne 6. října 1690.« Podepsaní jsou titéž jako na závěti.

Bezděka píše o Hysrlové:[190]) »Své skvosty od zlata, stříbra, drahého kamení zanesla v oběť do kostelíka Chlumeckého,[191]) jejž opatřila i zásobila stříbrným nádobím, svátostnicí (monstrancí), kalichy, lampami, rouchy, k jichž ušití neb vyšívání ráda svou rukou napomáhala. Pokud jí bylo lze, bývala den co den na několika mších svatých, slzy roníc. Vždycky v neděli a ve svátek chodila k svaté zpovědi a k svatému přijímání. Jsouc hned z mládí neduživá, krotila přece tělo své prodlouživším modlením na kolenou, lačněním a tuhým ostříháním církevního postu; do vůkolních kostelů, ba až do chrudimského chrámu sv. Salvatora putovávala pěšky. Suché lámání, kteréž ji mnoho let trýznilo, snášela trpě-

[190]) Drahé kameny 498. — [191]) Vše obšírně [zejména její fundace, založení Chlumku a residence] podáno již ve stati „Chlumek a jesuité.“ Rovněž v té stati vylíčen pohřeb Hysrlové.

livě, vůli svou srovnávajíc s nejsvětější vůlí Otce nebeského. Tato chudých a nemocných lidí laskavá matka navštěvovala jich a potěšovala: nohy jim umývala; léků, pokrmů a oděvů poskytovala; zemřelým pak slušného církevního pochování ustrojovala. Chudým dítkám rozdávala knížky a šaty, poutníkům svaté obrázky a růžence. S poddaným lidem vždycky zacházela milostivě, témuž před svým zesnutím odpouštěla všecky dluhy; štědře pamatovala na domácí své služebnictvo.«

Maria Maxmiliana Eva Teresia Hysrlová jest, jak z poddaného náčrtku plyne, jasným zjevem v dějinách XVII. století, paní srdce ušlechtilého, měkkého, dobrotivého, jednou z těch osob, jež o obnovení víry našich otců, o katolictví v Čechách velikých získaly si zásluh. *Věky uplynuly* od té doby, ale jméno Marie Maxmiliány žije v ústech i srdcích mnoha tisíců těch, kdož Chlumek spatřili. V pravdě Chlumkem postavila si pomník »ære perennius« (= nad kov pevnější), jenž věkům ještě budoucím bude hlásati mocně, jak šlechetné bylo její srdce, jak zbožná, Bohu a církvi oddaná duše její. (Pokračování.)

Památnosti farní osady Sloupnické.

Dle zápisků † děkana Jana Al. Dremla sestavil P. Antonín Rejzek S. J.

(Dokončení.)

III.

Prvofarář kněz Dvorský, nábožný a horlivý, měl v Sloupnici hned na počátku mnoho práce. Dům farní, od 130 let opuštěný, byl na krovech i stěnách dřevěných shnilý, farní registra a spisy byly vlhkem zkaženy; nebylo tam vůbec pobytu. Původní farní kostel byl nepatrná kaple s oltářem, před níž byla ze dřeva vroubená síně pro lid na místě kostelní lodi, ale i ta síň již poloshnilá byla na svalení. Bylo tedy zapotřebí nové stavby i kostela i fary. Proto se rozběhli osadníci sloupničtí do měst a míst blízkých i dalekých a sbírali almužny na ony stavby. Farář Dvorský když to vše uvedl do pořádku, r. 1725, odešel nafaru v poutnickém místě Luži, kamž ho jesuité jako majitelé statku Košumberského povolali. Tam zemřel r. 1744. Jeho nástupcem v Sloupnici byl kněz Jakub Kodym (1725—1735), který pobožnost zveleboval. Další farář Frant. Brouček tu pracoval 1735—1767 s velikými obtížemi. Císařovna Marie Terezie měla o Slezsko trojí válku s pruským králem Bedřichem II. v letech 1741—42, 1744—45, 1755—63, vojsko nepřátelské vpadalo do Čech i Moravy, s vojáky přicházeli protestantští agitátoři, sváděli lid sedlský od katolické víry a rozdávali buď kacířské anebo nevěrecké knihy, českým jazykem v Prusku tištěné. Byla prý v Prusku zvláštní společnost, která vysílala do Čech hlasatele své víry a rozesílala množství bludných knih, jichž v Sloupnici, Džbánově, ve Voděradech, Jehnědi a Heřmanicích bylo množství nalezeno, jak sami domácí lidé vyznali, když nastalo úřední vyšetřování. Účinek oněch zjevných i tajných agitací byl patrný, neboť bylo na Litomyšlsku mnoho těch, kteří se odvrátili od církve, ba mnozí putovali za večeří Páně až do českých obcí protestantských v Uhřích. Za to byli potom trestáni vězením, a ostatní museli se očišťovati přísahou, že od víry neodpadli. Podobné zku-

šenosti jako farář Brouček měl jeho nástupce Frant. Hartmann (1767—1781) i další farář Jan N. Hradecký (1781—1811). Vypukla totiž r. 1778 nová válka s pruským králem Bedřichem o bavorské dědictví. Opět se v Čechách, zvláště ve východních krajích, hemžilo protestantskými emissary z Pruska vyslanými, a když r. 1779 nastal mír a s ním i nové vyšetřování a pátrání po kacířích a jejich knihách, tu vyšlo na jevo, jak velké škody způsobila ta cizí propaganda nekatolická v osadách okolo Litomyšle. Zvláště v Krouné a v Bučicích se ukrývali agitátoři a svůdcové a pletli rozumy lidem, ujišťujíce, že přijde svoboda náboženství a že víra katolická zahyne. Farář Hradecký zapsal k 13. říjnu 1781, co před úřadem seznáno bylo o Václavu Švábovi z Horní Sloupnice. Mluvil prý takto. „Vy kněží nás dobře nevedete. Svatí nemohou nic pomoci, nic vyprositi; očistec je na světě, a po smrti je očistec kněžský měšec; papež je antikrist; kdo se za mrtvé modlí, jakoby chciplému koni ovsa dával; růženec čertův bič; obrazové svatých jsou modly; již brzy bude dobře, od půlnoci přijde pomoc; víra katolická bude od katů dobita, a evandělická do soudního dne bude trvati. Dlouho-li ta šelma bude panovati?“ Jiní podobně mluvili: „Přijde takový král, který nebude vaší víry, nebude věřiti v obrazy a svaté. Přijde Turek a vyhladí katolickou víru. Není očistce ani pekla, toť mámení kněžské. Přijde svoboda ve víře.“ Tak se mluvilo před vydáním tolerančního patentu, který od císaře Josefa udělen byl protestantům konfessí augsburské a helvetské dne 23. října 1781.

Po vydání toho patentu se ukázalo, jak bujně účinkovaly na farnosti Sloupnické agitace pruských emissarův a čtení knih jimi roztrušovaných. Velká část osadníků v obojí Sloupnici a ve Džbánově přihlásila se k nauce Kalvínově a k církvi helvetské. Ale bylo mezi nimi značné množství těch, kteří sice od katolické víry odpadli, ale přihlásiti se nechtěli ani k vyznání augsburskému, ani k helvetskému jako náboženští blouznivci a nihilisté. Úřední komisse od státu nařízené přicházely do Sloupnice, povolávaly ty nihilisty k výslechu, ale marné bylo nucení, aby tito se přihlásili buď k církvi katolické, buď k evangelické. V protokole zapsáno bylo o nich, že špatně rozuměli tolerančnímu patentu, nedávali děti křtíti, slovo Bůh nechtěli vyslovovati, nechodili do kostela, dítky neposílali do školy, pravili, že nemají žádného náboženství, v neděli pracovali na polích, nechtěli státi pod žádnou literou zákona, říkajíce: „já zůstávám v pokoji“, vdovy říkaly: „pošel mi muž“. Ani své jméno ani číslo domu nechtěli udati. Marné bylo všecko nucení úřední; ještě r. 1809 zapsal farář Jan Hradecký jména 38 osadníků v Sloupnici a Džbánově, kteří nevěřili nic.

IV.

Sloupničtí a Džbánovští, kteří se přihlásili k vyznání helvetskému, podřízeni byli zprvu duchovní správě pastora v Krouné, který poprve k nim přišel 22. dubna 1783, v Dolní Sloupnici jim přisluhoval ve statku Martina Mikuleckého, v Horní Sloupnici ve statku Mikuláše Mikuleckého a navštívil též faráře Jana Hradeckého. Však 18. června 1783 ustanoven byl pro Sloupnici vlastní pastor, Jan Brezay z Uher, a poprve kázal 17. srpna v stodole Mikuláše

Mikuleckého. Vlastní modlitebnici vystavěli helveti v Sloupnici teprv r. 1795. Rychlejší byli helveti v sousedním Džbánově, kteří si modlitebnici postavili již r. 1785.

Pokojného spolubydlení dvou náboženských stran v jedné obci tehdáž nebylo a to pro výbojnou povahu akatolíků. Již 6. září 1783. hned po installaci pastora Brezaye. byla socha sv. Jana Nepomuckého na návsi porouchána, když sražena ji byla koruna s hvězdičkami. Potom 29. dubna 1784 z té sochy uražena byla ruka a k rameni přivázána husa. R. 1785 dvakrát škůdcové oknem vlezli do kostela a pobrali kostelní prádlo. Byli nekatolíci, a jména jejich jsou v pamětní knize farní zapsána. Ovšem že ony rouhavé skutky nezůstaly bez trestu. Výtržnosti náboženské se tu opakovaly. Helveti to, co na kázání slyšeli od bojovného pastora, katolíkům říkali do očí, světská vrchnost vždy tu zakročila a vinníky trestala vězením v Litomyšli. Jednou sedlka „Podškolačka" pro rouhání a vzdory vedena byla v železích na úřad a mimojdoucím za „Pavličku" se vydávala, volajíc: „Aj což! Vždyť Pavel také tak do Říma putoval!"

Katolický farář Jan Hradecký měl v Sloupnici ovšem těžkou práci a zakoušel mnoho strastí. Po něm následovali faráři Jakub Velech (1811—1817). Josef Vejda (1817—1827) a Jan Buřval (1827 až 1855), všichni rodilí z Litomyšle, neboť magistrát litomyšlský jako patron a kollator dosazoval k faře Sloupnické jen kněží v Litomyšli rodilé. Farář Buřval ve svém úřadě byl nucen k veliké ostražitosti vůči tehdejšímu pastoru Fišerovi velice bojovnému, který jakožto katolík se narodil v Čermné, ale že vyrostl mezi helvety, odpadl od víry, kdežto bratr jeho věrně zůstaval katolíkem a v Sloupnici vykonával svatou zpověď. Vystupování pastora Fišera, za něhož ve Sloupnici a Džbánově se šířily spisy, které vydal slezský odpadlec Johannes Ronge, budilo pozornost politických úřadů; dne 27. května 1845 poslal mu krajský úřad Chrudimský dekret, v němž mu bylo oznámeno, že jako člověk státu nebezpečný jest vzat pod úřední dozor. Pastor Fišer však honosil se, že v té krajině probudil helvetskou církev, která tu dosud spala.

Tak, jak poměry v Sloupnici stály, byla potřeba, aby na katolické straně tam vystoupil kněz způsobilý, který by dovedl bojovnému pastoru čeliti a katolíky v obci držeti pohromadě a ve víře je tvrditi. A takový se nalezl, když 13. září 1847 přistěhoval se na kaplanku sloupnickou kněz *Jan Alois Dreml*, sice rodilý Němec z Jedlové (Schönbrunn), ale češtiny dokonale mocný. On r. 1841 po odbytí I. roku bohosloveckých studií vstoupil v Štýrském Hradci do noviciátu Tovaryšstva Ježišova, ale pro nedostatečné zdraví zase vystoupil a vrátil se do vlasti české, aby dostudoval theologii, a vysvěcen byl na kněze diecése Hradecké. Tak zavítal do Sloupnice jako pomocník faráře Buřvala, který mu dopřál volnosti k působení rozhodnému a šťastnému. Přišel v pravý čas, když se roznášelo, že pastor Fišer sváděl šest lidí k apostasii. Tu způsobil nový kaplan r. 1848, že pastor byl u ouřadu žalován z proselytství a rozšiřování kacířských knih mezi katolíky. Naopak zase žaloval pastor na kaplana Dremla, že se protiví náboženské snášelivosti; však v tehdejší době divně pohnuté úřad poručil oběma stranám utišení, zvláště když pastor žalobu svou odvolal pod tou podmínkou, že kaplan šetřiti bude tolerance. A hle, roku 1848—1849 bylo mnoho

odpadův od víry katolické, jednou 26, po druhé 50 na farnosti Sloupnické. To způsobilo takové podivení, že r. 1850 přišel z ministerstva dotaz po příčinách. K tomu nebylo jiné odpovědi, než že odpadlí byli nevědomí a nepobožní čeledínové a podruzi, jimž hospodáři slibovali o záhon pole více k užívání a zvýšení jejich mzdy. Jiná příčina ubývání katolíků v osadě byla smíšená manželství, kterých r. 1848 bylo zde asi 100, a v takových domácnostech měly výbojné polovice vždycky vrch a vládu. Za takových okolností dával si kaplan Dreml velkou práci, aby katolické osadníky tvrdil slovem Božím za katoliky uvědomělé, ve víře utužilé a k obraně proti jinověrným útokům vždy pohotové. Toho i docílil, když řečnil z kazatelny se zápalem apoštolským, sám pak dával příklad života pobožného v střídmosti a pokoře.

Dne 13. února 1848 slavili evangelíci sloupničtí ordinaci k stavu duchovnímu Karla Molnara, syna někdejšího pastora v Sloupnici. Sjeli se k tomu superintendenti lutheranský a helvetský a s nimi šest pastorů; rolníci přivezli ordinanda na voze o čtyrech koních v průvodu banderia 28 jezdcův a od radnice znělo mocné troubení a bubnování. Tehdáž složil úřad svůj místní rychtář po šestiletém úřadování, horlivý katolík, jejž strana helvetská vinila s nesnášelivosti, obžalovala jej u magistrátu v Litomyšli, u krajského úřadu, u zemského gubernia, naposled u samého císaře Ferdinanda, ale všude byli odmrštěni. Při nové volbě rychtáře 25. dubna 1848 srazili se katolíci sloupničtí v pevné řady a zvolen byl katolík.

Náboženská horlivost kaplana Dremla nesla ještě jiné plody. Hlavní oltář v kostele Sloupnickém, starý a vetchý, sesul se. Než mohl zřízen býti nový, konány byly služby Boží u postranního oltáře sv. Vavřince. Na ten oltář postavil kaplan obraz svaté mučedlnice a divotvorkyně Filumeny, jejíž úcta od r. 1802 po všem katolickém světě se rozšířila. Kaplan sám byl jejím zvláštním ctitelem; jeho působením se tu ujala úcta k té světici tak, že z blízka i daleka přicházeli sem poutníci, tak že do 10.000 lidí se zde scházelo a do 1000 kajícníků přistupovalo k svátosti oltářní. K tomu napomáhaly hojné odpustky z Říma udělené. Straně nekatolické byla ta oslava sv. Filumeny, jakož i úcta sv. Jana Nepomuckého nepohodlná, i ulevovali si rouhavými vtipy. Jeden takový jest zapsán v pamětní knize farní: „Fiflena s Jankem bude míti svatbu.“ To promluveno bylo 12. srpna 1849, den po pouti k sv. Filumeně, a 13. srpna přišel původce toho rouhání k hroznému úrazu. V úvoze přejet byl vlastním vozem, až mu kosti z těla vyčnívaly; nazejtří z toho zemřel; tělo jeho zčernalo a zpuchlo, že rakev musila sevřena býti provazy.

K r. 1849 jest také poznamenáno, že evangeličtí osadníci odepřeli povinný desátek faráři katolickému a uvalili na sebe vojenskou exekuci.

Zatím kaplan Dreml horlivě pracoval; z milodarů pořídil nový hlavní oltář, křížovou cestu a obnovu kostela vně i vnitř. R. 1850 byla ve Sloupnici sv. missie, rok na to obnovena a opakovala se r. 1860. Mezi katolickým obyvatelstvem povstaly nábožné družiny dle stavu, spolek mužů, spolek žen, jiný pro mládence, jiný pro

panny; kaplan Dreml s každým stavem pracoval zvlášť, poučoval, probouzel a katolické uvědomění v lidu tvrdil tak, aby své víry nade všecko jiné si vážili. Přípravy k těm častým řečem duchovním stály jej mnoho práce a modlitby, často až hluboko do noci.

R. 1855 řádila v Sloupnici cholera jako morová rána po celých šest neděl. Zemřel v tom moru farář Jan Burval, i starosta obce Josef Podhájský, muž plný zásluh, který před smrtí sám 10. srpna pozdě večer přišel do kostela, aby se dal zaopatřiti k cestě na věčnost. Za těch šest neděl tu zemřela 101 osoba, ale více než dvě třetiny nemocných se uzdravilo. Za toho času kaplan Dreml jako farní administrátor pilně chodil k nemocným a bez omrzení snášel vedro apoštolské.

Všecky tyto zásluhy Dremlovy vděčně uznávala konsistoř Hradecká a zasazovala se u městské rady v Litomyšli o to, aby při budoucí volbě faráře sloupnického ustoupila od posavadního zvyku, voliti jen své rodáky k tomu úřadu, ale aby volila horlivého administrátora Dremla. O tom zvěděl kněz Dreml a spěchal do Hradce, aby na kolenou pokorně prosil nejd. biskupa Hanla, by ho ušetřil toho důstojenství a břemene; ale biskup nepovolil, městská rada v Litomyšli provedla volbu dle jeho přání, a tak byl zasloužilý kaplan Dreml r. 1857 investován na faru Sloupnickou, kterou potom spravoval 18 let. Jako farář pracoval v tom směru jako dříve. Znal dobře, že hlavní oporou katolického ducha v rodině jest žena ve víře uvědomělá, v pobožnosti příkladem svých dětí. Takového ducha ale má buditi škola již od nejnižšího stupně. Proto ve svých výdajích se uskrovňoval, strádal, vyhledával dobrodince, sbíral milodary, až se mu podařilo v Sloupnici vystavěti velikolepý klášter pro milosrdné sestry sv. Karla Borromejského, v něm zařiditi pensionát pro dívky dospělejší a dvoutřídní dívčí školu, aby tu katolické dívky po katolicku byly vychovávány a jednou aby z nich byly dobré matky katolických dětí ve víře pevných a stálých. Klášter Sloupnický byl dokonán a posvěcen r. 1868.

Kněz Jan Alois Dreml, od biskupa vyznamenaný titulem děkana, byl také vřelým ctitelem blahoslavené Anežky Přemyslovny; naléhavými prosbami způsobil u kardinála-arcibiskupa Bedřicha ze Švarcenberka, že zakročeno bylo u papežské stolice o její prohlášení za blahoslavenou. Po náležitém processu konala se slavnost beatifikace 3. prosince 1874. Děkan Dreml zemřel 54letý v Sloupnici 28. října 1875; žil a umřel jako světec, a památka jeho blahá žije podnes v srdcích osadníků, což osvědčila katolická obec v Sloupnici při sv. missii r. 1900 a při obnově její r. 1902, kdy všichni katolici z osady až do posledního přistoupili k stolu Páně. Čest budiž farnosti tak probudilé a nábožensky uvědomělé!

V klášteře školních sester terciářek sv. Františka v Slatiňanech žijí a jako učitelky blahodárně působí tři sestry Zahálkovy, rozené v Sloupnici v letech 1841—1850, a to M. Hyacinta, M. Jakoba a M. Adalberta; všecky tři bývaly členy družiny panenské v Sloupnici a chovají kněze Dremla ve vděčné paměti.

Korunovace císaře Karla VI. na krále českého dne 5. září 1723.

Z Lothových letopisů podává *Dr. M. Kovář.*

(Dokončení.)

Veškeří stavové čeští vzdávají nově korunovanému králi svému náležitou čest. Když tím Jeho Veličenstva královská korunovace a nastolení bylo dokončeno, odšoupli císařští komorníci klekátko a postavili je v levo od trůnu na zemi. Jeho Vel. zůstal seděti, i předstoupil nejvyšší purkrabí a hluboce se Jeho Veličenstvu pokloniv, hlasitě oslovil pány stavy a k přiznání ke koruně je vyzval těmito slovy v jazyce českém: *Pojďme a přiznávejme se k našemu korunovanému králi a dědičnému nejmilostivějšímu pánu!*

Načež on sám první hned učiniv počátek, poklekl před Jeho Veličenstvem a dvěma prsty dotekl se koruny na hlavě Jeho cís. a král. Veličenstva z předu na čele, kde byl zasazen veliký, překrásný a nanejvýš stkvostný safír; potom vstav a hluboce se ukloniv, odstoupil zase na pravou stranu na své dřívější místo; pak následovali týmž způsobem ostatní nejvyšší hodnostáři zemští stavu panského, po nich zmíněná 3 knížata slezská, z nichž kníže Lichtenstein první, pak knížata říšská v království usazená, potom tajní radové, všichni dle hodnosti, dále ostatní osoby stavu panského a rytířského, které byly v přesbytáři, a to každý stav mezi sebou pomíchaně, ze stavu městského toliko připomenuti 3 purkmistři tří král. měst pražských; každý z nich pokleknuv, položil dva prsty s náležitou úctou na korunu a Jeho Vel. jednomu každému nejblahosklonněji sklonil hlavu in signum affectus regii (na znamení královského dojetí).

Ti nejvyšší však hodnostáři zemští, kteří měli král. odznaky v rukou a funkce nějaké před trůnem, jako nejvyšší dvormistr zemský se svou berlou a nejvyšší maršálek zemský s mečem i nejvyšší korouhevníci se svými korouhvemi, zůstali na svých místech.

Zapěje se Te Deum laudamus a poprvé vystřelí se z pušek a děl. Když tento úkon byl skončen, přinesena opět přední část trůnu, t. j. klekátko a přišoupnuto před Jeho Vel. na bývalé místo. Mezi tím arcibiskup, na hořejším stupni oltáře stoje, po pravém boku Jeho Veličenstva, dav si dříve sejmouti infuli, zapěl „Te Deum laudamus" (Tě Boha chválíme), kterýžto chvalozpěv ihned zpíván od zpěváků za průvodu hudby všech nástrojův, i trub i bubnův. Vojsko venku stojíc připraveno, pěchota i jízda, jakož i setniny měšťanské, taktéž i dělostřelectvo na hradbách rozestavené na dané z kostela znamení vystřelily první salvu, i máváno praporem na báni věže svatovítské a ve všech kostelích pražských zvoněno všemi zvony.

Když při chvalozpěvu tom došlo ke slovům: „Te ergo quæsumus" (Tě tudíž prosíme), všichni poklekli, jen Jeho Vel., ježto stavové stále ještě se dotýkali jeho koruny, zůstal seděti. Po skončeném chvalozpěvu arcibiskup, jenž po všechnu tu dobu s duchovenstvem stál na zmíněném místě u Jeho Vel., řikal nad ním z pontifikálu bez nitry stoje tyto verše a modlil se pak modlitbu:

V. „Firmetur manus tua et exaltetur dextera tua.
R. Justitia et Judicium præparatio sedis tuæ.
V. Domine, exaudi orationem meam.
R. Et clamor meus ad te veniat.
V. Dominus vobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.[1])

Oremus.

(Bez mitry.) Deus, qvi victrices Moysi manus in oratione firmasti, qvi qvamvis ætate langvesceret, infatigabili sanctitate pugnabat, ut dum Amalech iniqvus vincitur, dum profanus nationum populus subjagatur, exterminatis alienigenis, hæreditati tuæ possessio copiosa serviret, opus manuum tuarum piâ nostræ orationis exauditione confirma. Habemus et nos apud te, sancte Pater, Dominum Salvatorem, qvi pro nobis manus suas extendit in cruce. per qvem etiam precamur, Altissime, ut tua potentia suffragante, universorum hostium frangatur impietas, populusqve tuus cessante formidine te solum timere condiscat. Per eundem Christum Dominum nostrum. R. Amen.“[2])

Po té modlitbě arcibiskup odebral se zase, maje infuli na hlavě, ke svému faldistoriu, postavenému ke stěně na rohu epištolním, i s duchovenstvem, jež s ním bylo u trůnu, a zapěl Alleluja, načež v tichosti četl evangelium; zatím královští assistenti uchýlili se ke svým taburetům, postaveným po obou stranách trůnu; Jeho Veličenstvo pak, sedě až dosud a drže žezlo a říšské jablko, vstal a tyto oba klenoty odloživ na polštář nejvyšším hodnostářům zemským, kteří je z počátku nesli, poklekl na klekátko.

Ve mši sv. se pokračuje. Potom četlo se sv. evangelium, při němž 4 císařští panoši drželi komorní pochodně z bílého vosku před oltářem, načež Jeho Veličenstvu dáno evangelium k políbení od arcibiskupského assistenta biskupa královéhradeckého, před nímž kráčel císařský obřadník s cis. dvorním kaplanem, který jakožto druhý diakon zpíval evangelium a je pak nesl až ke trůnu, a tu Jeho Vel. pobožně je políbil.

Při počátku evangelia Jeho Vel. vstav s klekátka, vzal žezlo a říšské jablko od nejvyšších hodnostářů zemských a zůstal, drže je v ruce, státi po dobu evangelia a po něm jim je zase odevzdal.

Císař mnohé pasuje na rytíře sv. Václava. Za Creda kleče modlil se Jeho Vel. až k verši: „Et incarnatus est“ (a vtělil se), při čemž všichni v choru přítomní poklekli, a když po tomto verši

[1]) V. Posílena budiž ruka Tvá a povýšena pravice Tvá.
R. Spravedlnost a rozsudek soudní příprava sídla Tvého.
V. Pane, vyslyš modlitbu mou.
R. A volání mé přijdi k Tobě.
V. Pán s vámi.
R. I s duchem Tvým.

[2]) Modleme se. Bože, jenž jsi vítězné ruce Mojžíšovy modlitbou posílil, kterýž, jakkoli stářím ochaboval, neúnavnou zbožností bojoval, aby, až povalí se nepřátelský Amalech, až světský národ národů se podrobí, vypuzením cizozemců dědictví Tvému hojná držba sloužila, dílo rukou svých utvrzuj zbožným vyslyšením naší modlitby. Máme i my u Tebe, Otče svatý, Pána Spasitele, který pro nás ruce své rozepial na kříži, skrze nějž i prosíme, Převznešený, aby se přispěním Tvé pomoci veškerých nepřátel zlomila bezbožnost a lid Tvůj při zmizení strachu Tebe jediného báti se naučil. Pro téhož Krista Pána našeho, R. Amen.

klekátko od cis. komorníkův opět bylo odšoupnuto, předstoupil nejvyšší dvormistr zemský se svou berlou a hluboce se ukloniv před oltářem i před Jeho cis. a král. Vel., ohlásil nejprve ty, kteří se měli pasovati na rytíře; tito stáli za dolejšími lavicemi po levé straně veliké tribuny, zřízené pro diváky, t. j. za kazatelnou u mříže, dostavivše se buď v pláštících, buď v jiném čistém oděvě. Nejvyšší dvormistr pak je každého jménem volaje vybídl, aby předstoupili; i dostavili se tito císařští komoří (titulo toto):

Conte Haro, conte Besora, conte Monte Santo, hrabě František Krištof Khevenhüller, conte Cervelon, hrabě Jan Julius Hardegg, hrabě Gundemar Starhemberg, hrabě Jan Albert de Saint Julien, conte Eryl, hrabě Felix Arnošt Mollard, markýz Pazeco, hrabě Amadeus Rabutin, hrabě Leopold Königl, hrabě František Stahremberg, hrabě František Karel Kolovrat, hrabě Leopold Paar, conte Villa Frangueza, markýz Gelerati, hrabě František Antonín Lichtenstein, principe Pio, hrabě Ludvík Batthyány, hrabě František Arnošt Thierheim, hrabě Antonín Romuald Collalto, hrabě Jindřich František Šlik, hrabě Ferdinand Harrach, hrabě Ferdinand Lamberg, hrabě Ondřej Hamilton, hrabě Jan Vilém Trautsohn, hrabě Ferdinand Daun, hrabě Otakar Stahremberg, hrabě Jan Ferdinand Kuefstein.

Ze šlechticův a jiných osob pasováni tito: hrabě Cavriani, hrabě Kazimír Kupferwald, plukovník pluku Sickingova svob. pán Magauli, plukovník pluku Caraffova svob. p. L'Huillier z Edeleni, podplukovník pluku Herbersteinova Petr Gueldi z Diesenau, Sickingovu pluku přidělený podplukovník Rösler, Václav Josef Markvart z Hrádku, Antonín František z Boulu, Jan Ludvík z Bomaxu, František Gežovský z Lubu, Jan Karel Zichy ze Znorizy, král. rada appellační, Jan z Isendicku, Václav ze Streitbergu, Balduin Urbain, Ferdinand z Mosern a Jan Matěj Ludovici z Clarence.

Všichni tito „creandi equites" (kteří mají na rytíře býti pasováni) předstoupili jeden po druhém před trůn Jeho Vel., jenž se na něm posadil, poklekli na stupních trůnu a byli mečem sv. Václava, jejž držel Jeho Vel. oběma rukama, pořadem prve jmenovaným, nepředbíhaje tím jinakou jejich důstojnost, pasováni na rytíře, a to trojím uderením na levé rameno; potom každý vstal a hluboce se pokloniv, odebral se na své místo dřívější, Jeho Vel. pak dokončiv obřad pasování na rytíře a podav meč nejvyššímu maršálkovi zemskému, který jej zase obnažený držel, povstal s trůnu a poklekl na klekátko zatím zase přinesené.

Císař podává obět arcibiskupovi před oltářem. Když Credo bylo dozpíváno, následovalo obětování. Arcibiskup dokončiv je modlitbami a vzav mitru na hlavu, postavil se před faldistorium, doprostřed oltáře postavené, a když Jeho cis. a král. Vel. provázen dvěma assistenty svými, před nimiž kráčela ostatní družina, přišed zase k oltáři, poklekl na polštář, od nejvyššího komoří zemského položený na předposlední stupeň, přistoupil k němu a podal mu stoje patenu k políbení, načež se posadil na faldistorium.

Potom od assistenta arcibiskupova světícího biskupa Mayerna odevzdány pozlacené a postříbřené dva bochníčky chleba i dva soudky vína úřadům dědičným, kteří je byli přinesli do choru a

od těchto dány prvnímu assistentovi královskému, stojícímu po jeho pravém boku. Tento odevzdával je Jeho Veličenstvu, jenž je zase podával arcibiskupovi a přidal k tomu 30 za tím účelem zvláště ražených těžkých zlatých dukátů na stříbrné misce pozlacené, podané jemu od nejvyššího komoří zemského, klečícího po levém boku jeho. Arcibiskup dary ty kázal položiti na oltář při straně epištolní.

Císař ubírá se opět na svůj trůn a obdrží incensum (poctu zapáleným kadidlem). Potom Jeho Vel. v průvodě odebral se ke král. trůnu, kdež poklekl na polštář; arcibiskup sedě pak, umyv si ruce, po odstranění faldistoria kadidlem okuřoval oltář, po čemž i Jeho cís. a král. Vel. od prvního arcibiskupského assistenta obdržel stoje incensum s týmiž obřady, jaké byly při evangeliu, a potom zase poklekl.

Když arcibiskup jal se zpívati præfaci, dal si Jeho Vel. od nejvyššího purkrabí sníti korunu, ač to jindy bývá až při sanctus, a položiti ji na hořejší část klekátka na zlatotkaný polštář v pravo, a nejvyšší komoří zemský smekl mu též červeně atlasovou čepičku a dal ji držeti, jako prve, podkomoří zemskému.

Obřady při sanctus a po něm. Salvy vojenské. Následovalo dle pořadu sanctus, při němžto všichni poklekli mimo nositele klenotů korunovačních a nejvyšší korouhevníky dědičné, kteří zůstali ještě státi; 6 císařských panošů klečících před oltářem drželo bílé voskové pochodně hořící. Při pozdvihování poklekli i stojící dosud nositelé klenotův a dědiční korouhevníci; nejvyšší maršálek zemský sklonil meč koncem dolů, rovněž i korouhevníci sklopili korouhve k zemi.

Po pozdvihování povstali nositelé klenotův a nejvyšší hodnostové zemští a dědiční korouhevníci, vzhůru pozdvihše meč a korouhve, i vystřelena druhá salva z malých a hrubých kusů, máváno zase praporem na báni věžní a zvoněno opět všemi zvony pražskými.

Po slovech: „Pax Domini sit semper vobiscum“ (pokoj Páně budiž vždycky s vámi) opět velice příjemně zavířily trubky a bubny na všech 4 kruchtách.

Po Agnus Dei dán Jeho Veličenstvu od arcib. assistenta biskupa královéhradeckého za týchž obřadů, jako shora při evangeliu, za průvodu dvou cís. panošů, nesoucích komorní pochodně, pacifikál k políbení, jakož i aspersorium (pokropení svěcenou vodou z kropenky), od cís. obřadníka přinesené, jež Jeho cís. a král. Vel. kleče políbil a přijal.

Císař jde k sv. přijímání. Když dospěla mše sv. ku přijímání, byl Jeho Vel., před nímž kráčel nejvyšší dvormistr zemský, od svého duchovního assistenta veden k hlav. oltáři, kdež poklekli všichni, avšak Jeho Vel. na hořením stupni oltáře, a to bez polstáře, protože Jeho Vel. jej z vrozené a zděděné úcty k nejsv. svátosti dal položiti stranou, jeho oba assistenti však poklekli za ním na předposledním stupni, i klekli si všichni ostatní kolem stojící na svých místech.

Veškeré duchovenstvo klečíc modlilo se hlasitě: „Confiteor“, (vyznávám se) a Jeho Vel. z rukou arcibiskupových s největší zbožností přijal nejsv. svátost oltářní, jakož i z jeho kalicha první abluci, k nížto císařský obřadník nalil vína od cís. kostelníka při-

chystaného, při čemž drželi roušku oltářní, ode dvora přinesenou, nejvyšší purkrabí pražský a nejvyšší dvormistr zemský, kteří klečeli proti sobě, onen na pravo, tento na levo; nejvyšší dvormistr zemský roušku tu držel rukou levou maje v pravé berlu. Nejvyšší maršálek zemský šel s Jeho Veličenstvem k oltáři po levé straně s obnaženým mečem sv. Václava a sklonil jej špičkou dolů, když Jeho cís. a král. Vel. u oltáře poklekl, rovněž tak korouhevníci drželi korouhve k zemi.

Když pak Jeho Vel. odstoupiv od oltáře, vracel se v průvodě ke trůnu, kráčel před ním nejvyšší maršálek zemský, drže meč zase vzhůru, ale korouhevníci pozdvihli korouhve své teprv pak, když se Jeho Vel. vrátil na trůn.

Císař arcibiskupem požehnán. Když po sv. přijímání Jeho Vel. doprovozen byl ke trůnu a mezi tím arcibiskup, předsevzav oboji abluci, maje pak infuli na hlavě, umyl si ruce, Jeho Vel. poklekuv u trůnu, dal si od nejvyššího komoří zemského vložiti na hlavu atlasovou čepičku a od nejvyššího purkrabí vstaviti královskou korunu. Arcibiskup pak stoje před oltářem, obrácen jsa tváří k Jeho cís. a král. Vel., a dav si sejmouti infuli, požehnal mu modle se:

„Omnipotens Deus, qvi te populi tui voluit esse Rectorem, ipse cœlesti benedictione sanctificans, æterni Regni faciat esse consortem. Amen.

Concedatqve tibi contra fidei Christianæ hostes visibiles et invisibiles victoriam triumphalem, et pacis et qvietis Ecclesiasticæ felicissimum te fieri longe lateqve fundatorem. Amen.

Qvatenus te gubernacula Regni tenente, Populus tibi subjectus Christianæ Religionis jura custodiens, undiqve pace trangvilla perfruatur, et te in concilio beatorum collocato, æterna felicitate ibidem pariter tecum gaudere mereatur. Amen.

Qvod ipse præstare dignetur, qvi vivit et regnat in sæcula sæculorum. R. Amen.[3])

Potom arcibiskup dokončil mši svatou. Za posledního evan-, gelia však obyčejné odpustky přohlášeny od Jana Petra Deckerta-prælata scholastika u sv. Víta jako diakona s prælátem a arci, diakonem u sv. Víta Janem Mořicem Martinim jako subdiakonem kteří oba v infulích arcibiskupovi přisluhovali.

Třetí salva z kusů malých a velkých. Císaři se ode všech stavů blahopřeje ke korunovaci šťastně dokonané. Před tím hned po slavném požehnání od arcibiskupa uděleném byly od vojska a měšťanských sborů výstřely radosti dány po třetí, z děl na všech místech vystřeleno, praporem máváno na báni věže kostela sv. Víta a všemi

[3]) Všemohoucí Bůh, kterýž chtěl, abys byl ředitelem národa svého, sám Tě nebeským požehnáním posvětě, učiniž Tě účastným království věčného. Amen.

A dopřejž Tobě proti nepřátelům víry křesťanské zjevným i tajným vítězství vítězoslavného a dej, abys míru a pokoje církevního nejšťastnějším stal se daleko široko zakladatelem. Amen.

Aby za Tvého spravování království národ Tobě poddaný práva křesťanského náboženství střeha, všude požíval klidného míru a až Ty ve sboru blažených postaven budeš, z věčné blaženosti tamtéž zároveň s Tebou radovati se zasloužil. Amen.

Což sám nechť uděliti ráčí, jenž živ jest a kraluje na věky věkuv. R. Amen.

zvoněno zvony, při čemž i všecky brány zámecké otevřeny a všechen lid, aby měl nejvyšší potěšení uviděti právoplatného dědičného pána království Českého v královském ornátě a s královskou korunou při východu z kostela, vpuštěn až k velikému sálu na velikém nádvoří; odtud pluk Sickingův před tím ustoupil před probošství, jakmile zase odsud i z ostatních míst odešly setniny měšťanské.

Když Jeho cís. a král. Vel. povstal s trůnu, blahopřálo mu veřejně duchovenstvo, nejvyšší hodnostové zemští i veškera přítomná vysoká šlechta, při kterémžto blahopřání co nejradostněji zaznívaly trubky a bubny, až Jeho Vel. vyšel z kostela.

Císař v průvodě vychází z kostela. Když se toto vše v nejkrásnější slávě a nádheře, při nejlepším pořádku k nesmírné spokojenosti a potěše všeho lidu téměř nespočetného a v takovém množství přišlého, že nebylo toho pamětníka ani při jiných korunovacích, tolika vznešených cizích princů, knížat a jiné domácí a cizí vznešené šlechty, jakož i jiných mnoha tisíc osob šťastně a okázale skončilo, vyšel Jeho Vel. z kostela v pořádku výš uvedeném a stejným způsobem, jak se dělo z kaple sv. Václava k hlav. oltáři, provázen jsa panem arcibiskupem, který zatím hned, domodliv se poslední evangelium a učiniv Jeho cís. a král. Veličenstvu hlubokou poklonu, od oltáře odebral se zase ke svému faldistoriu a rychle odloživ roucho mešní, oděl se pluviálem, i veškerým duchovenstvem až k vnitřním dveřím cís. a král. oratoře, u nichž veškeré duchovenstvo i královští páni assistenti stanuli.

Průvod tento dál se s tím rozdílem, že nejvyšší purkrabí nenesl koruny, nýbrž jen polštář od ní, a nejvyšší komoří zemský zlatou misku bez červeně atlasové čepičky, protože Jeho Vel. jda v královském rouše, sám na hlavě měl královskou korunu a pod ní přináležející k ní čepičku; královské však žezlo nesl podkomoří zemský a královské jablko říšské nejvyšší sudí zemský, jelikož se Jeho Vel. nejmilostivěji zalíbilo jíti bez žezla a říšského jablka při tomto návratu z chrámu.

Líčení cesty z kostela do velikého sálu zámeckého. Ode dveří kostela byla položena prkna až ke zdi velikého nádvoří pod zelenou síní, i prolomen tu parapet zdi a utvořen široký most, po obou stranách opatřený zábradlím, asi uprostřed zmíněného nádvoří přes širokou střišku, visící nade schody k zelené síni ke dveřím na těchto schodech, u nichž byl parapet taktéž prolomen; cesta od kostela až ke dveřím zelené síně byla pokryta červeným a bílým suknem a po obou stranách obsazena granátníky pluku Sickingova. Touto cestou ubíral se Jeho Vel. pod baldachýnem zprva připomenutým, před nímž nejvyšší maršálek zemský s obnaženým mečem hned po půl 11. hod. kráčel z kostela za nevylíčitelného volání slávy shromážděného lidu v jazyce českém, německém a latinském i za jiného nejrůznějšího jásání.

Tomuto plesání Její Veličenstvo císařovna, hledíc na průvod ten oknem královské radní síně, naslouchala s obzvláštní rozkoší. Jeho Vel. ubíral se do velikého sálu a tímto do sněmovny, sloužící mu tentokrát za útulek, při čemž cís. osobní stráž, jako obyčejně, Jeho Vel. po obou stranách provázela a z části ho následovala.

Sněmovna upravena za císařskou síň útulní. Pamětní peníz se rozhazuje. Červené a bílé víno prýští ze dvou rour. Ti šlechtici, ministři a jiní, jakož i papežský pan nuncius a benátský pan vyslanec, kteří doprovodili Jeho Vel., zastavili se před sněmovnou a nikdo z nich tam nevkročil, kdo tam neměl co činiti, jakož byl cís. nejvyšší komoří, pak nejvyšší hodnostáři zemští, kteří nesli královské odznaky, ale odloživše je, ihned se vzdálili, čekajíce ve velkém sále. Nejvyšší korouhevníci však nesli korouhve své odtud zpět do světnice, kde pro ně prostřeno k tabuli.

Jeho cís. a král. Vel. pobyl chvíli ve svém útulku, t. j. ve zmíněné síni sněmovní, pěkně vyzdobené cizozemskými čalouny, kdež dole v rohu na pravo uděláno bedněni z červených damaškových čalounů, do něhož se mohl Jeho Vel. ustraniti a v něm odpočinouti.

Nejvyššího dědičného strážce pokladu zástupce František Václav hrabě z Vrtby odešed se svým přručím panem Josefem Františkem hrabětem z Kokořova, držícím jemu nádobu s penízem, jenž zmíněnému nejvyššímu dědičnému strážci pokladu z královské bankovní pokladny od král. komorního rady a zástupce bankálu pana z Brandau a od král. strážce pokladu pražského Václava ze Streitberga byl den nebo dva dni před tím přinesen a odevzdán, odebral se na dlouhý arkýř, železnou mříží obepjatý, vystavěný na velkém nádvoří mimo dlouhou chodbu zámeckou nade dveřmi, jimiž jde se do komnat Jejiho Veličenstva císařovny, proti kapli sv. Václava, za průvodu několika arcierův a trabantův a veřejně vyhazoval odtud množství zlatých a stříbrných minci pamětních.

Na tomto pamětním penízi byla na jedné straně ražena zeměkoule obklopená mnohými mraky a císařské heslo: „*Constantia et fortitudine*“ (vytrvalosti a udatnosti), na druhé straně pak královská česká koruna, pod ni den a rok korunovace.

Tento pamětní peníz den před tím co nejpokorněji odevzdal nejvyšší dědičný pokladník sám Jeho Veličenstvu císaři, císařovně, nejjasnějším dvěma arcikněžnam a Jeji Jasnosti kurprincezně saské i rozeslán též, kam náleží, mimo zemi.

O tento peníz, jakož i o červené a bílé sukno, jímž byla podlaha, chodba i tribuny v kostele pokryty, lid se mocně rval a dral.

Rovněž na velikém nádvoří z tribuny zvlášť vyzdobené a postavené u věže, která stojí v levo od klenutého podjezdu, jímž se jde na velké nádvoří a ke dvorní kapli, právě proti dveřím velikého sálu, nad niž vzpřímen stál český lev, ze dvou rour teklo červené a bílé víno: též odtud velmi mnoho chleba davům chudého lidu rozdáváno a dolů házeno od císařských sklepmistrů.

Císař ze sněmovny ubírá se do velkého sálu. Popis téhož sálu. Ve sněmovní síni dal si Jeho Vel. královskou korunu sejmouti od nejvyššího komoří zemského a ji s ostatními odznaky královskými položiti na stůl červeným aksamitem pokrytý, a když pak Jeho Veličenstvu od nejvyššího dvormistra zemského bylo oznámeno, že pokrmy jsou přineseny a postaveny na tabuli, dal si, než vyšel ze síně, zase vstaviti korunu na hlavu, královské roucho však podržel nyní i potom po celou hostinu.

I odebral se pak v průvodě zemských hodnostů, před nimiž neseny ostatní odznaky královské, ze sněmovny do velikého sálu uměle klenutého, opřeného malými pilíři, 21 pražských loket vysokého, 22 loket širokého a 100 loket dlouhého, jenž co nejnádherněji okrášlen byl přestkvostnými čalouny; tyto byly dle načrtnutého nákresu slavného malíře Tiziana tkány v Nizozemí od velikého umělce de Vos a dosud jich nikde neužíváno, i byly na nejmilostivější rozkaz Jeho Veličenstva k tomuto úkonu schválně sem přivezeny; jedna část z nich představovala skutky Karla V. Též dlouhé, červeně damaškové záclony visely na velikých oknech, i jiné umělé stavitelské ozdoby bylo tu zříti, jež pod řízením cís. generálního ředitele stavebního hraběte Althana provedl cís. divadelní inženýr Josef Bibiena.

Příchody k tomuto sálu byly rovněž, jako dříve vchody do kostela, několika strážemi obsazeny, k čemuž určeni někteří šlechtici jak ode dvora císařského tak domácí jakožto kommissaři.

I stáli z počátku před tímto sálem, potom před sněmovnou nejvyšší dědičný strážce dveří Václav Zikmund Karel ze Svárova s klíčem v ruce přede dveřmi. Při prvním vchodu z velkého nádvoří ode dvora ustanoven cís. komoří pan Jan Vilém hrabě Trautsohn a cís. truksas (jídlonoš či stolník) pan Václav ze Streitberga; při vchodu pak od schodů točitých před síní místodržitelskou dole ve velkém sále cís. komoří pan Ferdinad hrabě Daun, nahoře v chodbě cís. truksas Daniel z Mosern, u velikých schodů nedaleko císařské tabule oba císařští předkráječi Jan Ferdinand z Mosern a Jan Antonín Josef de Pozzi. K nim přiděleni tito domácí: Vilém svob. pán Přichovský, Václav Josef Markvart z Hrádku, František Vražda z Kunvaldu. Jim přidána silná stráž vojska z pluku Sickingova.

Klenoty kromě královské koruny, kterou Jeho Vel. měl na hlavě, byly i s mečem sv. Václava ze síně sněmovní před Jeho Vel. neseny i do velikého sálu od těch nejvyšších hodnostářů zemských, kteří je nesli z kostela, a položeny pak tu na stolek u zdi schválně postavený a přikrytý červeným aksamitem.

Jaká byla tabule královská. As od hořejšího kouta velikých schodů, jdeme-li do sněmovny, až k rohu protějšího okna byla podlaha sálu všude o stupeň zvýšena směrem ke král. kapli všech svatých; na této vyvýšenině byla uprostřed proti vchodu do kaple všech svatých dlouhá, stupeň vysoká tribuna, která jakož i zvýšená podlaha pokryta byla červeným a bílým suknem a svrchu na něm, kde měl Jeho Vel. seděti pod zlatotkaným baldachýnem, postaveným u zdi, rozestřen turecký koberec. Na této tribuně, která byla tak veliká, že mimo stůl i císařská židle a ostatní čtyři židle docela pohodlně mohly na ní státi, byla císařská a královská tabule, skládající se ze 3 na příč k sobě postavených velikých polotabulí. Na ní stály 3 veliké překrásné podstavce s cukrovím, které tu zůstaly od začátku až do konce, a teplé pokrmy, jakož i zákusky postavovány mezi ně a kolem nich.

Na pravo od tabule stála hned u dveří sněmovních na místě prohloubeném císařská kredenc s nápoji, dále na téže straně u zdi mezi sněmovnou a velikými schody stál dlouhý stůl pro císařské nádobí stříbrné a tomu téměř naproti po levé straně tabule rovněž

u zdí kredenc pro pana kardinála, papežského pana nuncia, benátského pana vyslance a pro pana arcibiskupa pražského.

Rozdělení cís. arcierův a trabantův u královské tabule. Na okraji zvýšené podlahy stáli cís arcieři a trabanti, aby tlačící se lid nevpouštěli dál, i byli též uprostřed sálu až k dolejším dveřím, kudy se nosila jídla, na obou stranách rozestaveni, aby se s pokrmy volně mohlo přicházeti a odcházeti.

Tabuli císařskou a královskou místo té doby ještě nenahrazeného nejvyššího královského dědičného komoří nad stříbry prostřel nejvyšší císařský komoří nad stříbry Bedřich Vavřinec hrabě Cavriani a potom na ni postavil i cukroví. Při ní stoje doziral nejvyšší dědičný kuchmistr Václav Vratislav z Mitrovic, drže v rukou jídelní lístek i s návodem, kam se co má postaviti.

Při mytí rukou Jeho Veličenstvu podával vodu a držel umyvadlo před hostinou a po ní nejvyššího dědičného předkráječe hraběte Jana Josefa Valštejna zástupce hrabě Jan Antonín Valdštejn, což oboji mu po každé podal a zase zpět přijímal cís. panoš. Ručník Jeho cís. a král. Vel. přijal od nejvyššího dvormistra zemského, kterýž i pak u tabule při sedání a potom při vstávání Jeho Veličenstvu židli přistavoval a odsunoval. Potom pomodlil se pan kardinál za assistence cís. obřadníků „Benedicite."

Pořádek, jak sedělo se při královské tabuli. Při této cís. a král. tabuli seděl Jeho Vel. nahoře, a to zády proti král. dvorní kapli všech svatých. Na pravé straně této tabule v polovici dolů posadil se pan kardinál Schrattenbach; jemu právě naproti na levé straně papežský nuncius, vedle pana kardinála vyslanec benátský a vedle papežského nuncia pan arcibiskup, každý na dřevěné lenošce, potažené červeným aksamitem se zlatými dole třásněmi promíšenými červeným hedvábím.

Tito 4 císařští a královští páni hosté byli ráno dne předešlého mimo to, že jim od císařských furýrů bylo to, jak obvykle, oznámeno, pozváni ještě zvlášť k rozkazu Jeho Veličenstva od cís. dvorního rady komorního a předkráječe pana Jana Ferdinanda z Mosern nejen k výkonům korunovačním, ale i k cís. a král. tabuli, a každému z nich k nařízení cís. nejvyššího dvormistra od cís. tajemníka, zastupujícího nejvyšší úřad dvormistrovský, Jana Jakuba Königshovena doručen návod, sepsaný jazykem latinským, jak se jim při hostině jest chovati.

Kdo přináší pokrmy na král. tabuli. Jídla na tabuli přinášena od pánů komořích a šlechticův, oděných červenými slavnostními pláštíky, jakož i od cís. panošů z cís. kuchyně, vystavěné vedle vodotrysku ve velkém nádvoří, za niž ještě jedna veliká kuchyně dřevěná zřízena byla v zámeckém příkopě. Pokrmy ty nosili po prknech, položených až ke vchodu k velikému mostu shora připomenutému před vchodem do velikého sálu, mezi několika po obou stranách rozestavenými granátníky Sickingovými.

Šlechtice ony k tomu pozval zástupce pana hraběte Colloreda jakožto nejvyššího dědičného truksasa pan hrabě Štěpán Kinský, z nichžto ti, kteří přinesli první přínos pokrmů, pozváni byvše k tabulím nejvyšších hodnostářů zemských, u těchto, jak níže bude následovati, hodovali.

Při přinášení jídel šel napřed zástupce dědičného truksasa se svou berlou, na níž vzpřímen stál český lev ze stříbra, a za ním následovali: Karel Kajetán hrabě Buquoy, hrabě Kőnigl, František Karel Libšteinský hrabě Kolovrat, Leopold hrabě Paar, František Antonín krabě Lichtenstein, František Arnošt hrabě Thierheim, František Jindřich Šlik hrabě z Pasouna a z Holíče, Ferdinand Markvart hrabě Harrach, Karel hrabě Halleweil, Josef hrabě Martinic, Filip hrabě Clary, Jan Josef hrabě Kounic, Jan Václav hrabě Lassaga Paradies, Filip Josef Kinský hrabě ze Vchynic a Tetova, František Karel Vratislav hrabě z Mitrovic, Karel Filip Krakovský hrabě Kolovrat, Ludvík hrabě Cavriani, Josef Adolf hrabě Pőtting, hrabě Salm, Ferdinand Hrzán hrabě z Harasova, Václav Arnošt hrabě Schaffgotsch a Karel Josef hrabě Trauttmansdorff.

Císař sedá si se svými hostmi k tabuli. Zachovávání obřadů při tom. Když si Jeho Vel. o půl jedné za zvuku trub a bubnů zasedl k tabuli, pak i pan kardinál i papežský nuncius, potom vyslanec benátský (ve svém vyslaneckém rouše) a arcibiskup, všichni ve svých rochetách a pláštících, ale s obnaženými hlavami, podával s nejhlubší poklonou Jeho Veličenstvu pokrmy nejvyšší dědičný kuchmistr Felix Arnošt hrabě Mollard, jemuž k ruce byl zmíněný komoří nad stříbry, maje jídelní lístek na hořejší části kloubouku. Na začátku tabule Jeho Veličenstvu přisluhovali též císařští ministři, a za Jeho Veličenstvo postavili se oba setníci gardoví. Rytíři zlatého rouna podrželi řádové řetězy, protože i císař jej měl při tabuli kolem krku.

Nahoře Jeho Veličenstvu po pravém boku, ale pod tribunou, na níž stála cís. a král. tabule, postavil se zástupce nejvyššího truksasa dědičného se svou berlou a po jeho levé straně nejvyšší dědičný kuchmistr a zůstavše státi, dozírali stále až do ukončení tabule. Jeho Veličenstvu při ní naléval zástupce nejvyššího dědičného číšníka Děpolt hrabě Černín, a předkrájel mu zástupce dědičného předkráječe Jan Antonín hrabě Valdštein.

Panu kardinálovi, papežskému nunciovi, vyslanci benátskému a arcibiskupovi nalévali: František Leopold Vorážický z Paběnic, přísedící komorního práva, Ignác svob. p. Engelfus, přísedící komorního práva a král. hejtman kraje Berounského, František Tunkl svob. p. z Brníčka a ze Zábřehu, přísedící komorního a lenního práva, a Petr Eusebius Radecký svob. p. z Radče; předkrájeli jim: Václav Vražda z Kunvaldu, Jan Ignác Mladota ze Solopisk, Václav Ferdinand Hildebrand a Václav Chanovský Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, kteří všichni oděni byli černými pláštíky s krajkami: je na nejvyšší rozkaz císařův k této posluze jmenoval nejvyšší purkrabí.

Královskou korunu Jeho Veličenstvu sňal nejvyšší komoří zemský s nejhlubší poklonou a podal ji zástupci dědičného číšníka, který ji položil na zmíněný stolek k ostatním klenotům na zlatotkaný polštář, přinesený tam od nejvyššího purkrabí. K dozoru nade všemi těmito klenoty až do ukončení tabule ustanovil nejvyšší komoří, než odešel ke své tabuli, podkomoří zemského.

Nejvyšší hodnostáři zemští zasednou též k tabulím ve velikém sále. Potom i všichni ostatní nejvyšší hodnostáři zemští se svými pozvanými hostmi odešli ke svým tabulím, pro které na prostranství

za chrámem sv. Víta zřízena byla veliká kuchyně, v níž postaveno 12 stolů a 6 dlouhých krbů, to jest jeden pro dvě tabule.

Mimo císařskou tabuli, kolem níž, jakož pak i v sále, množství vznešených divákův obojího pohlaví v drahocenných šatech se nakupilo, bylo též pro 12 nejvyšších hodnostářů zemských ještě jiných 12 tabulí, a to po obou stranách velikého sálu pod zvýšenou podlahou postaveno, každá na 12 osob, 9 vídeňských střevíců dlouhé a 4 a půl široké a pod bílým ubrusem pokryté červeným suknem; dřevěné lenošky potaženy byly červenými povlaky soukennými. Každý z nejvyšších hodnostů zemských mohl si ze stavu šlechtického pozvati, koho chtěl.

Tabule první — nejvyššího purkrabí. Pod vchodem ke královským deskám zemským byla tabule nejvyššího purkrabí pražského pana Jana Josefa hraběte z Vrtby, při níž, jakož i při všech ostatních tabulích (co se týče důstojnosti čili pořádku při seděni i titulatury jednoho každého) beze vší pochyby byli, a to u tabule nejvyššího purkrabí: Filip vévoda zahaňský ve Slezích, vladař domu Lobkowiczkého; Anselm František kníže Thurn-Taxis; Michael kníže Radziwill; Karel hrabě Paar; Jan Kašpar hrabě Cobenzl; Jakub Jindřich hrabě Flemming, královský polský a kursaský polní maršálek; Maxmilian hrabě Martinic; Jan Karel hrabě Schöneich, svobodný pán stavovský ve Slezsku, a František Václav hrabě z Vrtby. U této tabule byl štablmistrem (dozorce s hůlkou) král. vrchní berního úřadu v království Českém Jan Arnošt Gabler.

Tabule druhá — nejvyššího dvormistra zemského v království Českém Antonína Jana hraběte Nostitze-Rienecka. Při ní byli: Jan Leopold Donát kníže Trautsohn; Kristián kníže Lobkowicz, plukovník kyrysníků; Leopold hrabě Herberstein, vojenský vicepræsident a cís. setnik arcierů; vysoce důstojný pan Bedřich Karel hrabě Schönborn, cís. tajný rada, říšský podkancléř a obou biskupství Bamberského a Würzburského koadjutor a kapitular, jakož i probošt ve Sv. Albaně; Rudolf hrabě Sinzendorf; vsdp. Karel Leopold Herberstein, rytíř řádu sv. Jana Jerusalemského a velkopřevor v království Českém; nejdůstojnější biskup litoměřický Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic; nejdůstojnější pan hrabě Erdődy, biskup jagerský; Leopold hrabě Trauttmansdorff a František Václav hrabě Nostitz. Štablmistrem byl František Ignác Kayser, písař u král. dvorského práva lenního.

Tabule třetí — nejvyššího maršálka zemského v království Českém Jana Josefa hraběte Valdšteina. Přítomni byli: Adam František kníže Schwarzenberg; Josef Vilém kníže Fürstenberg; Vincenc hrabě d' Oropesa; Maxmilian Oldřich hrabě Kounic, zemský hejtman v markrabství Moravském; Jan Albrecht hrabě de Saint Julien; Ferdinand hrabě Daun; Jan Josef Vratislav hrabě z Mitrovic, probošt u všech svatých; hrabě Alcandete, plukovník pěšího pluku; Leopold hrabě Valdštein; Karel hrabě Batthyány, podplukovník kyrysníků pluku Caraffova. Štablmistrem byl Jan Karel Missyron z Lisona.

Tabule čtvrtá — nejvyššího komoří v království Českém Jana Antonína Arnošta Schaffgotsche hraběte z Khünastu a Greiffensteina. Přítomni byli: Hartman kníže Lichtenstein; Jindřich kníže Auersperg, vévoda minsterberský a frankensteinský ve Slezích; Jan Antonín hrabě Schaffgotsch, král. ředitel vrchního úřadu ve Slezích

a zemský hejtman obou vévodství Svidnického a Javornického; hrabě Hohenlohe, komorní soudce císařské komory říšské ve Wetzlaru; Gundaker hrabě Althan, cís. generální ředitel stavební; Antonín hrabě z Proskova, komorní vicepresident ve vévodství Slezském; František Karel hrabě Pötting; Antonín Romuald hrabě Collalto; Ferdinand hrabě Kuffstein; Václav František Košinský svob. pán z Košina, biskup královéhradecký. Štablmistrem byl při tom Jan Leopold Hödl, odhadce a koncipista u české expedice.

Tabule pátá — nejvyššího sudí zemského v království Českém Josefa Františka hraběte z Vrbna a Bruntálu, u nížto seděli: nejdůstojnější pan Ladislav Adam hrabě Erdödy z Monyorokerez, biskup nitranský a uherský podkancléř; Václav Albrecht hrabě z Vrbna a Bruntálu, zemský hejtman knížetství Lehnického; František Václav hrabě Trauttmansdorff; Jan Antonín hrabě Cavalla, grand španělský první třídy; Jan Adam hrabě Questenberg; Jan hrabě Bezora, grand španělský; Felix Arnošt hrabě Mollard; Jindřich hrabě Šlik z Pasouna a z Holíče; Raymund Vilana Perlas, markýz de Rialp; Norbert hrabě z Vrbna a Bruntálu; Ludvík hrabě Batthyány, dvorní rada při král. uherské kanceláři. Při ní štablmistrem byl Jindřich Stridonius od král. úřadu desk zemských v království Českém, německý deklamator.

Tabule šestá — nejvyššího kancléře v království Českém Františka Ferdinanda Kinského ze Vchynic a Tetova, při níž hodovali: Valter Xaver kníže Dietrichstein z Mikulova; Filip Ludvík hrabě Sinzendorf; František Šebestián hrabě Thierheim, polní maršálek a generální kommissař vojenský; Julius hrabě Visconti Borromeo Arrese; František hrabě Šlik; Jan Jakub z Kriechbaumu, svob. p. z Kirchberga a Höchenberga: Vilém Krakovský hrabě Kolovrat, podkancléř v království Českém; Marx hrabě Zobor; Gerhard Vilém hrabě Strattmann, zemský hejtman knížetství Vratislavského; Ferdinand hrabě Harrach; rytíř Jan Kryštof z Freyenfelsu. U této tabule byl štablmistrem Bohumír Josef Martin z Martinsbergu, tajemník u král. místodržitelství v království Českém.

Tabule sedmá — nejvyššího soudce lenního v království Českém Františka Josefa Černína hraběte z Chuděnic a na Chuděnicích, při níž seděli: Josef Jan Adam kníže a vladař domu Lichtensteinského; Michael František Václav hrabě Althan: Adolf Bernard hrabě Martinic, vladař domu Smečenského; František Leopold hrabě Sternberg; Jáchym Vilém hrabě Maltzan, svob. pán stavovský ve Slezích; Antonín Pignatelli, markýz de S. Vincenz, vévoda d' Eccerenza, hrabě de Cupertino, polní podmaršálek; Jan Julius Adam hrabě Hardegg; Leopold Josef hrabě Königl; Václav Černín hrabě z Chuděnic, král. hejtman Nového města pražského. Štablmistrem byl Jan Oktavian Sachs, agent při veleslavné české kanceláři dvorské.

Tabule osmá — presidenta nad appellacemi v království Českém Václava Kokořovce hraběte z Kokořova, při níž seděli: František Karel hrabě Vratislav z Mitrovic, král. český poslanec na říšském sněmě v Řezně; Karel hrabě Bredau; Julius František hrabě Hamilton; Filip hrabě Clary-Aldringen; Jan hrabě Lassaga Paradies: Filip Josef Kinský hrabě ze Vchynic a Tetova; Karel Josef hrabě Trauttmansdorff; Václav hrabě Morzin; Michael František hrabě

z Kokořova, kanovník pasovský a probošt v Mathsee; Josef František hrabě z Kokořova. U této tabule byl štablmistrem Filip Balbus, německý tajemník při král. appellaci.

Tabule devátá — presidenta královské komory české Zikmunda Valentina Hrzána hraběte z Harasova, u níž besedovali: vsdp. Gundaker Poppo hrabě Dietrichstein, řádu sv. Jana Jerusalemského velkokřižník a komandér ve Fürstenfeldě a Kleinölse, též řádu téhož minister publicus při dvoře císařském; Karel hrabě Dietrichstein; hrabě Fitzthum, tajný rada kabinetní u Jeho královského Veličenstva v Polsku; Ferdinand Krakovský hrabě Kolovrat, předseda všeobecné banky; Filip hrabě Kolovrat; Jan Ferdinand hrabě Lamberg; František Karel Libšteinský hrabě Kolovrat. Štablmistrem při ní byl František Matěj Strahl, registrator král. komory české.

Desátá tabule — nejvyššího písaře zemského v království Českém rytíře Václava Kristofa Hložka ze Žampachu, u níž seděli: Daniel Josef z Mayern, biskup tiberiadský a kapitolní probošt u sv. Víta v Praze; Ferdinand z Řičan; Václav hrabě Chotek, král. hejtman kraje Litoměřického; Jan František z Wiedersperga, král. hejtman zámku Pražského; Rudolf z Bünau; Jan Bohdan z Imbsena, císařský tajemník kabinetní; Jan Antonín z Vidmanů, český dvorní rada; Ignác Pavel Hotovec z Husenic, český dvorní rada; Kliment Ferdinand z Hildebrandů; Václav František Kriegelstein ze Sternfelsu, zemský podpisař v království Českém; Ignác Humbert Bechyně z Lažan, přednosta úřadu královského podkomoří. Štablmistrem při ní byl Jan Volfgang Pellet, ingrossator větších královských desk zemských.

Tabule jedenáctá — zemského podkomoří v království Českém rytíře Václava Arnošta Markvarta z Hrádku, k níž zasedli: Norbert Libšteinský hrabě Kolovrat; Leopold hrabě Paar; svob. pán Offeln, generál-strážmistr; Jindřich Karel hrabě Ostein; Jan Josef hrabě Vratislav; Antonín svob. p. Hartig; Ferdinand hrabě Kupferwald, král. hejtman kraje Plzeňského; Karel Dobřenský z Dobřenic, král. hejtman kraje Královéhradeckého; Maxmilian z Astfeldu, český dvorní rada; Jan Felix Chanovský Kraselovský z Dlouhé Vsi; Václav Josef Markvart z Hrádku, poručík císařského Würtemberského pluku dragonského. Při tom byl štablmistrem František Josef Kruzburský, komorní písař při král. úřadě komorním.

Tabule dvanáctá — purkrabí královéhradeckého rytíře Jana Františka Goltze, u níž seděli: Bohumír hrabě Lützau; Karel Bohumil svob. p. Pisingen; Václav František svob. p. Vernier; Ludvík hrabě Hartig; Jáchym hrabě Pachta, svob. p. z Reyhoffena; Augustin z Huebů, český dvorní rada; Arnold Josef z Kniechenů, český dvorní rada; Jan Václav Vančura z Řehnic; Václav Antonín rytíř Goltz, podsudí zemský v království Českém; Jan Arnošt rytíř Goltz; Josef Mladota ze Solopisk, král. hejtman kraje Berounského. Štablmistr Matěj Hampl.

Pořadí těchto tabulí ve velikém sále a posluha při nich. Na tabule nejvyšších hodnostářů, jichž bylo podél každé strany 6 pod zvýšenou podlahou a při nichž po obou stranách prostřeno pro 5 a dole pro 2 osoby, hoření pak část, aby nikdo k Jeho Vel. neseděl zády, zůstala prázdna, přinášeny pokrmy z královské kuchyně mimo jeden veliký pokrm ozdobný, který hned na začátku byl po-

staven doprostřed tabule a zůstal tam až do konce, a podáván od úředníků, nejvyšším hodnostářům zemským podřízených, jimž přidělen byl inspektor nad pokrmy, kam je postaviti, jakož i štalmistr, jejž si zvolil každý hodnostář dle libosti, z nichž každý měl plukovní hůl, na níž byl stříbrný lev s korunou a nad ním C VI.; tyto holi dala zhotoviti král. komora česká a s nimi oba při přinášení pokrmů až na tabuli, kde se se svou holí každý postavil za toho nejvyššího hodnostáře zemského, jemuž sloužil, předstoupili v černém pláštiku soukenném.

K řádnému posluhování při těchto 12 tabulích bylo 6 kredencí, t. j pro dvě tabule jedna, na nichž stálo k těmto tabulím potřebné náčiní stříbrné, taliře a sklenice i různá vína drahocenná; všecky tabule byly ohrazeny paženim. Stejným způsobem dělo se přinášení cukroví, které se pro tabule 6 prvních hodnostářů zemských chovalo v síních král. desk zemských (kdež na klenoty království Českého jak v den holdování tak i ve dnech korunovačních dozor měl a k tomu dekretem nejvyšších hodnostářů zemských ustanoven byl rytíř Jan František z Turby, menší písař při zmíněných deskách zemských), pro ostatních pak 6 tabulí rozestaveno bylo v síních při král. komoře zemské.

Když se Jeho Vel. odebral z velikého sálu, tabule tyto se všemi pokrmy a zbylými víny, jichž byla hojnost, přenechány k užití těm, kteří u připomenutých tabulí posluhovali, při čemž se od nich ozývalo opětné a trvalé jásání, ples a volání slávy.

Tabule dědičných úřadů, komořích a šlechticů, dam, poslanců. Kromě připomenutých byly prostřeny i jiné tabule, a to: jedna v zelené síni pro nejvyšší úřady dědičné nebo ty, kteří je zastupovali, při níž všech mimo ty, kteří dle svého úřadu dědičného přisluhovali u tabule Jeho Veličenstva, sedělo 56 osob; pak dlouhá tabule pro císařské a královské komoří v obecné síni desk komorních na 36 osob; jiná tabule obecná dílem pro cís. komoří, dílem pro šlechtice, kteří u tabule Jeho Vel. majíce službu, též hodovali pak v obecné síni desk komorních; pak dlouhá tabule další v červené síni pro veškeré vysokorodé dámy dvorní a pro jiné šlechtičny, od nejvyšší Jejího Veličenstva císařovniny dvormistryně kněžny Auerspergovy pozvané, totiž paní cís. ministrův a nejvyšších hodnostářů zemských, při níž hodovalo celkem 40 osob; konečně tabule v král. vrchním úřadě berním pro všecky poslance z král. měst pražských a jiných král. měst v království Českém, kteří pohoštěni byli, jakož všichni ostatní, z kuchyně královské, která zřízena byla za síní appellační proti příkopu zámeckému; při této tabuli sedělo 106 osob.

Císař připíjí u tabule, jakož pak i císařovi hosté. Když se chvíli sedělo u tabule, ráčil Jeho cís. a král. Vel. nejmilostivěji pronésti přípitky, jež mu nejvyšší dvorní kuchmistr Felix Arnošt hrabě Mollard označoval, a to panu kardinálovi: *na zdar duchovenstvu*; papežskému panu nunciovi: *Jeho papežské Svatosti*; vyslanci benátskému: *na zdaření allianci;* arcibiskupovi: *aby mu šlo k duhu a dnešní jeho požehnání něco vydalo!* Načež se každý nejoddaněji poděkovav, připil pak Jeho cís. a král. Veličenstvu a potom Jejímu Veličenstvu císařovně a jejímu Honzíčkovi ve sklepě,*) při čemž

*) Dero Hansel im Keller (bylať císařovna v naději).

po každé, jakož i když Jeho Vel. připíjel, všichni 4 povstavše, stáli až přes pronesený přípitek.

Potom Jeho Vel. svou milost nejvyššímu purkrabí vzkázal po zástupci dědičného číšníka, že mu přináší přípitek: *na dobré štěstí a zdar království Českého* a poslal mu krásnou křišťalovou sklenici, v podobě pololodi vyřezanou, s drahocenným vínem, na kterézto sklenici přes hoření část zadní vznášela se škeble, stejným způsobem vyřezaná. Za tuto nejvyšší cís. a král. milost nejvyšší purkrabí vyslovil nejponíženější díky, prose za nejvyšší dovolení, aby směl z ní píti zdravici: *Ať žije římský císař jako dědičný pán a korunovaný král český!* a s ním pili zároveň všichni hosté při jeho tabuli za hlasitého volání „Vivat!" a za nimi hosté u ostatních tabulí při tokajském víně hlasitě zdravili: „Vivat, vivat!"

Brzy potom nejvyšší purkrabí otázal se Jeho Veličenstva po nejvyšším dvorním kuchmistru, zdali on i ostatní nejvyšší hodnostáři zemští a jejich hosté smějí pronésti zdravici *Jejímu Veličenstvu císařovně římské a nejjasnějšímu Honzíčkovi ve sklepě.* Načež pak, když Jeho Vel. nejmilostivěji svolil, všichni hostitelé s veškerými svými hostmi povstavše, připili jí na zdraví tokajským vínem, hlasitě přizvukujíce a jásajíce, že při tom nic jiného nebylo slyšeti než nejradostnější volání „Vivat!"

Její Vel. císařovna na zapřenou dívala se na tuto radostnou slavnost kulatými okny nahoře v chodbě, jež se táhne kolem velikého sálu, na straně příkopu zámeckého nad tribunou čili chorem, kde stáli hudebníci a zpěváci.

Hudba při tabuli. Nejvyšší hodnostáři zemští vstávají od svých tabulí. Při tabuli po celou dobu překrásně hrála hudba na 3 chorech, z nichž jeden byl pro trubače a bubeníky nade dveřmi, kudy se jde do král. desk zemských, druhý pro zpěváky mezi a právě před protějším velikým oknem, třetí pak pro ostatní nástroje hudební mezi oběma vchody do sálu po celé jeho délce zřízen ozdobně a vkusně.

Když podivuhodné stříbrné a pozlacené podstavce na cukroví, skládající se z různých uměle pracovaných podob rozmanitých zvířat a poetických invenci, přivezené z císařské klenotnice z Vídně, které jakož i ostatní úbory nosili císařští panoši sami, jelikož ti šlechtici domácí, kteří obstarali první přínos pokrmů, většinou jako hosté pozváni byli u tabulí nejvyšších hodnostářů zemských, bez nejvyššího truksasa dědičného byly na stůl postaveny a delší dobu stály na císařské královské tabuli, a když 4 pánům hostům Jeho Veličenstva bylo od nejvyššího kuchmistra dáno na srozuměnou, že by Jeho Vel. měl v úmyslu brzo vstáti od tabule, o čemž i nejvyšším hodnostářům zemským podána zpráva, tu vstali tito se svými hostmi jakož i připomenutí 4 císařovi hosté od svých tabulí.

Tito 4 páni zůstali státi na svých místech, až se Jeho cís. a král. Veličenstvo sedě umyl, nejvyšší hodnostáři pak a císařští ministři odebrali se všichni blíže k Jeho Vel., jemuž učinili hlubokou poklonu, aby byli na blízku k jeho nejjoddanějším službám a k výkonům jim přináležejícím.

Když se Jeho Vel. umyl, nejvyšší komoří zemský vstavil mu na hlavu korunu bez červené atlasové čepičky, i vstal ze zlato-

tkané lenošky, již posunul, jako dříve při sedání, nejvyšší dvormistr zemský.

Císař opouští sál a ubírá se do svého útulku; nejvyšší hodnostáři zemští konají své služby. Potom arcibiskup za assistence cís. obřadníka pomodlil se „Gratias agimus“ (díky činíme), nejvyšší hodnostáři pak brali se stolku královské klenoty, a to: zemský podkomoří polštář se žezlem, nejvyšší sudí zemský polštář s říšským jablkem, nejvyšší maršálek zemský obnažený meč, jehož pochvu mezi tím přinesl ze síně sněmovní cís. komorník, nejvyšší purkrabí pak polštář, na němž prve spočívala koruna i s čepičkou, a Jeho Vel., jdouce s odznaky těmi před nim, doprovázeli i se šlechtici dvorskými a zemskými, císařskými komořími, tajnými radami, rytíři řádu zlatého rouna a setníky gardovými mezi řadami osobní stráže gardové.

Za Jeho Vel. následoval kardinál uprostřed papežského nuncia a vyslance benátského, všichni 3 s hlavou pokrytou; pan arcibiskup však, jakož byl před tabulí, dokončiv úkony církevní a odloživ pontifikalie, docela sám přišel do velikého sálu, tak i po skončené tabuli korunovační, ježto jeho vysoké stáří a slabost sil mu nedovolovaly provázeti Jeho Vel., zůstal zpět a odebral se přímo kolem 2. hod. po schodech síně místodržitelské za hlaholu trub a bubnů do paláce arcibiskupského. Jeho Vel. ubíral se obecnou chodbou ke dvoru do cís. a král. komnat, kdež od nejvyšších hodnostů zemských přijal odznaky královské, kteréž tu ráno obdrželi, i s mečem sv. Václava; ty se tu zatím ponechaly až ke korunovaci Jejího Veličenstva císařovny.

Tím se skončila slavná královská korunovace česká, jakýchžto slavnosti od r. 1656, kdy Leopold I. přeslavné paměti ještě za živobytí císaře Ferdinanda III. též přeslavné paměti na krále českého korunován, což se nestalo v Praze od 67 let, se všestrannou nesmírnou stkvělostí a slávou k trvalé potěše dědičného království Českého i ke zvláštní spokojenosti cizinců z mnohých zemí u velikém množství sem přišlých, v nejlepším pořádku co nejšťastněji a nejradostněji.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Pokračování.)

45. *Praga Boëmiæ metropolis anno 1648 26. Julii urbis suæ parte nobiliori per Svecorum Ulyssen Königsmarkium agente Sinonem Patrium Othowalskio intercepta luget Regni sui statum.* (Str. 220a—225b). Latinská báseň elegická, jejíž počátek takto zní:

Illa ego, quæ quondam Regum clarissima sedes,
Anteibam reliquas nobilitate domus,
Quæ toties armis Aquilam tutata superbos
Sub juga gaudebam mittere Amazo duces,
Quæque olim bifidi fulcris innixa Leonis
Balthica ridebam classica, bella, viros,
Jam terris miseranda vocor (prô flebile bustum!)
Inque meos prope jam cogor abire rogos!

Dále líčí se hájení Prahy; hrdinská obrana mostu popisuje se na př. takto:

Pons erat e saxo, cæsar quem Carolus olim,
Plus quam Dædaleâ jusserat arte strui.
Arcubus insignis vicies, ubi turris utrinque
Horrebat rigidis cratibus arcta suis.
Hâc iter ad reliquas Urbis traus flumina partes,
Quæ medio Pragam dissecuêre vado.
Curritur huc passim perque hunc simul impete facto
Urbis reliquiis vim Gothus ense parat.
Interea exciti lauro devota juventus,
Palladis et Martis quos gravis ardor alit.
Et queis (nam similes mens ardua suscitat ignes)
Pro patria pulchrum est, non sine cæde mori.
Occurrunt armis densi, pontemque tuentur,
Et cogunt factâ strage referre pedem.
Hos urget in Svecos nec Acygnius egerat Heros,
Qui *ferus* et vultu et nomine terror erat.*)
Bis denos primus protentus clauserat arcus,
Obice pro patria primaque bella dedit.
Scilicet est in eqvis Patrum sua posthuma virtus,
Tota nec in sacra veste favilla riget.
Ignatius natis (si religionis agat res)
Scintillam Martis (dos generosa) dedit.

46. *Paræuesis Ecclesiæ: Memento homo, quia pulvis es, et in pulverem reverteris.* (Str. 225a—228a.) Latinská báseň uvádějící důrazně na paměť pomíjejícnost všeho lidského.

47. *Centum anagrammata prorsus pura pro Deipara Virgine sine originali peccato concepta*, quæ D. *Joannes Baptista Agnensis Cyrnæus Caluensis*, Eminentissimi Principis S. R. E. Cardinalis Julii Rospigliosii aulicus, solâ memoriæ vi (nam oculorum lumine fere orbatus, litteras in papyro exaratas inspicere non valet) eruit ex his salutationis angelicæ verbis: „Ave Maria, gratiâ plena, Dominus tecum." (Str. 228b—230b). Na konci připsáno: Hæc centum anagrammata primo edita sunt Romæ typis Ignatii de Lazaris A. 1661.

48. Na str. 230b: Subsequens *Anagramma* pridem a P. Jo. Eusebio *Nierembergo* e Soc. Jesu confectum, et Ss. D. N. Papæ *Alexandro VII.* oblatum ac Bononiæ impressum fuit Anno 1655.

Sanctissimus Pater et Dominus Alexander Papa septimus, qui erat antea Fabius Chisius.

Anagramma.

Quartus e Senis Papa, Dei Matri charissimus, ipsi labem Adæ non fuisse statuet. Tunc pax.

49. *Legati Gallici Gremovilii Valedictio ad nobilitatem Austriacam Viennensem Ao 1671.* (Str. 231a—233a.) Hanlivý latinský pamflet, vytýkající rakouské šlechtě množství nectností. V pravdě ovšem od francouzského vyslance nepochází, nýbrž jest to vtipná mystifikace tehdáž obvyklá. Obsah jest tento: Francouzský vyslanec loučí se s Rakouskem, o němž praví, že jest »felix a bonis principibus, ignobilis a nobilitate.« Musí prý opustiti místo své, protože se nelíbí Lobkovicovi. Potom napomíná šlechtu rakouskou, aby se polepšila. Praví, že neshledal u ní pravého šlechtictví: »Nomen habetis, non rem.« Káră ji, že oddána jest všelikým nectnostem, že věrnost její k císaři jest prodejná (fides vestra data Cæsari venalis est«), rovněž tak i že náboženské přesvědčení její

*) Na okraji připsáno: „Pr. Plachý sive Ferus, Vetero-Pragæ non ultimus servator."

není pevné (»ita estis Catholici, ut hodie mutaretis, nisi timeretis, Ratisbonæ petiistis libertatem religionis, et plane intra Viennam templum protestantium, nisi Cæsar obstitisset, jam festum esset«). Rakouská šlechta prý o sobě říci může: »nos numerus sumus et fruges consumere nati«. Každý prý hledá prospěch svůj, ne panovníkův. Hrdinstvím prý rakouská šlechta nikterak nevyniká, snáze mezi ní lze nalézti záletníky, nežli statné bojovníky. Jedné přednosti prý šlechticům rakouským upříti nelze: že jsou prvními — na útěku. Stkvějí se prý zlatem a drahokameny, uvnitř však jsou plni ohyzdností.

50. *Friderici Palatini Königreich in der Fasten.* (Str. 233b—235a.) Opis satyrického veršování o zimním králi, tištěného v Antorfě r. 1621. Počátek zní:

König-Pfalzgraf.

Ich bin der König von kurtzer Zeit,
mein Reich ist gleich der Fastnacht-Freud:
wann die Fastnacht aus, geht Fasten an.
Vor König — jetzt ein armer Mann.

Kammerling. Graf von Thurn.

Ich hab meinem König ein Bett gemacht,
das unter ihm zerbricht und kracht,
daraus jetzundt die Feder fliegen,
weil er zu viel glaubt meinen Lügen.

51. *Dialogus natalicius* inter *genethliaca gaudia* Adm. Reverendi. Venerabilis ac Eximii Dni Patris *Sigismundi*, inclytæ *Strahoviensis* Ecclesiæ *prioris* dignissimi, ss. Theologiæ Doctoris, adornatus anno, quo fons sapIentIæ VerbVM Dei In eXCeLsIs. Eccli 1°. a P. *Amando Fridenfels* A° 1675. (Str. 235b—237b.) Dosti vtipná latinská báseň příležitostná na způsob dialogu mezi Platonem a Aristotelem.

52. *Cantus in laudem boni Vini.* Authore *Merophilo.* (Str. 238a—240b.) Sedmnáctislohová veselá píseň německo-latinská na oslavu vína, opatřená nápěvem. Počátek zní:

1.

Vinum, du edler Saft,
was hast du für eine Kraft?
Cantitat et jubilat,
saltitat et palpitat,
der mit dir ist behaft.

2.

Vinum, du Morgenstern,
wie seh ich dich so gern,
excitas, lætificas,
animas fortificas,
wann ich dich sehe von Fern.

3.

Vinum, ich liebe dich,
weil du erfrischest mich.
Sitim pellis strenue,
guttur lactas mellue,
ach, lebe ewiglich!

4.

Vinum, du edles Blut,
du bist ja allzeit gut,
verum semper loqueris,
falsitatem oderis,
machts mir ein frischen Muth.

Na konci zapsal si Košetický melodii, kterou k této písni složil strahovský kapitulár P. Ludvík *Skurba.***) varhaník, dne 12. února r. 1680.

53. *Latinský nekrolog strahovského kapitulára Alexia Worstia,* jenž dne 25. července r. 1679 zemřel. (Str. 241a.)

54. Opis *latinského listu* ze dne 30. srpna 1679, v němž konvent strahovský podává opatu steinfeldskému Janu Luckenrahtovi *správu o úmrtí opata Jeronyma Hirnhaima* a prosí, aby ustanovil osiřelé komunitě prozatímní správce ve věcech duchovních i světských, jakož i aby

**) O tomto hudebníkovi viz *Dlabač*, Künstler-Lexikon III., sl. 122.

osobně nebo skrze zástupce předsedal volbě nového opata. (Str. 241b—242a.)

55. *Opis závěti strahovského opata Jeronyma Hirnhaima.* (Str. 242b—244b.) Žádá, aby pochován byl v prostém rouše řeholním v hrubé dřevěné rakvi, bez odznaků opatských. Nepřeje si, aby konány byly pohřební řeči; úmrtí jeho budiž kratičkým listem oznámeno všem klášterům cirkarie, jakož i klášteru steinfeldskému. Prosí, aby za duši jeho slouženo bylo hojně mší svatých a aby chudým udělena byla almužna na penězích nebo potravinách. — Napomíná bratry, aby při volbě nástupce jeho všech osobních ohledů zanechali a vyvolili toho, jenž nad ostatní vyniká zbožností, učeností, láskou k spolubratrům a pokorou.

56. *Latinský list ze dne 30. srpna 1679 oznamující klášterům praemonstrátským úmrtí opata Jeronyma Hirnhaima;* v listě tomto líčí se jeho smrt, dále stručně jeho život a zásluhy jeho (»perpetuam post se relinquens locupletissimæ bibliothecæ Strahoviensis templique elegantissimi ad collegium Norbertinum noviter erecti memoriam, maximum vero sui apud probos et eruditos omnes desiderium: ita enim vixit, ut illum de mortali hac vita ad immortalem transivisse non dubitemus.«) List podepsán: Fr. Dominicus Girndt, prior et totus conventus ibidem.« Košetický poznamenal, že list tento složil P. Amandus Fridenfels. (Str. 245a—246a.)

57. *Processus electionis canonicae, prout in circaria Boëmiae et incorporatarum provinciarum Austriae, Moraviae ac Silesiae conformiter ad Ordinis statuta et capitula generalia observatur.* (Str. 246b—251a.)

58. Latinský list *opata steinfeldského Jana Luckenrahta,* daný dne 15. září 1679, v němž strahovskému konventu sděluje, že pro bouřlivou dobu válečnou osobně k volbě nového opata dostaviti se nemůže a za zástupce své — ač-li většina k hlasování oprávněných s tím bude souhlasiti — ustanovuje opaty tepelského, želivského a probošta doksanského, a to tak, aby buď všichni tři anebo aspoň dva z nich volbu řídili. (Str. 251b—253a.)

59. *Opis latinského listu* ze dne 3. října 1679, jímž se *členové konventu Strahovského zvou k volbě nového opata.* (Str. 253b—254a.)

60. Opis *latinského listu,* jímž se oznamuje, že dne 22. října r. 1679 *zvolen byl za opata strahovského* 51 hlasem z 54 probošt doksanský *Hyacint Hohman.* (Str. 254b.)

61. *Latinské blahopřání nově zvolenému opatu Hyacintu Hohmanovi.* (Str. 255a—256a.)

62. Opis *latinského listu,* jímž opat steinfeldský *Jan Luckenraht,* dne 15. listopadu 1679 *potvrzuje volbu nového opata strahovského Hyacinta Hohmana.* (Str. 256b—258a.)

63. Opis *latinského listu* steinfeldského opata *Jana Luckenrahta* ze dne 19. listopadu 1679, v němž praví, že skládá v nově zvoleného opata strahovského nejlepší naděje. (Str. 258b.)

64. Opis *latinského listu generála řádu praemonstrátského Michaëla Colberta,* daného v Paříži dne 13. listopadu 1679, jímž nově zvoleného opata strahovského *Hyacinta Hohmana* ustanovuje *generálním vikářem v cirkarii české.* (Str. 259a—260b.)

65. Opis *latinského listu,* jímž opat strahovský *Hyacint Hohman* dne 13. prosince 1679 oznamuje ostatním prelátům cirkarie české, že byl jmenován *generálním vikářem cirkarie.* (Str. 261a.)

66. Opis *latinského listu*, jímž opat strahovský ***Hyacint Hohman*** dne 13. prosince 1679 oznamuje, že dne 21. listopadu zvolen byl *za probošta doksanského Dominik Girnth.* (Str. 261b—262a.)

67. *Epitaphium suspensi praefecti. vulgo des Lazareth-Vaters, die 1. Decembris Viennae iuxta portam lazarethi 1679.* (Str. 262b—263b.) Na způsob náhrobního nápisu líčí se tu zločiny nepoctivého správce vídeňského lazaretu, jenž na úkor chudých se obohacoval, jakož i smrt jeho na šibenici. Latinské toto skládání končí se německými verši:

„Hier liegt begraben, der gestohlen wie die Raben,
ob ihn zwar die Pest verschont,
hat ihn doch der Henker belohnt.

Fragt die Person, ich sag's unverhohlen:
er war Vater im Lazareth,
und hat den Kindern das Brod gestohlen."

68. *Memoriale Beatorum s. ordinis Praemonstratensis.* (Str. 264a—265a.) Seznam světců a světic ze řádu præmonstrátského dle měsíců a dní, na něž památka jejich připadá.

69. Na str. 265b jest tato *zpráva o dvou kališích, kteréž jeptišky doksanské r. 1680 zhotoviti daly:* »Anno 1680 virgines Doxanenses curârunt fieri duos aureos calices, unum pro sua, alterum pro nostra ecclesia, in quibus aurifaber talem sculpsit superscriptionem: »Cyrillus præpositus hoc aurum s. Norberto destinavit. Virgineus conventus Doxanensis sub Dominico præposito devote præsentavit. HyaClnthVs abbas StrahoWIensIs hVnC CaLICeM ConseCraVIt.« »A Cyrillo præposito pro ecclesia Doxanensi destinatus. A saCrIs VIrgInIbVs pro gLorIa DeI et honore beatæ MarIæ VIrgInIs præsentatVs. A Dominico præposito curatus et consecratus.«

70. *Alphabetum religiosorum a sancto Bonaventura, doctore seraphico, institutum.* (Str. 266a.) Počátek zní:

*A*ma paupertatem, sis vilibus contentus,
*B*onis semper actibus jugiter intentus.
*C*ave multiloquium: studeas silere,
*D*eum omni tempore præ oculis habere.

71. *Gradus 12 humilitatis.* (Str. 266b.) Ukázkou stůjž zde začátek:

1. Corde et corpore semper humilitatem ostendere, defixis in terram aspectibus. 2. Ut pauca et rationabilia verba loquatur, non in clamosa voce.

72. *Brevis salutatio in metropolitana ecclesia sub introductione* reverendissimi ac celsissimi Sac. Rom. Imp. Principis *Joannis Friderici archiepiscopi Pragensis* (titul). Post decantatum hymnum »Te Deum laudamus« dicta a decano euisdem ecclesiæ *Thoma Czechorod*, episcopo Samandriensi, dominicâ Lætare Anno 1676. (Str. 267a—271b.) Opis současného tisku, o němž viz V. V. Zelený v Časop. českého musea 1886 str. 555 pozn. 28.

73. *Epitaphium damulæ sub nomine Sylvii.* (Str. 272a—273a.) Na Strahově chovali dančí laň, kterou jim r. 1673 daroval primas žatecký. Ochočila se tak, že pouštěna byla i do refektáře a tam z rukou opatových chléb a jablka žrala. Jednou však z okna schodiště skočila do zahrady a zlomila si nohu. Kuchař ji zabil a upekl, dobře prý všem chutnala. O této lani jedná latinské vtipné skládání na způsob epitafu, jejž složil kapitulár strahovský P. Amandus. (Pokračování.)

Poněmčení farních osad Zahořanské a Křešické u Litoměřic.

Podává *Jos. V. Bouchal.*

Farní osada Křešická na patronátě proboštů (a od r. 1655 biskupů) litoměřických je původu prastarého; byla vždy dobře katolická, majíc i za doby třicetileté války své katolické duchovní správce; farní chrám sv. Matouše utrpěl však za války třicetileté velkou pohromu a byl teprv asi r. 1659 biskupem Schleinitzem zase pro bohoslužby upraven, jak dokazuje biskupův znak nad vchodem do sakristie. Vedle Křešic náležely k této farnosti ještě Třeboutice a Nučnice s Okny; všechny tyto obce leží při pravém břehu labském a tvoří dnes jazykovou čáru východně od Litoměřic směrem k Hoštce; jsou německé, mají však svoje české menšiny, což zvláště platí o Oknech.

Sotva čtvrt hodiny severně od Křešic leží vesnice Zahořany s farním chrámem nejsvětější Trojice. Farní osada zahořanská povstala teprv roku 1656, kdy zde baronem la Coronem, vojenským velitelem měst pražských, zřízena nová fara, k níž náležely pouze Zahořany (od r. 1786 též Sedlec), kteréžto obě obce vyfařeny byly od sousedních Býčkovic.

Téhož roku 1656 obě fary zahořanská a křešická pro nedostatek duchovenstva volně spojeny pod jedním duchovním správcem bydlícím v Zahořanech, kteréžto volné spojení potrvalo až do roku 1756.

Obyvatelstvo zahořanké bylo před válkou třicetiletou české a vyznání česko-bratrského; mělo na návrší, kde nyní stojí farní chrám, svůj sbor, který za 30leté války byl Švédy sbořen.[1]) Jako jediná památka na české bratry v Zahořanech chová se v tamním farním archivě „Kancionál" s „Nešporem", vytištěný r. 1576 v Olomouci u Jana Olivetského a sepsaný od „kněze" Jakuba Kunvaldského, „učitele církevního ve St. Jičíně." R. 1652 bylo však již celé panství zahořanské, k němuž náležely poddaní z četných vesnic, úplně katolické; v uvedeném rukopise litoměřické biskupské knihovny z r. 1652 se praví, že na zahořanském panství byli roku 1652 tři konvertité, jeden uprchlík a žádný jinověrec.

V téže době, kdy ve vyznání obyvatel zahořanských stala se tak značná změna, změnil se i obcovací jazyk tamních osadníků; bylať při zřízení duchovní správy v Zahořanech r. 1656 vesnice tato již převážně německou. Vyskytují se vedle českých rodných jmen bývalých obyvatel po válce zbylých i četná jména německá s křestnými jmény Jiří, Václav, Ludmila atd. Odkud přišli němečtí osadnici tito do odlidněných Zahořan? Upozorňujeme na rozlehlost panství zahořanského a ostatních sousedních dominií na Litoměřicku. Panství zahořanské, poměrně jen nepatrné, počínalo v Trávčicích (u Terezína) a prostiralo se přes Středohoří až k Valtýřům ležícím as 2 hodiny pod Ústím na pravém břehu labském; podobně tomu bylo i u dominikánského panství Velkého Újezda, biskupského panství Třeboutic, císařského panství Ploškovic; pravé

[1]) Viz rukopis biskupské knihovny litoměřické sign. B I. F. 115 „Die geistl. Reformation im Leitmeritzer Creyss," dominium Zahořany.

monstrum je nepatrné panství kapitulního děkana litoměřického, zvané Týnice, které začíná ve Vorasicích u Loun a sáhá přes Lovosice a Litoměřice až k Úštěku. Poněvadž Středohoří bylo již za války 30leté německé a krajiny tamní válkou méně utrpěly, nebylo nesnadno po válce odtud uvésti obyvatelstvo do odlidněného údolí polabského, tudíž i do Zahořan. Tamní úmrtní matriky uvádějíce častěji rodiště zemřelých, dokazují zřejmě, že němečtí obyvatelé Zahořan z druhé polovice 17. století pocházeli většinou z poněmčelých osad středohorských a jen v ojedinělých případech i z krajin jiných.

Již prvý zahořanský farář Martin Max Kuber z Kubersteinu, (1658—1559)[2]) byl pravděpodobně Němec. Druhý farář P. Robert Kergel 1659—1667) byl sice též Němec, rodem ze Zahaně ve Slezsku, ale ovládal, jak uvidíme, jazyk český, čemuž se nedivíme, jelikož byl řeholníkem z kláštera Broumovského. Též jeho nástupce Baltasar Grosswaldt (1668—1682) ovládal češtinu, nebyl-li Čech Ne tak jistě můžeme to tvrditi o jeho nástupcích administratorech hraběti Maxmilianu Altendorfovi a P. Zachariáši Franzovi (1682 až 1684), faráři Vavřinci Jennelovi (1684—1690), jenž odtud přišel za faráře do Hřibské, a Matěji Josefu Ignáci Mičzkovi (1690—1694), jenž byl rodákem z Pirkštejna, a třech výpomocných kněžích z řádu minoritského P. Methodu Witzovi (1694—1695), P. Brunonu Rauscherovi (1695—1696) a P. Linovi Langrovi (1696). Jejich nástupce Jan František Piller (1696—1713) rodilý z Úštěku tehdáž již úplně německého ovládal češtinu, jeho nástupce Karel Sultan de Lugano (1713—1756), pravděpodobně rodák pražský, mluvil a psal česky.

O učitelích zahořanských z té doby víme s jistotou, že byli všichni Němci. Jistě jím byl první učitel Jan Michael Goltz (1657 až 1665), který byl rodem z Č. Kamenice; po něm přišel Eliáš Jerschel (Jarschel) z Duchcova (1665—1670); jich nástupci byli: Ondřej Müller (1670—1672), Kristian Schindler (1672—1678), Jan Václav Weber (1678—1685), jenž byl později učitelem v Úštěku, Kristian Pinckert z Děčína (1685—1693) a Matěj Max Watzke (1693—1697); téhož nástupce Jan Jiří Anton (1697—1745) byl rodák zahořanský a psal v zastoupení faráře farní matriky německy[3]) zrovna jako všichni předchůdci jeho Goltzem počinaje, tak že ve farních matrikách zahořanských není ani jediný případ zapsán česky.

Ze všeho toho soudíme, že farní osada Zahořanská byla již při svém zřízení r. 1656 převážnou většinou německá a poněmčila se ještě během 17. století úplně. Jako památka na původní české obyvatelstvo udrželo se v mluvě lidu vedle původních českých označení kopců a niv mnoho českých výrazů; slova: voznice, čočky, paběrkovati, ležák (lehlé obilí), pouť atd s německou koncovkou a výslovností jsou běžná slova ve mluvě nynějších německých obyvatel zahořanských.[4])

[2]) Kdo obstarával duchovní správu od r. 1656 až do Kubera nedalo se zjistiti. Zdá se, že benediktini z nedalekých Počápel.

[3]) Zahořanské farní matriky počínají rokem 1656.

[4]) Jako zvláštnost uvádíme, že o pouti nejsv. Trojice se kázávalo v Zahořanech též česky pro české poutníky, což teprv za dob Josefinských pominulo.

Jinak tomu bylo s farní osadou Křešickou, o niž jsme se zmínili, že byla až do r. 1756 (do smrti faráře Sultana) s farností Zahořanskou volně spojena. Farní osada Křešická byla i po válce třicetileté česká. Biskup Schleinitz svěřuje r. 1659 Křešice faráři zahořanskému Kergelovi, nařizuje mu, aby v tamním obnoveném farním chrámě sv. Matouše alespoň každou třetí neděli měl služby Boží a to jazykem českým.[5])

První dva učitelé v Křešicích z této doby byli též Češi; byli to Jiří Živec (až do r. 1663), jehož vdova Alžběta velmi často (ještě r. 1686) bývala kmotrou při křtu dítek; podobně Václav Adam Čipera (1663—1687), který psal křešické farní matriky r. 1663 počínající a dle titulního listu jim založené; psal je česky až do srpna 1682, pak byli za administratora P. Zachariáše Frantze (Franze) latinské, od r. 1684 psal je zase Čipera česky až do roku 1687, kdy začínají býti latinské a téhož roku za faráře Jennela německé; prvé tři měsíce r. 1690 jsou zase české, pak zůstávají povždy německé, což ovšem nesvědčí, že by Křešická farní osada již byla německou, ač nelze upříti, že se zde znenáhla rozmáhal živel německý. Na př. v srpnu r. 1667 pokřtěn syn biskupského sládka Antona z Třeboutic „Hansl," který byl později kaplanem v Kravařích: pocházel z německé rodiny Antonů ve zdejší krajině tehdá silně rozšířené; tyto německé rodiny časem se množily zvláště přistěhovalými rodinami řemeslnickými, a tím jakož i vlivem sousedního okolí německého germanisována znenáhla farnost Křešická, tak že ku konci 17. století již tu německý živel nabýval převahy.

Také učitelé křešičtí po Čiperovi, pokud jsme se v matrikách dopídili mohli jejich jmen, byli již Němci; r. 1689 pokřtěna v Křešicích dcera zahořanského učitele Pinkerta, který patrně spravoval i křešickou školu; po něm tu působil Kristof Haube (1696), Ant. Hanl, který 16. července 1706 v Křešicích byl pochován. Jeho nástupci byli Hans Mattas a Šalomoun Kašpar; nástupcem téhož byl asi od r. 1725 František Josef Watzke (snad syn bývalého zahořanského a pak rušovanského učitele Watzka) a od r. 1735 Daniel Sorg, který dle oddávací matriky z r. 1735 pocházel z Marianských Račic u Mostu, a téhož roku zde oddán s Evou Rosinou Dörflerovou ze Slavkova (Schlaggenwald); týž zemřel v Křešicích po 50tileté činnosti v stáří 70 let dne 3. srpna 1784. Watzke i Sorg psali v zastoupení zahořanského faráře matriky německy.

Jak pomalu živel český tu ustupoval, dokazuje listina o sv. Jiří r. 1711 do knoflíku věže farního chrámu křešického vložená, která byla sepsána německy a taktéž od faráře, od učitelů zahořanského Antona a křešického Mattase a od několika jiných osob německy podepsána, kdežto křešický rychtář Vacek, mlynář Šafus a jeden starší obce podepsali se česky. Totéž potvrzují matriky; tak čteme v úmrtní matrice: „15. Januar (1720) starb Hawel Horak)" „11. Novemb. (1722) starb Dorothea Horakowa": tyto opětně se vyskytující bohemismy dokazují, že zde český živel stále trval. Přispívalo k tomu částečně české sousedství na levém břehu labském, částečně i pouti r. 1697 počínající a zvláště zbudováním

[5]) Viz „Farní osada sv. Vojtěch av Počáplích" od C. Kaněry str. 86.; příslušný rukopis chová se v břevnovském archivě.

poutní kaple a pak poutního chrámu (r. 1725) povznesené, jelikož velká část poutníků byla česká, tak že i po obnovení samostatné duchovní správy v Křešicích r. 1756, jak pamětní kniha uvádí, dávání sem dle přání farářů čeští nebo oboujazyční kaplani a o poutích kázáno zde česky (i za dob a v přítomnosti biskupa Kindermanna), což s krátkou přestávkou potrvalo až na dnešní doby.[*])

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal **Dr. Ant. Lenz**, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 12.

Kterak napadají řeholníky pro jejich dobře upravené kázání. Quomodo religiosos impuguant, quoad ordinatam praedicationem.

Nepřátelé napadají řeholníky, že káží vkusně a slovy dobře upravenými, a dovolávají se Písma sv., které velí kázati prostě a jednoduše.[83]) „Ne v moudrosti světa, aby nebyl vyprázdněn Kristus." A zase:[84]) „A já přišed k vám, bratři, nepřišel jsem s vyvýšeností řeči neb moudrosti, zvěstuje vám svědectví Kristovo." A opět: „Ač jsem nedospělý v řeči, ne však v umění, ale ve všem zjeveni jsme vám."[85])

Takovým prý kázáním mnichové uvádějí biskupy v pohanění, ježto prý tak ozdobně nekáží, a proto prý jest takové kázání řeholníků církvi nebezpečno, ač by Písmo nevarovalo před řečmi podobného druhu.

Avšak všecky tyto námitky poráží sv. Jeronym,[86]) uče, že všickni kněží ode dob apoštolských užívali ve svých řečech moudrosti a výmluvnosti světské. A sv. Augustin dí:[87]) „Porro qui non solum sapienter, verum etiam qui eloquenter vult dicere (quoniam profecto plus proderit, si utrumque potuerit) ad legendos vel audiendos vel exerlatione imitandos eloquentes eos mitto."

[*]) Následkem poutí přicházely do Křešic vynikající osobnosti, aby zde konaly bohoslužby, jako biskupové a kanovníci litoměřičtí, preláti doksanští atd.; také zde několik vynikajících osobností oddáváno, na př. 15. února 1706 oddán tu knězem Kawikou z Hurkentálu rytíř Jiří Antonín Heyslinger ze Schelchegrabu s Mathildou Beatrici Trescherovou ze Steinberku, při čemž byli svědky hrabě Vratislav Clary a rytíř Ferdinand Schlindel z Hirschefeldu. — Dne 15. října 1759 oddán tu Václav hr. z Oppersdorfu se vdovou Josefou z Kempfů rodilou baronessou Purmannovou v přítomnosti komtessy Rebeky z Oppersdorfu a j.

Z řádku těchto zřejmo, že nynější jazyková čára východně od Litoměřic tvořila se již na rozhraní 18. a 19. století a ustálila se dávno před příchodem biskupa Kindermanna do Litoměřic.

Jako dodatkem poznamenáváme, že Hoštka, východně od Křešic ležící, má po válce 30leté matriky po nějakou dobu české, pak německé; Býčkovice, severně od Zahoran položené, mají matriky (rokem 1657 počínající) jen německé, Žitenice, mezi Litoměřicemi a Býčkovicemi položené, mají matriky až do r. 1666 české, až do r. 1688 latinské, pak německé; po válce 30leté zbylo na této osadě 115 rodin, které sčetl poustevník Pavel Ferratius Bellinus de Gröbel; mají jména většinou česká. Ve všech těchto východně od Litoměřic položených farnostech vyskytá se hojně rodných jmen českých z rodin ode dávna zde usedlých, jako: Vobořil, Přibyl, Křepek, Hospodář, Horák a j. v.

[83]) I. Cor. 1, 17. [84]) I. Cor. 2, 1. — [85]) II. Cor. 11, 6. — [86]) v dopise magnum Urbis praedicatorem. — [87]) Lib. IV. de doctrina Christiana.

Z toho jest patrno, že není zakázáno v kázání ozdobně mluviti a na pomoc bráti i světské vědy, neboť všecko má býti k službě Páně, a že sv. apoštol mluvě slovy věčného Boha, nemínil, že by ozdoba řečnická neslušela na kazatele slova Božího.

Kapitola 13.

Kterak dobrou pověst řeholníkův u věcech podvracují, když je infamují, že sebe a svoji řeholi doporučují a skrze dopisy doporučiti dávají. — Quomodo judicium pervertunt in rebus, religiosos infamando, et primo, quia se et religionem suam commendant, et per epistolas commendari curant.

Odpůrci řeholí tupí mnichy tou také příčinou, že

1. svoji řeholi doporučují anebo skrze dopisy doporučiti dávají,
2. že se brání naproti odpůrcům svým,
3. že spory své na soudech vyjednávají,
4. že dopouštějí, aby byli jejich nepřátelé trestáni,
5. že usilují lidem se zalíbiti,
6. že se radují z velkých věcí, které Bůh skrze ně učinil,
7. že navštěvují dvůr králův a velmožův.

Ad. 1. Naproti této sebechvále píše prý sv. Pavel:[88]) „Začínáme-li opět sebe sami chváliti? aneb zdaliž potřebujeme schvalujících listů k vám a od vás?“

A opět:[89]) „Zjevováním pravdy příjemné činíce sami sebe u každého lidského svědomí před Bohem.“

A zase:[90]) „Neboť ne sami sebe kážeme, ale Ježíše Krista, Pána našeho.“

A opět:[91]) „Nebo, kdo sám sebe chválí, zkušený jest, ale koho Bůh chválí.“

Pán Ježíš prý sám di: „Oslavuji-li já sebe sám, sláva má nic není.“

A tak a podobně odpůrci řeholí tupí mnichy, že řeholi svoji vychvalují a vychvalovati dávají.

Na to na všecko odpovídá sv. Řehoř:[92]) Justi et perfecti aliquando suas virtutes praedicant, bona, quæ divinitus acceperant, narrant, non ut ipsi apud homines sua ostensione proficiant, sed ut eos, quibus prædicant, exemplo suo ad vitam trahant.“

Za mnohými příčinami mohou zajisté dokonalí sebe doporučovati, ne snad aby se vychloubali, ale aby jiným prospěli. Zvláště však jest dovoleno stav dokonalosti doporučovati, aby věřící sami spěchali k dokonalosti, rovně tak, jako jest dovoleno křesťanu křesťanské náboženství mezi nevěřícími velebiti, aby se na víru obrátili.

Lze tedy na text II. Cor. 10., 18. odvětiti, že sv. apoštolé nedoporučovali sebe, jakoby své cti vyhledávali, ale aby prospěli věřícím.

K námitce na základě II. Cor. 3, 1. lze říci, že sv. apoštol nezapovídá doporučujících listů užívati, alebrž pouze dotýká, že jich není potřeba. Vždyť on sám doporučoval Timoth. I. Cor. 16. 10. a sestru Phoebu Řím. kap. posl. Z toho konání Pavlova vzešel obyčej doporučovati toho, kdož byl vyslán na vinici Páně, neb aby vyučoval.

[88]) II. Cor. 3, 1. — [89]) II. Cor. 4, 2. — [90]) II. Cor. 4, 5. — [91]) II. Cor. 10, 18. — [92]) Hom. 9. super Ezech.

Zhusta sebe také doporučují svatí, aby čelili zlým a učinili je neškodnými. Praví-li sv. Pavel, že káže Ježíše Krista, dává tím na jevo, že kázáním svým nehledá své slávy, ale slávy Páně.

Tou měrou lze odčiniti všechny nájezdy protivníkův řeholi.

Kapitola 14.

O tom, že řeholníci svým utrhačům kladou odpor. — De hoc, quod religiosi detractoribus suis resistunt.

Nepřátelé řeholí troufají si tvrditi, že se nemají mniši proti svým utrhačům brániti, a k tomu účelu dovolávají se opět Písma svatého. Mají prý býti křesťané pokorni, a proto všecko kárání trpělivě snášeti, pročež nejsou prý mniši, kteří se brání proti svým utrhačům, praví křesťané.

Sv. apoštol prý píše:[93]) „Znamení apoštolství svého učiněna jsou mezi vámi ve vší trpělivosti, v divech, zázracích a v mocích."

A opět prý dí Písmo: „Netresciž posměvače, aby tě nevzal v nenávist. Potresci moudrého, a bude tě milovati."[94])

A zase dí Písmo: „Kdož nenávidí trestání, jest na cestě hříšníka; ale kdož se bojí Boha, obrátí je k srdci svému."[95])

A opět dí Písmo: „Dobrořečte těm, kteří vám protivenství činí, dobrořečte a nezlořečte."[96])

Avšak že není zakázáno odporovati utrhačům a proti nim se brániti, dí sám sv. Pavel: „Neříkáme, jak se o nás zle mluví, a jakož praví někteří, že bychom my říkali: Čiňme zlé věci, aby přišly dobré, jichžto odsouzení jest spravedlivé." Písmo sv. tedy arci napomíná, abychom byli trpělivi a tiši, ale nikoliv stůj co stůj, i tehdáž, když bylo potřebno hájiti sebe i věci spravedlivé, která by jinak trpěla úhonu.

Tou příčinou dí sv. Řehoř:[97]) „Hi, quorum vita in exemplum imitationis est posita, debent, si possunt, detrahentium sibi verba compescere, ne eorum prædicationem non audiant, qui audire poterant, et in pravis moribus permanentes, bene vivere contemnant."

Podobně učí sv. Řehoř Nazianský, sv. Jeronym, sv. Bernard a jiní. Má býti tedy činěn rozdíl, dí sv. Tomáš, mezi těmi, kdo zřízeně kárají a v úmyslu, aby polepšili, a takoví karatelé mají býti milováni. Jestliže však utrhají a věci zlé na člověka vrhají proti vší pravdě: „tunc quandoque sunt patienter sustinendi, quando scilicet talis detractio non multum nocet aliis, generando scandalum in cordibus auditorum, quandoque autem si fieri potest, sunt repellendi, non amore privatæ gloriæ, sed communis utilitatis. Si vero repelli non possunt, nihilominus patienter tollerandi sunt."

Má býti tedy k námitkám odpověděno:

a) Praví křesťané trpí kárání, když se dělo za příčinou nápravy, odporují však těm, kteří kárají, aby bořili, zvláště, když trpí příhanu netoliko osoba, ale také věc.

b) Pravda jest, že mužové apoštolští vždy mají býti trpělivi, avšak když kárají, činí tak z horlivosti za pravdu.

c) Svatí kladou utrhačům odpor z lásky ku pravdě.

(Pokračování.)

[93]) II. Cor. 12, 12. — [94]) Přísl. 9, 8. — [95]) Sirach 21, 7. — [96]) Řím. 12, 14. — [97]) Hom. 9. sup. Ezech.

Drobné zprávy a posudky.

K rodopisu Kavků z Říčan. Příspěvek k poznání staročeského života od *J. P. Hille.* — K žádosti neznámého nám sběratele erbovních pamětí vypisuje p. *Šebestián Říčanský z Říčan* zajímavé zprávy o původu *Kavků z Říčan*, a zvláště o povaze a domácím životě p. *Jana Kavky z Říčan*, J. M. C. rady a pána na Celnici (do r. 1602), Žichovicích (do r. 1603), Broumově (do r. 1622), Karlštejně (od r. 1626).

Zprávy ty nalezli jsme ve starém listáři z konce 17. století a pro jejich kulturní zajímavost je tuto sdělujeme. —

»Zpráva pravdivá o starožitném a vzácném rodu pánů Říčanských, jenž se Kavkové jmenovali, co od lidí starých, víry hodných, z nichž někteří okolo 98 let měli, mně při jiných rozprávkách oznámeno bylo.

Především vědomo jest, že rod pánů Říčanův od nepamětných časů vždycky panský slul a byl a chtějí tomu, že by z knížecího rodu pocházeti měl, což mně pan general Harant u přítomnosti J. Ex. pana hraběte z Trautmansdorfu oznamoval, který nyní nejedné památky rodů českých chvalitebně shledává.

Předně tehdy povídali ti starcové, že jest byl jeden z pánů z Říčan v království Uherském, jsa ženatý. Když jeho paní slehla, měla jest syna, i jsouce toho času v království Uherském král jménem Kolman, který vedle uherských kronik v počtu jsa král devátý v letu 1114 ze světa vykročil.

Pokusil se ten Říčan a krále svého Kolmana za kmotra požádal, čehož i užil a jméno dáno dítěti na křtu Kolman.

Přijdouce ten syn k vzrostu mezi své strejce a přátele jako mladý kavalír do království Českého časem přijíždíval a oni mu v tovaryšstvu přezděli nazývajíce jej „černým mužem«, jakoby řekl Kohlmann. On pak nejsa toho jména vděčen, velel, aby jej napotom raději nazývali Kavkou a tak mu jméno Kavka zůstalo, aniž se jaké jiné obzvláštní památky o rodu pánův Kavků mimo tuto paměť nacházejí.

Ačkoliv páni Říčanové v tomto stavu před ukřižováním Pána a Spasitele našeho již byli, on pak p. z Říčan, který to Tovaryšské jméno Kavka dostal, sídlem v království Uherském byl, a maje potom nepochybně více synů Kavků, domýšlím se, že z nich někteří časně se do Čech dostali a jiní vždy v Uhřích a na pomezích Moravských zůstali. A nepochybuji, že ta slavná a vzácná linie Kavkovská jest z linie, z které někdy vzácné a slavné paměti vysoce urozený pán, p. *Jan Kavka Říčanský z Říčan a na Broumově*, pokud se dobře pamatuji, jest pocházel.

Kterýžto jsa velmi bohatý, témuž bohatství, které sám nahospodařil, užívaje všelijakých kratochvílí, (nepravím o ničem zlým) ruky jest propůjčil, milujíc obzvláště dobré tovaryšstvo a pěkné koně, kterýmžto koňům časem jsa mladý pán, snad pro získání chvály, stříbrné podkovy přibíjeti dal a tak koně tumloval, až podkovy odskákaly a nezbraňujíc, aby takové lidi ku podivu sbírali.

Kterážto veselost, když se více a více rozmáhala, hospodářství nemohlo než slábnouti, dluhů přibývalo, tak že k posledku od vyvážení vod studnice téměř osákla a nic mu nezůstalo.

Nevěda naposledy čeho se chytiti, ono přísloví přemýšlel „z nouze neb na vojnu neb do klaštera“. Tak vezma resoluci klášterský život pominul, co by vojna byla zkusiti chtěl, ač se mu potom obého dostalo, když velice tuhý život následoval.

Mezitím Pán Bůh jeho nouzi prostředek spůsobil, když dle uložení svého p. bratra neb strejce jeho velikým bohatstvím oplývajícího, prostředkem smrti ze světa povolal, kteréhožto statku on již k polepšení a následování dobrého života přikročivše, nápadník učiněn u velikém jmění byl, snad aby tou měrou vzácnost rodu na něm jako poznovu obživla, k svému důstojenství přišla a se do dne soudního v nejvyšších hvězdách stkvěla a třpitila.

Však i tu se na něm ještě spurné přirození neusadilo z příležitosti nevole, kterou s nějakým Kalazdym měl, s kterýmžto potkavše se, když na něj doraziti mínil, znamenal Kavka, že by jemu slabý byl i dal se na revisy, tak jak potom z toho rozprávka vzešla, že p. Kavka utíkal přes hustý les, že ho nemohl uhoniti Kalazdyho pes, vidouce pak, že ta pelynka uherská jemu by byla někdy k požívání nezáživná, ten statek, zdá se mi, že se *Broumov* jmenoval, prodal nějakému Kalazdymu a peníze J. M. Cís. jest půjčil na zástavu Karlštejna, ačkoliv mu jich ještě dosti na dukátech zůstalo. Kdy se to ale stalo, poněvadž téhož panství v držení zůstávati ráčíte, Vašim Milostem lépeji povědomo bude i také zdaliž prv ženatý byl, nač se já upamatovati nemohu.

To mi vědomo, že dostanouce se já po vítězství na Bílé Hoře v některém létě a některý čas před vpádem kurfiřta saského, *již té doby paní neměl.*

Maje pak *jednoho syna a tři panny slečny*, ty pak jsou svůj život pobožně dokonaly a k jakým místům přišly, dobrou toho vědomost míti ráčíte.

O témž *panu synu**) jeho veřejná pověst byla, že byl pán učený a pobožný a když v jakous nemoc upadl, bylo mu od lékařství zběhlých ponavrhnuto, aby ženské pohlaví k sobě připustil, volil raději umříti, než Pána Boha rozhněvati a tak v panictví život dokonal.

Starého pana Jana Kavky z Říčan paní manželka byla paní *Eva z Lobkovic*, vlastní sestra nejvyššího někdy kancléře z Lobkovic.

Pan Jan nejstarší Říčanský Kavka z Říčan, hodné a svaté paměti, jsa velice pobožnosti oddaný, pro čest a službu Boží, ne pro chválu tohoto světa, muzikantův do 24 jest choval a veliký dvůr vedl. Měl on při sobě čtyry ze stavu panského, totiž dva strejce Kavky, Jana a Viléma. Vilém najedouc se melounu, které mu jeho paní máteř po rodu Klenovská přinesla, umřel, jako i druhý po několika letech neženatý skonal. Ittem p. Libšteinského z Kolovrat, nynějšího zemského hejtmana na Moravě a mně Šebestiana Říčanského z Říčan.

Z stavu rytířského choval dvanácte a to všichni chudí jsme byli, tak že nás jako z almužny choval a pro odplatu Boží.

Z tak velikého počtu lidí, nevím, aby kdo více živ byl krom J. Exc. pána Kolovrata v Moravě a nějakého Koc Kundratic.«

Stanovy a nástin dějin bratrského kůru literátského ke cti neposkvrněného početí Panny Marie v Borovanech. Podává Dr. *Jan Zítek*. — Jsa návštěvou v Borovanech, byl jsem upozorněn tamnějším farářem a přítelem mým Ant. Lakmajerem, jakož i milým přítelem P. Fr. Krojherem na starý borovanský kůr literátský, jehož stanovy mi byly laskavě zapůjčeny.

Velice jest zajímavo, že tento sbor literátů zřízen byl *r. 1811 ke cti neposkvrněného početí Panny Marie*. Milý to příspěvek úcty Mari-

*) Jan František zemřel před r. 1645.

anské v Čechách a neposkvrněného početí Rodičky Boží zvláště, když toto teprve r. 1854 za článek víry bylo prohlášeno.

Ze stanov, jimiž se členové dobrovolně ve sbor literátský sestupují, seznáváme účel bratrského kůru, čest a slávu Boží a P. Marie, úctu k církvi, konání svých náboženských povinnosti při mši sv., kázání, průvodech církevních, úmrtí a pohřbu členův, a byli-li požádáni, i nečlenův; nemalého významu mravního byl vzájemný poměr členů mezi sebou, zvláště mezi mladšími a staršími, a vlastnosti, jimiž se žadatelům o členství kůr literátský otevíral. Zakladatelé však pamětlivi jsouce nejen krásné a ušlechtilé snahy, ale i slabosti lidské, připojili hned i na přestupky stanov pokuty, aby i takto byli více k dobrému povzbuzováni. Novým potřebám mohlo se vždy vyhověti vložkou nového bodu stanov, které si zakladatelé dali potvrditi duchovním správcem borovanským a »richterním ouřadem městyse Borovan«, aby i tímto byli chráněni.

Duchovní správcové borovanští měli radost z tohoto kůru literátského, který dosud trvá, vítali jej, povzbuzovali, chválili, ale také hrozili jeho rozpuštěním, nekonal-li svých povinností.

Nápis vázané knihy in folio jest: *Kniha Artikul. Léta Páně 1811.*

Na prvním listě za názvem následují:

Artikulowe aneb Snesení Pánůw Bratrůw Kuru Literátského blahoslawene Panny Maryc početí w městis Borowanech. O této níže psane Artikule poctiwe bratrstwo blahoslawene Panny Marye početí kůru Literátskeho v městis Borowanech mezy sebau dobrowolně se snesli ge sobě stále držeti připowěděli a gednomyslně slíbili předně ke cti a chwale Pánu Bohu wšemohaucymu, blahoslawene Panně Maryi, a wšem milym Božím swatým, gakž nasleduge.

Předně a neyprwe začna od spasytelných a dušem našim prospěšnych wěcy v chrámu Paně zdegším založení a nawštivení blahoslawene Panny Marye zwolili sobě weyroční památku držeti: na den početí Panny Marye, na kteryžto den přes cele služby Boží šest swícý na oltáři welkem swym nakladem nechat hořeti se usnesli.

Druhe: aby gedenkaždý z Pánůw bratrů w neděli Páně, gako y ročně swátky od cyrkwe kat. zaswěcené, totiž: na dni Apoštolske, blahoslawené Panny Marye, do tehož chramu Páně časně se scházeli. — Kdoby pak časně do chrámu Páně nepřišel, tyto nížepsané pokuty při každých počtech bezewší weymluvy skladati bude powinnen, totiž:

Kdoby času nedělního, neb swátku zaswěceného gednu neb dwě písně raní zameškal, powinnen bude pokuty dáti 5 kr.

Kdoby se před kázaním po prwním *pulsu* neb zvonění na místě patřičnym nalezti nedal, položí pokuty 10 kr.

Kdoby z Pánůw bratrůw kázaní, neb *asperges* promeškal, powinnen bude odvesti 20 kr.

Co se času *adventního* dotyče — kdyby při *rorate* na khor k spěwu nagíti se nedal, odwede 3 kr.

Kdyby pak celeho času *adventního* promeškal a na žádnem *roraie* přítomný nebyl, nasledowat bude pokuta 15 kr.

Kdoby na den swáteční swau přítomnost zanedbal, a příčiny sve důležite neoznámil, powinnen bude pokuty dáti, na půl libry wosku. Též pokuty winného sebe učiní y ten, anby dne druhého, když za mrtwé obětowaná bude mše swatá, přítomný byt opominul.

Kdoby konečně z Pánůw bratrů gedno, neb druhe z následugících processy totiž: na den očišťování Panny Marye, berankowau neděli, na wzkříšeni Páně a na Boží tělo vynechal, powinnen bude libru wosku zaplatiti.

Třetí: na wšecky Processy swaté wšickni společně, gedenkaždy swé wlastní písně magice se připraviti, písně Česke času příležitého s pobožností spíwati a w należitem pořadku uctivě za Panem *Paterem* gdauce pod nahoře oznámenou *poenou* se dostaviti powinni budau.

Čtvrté: *kdobykoli při swatcych wánočních, neb* welikonočních na gitřní nebyl, a se neopowěděl, pokuty půl libry wosku dáti powinnen bude.

Paté: *kdobykoli do společnosti tohoto bratrstva* blahoslawené Panny Marye přijat byti žádal, ten má byti člowěk na swe cti dobře zachowaly. Šak ale před Pány Starší a spolubratry spěváky předstaupí a toho žádati bude, zápisneho a spolu přígemnyho. Panům Starším a Pánům bratrům spěwakům 35 kr. položí; — do bratrstwa ale 7 zl. powinnen bude platiti.

Šesté: kdyby ktercho z Pánůw bratrů gegich manželku a dítek prostředkem časné smrti Buch povolati ráčil, a gsauce na takowy pohřeb gak Páni Starší tak i ginší bratří opowězení, powinnen budau sami, v důležité ale příčině (gestliżeby sami nemohli) aspoň manżelky swe, čeládku, neb nekoho z dítek na *Funus* neb pohřeb odeslati; a Páni Starší dagí světlo bratrské, za kterežto světlo, když bratr umře, manżelka neb dítky 1 zl. 10 kr. stř. dati bude powinnen. Od gineho pak, který w bratrstwu není, a takowe požádá, platiti bude 2 zl. 20 kr.

Sedme: mezy sebau geden k druhemu uctiwě a wážně jak na bratry poctiwé sluší a náleží, se chowati magi; — mladší staršímu ustoupiti, a starší mladšího sy wážiti magí. Pakliby při jakekoli schuzce mladší staršímu příčinu k rozhněvání dal a to by na něg prokázáno bylo, ma położiti za pokutu pul libry wosku. Naproti tomu pak starší dawše mladšímu k zbytečnemu rozbrogi a křiku příčiny, dwognásobně pokuty winným sebe učiní, totiž libru wosku platiti.

Osme: każdeho roku tak, gak sobě swolegí a se usnesau, gsauce k Panu Staršímu obeslaní, poslušně, a to w určitem čase scházeti se magí — a tu u přítomnosti wšech počet od něho přigmauti, a zase buď geho propustiti, neb gineho sobě woliti mohau; a tu na kohobykoli ukázáno bylo, ten bez odporu, a pod pokutau dwauch liber wosku zprávu gegich k sobě přigmauti a w tom wěrně se chowati powinnen bude.

Dewáte: toto sobě w moci zanecháwagi, aby w budaucích časech, pokudžby se gim za dobré widělo, buď k těmto nadepsanym *Articulum* něco přidati, neb ugmauti mohli, však s bedlivým poważením, a bez wší překážky.

Desáte: *na den početí blahoslawene Panny Marye* spívanau mši swatau za všecky żiwé Pány bratry, též sestry — na druhy pak den též spíwane *Aniwersarium* za wšecky w Pánu zesnule tehož bratrstwa slaużiti dáti, a při těch obauch mších swatych za oba dwa dni pěknym pořádkem k oltáře — po wykonanem pak na druhy den za mrtwe *Aniwersarium* hned před oltařem B. M. Vir. wšickni kleknauce Litanye za mrtwe, a k tomu 5 otčenaš a zdrávas Marya wespolek se modliti, powinni budau. A kdożby se w tom tak nezachoval, *poeny*, neb pokuty powinnen bude dati půl libry wosku.

Gedenácte a poslední: Páni bratři se na tom společně snesli, aby gedenkaždý bratr na den weyročni slawnosti, totiž: *početí Panny Marye*, po wykonaných službach Božích, dle obyčege do společnosti k Panu Staršímu netoliko se postawiti, ale každoročně suchých dní 12 kr. složiti hleděli.

Na 2. straně po stanovách jsou podepsáni členové bratrstva:

Do tohoto nadgmenovaneho bratrstwa blahoslawene Panny Marye početi wstaupiti, a wšecky nadepsané *Articule* od prvního až do posledního zcela plniti následugící Páni bratři a sestry se zavázali a vlastními rukami podepsali.

Anton Mategczek Uczitel Sskolní spolu Bratr, Jan Malík toho Času Starší, Franz Froyda Franc Walsa, Wawřinec Kauba, Franz Suzler (?), Alberth Pařízek.

A tak k nařízenj tohoto, a wšemu dostateczne k utwrzenj dožádaly gsauce gich wzacznj a Slavnj Richternj Auřad městis Borovann, že sau toto gegich dobrowolne k snesenj Pečžety Městskau stwrdyly a dobrowolne rozkazaty w kteremžto nařjzenj tak že sobě wsecko zcela zauplna, gakožto pocztywý Lyde držety a zachowaty chtěgy rukama vlastnjma gsau se podepsaly czož wse aby se k same Czty Pána Boha wsemohaucjho w osobach w Trogj, podstate gedno Blahoslawene paně Marii a wšem gmiljm Božjm Swatjm dalo, pan Buch wssemohaucnj k tomu dopomahaty raczj.

Kterehožto snessenj gest datum w nadepsanem Mestis Borovann na den Blahoslawene Počžetj Pani Marie Leta Tisýcteho Osmisteho Gedenacteho dne 8ho Decembru 1811.

Auřad Richternj. Pečet.

Anton Čsaul(?) Richtarž, Josef Čžurda Přisedici, Wogtiech Simek Přysedicj, Anton Mategczek Sskolní Uczytel toho Czasu Mestský Pjsarž.

Ga Nyže podepsany ono přitomne Bratrstwo Swych Audů Kůru Lyteratsk. pod Gmenem *Neposskwrněneho* Počžetij Panny w Městis Borowan k rozmnožený Czty a chwaly Bož wizdwižene Byty schwalugu a poněwadž nic proty Samo-Spasytedlne Wýře Nassi Krestanske nejedna; Tymsamym negenom k stwrzeny, ale y take k zastany a rozmnoženj za hodne Býti uznawam.

W Městis Borowan dano w Farním domě dne 8. Decembru.

L. S. Tomass Swoboda, farař.

Následuje pak další schválení a potvrzení bratrstva toho od dpp. farářův, a to: od Josefa Hrdličky (30. list. 1817) a od Karla Schmida (21. list. 1822), latinsky pak od Jos Bitzana (19. pros. 1845, s pěkným českým napomenutím a poučením bratrstvu z 20. pros. 1846 a slibem, že dle obyčeje dávati mu bude o svátku početí P. Marie půl vědra piva, ze dne 13. června 1851, kterýžto »chvalitebný obyčej« potvrzuje farář Jan Šebele 5. prosince 1851), od Jana Špitálského (26. list. 1860, s doložením, že místo bývalé pitky sloužiti bude na den neposkvr. početí P. Marie za živé a v jiný po tomto svátku církevně svobodný den za mrtvé členy bratrstva zpívanou mši sv. zdarma), od Jana Šinka (4. srpna 1679) a posléze od Ant. Lakmajera (23. února ve vigilii sv. Matěje 1900) těmito slovy:

Účel počestného bratrstva, »kůru literátského« pod jmenem neposkvrněného početí blahoslavené Panny Marie jest, jak jsem z přečtených stanov poznal, skutečně vznešený, přispívající k rozmnožení cti a slávy Boží. Kéž jen počestné Bratrstvo kůru literátského také artikule ty zachovává a plní, kéž vždy pamatuje na účel, pro který zbožní předkové zdejšího městyse bratrstvo to založili. Počestné bratrstvo uteklo se pod jméno neposkvrněného početí blahoslavené Rodičky Boží a to v době, kdy církev sv. o svátku tom ještě přímo nerozhodla. Jeví se i v tom zbožný duch a dětinná láska k Matce Boží, jakou chovali k ní zbožní osadníci zdejší. A proto prosím a žádám, jako zdejší duchovní pastýř, počestné bratrstvo literátské, aby stanovy své věrně plnilo, aby ten starý duch, který vedl zbožné předky naše k založení bratrstva tohoto, ožil a se osvěžil. Zavazuji se pak, jak důstojní předchůdci moji činili, já pro svou osobu, že o slavnosti neposkvrněného početí Panny Marie za živé, a jiný po slávnosti této následující den, kdy řád církevní mši sv. za zemřelé dovoluje, za zemřelé údy téhož bratrstva zpívanou mši sv. po předcházejícím ohlášení obětovati chci. Tomu nám dopomáhej milosrdný a dobrotivý Bůh!

Oběti, jež církevní jmění v Čechách státu přineslo roku 1704. Válka o dědictví španělské pohlcovala obrovské summy peněz. I církevní jmění v Čechách musilo značnou částkou k tomu přispěti. Císař Leopold poslal dne 14. ledna 1704 arcibiskupovi Breunerovi list, v němž mu sděluje, že si nedávno od královských místodržících vyžádal konsignaci deskového jmění prelátů a duchovenstva v Čechách, a to z té příčiny, aby požádal od duchovenstva dobrovolný dar („donum gratuitum") jakožto příspěvek k uhrazení útrat válečných. Jelikož však by se dodání konsignace nepochybně protáhlo, kdežto stav věcí vyžaduje rychlé pomoci, že rozhodl se zmíněný dobrovolný dar tím způsobem žádati, aby mu každý z prelátův a zámožnějšího duchovenstva ihned tolik odvedl, kolik minulého roku na dani majetkové byl zaplatil spolu s pětinou daně majetkové na rok 1704 připadající, a to proti kvitanci k rukám komisse k vybírání majetkové daně zřízené. Císař dokládá, že se naděje ochoty duchovenstva tím více, jelikož dolnorakouští preláti a duchovenstvo k záchraně říše dobrovolně nabídli stříbro chrámové. Posléze žádá arcibiskupa, aby svým vlivem k splnění jeho požadavku horlivě působil.**) A již čtyři dni později, dne 18. ledna téhož roku posílá císař arcibiskupovi nový list, v němž poukazuje k veliké tísni, do které nepřátelé dědičné země jeho uvádějí, a podotýká, že nelze neustále se vzmáhajícím nepřátelům jinak čeliti, leč četným a řádně vyzbrojeným vojskem. K tomu však že dosavadní prostředky nikterak nestačí. V této nesnázi tedy že se rozhodl požádati o chrámové zlato a stříbro, jež ihned má býti zmincováno a k veřejným potřebám obráceno, s tím však dodatkem, že cena odvedeného zlata a stříbra v nejbližších šesti letech najisto bude v penězích kostelům vrácena. Císař připovídá, že dá ještě téhož roku sněmem onu sumu pojistiti („allermassen dann Ich sie auch diesfalls fide publica vermittelst des heurigen Landtags werde gnädigst versichern lassen.*) Také tentokráte poukazuje císař k tomu, že dolnorakouské duchovenstvo („die hiesige Gestlichkeit") dobrovolně mu zlato a stříbro nabídlo.*) Arcibiskup zaslal oba listy císařovy v opise především kapitule Pražské (dne 25. ledna) a v připojeném listě vyslovuje přesvědčení, že kapitula žádosti císařově zajisté vyhoví. Pokud stříbra chrámu Svatovítského se týče, že neopomine císaře požádati, aby skrovná ta ozdoba chrámu byla ponechána („quod autem argenteriam ecclesiæ nostræ metropolitanæ concernit, non intermittemus Suæ Majestati, ut modicum hoc ornamentum illi relinquatur, humiliter supplicare«).***) Leč proti očekávání duchovenstvo v odvádění „dobrovolného daru" a chrámového stříbra otálelo. Bylyt doby těžké, a peněz nebylo na snadě. Císař opětovně komissi k vybírání dani zřízenou vyzýval, aby co nejdříve ony dávky vybírala. Komisse byla nucena písemně arcibiskupa žádati, aby liknavé k placení přiměl. Arcibiskup odpověděl, že již dvakráte duchovenstvo důrazně k tomu vyzval, a že, jelikož by další upomínání s jeho strany nemělo asi většího účinku, vymáhání oněch příspěvků

*) Orig. v arcib. archivě. — **) Opis něm. v kap. arch. CVI 1 a.
) Kopie v kap. arch. CVI, 1 b. — *) Orig. v kap. arch. CVI, 1 c.

komissi úplně ponechává. Řečená komisse, jejímiž členy byli hr. Přehořovský, kap. probošt Mayer, hr. Petr Mikuláš Straka z Nedabylic a Bohuslav Jan Voříkovský z Kundratic, upomínala pak v měsíci březnu 1704 ty, kdož s placením otáleli. Stříbro chrámové bylo možno vykoupiti, a to hřivnu 15 zlatými, zlato pak dle běžné právě ceny. Stříbro chrámové vykoupily tyto církevní korporace a chrámy: dne 21. června 1704 kapitola metropolitní dala místo 208 hřiven stříbra 3120 zlatých, 20. června kathedrální chrám Královéhradecký místo 20 hřiven stř. 300 zl., farní chrám v Trutnově místo 2 hř. 13 lotů a $3^1/_2$ kventl. 43 zl., kostel v Starých Bucích (Altenbuch) místo 2 hř. stř. 30 zl., kostel v Hostinném místo 2 hř. stř. 30 zl., kostel ve Vrchlabí místo 2 hř. 30 zl., kostel v Náchodě místo 10 hř. stř. 150 zl., kostel v Novém Městě místo 2 hř. 30 zl., kostel v Králové Dvoře místo 2 hř. 10 l. $2^3/_4$ qtl. 40 zl., kostel v Jičíně místo 6 hř. 10 l. $2^3/_4$ qtl. 100 zl.; 28. června farní kostel v Broumově místo 2 hř. 2 lotů $^1/_2$ qtl. 32 zl., kostel v Nové Pace místo 6 hř. 10 l. $2^3{}_4$ qtl. 100 zl., kostel ve Veležicích m. 2 hř. 30 zl.; dále koslely v Miletíně m. 1 hř. 8 l. — 22 zl. 30 kr., v Nechanicích m. 3 hř. 10 l. $2^1/_2$ qtl. — 55 zl., v Hořicích m. 6. hř. 10 l. $2^3/_4$ qtl. — 100 zl., v Králíkách m. 2 hř. 5 l. $1^1/_4$ qtl. — 35 zl., v Žamberce m. 5 hř. — 75 zl., v Kostelci m. 5 hř. — 75 zl., v Holohlavech m. 4 hř. — 60 zl., v Jaroměři m. 4 hř. — 60 zl.; chrám sv. Anny v předměstí Král.-Hradeckém m. 3 hř. 5 l. $2^3/_8$ qtl. — 50 zl.; chrám v Novém Bydžově m. 10 hř. — 150 zl.; 7. července probošt třebovský z chrámu sv. Jiljí m. 9 hř. 8 l. — 142 zl. 30 kr.; 29. července malostranský chrám P. Marie Vítězné místo 66 hř. $10^2/_8$ l. — 1000 zl., 11. srpna Benedikt, opat osecký, za tamější kostel m. 36 hř. 8 l. — 547 zl. 30 kr.; 18. srpna klášter Strahovský m. 52 hř. 10 l. — 789 zl. 22 kr. 4 d., klášter Doksanský m. 15 hř. — 225 zl.; 19. srpna kostel sv. Václava v Chotěšově m. 35 hř. $1^1/_2$ l. — 526 zl. 24 kr. $2^1/_4$ d.; 20. srpna klášterní chrám v Broumově m. 55 hř. — 825 zl., farní kostel v Broumově m. 6 hř. — 90 zl., chrám u sv. Markéty m. 5 hř. — 75 zl.; 23. srpna klášter Kladrubský m. 15 hř. 12 l. — 236 zl. 15 kr., 25. srpna kathedrální kostel v Litoměřicích m. 8 hř. 6 lotů — — 125 zl. 37 kr. 3 d.: farní kostel v Litoměřicích m. 3 hř. 4 l. — 48 zl. 45 kr., dominikánský chrám v Litoměřicích m. 1 hř. 9 l. — 23 zl. 26 kr. $1^1/_2$ d., dále farní chrámy: v Liběšicích m. 2 hř. 2 l. — 31 zl. 52 kr. 3 d., v Čížkovicích 40 zl. 18 kr. $4^1/_2$ d., v Záhořanech m. 1 hr. 5 l. — 19 zl. 41 kr. $1^1/_2$ d., v Lovosicích m. 2 hř. 10 l. — 39 zl. 22 kr. 3 d., v Ústí m. 3 hř. 14 l. — 58 zl. 7 kr. 3 d., chrám jesuitský v Krupce (Graupen) m. 13 hř. $5^1/_3$ l. — 200 zl., farní chrám v Krupce m. 1 hř. 4 l. — 18 zl. 45 kr.; farní kostely: v Děčíně m. 3 hr. — 45 zl., v Bílíně m. 2 hř. 12 l. — 41 zl. 15 kr., v Duchcově m. 2 hř. 2 l. — 31 zl. 52 kr. 3 d., v Teplicích m. 2 hř. 11 l. — 40 zl. 18 kr. $4^1/_2$ d., v Milešově m. 7 hř. — 105 zl., v Horním Litvínově (Ober-Leutensdorf) m. 2 hř. — 30 zl., v Kamenici u Č. Lípy m. 3 hř. 4 l. — 48 zl. 45 kr., v Polici m. 1 hř. — 15 zl., v Jiřetíně (Georgthal) m. $10^2/_3$ l. — 10 zl., v Mělnice m. 3 hř. — 45 zl.. ve Štětí m. 2 hř. — 30 zl.; dne 2. září klášter Plasský m. 29 hř. 8 l. — 442 zl. 30 kr., 5. září klášter Tepelský m. 20 hř. 3 lotů — 422 zl. 28 kr. $4^1/_2$ d.; dne 20. září klášter ve Vyšším Brodě m. 27 hř. 3 l. — 407 zl. 48 kr. $4^1/_2$ d., 30. října klášter Zbraslavský m. 23 hř. 14 l. — 358 zl. 7 kr. 3 d.; chrám Staroboleslavský m. 53 hř. $5^1/_3$ l. — 800 zl., dne 13. ledna 1705 kartusiánský klášter ve Valdicích u Jičína m. 74 hř., 5 l., $1^1/_3$ qtl. — 1100 zl., dne 6. února 1705 Marie kněžna z Lobkovic, rozená hraběnka Dietrichšteinová, jménem nezletilého syna svého za poklad Loretánský v Praze místo 301 korun zlata po $2^1/_2$ zl. — 752 zl. 30 kr. a místo 93 hř. 8 l. stříbra 1402 zl. 30 kr.; dohromady 2155 zl. Celkem bylo vykoupeno chrámového stříbra hotovými penězi v sumě *15.908 zl. 34 kr. $2^1/_4$ d.* — Mimo to některé kostely odvedly stříbro in natura do mincovny, a to: dne 25. ledna 1705 augustiniáni u sv. Tomáše v Menším Městě Pražkém 10 hř. 12 l. v ceně 228 zl. 26 kr. 1 d., dne 2. února professní dům jesuitský v Praze na Malé Straně 54 hř. 5 l. 3 d. v ceně 1154 zl 23 kr. 1 d., jesuitská kollej u sv. Klementa v Praze 147 hř. 9 l. 2 d. v ceně 3155 zl. 52 kr., jesuitská kollej v Novém Městě Pražském 44 hř. 1 l. 2 qtl. v ceně 936 zl. 59 kr. 2 d., jesuitská residence na Svaté Hoře 79 hř. 13 l. 1 qtl. 2 d. v ceně 1696 zl. 30 kr. 3 d.; jesuitská kollej v Chomútově 48 hř. 3 l. 1 qtl. v ceně 1024 zl. 48 kr. 3 d.; klášter křižovnický s červenou hvězdou v Praze 37 hř. 14 l. 2 qtl. 3 d. v ceně 805 zl. 45 kr. 1 d. Celkem bylo in natura odvedeno chrámového stříbra v ceně *8982 zl. 44 kr. 5 d.* Dohromady odvedeno tudíž *24.891 zl. 19 kr. $1^1/_4$ d.* — tedy summa na onem čas velice značná.

Dr. A. Podlaha.

Die Anfänge des Lutherthums im Königreiche Böhmen. Von *Alois Krösz* S. J. (Uveřejněno v „Zeitschrift für kathol. Theologie" XXV. r. 1901.). Osvědčený historik z Tovaryšstva Ježíšova, který od drahné doby žije v Praze, obíraje se pilně dějinami českými, líčí v tomto článku na základě všech důležitých tištěných pramenův, kterak protestantismus v podobě luteránství hned po vzniku svém vnikl do Čech a vlivem rozkladným působil na utrakvismus.

Dr. A. P.

Paměti o věcech duchovních v král. věnném městě Novém Bydžově n. C. od dob nejstarších až po časy nejnovější. Sděluje *Dr. Jos. Kašpar.* — Sborník náš přinesl již posudek těchto „Paměti", dokud vycházely po částech ve výročních zprávách gymnasia novobydžovského. Doplněné tyto „Paměti" vyšly podporou městské rady a musejního spolku v Nov. Bydžové jako zvláštní vydání (116 str. velké osmerky) na pěkném papíře tiskem úhledným. Co jsme pronesli o částech, že je to práce dobrá, založená na pramenech a tím že se dílo to řadí k nejlepším toho druhu monografiím, opakujeme i nyní a upozorňujeme na tuto publikaci s přáním, aby vyplnila úkol, za jakým byla sepsána.

Redakce.

Dějiny města Volyně na Prachensku. Sepsal *František Teplý.* Se 23 obrázky. V Praze 1903. Nákladem vlastním. Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrby. Cena 5 korun. — Máme již pěknou řadu monografií jednotlivých měst, ba i některých vsí, namnoze spisů to cenných, k nimž řadí se i „Dějiny města Volyně" od Frant. Teplého. Pilný tento historik vydav již jinou menší monografii („Paměti Miličína") a několik článků historických i ve „Sborníku" našem, přikročil tuto k dílu objemnějšímu (o 452 str. malé osmerky), které svědčí o jeho snaze prospěti drobnému dějepisu domácímu. Sebrav kde jaký pramen, sestavil obšírný dějepis pošumavského města a okolního kraje, z něhož pochází. Je to dílo ceny trvalé, na něž zvláště obyvatelé volyňští a okolní mohou býti hrdi, i nepochybujeme, že si je opatří každý, jemuž na znalosti domácích dějin záleží. Spisovatel látku rozvrhl si přiměřeně dle toho, komu Volyně náležela: Počátky města a dějin. Volyně zbožím duchovním (pod probošty pražskými až do r. 1436). Volyně v zástavě a) Přibíka z Klenové, b) velkopřevorů strakonických, při čemž samostatná stať o Malsičce. Volyně vrácena proboštům (1621). Volyně v době nové. Na konec k snadnému šímu orientování přidán seznam důležitějších jmen místních i osobních. Dějiny města Volyně psány jsou s vřelostí a znalostí věci slohem plynným, ač by tu a tam bylo neškodilo vyhnouti se slovosledu latinskému a německému (ve vedlejších větách sloveso na konci, na př.: že kdykoli za pana Jana Buška z Klenové a jiné dobrodince z toho rodu v kostele volyňském fundační mše konána *byla* (češtině sluší lépe activum: se konala fund. mše), v sezení městské rady týden před tím purkmistr pány z rady napomenul, aby týž den do chramu Páně se dostavili a j.). Jako je rádce, vůdce atd., tak i správce (a nikoli správec); chování *se*, stačí chování; *kýžený* (dle Rosy!) místo žádoucí; do knih *se zanášel* (germ.) = zapisoval, vpisoval; dozvídáme se = dovídáme se; rozumněl snad jen chyba tisku m. rozuměl; jsouce proseni m. prošeni, což nyní se zhusta objevuje, ač chybně, i jinde; poněvač = poněvadž; Volynští i volinští; povodeň *jeřní?* a j. — Hledíce k celé objemné a velice záslužné práci, nemůžeme nevzdati jí všeho uznání, doporučiti ji vřele a přáti jí hojného odbytu a rozšíření.

Dr. M. Kovář.

Fr. A. Slavík: **Moravské Slovensko od XVII. století.** Dějepisné paměti a studie. Vydáno ve prospěch Matice hodonské. V Hodoníně 1903. Cena ? I. svazek. Bývalý ředitel hodonské reálky, vrchní redaktor „Vlastivědy moravské", neúnavný Frant. Aug. Slavík vydal r. 1892 u Šolce v Telči spis „Morava a její obvody ve Slezsku po válce třicetileté." Na základě obšírných studií konaných k tomuto dílu v zemském archivě moravském v Brně a na základě dalších pilných studií konaných po čas řízení reálky hodonské na moravském Slovensku, vydává nyní nový spis věnovaný výhradně poddanským, kulturním, náboženským a místopisným poměrům moravského Slovenska XVII. století. Zajímavy jsou a pěkně

se čtou kapitoly o vpádech Bočkajovců na Moravu, kterými nejvíce trpělo moravské Slovensko, o obecním řádě a povinnosti starosty ve Strážnici z r. 1631, o pohromách za války třicetileté. Těžiště tohoto prvního svazečku (80 stran) leží v popise panství na Slovensku v XVII. století. Je tu udána výměra panství, rozlohy poddanských obcí, pusté a nově založené osady, počet domů z let 1667 a 1673 s údaji, kolik domů bylo pusto, kolik nově osazeno, kolik a jakých polí a vinic. S láskou jest psána kapitola o Komenském (rodilém z mor. Slovenska). Spisku přidána jest mapka znázorňující dle známenité Bartošovy „Dialektologie moravské“ hranice moravských Slováků a tabulka starých obecních pečetí. Potěšilo nás, že konečně uvádí se do české literatury pro krajinu osídlenou Slováky na Moravě jméno Slovenska, kterého jsme dříve užívali jen pro horní Uhry; neprávem se u nás činil rozdíl: Slovensko a Slovácko, jakoby pro uherskou slovenskou krajinu byl název Slovensko, pro moravskou Slovácko správný. K takovému rozlišování není ovšem důvodu. *Frant. Václ. Peřinka.*

M. U. Dr. Bedřich Droz: **Dějiny kláštera a města Žďáru na Moravě.** Nákladem vlastním. Ve Žďáře 1903. Cena brož. 3 K, váz. 4 K. Vkusně vypravená knížka o 212 stránkách, psaná s láskou k věci a s pietou k slavné minulosti cisterciensk ých mnichů žďárských. Usudek náš o knížce této jako o celku může vyzníti jen ve slova, že je tu podán dobrý příspěvek k moravské vlastivědě a dobrá pomůcka k moravské monasteriologii. Protože dějiny města Žďáru jsou téměř z devíti desetin dějinami cisterciensk ého kláštera žďárského Josefem II. r. 1784 zrušeného, jest také větší část této knížky věnována klášteru. Pramenů i literatury jest dokonale užito, ač přece některé novější práce jsou spisovateli neznámy. Dobrá práce Pfeifrova „Die ältesten Besitzer von Joslovitz“ (vyšla z jara r. 1903 anonymně ve Znojmě) a informační článek Müllerův: „Geschichte der k. k. Studienbibliothek in Olmütz“ („Zeitschrift des deutschen Vereines f. d. Geschichte Mährens & Schlesiens“ r. 1901) neměly býti přehlédnuty. V některých maličkostech bychom s p. spisovatelem nesouhlasili. Tak na příklad tvrzení, že poslední opat žďárský Steinbach z Kranichštejna sám se domáhal zrušení kláštera, mělo býti zevrubně dokázáno. Kniha byla by na ceně nemálo získala, kdyby bylo se pojednalo také o bývalých klášterních poddanských vsích, jako učinil Dr. Nejedlý v „Dějinách města Litomyšle“ (1903). Chybí také rejstřík věcný. Jelikož spis psán jest také pro lid, pro rodáky žďárské, docela na místě jsou pod čarou přidané výklady staročeských právních terminů. Na str. 90 jest pojem práva odúmrtního nedostatečně vysvětlen. Načeratice nejsou u Mor. Krumlova (str. 105), nýbrž u Znojma. Chyb tiskových není mnoho, ale za to čeština spisu nesmí se pominouti mlčením. Upozorníme jen na některé chyby. Panierski — dativ Panierskému (pg. VII. Panierskimu); nedůslednost vidíme v psaní osobního jména Přibislav (str. 17) a místního Přibyslav (str. 180 a jinde); osobní Čeněk je zkrácené Častoslav a nikoli Častolov (pg. 66); českobratrská mluva má přijímání pod obojí způsobou a nikoli pod obojí způsobem (pg. 85); staré české právo zná *s*právní listy a nikoli *z*právní (pg. 101, spraviti = dluhy a závady z desk zemských vymazati); statky postupujeme nikoli přepouštíme (pg. 105, také v němčině abtreten, Abtretungsvertrag, nikoli überlassen); germanismus jest *ohledně* nároků (rücksichtlich, str. 106); *k vůli* velkým pyskům (str. 106) je nečeské; píšeme správně Jiří z Najdeka a nikoli z Najdeku [str. 106); stavíme oltáře ke cti všech svatých a nikoli ke cti Všem Svatým (str. 106); germanismus *vzdor* chrabrosti (str. 164); zrušení kláštera bylo vykonáno a nikoli provedeno (str. 179, v němčině jak vollzogen tak durchgeführt, ale nikoli v češtině); jiných nedopatření jazykových pomíjíme. Nemile také neseme, že zakladatel kláštera Vyzovského Smil ze Střílek jmenuje se purkrabím br*ou*movským; byltě purkrabím na zemském hradě Brumově nedaleko hranic moravsko-uherských, tedy purkrabím br*u*movským (str. 174). Nehledě však k nedopatřením jazykovým a několika málo věcným, jest spis páně Drožův znamenitou kritickou prací, zdařilým výsledkem několikaletého pilného studia, ukázkou, jak se podobné monografie mají psáti. Příští církevní dějepisec moravský se bez něho neobejde. Také jest chvály hodno, že pan spisovatel se postaral o krásné fotografie; ale obrázky vzaté z pohlednic (str. 35 a 169) v díle vědeckém místa by míti neměly. *Fr. V. Peřinka.*

Obsah ročníku IV.

Jos. V. Bouchal: Poněmčení farních osad Zahořanské a Křešické u Litoměřic str. 241.

F. J. Čečetka: Kniha účtů nymburských l. 1617—18 str. 7.

Dr. M. Kovář: Biskup Eduard Jan Nep. Brynych str. 1.
— Mikšovicova kronika Lounská str. 56, 121 a 185.
— Korunovace císaře Karla VI. na krále českého dne 5. září 1723 str. 101, 129 a 221.

Dr. Ant. Lenz: Sv. Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích (Pokračování.) str. 51, 89, 182 a 244.

Václav Oliva: Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí. (Pokračování.) str. 32, 68, 149 a 201.

Fr. V. Peřinka: Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě. (Pokračování.) Str. 171 a 193.

Dr. Ant. Podlaha: Rafael Soběhrd Mnišovský ze Sebuzína (* 1580 † 1644) str. 13.
— Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického. (Pokračování.) Str. 29, 116, 177 a 236.
— Z dějin katolické reformace ve stol. XVIII. str. 167.

P. Ant. Rejzek: Památnosti farní osady Sloupnické str. 97, 145 a 216.

Jan Křt. Roškot: Potvrzení cís. Karla IV. o kapli sv. Apolináře na hradě Žebráce a vsi Praskolesích str. 65.

Fr. Štědrý: Příspěvek k životopisu sv. Jana Nepomuckého str. 4.
— Doplňky k V. dílu Tomkova Dějepisu města Prahy od str. 40—54. str. 19.

Drobnosti.

J. P. Hille: K rodopisu Kavků z Říčan str. 247.

Dr. M. Kovář: Dva výkupy z roboty str. 60.
— JUDr. František Ladislav Rieger str. 125.
— Husův pomník na Staroměstském náměstí str. 125.
— Zbožnost cís. Karla VI. a prince Eugena Savojského str. 125.
— Korunovace císaře Karla VI. na krále uherského str. 126 a 188.
— Principiis obsta, sero medicina paratur str. 189.
— Epigram na hrab. Wallisa a Neuperga str. 190.
— Válečná moc cís. Karla VI. r. 1716 v Uhrách str. 191.

Dr. Ant. Podlaha: Horlivý konvertita str. 189.
— Katolická reformace na panství Náchodském str. 189.
— Oběti, jež církevní jmění státní přineslo roku 1704 str. 252.

Dr. J. Zítek: Stanovy a nástin dějin bratrského kůru literáckého ke cti neposkvrněného početí Panny Marie v Borovanech str. 248.

Posudky.

(*Dr. M. Kovář:*) Č. Zíbrt: Bibliografie české historie str. 64.
— Vlastivěda moravská str. 64.
— Dr. Ant. Kubíček: Starý breviář něm. řádu str. 127.
— Věstník král. české společnosti náuk str. 128.
— Dr. Ant. Kubíček: Paměti o věcech duchovních v kr. věnném městě Novém Bydžově n. C. str. 254.
— Fr. Teplý: Dějiny města Volyně str. 254.

(*Fr. V. Peřinka:*) Fr. A. Slavík: Moravské Slovensko od XVII. stol. str. 254.
— MUDr. Bedř. Drož: Dějiny kláštera a města Žďáru na Moravě str. 255

(*Dr. Ant. Podlaha:*) Ferd. Strejček: Jana Hasisteinského z Lobkovic Putování k svatému hrobu str. 191.
— Publikace diecesního archivu Vratislavského str. 192.
— Dr. Isidor Zahradník: Prvotisky knihovny Strahovské str. 192.
— Alois Krösz: Die Anfänge des Lutherthums im Königreiche Böhmen. str. 254.

Tiskem a nákladem družstva Vlasť v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář.

Ročník V. 1904. Číslo 1.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Dodatek II. k Pozůstatkům desk zemských od J. Emlera.

Podává Fr. Štědrý.

Před třemi lety podal jsem několik doplňků k deskám zemským pohořelým na str. 49., 50. a 51. „Sborníku Histor. kroužku“ r. 1900. Podařilo se mi nyní v archivě metropolitní kapitoly sv.-Vitské v knize XXV. najíti větší počet výtahů, které pocházejí od známého děkana M. Hilaria Litoměřického. Podávám zde celý obsah kodexu stručně. Od listu 1.—41. jsou krátké záznamy oltářů kostela sv. Vita, jakož i platy, které vycházely k těmto oltářům z rozličných míst v Čechách. Jest v nich nejeden doplněk zpráv, které má Tomek v Dějepise m. Prahy dílu III. str. 57.—63.

Na l. 42. jest tato poznámka: A. d. MCCCCLXIII. extracta de tabulis labore et industria Hilarii decani ecclesie pragensis et administratoris archiepiscopatus eiusdem cooperante sibi hon. d. Sigismundo de Yglavia, decano ecclesie Boleslauiensis, ad perpetuam memoriam congesta, ut que literis aut actis consistorialibus probari non admittitur ipsis, que fidem regnicolis Bohemis faciunt tabulis probentur et pietas patrum doceat filios ecclesiasticis personis et rebus fidem seruare. Incipiunt autem tabule ab a. MCCCXXVII. Que prius docta sunt canonice, non per tabulas sed literis probari debent.

Záznamy ty jsou od str. 42.—111.

Jsou to v pravdě výtahy jen z desk, obsahující obyčejně kvatern, ve kterém se chovají, a list, na kterém záznam hledati sluší. Dále obsahují osobu, která činí nadání a komu je činí. Někdy také mají zboží, na kterém věnování se dálo; pravidelně jsou bez letopočtu, jen zřídka rok a den jest udán. Některé záznamy má i Emler. Kde však náš jest úplnější, podávám jej proto, že něco podstatného více obsahuje. Co děkan Hilarius praví o deskách zemských, jest i pro nás poučné. U věku jeho neznali starších desk nad Zdislavovy a ač tyto začínají nejméně r. 1320, znal Hilarius teprve r. 1327. O deskách půhonných jakožto nejstarších neměli vědomosti. Však jest to znáti, s jakými potížemi i sám Emler zápasil, podávaje seznam kvaternů půhonných. Napočetl jich celkem XXIII. Podařilo se mi kvatern půhonný za Karla IV. (tedy Emlerův asi XXII. a XXIII.) popsaný zevrubněji doličený najíti. Tam stojí f. 2. b. XXXV. 29. téhož archivu „in tabulis regni in nigro Caroli vltimo folio E XCVII: Libertas domus in castro pragensi Wigandi barbitonsoris et suis heredibus annexa domni purgrauii.“ Byl tudíž kvatern půhonný za Karla IV psaný černý a poslední stránka jeho byla E. 97., na níž dotčená zpráva byla napsána. Vedle tohoto hlav-

ního pramene našich dodatků, vyskytují se po různu mnohé zprávy a výpisy ze starých desk. Kde kterých jsem užil, vždy jsem pramen zevrubně naznačil.

Mezi českými rukopisy kláštera Strahovského chovají se „Paměti rodu Krabiců z Veitmile“ na pergameně čís. VIII. E. 6. Jest to rukopis 18 cm zdéli, 15 zšíří a má 18 listů, nejméně 8 jest jich vyříznuto.

Na l. 1. b. stojí psáno: Tito vejpisové s pečetěmi složeni jsou k věrné ruce s mnohými jinými spravedlnostmi, na nichž Krabicům mnoho záleží, pánům koutimským a nemají vydáváni býti než, kterýž by syn čisti uměl, aby je sám četl a žádný jiný. A těch jsou tuto některé paměti. Nejsou ještě jim vydáni. 1. Najprvé sou v ní vejpisové z desk zemských na pargameně s visutými pečetmi s titulem, jak se tuto začíná. 2. Potom list latinský na pargameně s pečetí visutou někdy Beneše Krabice vorel červený mající žernov v prsech. 3. Potom majestát krále Ferdinanda mně svědčící s titulem panským. 4. Potom psaní rozličná rukou vlastní pana Šebestiána z Vaytmile, kterýmž se k strejcovství zná.

A nález při tom na to vše v těchto knížkách se najde. Naposledy svědomí k stvrzení toho všeho.

Od str. 1.—14. jest v naší knize výpisů z desk zemských a list Beneše Krabice králem Vladislavem z r. 1475. Ale majestát Ferdinandův se zde již nenalezá. Od l. 15.—18. jsou paměti rodu Hynka Krabice z Veitmile. Několik deskových výtahů těchto užili jsme v této sbírce, ale větší jejich díl jest tak chybně opsán, že jsme jich prozatím, nechtíce je toliko z domyslu opravovati, zcela pominuli. Snad se k tomu naskytne příležitost, až desky zemské badatelům budou přístupny. Že nyní přístup k deskám velice jest znesnadněn i poctivým badatelům, známo jest z listů denních. Poněvadž Jireček ve své Rukověti literatury I. 404 mluví o jiném rukopise téhož Hynka v knihovně universitní, pátral jsem po něm, ale bylo mně řečeno, že ho tam není.

Třetí, ovšem méně vydatný pramen těchto doplňků, jest kniha Berghauerova „Protomartyr pœnitentiæ“. U vydání šel jsem za pravidly Emlerem stanovenými. Kde mi bylo přičiniti rok zápisu nějakého (a to se stalo přečasto), dal jsem letopočet do závorky kulaté, by bylo zřejmo, že jest mnou doplněno. Rukopis Hilariův hleděl jsem podati věrně. Hynka Krabici jsem v pravopise nenásledoval, jen některých zvláštností jsem ponechal. Činím tak proto, aby se někdo z povolanějších odborníkův, než jsem já, práce té podjal. Mám za to, že tím kousek drobné práce topografické a genealogické a částečně i církevních dějin se dotýkající jest vykonán.

* * *

I. Zdislavovy. A XVIII. 1320 19. srpna. — Jindřich starší z Prorubí přiznal se před úředníky pražskými, že jest dal a dáti mohl dědictví své totižto Brenné vsi a dvoruov kmetcích s platem, s dědinami, lukami, lesy i se vší zvolí, což k té polovici přísluší, s plným panstvím a to Peškovi, řečenému Krabice z Vaytmile a jeho dědicům k jmění, držení, užívání a učinění jako s svým vlastním dědickým. K kterémuž dání Jan z boží milosti král český ráčil dáti své povolení. Posel na to od Jeho Milosti královské byl Oldřich

z Říčan, nejvyšší sudí království českého sa k tomu zvláště vyslaný od J. Mti král. Stalo se v outerý před sv. Bartolomějem letha M III^{C}XX. (Strahov VIII. E. 6. str. 2. čes.)

B 30. 1323 15. dubna. — Hynek z Veliš př. s. p. ú. pr., že dědictví své Holohlavy tvrz i dvůr poplužní s poplužím, dvory kmetcí s platem, s dědinami, lukami i se vši zvolí, což k tomu přísluší, s plným panstvím, to vše, což tu měl, prodal Peškovi a Benešovi bratřím Krabicům z Vaytmille a jejich dědicům za tři sta kop gr. úplně zaplacených a jim nadepsaného dědictví dědicky postoupil. Zpraviti má on sám prodávající toliko před každým člověkem právem zemským a zvláště před věny a sirotky, jakož za právo má, čímž má neb míti bude třetinu vajš. Stalo se letha M^{O}III.^{C}XXIII. v pátek po sv. Tiburci. (Strahov VIII. E. 6. 2. str. čes.)

C 9. (1323) — Diuissius de Sowenicz tenetur soluere de Chotiniewess . . . X strichones siliginis et decem tritici . . . fratribus sancti Jacobi in Lithomericz. (XXV. 42. arch. kapit.)

C 48. (1325) Witek de Smeczna vendidit hereditatem suam in Trzebiechowicz duas curias rusticales cum duobus subsidibus et aliam Perose (?), que soluunt quatuor marcas granes de censu. (XXV. 42. arch. kapit.)

E 2. (1327) — Otto de Nymaus pro fratribus predicatoribus in Lithomericz. (XXV. 89. arch. kapit.)

E 18. (1328) — Ditricus de Otwogecz pro canonicis sancti Georgii in castro pragensi . . . (XXV. 89. arch. kapit.)

E 38. (1329) — Ditricus de Stochow et Reynaldus (má býti Reymundus) de Kostomlath vendiderunt domino Drslao et toti capitulo Pragensi in Tuchlowicz XXVII laneos et postea VII laneos cum una curia libera. (XXV. 42. arch. kapit.)

E 41. 1329 — Dominus Kerhardus abbas Strahoviensis commutauit cum Lupo sacristano hereditatem in Pticz omnia prata cum rubetis et flumine, quod sub silua et monte domini Lupi ex utraque parte habuit usque ad prata Wankonis aduocati ex parte una et ex parte alia usque ad montem, qui dicitur Woslecz et pro ista hereditate datum est monasterio pratum sub silua eorum ibidem. (XXV. 42. arch. kapit.)

E 48. (1329) — Domina Clara relicta Francisci Voyt ecclesie pragensis hereditatem quinque curiarum rusticarum et tres domos piscatorum in Dolas cum agris siluis flumine etc. (donauit) pro altari sancti Nicolai ibidem. (XXV. 42. arch. kapit.)

F 7. (1330?) — Anno domini etc. (sic) permutatio facta est cum Vlrico de Noua domo et preposito pragensi . . . (XXV. 42 arch. kapit.)

F 15. (1330) — Sauissius de Drahelczicz dedit partem silue sue pertinentem ad villam Holonoh, que vocatur Chirbinij, que protenditur a via usque ad litus fluuii Lodenicze una cum litore. Item unum locum molendinum locandi cum jure libero ducendi aquam per viam antiquam vel per siluam Nicolai de Pticz et ibi potest inclinare de via, quam debeat transire. (XXV. 42. arch. kapit.)

F 18. 1330 11. března. — Ditricus de Stochowa vendidit monasterio s. Marie Magdalene in Holubin et in Stochow . . . Ditricus de Stochow et Remundus frater suus p. s., quod jus pa-

tronatus ecclesie in Stochow cum filiali ecclesia in Tuchlowicz quod ad eos spectabat per omnia eo jure, sicut ad eos pertinebat, donauerunt libere et propter deum perpetuo predicto monasterio sancte Marie Magdalene ac toti conuentui ibidem et hereditarie condescenderunt predictis. Conradus Junossii p. e. c. pr. b., quod nomine commutationis condescendit domino Andree preposito et toti conuentui sancte Marie Magdalene predictis de tota porcione sua in Stochow, in Holubin, in Rinholecz cum omnibus pertinenciis suis supradictis. Et ipsi prepositus et conuentus ipsi Conrado Junossii et heredibus suis pro eo condescenderunt de parte sua in Honicz tota de hereditatibus, quas ibidem emerant aput Dytricum de Stochow et sex laneis in Tuchlowicz, quos ipsi prepositus et conuentus aput Albertum de Rzisuti per omnia eo jure, sicut ipsi emerunt Conrado Junossii et heredibus suis hereditarie condescenderunt. Actum a d. MCCCXXX°. in vigilia s. Gregorii. (XXV. str. 89. arch. kapit.)

F 22. (1330) — Johannes episcopus pragensis vendidit abbati in Grinheim Czirmnicze medietatem ville. (XXV. 83. arch. kapit.)

F 26. (1330) — Henricus de Pticze vendidit hereditatem suam in Pticzi Lupo sacriste pragensi pro matura missa census I^{c} LXIII (sic). (XXV. 42. arch. kapit.)

F 27. (1330) — (Henricus de Pticze ?) protestatns est, quod vendidit hereditatem suam in Statiwniczy tres curias cum LXX strichonibus et cum omni libertate decano et altari sancti Nicolai in ecclesia pragensi et in capella s. trinitatis. (XXV. 42. arch. kap.)

F 28. (1330) — Remundus de Kostomlath vendidit molendinum sub villa Tuchlowicz Srbij super flumine Lodienicz cum pratis etc.

Ditricus de Stochowa vendidit pratum super villam Tuchlowicz ecclesie sancti Viti sicut prior frater eius sancto Vito. (XXV. 42. arch. kapit.)

F 33. (1330) — Otto dictus ... dedit villam in Poczapl et in Otwogecz etc. pro ecclesia s. Georgii in castro pragensi. (XXV. 89. arch. kapit.)

F 44. (1330) — Nos Dirslaus etc. VII marc. in villa Zlonicz pro altari s. Procopii in ecclesia pragensi .... (XXV. 43. kapit. arch.)

F 44. (1330) — Johlinus etc. pro prepositura Boleslaviensi ... (XXV. 89. kapit. arch.)

G 14. (1333?) — Nos Johannes rex etc. integrum privilegium super villa Pticz de sedecim curiis rusticalibus. (XXV. 43. arch. kapit.)

G 21. (1333?) — Albertus de Rzisuty vendidit unam sexagenam scolastico pragensi in Rzissutie, item siluam quatuor laneorum ibidem cum molendino, humuleto et orto etc. (XXV. 43. kapit. arch.)

G 27. (1333?) — Wlczek et Horna vendiderunt hereditatem suam in Sierzowicz XX marcas argenti census cum pratis etc. pro ecclesia pragensi pro altari in kruchta ecclesie pragensis. (XXV. 43. kap. arch.)

G 37. (1334) — Drslaus prepositus pragensis vendidit fratri suo hereditatem propriam. (XXV. 83. arch. kapit.; byl až do r. 1341 proboštem, v. Emler IV. 412.)

G 39. (1334) — Jakub de Kirssicz vendidit hereditatem suam in Hrnczierz curias rusticales cum agris etc. altari sancte Margarethe in ecclesia pragensi. (XXV. 43. arch. kapit.)

H 10. (1336) — Dominus Przedborius etc. dedit villam Zerzewicz pro ecclesia pragensi et Wiss (ehradensi) pro altari s. Materni in ecclesia pragensi et pro ecclesia sancti Johannis baptiste Wiss (ehradensi) VII sexag. et residuum pro sancto Materno pragensis (eccl.) cum omnibus aliis pertinentibus. (XXV. 43. arch. kapit.)

S 39 (1337?) — Nos Bernhardus etc. pro ecclesia Boleslauiensi in Drzewczicz. (XXV. 89. arch. kapit.)

S 48. (1337?) — Dobrohost de Praga etc. pro monasterio Rudnicensi . . . (XXV. 89. arch. kapit.)

II. Zdislai.— A 1. (1337) — Dominus Sdeslaus (má býti Drslaus) prepositus Pragensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

A 27. (1337) — Nos Bernhardus etc. pro ecclesia et aliquot prelatis in ecclesia Boleslauiensi et sunt aliquot ville emphiteotice . . . (XXV. 90. arch. kap.)

B 13. (1337) — Dominus Lupus sacristanus ecclesie pragensis condescendit ecclesie pragensis hereditatem suam in Pticz maiori et minori totum quidquid ibi habuit ad missam maturam beate Marie virginis. (XXV. 43. arch. kapit.)

B 13. (1337) — Oldrzich de Otduba etc. (ibi plena ordinacio de villa Pticz) ad duos ministros pro missa matura in ecclesia pragensi, quos debet . . . conferre, qui cantabunt missam. (XXV. 43. arch. kapit.)

B 15. (1337) — Yan de Skrziple dedit hereditatem suam in Scrziple unum laneum cum curia ad ipsum laneum pertinente cum agris et hereditate . . . pertinente ministris in castro pragensi. (XXV. 43. arch. kapit.)

B 25. (1337) — Dominus Johannes dictus Tyrhonka minister ecclesie pragensis et Petrus plebanus in Welwar hereditatem suam in Mileticz videlicet ipse Johannes unam aream cum LX strichonibus hereditatis et ipse Petrus duas areas cum LXV strichonibus hereditatis ad has areas pertinentibus cum omnibus juribus et pertinenciis et qualibet libertate dederunt ecclesie s. Wenceslai in castro pragensi perpetuo in capella spiritus sancti pro altari in honore beati Bartholomei apostoli. quod ipse dominus Johannes edificari procurauit anno domini MCCCXXXVII feria IV. quatuor temporum in aduentu. (XXV. 43. arch. kapit.)

C 3. (1338) — Cztibor de Sestlicz pro prepositura Boleslauiensi . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

C 25. (1338) — Nicolaus Rokyczaner dedit villam Druzecz pro capella omnium sanctorum in castro pragensi. (XXV. 44. arch. kapit.)

D 10. (1339) — Dominus Drslaus prepositus Pragensis . . . (XXV. 90. kapit. arch.)

E 6. (1340) — Dominus Drslaus et canonici pragenses vendiderunt curiam suam in Drzewczicz . . . (XXV. 90. arch, kapit.)

G 4. 1341 — Bohunko et Laurencius fratres de Lobkowicz p. s., quod hereditatem suam in Lobkowicz curiam arature cum curia coloni, sex curias rusticales et quatuor casas subsidum et

totum. quidquid ibi habuerunt, cum agris pratis, siluis, ortis omnibusque pertinenciis suis et qualibet libertate ad ea pertinente vendiderunt ecclesiis s. Wenceslai in castro pragensi et sancti Appolinaris in Saczska ita quod de eadem hereditate decem sexg. gr. census annui pertinere debent ad ipsam ecclesiam s. Viti et sex sexag. ad ipsam ecclesiam in Saczska pro centum LXXXII sexag. Actum a. d. MCCCLXI. (misto XLI.) (XXV. 43. arch. kapit.)

H 29. (1342) — Wanko et fratres de Wetla vendiderunt Zdeslao ad altare beate Marie in ecclesia pragensi . . . (XXV. 44. arch. kapit.)

J 2. (1343) — Wilgk de Trzebizie vendidit decano etc. ecclesie s. Viti pro altari s. trinitatis in ecclesia pragensi . . . (XXV. 44. arch. kapit.)

K 4. 1345 — A. d. 1345 sequenti die post Hieronymi dominus Johannes rex Bohemiæ præsidens in judicio cum domino Petro de Rozmberg summo camerario Andrea de Dube judice Henrico præposito Pragensi notario terrae ceterisque Pragensibus beneficiariis et baronibus Wilhelmo de Landstein, Zawissio de Vgezdecz, Hynkone de Nachod, Joanne de Michalowicz, Joanne de Wessele, Wilhelmo de Strakonicz, Wilhelmo de Skali, Zbinkone de Hazmburg, Alberto de Kryr, Genczone de Framburg (sic) judice curie regalis et aliis baronibus terrae inuenerunt pro jure etc. (Berghauer Protomartyr I. 184.185.)

III. Zdislai. A 2. 1346 — Pawel et Jessko de Trzebochowicz vendiderunt hereditatem suam videlicet curiam censuantem LXXX gr. annue ibidem in Trzebochowicz cum agris . . . rubetis, pascuis, riuis omnibus et singulis pertinenciis jure dominii etc. pro XV sexg. minus fertone ad altare beate Marie virginis in choro ecclesie pragensis. (XXV. 47. arch. kapit.)

B 6. 1348 — Johannes episcopus Olomucensis . . . (XXV. 89. arch. kap.)

B 7. (1348) — Budico de Praga priuilegium super Letek villa . . . (XXV. 91. arch. kap.) —

(1348) Budico ciuis pragensis dedit pro altari s. Crisogoni et Agnetis etc. in ecclesia pragensi tres sexag. in villa Letek cum juribus anno domini 1341 in crastino s. Viti. Vide priuilegium desuper in tabulis. (Ibidem 46. arch. kapit.)

B 30. 1348 — Johannes episcopus Olomucensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

C 5. 1348 — Buzko minister ecclesie pragensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

C 17. (1348) — Arnestus archiepiscopus Pragensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

D 1. (1349?) — Dobessius de Kbela vendidit Zdislao de Horka ementi et assignanti pro altari sancti Andree in ecclesia s. Viti prag. quinque sexag. census annui nudi in tota hereditate in Kbel curia arature et cum duabus araturis et septem curiis rusticalibus etc. Et si non soluet, poterit idem minister cum beneficiariis pragensibus impignorare in quatuor (sic) marcis in censu non soluto ipsum . . . et poterit eundem censum transducere. (XXV. 45. arch. kapit.)

D 17. (1349?) — Nicolaus prepositus et capitulum pragense protestantur, quod homines suos ad villam Kurzj pertinentes permutauerunt pro Hospozyn quinque curias rustic., in quibus sunt sex sexag. cum dimidia census annui. (XXV. 46. arch. kapit.)

D 18. (1349) — Karolus imperator consensit emere pro ecclesia pragensi Martiniewes Vgezd Hospozin Kurzi pro ecclesia s. Viti. XXV. 46. arch. kapit.)

D 24. 1350 — Widislaus (sic) de Bissicz vendidit IIII curias rusticales domino Wenceslao plebano ecclesie s. Egidii et ad altare s. Stanislai in ecclesia s. Viti pragensis ministris. (46. arch. kapit.)

D 24. 1350 — Pessko de Swarowa vendidit hereditatem suam in Swarow minori XII strichones domino Sdeslao scolastico pragensi. Idem Pessko vendidit alium campum cum XII strichonibus eidem Sdeslao. (XXV. 46. arch. kapit.)

D 30. (1350) — Sdeslaus scolasticus de Praga dedit hereditatem suam in Kurziem cum curia arature, municione, sex curiis rustic., uno subside molendino etc. totum, quidquid ibi habuit, ad scolasticam ecclesie pragensis. (XXV. 46. arch. kapit.)

D 30. (1350) — Cztibor de Mlazicz vendidit ecclesie s. Viti hereditatem suam in Mlazicz tres curias rusticales cum pullis, ouis et pleno dominio ad altare ss. quatuor doctorum. (Ibidem.)

E 4. (1350) — Sdeslaus scolasticus pragensis dedit altari sanctorum Mathei et Luce ewangelistarum in ecclesia pragens duas curias rusticales in Hospozyn censuantes quatuor sexag. gr. et XX gross. (XXV. 46. arch. kapit.)

E 17. 1350 12. října. — Biczen de Czietowa hereditatem suam in Bierzkowicz curiam arature cum curiis rustic. cum agris, pratis, flumine, naulo excepta vinea vendidit domino Nicolao de Holubicz Alberto Geczmyk ministris ecclesie pragensis pro ecclesia s. Viti in castro pragensi, cuius hereditatis CCLXXIIII strichones ad altare sanctarum Catherine et Gunegundis, centum decem vero strichones predicte hereditatis per ipsum dominum Albertum empti ad altare s. Margarethe, a qua vero et naulum cum aliis pertinenciis suis ad predicta altaria pertinebunt pro centum LXXVI sexg. gr. Testes Marsso de Diedibab et Otto de Wlniewsy. Actum a. d. MCCCL fer. III. ante Galli. (XXV. 46. kapit. arch.)

F 14. (1351) — Genczo canonicus pragensis . . .

G 24. (1351) — Dominus Stephanus canonicus pragensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

G 25. (1351) — Sdeslaus scolasticus pragensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

G 26. (1351) — Sdeslaus scolasticus pragensis . . . (Ibidem.)

G 29. (1351) — Wenceslaus canonicus pragensis dedit octo sexagenas census nudi perpetui in hereditatibus in Bielok, quidquid ibi habuit et duas sexag. gr. eorundem census in hereditate in Nedwiez una taberna et una curia rusticali pro altari sancte Sapiencie in ecclesia pragensi. (XXV. 46. arch. kapit.)

G 36. (1351) — Sdislaus scolasticus Pragensis . . . (XXV. 90. arch. kapit.)

H 15. (1353) — Stephanus canonicus pragensis... (XXV. 90. kap. arch.)

K 6. K 7. (1354) — Stephanus canonicus pragensis... (XXV. 90. arch. kapit.)

L 11. 1354 17. prosince. — Jetřich z Slivna p. s. p. ú. př., že dědictví své Slivno tvrz dvůr poplužní s poplužím a dvory kmetcí s platem, což tu má, s dědinami, lukami, lesy i se vší zvolí, což k tomu přísluší, s plným panstvím prodal panu Petrovi, panu Janovi a panu Benešovi bratřím Krabicům z Waitmille a jich dědicům za dvě stě kop gr. úplně zaplacených a jim toho dědictví postoupil. Zpraviti má on sám etc., jakž přední práva svědčí. Stalo se letha M° III^{C} LIIII. v středu po (o?) sv. Žofii. (VIII. E. 6. Strahov čes.)

M 19. 1355 (chybně 1350) — Causa quae inter dominam Maraskam (sic) Actum a. d. 1355 die dominico post festum s. Hieronymi coram dominis Joanne de Wessele supremo camerario, Andrea de Dubé judice, Stephano canonico pragensi, notario terræ ceterisque Pragensis beneficiariis et baronibus Wilhelmo de Landstein, burggravio Pragensi Wankone de Wartenberg. (Berghauer Protomartyr I. 185.)

N 4. 1356 19. března. — Elizabeth molendinatrix cum filiis suis de Praga p. e. etc., quod hereditatem eorum in Zlatnik villam, in Hodkowicz quatuor laneos hereditatis cum agris, pratis, jure patronatus omnibusque suis pertinenciis et qualibet libertate ad ea pertinente vendiderunt ecclesie s. Viti in castro pragensi totoque(!) capitulo canonicorum ibidem CCCCLXIII$^{1}/_{2}$ sexg. et fassi sunt se eandem summam se(!) ab eis percepisse et eis de hereditatibus eisdem hereditarie condescenderunt censusque ipsarum hereditatum ad dominos ipsius ecclesie pragensis sic pertinere et distribui perpetuis annorum singulis diebus videlicet primo ad prepositum Luthomericzensem canonicum pragensem et successoribus suis XIIII sexg. gr. census annui et quod pomerium cum judicio et jure patronatus ecclesie predicte in Zlatnik debent pertinere; ad ipsumque capitulum XXX sexg. eorundem gr. census annui perpetuo pertinebunt. Ad magistrum vero Stephanum et successores suos vicarios domini archiepiscopi pragensis in ipsa pragensi ecclesia pro magistro fabrice theologie pertinebunt XXIIII sexg. antedicte gr. census in eisdem hereditatibus in Zlatnik et in Hodkowicz quatuor lanei predictorum. Easdemque hereditates eidem ecclesie pragensi ac canonicis prescriptis debent et fidejusserunt exbrigare ipsimet Elizabeth Pesslinus et Gessko Fridlinus de Gilowy. a. d. MCCCLVI. sabbato quatuor temporum quadragesime. (XXV. 47. arch. kapit.)

A 8. (1357) — Zauissius canonicus et Plichta vendiderunt ecclesie s. Viti in Kopanina XX curias rusticales censuantes XXX sexag. census annui.

A 8. (1357) — Yessko de Winarzecz vendidit duas curias rusticales cum agris etc. in Raczinieves domino Zauissio canonico pragensi pro XXVIII$^{1}/_{2}$ sexg. gr. (XXV. 48. arch. kapit.)

(Pokračování.)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal **Václav Oliva.**

(Pokračování.)

VI.

Obrana[192]) jesuitů chlumeckých.

Řád jesuitský byl nenáviděn[193]) po všecky věky jednak od lidí světáckých, požívavých, lehkovážných a sobě hovících, jednak od lidí zaslepených a nedouků, kteří svedeni duchem liberalismu a protestantismu pro samé mhy a předsudky nepronikli ani k zásadě křesťanské: „pravda vysvobodí vás", ba ani k zásadě pohanské: „amicus mihi Plato, sed magis amica veritas."

Tomuto osudu neunikli ani jesuité chlumečtí. Co o nich napsáno zlého, zakládá se zcela na nepravdě. Auktorem a prvním pramenem lží o jesuitech chlumeckých jest beze všeho odporu světský kněz, pensionovaný kaplan, *liberál Hugo Jiroušek.* „Právě jsem přečetl", dí v „Pam. knize"[194]) chronista, „knížku, kteráž patří rolníku Stodolovi z Radimě, milovníku místní historie. Knížka ta obsahuje historické upomínky z rozličných pramenů. Mezi jiným jest tam též krátký a velmi strannicky psaný obsah všeho toho, co zde v této knize jest latinsky napsáno. Stodola opsal si to z památní knihy městské. Pro knihu městskou napsal obsah ten P. Hugo Jiroušek — kaplanoval zde asi 9 let — zdejších neznabohů milovaný přítel. Podivil jsem se velice, jak všude mluví neodůvodněná a bezedná nenávist k údům zdejšího Tovaryšstva Ježíšova, k celému Tovaryšstvu a k církvi katolické. Řád jesuitský se tam líčí jako spolek ničemníků, přetvařovačů a kejklířů; jich účelem jest podlým způsobem co možno nejvíce peněz nahromaditi, a P. Jiroušek se na to dušuje, že to vypravuje právě tak, jak zde v knize napsáno: zatím ale, aby ukázal podlost jesuitů, *zkroutil* některé příklady tak, že jim dal smysl hanebný, kdežto zde v knize mají chvalitebný. Celé své vypravování *protkal uštěpačnými frázemi*, vypůjčenými od nevěreckých novinářů; snad chtěl tak před nevěreckými svými přáteli svůj *pohoršlivý život* omluviti." „I v Luži utvořil se neznabohů sbor; scházeli se u „Klátů" v hostinci a tam bohopusté vedli řeči. P. Jiroušek byl pilným hostince toho navštěvovatelem a tudíž se jemu nejvíce také za vinu dává, že zmáhající se nevěru svým účastenstvím utvrzoval a pak svým neknězským životem. P. Doubrava spis nevěrecký a rouhavý v hospodě u Klátů vychvaloval a doporučoval.«[195])

---

[192]) Spisy obírající se obranou řádu jesuitského vůbec a českých jesuitů zvláště jsou: P. Bernard Duhr T. J. „Bajky o jesuitech". České autorisované a doplněné vydání. V Praze 1901. [Vzdělávací knihovna katolická XX.]; Svoboda Josef: Katolická reformace a Mariánská Družina v království Českém." V Brně 1888 [2 díly]; Jiří Patisz [J. N. Desolda]: „Žaloby proti Tovaryšstvu Ježíšovu". V Praze 1867. Zrušení řádu jesuitského [„Čas. úvahy" v Hradci Králové] a j.

[193]) Řád jesuitský, poněvadž měl za účel pravou víru hájiti a lid kacířstvím hojně prosáklý utvrzovati ve spasitelné víře, stal se později beránkem, který musel sjímati všechny hříchy souvěkého pokolení. Kde jaká neplecha a jaký nešvar během let se uhnízdil, vše vrhalo se na bedra jesuitů často velmi zasloužilých. Potup těch dostalo se jim hlavně po zrušení řádu, když jednotliví členové sem tam po světě jsouce rozprášeni, s úspěchem brániti se nemohli. Někteří členové tohoto řádu, jako Balbín, Švenda, Šturm, Plachý, Kořínek a m. j. jako na slovo vzatí vlastenci i svobodomyslnému pokolení našemu za příklad sloužiti mohou." [Blažek 19.]

[194]) III. 414. — [195]) III. 415.

Z městské knihy lužské opsal anebo vypsal hany a potupy řádu jesuitského, respektive jesuitů chlumeckých Dr. Adámek. Měl bych tedy vlastně Dr. Adámka nechati stranou a obírati se prací Jirouškovou. Protože však Jiroušek ničeho nevydal tiskem, ale Dr. Adámek neostýchal se uveřejniti spisek, v němž mnohé obsaženy jsou potupy, hany a pomluvy jesuitů chlumeckých, jakož i celá řada historických lží, a na něm se podepsati „Sepsal JUDr. K. V. Adámek," aniž bych zvlášť uváděl zášť jeho proti všemu katolickému, jež ze spisku toho čiší, považuji za nutno citovati Adámka a obírati se spisem jeho,[196]) ač mnohé věci do práce své pojal z výpisků Jirouškových.*)

I. Adámek dí (5.): „Teskno jest čtoucímu, když čte popis nádherného zařízení hradu (z r. 1623) a srovnává jeho stav v době, kdy tu hospodařili jezovité, i nepodiví se tomu, že na milou a milostivou vrchnost vzpomínali lužští, zvláště když v bědných dobách pobělohorských ostře jim protiva tehdejška a dřívějka na oči se stavěla." Na straně pak 61. píše týž: „Když pak jezovité stali se tu [na Košumberce] pány, opravili sice Košumberk několikráte (1704), ale tu již používali hradu za skladiště obilí a starého nářadí .... Vichřice často (1721 a j.) nadělaly škody na hradě. Posledně byl hrad opraven roku 1769, avšak část severní, od mnoha let v rozvalinách ležící, nechána svému osudu. Hrad pustl. Stavivo a j. bráno z hradu na jiné vůkolní stavby. Válečné doby XVIII. věku nepřispěly k jeho povznesení."

Jesuité stali se pány Košumberka r. 1684. Jak mohla tedy již „v bědných dobách pobělohorských" (tou dobou pobělohorskou, jak vysvítá z kontextu na str. 5: „Takž psali pak v prvé suplice své, kterouž hraběti Vilémovi Slavatovi z Chlumu a Košumberka roku 1627 do měst pražských psali: „obec naše takových věcí a svobod užívala" .... míní

[196]) Slíbil jsem sice v předmluvě, že polemiku s Dr. Adámkem uvedu většinou toliko v poznámkách a slibu svému, jak vysvítá z toho, co posud řečeno, hleděl jsem dostáti. Proto prosím, koho věc zajímá a kdo chce seznati, jak se píše a „dělá" protikatolická historie, aby si pozorně ony poznámky pročetl. Poněvadž však odstavec o jesuitech chlumeckých jest jednak sám dosti poznámkován a jednak nájezdy Adámkovy proti jesuitům obsáhlé tak, že i poznámky mé nabyly by velikého objemu, považoval jsem za vhodnější, kratičkou stať obrany přidati, v níž bych mohl uvésti a vyvrátiti alespoň nejhlavnější a největší insinuace Adámkovy.

*) Když r. 1903 napsal jsem pro chrudimský „Český Východ" vzpomínku na jesuity chlumecké pod názvem „Trs pomněnek", vystoupil proti tomu Hugo Jiroušek řka: „Staf, o niž jde, psal jsem víc jak před třiceti lety. Nepsal jsem ji pro veřejnost a nebylo tudíž bezohledné kritické revise třeba. Za těchto okolností mohla ovšem buď chybným čtením, buď jiným nedopatřením do spisku vlouditi se nějaká nesprávnost a byl bych panu pisateli povděčen, kdyby mne byl přátelsky v soukromí na ni upozornil a to tím spíše, an po dlouholetém bádání a zralejším uvažování sám jsem se chystal to a ono ve spisku tu pozměniti, tu umírniti, tu konečně vynechati," k čemuž odpověděl jsem, že myšlénku právě pronesenou konstatuji a zdůrazňuji, „poněvadž ukazuje vnitřní cenu spisku Dr. Adámka" a jest obranou mého tvrzení (sr. „Český Východ" 1903 číslo 7. a 8.). Dokládám pak ještě: Dr. Adámek „přihlíží", jak sám doznává (str. 2. pozn. 1.) k rukopisu Jirouškovu, stal se tedy rukopis Jirouškův pramenem historickým, majetkem veřejnosti, aniž bych zvláště připominal, že „Pamětní kniha" městská eo ipso je knihou určenou pro veřejnost, jak každý rozumný dozná. V soukromí připomínati různá „nedopatření", když tatáž ve veřejnosti za pravdu se vydávají, nebylo by na místě, ba ani křesťanské, a to tím méně, ježto ve skutečnosti Jiroušek na opravu „Pamětní knihy" městské nemyslil. Chronista „Pamětní knihy" farní v roce 1877 vytkl Jirouškovi tytéž nesprávnosti; Jiroušek poznamenal si k tomu: „Četl jsem 20./8. 1888 Hugo Jiroušek" — ale neopravil až po dnešní den praničeho v Pamětní knize městské.

Dr. Adámek dobu nejbližší) „protiva tehdejška a dřívějška", „kdy tu hospodařili jesuité", na oči se Lužským stavěti? Nejsou do celého znění slov Adámkových „jezovité" zbytečně přitaženi za vlasy? A míní-li Dr. Adámek vskutku dobu, „kdy tu hospodařili jezovité", kteří „opravili sice Košumberk několikráte", jak může komu býti z toho „teskno"? A což teprve srovnáme-li zápisy jesuitské o opravách Košumberka při jednotlivých letech, jak uvedl jsem je dříve ve stati: „Chlumek a jesuité" a poznámku faráře Brychty, uvedenou v téže stati, nahlédneme jasně, že Dr. Adámek jesuitům křivdil a to vědomě, jen aby je potupil.

Pan Dr. asi ví, že hrady české koncem XVIII. věku byly většinou v rozvalinách, poněvadž se přežily, neměly pro své majitele (i tajné české bratry, liberály, protestanty) praktického významu. Jako tomu bylo jinde, bylo i za jesuitů na Košumberce. Pan Dr. také asi ví, proč Diviš Lacembok hrad „opevnil" a neví-li, tož tedy mu napovím: že Lacembok byl protestantem, patřil k sektě, jež od jakživa byla největším nepřítelem domu císařského**) a že tedy *neopevňoval hrad z lásky k němu, ale aby v něm mohl císaři vzdorovat a se bránit a v něm svou vlast Němcům-protestantům zaprodati!* Ostatně vláda sama ve věku XVII. a XVIII. hradům nepřála. Kéž by byly všecky vrchnosti hradů svých si hleděly alespoň tak jako chlumečtí jesuité! Ti zachovali to, co zachovati se mohlo. Teprve náboženský fond a baron Laing „odzvonili hradu umíráčkem". Zde měl p. Dr. zasaditi své páky a odsouditi, co odsouzení hodno. Ale on chtěl potupiti stůj co stůj pouze jesuity!

II. Adámek pokračuje (47.): „Jezovité byli nepokojní sousedé. Roku 1692 měli rozepři ... s panem Zárubou o les Volšový a o patronát v Luži. Poručník tvrdil, že les patří k Roubovicům ... ale roku 1698 Jezovité vyhráli. Poručník o patronátu tvrdil, že dědicové paní ... Hieserlové jsou spolupatrony lužskými, ale jezovité, opatrní a na všecko připraveni, vytasili se s její listinou, že toliko residenci ... chce patronem míti", tedy vyhráli zase. »Jinou při měli jezovité s administratorem hrochovotýneckým ... o les Hlubokou a vysoudili ji ... Roku 1731 měli rozepři ... o patronát v Jenšovicích, v kteréž ... konsistoř právo .... jim přisoudila. Roku 1755 vysoudili .... les „na špici" .... (str. 48.) „Také s městysem Luží měla residence ... mnohé spory a rozmíšky.[197]) Roku 1726 Luže odepřela povinných prací a jala se věc svou zastávati při krajském ouřadě. Konečně v pátek po novém roce 1727 dohodly se obě strany, jezovité zastoupeni hradeckým rektorem koleje Ferdinandem Pfefferkornem a purkmistr Matěj Zrůst, konšelé, starší, též i oba rychtáři a výbor celé obce Luže smlouvou handfestní.[198]) Vrchnost jezovitská

**) T. j. Habsburského.

[197]) Některé listiny, zejména handfestní smlouva, jsou vepsány v památní knize lužské. [Pozn. Adámkova].

[198]) Ze smlouvy [traktátu] handfestní vyjímám počátek: „Ačkoliv dle starobylých urbářův a nad paměť lidskou na témž panství zavedených a tak pokojně užívalých obyčejův a zvykův na svém vrchnost presistirovati může a od vrchnostenských práv na zlehčení povinností ustoupiti a je změniti žádné při činy nemá, nicméně však vzavši v konsideraci svou 1. přímluvu královského krajského úřadu a chtíce 2. zhusta pravená duchovní milostivá vrchnost košumberská dokázati, že svým poddaným více milosti prokazovati, než od nich offerirováno býti může, z té pouhé vrchnostenské náklonnosti a takřkouc otcovské milosti [kterou žádný z týchž poddaných, buď on kdo buď, za nějakou povinnost opovážiti se nemá brátí] pro delší zachování týchž poddaných v šranku věrnosti, poslušnosti a lásky, tak dalejc se nakloniti dala, a v tento „handfestní

osvobodila obec od roboty při zámku Košumberku a residenci chloumecké posavad vykonávané, krom toho, kdyby zámek nebo residence „skrz oheň k ruině neb zkáze« přišly. Tu „doufala" vrchnost, že Lužští robotami svými zase bez vymlouvání, potřebným forováním, k restaurování a vystavění pomáhati budou, kdežto se jim, jako když se residence a pak kostel stavěly, po bochníčku chleba a 3 penězích (krejcarech) dávati má. Také byli Lužští sproštěni od povinnosti dovozu čili forování $36^1/_2$ sáhů dříví a od povinnosti sekání pasek, rytí panské řepy a praní sedmého dílu panských ovec ku stříži ovčákovi. Panské ovce měli stříhati, jako dosud, lidé vesničtí. „Na to, za co tak v času žní, žencům a rychtářům od starodávna obyčejně od jídla a rychtářovi také piva se dávalo, při tom bez proměny docela pozůstává, naproti tomu ale oni s tím, co tak se jim od božího nadělení naskytne, spokojeni býti mají. Vrchnost převzala na sebe všelikteraká jiná onera, jež z domu Janderovského a Horeckého měly budoucně býti vybývány, jakož i přípřeže a jiné pojížďky jakožto držitelka a užívatelka těchto domů a zavázala se též, že bude, jako nebožtík Horecký, přispívat přiměřeně na obyčejnou outratu „ku krajskému ouřadu jezdícímu", ale od pěších robot byly tyto dva domy, pokud ve vrchnostenském držení zůstanou, sproštěny, avšak daně měly býti i dále náležitě vybývány. Obdarování Marie Maxmiliány Evy Terezie Hieserlové z 16. července 1684 specifikována jsou a officíři hospodářští neměli nic nového svémocně k újmě týchž poddaných na panství zaváděti a s Lužskými „beze všeho bití a proklínání" se vší mírností zacházeti, nýbrž podle zásluhy jinými způsoby (bez vědomí vchnosti nikdy pokutami) potrestati. Nedoplatky staré za nekonané předení (14 kr. za 1 štuku) byly odpuštěny. Naproti tomu obec Lužská byla dále, jako dosud, povinna posílat ku dvoru Košumberskému povinníky své orat, pak z velkých domů na žně po 2 a od zahradníků po 1 osobě, by obilí žali, a co pak řídkého obilí sedlákům sekati se dá, to nahrabovali, vázali, pohrabovali a v stodole dvorské skládali, začež denně po 1 bochníčku chleba a večeře se dá a rychtář po 1 pintě piva denně dostane. Osoby z ouřadu při čítání mandel přítomné měly dostávati z milosti vrchnostenské „po vyjití žní" vědro piva. Lužští zůstali dále povinni sena a otavy sušiti, hrabati a kliditi a na vozy „od starodávna obyčejem určené" dávati, dále dle starodávné taxy přísti předivo a sice rolník po 3, zahradník po 2, chalupník po 1 štuce motovidla s 1 pražského lokte dlouhého anebo za 1 štuku po 10 kr. (místo 14 kr.) dávati a předivo jim dané, dobře vyvařené na váhu z každých $^5/_4$ liber 1 libru obyčejnou odváděti, strouhy na mlýn i na panská sádka cíditi a se sedláky vyhazovati, strže opravovati, při zavážení splavů zdislavského a Matuškova pomáhati, a to tak, že, když bude 15 sedláků, Lužští postaví 10 osob s lopatami a motykami na toto dílo, pak též ohradu okolo zámku a cestu andělskou (od Chloumku k zámku) uhrabovati a zahrady, poněvadž to za nebožky hraběnky a tehdejšího hejtmana Klumpara dělali, čistiti, na honbu a lovy, kdy k tomu budou povoláni, se dostavovati, vrchnost i její úředníky cíti a poslouchati. Nové chalupy, na obci vystavěné a k ouroku peněžitému a jiným povinnostem dosud nepřitažené, měly „hned po zmístění této handfestní smlouvy" k tomu se podrobiti . . .[199]) Ale za nedlouho Lužští

tractat, punctatim" s lužskými nezrušitelně jest vkročila: 3. od roboty se obec lužská osvobozuje krom, čehož Pán Bůh zachovej, kdyby zámek košumberský neb residence chlumecká skrze oheň k ruině neb zkáze přišly..."

[199]) „Babské roboty, které ne od podruha, nýbrž samotně od podružných žen a zmrhaných osob vykonávané byly", se odpustily. K. Zástěra významně

zase se vyhýbali povinností, k nimž před krajským hejtmanem byli se smlouvou handfestní zavázali, tak že museli mocí býti dohánění k plnění takových břemen.

Roku 1733 obec Lužská si stěžovala[200]) u krajského úřadu na vrchnost a žalovala residenci o zaplacení 501 zl. 58 kr. $4^1/_2$ d. do kontribučenského důchodu dlužných, jež prý residence z domů a gruntů horeckých a janderovských po 7 let neplatila. Při komissi dne 5. listopadu konané před kraj. hejtmanem v Heřmanově Městci, při níž v čele zástupců městečka stál Martin Rabas, od jezovitů pro hájení práv krajanů svých velmi nenáviděný, byla smlouva handfestní z roku 1727 v platnosti zachována, ale pro nemožnost důkazů výše výnosu kontribuce a se zřetelem k námitce, že obec fictitium na tyto dva domy nerepartovala, nevyhověno žalobě. O pojíždkách bylo stanoveno, že vojenské a císařské přípřeže zůstanou dále povinnosti sousedskou a že měšťané budou povinni též dovážeti potřebné kameny pro panský mlýn i duchovní z Chrudimě a Litomyšle k pobožnostem. Z akcidence při prodejích a postupech městských domů měl hospodářský officír odvádět obci třetinu. Ohledně pastev panských a městských mělo býti „sousedským spůsobem pokračováno tak, aby ani jedna, ani druhá strana zbytečně hemovány nebyly.“ Lomu kamenu „kvadrštukového“ na obecní půdě[201]) mohla obec volně užívati, a po oznámení vrchnostenskému úřadu jiným prodávati, ale vrchnost mohla si z něho jen pro svou potřebu brati. Vinní šenk, jejž vrchnost po nějaký čas od sousedů skoupený držela, byl jim zase propuštěn, aby takový komukoliv prodávati aneb sami sousedé podle pořádku šenkovati mohli. Vrchnost měla dáti víno, když by šenk od některého souseda koupila, oceniti ouředním osobám, a židé jen mezi sebou si směli víno prodávati.

Roku 1747 vyskytly se nějaké zápletky[202]) obce s vrchností a i tu mlynář Martin Rabas hlavní slovo vedl spolu s jinými sousedy mlynáři.[203]) Lužští stěžovali si roku 1749, že vrchnost jim odnímá právo výčepu pivního a jen o jarmarcích šenkovati pivo povoluje, a že na obecní půdě čtyry domy pro židy postavila, z nich činži užívala, též že i obecní grunt „kotlinu“ bezprávně užívá a novokřtěnému židovi Josefu Streitovi přístavbu jeho domu k lužské radnici dovolila i obchod s takovým zbožím, jaké

---

po uvedení celého jednání Lužských s residencí dodává: „Tak jednala dnešní dobou rozkřičená duchovní správa či „mrtvá ruka“ s poddaným lidem. Jak jinak jednala vrchnost rychmburská se Skutči při narovnání r. 1793! V Luži [t. j. u jesuitů] převládala lidumilnost, útrpnost; se Skutči jednala vrchnost [světská] až surově, bezohledně upírala městu stará práva, na město uvalovány bezpříkladné poplatky, až Skutč takřka na mizinu přišla! Z těchto událostí můžeme se všeličemus naučiti!“ [str. 95.] Pane dre Adámku, slyšíte?

[200]) Kopiář 213 l.: snesení rady z 16. února 1733, by radní písař Martin Rabas napsal jezovitskému superiorovi supliku, by byly ponechány obci akcidence ze zápisu. (Pozn. Adámkova).

[201]) Kopiář 176; Lužští dovolovali za starodávna hrnčířům skutečským, by si z obce Lužské brali mastník nebo hlínu, začež tito platili za párovou fůru 3 kr. pro obec Lužskou. „Protože ale i od sousedův (skutečských) hrnčířův, ale také i od jiných formanův některých velici neřádové a škody se dělají,“ oznámili Lužští listem, daným v pátek po sv. Prokopu 1632, radě Skutečské, že další braní zapovídají a že každého neposlušného obyčejem a právem městským vězením stihnou a své vrchnosti dále oznámí.“ (Pozn. Adámkova.)

[202]) Více o tom viz v památní knize lužské z r. 1836 na listě 70. (Pozn. Adámkova.)

[203]) Již roku 1628 byla jakási pře mezi vrchností a lužským mlynářem Matějem Pejchou. (Kopiář 293 r. Pozn. Adámkova.)

lužští řemeslníci po domech pracují, k nemalé jejich škodě trpí a konečně že roku 1732 a opět roku 1747 sousedům a pekařům lužským v mlýnech sousedských mleti pod pokutou zapovědělo. Tento spor byl rozhodnut částečně ve prospěch stěžovatelů. O právu výčepním sice nemohla obec „nic podstatného přednésti a proto dobrovolně i na časy budoucí od nároku svého upouští", a o stavení, v němž žid Jan Tesour od r. 1692 bydlel, i v druhém domě blíže mostu, kde panská koželuhovna byla a pak Václav Andrle bydlel, *prokázala vrchnost* gruntovními knihami své právo vlastnické, ale židovský dům, v němž tehdy jakýsi Heršel Gertl bydlel, prodával, měla míti obec právo zápis do svých knih zanésti a o zápisní športle se rozděliti s vrchností. Žid novokřtěnec měl na svůj náklad postaviti štít proti radnici a obchod zbožím v Luži řemeslníky vyráběným byl mu zakázán. Kromě pekařů a mlynářů nikdo nebudiž povinen mleti v panském mlýně. „Kotlinu" vrchnost vysoudila. S mlynářem Rabasem byla rozepře teprv roku 1752 ukončena. Pokoj však mezi občrny a vrchností nenastal, neboť na př. roku 1763 opět Lužští odepřeli žíti oves vrchnostenský, že prý to jest povinností sedláků; než dohnáni jsou k tomu vojáky, jež krajský hejtman na ně poslal."

Ne bez příčiny uvádím celou dlouhou stať a vypravování Dra Adámka do slova. Nechť čtenář soudí nestranně a je poučen o pravdě. Kdo slova p. Dra pozorně přečetl, shledal, že „jezovité vyhráli", vyhráli zase, „právo konsistoř jim přisoudila", „vysoudili les", „Luže odepřela a povinných prací", „obec Lužská byla dále, jako dosud, povinna posílati ke dvoru", „lužští zůstali dále povinni sena a otavy sušiti . . .", „měli k tomu se podrobiti", „Lužských žalobě nevyhověno", „vrchnost prokázala gruntovními knihami své právo", „vrchnost vysoudila »Kotlinu« atd. krátce: *že jesuité „vyhráli" vždycky a to, v čem Lužským povolili, učinili z křesťanské lásky a k vůli pokoji s městem, a ne proto, že by Luže měla k tomu právo.* A tu se ptám: může člověk rozumný, vášní proti jesuitům nezaslepený souditi, — a což teprve napsati! — že jesuité byli nepokojní sousedé? Právě opak je pravda: *jesuité byli pokojní, shovívaví, k vůli pokoji s městem i od svých práv odstupovali a mnohé příkoří snášeli od Lužských.* Divím se, že doktor práv, advokát, muž s právnickými vědomostmi, napíše něco takového.

Kde by, prosím, zůstalo všecko právo a spravedlnost, aby ten, kdo vždycky dokázal právo své, byl člověkem nepokojným, a ten, kdo jinému na práva sahá a je upírá, učiněným beránkem? Milý pane doktore! Řeknu Vám to upřímně: chtěl jste potupiti jesuity stůj co stůj, proto *logika, právo a spravedlnost musila ustoupiti Vaši choutce či chcete-li vášni, jež historika je naprosto nedůstojná a hluboce snižující.*

III. Dále Dr. Adámek (52.) dí: „Jezovité dovedli si získat vliv na paní Marii Maxmiliánu Evu Hieserlovu. Též hleděli ovládnouti lid . . . hrůzami pekelnými hrozili, a obzvláště na ženy a děti působili . . . . po starých českých knihách v Luži a okolí patráno a páleny. Roku 1746 sám Antonín Koniáš (brr, ó hrůzo, národe, vzhůru!) sem na missijní cestě zavítal. Bludaři trestáni a pokutováni. Aby návštěva obřadů . . . se zvelebila, byly . . . založeny rejstříky poddaných a zvláštní hlídač . . . zapisoval liknavé a netečné . . ., kteříž pak byli všelijak trestáni." Co slovo, to neoprávněná inkriminace řádu nebo lež. Ano jesuité dovedli si získati vliv na hraběnku, ale *vlivu toho užívali ve prospěch jak tělesné, tak duševně trpícího lidstva.* Dr. Adámek dává slovům svým potměšilý význam, ač přece četl spisek Blažkův „Chlumek u Luže" a četl (alespoň

sám tak tvrdí na str. 52., ale já tomu nevěřím) zprávy kronikáře residence, kde mohl se přesvědčiti zcela jasně, k čemu vlivu svého u hraběnky jesuité užívali. Či chce p. Dr., abych mu něco z toho připomenul? Blažek píše souhlasně s kronikářem jesuitským: „Téhož roku (1683), jak ze všeobecných dějin známo, sevřeli Turci Vídeň a tím považlivě severní části mocnářství našeho ohrožovali. Tu celé zástupy lidu venkovského z Rakous a Moravy, prchajíce před sveřepým Turkem, přivalily se až do končin našich. Mnoho takových uprchlíků zběhlo i na Chlumek. Šlechetná hraběnka smilovala se i nad těmito nebožáky, a aby jim obživu zjednala, dala na přímluvu Jesuitů stavěti v Roubovicích nový zámeček a pivovar." (19.) Dr. Adámek o této šlechetnosti hraběnčině ví, jak patrno z jeho věty: „V těch dobách návodem jezovitů stavěla (r. 1683) v Roubovicích zámeček a pivovár" (44.), ale nepředeslav příčiny, proč se tak stalo, a stylisovav dovedně a jesuity podezřívavě onu větu, má v úmyslu jesuity u lidu v nenávist uvésti. Účel posvěcuje p. Dru prostředky! A což vystavění Chlumku, „českého Sionu", založení škol, vyučování mládeže, zvelebení hudby atd. atd., k čemuž jesuité hraběnce radili, nebylo něco šlechetného, lidu prospěšného? Učinili něco podobného liberálové? Račte, pane Dre, jmenovat!

Že by jesuité chlumečtí „hrůzami pekelnými hrozili, a obzvláště na ženy a děti působili", nedočetl jsem se v pramenech. Pan Dr. pramenů, kde to četl, také nejmenuje. Je to tedy krátce *paušální opakování z „krváků" a žvatlání protestansko-liberálních frazí*, ale ne historická pravda.

Stejné ceny jako právě uvedené, jsou i tvrzení páně doktorova o trestání bludařův a kacířův a o trestání těch poddaných, kdož v službě Boží byli liknaví. Račte, prosím, pane Dre, jen uvésti z pramenů specielní případy!

Pokud se týče pálení starých českých knih, tu bych musil panu Dru opakovati to, co Dr. Podlaha napsal o témže předmětě ve článku: „Život a působení Antonína Koniáše" (Sborník Histor. kroužku 1893, 2, 3. nn.), ale předpokládám, že „historický spisovatel a badatel, který to věděti musí", jak p. Dr. sám kdys v Chrudimi frazí touto „přetrumfnouti" chtěl, také něco katolického čte, alespoň spisy historické, když již ne nějakou věrouku nebo mravouku! Prosím tedy, aby p. Dr., nečetl-li článku toho, dobrotivě si jej přečetl a tak sám poznal, *co* napsal!

A ještě něco! Že Koniáš r. 1746 do Luže *„na missijní cestě zavítal"*, je pane Dre, *lež*. Toho roku Koniáš, jak se z „Pam. knihy III." přesvědčiti možno, byl na Chlumek jurisdikciován a tu jako kněz *stabilně ustanovený* působil celý rok — tedy nemohl zde býti „na missijní cestě". Dr. Adámek, jak ze slov jeho plyne, má z Koniáše hrozný strach a sekal by mu poklony, kdyby možná bylo, zdaleka. A on, ten „ubohý Koniáš", byl r. 1746 na Chlumku dle hodnosti poslední, mezi jesuity až sedmý. Tak ho řád nad ostatní vynášel!

IV. Dr. Adámek v uvedeném spise svém (50.) při roce 1727 vytýká jesuitům chlumeckým, že „nepříjemné jim osoby", „jež práv městečka mužně hájily", nahradili při „obnovování" rady lužské „osobami jinými;" při zmínce o Ondřeji Zichovi, že týž „se spoluvinníky z Luže návodem jezovitů vyveden" byl a „k ruční práci při stavbě residence na 4 měsíce odsouzen" (str. 53.); při roce 1709, kdy povstal „jalový pokřik, že kostel hoří", že „jezovité vinili z tohoto poplachu tajné bludaře" (tamtéž); že „rozšiřovaly se zprávy, kterak lidé nemocní a v nesnázích

postavení docházeli tu (na Chlumku) pomoci a pověstmi takovými obestíral se obraz P. Marie Chlumecké jakousi zázračnou mocí. Sám kronikář residence tamní, P. Iványk, nepřál upřílišňování takových zpráv."

Při roce 1727 na prvním místě mezi těmi osobami, jež práv městečka mužně hájily, míní Dr. Adámek, jak z kontextu jeho jasno, Martina Rabasa („v čele zástupců městečka stál Martin Rabas, od jezovitů pro hájení práv krajanů svých velmi nenáviděný"). Ale uvažme: Martin Rabas hájil „práva krajanů svých", ale „nevyhověno žalobě!" Tu je otázka: „Kterak možno hájiti práva a prohráti?" Prohrál-li Martin Rabas, pak neměl práva na své straně, nezastupoval oprávněných zájmů městečka, ale chtěl uplatniti bezpráví. Vyžadoval tedy prospěch města, by toto klidně v mezích práva mohlo se rozvíjeti a pracovati o svém rozkvětu, aby odstraněn byl ten, kdo uplatniti chtěl bezpráví, kdo prohrával a městečku zbytečné výlohy činil. Kdyby si byl p. Dr. přečetl farní archiv, byl by shledal, že tento Martin Rabas a pak jeho potomci, neustále štvali proti každé vrchnosti, proti každému knězi, že byli tajnými kacíři, kteří usilovali o vyhubení víry mezi lidem vůbec a holdovali nejkrajnějším zásadám adamitů! Zajisté že lužští sousedé o tom dobře věděli. Když pak sousedstvo lužské z výsledku při se samo přesvědčilo, že Rabas zbytečně štve ze své zášti náboženské proti jesuitům a město draze tuto jeho zášť platiti musí, ježto processy prohrává, při „obnovování" rady smetlo jej samo s vrcholu jeho moci. Ale p. Dr. Adámek v tom cítí „jezovity". Habeat sibi! Ale kde zůstává pravda?

Podobně je tomu se Zichem. Sám Dr. Adámek (str. 34.) dí: „soud tu (v Luži) zůstal do roku 1765", a (str. 20.) „že věc taková (odsouzení Kateřiny Záplatové) od obce nemůže býti vykonána", ale na připověď Viléma Slavaty, že sám náklad ponese, „plnomocníci páně při právě lužském zřízení, totiž Jan Podjukl a Václav Čečetka, učinili na místě páně obvinění Kateřiny Záplatové" a „vynesli dne 27. září r. 1627 nález" (str. 21.), — krátce doznává, že *rada lužská soudila sama*. Tato rada lužská nebyla s jesuity, jak patrno ze spisku Adámkova (53) [ač-li to pravda], v přátelském poměru a přece při Ondřeji Zichovi soudila „návodem jezovitů", ač ani tehdy jesuité ještě pány Košumberka nebyli! Pane Dre, Zicha odsoudili „Lužáci", sami bez návodu jesuitů[204]) a odsouditi ho musili, protože podváděl! Tak se věc má dle pravdy. Proč tedy špiníte jesuity?

Ne zcela pravdiva je zpráva Dr. Adámka o „jalovém křiku, že kostel hoří" a jesuité že z toho obviňovali kacíře. Původní pramen připomíná pouze, že za služeb Božích o svátku narození P. Marie povstal v kostele křik, že hoří. Jiskra totiž z rozžaté svíčky upadnuvši zapálila „očistec". Kronikář v závorce dodává, že stalo se tak „snad přičiněním některých zlomyslných lidí aneb těch, kdož ve víře jsou podezřelí, jak by se mohlo lehko souditi", a Jiroušek poznamenal si na okraji modrou tužkou: „křik jalový, že hoří kostel." Co z toho plyne? Nejprve, že jesuité nevinili z tohoto poplachu tajné bludaře, ale kronikář jesuitský v poznámce uzávorkované podává jediné svůj soukromý názor a ještě připojuje slovo snad (fortasse); dále, že „jalový pokřik" je dítkem Jirouškovým.

Pokud se týče štiplavých slov Adámkových o rozšiřování zpráv a pověstí, jimiž obestíral se obraz P. Marie Chlumecké „jakousi zázračnou mocí", a poznámky, že sám P. Iványk nepřál upřílišňování takových zpráv,

[204]) Sr. slova kronikáře P. Ivánka ve stati III.

uvádím pouze tolik, že zápisky residence jesuitské připomínají téměř každoročně několik zvláštních milostí, dobrodiní marianských (gratiae, beneficia), ale nikde *nenazývají milosti tyto „zázraky“*. Důkaz, že jesuité nikdy „jakousi zázračnou moc“ obrazu chlumeckému nepřičítali, nýbrž poznamenávali pouze to, co lidé, kteří uzdravení došli, jim vyprávěli, nebo co sami viděli. Při každé milosti poznamenává se též, kdo to vyprávěl a kdo při tom byl. Dr. Adámek sám jako stoupenec protestantsko-osvětářského upírání zázraků zajisté po způsobu vzorů svých hlavní účinek při jakémkoliv uzdravení připisuje „důvěře lidu.“ Budiž! A právě tato důvěra k Rodičce Boží jest zajisté, jak nikdo popírati se neosmělí, „beneficium“ či zvláštní milost, dar. Je tedy p. Dr. na tomtéž stanovisku jako jesuité chlumečtí, kteří dary mariánské „baneficia Mariana“ nazývají. Kdo tu tedy mluví o rozšiřování zpráv a pověstí a o zázračné jakési moci, neví, *že vypravovati fakta není žádnou pověstí a že udělení daru neb milosti a zázrak jsou dvě rozdílné věci*! Ad vocem P. Ivánek! Dr. Adámek naráží slovy výše uvedenými na výrok Ivánkův: „uvádím dobrodiní mariánská, ježto zázraky je pojmenovati se neodvažuji, leč by byly schváleny církevní vrchností.“[205]) Dobrá! Kde, prosím, je tu řeč, že P. Ivánek „upřílišňování takových zpráv nepřál“, či lépe, kde je tu skryta domněnka, (jež ze slov Adámkových prosvítá), jako by P. Ivánek sám v dobrodiní mariánská (zázraky tato dobrodiní přezval samovolně Dr. Adámek) nevěřil? Naopak ze slov Ivánkových je jasno, jak jesuité sami na dobrodiní mariánská pohlíželi a jak opatrně si počínali, *nechtíce nazvati zázrakem to, co zázrakem prokázaným není*. Proto slova Adámkova nejsou ničím, než podezříváním, do jisté míry nepravdou, jejímž účelem jest zviklati v lidu veškeru víru v moc nadpřirozenou a zostuditi řád jesuitský.

V. Mimo posud uvedené vytýkám Dru. Adámkovi ještě: Darování hradu Košumberka s ostatním zbožím vepsáno bylo do desk zemských 19. září 1684 (a nikoliv 10. září, str. 45.) — R. 1710 nebylo zjištěno na panství Košumberském 196 kacířů (viz poznámka), ale stalo se tak na panství Heřmanoměsteckém, jak z doslovné zprávy kronikáře, již uvádím ve stati III. při roce 1710, jest patrno. Tu přihodil se p. Dru onen nešťastný omyl, o kterém již v poznámce jsem se zmínil a *který strhal rouško učenosti s čela páně doktorova*. Pan Dr. totiž po příkladě Jirouškově klade fakta heřmanoměstecká v roce 1710 šmahem do Luže. Missionář referuje, co stalo se mu v Heřmanově Městci, a p. Dr. (o té důkladnosti!), protože nečetl vůbec „Paměťní knihu III.“, při opisování Jirouška po příkladě téhož položil fakta tato do Luže. Tím také se stalo, že p. Dr. škrtem péra ještě po smrti poslal 196 kacířů z panství Heřmanoměsteckého na panství Košumberské. — Lužští prý musili pobožnost pana Ostroluckého, který dne 3. srpna 1702 „přivedl ozbrojené processí estrházských husarů pod praporem“ na Chlumek, zaplatiti. Nechci rozhodovati, pravda-li to či nic, ale tolik vím z pramenů, že p. Ostrolucký byl kalvín (či helvet) a to „ozbrojené processí estrházských husarů“ přes dobrou polovinu také helvetské. Že Lužští helvetům zaplatili jejich pobožnost, nedivím se; helveti, jak já vím, jsou schopni lecčeho! Pane Dre, chtěl jste „vyplatiti“ katolíky a jich processí, ale ukázal jste v jasném světle, ovšem proti vůli své, co helveti byli a jsou. Byl-li takovým Diviš Lacembok jako p. Ostrolucký, pak nedivu, že katolíci za jeho doby z Luže a okolí vymizeli! — Charakteristická je poznámka páně doktorova (str. 56.), že sestry „Veronika a Lidmila Konárovské zanechaly

[205]) III. 16.

jezovitům celé jmění, pouze kostelu sv. Bartoloměje v Luži odkázaly 140 zl.“ Při přečtení těchto slov mnohý představí si ty ohromné tisíce, jež panny Konárovské daly jesuitům. Šťastní jesuité! Ale *celé jmění* panen Konárovských *bylo pouze 140 zl.!* Světe slyš! A to celé své jmění daly jesuitům. Kostelu sv. Bartoloměje panny Konárovské neodkázaly ničeho, ale byly tam dle ustanovení Hieserlové pochovány. Slova tedy páně doktorova jsou jednak nepravdou, jednak neoprávněným štvaním proti jesuitům. — Nedopatřením jest, že Chlumek byl obehnán zdí roku 1700; stalo se tak teprvé r. 1711 (str. 59.); rovněž ambity nebyly vydlážděny r. 1702 (str. 59.), ale r. 1703. Než to jsou maličkosti. Jiný, každému do očí bijící omyl je na str. 39. a 59., kde se dí: „Kostel (sv. Bartoloměje v Luži) zůstal až do roku 1773 farním“ a: „Od roku 1784 (správně má býti 1783) jest kostel P. Marie na Chlumku farním kostelem lužským“. Pane Dre, nemyslíte, že tato léta musí se shodovati? Či domníváte se, že po celých deset let byla Luže bez farního kostela? Ó té Vaší důkladnosti! Kdybyste raději na stránce 58. to slavnostní a lahodné vyčastování biskupa a jiných hostí od jesuitů při svěcení zvonů (což ostatně pravda není!) byl vynechal, aneb alespoň tak dlouho ve vůni z té hostiny se nekochal a čas strávený v obíhání kolem „jezovitské“ kuchyně věnoval, chtěl-li jste již něco o jesuitech psáti, studiu jich pramenů, nebyl byste celé desetiletí nechal Lužských bez farního kostela. Ostatně Vy byste asi nejraději ty farní kostely katolické všecky na dobro a na věčné časy zavřel, alespoň pak byste měl od těch „klerikálů“ navždy pokoj a nikdo by se nedověděl, že základem Vašich prací historických („Sborník okresu hlineckého“, články v „Čas. přátel star. českých“ atd.) jsou farní „Pamětní knihy“, které dle pramenů důkladně a vědecky napsal rychmburský farář Brychta a Vy mnohé věci z nich vypsal! . . . . Sapienti sat!

VII.

Zrušení jesuitské residence na Chlumku.

Řád jesuitský pro své církevní smýšlení a pro horlivost v duchovní správě, hlavně však při obracování nekatolíků míval velmi mnoho nepřátel ve všech zemích, kdekoliv působil. Když pak liché osvětářství ve století 18. podmanilo si všecky kruhy vzdělanců a prodralo se i na trůny císařské a královské, byli jesuité všem „vzdělancům« trnem v oku. Kde kdo hleděl jim škoditi, je utlačovati, jich se zbaviti. V Rakousku začal boj proti nim vedený liberálně osvětářskou vládou za Marie Terezie a skončil zrušením řádu r. 1773.

Nejčelnější rádce a důvěrník císařovnin ve věcech církevních státník František Karel Kressel svobodný pán z Qualtenberka byl úhlavním nepřítelem jesuitův. Proto neustával proti nim popouzeti nejen vládu rakouskou, ale i ostatní státníky cizích zemí, kteří činili na Apoštolskou stolici prudký nátlak, aby řád jesuitův byl zrušen. Mimo to katolické kněžstvo samo, jakožto dítko své doby, jsouc odchováno v zásadách liberálních, jesuitům nepřálo a usilovalo o zrušení řádu Tovaryšstva Ježíšova. Apoštolská stolice ze všech stran nutkána a tísněna, konečně svolila. Dne 13. srpna r. 1773 vydal papež Klement XIV. památné breve „Dominus ac Redemptor noster“, jímž řád jesuitův byl zrušen po celé Evropě i v zemích zámořských, vyjma Rusko a Prusko.

Breve Klementovo bylo pražským jesuitům oznámeno dne 5. října 1773; v residenci košumberské stalo se tak dne 14. října téhož roku.

Tehdy byl farářem u sv. Bartoloměje v Luži, jak již připomenuto, František Sal. Schaník, jenž jesuity neměl ve veliké lásce. Z celého jeho vypravování jest jasno, jak se v srdci radoval, když residence košumberská dle nařízení vládního a papežského byla zrušena. Zemřel, jak také již jsem poznamenal, r. 1793. Pamětní kniha o jeho smrti dí: „Dne 24. dubna 1793 mimo očekávání jak chirurga, tak domácích zemřel bez zaopatření ve věku skoro 60 let. Duchovním správcem byl 20 let a 4 měsíce; jest pochován na hřbitově u farního chrámu Páně lužského, jdeme-li od fary do sakristie, po levé straně vedle zdi. Odkázal chrámu sv. Bartoloměje všecky desátky, jež farníci dluhovali, na jeho opravu. Mimo to založil čtyři mše sv. za spásu duše své, svých zemřelých rodičů, bratří a sester, dále jednu mši sv. za své zemřelé ovečky a jednu za ctitele sv. Jana Nep., jež sloužiti se má v oktávě téhož světce.“

Sám Schaník vyličuje zrušení residence košumberské v Pamětní knize takto: „Dne 14. října r. 1773 o desáté hodině ráno dostavila se cís. a král. a arcibiskupská komisse do residence na Chlumku a ještě před obědem byla přečtena papežská bulla sv. Otce Klementa XIV., v níž obsaženo bylo zrušení a zničení (abolitio et anihilatio) Tovaryšstva Ježíšova. Členové téhož Tovaryšstva musili obléknouti šat církevní, veškeré statky jejich byly sekvestrovány, kostely dány v administraci jiným a každý z nich (quodlibet individuum!) obdržel na šaty od královských komissařů 100 zl.; každému na výživu prozatím bylo poukázáno měsíčně 16 zl. Komissařem královským byl nejjasnější baron Rašín, hejtman kraje Chrudimského, s nejjasnějším hrabětem Gabrianim, jakožto svým adjunktem, dále se sekretářem krajským a protokolistou. Arcibiskupským komissařem byl vsdp. Jan Felix Chuchelský, arcibiskupský vikář a děkan skutečský.

Členové Tovaryšstva Ježíšova, kteří tehdy residenci obývali, byli: Ctihodný P. Vavřinec Libský, superior, vp. P. František Peikert, minister, vp. P. Amad Dvorský, spiritual, vp. P. Alois Skluna,[206]) prokurator, vp. P. Zikmund Pospíšil, kazatel nedělní, vp. P. Ignác Burgroff, kazatel sváteční, a vp. P. Viktorin Jarošík,[207]) professor, præses kongregace a choru.

Téhož dne a následujícího sepsán byl inventář věcí kostelních a kostel na Chlumku prozatím, pokud jinak by vyšší instance nerozhodly, zcela mé (sc. Schanikově) administraci odevzdán.[208]) Od tohoto dne místo ve farním kostele sv. Bartoloměje počal jsem konati služby Boží na Chlumku, zachovávaje pořádek ten, jaký zachovávali předchůdci otcové z Tovaryšstva Ježíšova.“

Na okraji poznamenal Schaník významně: „orDo soCIetatIs IesV sVb CLeMente aVfertVr.“***)

Schaník pokračuje: „Dne 30. června 1774 přišel nejdůstojnější arcibiskupskou konsistoří vyslaný a ustanovený správce (prefekt) kostela na Chlumku vp. Kristián Vorel ex domo bene meritorum. Tomuto téhož dne u přítomnosti vsdp. vikáře skutečského a dvou otců zrušeného To-

[206]) P. Skluna byl r. 1761 farářem v Hlinsku (Adámek 69). Před tím působil v Rychmburce. Superior P. Vavřinec Libský působil ve Skutči.

[207]) Adámek píše chybně Javořík místo Jarošík.

[208]) Residence proměněna ve vojenskou školu; z kaple učiněna byla kuchyně a čeledník. Nyní r. 1902 je tam (v bývalé kapli) výpomocná III. třída obecné školy lužské. Panská stavení a mlýny byly prodány z rozkazu císařova a dvůr košumberský a domanický emfiteutisován.

***) T. j. řád Tovaryšstva Ježíšova zrušen za Klementa. V latinském textě pak naznačen jest letopočet MDCCLVVVVIII=1773.

varyšstva s ochotou odevzdal jsem nařádí dle inventáře mně svěřené a břemene (onere) tamtéž služby Boží sloužiti jsem byl zbaven."

„Dne 4. listopadu 1774 vydala nejdůstojnější biskupská konsistoř dekret, jímž za souhlasu s rozkazem Jejího svatého cís. král. a Apoštolského Veličenstva faráři lužskému jakožto prefektu kostela znova svěřena byla péče a dohled ke kostelu košumberskému a nejdůstojnější konsistoří ku konci června vyslaný prefekt vp. Kristián Vorel z domu velebných otců bene meritorum, když byl tu po 4 měsíce kostel administroval, zavolán byl domů, poněvadž nikdo za čas administrace nechtěl mu ničeho platiti; rozhodl totiž úřad komorní, kdo tyto prefekty poslal, aby si je i zaplatil. A tak chtě nechtě musil jsem, ač až posud žádná odměna za to mi nebyla přiřknuta, o niž však co nejdříve žádati chci, administraci kostela přijmouti. Dekret[209]) nejdůstojnější arcibiskupské konsistoře zní:

Velebný náš synu! Tuto připojený dekret ihned odevzdejte velebnému synu Kristiánu Vorlovi, knězi církevnímu a prefektu kostela residence košumberské, patřícího kdys Tovaryšstvu Ježíšovu. Za souhlasu nařízení Jejího svatého cís. král. a Apoštolského Veličenstva co nejmilostivěji daného faráři lužskému sdělujeme, že jemu pro budoucnost svěřen jest úřad prefekta výše jmenovaného kostela, v němž služby Boží konati budou dva kněží ze zrušeného řádu jesuitského za roční remuneraci 300 zlatých. Farář lužský nechť postará se o to, aby instrukce vp. Kristiána Vorla byla mu vydána a jí nechť pečlivě se řídí. Jinak objímáme vás svou zvláštní otcovskou láskou. V Praze v kanceláři arcibiskupské dne 4. listopadu 1774. Nejdůstojnějšího a nejjasnějšího svaté římské církve knížete a pána, pana Antonína Petra, z milosrdenství Božího arcibiskupa pražského, legata apoštolské stolice rozeného (titul), generální vikář v záležitostech duchovních a official i celé arcibiskupské pražské konsistorium. Jan Ondřej Keyser, biskup, generální vikář a official, Benedikt Stöber, kancléř."

Dekret pro Kristiána Vorla zněl: »Velebný náš synu! Poněvadž dle resoluce svatého cís. král. Apoštolského Veličenstva, intimovaného Jeho Jasnosti nejdůstojnějšímu pánu, panu arcibiskupovi našemu nejmilostivějšímu od slavného cís. král. gubernia, budoucně v kostele residence nedávno patřícím jmenovanému řádu Ježíšovu v Košumberce mají služby Boží vykonávati se dvěma kněžími církevními, patřícími kdys k řádu Tovaryšstva Ježíšova, a to tak, že péče a dohled ke chrámu svěřen bude faráři lužskému: proto uznáte, že nutno, abyste svěřeného vám úkolu a všech věcí v Košumberce se vzdal a do Prahy do domu velebných otců bene meritorum se vrátil, obdrže od faráře lužského potvrzení, že jste mu vydal instrukci vám zaslanou o péči a dozoru ke kostelu, jakož i že farář lužský dostal od vás příslušné věci obřadní, jež nám předložíte. Jinak[210]) atd.

Zmíněná instrukce P. Vorla zněla: »Ježto Její svaté cís. král. a Apoštolské Veličenstvo naše nejmilejší paní[211]) a paní dle reskriptu tohoto roku ze dne 11. února mezi jiným ráčila nařiditi, aby při kostelích a kaplích, zřízených u obydlí či residencí zvaných, v nichž kněží Tovaryšstva Ježíšova bydlili, a jež řádu Tovaryšstva Ježíšova patřily a v místě, kde tyto kostely nebo kaple jsou, farář nezůstává, od nynějška na dále až do jiného nařízení kněží církevní za prefekty těchto kostelů či kaplí ustanoveni byli s ročním platem 400 zl., jež brátí budou z po-

[209]) Byl zaslán vikáři ve Skutči.
[210]) Jako u dekretu předcházejícího bylo poznamenáno.
[211]) Marie Terezie, která tehdy vládla.

kladny královské a to tak, že bohoslužby, jež dříve kněží Tovaryšstva Ježíšova, nyní pak velebný klerus církevní vykonává a jiné duchovní obřady, jež až posud ve zmíněných kostelích nebo kaplích se konají, jakožto dělníci duchovní vykonávati budou, proto za souhlasu tohoto nejvyššího reskriptu ze zvláštního nařízení Jeho nejdůstojnější Jasnosti pána, pana arcibiskupa našeho nejmilostivějšího (pl. tit.) autoritou Jeho jakožto arcibiskupa ordináře tímto listem tobě, velebnému našemu synu Kristianu Vorlovi, knězi církevnímu, duchovní péči jako prefektovi při kapli residence košumberské, kdys Tovaryšstvu Ježíšovu patřící, svěřujeme tak, abys ty a kněži patřící kdys Tovaryšstvu Ježíšovu, nyní připsaní k velebnému kleru světskému, služby Boží dle řádu schváleného mocí arcibiskupskou, pokud se týče mší privátních a zpívaných, kázání, exhort, nešpor, litanií, spolků a bratrstev a jich shromáždění, zavedených pobožností, katechesí, budoucně také jak ve dny všední, tak též o nedělích a svátcích přesně (accurate) konali, sv. zpovědi penitentů slyšeli, zvlášť o nedělích a svátcích ve zpovědnicích k slyšení zpovědí zbožného lidu připraveni sedíce.

Kněži pak, kteří doposud v kapli košumberské jakýmkoliv způsobem služby Boží konali, budoucně budou podrobeni tobě, pokud se týče života a mravův, a mají svůj úkol tak konati, že, co jakožto duchovní pracovníci posud konali, i budoucně vykonávati a plniti budou.

Věz pak i ty, že pokud se týče života a mravův a visitace kanonické, podroben jsi veledůstojnému našemu synu Janu Felixi Chuchelskému, arcibiskupskému vikáři a děkanu ve Skutči, a že péče o kapli košumberskou přestává a mizí u toho, kdo úřad jejího prefekta posud byl zastával. Proto oznámě jemu tento list, přijmi od něho věci a movitosti kaple košumberské, kongregací či bratrstev dle psaného inventáře, vše zanechaje na těch místech v kapli, sakristii a residenci, kde až posud bylo uschováno, opatrování a uchování všeho náležitou péči věnuj, aby se nic neztratilo, neporušilo nebo jakýmkoliv způsobem nezaniklo. Jeden exemplář tohoto inventáře, jenž bude podepsán tebou a předešlým kaple prefektem, nám a druhý královskému komissaři pošleš. Majetek však bratrstev nebo kongregací ponecháš péči ustanoveného předsedy. Nikdy pak se ti nedovoluje, abys v jakémkoliv případě pro potřebu jiných kostelů něčeho použil z posvátných paramentů a jiných věcí kaple košumberské. Účty příjmů a vydání této kaple či písemný zápis o nich nám a královskému komissaři každého půlletí předložíš, výdaje o nic ať nezvětšíš anebo dle svého úsudku nečiníš, pečlivě ať jednotlivé věci zachováváš, jež k duchovní správě kaple košumberské a k jejímu majetku patří tak, jak v synodálních a jiných konstitucích jest ustanoveno a předepsáno.

Přejeme si, abys tento list veledůstojnému našemu synu Janu Felixi Chuchelskému, arcibiskupskému vikáři a děkanu skutečskému, předložil, který jej ohlásí kněžím v kapli košumberské bohoslužby konajícím.

Kdyby cokoliv lépe se mělo uspořádati a změniti, sám dle své vůle nebo dle vůle arcibiskupského vikáře ničeho nečiň, ale nejdůstojnější konsistoři to předem a pokorně sděl a dle její resoluce se řiď a úplně ve všem jí se podrob. Kněžím v Košumberce jakožto duchovním pomocníkům náležitou, jak na stav kněžský se sluší, úctu vzdávej a v pokoji i svornosti úkol tobě svěřený konej.

A protože Její nejjasnější Veličenstvo dle královského dekretu nedávno vydaného rozhodla, aby se prefektům kostelů klíče zároveň s po-

kladnou kostelní vydaly, věz, abys o to u královského komissaře pana krajského hejtmana zakročil. V Praze v kanceláři arcibiskupské dne 2. června 1774. František Xav. Tvrdý, metropolitního chrámu kanovník a assessor za nejdůstoj. generál. vikáře a officiála, Benedikt Stöber, kancléř.“

Rozhodnutím cís. král. komory ze dne 14. října 1774 obdržel farář lužský jakožto prefekt kostela košumberského ročně 100 zl. odměny.[212])

Jesuité těžce nesli, že to, co pílí a námahou svou si vybudovali, bylo jim neoprávněně a nespravedlivě odňato, a tam, kde dříve byli pány, nyní v pravém slova smyslu jsou podřízeni. Lid miloval jesuity, přál jim a nyní vida jejich podřízenost a opuštěnost, přirozeně k nim ještě více přilnul a ne původce zrušení řádu jesuitského, ale ty, kdož vládě po vůli býti musili — katol. faráře — nenáviděl. Tím stalo se, že po dvou letech administrace Chlumku faráři lužskému byla vzata a dána exjesuitovi v Luži bydlícímu.

»Téhož roku (t. j. 1777) dne 10. dubna po nevhodných klamech exjesuitů (ad importunas fraudes) administrace Chlumku vzata jest faráři lužskému a posléze dne 2. ledna 1778 nejdůstojnější arcibiskupskou konsistoří ustanoven P. Jarošík, exjesuita, za administratora tohoto chrámu, jak z následujícího dekretu zaslaného vikáři skutečskému plyne.«

Dekret zní: »Tímto vám oznamujeme, jak dekretem dvorským Jejího nejjasnějšího Veličenstva ze dne 25. ledna 1777 nejmilostivěji rozhodnuto bylo, aby faráři lužskému za administraci chrámu blahosl. P. Marie na Chlumku povolených 100 zl. budoucně se nedávalo, ale aby přiřkly se normální škole v Košumberce, rovněž aby administraci kostela bl. P. M. na Chlumku vedl P. Jarošík, který po zrušení Tovaryšstva Ježíšova o vše k tomuto kostelu patřící se staral (dispositionem gessit). Pročež toto vám oznamujeme, abyste to faráři lužskému oznámil, jenž nechť vše ke kostelu Chlumku patřící dle inventáře vydá P. Jarošíkovi a jeden exemplář inventáře podepsaný od něho a P. Jarošíka vám vydá, jejž vy co nejdříve nám s dokonalou relací zašlete. P. Jarošík nechť budoucně pečlivě (sedulam curam) o vše k tomuto kostelu patřící se stará a roční účty nechť nám zasílá na počátku každého roku. Farář lužský ať po obdržení této zprávy do ničeho se neplete (ad nihil se ingeret), co s administrací kostela chlumeckého souvisí. Jinak .... V Praze 2. ledna 1778 ... Frant. X. Tvrdý, bisk. generál. vikář a officiál, B. Stöber, kancléř, de Bretfeldt, místokancléř.«

Jarošík, jak se zdá, byl prefektem Chlumku až do roku 1782.[213]) Zatím ovšem duch liberální v Rakousku uplatnil se ještě více a vytryskl

[212]) Dekret německý v opise v Pamětní farní knize I. při r. 1774.

[213]) Tu třeba obšírněji se zmíniti o studentské nadaci Hieserlové. Sluší rozeznávati nadace dvě: jednu ze 14. ledna r. 1683 (vepsanou do desk zemských 17. 2. 1683) a druhou z r. 1684 ze dne 28. července (vepsanou do desk zemských 1. srpna 1685). První fundace 1000 zl., aby mládež po smrti Hieserlové byla vyučována (Hieserlová zároveň tehdy dala 5000 zl. pro hudebníky) a druhá 10.000 zl. semináři jesuitskému v Hradci Králové měly by se přísně děliti a rozeznávati. Z první nadace bývalo v residenci košumberské vychováváno 5 chlapců, kteří od zvláštního učitele-kněze byli cvičeni v počátcích latiny a řečtiny a pak na náklad druhé nadace studovali v Hradci Králové rhetoriku a poesii. V létech 1690—1699 residence košumberská úroky z druhé nadace nemohla pro bídu a nedostatek platiti, tak že dluhovala celkem 3050 zl. do Král. Hradce. Jelikož nebylo naděje, že residence košumberská octne se ve stkvělých poměrech, kollej královehradecká něco odpustila. Košumberští v létech 1760-64 zaplatili 2000 zl. a ostatek slíbili doplatiti. Během času povstal spor, mají-li chlapci z panství Košumberského míti v semináři hradeckém přednost čili nic. Ač roz-

největší silou v tolerančním patentě císaře Josefa II. ze dne 10. října 1781. Poněvadž právě v této době jednalo se mezi konsistoří pražskou a vládou (16. ledna 1782) o zřízení nových far a upravení chrámu Páně a kostel sv. Bartoloměje v Luži byl pro rozsáhlou farnost již malý, vzpomenuto tu i na Chlumek. P. Jarošik zbaven jest jeho prefektství a kostel Rodičky Boží na Chlumku *povýšen za kostel farní*. Stalo se tak dekretem konsistoře pražské dne 10. října 1782. Dekret onen zní: „Velebný, náš milý synu! Sděleno bylo Jeho nejdůstojnější Jasnosti (tit. pl.) slavným zemským guberniem, že Jeho svaté cís. král. Veličenstvo na relaci nejdůstojnějšího pana biskupa královhradeckého dekretem ze dne 25. září rozhodnouti ráčil, aby ve traktu Vašeho vikariátu kostel na Chlumku místo těsného a sešlého kostela lužského (angustae et ruinosae) za farní byl určen, farář pak lužský se svými kaplany v místní či jesuitské residenci bydlel, ponechaje si exjesuity jako zpovědníky (asservatis tamen Exjesuitis qua Poenitentiariis). Tuto tedy resoluci právě řečenému faráři lužskému sděl, aby bez prodlení z fary lužské do residence na Chlumku se přestěhoval, a urovnaje záležitosti s panstvím, budoucně tam se svými kaplany bydlel a zároveň lidu sobě svěřenému toto rozhodnutí, že totiž budoucně kostel na Chlumku bude farním, s kazatelny ohlásil. Jinak .... V Praze v kanceláři arcibiskupské dne 10. října 1782... Josef Kwis, kosistorní assessor za nejdůstojn. pána generál. vikáře, B. Stöber, kancléř, Josef de Bretfeldt, místokancléř.«

---

hodnuto nebylo ničeho, přece, ježto také poukázáno bylo k tomu, že rektor hradecký vždy přednost dával chlapcům z panství Košumberského, zachovávána praxe ve prospěch dětí košumberských. Roku 1779 stěžovali si Lužští ve Vídni, že chlapcům z panství Košumberského v semináři hradeckém se přednost nedává. Vídeň 25. března 1779 nařídila guberniu vyšetření celé záležitosti. Shledáno, že to pravda není. C. k. generální ředitelství komorních a jiných panství v Čechách ve vyřízení ze dne 15. dubna 1780 oznámilo úřadu košumberskému, by se poddaní košumberští o uprázdněná místa u pražské nadační komisse hlásili. Úroky z první fundace 1000 zl. fundovaných r. 1683 dostával od prvopočátku učitel-kněz při residenci chlumecké, který zároveň učíval hudbě. Když řád jesuitský byl zrušen, připadl úrok tento 40 zl. učiteli lužskému, který byl zároveň regenschorim, a později školnímu fondu. Usilovali sice Lužští s P. Jarošikem r. 1779, by za těchto 40 zl. vyučoval regenschori bezplatně 12 chlapců lužských hudbě, ale byli odmítnuti. (Podrobněji o tom jinde.) Kapitál 10.000 zl. odevzdán po zrušení řádu nadačnímu fondu a z něho zřízeno 7 stipendií pro studující gymnasia královhradeckého („stipendia Hieserlovská"); studentům z býv. panství Košumberského se dává přednost. Studenti stipendisté mají alespoň jednou za rok putovati na Chlumek a tam při službách Božích spoluúčinkovati hudbou; mají tedy býti hudby znalí. Že mají stipendisté dle úmyslu zakladatelčina každodenně za ni se modliti, již se, bohužel, nepamatuje! O fundaci 5000 zl. pro hudebníky z r. 1683 píšu v oddílu X. v poznámce. (O nadacích Hieserlové sr. Studijní nadání v království Českém I. 252-255. a záznamy „Pam. kn. III.") Dr. Adámek, který též o této nadaci činí zmínku (45. poznámka). v celku podává ji dobře až na — data. Plete obě fundace dohromady tak, že pak udává, jako by Hieserlová dala jesuitům panství Košumberské 14. ledna 1683. což prý vloženo do desk zemských 28. července 1684 a schváleno teprve 19. července 1685. Přece nemohlo se darování o celý rok dříve vložiti do desk zemských, než bylo schváleno. A pak darování Košumberka stalo se 28. července 1684 a ne 14. ledna 1683; datum toto je datum fundace (1000 + 5000 zl.). Sám Dr. Adámek na str. 44. dole uvádí datum darování Košumberského panství správně, ale na str. 45. zapomněl, co na str. 44. byl napsal. O té důkladnosti!

(Pokračování.)

Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku.

Příspěvek k náboženským dějinám moravským. — Podává *Frant. Václ. Peřinka.*

(Dokončení.)

U ostatních kostelů také zápasilo vyznání katolické s evangelickým. O tom stručněji vyložíme.

U sv. Petra (nyní chrám kollegiátní a biskupský) nastal již v letech osmdesátých XVI. století mravní úpadek. Vikáři špatně hospodařili, služby Boží zanedbávali, o školu a výchovu mládeže nedbali, kanovníci přicházeli o úctu a vážnost. R. 1586 probošt Ekkard, rodilý Švab, stěžoval si do dvou vikářů, že vedou neřádný život. Jeden ze strachu prchl, druhý byl pro nenapravitelný život sesazen. R. 1590 měla kapitula spor s proboštem Vlčkem z Hulčína, ba obvinila jej u biskupa v Olomúci, že kanovníkům neplatí, statky kapitulní promrhává, neřádně si vede, čímž bere úhonu také bohoslužba. Biskup předvolal si sporné strany do Kroměříže, ale dříve než došlo k líčení pře, probošt Vlček zemřel. R. 1604 žalovala kapitula Dietrichštejnovi na městskou radu, že trpí, aby kanovníkům a kněžím posmívali se nekatoličtí měšťané.[37]) Ale v pozdějších letech se poměry ještě zhoršily. Mírem libeňským ze dne 24. června roku 1608 byl uznán markrabím moravským bratr slabého Rudolfa II. Matyáš II., čímž Morava zbavena vlády Rudolfovy, pro markrabství naše nikterak požehnané.[38]) Morava žádala na novém markrabětí uznání neobmezené svobody náboženské, kterou by bylo vyznání katolické utrpělo nemalé škody. Ale Matyáš na radu biskupův olomúckého, kardinála Dietrichštejna, a vídeňského, kardinála Khlesla, na sněmě v Brně dne 26. srpna r. 1608 prohlásil, že ani v městech královských nic podobného povoliti nemůže, a kdyby k tomu měl jakýmkoli způsobem býti přinucen, že raději vzdá se vlády. Ale státnickému věhlasu Karla staršího ze Žerotína podařilo se Matyáše přiměti, že povšechně sněm zemský ujistil, že nikdo nemá býti pro své náboženské přesvědčení stíhán. Ale to prospělo jenom náboženským choutkám šlechty, neboť markrabí ve městech královských přece protestantské služby Boží intra muros co nejpřísněji zakázal. Měšťané však směli účastniti se kázání a bohoslužeb akatolických na území sousední šlechty.[39])

Tím stalo se, že jednak v Brně trpěla se v radě městské po r. 1610 polovice protestantů, jak výše jsme vyložili, ale také, že kněžstvo k nové vážnosti nepřišlo a kanovníci od sv. Petra v Brně nadále protestantskému lidu byli na smích. To také jest příčinou, že kardinál se umírnil v potírání choutek lutherských volnověrců.

Ani augustiniánům bosákům od sv. Tomáše nevedlo se lépe. R. 1538 byl klášter haeretiky vybit a zpustošen. Převor Martin v letech 1559—1561 zle hospodařil. Za jeho správy byl v klášteře jen nepatrný počet mnichů, a ti jen bídně živořili. Převor Jiří Koller zavinil veliké dluhy, zlutřel a r. 1566 prchl z kláštera. Po

[37]) Dr. Wolný, Kirchl. Topogr. II. Abt. I. Bd. pg. 40.
[38]) Rudolf Dvořák, Dějiny Moravy, část III., 1902 pg. 501.
[39]) ibid. pg. 504.

jeho útěku zabral klášterní statky magistrát, ustanovil správcem Václava Rutila a příjmy ze statků plynoucí obracel ke svým účelům. Řádový generální vikář stěžoval si u císaře, jenž r. 1567 nařídil podkomořímu, aby klášter chránil proti přehmatům městské rady brněnské, načež nový převor Bartoš zavedl bývalý pořádek, dluhy zaplatil a příjmy klášterní rozmnožil. Nazývá se proto druhým zakladatelem kláštera.

Ale již převora Klementina biskup Stanislav Pavlovský roku 1590 a později několikrát napomínal, že nedbá klášterní kázně, že nedbá o přijetí schopných noviců a nejednou mu hrozil biskupskou visitací. R. 1594 zvolený nový převor Blažej zase dbal prospěchu kláštera. Muž tento byl miláčkem biskupa olomúckého a papeže Klementa VIII., jenž jmenoval jej apoštolským protonotářem a hrabětem lateránským. Také jeho nástupce Jan Vincenc Barnabejský byl muž dle srdce Božího. Papež Pavel V. na přímluvy kardinála Dietrichštejna vyznamenal jej roku 1612 pontifikaliemi.[40])

Dominikáni u sv. Michala měli roku 1579 převora Romana, kterého biskup Stanislav Pavlovský chválí jako zbožného, dbalého služeb Božích a jako obnovitele řeholní kázně. Řádový visitátor přece chtěl jej sesaditi a jinym méně vhodným nahraditi, tak že stěží jen muže tohoto kláštera zachránily přímluvy zemského hejtmana a biskupovy.[41])

Řád minoritský u sv. Jana klesal tak, že roku 1590 biskup pohnal kvardiána k sobě do Kroměříže. R. 1597 dne 28. července po smrti klášterního patrona Jana Šembery z Bozkovic zeť a dědic jeho Karel z Lichtenštejna klášter zavřel a svým lidem dal střici. Mnichův ujal se biskup Pavlovský a provedl, že v září roku 1597 byl jim klášter vrácen.[42])

Cisterciánky v králové kláštěře na Starém Brně porušily řeholní kázeň, upadly do nesnesitelného břemene hypothekárních dluhů, tropily v klášteře nepořády a rozpustilosti, což již r. 1566 vytýká jim císař Maximilian II. Také lutherství vloudilo se mezi ně. Maximilian II. ustanovil abatyší Kateřinu z Haugvic, dada jí velmi přísně a důtklivě rozkaz, aby zavedla dobrý pořádek. horlivě starala se o služby Boží a zbožně žila. Ale nic se nepolepšilo. Roku 1566 byla táž abatyše olomúckým biskupem z vůle císařovy sesazena a na kvap zvolena abatyší Anna z Čibotína, na kterou r. 1582 stěžoval si farář od sv. Jakoba biskupovi pro nepořádky. Buďto nemohla nebo nechtěla sebe a klášerní sestry polepšiti. Mimo to nemohl klášter zmoci dluhů a jeptišky trpěly mnohdy hlad. Teprve roku 1617 zlepšil se hmotný stav kláštera a tím také zjednána náprava mravů.[43])

Ze stavu, v jakém tou dobou byly fary a kláštery v Brně, vidíme, že tu byl jediný mohutný apologeta katolicismu a to byi kardinál František hrabě z Dietrichštejna, který r. 1602 ještě povolal do Brna řád kapucínský, aby měl vedle jesuitů nového spoluzápasníka. Městská rada vykázala kapucínům prozatim kostel sv. Magdaleny, ale oni kázali stejně horlivě také u sv. Jakoba. Brzo

[40]) Wolný, Kirchl. Topographie, II. Abt.. I. Bd., pg. 125—127.
[41]) Dr. Šujan, o. c. pg. 198; Dr. Wolný; l. c. pg. 56.
[42]) Dr. Šujan, o. c. pg. 200; Dr. Wolný. l. c. pg. 107.
[43]) Wolný, l. c. pg. 161.

získali si v Brně značně příznivcův a r. 1604 s nemalou slavností položili základní kámen k svému klášteru.[44])

Po roce 1608 žila v Brně obě soupeřící vyznání klidně vedle sebe až do r. 1619. Jesuité a kapucíni usilovali, aby co nejvíce získali konvertitů.

Teprve rok 1619 přinesl náboženskému životu v Brně značný obrat. Protože o událostech tohoto roku nemluvili jsme ve článku o Olomúci, musíme jim tuto obšírnější věnovati pozornost.

* * *

V království kvasilo. Nekatolická šlechta postavila se roku 1618 proti císaři Matyášovi II. Vypuklo české povstání, které defenestrací královských místodržících dne 23. května r. 1618 dalo počátek třicetileté válce. Ale na Moravě měl hlavní slovo rozvážný český bratr Karel starší ze Žerotína, jenž společně s katolickým praelátem kardinálem Dietrichštejnem bděl, aby Morava a moravská šlechta zůstala císaři věrna. Ale císař Matyáš II. skonal dne 20. března r. 1619, kdy v Čechách byly již mysli pobouřeny tak, že stavové čeští byli odhodláni za žádnou podmínkou nepřijmouti Ferdinanda Štýrského králem.

Hned po smrti Matyášově direktoři čeští žádali Karla st. ze Žerotína, aby se zasadil o společný sjezd Moravanův a Čechů za účelem srovnání poměrů po smrti Matyášově. Žerotín ke společnému sjezdu svolil, ale nedošlo k němu. Žerotín věděl, že jednati se mělo o společném odboji proti Habsburkům, ke kterému stavové moravští přistoupiti nechtěli stůj co stůj. Ferdinand Štýrský sbíral vojsko proti Čechům. Čechové získali na svou stranu stavy slezské a lužické a vyslali v dubnu r. 1619 Matesa Thurna s 8000 brannými muži na Moravu, aby stavy přinutil ke konfoederaci. Stavové katoličtí na Moravě neshodli se s nekatolickými. Nekatolíci měli sice na zemském soudě i sněmě většinu, ale nemohli zabrániti svrchovanosti katolíků. Rozvážného Karla ze Žerotína nemohla však okolnost tato, ba ani zvýšená persekuce nekatolíků přiměti k odpadnutí ode dvora vídeňského, ač tím ubývalo mu čím dále tím více důvěry nekatolických stavů moravských. Proto Thurn bez nesnází obsadil Jihlavu a Znojmo a vyjednával s částí šlechty nekatolické, která nebyla proti spojení s Čechy. Tou dobou sice ležel z rozkazu Ferdinandova a již dříve Matyášova hrabě Albrecht z Waldštejna v Olomúci, ale nekonal nic ve prospěch dvora vídeňského. Proto dařilo se vyjednávání Thurnovo s moravskou lutheránskou šlechtou, zvláště když nerozhodný zemský hejtman Popel z Lobkovic nic nepodnikal v intencích Žerotínových. To donutilo také Dietrichštejna a Karla z Lichtenštejna, že potajmu vyjednávali s Thurnem a slibovali, že nic nebudou namítati proti spolku stavův moravských s českými. Také Waldštejn netroufal si veřejně vystoupiti proti Thurnovi, proto dal část svého vojska do služeb pánů moravských. Leč později usoudil jinak. Hnul se s částí branné moci své k uherským hranicím, chtěje spojiti se s vojskem Dampierrovým, které postupovalo proti Thurnovi a stavům českým. Zmocnil se také stavovské pokladny moravské s hotovostí 96.000

[44]) Šujan, o. c. pg. 200.

dnesl ji do Vídně králi Ferdinandovi. To bylo považováno
radu na stavech moravských.
li se do Brna Zerotín, Lichtenštejn, kardinál a veliká
vých a když zvěděli, že stavové nekatoličtí blíží
nejma k Brnu, vyšli jim v ústrety a uvedli je
nekatolíci dne 2. května hodinovou poradu
který obklopoval poradní místnost. Ladi-
le otevřel okno na náměstí a tázal se
státi věrně při stavech nekatolických.
na válečná píseň, vojsku stavov-
ány městské a stavové s měšťany
rinu, učinili přísahu věrnosti a vzá-

ne, 3. května, vnikli stavové moravští do bytu
. ..zali se ho důtklivě a spolu hrozebně, poněvadž
.m velitelem stavovských vojsk moravských, věděl-li o
Waldštejnově, hrozíce, že jej hodí s okna na ulici. Také
mu vytýkali, že nepřátelsky vystupuje proti zemi moravské, že volá na Moravu vojsko uherské a Dampierra a žádali, aby se vzdal nejvyššího velitelství a čestně slíbil, že vyčká dalších nařízení a rozhodnutí stavovských. Kardinál byl na smrt postrašen a zlekán. Zavázal se přísahou, že nic nepřátelského nepodnikal proti zemi a že nevěděl o podnicích Waldštejnových; prosil pak, aby nebyl vzat na závazek, že snad postačí již jeho čestné slovo, kterým slibuje, že bez vědomí stavů nikam se nevzdálí. Stavové se tím spokojili. Jak byl polekán Dietrichštejn a do jakého zoufalého stavu přivedla jej tato neočekávaná návštěva, nejlépe vysvítá ze zoufalých listů, které psal Ferdinandovi ze svého zajetí v Brně a ve kterých Bohem zaklíná císaře, aby moravskou stavovskou pokladnu i s hotovostí 96.000 tolarů Moravanům vrátil.

Stavové od kardinála odešedše vrazili k Žerotínovi, jemuž kladli za vinu, že byl srozuměn s příbuzným svým Waldštejnem a Jiřím Březnickým z Náchoda, velitelem stavovské jízdy. Žerotín mužně prohlásil, že jest nevinen a stavové uvěřili. — Nejšetrněji chovali se stavové ke Karlovi z Lichtenštejna, který nejen dokazoval svou nevinu, nýbrž slíbil, že ve všem s nimi bude za jedno. Dle toho také konečně rozhodnuto: Lichtenštejn nechán na svobodě, kdežto kardinál a Žerotín vzati do vazby, totiž byli ve svých bytech hlídáni Thurnovými vojáky.

Nejhůře vedlo se brněnským jesuitům. Když dne 8. května byli shromážděni v refektáři k obědu, vrazili do kláštera vyslanci nekatolických stavů s dekretem, kterým byli z Brna jesuité vykázáni. Řeholníkům nebylo dovoleno ani poobědovati. Ihned musili sebrati své pláště, klobouky, brevíře a holi a 37 starých kněží vyšlo z kláštera, neboť dva nemocní zůstali v Brně a mladší kněží a novicové již před několika dny vyšli z města. Pěšky a plačky za nářku katolíků a fraškovitého posměchu nekatolických měšťanů šli jesuité k Tuřanům. Ale v tom vzňal se na Nové ulici požár, jehož založení přičítalo se jesuitům, proto byli schytáni a s nemalou hrubostí do Brna přivedeni zpět, kde byli vyslýcháni a propouštěni teprve, když viny na nich neshledáno. Stavové po odchodu jejich kollej zpustošili a budovy zničili.

Ani ostatním brněnským klášterům nevedlo se o mnoho lépe.

Dne 11. května přistoupili stavové moravští k českým. Zvolili si vládu podobnou české, totiž 29 direktorů. Nekatolíkům olomúckým odevzdán byl na věčné časy chrám sv. Mořice s farou a školou a kollej jesuitská s kostelem. Brněnským dány kostel, škola a fara u sv. Jakoba a kollej jesuitská. Katolíky zabrané, původně nekatolické sbory, kostely, fary i domy odňaty katolíkům a vráceny protestantům; zřízena protestantská konsistoř a nařízeno, že pro příště nikdo nesmí býti nucen k odporné víře. Stav praelátský však, poněvadž nesouhlasil s těmito usneseními, vzdal se dalšího sněmovního účastenství.

Kardinál František z Dietrichštejna žádal stavův, aby byl propuštěn na svobodu, míně odebrati se do Polska nebo do Italie. Podobně žádal také Žerotín. Stavové však nedovolili ani tomu ani onomu. Zvláště Žerotína nechtěli se zbaviti, znajíce jej jako muže věhlasného a prozíravého, jehož rad by snad mohli ještě potřebovati. Stavové měli také důkazy proti oběma těmto mužům, neboť nalezli u nich kompromittující listiny.

O jesuitech chovali pánové pevné naděje, že již nikdy nevrátí se do země.

Po těchto událostech a po zvolení Bedřicha Falckého králem českým holdovala celá nekatolická Morava zimnímu králi. Holdování vykonalo se v Brně dne 6. února r. 1620. Karel ze Žerotína, ač dlel v Brně a již na svobodě, nesúčastnil se této slavnosti k veliké nelibosti Bedřichově, který konec konců dal mu lhůtu, do které měl učiniti slib poslušnosti. — Manové biskupa olomúckého byli již dříve prohlášeni svobodnými a prostými závazků manských a již dne 7. září r. 1619 přistoupili ke konfoederaci stavův moravských s českými. Také kardinál byl na věčné časy vypovědě ze země; kanovníci byli uvězněni, duchovní statky zabrány a prodány, řeholníci a panny řeholní vybyti z výtěžku prodeje, katolíci z městských rad vypuzeni a na jejich místo dosazeni nekatolíci.[45])

* * *

Ale po bitvě bělohorské stavové moravští byli zoufalí. Sami žádali Žerotína a Dietrichštejna, aby šli k císaři a na kolenou prosili o milost. — Sic transit gloria mundi. — Po bitvě také vrátili se jesuité a ostatní řeholníci do svých klášterův, aby zase vedeni kardinálem pokračovali v katolické reformaci. Také do Brna zasuvedeno náboženství katolické. Městská rada sazena jediné z katolíků, katolickým řeholím vráceny statky a ještě nahrazeny utrpěné škody.

Další události nepatří již do rámce této studie.

[45]) Více o tom viz Dr. Ant. Gindely, Dějiny českého povstání, sv II. — Dr. Fr. Kameníček: „Zemské sněmy," sv. II. Dr. G. Trautenberger, „Die Geschichte Brünn" sv. III. — Rud. Dvořák, „Dějiny Moravy" sv. III.

Úpadek strany podobojí na sklonku XVI. století.

Podává **Dr. A. Podlaha.**

„Mnohé věci zlé a škodlivé v straně naší rozmáhají se, a jestliže ty věci nebudú časně srovnány a spokojeny, *obáváme se v knížstvu i v lidu větších a horších roztržek*, z kterýchžto roztržek lid sem i tam běží, *sekty a bludové velice se množí, a my tím nemůžeme nic ovládnouti.*“[1]) — Těmito slovy vyličila konsistoř utrakvistická smutný stav své strany, v němž se octla ve století XVI. A bylo ještě hůře na sklonku onoho věku, kdy za všeobecného kvašení náboženského vše již řítilo se k násilnému převratu.

Duchovenstvo strany podobojí chováním svým neustále v době té zavdávalo příčinu k trpkým steskům. Nebyloť ve straně podobojí náležité kázně. Duchovní utrakvističtí, kteří by s osadníky svými byli v náležité shodě, byli vzácnou výjimkou. Výjimky takové byly ovšem pro konsistoř pod obojí tím radostnější, čím byly vzácnější. Svědčí o tom slova Jana Mystopola, „administratora konsistoře Pražské pod obojí spůsobou přijímajících“, kterýž, když se od purkmistra a rady Města Nového Hradiště nad Metují dověděl, že s duchovním svým dobře vycházejí, jim napsal list, v němž mimo jiné praví: „Z psaní vašeho jsem vyrozuměl, kterak kněz farář váš z daru milosti Boží v učení, v ctnostném chování i v pokojném s vámi obcování dobře se chovajíc vám se líbí, z toho buď Pán Bůh pochválen, *nekaždáť toho obec má*, a protož já vám toho přeje na Pánu Bohu žádám, abyste spolu za dlouhé časy setrvali. Pán Bůh všemohúcí v Kristu Ježíši skrze Ducha svatého v lásce a v svornosti v svatém pokoji vás utvrď.“[2]) Ale ani v Novém Městě nad Metují nebývala tato svornost trvalá. Roku 1571 přistěhoval se tam nový farář Jakub Čáslavský z Bělé, a již roku následujícího podala naň rada městská konsistoři nemalé stížnosti. „Administrator a farářové konsistoře arcibiskupství Pražského pod obojí přijímajících“ odpověděli jí dne 22. srpna r. 1572 tímto listem: „Moudří a opatrní páni přátelé milí. Vězte, že knězi Jakubovi, faráři vašemu, stížnosti vaše, které v psaní svém na úřad náš vznášíte, v známost psaním naším uvozujeme, poroučejíce jemu, aby před námi v konsistoři naší ve středu po památce povýšení sv. Kříže nejprv příštího osobně stál a *těch věcí, které nejsou malé*, nám se spravil. Protož vědouce o tom, vidí-li se vám, můžete někoho na místě vašem k témuž dni též vyslati a tu z strany budoucího faráře vašeho jistú odpověď vziti; však to tak opatrovati budete, aby se jmenovaný kněz Jakub od vás nehýbal prve než by se před námi postavil a těch věcí nespravil.“[3]) Nepobyl tedy Jakub Čáslavský v Novém Městě dlouho, a tak v krátkém čase vystřídalo se tam kněží několik. Nebyla však vždy vina na straně kněží. Pernou pravdu pověděl o tom Novoměstský Ondřej, farář v Libčanech, an děl: *„všecko mi se zdá, že u vás kněží na misku měříte a v nich se co v hnilicích přebíráte*, snad chtíce vždy na ňákého lípového

[1]) Nedatovaný list v archivě místodrž. R. 109/15. Nr. 2.

[2]) List datovaný v sobotu po sv. Brikcí l. 1567 v archivě Nového Města n. M.

[3]) List v archivě Nového Města n. M.

uhoditi, *kterýž by ne vy od něho ale on od vás spravován byl.* Pán *Bůh* uchovati rač, abyste pak jen nepřebrali."[4])

Není divu, že za takových poměrů zdárné působení utrakvistického kněze bylo nesnadné, ne-li nemožné vůbec. Bolestný nad tím stesk zaznívá z listu kněze Jiříka Ředického, jejž poslal v neděli před třemi králi léta 1578 radě téhož Nového Města n. M.: „Poněvadž spatřuji to skutečně, že vždycky správcové z obcí a měst za příčinou nejpřednější jsou se stěhovali lidské nevděčnosti k Bohu i jeho slovu svatému a když podle učení a kázání svatého evangelium nejsou živi a neobcují u víře a lásce, čehož jest zde v této obci malé dost zhusta, neb to vím, že pro takovou věc a nevděčnost sám Spasitel odcházel od židův a z měst jejich, též i apoštolé, ano všickni služebníci církevní až do této chvíle a času; pročež i mně za tou a takovou příčinou se zde stěžuje zůstati. Neb to znám, že téměř žádného užitku a prospěchu není z kázání slova Božího a napomínání k pobožnosti, ale čím se víc mluví, lidé tím horší a nedbanlivější jsou při dobrých věcech, jakoby se jim nikdá nic nemluvilo a k nim slovo Boží a napomínání nepřináleželo. An také i za tou příčinou znaje, že nesvornosti veliké jsou mezi lidem bez umenšení, z kterýchžto nic dobrého nemůže pocházeti, neb satan dobře své sítě rozestřel a rozbil, aby mord vykonán byl zvláště jednoho nesvorností na předměstí, o čemž dobrou vědomost máte, že různice povstaly a od jednoho jiným se dávají; pak aby tu v časích nastávajících něco zlého se nestalo a nezběhlo, jakž jsem i o tom vám některého času oznámil. A jestliže to přetrženo nebude a na to hleděti se skrze prsty bude, abych s vámi vinen nebyl a potomně snad krve jednoho z nich i také pokuty od Boha nésti nemusil, jakž se v pátých knihách Mojžíšových 21. okazuje, neb já toho za věc malou a lehkou nesoudím. Též jedenkaždý můž znáti, jak jest dosti skrovné vychování s čeládkou v městě, ježto kdyby jiných okolních vesnic nebylo a se nepřisluhovalo, musil by skoro žebrati, neb jsou leta velmi laciná a lásky zde v této obci skutečně se nepronáší jako v jiných obcech k správcům svým kromě zde dvou a nejvíc tří sousedů; kdyby těch nebylo a jich skutečné lásky se nepronášelo, již bych já zde nemohl zůstati dávno, ale jinam se obrátiti musil bych. Ačkoliv mnoho oni mnozí z sousedů mluví ústy svými, však v skutku dokonalém se nespatřuje, protož já touž láskou oustní nemoha státi a vyživení s čeládkou svou míti, žádám, že jedenkaždý z té lásky skutek pronese, a tudy když poznám náklonnost vaší lásky skutečnou, v času jistém na to pomyslíc vám dáti chci odpověď, buď že zůstanu aneb nezůstanu nad čas svatého Jiří nejprv příští." Snad bylo lépe na nějaký čas, ale již po roce oznamuje Ředický konečné své rozhodnutí, že zůstati nemůže, protože ač prý vede obec k lásce, svornosti a pokoji, přece žádného prospěchu neznamená a nápravy jakž při nižších tak i vyšších nenalézá, pročež že šťastnějšímu, kterýž by mohl z požehnání Božího všecky napraviti, ustoupiti chce.[5])

Ovšem, ani utrakvističtí kněží nebyli bez viny. Sám jeden z nich, Jan Chrudimský, děkan jaroměřský, nepěkné o svých spolu-

[4]) List ze dne 25. ledna 1574 v archivě Nového Města n. M.
[5]) List datovaný „v pondělí na sv. Tomáše" r. 1579.

bratřích vydává svědectví, an dí: „nyní je kněžstva mnoho, však ledajakýchs řemeslníkův; statečného málo se nachází, kteříž by se církvi zvlášť do měst hoditi mohli.“[6])

Tak střídali se duchovní správcové utrakvističtí v Novém Městě rychle za sebou. Roku 1584 jednali sobě Novoměstští zase nového děkana, když byl dosavadní děkan Matěj Horský „od nich se potrhl“ a do Nymburka odešel. Vyjednávali s knězem Ondřejem z Prahy, farářem dašickým. Ondřej byl ochoten k nim jíti, i vybízí je, aby vymohli si k tomu u jeho představených svolení. Píše jim: „I protož jednejteż to při vrchnosti mé panu administratoru a konsistoři pražské, aby tomu povoliti a to confirmovati ráčili: ale že tak krátký čas jest a ta věc pro příčiny mnohé potřebuje brzkého skonání, vidí-li se Vašim Opatrnostem vypraviti ku panu arciděkanu Hradeckému a jeho žádati za konfirmaci té věci, poněvadž on jest jako oud konsistoře Pražské a má moc v arciděkanství kněžstvo řádné říditi, spravovati a dosazovati na místě konsistoře Pražské, ráčil-li by to k sobě přijíti a toho potvrditi, vidí mi se, že na tom na ten čas dosti bylo by, i protož ve jméno Boží nemeškejteż se k němu vypraviti a s ním o to jednati a za to žádati ho a to k místu přivésti.“ Když mu však nebylo dovoleno Dašice opustiti, oznamuje Novoměstským, že „při panu děkanovi Pardubském jest kněz jeden pobožný, učený muž, kterýžto před kněžstvím svým pro umění své od Akademie pražské i za bakaláře jest vyhlášen“ — toho že by jim doporučoval. Nevíme, zda se Novoměstští o tohoto navrženého kandidáta ucházeli. Ale již roku 1587 nabízejí svou faru bývalému svému faráři Matěji Horskému, kladou mu však při tom určité podmínky. Zajímavý jejich list zní takto: „Službu svú vzkazujeme, dvojí poctivosti hodný kněže Matěji, pane děkane nám v Pánu Bohu milý a k nám laskavě příznivý, zdraví i všeho dobrého V. M^{ti} od Pána Boha žádáme Jakož jsme se V. M^{ti} předešle skrze psaní své tím zamluvili, že když J. M. Pán náš milostivý[7]) na psaní naše (které jsme J. M^{ti} o pana faráře učinili) odpověď dáti ráčí, že toho V. M^{ti} tejna neučiníme. I tak činíme a V. M^{ti} oznamujeme, že teď těchto dnův pominulých jest nám odpověď od J. M^{ti} odeslána a k tomu dovoleno, poněvadž náš pan farář té práci dosti učiniti pro nedostatek zdraví svého nemůže, abychom sobě jiného faráře ptali, však pod tou jistou výjimkou, tak abychom jeho opět v roce neodbyli. I pamatujíce my na předešlou námluvu s V. M^{ti} o byt u nás od sv. Jiří již pominulého, hned jsme pánův starších i některých z obce a dolejší osady[8]) před sebe povolali a na ně toho podali (poněvadž jest prve strany osoby V. M^{ti} z příčin v to kročených bylo z toho sešlo), kde a kterého bychom pana faráře k času sv. Havla prv příštího do obce jedné i druhé ptáti a jednati měli; však my jim vždy předně na V. M^{t} ukazujíc, kteřížto již proti tomu by na ukázání naše ani býti nechtěli, abyste u nás a v církvi naší správcem církevním býti neměli, však *pod těmito jistými výminkami: předně:* poněvadž jest v tom jistá vůle J. M^{ti} pána pana našeho milostivého, abychom tak četných nákladův a outrat o pana faráře nečinili, jestliže ráčíte k tomu dovoliti, a bude-li

[6]) List z 1584 v archivě Nového Města n. M.
[7]) Volf ze Štubenberka.
[8]) „Dolejší osada“=Krčín, starobylá farnost k Nov. Městu n. M. připojená.

v tom vůle Boží a ráčí zdraví popříti, ne jeden, ne dvě i tři léta, ale na další časy u nás býti že byste připovědíti ráčili: *druhé* strany vyvyšování platův nebo daní všelijakých mimo předešlý a starý způsob že nemíní více nic žádnému panu faráři dávati a na sebe jich uvozovati, *třetí* strany dědin, totiž roli a luk farských při dolejší osadě, tím aby nebylo hýbáno, než plat z nich, jakž od starodávna vycházel, ten že tolikéž bez odporu dáván býti má, neb v tom jest jistá vůle J. M^ti^ páně, *čtvrté a naposledy* na tom jsou se nejvíceji zastavili, přivedší k sobě ku paměti, že na onen čas, když jste prve u nás nebo i při druhé osadě kázání slova Božího činívali, že začasté vyrážejíce se od slova Božího v mnohé zbytečné řeči s nemalým hněvem jste dotýkali, čehož býti nemá; toho žádajíc, *aby samé slovo Boží v čistotě jim kázáno a ohlašováno bylo*, kteréhož rádi chtí poslouchati a k němu se scházeti a dáti se z hříchův vyvozovati napomínáním a žehráním všech vůbec. I jestli žeby v tom vůle předně věčného Pána Boha i V. M^ti^ byla a Vy správu církevní od toho času jmenovaného na ten způsob přijíti ráčili, byli bychom toho od Pána Boha i V. M^ti^ vděčni; žádáme že nám to psaním svým v známost uvésti ráčíte. S tím V. M^ti^ i sebe v ochranu mocnou Božskou poručena činíme. Datum v středu den památní rozeslání apoštolů Božích leta 1587. Purkmistr a rada Města Nového Hradiště nad Metují."

Matěj Horský vyžádal sobě dvě neděle na rozmyšlenou, načež poslal tuto odpověď: „Modlitbu svou s vinšováním všech pobožných a spasitedlných věcí při obojím člověku V. M^tem^ opatrní páni vzkazují. Z psaní V. Opatrnosti pane purkmistře páni mili (jehož datum jest v středu den památný rozeslání apoštolů Syna Božího na veškeren svět) jsem výborně porozuměl, načby se žádost lásky Vaši vztahovala, poněvadž mimo starobylý a zvyklý řád a obyčej Konsistoře pražské pod oboji spůsobou Svátost Večeře Páně přijímajících kněžstva do obci podávání k jakýmsi artikulům přistoupiti chcete a pod výminkami (a na ten spůsob, jakž tak v psaní vašim ta slova zní) osobu mou i s nářkem posledního artikule strany Slova Božího kázaní jakéhosi hněvu, zbytečnosti, vyrážení od Slova Božího, že jsa prvotně mezi V^stmi^ sem se dopouštěti měl, položením i toho, že to býti nemá, i poněvadž té věci jsem nemohl tajna vrchnosti své učiniti, z jisté vůle Boží a rady své vrchnosti *k nebývalým a neslýchaným artikulům nemohu přistoupiti*, pamětliv jsa, jakž sou mi v bytu mém předešlém u vás dolejší osada turbací činili a příčinu dávali, v půlleté V. O. na rathouz suplikaci že mi i odpuštění dávali, kostel přede mnou zavírali, a mně jako na řetízku jmíti uvázaného chtěli, a v tom jsem špatně byl opatřen. A porozumívši, odkud ty artikulové původ svůj mají, z jisté vůle Boží a Konsistoře Pražské V. O^tem^ oznamuji, že sem jinam do jiné slavné obce podán, a tak jsem i přípověď Slovutným Pánům učinil, protož na osobu mou již neračte čekati. Ale však majíc lásku k obci V. O., kdyby v tom vůle Boží a V^sti^ byla, jábych lásce Vaši dobrého muže a pobožného a v slovu Božím upřímného kněze Martina, kterýž v Bošině jest, dosaditi chtěl, kdyby toliko tím meškáno nebylo, na němž jistě byste i druhá osada přestati mohli, a ten by jistě z místa sobě Pánem Bohem souzeného brzo se nehnul; v čem vůle Boží jest a V^sti^ račte jen ke mně (vidi-li se lásce Vaši psaní

učiniti jemu) odeslati. S tím se všim V. O. Pánu Bohu poručenu činím. Datum v Nymburce na Labi den památní Máří s[6] leta 1587. Kněz Matěj Horský, děkan v Nymburce."

Na nemilá sobě kázání svých duchovních správců vedli si Novoměstští také stížnost u arciděkana královéhradeckého Jana Benešovského. Ten jim však dal tuto ráznou a vrchovatou měrou zaslouženou odpověď: „Stížnosť, kterou sobě do osob v psaní vašem položených a jmenovaných činíte, oznamujíc kterakby skrze jejich *lehkomyslné a nevážné v kázání slova Božího mluvení* a jich nedobré chování ne malé ale velké pohoršení v církvi Páně, kterouž Pán Bůh v městě vašem shromážděnou míti ráčí, vzešlo a jiné zlé a nepoctivé v chrámě Božím se stalo, v tom mne za radu a opatření takové neslušnosti a nevážnosti žádajíce, tomu všemu z obšírného psaní vašeho jsem vyrozuměl. Na kteroužto vaši žádost tuto odpověď dávám: Poněvadž jste strany kněžstva a správcův církevních z řádu dobrého starobylého (bezevší sobě dané příčiny) vystoupili, *tak že sobě o své vlastní vůli a svobodě jiné kněze k správě své, než řád dobrý ukazuje, jednáte a na ně žádné konfirmaci odtud, odkudž náleží, nepřijímáte a nebéřete, a ti vaši kněží v žádném řádu nestojíce a žádné vrchnosti nad sebou nemajíce mluví a činí (bezevší bázně a kázně) to, což se jim dobře líbí,* a skrze to veliká pohoršení v církvi Páně rostou a příkladové zlí den ode dne pocházejí: z té příčiny abych já spolu s jinými faráři takovou nevoli a pohoršení hrozné rovnati měl, to k mému úřadu a povinnosti nepřináleží. Nebo kdyby Opatrnosti Vaše o správce církevního hleděli tu, kdež náleží a kdež jsou předkové vaši ano i vy sami se utíkali a s radou zdravou i rozmyslem pobožným to činili: nikdá by takových pohoršení a příkladův zlých nebylo, a pakliby se kdy jací staly a zběhly, snadno by se jim v cestu vjíti (žeby přetrženy byly) mohlo." [9])

I všude jinde dálo se podobně: kněží utrakvističtí přijímáni byli do služby i propouštěni z ní o sv. Jiří a o sv. Havle jako čeledínové. Při každé příležitosti představení duchovní kladli oběma stranám svornost na srdce, ale namnoze marně. Otcovským napomenutím ke svornosti dýše na př. list, který arciděkan královéhradecký Štěpán Mirotický dne 21. ledna 1577 poslal *Náchodským*, když opět nového kněze si zjednali. „Psaní vašemu," tak píše, „jsem porozuměl, kdež ráčíte dokládati, že v jistém a konečném zůstání jste s ctihodným knězem Adamem Rokycanským na ten čas farářem ve Všestařích, aby správu církevní od nejprve příštího sv. Jiří u vás přijal. Že jest to Pán Bůh způsobiti ráčil a vy to při něm obdrželi, Pán Bůh z toho buď pochválen. An nyní ještě to pozůstává na mně, abych vám jej do církve potvrdil, o tom jistou mou vůli znejte, že dle úřadu na ten čas sobě od Boha daného Vám jej dosazuji a tvrdím. Protož i zaň k Vašim Opatrnostem se přimlouvám, *že k němu láskou křesťanskou naklonění jsouce naň laskavi budete.* To když z obojí strany při Vás bude, Pán Bůh rozhojní u Vás své sv. slovo, v prácích našich požehnání dlouhověké učiní, naposledy dá život věčný." [10])

Konsistoř pod obojí klesala ve vážnosti čím dále tím více. U svých přívržencův neměla téměř žádné autority. Stavové, kteří

[9]) List ze dne 28. října 1587 v archivě Nového Města n. M.
[10]) Listina v archivě Náchodském.

jen dle jména byli utrakvističtí, v pravdě však protestantského smýšlení, nebyli s ní také spokojeni. Připadli na myšlenku, že by konsistoř mohla býti osazena lidmi stejného s nimi smýšlení; za tou příčinou vyslovili na sněmě zemském přání, aby císař ponechal osazení konsistoře utrakvistické stavům pod obojí.[11]) Císař svolal tudíž zástupce strany pod obojí na hrad Pražský, aby se o tom se zástupci strany pod jednou uradili. „V milostivé paměti majíce," tak píše dne 7. února 1584, „snešení naše s stavy království českého pod obojí způsobou přijímajícími, co se toho jednání z strany konsistoře Pražské též pod obojí dotýče, byli bychom rádi tu věc podle zůstavení s některými osobami z prostředku vašeho k tomu obranými ještě před tímto soudem zemským teď nyní příštím před sebe vzali. Ale žeby to nejvyšším úředníkům zemským pod jednou způsobou přijímajícím, kteříž toho jednání přítomni býti mají, a ti jsou zde při nás hned od minulého soudu zemského až teď do nového leta ustavičně trvali, kdyby měli zase sem k nám tak brzo obesláni býti, obtížné býti mohlo, tolikéž také pro krátkost času za příčinou nového kalendáře,[12]) toho jest od nás pominuto býti muselo. Majíce pak všechny příčiny v dalším milostivém uvažování našem císařském, pro kteréž se to jednání protáhnouti musí, poněvadž po tomto soudu zemském příštím dosti krátkej čas pro slavné hody velikonoční k tomu sloužiti bude, a po týchž hodech hned soud komorní, kterýž je již teď po dvakrát po příjezdu našem šťastném nynějším do tohoto království, jednou za příčinou sněmu a druhé za příčinou téhož nového kalendáře odložen, nastane, v tom hned čas jmenovaný, totiž neděle Cantate, při kterémžto o obecní artykule od osob k tomu obzvláště volených jednáno býti má, připadne, s kterýmžto jednáním se bezpochyby až opět do soudu zemského letničního tehdáž příštího protáhnouti může, za kterýmižto všemi slušnými a hmotnými příčinami neráčíme moci žádného příležitějšího času, tak aby se soudům zemským, komornímu též obecnímu jednání překážka nedála, k takovému jednání z strany též konsistoře Pražské, leč po témž soudu zemském letničním, obírati; a protož aby se již přes tejž čas tím déleji neprotahovalo, nébrž to hned při témž soudu letničním bohdá šťastné před se vzaté a s pomocí pána Boha všemohoucího k prospěšnému vyřízení přivedeno býti mohlo, ráčíme k takovému jednání čas a den ten pondělí po svatém Vítu nejprve příští jmenovati a pokládati a vám milostivě považiti, poněvadž jste k témuž jednání od nadepsaných stavův království Českého pod obojí způsobou přijímajících voleni, abyste se sem k témuž času a dni všickni vypravili a na týž den se zde na hradě našem Pražském při nás konečně najíti dali, kterémužto času také osoby pod jednou způsobou přijímající, kteříž spolu s Vámi při témž jednání býti mají, časně, aby se při nás též najíti dali, poručiti ráčíme." [13]) Ale jednání nevedlo k žádnému cíli; na konec prohlásil tudíž císař, že jmenování konsistoře

[11]) Viz Dr. Kl. Borový „Martin Medek" str. 104.

[12]) Dne 3. prosince 1583 zaveden byl nový, papežem Řehořem opravený kalendář (gregoriánský); r. 1584 místo 7. ledna mělo býti počítáno hned 17. ledna, tedy deset dní, o než bylo více, vypuštěno.

[13]) Koncept v archivě místodrž. R. $\frac{109}{1-9}$.

stavům svěřiti nemůže.[14]) Konsistoř utrakvistická, vidouc, že nemá již téměř žádného vlivu, prosila od r. 1585 několikráte císaře, aby ji z povinnosti její propustil.

Nejednou stěžovala si konsistoř utrakvistická císaři do toho, že autorita její klesá. Zajímavá jest stížnost její k císaři podaná dne 19. února 1590 tohoto znění: „Nejjasnější a nejnepřemoženější římský císaři, uherský a český králi, pane pane náš nejmilostivější! Nemůžeme tajiti a dáleji potupy a lehkosti práva duchovního a soudu konsistoře naší stolice V. C. M. trpěti a nésti, abychom před Bohem a V. C. M. vinni hříchem nebyli, pokorně a poníženě vznášíme, kterak leta minulého 1589 Stanislav Salásek, písař od sv. Anežky na Františku, předstoupivši před nás do konsistoře, oznámil, že jest jednou i druhé v zásilky posílal lidi poctivé a sousedy hodnověrné pány radní k Matoušovi Blovickému, písaři v dolejší kanceláři pana purgmistra a pánův starého města Pražského, za to žádaje, poněvadž dcera jeho panna Dorota jemu se jest dobrovolně slibem manželským in verbis formalibus de praesenti zavázala a on jí, a ještě i arrham šest zlatých uherských na ten slib od něho vzala, aby vedle takového slibu jemu ji za manželku dal; ale on jakejch jest svejch vejmluv požíval, o tom dobře ví; tak že on Stanislav, nevěda co činiti, maje tak své svědomí svázané, ku právu našemu přistoupil a o takovém slibu pravém de praesenti nám oznámil, a tím svědomí naše stížil, žádaje, abychom ji ku právu našemu obeslali, že ji chce z takového slibu viniti, ano i také takový slib dobrovolný na ni že má čím dostatečně prokázati a provésti. Ale když k tomu přijíti mělo a panna obeslána byla, tu týž Matouš Blovický divných obmyslův proti témuž Stanislavovi Saláskovi požíval, vše na potupu konsistoře naší. Na rathouz starého města jej obsílal, do vězení vpravil, aby ku právu našemu státi nemohl, a což nejhoršího a nejpotupnějšího mohl, s přítelem svým, který od něho mluvil — *o konsistoři naší zlehčujíce ji a tupíce vůbec v lidi rozhlašovali*, ano i ty sousedy, kteří tomu slibu jejich přítomni byli, do vězení vsázeti dal, chtěje mezi dcerou svou a ním Stanislavem divortium učiniti a ten takový slib pravý de præsenti mezi nimi prošlý zrušiti (kteréžto moci on aby ještě stokráte otcem byl, nemá a na věky míti nebude) a příčiny jednomu i druhému k cizoložení dáti. Nebo práva zjevně mluví: „De præsenti votum utrum facit matrimonium contractum"; — a jinde: „Quando quis contraxerit cum una, quæ verum matrimonium contraxit cum alio per verba de præsenti et illi negavit, vel per juramentum falsum negationem confirmavit, mortaliter peccat, et hoc in tribus: 1. Quotiens actum matrimonii faciunt, totiens adulterium committunt, qui scienter sic contraxerunt, 2. quia pueri de ipsis nati sunt spurii et illegitimi, 3. quia talis persona nunquam potest absolvi a suis peccatis præterquam in articulo mortis, quæ ante occulte cum alio contraxit verum matrimonium, et postea negavit et alium duxit."

A skutkem toho dokázati chtěl, nebo se s ním Stanislavem smlouval a on Stanislav pana Matouše od panny, an jí tu přítomné nebylo, propouštěl, nebo jeho sobě k manželství nezamlou-

[14]) Dr. Kl. Borový „Martin Medek" 105.

val než pannú; a tak té moci již žádnej z nich nemá, ani panna, ani Stanislav, nebo: „matrimonium semel contractum per verba de præsenti nunquam dissolvitur.“ K tomu týž Matouš Blovický touž dceru svou pannu Dorotu jinému za manželku snoubil a veseli strojiti chtěl; a on Stanilav tolikéž již sobě jinou k stavu manželskému zamlouval. I zvěděvši my o tom takovém nepořádu, abychom nebyli patroni turpitudinis, a hříchu hrozného cizoložstva mezi stranami abychom nedopustili, *a soud duchovní a konsistoř naše aby zlehčena a potupena nebyla* a jiní příkladem jich takovejch neřádův aby se nedopouštěli: pánu purgkmistru a pánům starého města Pražského psaní žádostivé jsme učinili, kteréhož vejpis V. C. M. podáváme, aby téhož Stanislava a pannu Dorotu k tomu skutečně přidržali, v takovém slibu, kterým roku předešlého naše svědomí stížil, aby vyslyšáni byli a na jistý den před námi v konsistoři stáli. Ale co jsou nám za odpověď dali, jak pan purgkmistr a páni, tak i týž Stanislav a Matouš Blovický, toho všeho vejpis V. C. M. podáváme.[14])

I poněvadž týž Stanislav Salásek ještě posavad k takovému slibu s pannou de præsenti se zná a jej že prokázati může se hlásí a volá, a smlouvu s Matoušem Blovickým a ne s pannou že jest činil, jakož psaní pana purgkmistra i téhož Matouše ukazuje, a příčinou pana purgkmistra a pánův to jest se stalo, že toho ex autoritate sua neučinili a ku právu našemu jich nepřidrželi, aby stáli: maje nad právem duchovním a konsistoří naší ruku držeti, z poručení V. C. M. a své vlastní povinnosti jakožto brachium sæculare, tuto pak pan purgkmistr nám i V. C. M. zaneprázdnění zbytečné činí: — za to V. C. M. pokorně žádáme, že nad právem duchovním, konsistoří naší, jakožto stolicí V. C. M. milostivou a ochrannou ruku držeti ráčíte, abychom již více o touž věc jak V. C. M. tak ani jich nezaneprazdňovali; o tom milostivě poručiti ráčíte, aby z takového neřádu, který chce vzrůsti a jinejm v zlém cestu ukázati, sjíti mohlo a sešlo, v tom takovém slibu týž Stanislav a panna Dorota aby ohledáni a vyslyšáni na jistej den byli, a pakli by se nenašlo nic toho, abychom my byli spokojeni, a oni také z jedné i z druhé strany k manželstvi svobodně mohli přistoupiti, *a konsistoř naše a soud duchovní v posměchu a potupě aby nezůstávala*“.[15]) (Pokračování.)

Korunovace císařovny Alžběty, choti Karla VI., na královnu českou dne 8. září 1723.[1])

Z Lothových letopisů podává *Dr. M. Kovář.*

Tři dni po korunovačních slavnostech císaře Karla VI., ve svátek narození P. Marie, t. j. 8. září, děla se korunovace Jejího Veličenstva císařovny na královnu českou. Nádhera při tom rozvinutá byla téměř ještě větší a okázalejší, než byla při korunovaci císařově. Protože při tom a onom událo se leccos jiného, uznávám

[14]) V konceptu odpověď ta přiložena není; patrně byla velmi nezdvořilá. — [15]) Rkp. knihovny arcib. „Acta boh. consist. utraquis ab a. 1589—1595 pag. 261—263. — Srvn. Dr. Kl. Borový „Martin Medek“ str. 81.

[1]) Srv. Sborník Hist. kr. roč. IV. (1903) str. 101—115, 129—144, 221—236

za správné i tuto korunovaci dle pořadu vylíčiti, jelikož podobný akt korunovační od r. 1656 neslavil se v království Českém ani v Praze.

Téhož dne vojsko a sbory měšťanské, vypravivše se na král. hrad, rozestavily se tu na předešlá místa; chrám sv. Víta jako dříve[2]) byl vyzdoben čalouny; hlavní oltář, jakož i kaple sv. Václava velmi pěkně okrášlena týmiž sochami, různými posvátnostmi a ostatky svatých jako při korunovaci císařově; pro Jeho cís. Vel. postaven jako prve trůn na témž místě u hlavního oltáře na straně evangelní o stejné výši, kromě že na hořejší části klekátka neležel polštář pro korunu císařskou, která se tam tentokrát nikdy nepoložila, nýbrž po každé ji říšský pokladník dědičný držel na zlatotkaném polštáři.

Pro Její Vel. císařovnu byl na témž místě a týmž způsobem zřízen trůn, jaký měl Jeho Vel. císař při své korunovaci, právě před hlav. oltářem, kromě toho, že nyní na hořejší části klekátka ležel bohatý polštář pro korunu a že stolička pro druhého pana assistenta Jejího Vel. pokryta byla bílým suknem.

Po obou stranách tohoto trůnu, ale poněkud do zadu stály také taburety pro oba královské pány assistenty; taburet pro prvního z nich, pana kardinála Schrattenbacha, biskupa olomouckého, připravený potažen byl červeným aksamitem se zlatými obrubami; taburet či stolička bez opěradla pro druhého z nich, pana Jana Adama Vratislava hraběte z Mitrovic, biskupa litoměřického, jak již praveno, pokryta byla suknem bílým.

Sedadlo knížecí abatyše kláštera sv. Jiří a nejvyšší dvormistryně. Za tímto trůnem na pravo stála stolička či lavička bez opěradla, pokrytá červeným damaškem pro knížecí paní abatyši u sv. Jiří, na levo za trůnem stolička též bez lenochu, tureckým kobercem pokrytá, pro nejvyšší dvormistryni Jejího Vel. císařovny paní Marii Teresii, ovdovělou vévodkyni minstrberskou a frakensteinskou ve Slezích, kněžnu Auerspergovu, rozenou paní Rappachovou.

Sedadla pro duchovenstvo, vyslance a knížata. Na straně epištolní stálo faldistorium pro pana arcibiskupa pražského jakožto světitele, po obou jeho stranách byly stoličky a lavice pro duchovenstvo přisluhující při oltáři i pro ostatní infulované, jakož i sedadla s klekátkem pro papežského nuncia a benátského pana vyslance a pro přítomná knížata slezská stejným způsobem postaveny a zařízeny, jakož bylo nedávno při korunovaci Jeho Veličenstva.[3])

Proti lavici pánů vyslancův a knížat slezských stála na straně evangelní na pravo od trůnu Jejího Vel. dlouhá lavice s klekátkem, pokrytá napřed perskými, v zadu tureckými koberci pro ty pány rytíře řádu zlatého rouna, kteří při korunovaci neměli zvláštního úkonu.

I zasedlo do ní dle hodnosti těchto 9: Jeho Jasnost Eugen František princ savojský a piemontský, markrabí saluzzký, Jeho cís. a král. Veličenstva skutečný tajný rada, praesident dvorské rady vojenské, generál-lieutenant a polní maršálek i majitel pluku dragonského, kapitán a gubernator i generál cís. rakouského Nizozemí; (tit.) pan Gundaker Tomáš hrabě a pán na Starhemberce

[2]) L. c. str. 104 a 105.
[3]) L. c. str. 106.

etc.; pan Karel Josef hrabě Paar, nejvyšší říšský dvormistr a generální zemský poštmistr dědičný; vysokorodý kníže a pán, pan Adam František svaté Římské říše kníže ze Schwarzenberga etc.; Jeho Jasnost Dom Emanuel, infant portugalský, cís. generál-strážmistr a maj. pluku kyrysníků; princ Maxmilian brunšvicko-lüneburský, cís. polní maršálek a majitel pluku kyrysnického; Julius hrabě Visconti Borromeo Arrese, generální komissař ve vévodství Milánském; Jan Antonín hrabě Cavella, grand španělský prvního stupně, a Jeho Jasnost František Štěpán, dědičný princ lotrinský.

Za trůnem Jejího Vel. císařovny postaveny byly tři lavice s klekátky, pokryté červeným a bílým suknem, pro paní nejvyšších hodnostářů zemských a pro zástupkyně jich, jež si vyprosili ti z nich, kteří nebyli ženati. Na pravo od těchto lavic ve stejné výši stálo 6 podobných lavic, přikrytých tureckými koberci, pro cís. tajné rady, kteří při tomto úkonu neměli zvláštních povinností. V levo od hořejších tří lavic stály tři jiné podobné a stejnou látkou potažené lavice pro cís. dvorní dámy.

Za hlavním oltářem zůstalo místo jako dříve[4]) při korunovaci Jeho Veličenstva vyzdobeno a přichystáno, kdež, jak bude níže následovati, Jejímu Vel. císařovně též byl svatý olej po pomazání úplně osušen.

Přípravy k průvodu korunovačnímu a průvod sám. Královské odznaky české a císařské odznaky říšské. Časně ráno pak dne 8. září, v den této korunovace, když se vojsko pěší a jízdné i 12 praporů sborů měšťanských rozestavilo na svá místa, i ke dveřím chrámu kathedrálního i pod cís. a král. oratoř, dostavily se do této modlitebny císařské nejjasnější arcikněžny Marie Teresie a Marie Anna i Její Jasnost arcikněžna Marie Josefa, deera císaře Josefa I., provdaná kurprincezna saská, aby se na korunovaci tuto dívaly na zapřenou; ostatně dělo se vše jako při korunovaci Jeho Veličenstva.[5])

Mezi 6. a 7. hod. zvoněno velikým zvonem sv. Zikmunda, ke dvoru dostavili se všichni stavové se svými manželkami, ve chrámě sv. Víta shromáždili se klerikové a duchovenstvo, přítomní páni biskupové a praelati tohoto království, kam v čas přibyl i pan arcibiskup.

Tak o 9. hod. vyšel průvod, když Její Vel. císařovna doprovozena byla k Jeho Vel. od dam dvorních a choti vyšších hodnostářů, z císařských komnat do chrámu v pořádku vyličeném při korunovaci císařově,[6]) jen s tím rozdílem, že při tomto průvodě čís. 4. místo nejvyššího dvormistra zemského šel se svou berlou císařský nejvyšší dvormistr Leopold Donát kníže Trautsohn a za ním následovali papežský nuncius a vyslanec benátský; taktéž tentokrát nešel sám hlasatel český, nýbrž 6 hlasatelů, totiž rakouský sám napřed, za ním španělský uprostřed, jemuž na pravo uherský a na levo český a za nimi oba říšští vedle sebe, všichni v rouše obřadním, za nimiž šli teprv nejvyšší hodnostové zemští s královskými odznaky, a to:

Tři nejvyšší hodnostáři zemští stavu rytířského s královským žezlem uprostřed, nejvyšší písař zemský pan Václav Kristof Hložek ze Žampachu, po jeho pravém boku podkomoří zemský pan Václav

[4]) L. c. str. 140. — [5]) L. c. str. 104—109. — [6]) L. c. str. 109.

Arnošt Markvart z Hrádku a po levém purkrabí kraje králové-hradeckého pan Jan František rytíř Goltz.

Za nimi následovali v druhé řadě 3 nejvyšší hodnostáři zemští stavu panského, nejvyšší sudí zemský v království Českém s královským říšským jablkem uprostřed, po jeho pravé straně praesident nad appellacemi a po levé praesident král. komory české.

V třetí řadě následovali uprostřed nejvyšší purkrabí pražský s korunou královskou, v pravo nejvyšší kancléř v království Českém a v levo nejvyšší sudí lenní; pak nejvyšší dvormistr v království Českém uprostřed se svou berlou, na pravo nejvyšší maršalek zemský v království Českém s mečem sv. Václava v pochvě, ležícím na zlatotkaném polštáři, a na levo nejvyšší komoří zemský s čepičkou červeně atlasovou, patřící pod královskou korunu, ležící na zlaté misce.

Pak následovali ti, kteří nesli klenoty svaté říše Římské, a to truksas dědičný Arnošt Jakub hrabě Zail se říšským jablkem uprostřed, pak Vincenc hrabě d'Oropesa, grand d'Espagne, který Jeho Veličenstvem nejmilostivěji byl ustanoven k tomuto úřadu místo říšského komoří dědičného Bedřicha Viléma knížete z Hohenzollern, se žezlem v pravo a v levo Filip Ludovici hrabě Sinzendorf, svaté říše Římské dědičný pokladník, s prázdným polštářem zlatotkaným, na nějž Její cís. Vel. pokládala korunu; dále šel Jejího cís. a král. Vel. nejvyšší maršálek dvorní Jan Kašpar hrabě Cobentzl s obnaženým mečem.

Za nimi následoval Jeho cís. a král. Vel. sám v císařském rouše, s císařskou korunou na hlavě, s velikým řetězem řádu zlatého rouna kolem krku pod baldachýnem neseným od poslanců 3 pražských měst s přibráním dvou z Hradčan, jak uvedení byli při korunovaci Jeho Veličenstva císaře.[7])

Vedle Jeho Vel., ale mimo baldachýn, šli po obou stranách rytíři zlatého rouna rovněž s velikým řetězem řádovým, mezi nimiž byl i nejvyšší komoří; i stráže arcierův a trabantův byly Jeho Veličenstvu k službám.

Jeho Veličenstvu císaři nesl vlečku císařského pláště místo nezletilého říšského číšníka dědičného hraběte Althana cís. generál jízdy a rytíř zlatého rouna Ferdinand Sylva hrabě Cifuentes.

Po pravém boku Jeho cís. Veličenstva o něco pozadu a mimo baldachýn šel gardový setník hrabě Herberstein v bohatém rouše polním s velikým řetězem řádovým a po levém boku za nepřítomného cís. setníka trabantů hraběte Merode, markýza z Westerloo, na rozkaz císařův Gundaker hrabě Althan rovněž v bohatém rouše polním.

Za Jeho Vel. císařem kráčela Její Vel. císařovna, taktéž pod týmž baldachýnem, za ruku vedena a obsluhována nejvyšším dvormistrem Josefem Folchem de Cardona, svaté Římské říše knížetem, markýzem de Guadalest a Castellnuovo, svob. pánem de Livri, grand-contestablem a admirantem d' Aragonia, jenž oděn byl pláštěm s krajkami a veliký řetěz řádový měl okolo krku.

Její Vel. na hlavě majíc domácí korunu, třpytící se přestkvostnými drahými kameny, oděna byla hávem stříbrotkaným a zlatem vyšívaným a volnou sukní, zvanou guardinfante, kteráž obzvláště

[7]) L. c. str. 110.

část na prsou a s ramen visící křídla, bohatě posázena byla překrásnými démanty a drahokameny, s dlouhou vlečkou, kterou nesla její nejvyšší dvormistryně Marie Teresie kněžna Auerspergova, rozená paní Rappachová.

Za Její Vel. císařovnou šly cís. dvorní dámy a paní nejvyšších hodnostářů zemských i s těmi, které při tomto úkonu zastupovaly manželky nejvyšších hodnostářů zemských, rozděleny jsouce dle hodnosti, ale vždy dvorní dámy na pravo.

Arcibiskup jde nejvyššímu panstvu vstříc. Mezitím odebral se arcibiskup pražský se svými 2 assistenty, biskupem královéhradeckým a svým suffraganem panem z Mayernů, jakož i s veškerou metropolitní kapitolou u sv. Víta a se všemi ostatními praelaty v království Českém, kteří byli při korunovaci Jeho Veličenstva císaře,[8]) v průvodě kostelem až ke dveřím kaple sv. Václava a tu očekával Jejich císařská a královská Veličenstva.

Když pak Jejich Veličenstva přišla k těmto dveřím, od pana arcibiskupa, oděného pluviálem, mitrou a berlou, přijati byli aspersoriem, podaným jemu od cís. obřadníka, a dán jim k polibení svatý kříž, dříve[9]) popsaný, na zlatotkaném polštáři, spočívajícím na tureckém koberci, jejž obě Veličenstva klečíce pobožně políbili a uctili.

Císař ubírá se se svou družinou ke svému trůnu, zanechav císařovnu v kapli sv. Václava. Za zvuku polnic a bubnů vstoupili obě Veličenstva do chrámu a ubírali se, odloučivše se od sebe, Jeho Vel. císař ke trůnu a Její Vel. císařovna do kaple sv. Václava.

S císařem šli všichni šlechtici dvorští a domáci kromě těch, kteří měli své úkony u Jejího Vel. císařovny, ministři, papežský nuncius a benátský vyslanec, kteří oba dva v kostele, když se Její Vel. císařovna odebrala do kaple sv. Václava, brali se za Jeho Vel. císařem, jakož i 6 hlasatelů, za nimiž neseny i říšské odznaky korunovační, kolem kaple Martinické hned ke hlav. oltáři do choru, kam byl Jeho Vel. doprovázen veškerým duchovenstvem; zde posadil se na trůn po straně evangelní a každý z družiny jeho, učiniv mu poklonu, odebral se na své místo, a to ti, kteří nesli odznaky říšské, zůstali v levo od cís. trůnu na straně proti oltáři pod tribunou, kam se postavil též, ale hned vedle trůnu, hrabě Cifuentes, jenž nesl císaři vlečku u pláště. Oba hlasatelé říšští postavili se na zemi u zdi, t. j. u tribuny trůnu, pak hlasatel španělský, vedle něho uherský, potom český a za ním rakouský.

Dvorní úřady, nejvyšší dvormistr se svou berlou, nejvyšší komoří, pak nejvyšší maršálek dvorní s taseným mečem císařským, jakož i setníci gardoví postavili se na stupně a vedle tribuny trůnu, totiž nejvyšší dvormistr na pravo na dolejší širokou tribunu a nejvyšší maršálek dvorní na první stupeň u tribuny ke zdi; setník arcierů na téže straně pod tribunou před hlasateli: v levo pak na tribuně nejvyšší komoří u zdi a zástupce setníka trabantů před úřady říšskými.

Duchovenstvo, které mezitím stanulo u hlav. oltáře na straně epištolní, odebralo se, učinivši slušnou poklonu před oltářem i před Jeho cís. Vel., zase z choru kolem hrobu sv. Jana Nep. a okolo hlav. oltáře do sakristie, kdež arcibiskup odloživ pluvial, oblekl

[8]) L. c. str. 111. — [9]) L. c. str. 111.

roucho mešní a na ně pallium arcibiskupské, i zůstal tam do té chvíle, až mu ohlášeno, že Její Vel. císařovna připravena jest odebrati se ke hlav. oltáři.

Císařovna, přijata od abatyše u sv. Jiří, béře se do kaple sv. Václava. Její Vel. císařovna, uchýlivši se do kaple sv. Václava, byla ve dveřích přijata od ctihodné kněžny paní Isidory Konstancie Roudnické z Březnic, abatyše královského kláštera sv. Jiří na hradě pražském, i ode dvou klášterních panen, a to Aloisie Teresie Widmannovy, převorky, a Josefy Archangely roz. hraběnky z Hodic, zmíněného kláštera professek; abatyše Jejímu Vel. císařovně políbila ruku.

Úřadové dědiční a nejvyšší hodnostáři zemští šli dle pořadí napřed; Její Vel., vedena za ruku od nejvyššího dvormistra až do kaple, následovala a za ní šla nejvyšší dvormistryně, pak knížecí paní abatyše u svatého Jiří se svými 2 pannami klášternimi, potom dámy dvorní a paní nejvyšších hodnostářů zemských, které se uchýlily do lavic v kapli postavených, nejvyšší hodnostáři zemští však položili odznaky královské i s polštáři na oltář sv. Václava.

Pecny a soudky vína; rozdíl jejich od předešlých. Na vedlejším oltáři ostatků ležel pozlacený a postříbřený bochníček chleba a pozlacený a postříbřený soudek vina, všechny s cís. a král. odznakem, začátečnými písmeny jména a letopočtem jako při korunovaci Jeho Vel. císaře,[10]) kromě že tentokrát uprostřed dolejšího pole štítu připojen byl vévodský znak wolfenbüttelský.[11])

V kapli sv. Václava, jejíž podlaha byla pokryta bílým a červeným suknem, poklekla Její Vel. císařovna před oltářem sv. Václava na klekátko, potažené látkou stříbrotkanou, které, jakož i k němu patřící zlatotkaná lenoška, stálo na tureckém koberci. Na tuto lenošku, pomodlivši se klečíc, posadila se Její Vel., i blahopřála jí knížecí paní abatyše k nastávající korunovaci co nejpokorněji.

Nejvyšší kancléřka vstaví abatyši knížecí klobouk na hlavu. Potom nejvyšší kancléřka paní Teresie Kinská, hraběnka ze Vchynic a Tetova, rozená hraběnka Fünfkirchenová, s oltáře sňala knížecí věnec, stkvostnými kameny okrášlený, který měl vrchní část z modrého atlasu a přes ni od předu do zadu, jakož i od jedné strany ke druhé kříž zlatý, a vstavila jej abatyši na hlavu. Když pak Její Vel. císařovna byla připravena odebrati se z kaple ke hlav. oltáři, vzkázala to panu arcibiskupovi, jenž s duchovenstvem odebral se do kaple. — — — (Pokračování.)

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Pokračování.)

74. *Nápis o Žiškovi z cisterciáckého kláštera Zlatokorunského.* (Str. 273b).

Žiška (sic!), anagramma: Kaziš, hoc est „evertis".
Žiška kaziš, versum rectum est tibi nomen et omen;
„evertis" latina est, lingua boëma „kaziš".
Quingenta evertis coenobia, templa cremasque,

[10]) L. c. str. 113 a 114.

[11]) Císařovna Alžběta, choť Karla VI., pocházela z rodu vévod brunšvicko-wolfenbüttelských.

et quodcunque pium est, improbe, Žiška, kazíš.
Sola tui sceleris bene conscia pullulat arbor,
ævo quam multo Žiška sceleste zkazíš.
Annosæ tiliæ cappata hæc germina crescent
semper, nequitiæ stigmata, Žiška, tuæ.

Insculpta sunt parieti carmina hæc in monasterio Cisterciensium Spineæ Coronæ prope duas tilias, in quibus aliquot monachos cucullis indutos Žiška affigi jussit, quibus ita strangulatis mox arbores solitam foliorum figuram mutavêre atque ab eo tempore usque in præsens folia cucullo seu capputio simillima annis singulis producunt.*]

75. Na str. 274a *latinská hříčka:* ze slov, jimiž při mši svaté chléb a víno v Tělo a Krev se proměňuje, sestaveno přestavením slabik a písmen ohrazení proti bludu Kalvínovu i Lutherovu o nejsv. svátosti:

Programma: Hoc est corpus meum. Hic est calix sanguinis mei novi et æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Anagramma: Calvine, non est rei figura. Luthere, non est panis, est corpus Dei optimi maximi, effuse mihi semetipsum communicantis in cibum, qui ritu et mysterio te reum redemit.

76. *Condolentia gratulatoria cuidam podagroso porrecta.* (Str. 274b—275b.) Rozmarné skládání latinské. Na konci připsáno: »P. Benedicto Paustpertl, Doxanæ sacenallo, dedicavit P. . . . . .**), capucinus ex conventu Raudnicensi, a. 1680 in festo s. Benedicti:«

77. *Antiqua adhortatio ad sacerdotes Dei sub persona Christi.* (Str. 276a—277a.)

Ukázkou stůjž zde počátek:

„Viri venerabiles, sacerdotes mei,
piscatores hominum, lucerna diei,
charitatis radio fulgentes et spei,
auribus percipite verba oris mei.
Vos in sanctuario mihi deservitis,
vos vocavi palmites, ego, vera vitis;
cavete, ne steriles aut inanes sitis,
si mecum perpetuo vivere velitis".

78. Na str. 277b čtyři *latinské veršované hříčky;* z nich ukázkou otiskujeme první:

Arbore sub quadam dictavit clericus Adam,
quod primus Adam peccavit in arbore quadam,
sed postremus Adam, natus de Virgine quadam,
damna prioris Adam reparavit in arbore quadam;
si non primus Adam peccasset in arbore quadam,
non postremus Adam moreretur in arbore quadam.

79. *Practica jesuitarum a Joanne Milio conscripta.* (Str. 279a, b.) Paškvil na řád jesuitský, který se počíná slovy:

„Opulentes civitates, ubi sunt commoditates, semper quærunt isti Patres. Claras sedes, bonum vinum, bonum panem, bonum cibum et prandium tempestivum. Pingui carne vitulinâ, nunc ovinâ, nunc bovinâ, horum plena est culina."

80. *Recipe jesuitarum.* (Str. 280a.)

„A clericis habitum, a principibus reditum, a regularibus privilegia, a Judæis marsupia, a mulieribus indusia, a Germanis pulvinaria, a Gallis fallaciam, ab Italis astutiam, ab Hispanis nequitiam; misce hæc omnia cum fistula diaboli, et fiet Jesuita«.

Z těchto dvou paškvilů, jež Košetický si zaznamenal, viděti jest zášť nepřátel proti zasloužilému řádu jesuitskému. Košetický dal proti paškvilům těmto svoji ošklivost na jevo tím, že druhý z nich ihned přetrhal.

*] Srov. „Sborník Hist. kroužku" r. 1900 str. 28. Red.

**] V originále jméno chybí, jest toliko tečkami naznačeno.

81. *Testamentum s. Ignatii.* (Str. 280a.) Primo sæculo intrabitis tanquam vulpes, secundo sæculo regnabitis fortiter uti leones, tertio sæculo spoliabimini sicut canes.

Vyvrácení tohoto »proroctví« viz v našem zpracování Duhrova spisu »Bajky o jesuitech« str. 999 a násl.

82. A ještě dvě hanlivé drobnosti o jesuitech zapsal si Košetický na téže stránce:

Omnia ad majorem Dei gloriam scribunt Jesuitae, quia omnia ad majorem Dei gloriam volunt Jesuitae. Sed non omnia ad majorem Dei gloriam volunt Jesuitæ. Quia omnia pro se rapiunt Jesuitæ.

OMNIA, id est: *O*dit *M*undus *N*imiam *J*esuitarum *A*varitiam.

Svůj nesouhlas s těmito urážlivými drobnůstkami dal Košetický i zde na jevo tím, že je přetrhal, jedva je byl napsal.

83. *Pranostyka staročeská.* (Str. 280b.) Jsou to verše, které usnadňují zapamatovati si data nejhlavnějších svátků celého roku.

Jeden každý věděti máš,
to jistě v krátkosti shledáš,
celoroční svátky znáti,
na to pilný pozor dáti,
chceš-li znát pojednou svátky
těhodny, roční památky.
Narození Božího
osmý den *leta Nového*
šťastně sobě připomínáš.
šestý den hned *tří Králův* máš.
Patnáctý den *Šebesta* jde,
šestý *obrácení* přijde
Pavla, apoštola Páně,
kazatele v světa straně.
Devátý den zase *Hromnic*;
den patý *Doroty*, nic víc.
Potom dva dny dvě neděle
do *Matěje*, věř mi cele.
Sedumnáctý den jakkoli
Řehoř, dítky dej do školy.
Od Řehoře do *Josefa*
osum dní, tak se počítá.
Sedmý den *vtělen Syn Boží*,
Matky Boží radost množí.
Jiří v čtyrech nedělích hned,
přidajíc jeden den v počet.
Filipa Jakuba ve dnech osmi
od Jiřího v pravdě, věř mi.
Od Filipa Jakuba *Vít*
má šest neděl a tři dni mít.
Svatý *Jan Křtitel* od Víta
deset dní sobě počítá.

V šesti dnech *Petr a Pavel*,
ve dnech šesti *Prokop* slaven.
Markýta pospíší v týmdni,
do *Rozeslání apoštolův* jsou tři dni.
Potom *Maří Magdalena*
v týmdni má býti slavena.
Jakuba zase čtvrtý den,
Petr z okov v týmdni sproštěn.
Deset dní potom *Vavřinec*,
v šesti dnech *Matky Boží* jest.
Den desátý *Bartoloměj*,
podzimní svátek jest, to znej.
Šestnáctý den věděti máš,
Rození Matky Boží máš.
Matouš po dnech čtrnácti,
Václav po něm ve dnech osmi.
Devatenáctý den, hled' ho,
Havla, opata svého.
Druhý den hned *Lukáš* vyjde,
Šimon jedenáctý den též přijde.
Potom ještě *všickni svatí*
den pátý přijíti ráčí.
Jedenáct dní do *Martina*,
odtud svatá *Kateřina*
přijde právě v patnáctý den;
po Káči v šesti dnech *Ondřej*.
V pěti dnech svátá *Barbora*,
ve dvou dnech *Mikuláše* volá.
Odtud opět do *Tomáše*
patnáct dní jest zdání naše;
dne pátého hned se píše
Rození Pána Ježíše.

84. Na str. 281b zapsány tyto *české verše:*

1. Takto já smýšlím o dobrých přátelích:
   že jsou jedna duše, však ve dvou tělích.
2. Víš-li co, příteli milý,
   nešetř toho v každou chvíli,
   z které vlasti jest kdo zroden,
   ale jaké jest cti hoden.

85. Na str. 282a zapsal si Košetický toto kuriosum: »Jeden z svatých lidí poustevník s pilností se mnohých doktorův vyptával, *jakými slovy Kristus Pán, náš Spasitel, jest byl pokřtěn:* i jest jemu

skrze Ducha svatého zjeveno, že svatý Jan Krista Pána těmito slovy křtil: 1. Křtím tebe v moci Otcové, kterouž ty máš v Otci, a jsi ten jako Otec v moci, menší Otce podle člověčenství. 2 Křtím tebe v tom svatém člověčenství, posvěcený Pane Otče náš, v naší smrtelnosti, neb jsi jednostejný Otec, Syn a Duch svatý. 3. Křtím tebe v moci Ducha svatého, z kterého jsi počat v blahoslavené Panně Marii, jako Duch svatý v moci vedle tvého božství, a menší vedle člověčenství. Amen.«

86. Na 282a a 282b zaznamenal si Košetický několik krátkých českých veršování, z nichž otiskujeme tyto:

Spravedlnost zlámala nohu a z pravdy vypadlo dno,
kdo tato leta lhát umí, uživí se snadno.
Pochlebníci a lháři, těm se v světě dobře daří,
ale že nespatří Boží tváři.

Kde jest vydra šišmejstrem,
pes kuchařem, vlk pastýřem,
vepř vobročníkem, kozel zahradníkem,
blázen ouředníkem — při tom dvoře
kdo by chtěl býti služebníkem?

Tyto věci za očistec býti mohou,
kteréž člověku činí žalost mnohou:
nemoc, smrt, dluh, právní zaneprázdnění
a z své přemilé vlasti vypuzení.
Kdo z těch pěti věcí nic nepokusí,
snad jinde v světě šťastný být musí.

Když Eva předla, Adam ryl,
kdo ví, kde který *zeman* tehdáž byl?

87. *Aggratulatio fratrum in seminario studentium a. 1680 ob pestiferam contagionem Hradisstii commorantium, facta Rmo Dno Hyacintho pro ejus natali.* [Str. 283a 286a].

Veršované blahopřání latinské s humoristickým úvodem v próse, do něhož vtroušena některá česká a německá slova.

88. [Str. 286b—290a] „Eodem anno mense Septembri Rmus Dnus Hyacinthus Doxanam veniens infirmatus est, Hradisstii Pr. Amandus adhuc cum suis discipulis manens hunc cantum composuit.“ *Threnodia. Fama lugubris.*“ Jest to latinská báseň o 11 slohách, vyjadřující zármutek nad onemocněním opata *Hyacinta Hohmanna.* Mezi tím došla zpráva o jeho ozdravění, i připojil básník ještě 7 sloh pod nadpisem „*Jubilus famae laetioris.*“

89. *Presidenta Dvorského Otčenáš.* [Strana 290b—291a]. Jest to potupné skládání české na hraběte Ludvíka Sinzendorfa, poněkud odchylné od toho, jež dr. Ant. Rezek otiskl z Klatovského „Liber memorabilium“ v „Časopise čes. musea“ 1891 str. 511. Odchylky uvedli jsme v témž časopise 1899 str. 179 pozn.

90. *Žalm lkající města Prahy.* [Str. 291b—294a]. Zajímavé skládání české, v němž si Praha císaři stěžuje trpce na to, že v době hrozné nákazy morové r. 1680 od úředníků byla opuštěna, a žádá za jich potrestání. Vzpomíná i útrap poddaných, kteří téhož roku proti vrchnostem násilně povstali. Skládání toto otiskli jsme v „Časopise čes. musea“ 1899 str. 180—181.

Pokračování.

Z dějin katolické reformace ve století XVIII.: Působení missionářů.

Podává **Dr. A. Podlaha.**

(Pokračování.) *)

Působení missionáře *Sigmunda Krauseneka* S. J. setkávalo se s překážkami se strany opata zbraslavského a řádu maltánského. Zmíněný missionář odebral se k rozkazu konsistoře z vikariátu Příbramského, kde dosud pracoval, dne 27. dubna 1749 do Tachlovic. Za pomoci farářů tachlovského a ořešského vyslýchal podezřelé u víře, ale bez žádoucího úspěchu, poněvadž Zbraslavští, kteří sousední panství měli v držení, při tom odepřeli své pomoci. Toliko písemně oznámili missionáři přestupky a zapověděné knihy některých svých poddaných a jednou učiteli třebotovskému, poddanému svému, jenž byl z hlavních vůdců tajného hnutí protikatolického, dovolili přijíti ke konfrontaci do Ořecha. Od tohoto učitele dověděl se Krausenek, že přemnozí jiní poddaní zbraslavští (počtem více než 50) u víře podezřelí od zbraslavského převora Alana soukromě byli rozhřešeni, a on sám že od něho co nejdříve bude rozhřešen. O tom se dověděli také Chejničtí, kteří měli učiniti veřejné vyznání víry a pak veřejně rozhřešeni, i prosili naléhavě a se slzami, aby jim dovoleno bylo vyznání to učiniti soukromě, ježto to dovoleno bylo Zbraslavským, ač více byli vinni. Než nebylo jim to dovoleno, i musili učiniti vyznání víry veřejně, jakož konsistoří bylo nařízeno. Cisterciáci zbraslavští prohlašovali, že činnost missionáře arcibiskupského odporuje immunitě a privilegiím jejich. Nicméně pokoušel se missionář v jejich farnostech působiti, poněvadž v této krajině bohaté na osamělé mlýny, jež bývaly shromaždištěm tajných jinověrců, kynula mu hojná žeň. Avšak pokusy jeho byly od okolních farních administrátorů odmítány. Administrátor ve Slapech oznámil mu, že opat zbraslavský protestuje proti všelikému působení missionáře arcibiskupského, ježto prý odporuje immunitě řádu cisterciáckého. Když pak přes to jal se visitovati po vesnicích na území zbraslavském, oznámil mu rychtář hned v prvé vesnici, že mu nemůže býti nápomocen při prohlížení knih ani jiným kterýmkoliv způsobem. I nezbylo missionáři, než upustiti od práce v území domněle exemptním. Konsistoř mu sice nařídila, aby v podobných případech vyžádal si assistence krajských hejtmanův, missionář však konsistoři oznámil, že ani to by nezpomohlo, jak ví ze zkušenosti. Neboť prý předešlého roku v Pičíně od tamějšího administrátora, člena řádu maltánského, jemu podobné překážky byly činěny, přes to, že sám krajský hejtman byl přítomen. Administrátor ten tvrdil, že řád jeho protestuje proti jakémukoliv působení missionáře arcibiskupského na svém území.

Musil tudíž missionář značně obmeziti svoji působnost. Zvláště horlivě pátral po zapovědených knihách. U mlynáře Václava Vanhy, poddaného chotečského, nalezl postillu Husovu, summarie Jana Stráněnského a haeretické výklady na evangelia od nejmenovaného autora. U mlynáře Matěje Jelínka, farníka ořešského, nalezl summarie Jana Stráněnského, modlitební knihu Václava Kleycha (»libellum precatorium Wenceslai Kleych Zitaviensis ‚špalíček' nuncupatum«) a výklad na desatero od nejmenovaného autora. U jiného osadníka ořešského, Jiřího Kaliny, nalezl modlitby Kašpara Motěšického.

*) Srovn. „Sborník Historického kroužku" 1903 str. 167.—171.

Roku 1751 byl arcibiskupským missionářem v kraji *Chrudimském P. František Ferdinand Richter.* V měsíci září a říjnu působil v okolí Svratky a Skutče. Ve Svratce i ve Skutči vyučil ve škole mládež o podstatných věcech sv. zpovědi a vzbudil s ní tři božské ctnosti. Vybídl učitele, aby častěji tak činil. Často byl povoláván k nemocným, a tu neopominul této příležitosti užiti k práci missionářské a poučoval o náboženství všechny, kdož byli v domě nemocného. Ve dny nedělní a sváteční dopoledne míval kázání, odpoledne pak katechesi. V den narození Panny Marie zpovídal ve Skutči pœnitenty, odpoledne pak měl v nedaleké vsi Leštince katechesi; tu také poučil zvláště jakéhosi Jiřího Vondráčka, u víře pokleslého, o úctě svatých. Na missionářských cestách svých navštěvoval také odlehlé samoty, katechisoval a prohlížel knihy. Knihy, jež bylo možno opraviti, ihned opravoval a podpisem svým stvrzoval, že je prohlédl; špatné pálil. Navštěvoval zvláště ty, kdož byli ve víře poklesli, a poučoval je o věcech víry. Také mládež dobytek pasoucí vyučoval náboženství a rozděloval mezi ně růžence a jiné devocionalie. Zvláštní péči věnoval Janu Chvapilovi, jenž ve Skutči pro provinění svá proti víře držán byl ve vězení.

V okolí *Litomyšle* působil r. 1751 missionář *P. Jan Škrochovský.* Ukázkou podáváme jen přehled činnosti jeho v měsíci prosinci. Dne 1. prosince byl v Tisové, chodil dům od domu, katechisoval a knihy revidoval; dne 2. a 3. prosince totéž činil v Zalší, kdež i těžce nemocného zaopatřil. Dne 4. prosince byl ve Voděradech, kdež zvláště k stálosti u víře napomenul ty, kteří dříve u víře byli poklesli. Dne 5. prosince, ve druhou neděli adventní, měl v Heřmanicích kázání katecheticko-kontrovertistické, po němž zpovídal, načež opět do Zalší se odebral, kdež měl veřejnou katechesi. Dne 6. pros. prohlížel knihy ve Džbánově; navštívil tu hlavně domy podezřelých a polepšivších se, napomínaje je a ve víře utvrzuje. Dne 7. pros. povolán byl do Chotěšin k nemocné, kterou zaopatřil, načež tu knihy prohlížel a po domech katechisoval. Dne 8. pros., ve svátek neposkvrněného početí P. M., v Heřmanicích z rána zpovídal, potom navštívil některé ve víře podezřelé, měl kázání a zase zpovídal; odpoledne měl v kostele veřejnou katechesi. Dne 9. pros. měl mši sv. ve Vračovicích, načež prohlížel knihy a po domech katechisoval. Podobně působil ve dnech následujících v Horkách a v Netřebi. Dne 12. pros., ve 3. neděli adventní, navštívil z rána samoty u lesů ležící, prohlížel v nich knihy a poučoval ty, kteří do kostela jíti nemohli, hlídajíce doma. Ve dnech následujících podobným způsobem pracoval ve vesnicích Podšvábí, Dol. Sloupnici, Borové, Orlově a Jehněděch. Na konci roku podává Škrochovský statistický přehled své činnosti za celý rok: návštěv vesnic a domů vykonal 258, soukromých katechesí po domech měl 275, veřejných 96, kázání katecheticko-kontrovertistických proslovil 38, výslechů z kacířství podezřelých předsevzal 28, nemocných zaopatřil 133, nesvorných manželů smířil 32, knih haeretických zabavil 45, nepřátel smířil 30, pœnitentů vyzpovídal 4056.

Do vikariátu *Poděbradského* byl r. 1751 vyslán jakožto arcibiskupský missionář piarista *Victorinus a Matre Gratiarum.* V Oseku postihl v den postní tančící při hudbě; i dal zabaviti nástroje hudební (»musicalia instrumenta, ad quorum concentum jucundissime saltabant incolæ, sequestrari feci«). Podezřelé u víře shledal v Kluku a v Srbci. V říjnu odebral se do Činěvsi, kdež pobyl delší čas v pracích missionářských. Z nařízení tamějšího faráře navštívil z rána dne 2. října vdovu Kateřinu

Kršňákovou, jejíž zeť s manželkou svou utekl do Žitavy, dále podezřelého u víře Matěje Nechvíle. V příbytcích obou těchto osob katechisoval, načež vykonal zevrubnou prohlídku; nic však podezřelého nenalezl. Odpoledne navštívil domkáře Jana Blažeje, tchána řečeného Nechvíle, a podruha Jana Teslíka, kteří před nějakým časem pro některé bludy musili vykonati vyznání víry. Přiměřeným poučením hleděl je utvrditi ve víře, poněvadž však opominuli v Poděbradech přijmouti svátost biřmování, pokáral je pro vlažnost jejich. Prohledal zevrubně jejich příbytky, neshledal však nic podezřelého. Toho dne ještě v několika jiných domech katechisoval a knihy prohlížel; při tom připadl na knihu Vavřince Leandra Rvačovského „Masopustník", kterou s sebou vzal, aby ji opravil. V neděli dne 3. října odslouživ mši sv. a vyzpovídav několik poenitentů, odebral se do vesnice Podmok, aby se přesvědčil, zda se tam v době bohoslužeb farních nekonají snad kacířské schůzky. Nezastav však žádných podezřelých konventiklův, prohlédl příbytky dvou podezřelých osadníkův Jana Dostála a Jana Jelínka. Nenalezl však nic podezřelého, leda knihu „Pláč sv. otcův," kterou s sebou vzal do Činěvsi, aby ji opravil. — V Činěvsi shledal vesměs řádné katolíky, jež katechesemi a promluvami ve víře utvrdil. — Další svou činnost líčí missionář takto: »Dne 11. října o čtvrté hodině ranní, vzav si za průvodce kantora činěveského, odebral jsem se opět do Podmok, kdež jsem, navštíviv oba zmíněné podezřelé, sloužil mši sv. Po té visitoval jsem myslivce, krčmáře a řezníky, shledav je však dobrými katolíky, odešel jsem do Vrbic, kdež z nenadání překvapil jsem jakéhosi Zmlsala, starce více než osmdesátiletého, u víře nanejvýš podezřelého, potom vykonal jsem prohlídku u rychtáře Holoubka, jeho bratra a jiných z toho příbuzenstva, kteří rovněž byli někdy u víře podezřelí, dále ženu Ludmilu Vokálovou, jejíž otec pro kacířství v Poděbradech jest uvězněn. Ve všech těchto příbytcích vše důkladně jsem prohledal, nic však podezřelého nenalezl; naopak shledal jsem, že oni i dítky jejich dobře k otázkám z katechismu odpovídají. Ve visitaci této se stejnou horlivostí i zevrubností pokračoval jsem až do pozdní noci. Dne 12. října za svítání pokračoval jsem ve visitaci příbytků ve Vrbici, načež odslouživ tu mši svatou, odešel jsem do Opočnice. Tu navštíviv několik příbytkův, připadl jsem na haeretickou modlitební knížku v malé 8^0 beze jména autorova a titulu, dále na katechismus Martina Luthera, jakož i na knížku nadepsanou „Srdečná modlitba k Bohu všemohoucímu, psaná od Čecha" ve 12^0. Tato knížka obsahuje jedinou modlitbu ve verších, nadepsanou „Modlitba za navrácení slova Božího," potom dvě písničky, jednu o nejsv. jménu Ježíš a druhou o svatých apoštolech a mučednících; v oné skládá autor všechnu a jedinou důvěru svou v Ježíše, ve druhé napomíná vlastence, aby za příkladem svatých apoštolův a mučedníkův trpělivě snášeli svízele, které pro víru snášeti musí. Nalezl jsem tyto knihy haeretické u Jana Konvalinky a Jakuba Jelínka, domkářů v Opočnici, kteří již před dvěma léty složili vyznání víry. Tohoto dne k večeru odebral jsem se do vesnice Srbce, bych se tam umluvil s pojezdným tamějším, mohl-li by v nešlechetnosti své přistižen býti tamější ovčák, faráři co do víry nanejvýš podezřelý. Dne 13. října z rána za svítání vrátil jsem se do Vrbice a když jsem se dověděl, že onen stařec Zmlsal již vstal a z komory vyšel, opět jsem jej navštívil, abych se přesvědčil, nekoná-li ranních modliteb z jiné knížky, než z té, kterou mně ukázal. Nezastihl jsem ho však se modlícího, aniž jsem u něho nalezl jiných knížek. Odslouživ tedy zde mši svatou, vrátil jsem se do Opočnice, a tam jsem pokračoval ve

visitaci a v katechesích po celý ten den až do pozdní noci. Zabavil jsem toho dne „Jiříkovo vidění“ a „Nikodemový čtení“ v 8^0. Dne 14. října ráno a v poledne visitoval a katechisoval jsem zbývající ještě obyvatele zdejší a k večeru vrátil jsem se do Vrbice, kdež jsem ostatní obyvatele visitoval a katechisoval až do pozdní noci. Dne 15. října, odslouživ za svítání mši sv. ve Vrbici, šel jsem do Podmok a zvisitovav a zkatechisovav zbývající obyvatele tamější, vrátil jsem se do Činěvsi s knihou „Kázání Jana Fera“ ve foliu, která mi dobrovolně byla vydána. Dne 16. října vyšel jsem do Velenic. Naleznuv tam několik málo nedbalých v návštěvě služeb Božích, shledal jsem, že ostatní dobře a důkladně ve víře jsou vyučeni a že jsou dobrými katolíky. Zabavil jsem tu dvě knížky v 8^0 nedepsané „Vykládání snův“ a „Vejtach dvanáctera Sybillineho proroctví“. Dopadl jsem tu také jakéhos Němce z Moravy, člověka potulného, jenž všelijaké modlitbičky a písničky rozšiřoval; tomu jsem zabavil knížky nadepsané „U. L. Frauen Traum“ a jiné spisky pověrečné. V neděli dne 17. října ráno vyzpovídav poenitenty, vedl jsem poslední jubilejní procesí do vesnice Vrbice. Tam odslouživ mši sv., opět jsem zpovídal až asi do jedné hodiny s poledne. Po obědě jsem tam měl katechesi a na noc vrátil jsem se do Činěvsi. Ve dnech 18. a 19. října visitoval jsem jednotlivé příbytky ve vsi Srbcích; konaje v každém příbytku katechesi, shledal jsem, že lidé tamější i dítky dobře znají učení víry katolické. Ve dnech 20. a 21. října vykonal jsem missii ve vesnici Oumyslovicích. Dopadnuv zde dva vesničany nedbalé v návštěvě služeb Božích a jednu nanejvýš zatvrzelou dívku, ukázal jsem jim slovy jak jsem mohl nejúčinnějšími jejich zlobu a to s takovým úspěchem, že ona dívka hořce plačíc slíbila úplné polepšení. Ostatní lidi v této vsi shledal jsem býti dobrými katolíky i utvrdil jsem je v dobrém přiměřenými rozmluvami. Ve dnech 22. a 23. října vykonal jsem missii ve vsích Koutech a Netřebicích. Zkoušeje tam katechismus, shledal jsem i tam, že dospělí i dítky dobře ve víře jsou vyučeni, i neopominul jsem povzbuditi je k dalšímu zbožnému a zásluznému životu křesťanskému. V Netřebicích zabavil jsem knihu „Svatých Otcův pláč“, hodlaje ji svým časem opravenou navrátiti majetníku; mimo to i knížku v 8^0 nadepsanou „Nikodemový čtení“; v Koutech mi dobrovolně vydána byla kniha žalmů v 8^0 Jiřího Strejce. V neděli dne 24. října, odslouživ ráno mši sv., odešel jsem s panem kaplanem do Vrbice, kdež jsem měl kázání. Po něm mezi zpívanou mší svatou donutil jsem nedbalce v této vsi k tomu, aby šli na mši svatou. Po obědě odebral jsem se do Žehuně k pateru missionáři diecese Královéhradecké, abych s ním se uradil o Janu Jelínkovi ze vsi Opočnice ve víře podezřelém; nezastihnuv ho však doma, šel jsem do Opočnice. Na zpáteční cestě navštívil jsem pusté místo „Mastnice“ zvané,*) než i tu shledal jsem, že zdejší obyvatelé jsou dobrými katolíky; utvrdil jsem je tudíž ve víře a zbožnosti duchovním rozhovorem a vyučováním katechetickým. Dne 25. října konal jsem missii ve vsi Srbcích, kdež bydlí onen ovčák, panu faráři u víře nanejvýš podezřelý. Nic podezřelého však u něho jsem nenalezl, ač zevrubně vše jsem prohledal, ba shledal jsem, že žena a dítky jeho důkladně ve víře jsou vzdělány. On sám však doma nebyl. Na noc vrátil jsem se do Činěvsi.“ Z této ukázky z denníku missionářova jest patrno, jak všestranná a namáhavá byla jeho činnost.

Rovněž tak zajímava je zpráva téhož missionáře, kterou konsistoři podal za měsíc listopad. Vyjímáme z ní tyto záznamy: »Dne 1. listop.

*) Nyní ves již úplně zaniklá. Srovn. Sedláček, Míst. sl. 589.

ve svátek všech svatých zpovídal jsem v Činěvsi za velikého návalu lidu od rána až do jedné hodiny s poledne, přerušiv zpovídání toliko kázáním, jež jsem k lidu měl. Po obědě konal jsem litanie před vystavenou nejsv. svátostí, pak měl jsem veřejnou exhortaci katechetickou spojenou s veřejnou zkouškou. Dne 2. listop. zpovídal jsem asi od páté hodiny ranní až do hodiny deváté. Po obědě vyslýchal jsem Magdalenu, manželku Pavla Pasaříka, podruha ze vsi Opočnice, pro jakous haeretickou knihu modlitební, kterou darovala Anně, manželce Jakuba Jelínka, domkáře ze vsi Opočnice. Dne 3. listop. obešel jsem v Činěvsi jednotlivé usedlosti, vybízeje všude, aby dítky posílali do školy; hned jsem je také spolu s domácími katechisoval. Dne 4. listop. podobně učinil jsem v Podmokách, důrazně zavazuje rychtáře, aby co nejdříve postaral se dítkám o učitele. Dne 5. listop. učinil jsem totéž ve Vrbici. V neděli dne 7. listop. odslouživ v Činěvsi ranní mši sv. a vyzpovídav několik poenitentův, odebral jsem se do vsi Opočnice, bych viděl, co tam podezřelí u víře činí v době bohoslužeb. Shledal jsem, že někteří z nich jsou na mši sv., jiní však že zahálejíce, zůstali doma, zejména Jan Konvalina, který se svým bratrem právě snídal a zajisté by byl zameškal mši svatou (byloť již 11 hodin, a kostel od této vsi jest asi půl hodiny vzdálen), kdybych jej laskavým způsobem nepřiměl k tomu, aby šel na mši sv. Po obědě konal jsem zde v Opočnici u rychtáře veřejnou exhortaci s veřejnou zkouškou, k níž ani Jan Konvalina ani Jakub Jelínek ani ostatní se nedostavili; dítky své však k ní poslali. Napomenul jsem rychtáře, aby se postaral o kantora pro tuto ves a aby dbal o to, by obyvatelé tamější posílali dítky do školy. Dne 8. listopadu pokračoval jsem v práci své v Opočnici a podrobil jsem zvláštní zkoušce katechetické dítky Jana Konvaliny a Jakuba Jelínka; odpovídaly velice slabě, i neopominul jsem tudíž je náležitě poučiti.«

V okolí *Nasavrk* působil téhož roku (1751) *Felix Sebastiani*. Ze zpráv jeho vyjímáme: »Dne 2. září navštívil jsem školu v Bojanově, kdež jsem mládež poučil o článcích víry, jež věděti nevyhnutelně jest třeba. Dne 3. září vraceje se z Bojanova, zašel jsem do některých chalup na cestě, abych se přesvědčil, mají-li v nich lidé svaté obrazy a svěcenou vodu. Dne 9. září zašel jsem do vsi Hradiště k domkáři Janu Paulíkovi, jehož podruh prchl do končin nekatolických, i pátral jsem, není-li mezi nimi jakési dorozumění ve věcech víry. Dne 13. září dělníky a mládež na pastvinách vybízel jsem ke vzbuzování dobrého úmyslu a poučil je, jak to mají činiti. Dne 17. září navštívil jsem Jindřicha Linharta, kdysi u víře podezřelého, i utvrdil jsem jej ve víře samospasitelné. Dne 30. září dal jsem předvolati Dorotu, dceru Jana Peciny někdy z kacířství podezřelého, o níž mi oznámeno bylo, že mluvila cosi proti úctě svatých; nebylo možno však ji z toho usvědčiti i propustil jsem ji tudíž, poučiv ji ve víře katolické. Dne 11. října odebral jsem se do Žumberka, kdež jsem předvolati dal Martina Grubera a syna jeho Václava z vesnice Havlovic, podezřelé z kacířství; dílem vlídností, dílem pohrůžkami dosáhl jsem toho, že vydali mně bibli haeretickou. Dne 29. října zašel jsem do vsi Rohozné k Františku Kodrlovi, dříve z haerese podezřelému, jejž jsem vzbudil k stálosti ve víře katolické; vraceje se domů, katechisoval jsem mládež dobytek pasoucí. Na konci roku podává Sebastiani přehled celoroční své práce počínajíc měsícem dubnem; katechesí měl 71, visitací vykonal 48, kázání měl 35; vyšetřoval 9 z kacířství podezřelých osob. K tomu přičiňuje missionář poznámku: »Haec examina sunt habita tempore Jubilaei, personae examinatae etiam conformiter gratiosissimae or-

dinationi Reverendissimi Consistorii de dato 6. Aprilis a. 1751 emanatae a censura absolutae fuerunt datis a se reversalibus; et tam examina, quam reversales in domo mea missionis asservantur.« Mimo to podává seznam deseti knih, jež během roku byl zabavil; byly to: »Ruční knížka« Kašpara Motěšického, »Písničky a otázky pro mládež« Václava Kleicha, »Dvanáct článkův víry, výklad na desatero boží a na Otče náš« Jiřího Wicelia, »Budič pokání« Kašpara Motěšického, »Evangelická ruční knížka« Matěje Hoë, »Žalmové« Jiřího Streyce (2 exempl.), »Nový zákon« neznámého autora, na mnohých místech haeresí oplývající, »Ruční knížka křesťanův nábožných« Václava Kleicha a haeretická bible, nadepsaná »Ptejte se na Písma.« [Pokračování.]

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal **Dr. Ant. Lenz**, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 15.

Za třetí o tom, že řeholnici své spory vyjednávají na soudech. (Tertio de hoc, quod religiosi in judicio contendunt.)

Odpůrci řeholí pachtí se po důkaze, že nemají nikoho ve sporu svém poháněti k soudu, aniž usilovati, aby násilně byli bráněni.

Písmo prý dí:[1]) „Již zajisté naprosto hřích jest mezi vámi, že máte soudy mezi sebou. Proč raději křivdy nesnášíte? proč raději škody netrpíte?“ Dokonalí, t. j. mniši, mají prý tedy svého žádati beze sporu.

A opět dí Písmo:[2]) „Tomu, kdož se s tebou chce souditi, a sukni tvou vzíti, nech mu i pláště.“ Mají se tudíž mniši raději svého zříci, nežli se souditi, jsouce dokonalí.

A zase praví Písmo:[3]) „A kdo tebe bije v líce, nastav i druhé a tomu, kdo ti odjímá plášť, nebraň ani sukně.“ Nemají tedy mniši, jsouce dokonalí, po svém se sháněti.

A opět: „Láska nehledá, což jest jejího.“[4]) Kdož se tedy soudí, nemají lásky.

A to prý jest také učení sv. otců. Sv. Řehoř[5]) dí: „Quum pro terrena re pax a corde cum proximo scinditur, apparet, quod plus res, quam proximus amatur; sed hoc est contra amoris ordinem.“

Avšak, že jest dovoleno mužům svatým dovolávati se ochrany soudu, praví nám totéž Písmo, neboť appeluje sv. Pavel na císaře, aby nebyl vydán židům.[6]) Ba jest dovoleno této ochrany se dovolávati i prostřednictvím zbraní. Sv. Pavel dal se v ochranu vojenské stráži,[7]) aby ušel nástrahám židů na cestě.

V Písmě sv. čteme také, že jest dovoleno hájiti svobodu svého stavu, zvláště před soudem církevním,[8]) neboť svatý Pavel a Barnabáš křesťany z pohanstva obrácené hájili proti těm, kdož chtěli na ně vložiti jho starého zákona a proto vážili cestu do Jerusalema, o čemž píše také sv. Pavel.[9])

Že není zakázáno hájiti pozemské zboží před soudem a jinak i zbraní, učí sv. Řehoř.[10])

[1]) I. Cor. 6, 7. — [2]) Mat. 5, 40. — [3]) Luk. 6, 29. — [4]) I. Cor. 13, 5. — [5]) Lib. 13. moral. — [6]) Act. 24.

[7]) Act. 23. — [8]) Act. 15. — [9]) Gal. 2, 4. — [10]) Lib. 31. moral.

Sv. Tomáš však učí: že nepřátelé řeholí napadají někdy řeholi samu aneb stav řeholní ve věcech duchovních, někdy ve věcech časných. Když jsou mniši napadáni ve věcech duchovních, musí se hájiti. Jsou-li však napadáni ve věcech časných, jest nehájiti se věcí dokonalosti, když jest napaden ku své vlastní škodě; jde-li však o zboží obecné, nehájení jeho není nic dokonalého, ale známka nedokonalosti a zbabělosti.[11])

Podle toho lze k námitce I. Cor. 6, 7. odpověděti, že slovy apoštolovými jest něco zakázáno všem a něco pouze těm, kdož jdou k dokonalosti. Tak jest všem zapověděno lstivě anebo svárlivě své spory před soud předváděti anebo je vyřizovati u nevěřících, ale dokonalým se zapovídá „cum lite et in judicio pro rebus suis repetendis causam coram judice movere. Avšak to nemá býti vykládáno o sporu, který se vede stran věcí, které jsou společné a věci církvi náležející, které se vymáhati musejí soudně. Kdyby těm, kdo žijí ve stavu dokonalosti, bylo zakázáno věci své soudně vymáhati, týkal by se zákaz ten tím spíše biskupů, neboť stav jejich jest dokonalejší, nežli stav řeholní. Z toho jde, že není řeholníkům zakázáno spory své i soudu předkládati, leč by snad byli zvláštní slib učinili, nikoho soudně nestíhati. Ovšem že není mnichovi volno, vymáhati věc některou, jakoby byla jeho vlastní, neboť on učinil slib dobrovolné chudoby a nemá tudíž majetku soukromého.

Výrok sv. Luk. 6, 29. sluší vykládati v ten rozum, jak dí sv. Augustin,[12]) že má býti člověk připraven, snášeti trpělivě i jiné políčky, ano i trýznění za pravdu a nesmí tudíž brániti se slovně, aby ten, kdož byl na jedné tváři políčkován, nastavil i druhou, neboť ani Spasitel tak neučinil, ani sv. Pavel.[13])

Podobně lze odpověděti ad Mat. 5. 40.

K námitce I. Cor. 13, 5. lze říci: quod non est intelligendum, quod salva charitate nullo modo potest aliquis ablata repetere, sed quia charitas non inducit ad repentendum ablata ex cupiditate.“ To jest, že text nadzmíněný nemá býti vykládán tak, že by nesměl (dokonalý) své věci vymáhati bez úrazu lásky, ale tak, že láska svého nehledá nezřízenou žádostí.

Kapitola 16.

Za čtvrté o tom, že mniši dávají trestati pronásledovníky své. — (Quarto de hoc, quod religiosi persecutores suos puniri procurant.)

Odpůrci řeholí přidávají, že se nesluší na mnichy, kteří jsou ve stavu dokonalosti, aby své pronásledovatele na tresty vydávali, neboť prý dí Písmo: „Dobře čiňte těm, kteří vás nenávidí a modlete se za ty, kteří vám protivenství činí a utrhají vám.“[14])

[11]) Quanto aliquando religiosorum adversarii impugnant ipsam religionem, vel religiosorum statum, . . . totis viribus resistere debent (religiosi) . . . Si autem pro temporalibus, tunc perfectionis est, ut quis damnum patienter sustineat, quod vergit in suum proprium detrimentum, . . . sed in illis, quae ad detrimentum commune pertinent etiam temporale, non est perfectionis, sed negligentiae et pusillanimitatis, talia incommoda, dum possit resistere, sustinere.“

[12]) Lib. de mendacio.

[13]) Unte patet, quod medium praeceptum secundum eandem formam est exponendum; ut quilibet habeat cor paratum ad qualibet damna temporalia sustinenda, potius quam charitatem vel veritatem relinquat. Potest autem sine praejudicio veritatis vel charitatis contingere, quod aliquis in judicio sua repetat.

[14]) Mat. 5, 42.

A opět dí Písmo:[15]) „Aj já posílám vás jako ovce mezi vlky." Jsou prý tedy kazatelé falešní, kteří uvalují tresty na protivníky své.

Sv. apoštol prý zřejmě píše: „Nebuďte opatrni sami u sebe: žádnému zlého za zlé neodplacujíce: opatrujíce dobré netoliko před Bohem, ale také před lidmi."[16]) Jednají tedy mnišši, vydávajíce své protivníky na trest, proti nauce apoštolské.

V legendě ss. Šimona a Judy se prý čte, že prosili na kolenou vůdce vojska krále perského, aby netrestal odpůrců jejich, kněží totiž modlářských, aby tak se nestali případnými strůjci smrti jejich, kdežto jsou prý přišli, aby lidu spasení přinášeli. Jsou prý tudíž ti, kdož usilují, aby odpůrci jejich byli od knížat potrestáni, falešní apoštolé.

A zase čteme v Písmě, že Samarští nepřijali Krista Pána, vidouce, že obličej jeho je obrácen k Jerusalemu. „I uviděvše to učeníci jeho Jakob a Jan, řekli: „Chceš-li, ať díme, aby oheň sstoupil s nebe a spálil je? A obrátiv se (Ježíš) potrestal jich, řka: „Nevíte, čího jste ducha. Syn člověka nepřišel duší zatracovat, ale spasit."[17]) Z toho tedy jde, že ti, kdož jsou duchem božím naplněni, nemají vydávati svých protivníků na potrestání.

Avšak v Písmě sv. také shledáváme, že Kristus Pán trestal ty, kdož učinili z domu Božího peleš lotrovskou, vyhnav prodávající a kupující odtud;[18]) shledáváme, že trestal sv. Petr Ananiáše a Safiru[19]) a že trestal sv. Pavel Elyma slepotou.[20]) A zase čteme slova Pavlova:[21]) „Já vzdálen tělem, ale přítomen duchem, již jsem usoudil jako přítomný, aby kdo tak učinil, ve jménu P. n. Ježíše Krista, když vy budete shromážděni s duchem mým, s mocí Pána našeho Ježíše vydán byl takový satanu k zahubení těla, aby duch spasen byl v den P. n. Ježíše Krista."

Z toho tedy již na jevo jde, že v Písmě Božím není absolutně zakázáno vydati protivníky na trest zasloužený.

Dlužno tedy k námitkám poznamenati, že svatí odevzdávali protivníky své na trest, ne aby se mstili a ne z nenávisti, ale z lásky, aby do sebe šli a se polepšili. Oni tedy uvalovali trest na nepřátele pravdy Boží, ne jakoby trest byl cílem, ale proto, aby protivník z trestu měl prospěch.

Nelze tudíž tvrditi, že by vůbec bylo mnichům zakázáno protivníky své k soudům pohánětí, zachová-li se řád lásky křesťanské, aniž lze říci, že by tou měrou trpěla dokonalost kazatelů, když bránice sebe uvalenými tresty na odpůrce, vlastně brání ne tak sebe, jako pronásledovanou pravdu Boží.

Kapitola 17.

Za páté o tom, že mniši se snaží zalibiti se lidu. — Quinto de hoc, quod religiosi placere hominibus volunt.

Odpůrci tvrdí, že řeholníci nemají žádnou měrou se snažiti, aby se lidu zalibili, neboť prý jest taková snaha v Písmě Božím zakázána.

Písmo prý dí: „Bůh rozptýlil kosti těch, kteří se lidem líbí, zahanbeni jsou, neboť Bůh pohrdl jimi."[22]) A opět dí sv. Pavel:[23])

[15]) Mat. 10, 16. — [16]) Řím. 12. 16, 17.
[17]) Luk. 9, 53—55. — [18]) Jan 11. 14. — [19]) Act. 5. — [20]) Act. 13, 10. — [21]) I. Cor. 5, 3. — [22]) Ž. 52, 6. — — [23]) Galat. 1, .10

„Kdybych se ještě lidu zaliboval, nebyl bych služebníkem Kristovým.“ Mniši tedy, kteří o sobě tvrdí, že jsou služebníci Kristovi, nemají vyhledávati, aby se zalíbili lidu.

Glossa prý také připomíná k I. Cor. 4, 11 seq., kdež mluví sv. Pavel o pronásledování svém a že je snáší trpělivě: „Libere et sine aliqua adulatione veritatem praedicantes et gesta pravae vitae arguentes gratiam non habent apud homines.“ Je-li tedy povinnost mnichův, aby bez lichocení pravdu hlásali, nesmějí se snažiti, aby se zalíbili lidu.

Avšak tvrzení odpůrců, že by bylo vůbec zakázáno hledati přízeň lidu, jest křivé, neboť čteme v Písmě: „Bez úrazu buďte židům i pohanům, i církvi Boží, jakož i já ve všem líbiti se snažím všechněm.“[24])

Kristus Pán sám praví: „Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, jenž jest v nebesích.“[25]) Má tedy každý se snažiti, aby skutky jeho dobré lidem se líbily. Jest ovšem zapověděno toužiti po lásce lidské za trojí příčinou. Předně není dovoleno snažiti se, aby se kdo zalíbil lidu pro lásku k sobě, jakoby přízeň lidu byla cílem konání kazatelova, neboť snaha jeho má čeliti k dobru vyššímu, ke slávě totiž Boží a ke spáse bližního. Odtud dí sv. Řehoř:[26]) „Sciendum est, quod oportet, ut rectores boni placere hominibus appetant, scilicet ut suae aestimationis dulcedine proximos in affectum veritatis trahant, non ut se amari desiderent; sed ut dilectionem suam quasi quamdam viam faciant, per quam corda audientium ad amorem Conditoris introducant. Difficile quippe est, ut quantumlibet recta denuntiet prædicator, qui non diligitur, libenter audiatur ....“ A doleji: „Quod bene Paulus insinuat, cum sui nobis studii occulta manifestat dicens: „Sicut et ego per omnia hominibus placeo.“ Qui tamen rursus dicit: „Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.“ Placet ergo Paulus et non placet, quia in hoc, quod placere appetit, non se, sed per se hominibus veritatem placere quaerit.“ Za druhé není dovolena snaha líbiti se lidu dílem, které se Bohu nelíbí. Odtud dí sv. Jeroným:[27]) „Si fieri potest, ut pariter Deo et hominibus placeamus, placendum est et hominibus. Si autem aliter non placeamus hominibus, nisi Deo displiceamus, Deo magis quam hominibus placere debemus.“ Za třetí budiž kazatel spokojen, když se Bohu líbí, snaže se upřímně k tomu, aby sláva Boží se rozmáhala a spása lidu, neohlížejíc se na to, že mnozí zle ho posuzují.

Podle toho možno snadno odvětiti k námitkám, z Písma činěným.

K ž. 52, 6 lze říci, že slova tam obsažená týkají se těch, kteří v tom shledávají cíl svůj, aby se zalíbili lidu a nebo kteří, aby získali lásku lidskou, Boha urážejí. A touže měrou lze i dalším textům čeliti.

Kapitola 18.

Za šesté, že prý se řeholníci radují z těch skutků, které Bůh skrze ně velikolepě působí. — Sexto, quod religiosi gaudent de his, quæ per eos Deus magnifice operatur.

Odpůrci řeholí dovolávají se opět především Písma, že prý mnichům není dovoleno radovati se z velkolepých skutků, jež Bůh koná skrze ně.

---

[24]) I. Cor. 10, 32. — [25]) Mat. 5, 16. — [26]) In past. — [27]) super epist. ad Galatas.

Kristus Pán prý dí k učeníkům: „Z toho se neradujte, že se vám poddávají duchové, ale z toho se radujte, že jména vaše napsána jsou v nebesích.“[28]) Není prý tedy dovoleno ani z jiných skutků dobrých, jež působí skrze nás Bůh, se radovati.

A opět čteme v Písmě:[29]) Nechlub se moudrý v moudrosti své, ani se chlub silný v síle své, aniž se chlub bohatý v bohatství svém.“ Nesmí se tedy radovati člověk ani z dober, kteráž koná on sám, a tak prý jde na jevo, že se nesmí člověk vůbec radovati z dober, kteráž Bůh působí skrze něj.

Avšak, že jest domněnka nepřátel řeholí křivá, povídá samo Písmo. V skutcích apoštolských čteme,[30]) že se veliké množství věřících obrátilo k Bohu, a když přišla pověst o tom k uším církve, která byla v Jerusalemě, a poslali Barnabáše až do Antiochie, kterýž přišed a uzřev milost Boží, zradoval se.“ Apoštolé se tedy radovali ze skutků, které konal Bůh skrze věřící.

Podobně čteme Act. 15, 3. A sv. Pavel píše k Filip. 4, 1: „Protož, bratří moji nejmilejší a přežádoucí, radosti má a koruno má, tak stůjte v Pánu nejmilejší.“ Sv. apoštol radoval se tedy z těch, ježto obrátil na víru. Tudíž mohou se také řeholníci a jiní mužové dokonalí radovati z těch věcí, které Bůh koná skrze ně velkolepě zvláště z obrácení jiných.

I jest tedy nesprávno tvrditi, že bychom nesměli radovati se z toho dobrého, kteréž učinil Bůh skrže nás, spíše je povinno, že se mají svatí radovati z dobrých skutků svých, ale radost tato nemá býti cílem, alebrž má na konec směřovati k Bohu.[32])

Jestliže dí Kristus Pán, aby se učeníci jeho neradovali z toho, že se jim duchové poddávají, má býti tak rozuměno, že se mají radovati nikoli z toho, že jsou duchové poraženi a pokořeni, ale z toho, že jest jméno Páně vyvýšeno. Text Jerem. 9, 23 má býti vykládán o tom, jehožto radost se nenese k Bohu jako k cíli svrchovanému, kterýž tedy se raduje z dober Božích, jako by byly jeho.

(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 8. (r. 1601).

Proměnej nestalej čas. T. l. ve čtvrtek na d. obrácení sv. Pavla na víru křesť. (25. ledna) ráno bylo jasno a slunce, vo polednách mha po dolích i vrších, po vobědích k vičerou vítr.

T. l. v sobotu po pam. sv. Pavla na víru obrácení (27. ledna) spatřiny od některých, že pavoučiny letěly a byl pěknej jasnej čas.

T. l. v středu po pam. sv. Pavla na víru křesťanskou obrácení (31. ledna) Adam Žezulka pekař byv obeslán na rathauz strany

[28]) Luk. 10, 20. — [29]) Jerem. 9, 23. — [30]) Act. 11, 22. —

[32]) Sv. Tomáš píše takto: „Ad horum ergo evidentiam sciendum est, quod gaudium non est nisi de bono, unde secundum ordinem bonorum est de iis gaudendum, et ideo finis laetitiae nonnisi in solo summo bono ponendus, quo proprie dicimur frui. Aliis autem rebus hoc modo gaudere debemus, ut in tali gaudio finis non ponatur, sed referatur ad ultimum finem. Qui ergo gaudet de bonis, quae Deus per eum operatur, hoc gaudium in Deum referens recte gaudet; quod contingit, dum aliquis propter hoc gaudet de his, quae Deus per eum facit, quia videt hoc in gloriam Dei cedere, et suam et aliorum salutem. Si autem aliter gaudeat, suis operibus fruitur et peccat.“

nenáležitého hromování, kterého se na štědrý den v noci na vánoce dopustil, aby sedm kop hromů zabil, z úst svých ta slova vypouštěl, což na něj provedeno a ukázáno jest. Maje do vězení šatlavního jíti v trlici čtyry lžice kolomasti sněd a potom, když bude míti z téhož vězení vyjíti, tři lžice v týž trlici kolomasti má sníst, v kterémžto vězení 4 neděle pro takové hromování má seděti.

T. l. v neděli po pam. sv. panny Doroty (11. února) Petr Papáček, člověk starožitnej, který ponocnejm dole v městě a potom na bráně Žatecký několik mnoho let brány votvíral, tak že pro sešlost věku svého a nedostatek zraku déle v té službě trvati do špitále se dostal a v něm nadepsaného dne a l. život svůj dokončivši umřel, na zejtří po nešpoře u sv. Petra pochován.

T. l. v sobotu d. pam. sv. Školastiky (10. února) v noci na neděli Jiříkovi Rypousovi sladovníku sousedu na malém předměstí pobrali penize tolarů 1300, poloutolařích (!) a milštejnů do 700, něco na zlatě ale málo, asi 3 dukáty, tak že jich všech do 2000 bylo.

T. d. a l. (v outerý po sv. Matěji, 27. února) Václav Nosidlo, p. primas dal do dolejších mlejnů donésti koněm svým na káře 4 strychy žita. Když jej tovaryši mlynářští sami do mlejna snesli a pacholek na koni předce seděl. Potom když zasy jel a na mostku před žlaby byl, tu ňakej holub vyletěl a ten kůň se ho lekl. Jsa tím přestrašen z toho mostku s pacholkem i s tou károu do vody skočil tak, že pomoci lidí, kteří se k tomu tu tak brzo sběhli, s velikou těžkostí a prací jich jak koni tak pacholku jest spomoženo a z ty vody obadva vytáhnuti, začež dotčený pan primas těm pomocníkům dvě konve starého piva koupil.

T. l. v neděli masopustní (4. března) kněz Jan Macer farář ve vsi Raně umřel a na zejtří tam také i pochován.

T. l. v sobotu masopustní (3. března) Petr Dčbánovský přišel k p. purgmistru Urbanovi Rezlerovi z Lišic jsa náramně opilý nemajic nic činiti při ouřadě. Nejprve v síni jeho kuchařku dvoumi pohlavky udeřil, do sklepu před touž kuchařkou močil. Potom šel nahoru k pánu do světnice. Pravil pánu, aby ho . . . jed a v tíť ho políbil. Pročež vzat do vězení v mučírně zanechán. A potom nemoha tam zimou zůstati v středu po ned. Invocavit u večer nahoru do světnice puštěn, za kládu za obě nohy k tomu na pouto jednoho za nohu dán.

T. l. v středu po květné neděli (18. dubna) po 21. hodině *umřel p. Urban Rezler* z Lišic a potom v bílou sobotu (21. dubna) po 15. hodině u sv. Petra pochován, ve čtvrtek zelený, když mu rany zvonili. z obouch zvonů na věži kliny vypadly a nemohli těch zvonů, jakby měly jíti, když zvonili, žádným spůsobem spravit.

T. l. v středu po veliké noci (25. dubna) Mandelina Jana Krupskýho manželka v pivováře Urbanovic vařila starý pivo a když s kádě pivovárník napustil ho do koryta, do kterého bez mála sud vejde, ona se psem do pivováru přišla a ten pes do toho koryta do starého piva horkého vpad všecek se opařil, až z něho srsť spadla, tak že to pivo sviním dáti museli.

T. l ve čtvrtek po veliké noci (26. dubna) přišel snih velký spolu s deštěm, vítr veliký studený mráz i na zejtří. A ňáký pohůnek praví ve vsi Lažanech vzdálí od Chomútova půl míle že by měl zapáliti nešetrností, kterážto ves všecka vyhořela.

T. l. veliký pátek (20. dubna) v městečku Podbořanech jedna matka s dcerou lály sobě obědvě vespolek, hromovaly a klely se. A stálo mezi nimi děvčátko malé prostovlasé. Tu z dopuštění Božího udeřil mezi ně zlej. Obě spálil dosti hrubě, kteréžto hned tu upadly, co mezi tím tomu děvčátku vlasy zapálil, kteréžto tu hned mu uhašeny jsou a jemu nic uškozeno není.

T. l. v ned. Misericordias Domini (6. května) přijel k vičerou p. hofrychtýř k obnovení rady a potom na zejtří osadil oboji radu. Volenci Florián Rokycanský z konšelův, Jeroným Čech z starších obecních, Jan Lysý z Podžova z obce a Václav Rybička rychtář městský.

V středu po neděli Misericordias Domini (9. května) t. l. u večer ňácí tři mlynáři *zabili* jednoho zemana u Leneškýho rybníka, strejce pana Václava Kozelky z Černčic.

T. l. ve čtvrtek po neděli Misericordias (10. května) ve vsi Měcholupech *zlej udeřil k ovčínu zapálil* jej, shořel všecken a v něm vovcí do půl třetího sta, zabil i ovčačku.

T. l. v neděli Rogationum (27. května) vyslali páni od obce města Luna šest koní s fasuňkem do Uher k vezení municí vojenské, dva pacholky a třetího Martina provazníka za colmeistra.

T. l. v neděli Exaudi (3. června) umřel ráno Feytl sladovník jsa někdy ladařem, v nemoci rozumu pozbyl. Naříkal na ňákou Zusku, která někdy u Jiříka Dlouhého šenkýřskou byla. Však potom před smrtí přišel k zdravému rozumu a potom u sv. Petra po nešpoře pochován.

V středu po n. Exaudi (6. června) po 23. hod. strhl se veliký a znamenitý vítr a k tomu hrozné krupobití spadlo, kteréž všechno obilí jaré i ozimé v mnoha množství vesnicích jako ve vsi Břvanech, Hrádku, Rané, Libčovsi a jinde na mnoha místech i ovoce, k tomu vína při Lounech na vinicích předních, Černodolskejch, Hoblickejch i jinde při vesnicích, též i ovoce potlouklo, k tomu volivu velikou z míry v bráně Žatecké s kořenem též na jiných místech v zahradách i jinde s kořeny vyvrátilo, krovu na dvořích, sladovnách zbořilo.

T. l. v outerý svatodušní (12. června) stala se smlouva o statek po Urbanovi Rezlerovi z Lišic zůstalý mezi Janem po něm zůstalým synem a Lidmilou vdovou macechou. Aby taková křivda kterýmu sirotku v podobné příčině státi se měla, jako dotčenému Janovi synu vlastnímu a dědici, toho příkladu od založení m. tohoto Luna slejcháno ani zapsáno není.

T. l. v pátek po sv. Duše (15. června) opravovali krytej most nad řekou za ouřednků Ondřeje Cholossia Pelřimovskýho, Václava Vopozdila z konšelův, Jana Mikšovic a Bartoloměje Hroudy z starších obecních. Nebo byl velice dolů sleh a tak šrouby jej pozdvihali a potom roštem podvlíkli.

Pršky veliké. T. l. v pondělí po Božím Těle (25. června) v outerý a středu, ve čtvrtek ty všecky dni ve dne i v noci ustavičně pršelo. Potom v sobotu po sv. Petru a Pavlu přišla *veliká povodeň*. Znamenité škody na lukách a jiných věcí zdělala, trávu, která podťata byla, pryč odnesla a která podťata nebyla, tu podkalila a k ničemuž přivedla.

(Most dodělali.) A most na místo spravili, tak že po něm jezditi s koňmi mohli.

T. l. v pondělí d. pam. Proměnění P. Krysta (6. srpna) záci pobrali na mostě v noci 2 putny hrušek čeládce Václava Ležáka.

T. l v neděli po pam. Narození P. Marie (9. září) před 5. hod. na noc narodil se mi (dal mi P. Bůh) spolu s Kateřinou manželkou mou syn. Potom na zejtří v pondělí při času nešporním skrze kněze Jana Hradeckého, správce církevního ve vsi Dobroměřicích (neb tehdáž děkana v m. Luna neměli) křtem sv. pokřtěn. Jmeno jemu na křtu dáno Jan. Kmotrové nebo rukojmové na křtu sv. Za něho se postavili Jan mladší Strejc Písecký z Třebska t. č. ouřad purgmistrovský držící, Ondřej Cholossius Pelřimovský též z konšelův a Lidmila Šimona Jakuba (jinak Kočího) sladovníka na velkém předměstí manželka kmotra. P. Bůh rač dáti (mu zrostu popříti) aby ke cti a chvále Boží zveden byl (a nám rodičům ku potěšení rostl). (Jan syn můj narozen: umřel týž syn můj Jan l. 1625 d. 10. září v 10. hod. v Praze u sv. Jilji 11. d. t. m. pochován.)

Vínek smyt. T. l. v outerý po též pam. Narození P. Marie (11. září) témuž synu svému v nově narozenímu dle křesť. nařízení vínek smejval Šimon po někdy Ondřeji Laubflekovi pozůstalý syn.

T. l. v středu po též pam. Narození P. Marie (12. září) Mandelina Jana Krupskýho manželka, švagrová má, jdouc s Janem Krupským manželem svým pod Hoblík na vinici na polovici cesty sotva jsouc se roznemohla. Náká velká těžkost na ni přišla jsouc ní ztrápena tu hned na cestě se převrhla, odkudž ji do města na voze dovezli. Kterážto hned nic nemluvila psotníkem a šlakem zemdlena se trápila a potom v pátek po nadepsané pam. po desáté hodině umřela a po nešporích u sv. Petra pochována.

T. l. v neděli d. pam. sv. Lidmily 16. septembris konsistoř zbránila kázati v kostele kněžím Wittemberským, ale potom zase to obdrženo však toliko v neděli kázati dovolila.

T. l. v pondělí po povýšení sv. kříže (17. září) okolo 4. hod. na outerej bylo místy zemětřesení s velikým zázrakem na nebi.

T. l. v outerý a ve středu po sv. Matouši (25. a 26. září) zde krupky sněhový velmi hrubě pršely a na horách sněhu až do rozkroku naprchlo. Z toho potomně veliké studeno a zima byla.

T. l. ve čtvrtek po sv. Matouši (27. září) sníh na Hoblíce i okolo něho spatřín a mráz dosti tuhej tak že přední i dolejší vinice zasáh.

T. l. v středu po sv. Diviši (10. října) Kateřina manželka šla do kostela s Janem synem mejm. A téhož dne již mrazové taci byli, že víno, které zaměklé nebylo, odraženo jest všecko.

T. l. od neděle 15. až do 16. (23.—30. září) po sv. Trojici Bartoloměj Kurka jsa rychtářem městským v tom týhodni měl tři biřiče.

T. l. v pondělí po sv. Firmianu (1. října) Václav podanej Jana Rezlera z Lišic jsa u něho v službě pachole nevelký házejíc slámu z loubi na dvůr upad z té loubi dolů na sudy na hlavu však ne bez veliké škody.

T. l. ve čtvrtek po sv. Havle (18. října) v noci na pátek některá zepselá chasa kozlu Bartoloměje Kurky rychtáře městského

kulky vyřezala a nevážné na štoku Simeona Užidila před domem někdo se unečistil a mříži v koutě za domem Jiříka Dlouhého, mříži při domu paní Kateřiny Srnovcové lejny člověčími pokáleli.

T. l. v pátek po sv. Havlu (19. října) mráz, kroupy i sníh hrubě pršel a na horách sněhu mnoho naprchlo.

T. l. v sobotu po sv. Havle (20. října) Simeonovi Lamačovi sladovníku kráva do řeky nad mostem krytým z břehu a vůl do velký tůně upadli, krávu zase s těžkostí vytáhli a vůl sám sobě pomoh.

(Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

Úmrtí. Dne 3. listopadu 1903 zemřel v Brně u mladistvém věku 27 let velice nadaný a pilný spisovatel historický Dr. *Ladislav Hofman*, jenž opravňoval k velikým nadějím.*) — Dne 2. ledna 1904 skonal v Plaňanech u věku 54 let *Bedřich Bernau*, správce cukrovaru, jenž se pilně zabýval studiemi archaeologickými, historickými a kulturními. Mimo články uveřejňované v časopisech českých i německých vydal objemný spis německý »Album der Burgen und Schlösser im Königreiche Böhmen«, dále »Der Böhmerwald«, »Der politische Bezirk Dauba", český pak »Dějiny města Plaňan a okolí« a j. — Čest památce jejich!

K činnosti missionářské P. Vojtěcha Chanovského. Známý horlivý jesuita P. *Vojtěch Chanovský*, na svých missionářských cestách zavítal také častěji na *osadu blatenskou* a zde nejen horlivě hlásal slovo Boží, ale i sv. svátostmi rád přisluhoval. Dokladem našich slov jsou zápisy kopulační a křestní v staré matrice děkanství zdejšího.

Dne 24. června r. 1633 kopuloval P. Chanovský Řehoře Nekolu z Jindřichovic s Dorotou, dcerou Adama Hrbka z Jindřichovic.

Dne 4. září t. r. týž P. Chanovský oddával Dorotu, dceru Matěje Veselého, t. č. správce blatenského, s Václavem Tugurinem, synem Havla Chalupného z města Březnice.

Dne 14. listopadu t. r. oddával Matěje Krále z Hájan s Ludmilou, dcerou Jana Kučery od Kutné Hory.

Dne 16. února 1634 kopuloval Vavřince Pekaře s Kateřinou, dcerou Tomáše Čady ze vsi Chlumu.

Dne 25. června 1639 pokřtil Dorotu, dceru Jakuba Červa a Marjány, manželky jeho z Prahy. Kmotry byli: Pavel Ladmanský z Kasejovic a urozená panna Dorota Chanovská z Hradiště.

Dne 26. června t. r. pokřtil Jana, syna Matěje Žoldánského a Anny, manželky jeho ze Skalčan. Kmotrem byl Petr Kolář a kmotrou Ludmila Platnýřka z Blatné.

U všech těchto zápisů výslovně uvedeno jméno P. V. Chanovského, kdežto u několika následujících zápisů schází jméno oddávajícího kněze i toho, kdož křest sv. uděloval. *J. P. Hille.*

*) Výmluvno i pozoruhodno jest z nekrologu věnovaného mu prof. Dr. Gollem v Č. Č. H. nejedno místo, zvláště pak, co psal zesnulý žák prof. Golla z Berlína r. 1900: *„Z přednášek, pokud jsem je tu poslouchal, ustaluje se ve mně zvláštní dojem: přede vším silně německé (vl. pruské) a protestantské vědomí, jak to (Max) Lenz jednou řekl:* **Hochbewusstsein.** *Ale i s tím se divně spojuje — a nejen u theologů, ale i u historiků — skoro pověrečný strach před papežstvím: papežství je tu ovšem jakoby nějaké strašidlo, princip všeho zla a vší lsti, věčně živý a vždycky na postupu. A podobně o Polácích: i s kathedry se tu hlásá, že se Němci v Poznaňsku musí vlastně proti Polákům bránit.*" — A na tento německo-protestantský prapor přísahá nejeden česko-protestantský i česko-katolický učenec a zvláště historik jako na vzor objektivnosti a nestrannosti!

Vikariát Prácheňský r. 1654. Michael Augustin Natalis, děkan sušický a vicarius foraneus kraje Prácheňského, podal r. 1654 zprávu o farách svého vikariátu, které buď byly osazeny duchovními nebo byly »pusté«, t. j. neměli svých vlastních farářů.

Osady s duchovními byly tyto: *Sušice* s filiálním kostelem v Knežici, *Kolinec*, *Velhartice*, *Hradešice* s fil. kostelem v Horách Nalžovských a Zavlekomě, *Zbenice* s fil. kostelem ve Zdouni, *Budětice* s fil. Bukovníkem a Rábím, *Horažďovice* s fil. Velkým a Malým Borem, *Blatná* s fil. Pašťtickým, *Kasejovice*, *Bubovice* u Březnice a fil. Tochovice, *Rožmitál*, *Mirovice* s fil. Mirotickým, *Pohoří*, *Sedlice* s fil. Radobyckým, *Strakonice* s fil. Jinínským, *Písek* s fil. Putimským; *Vodňany*, *Mýšenec*, *Bavorov*, *Blsko*, *Vlachovo Březí* s fil. Předslavickým, *Prachatice* s fil. Lažištěm a Husincem, *Záblati*, *Volary*, *Vimberk*, *Vacov* s fil. Zdíkovským, *Elčovice* s fil. u sv. Maří, *Malenice*, *Volyně*, *Čestice*, *Strašín* s fil. Zihobeckým, *Albrechtec* s fil. sv. Mouřence, *Hory Karlšperské* s fil. Raichensteinem a Nicovem, *Nezamyslice*, *Volenice* s fil. Kraselovským, *Kátovice* s fil. v Hošticích, *Chraštice*. *Pusté*: Čachrov, Mlazov, Zaboří, Kadov, Bělčice, Kocelovice, Hvožďany, Staré Sedlo s filialními, Paračov, Štěkná, Čížová, Oujezdec (za Pískem), Heřmaň, Bohumilice, Kestřany. *Filiální:* Bezděkov (u Kadova), Řesanice, Kotouň, Lnáře, Kvášňovice, Budislavice. *J. P. Hille.*

Modlitba turecká, která za obležení Vídně r. 1683 nalezena byla při jednom zabitém Turku. Modlitba tato, dýšící nenávistí proti křesťanům, vytištěna byla německy, potom také česky. Zní takto: »Modlitba Bohu se rouhajícího a krve křesťanské žádostivého Turka, která skrze celou tureckou zem a při jejich vojanské armádě proti křesťanům každodenně se říká: Ej Bože všech věcí a ty božský proroku Machomete, jakož my se těch křesťanů (kteří v jejich Ukřižovaného Boha věří a mezi sebou sami jako psi se hryžou), v nejmenším nic se nebojíme, poněvadž my také jich skrze tvou vůli v moci síly naší daleko převyšujeme, tebe prosíme, abys tvou nepřemoženou armádou nás sílil a naše nepřátely vůkol oblehnouti pomohl. Dopusť na ten divoký národ, aby se ve psí obrátili a semotam rozmetáni byli. Dejž je v ruce naše, kterých jsme dávno žádostivi byli, tak aby tvá říše v Mecha (!) mnohými hlavami okrášlena byla. Vezmi nás jako vítr do jejich země a dopusť, ať oni před námi náhle padnou, vrhni oheň na ně, aby spáleni byli a vpusť prach země do očí jejich, aby oslepli a pohltej je v hněvu tvém, rozdrob kosti jejich a těla jejich i krev rozmáčej na zem, nebo oni zavrhují obět a pověsili na kříž obřízku tvou, kteří se vodou polívati dají. Oni mají bohy, kterých sami neznají a připisují Bohu Syna bez ženy, a dopusť rychle k jejich zkáze přijíti a nenech jich nesmyslnost dlouho na zemi, abys nikda více od nich potupy neměl.« *F. P. Hille.*

K rodopisu Kavků z Říčan. Příspěvek k poznání staročeského života od *J. P. Hille.* (Dokončení.)

Jezovity též dva a praeceptory tři choval a nás cvičiti dal.

Každý den mši sv. slyšel jednu neb dvě a od rána dopoledne v kostele neb v kapli klečel. Po poledni zase do kaple, pokudž nešporu nebylo, vejda, Pánu Bohu se tam se slzavýma očima velmi horlivě modlil.

Ve svátky zpívané mše sv. velmi slavně se konaly. Kostely na panství, kde jaké založení bylo, v ničemž sebe nelitujíce, navštěvoval. Také z fundací čtyry alumny v konviktu vychoval.

Já jsem měl při něm obzvláštní milost a lásku, neb chtěl, abych byl duchovní a canonicatu v Pasově že dosáhnu. S ním jsem sám jídati musel. Od smrti své paní nic od masa nejedl. To trvalo do 23 let, než umřel, jen nějaké malé rybičky, pár vajec a něco od vaření; na noc něco málo od zadělaných věcí; mně pak mnoho pěkných krmí přineseno bylo, nicméně on své ke mně přistrkoval. Já pak maje od koroptví, ptactva, telecího masa, málo jsem jeho krmím ublížil.

V pátek též maje já od dobrých ryb, mně přece svá jídla dával, říkaje: »Šebestiánku, dej pozor, jak já dělám, dělej také tak.« I dal jsem pozor, když on na měkko vejce jednou ranou rozrazil a otevřel, též jsem tak učinil, čemuž on se zasmál. Když on koflík vína si nalíti dal, je vypil, též také jsem se poslušně v tom zachoval.

Panny slečny dcery jeho k sobě přijíti, jemu, když jsme my ještě seděli, sloužiti a po stole jim něco čísti dal a zase jim odejíti poručil. Já nápotomně odešel na učení do mého pokojíčku, který jsem obzvláštní měl, když někdy lenost neb mladost bránila, ještě v loži, ony panny slečny, totiž *Mařenka*, *Liduška* a *Beatrix*, jdouce skrze můj pokoj do kaple, dobré jitro mi dávaly těmito slovy: »Šebestiánku, dej vám Pán Bůh dobrý jitro.«

Po nějakém čase, když kurfiřt saskej do Prahy vpadl, ujížděli jsme ke Klatovům, odtud na nějakou *Opálku* nedaleko Klatov. Tu rebellantští sedláci na nás vpadli a nás zamordovati usilovali. Že ale řízením Božím jeden dobrý čeledín ven skrze tu selskou čeládku (chámovinu) se vypracticíroval a v Klatovech oznámil, že pana Kavku i s jeho lidma zamordovati chtějí, strhlo se rytířstvo a sousedi nám na retunk přitáhše, ty buřice rozehnali a něco jich zjímajíce, tak jsme se zase do Klatov obrátili, odtud k Pasovu, pak zase do Brna a dále k nějaké panně Zoubkovně na Habrovany, naposled, když zase dobře bylo, na Karlštein.

Já pak vidouce takovou nestálost, na vojnu jsem šel. V tom čase nevím, jak jest svůj svatý život ten pán a kterého času dokonal. *)

Vyjedouce já od Brysachu, našel jsem v Řeznu u dvora pannu slečnu *Beatrix*, která mně mnoho dobrého učinila, jako i její pan bratr mně na svém statku Starém Sedlišti za dlouhý čas kvartýru přál; kdy ale umřel, v paměti toho nesnáším, aniž rok pamatuji, v kterém se Její Milost paní *Ludmila***) *ze Šternberka*, jako i Beatrix za knížete z Porci***) vdala.

Mařenka†) ale, když svůj život pobožně dokonala, pochována jsouc ve Velké Colleji. Na jejím pohřbu jsem byl.

Jako i vysoceurozenou paní, p. Ludmilu, hraběnku ze Šternberka, rozenou Kavkovou z Říčan, k hrobu jsem doprovázel, ale kdy Její Milost kněžna z Porci umřela, toho jsem užíti nemohl. A tak ten »černý muž« posléze Říčanský Kavka z Říčan, ne černé, ale bílé a červené růže po sobě zanechal i na hvězdy je obrátil, tak že vůni vydávati a svítiti budou do soudného dne a potomně v nebeském království před Bohem na věky věkův. Amen.

*) Zemřel r. 1645.

**) Ludmila Kateřina byla provdána za Františka Matyáše ze Šternberga, pána na Horažďovicích, Sedlici, Bechyni a j.

***) Marie Eusebia Beatrix, vdaná za knížete de Porcia, † 1681.

†) Zemřela okolo r. 1665.

Farář velešínský Jan Řečička se svolením prodal měšťanům velešínským lázeň bez louky r. 1402.

Vegmeno Svate a nerozdílne*) Trogice Amen.

Wsseczki wěczj Ktery se Před Czasem dĕgj abj Czasem neminulj Potřebne Gest Ge dobrim a Pewnim čzystim Listem Swědomim Vtwrditi, Protož Ga Kněz řzečzenj řzečziczka wtu dobu farařz Wellessině, Timto Listem, Tak Nynĕgssim Gako Budouczim Kdož Geg Čzisti nebo Slissetj Budou, Wiznawam obeczně wssym Že Gsem neomylně anj obloudnie alle Zdobrim Rozmislem a Splnu i Pewnou radu a Powolenim Swich starssich awissich Starost y Spanj Gyndržichowu z Rožumberka Pana Meho Milostiweho Vczinil, y Čzinim Smyenu a Smluwu, Takowou abj Měsstiane Wellessínski Lazeň mu u Kostela meho, alle Bez Louki, Gessto Kteg Lazeň Slussy wswe moczj držalj, Gmělj agi Kswj wuly Gakž Gim Koliwĕk Libo Kswem Vžitkom obraczowalj, neb Sou mnie ymemu Kostelu Zatu Lazeň ale Bez Loukj Půl Kopy Grossuw Platu Roczniho wewsy Rzeczeneg Markwarticze Kopilj (koupili) a Zaplatilj, a mniĕ ymemu Kostelu Vplně Postupilj, a Zato dosti Vczinilj, Protož Ga Kněz Jan Swrchu Gmenowanj y Se wssemj Meho Kostela Budouczimj Slibugj na Přzed Rzeczenim Miesstanum Zwellessina, nateg Lazni nykdj nepřzekažetj, ani Jym nanj Ktereho Protiwenstwj Čziniti, alle Kromie Lukj swrchu psane neb sobie Tu ymeho Kostela Budouczim zastawugj y Zachowawam než Laznj Čzasto Rzeczene abj onj Gy Bezewssy me imich Budouczich Přzekažky Podle Swe wule alibosti Vžjwali abj Jakž Chtĕgj Kswegm Vžitkom wĕčzně obraczovalj, Paklibich Ja, nebo Mogj Budouczj Tomu Se Czo Protiwilj, a gim Kterou Zapačznost nateg Laznie Čzinilj To bichme Protj Cztj y Protj prawu a wirže Vczinilj, A na prwniegssy ylepssy Potwrzenj wssech wĕczj Swrchu Psanich Swou wlastnj Pečzet Swim dobrim wědomim a Na Swědomj Spečzetmi Panye Gyndřzichowu z Rožumberka Knieze Hosti-Slawowu Děkana Doudlebskeho a farařze wtu dobu z Krumlowa a Přzybikowu z Žymutiz Purkrabě wtu dobu Krumlowskeho, Pržiwĕsil Sem Ktomuto Listu, Letta od Narozenj Bozieho Tisiczteho Cztirsteho druheho dne Wnedielj Swateho Wiczenczije.

L. S. L. S. L. S. L. S.

Že tento Přzepis z originalem Slowo, od Slowa znj, tu toto zmiestskou Pečzetj Potwrzugeme, Městis Wellessinie dne 19. Gbris a$^{o}_{=}$ 1725.

Purgmistr a Radda

Pečeť. ibidem.

(Na str. 3.) NB.

Zu verwundern ist, daß der Pfarer das Badt von Einem Ewig Fundation Gutt, hat können abalieniren Undt Verkauffen? Und die Herrn Welleschiner haben dürffen erkaufen Undt annehmen Von Pfarer, was des Pfarers nit: sondern der Kirchen war? Undt noch mehr zu verwundern ist, dß die Welleschiner nit paar gelt, sondtern nur ein assignation eines $^1/_2$ schoks grosßen Jährige Zahlung NB in dorff Markwatitz angewißen,

*) Vdp. ThDr. J. Zítek listinu tuto v orig. zaslal redakci k uveřejnění. Nahoře i na rubru označena jest jako „Litera B.“ Na rubru mimo to: Prepiss Zlistu hlawniho na Lazeň Miestis Wellessina. Je to přepis listiny z r. 1402, psaný švabachem r. 1725, s dodatky německými na 3. straně od faráře Jana Bern. Riernschopfa a někoho jiného.

wo sie die Welleschiner im Markwatitz Villeicht nichts gehabt haben? warumb haben sie diß $^1/_2$ schok grosßen nit allhier beyn gemein Markht versichert? warumb in dorff? Undt niemand benennt, weder die gemein, weder einem andtern grundt im dorff Markwatitz? welcher ds halbe schok grosßen solte Jährl. geben. So wäre Ja billich, die Welleschiner sollen ds Badt der Kirche zurück geben, Und ihr $^1/_2$ schok grosßen Vor sich behalten. Allermassen, Von Menschens Bedänkh dieses $^1/_2$ schok Kein Pfarer weder die Kirchen bekommen hat. Die Welleschiner aber beständig bisheunt ds Badt genießen Und nichts auf die ampl geben. Den 29. gbris 1725.

(Jiným inkoustem i jinou rukou mezi to vepsáno:

1402 verkauft gimpelhaft Johann Rzečzičzka das Bad den Welleschinern um $^1/_2$ sß.

1410 veräußert der Pfarrer Jakob den Hof ..... für 22 sß. Unerhörte Willkührlichkeiten geistesbeschrenkter trägen Pfarrer!)

Joannes Bernardin Riernschopf
der Zeit Pfarherr in Welleschin.

Otakar Zachar: Rajmund Lullius, **Praktyka testamentu.** (L. 1500.) Z rukopisu klášterní bibliotheky na Strahově s úvodem a vysvětlivkami. Tiskem „Unie" v Praze 1904. Nákladem vlastním. — Horlivý badatel v umění alchymistickém Otakar Zachar, jenž již nejeden spis a zvláště hojně článků v různých časopisech uveřejnil z oboru tohoto, upozorněn byv na rukopis Rajmunda Lullia „Praktyka Testamentu", chovaný v knihovně strahovské, vydal jej nyní tiskem zároveň se 3 fotocinkovými snímky, jež provedla „Unie" a s některými ornamenty a linkami pořízenými malířem Mik. Alšem. V úvodě (na 12 str.) podává p. spisovatel stručný výklad zásad alchymistických. Čeští alchymisté stol. XVI. s obzvláštním důrazem dokládají se Rajmundem Lulliem (typickým alchymistou asi ze XIII. stol.), jenž mimo tuto „Praktyku" sepsal, jak se mu přičítá, i „Theoryku", jednající o alchymii theoreticky. Od str. 13. počínaje následuje z rukopisu vydaný „Výklad Praktyky"; na str. 54. „Praktyka Testamentu Reymunda Lullia sstiastnie se poczina"; od str. 136. až do 142. je „Vysvětlení Testamentu Reymunda Lullii". K spisu přidán slovní ukazatel abecední, jenž obsahuje vysvětlivky různých pojmův a názvův alchymistických. — Koho věc zajímá, ten zajisté neopomine si vydání „Praktyky" opatřiti. *Dr. M. Kovář.*

Paměti královského města Berouna. Dle původních pramenů sepsal Josef Vávra, c. k. professor. V Berouně 1899. — Zvěčnělý berounský děkan Slavík volil šťastnou rukou historiografem města Berouna professora Vávru. Vávrovy práce monograficky vydané, po sbornících a revuích roztroušené spojují v sobě ráz vědecké akribie Tomkovy s interessantním půvabem kulturních studií Wintrových. Po důkladných vědeckých exkursích, v nichž tkanivo všeobecných dějin národa prosvítá rámcem dějin místních, aneb bývši doplněno na základě studií místních pramenů vystupuje novým vzhledem, následuje v práci Vávrově črta neb obraz, jenž osvětluje kulturní stav města nebo celého národa v různých periodách. Dílo má skromný název „Paměti", ač není prací kronikářskou, ale kriticky a pragmaticky spořádanou. Rozsah díla, zvláště četné illustrace způsobily rozvrh celé práce na 2 díly. Úvod tvoří nejstarší zprávy o krajině berounské od prvních křesťanských Přemyslovců až po století 13., ač i v pozdějších statích nezapomíná autor dějin krajiny berounské a připíná je k vlastním dějinám města Berouna. Prameny k nástinu prvotních dějin města Berouna (do r. 1419) byla autorovi Regesta Emlerova, Jirečkův Codex juris Boh., Čelakovského Prameny práv městských, Codex juris municipialis, Böhmer-Huber Kaiserregesten, práce Tomkovy a Palackého, rukopisy archivu musejního, kapitolního, (kniha visitací), Reliquiae Tabularum Terrae a některá dílka menší. Beroun vznikl před rokem 1265 na gruntech královského statku Tetínského. Vávra má za podobno pravdě, „že první budovatelé a osadníci královského města Berouna přišli od švýcarského města Bernu a není vyloučena možnost, že od příchozích z téhož Bernu a okolí, ať dříve, ať později založen i moravský Beroun i vesnické osady téhož jména v Čechách." Nedlouho po svém vzniku octl se Beroun za vlády

hrabivého Oty Braniborského v tak žalostném stavu, že bylo potřebí, aby znova byl stavěn a vysazen. O to vedl horlivou péči král Václav II. a ještě r. 1295 byla práce ta v plném proudu. Král tento svolil r. 1303 k tomu, aby město ve věcech souduích i ve smlouvách se spravovalo právem Starého města Pražského. Za Lucemburků, zvláště za Karla zkvetl Beroun tak, že za Václava IV. jest středem zvláštního kraje Berounského. Obyvatelstvo v ranních dějinách berounských se skládalo z Čechů a Němců. Berounský chrám sv. Jakuba vznikl zároveň s městem. Duchovní správu při farním chrámě vedl plebán se dvěma vikáři, z nichž jeden kázal Čechům, druhý Němcům. Dosti jasného pohledu na poměry náboženské v Berouně skýtá protokol visitace kostela berounského, kterou vykonal pražský arcijáhen doktor Pavel z Janovic, kanovník vyšehradský. Kromě farního chrámu býval na místě nynějších městských domů č. 111 a), b). a 112. klášterní chrám Panny Marie se hřbitovem po obou stranách. Proti Hájkovi, jenž klášter přivlastnil minoritům, dokazuje Vávra, že klášter obývali dominikáni. — Ve válkách husitských stáli Berounští od r. 1425—1434 na straně Táborův a účastnili se tehdy v květnu 1434 bitvy lipanské. Války husitské nejednu zhoubnou ránu zasadily Berounu a Berounští posly svými poddali se i s jinými královskými městy 15. srpna 1436 v Jihlavě císaři Sigmundovi, slíbivše mu věrnost. Z doby Jagellonské, zvláště z dob krále Vladislava pryští hojněji prameny dějin berounských a to z městských desk, jež se počínají rokem 1483 a sahají nepřetržitě až po naši dobu, a z register příjmů a vydání z let 1508 až 1518. R. 1485 na sněmě kutnohorském sjednán byl náboženský mír, lid znenáhla dal výhost krvavému řemeslu válečnému ve službách domácích a cizích a poctivou prací jal se těžiti z přirozeného bohatství země. Zaschlý, válkami utlumený blahobyt měst českých znenáhla se probouzel a zveleboval. Jak zkvetl blahobyt v Berouně v dobách Jagellonských, líčí autor ve stati „vnitřní poměry za Jagajlovců“ (str. 62—77). V této stati, v níž podává autor výpočet živností a sílu jmění měšťanů berounských, liší se od běžného soudu o době Jagellovců jako o době úpadku. Nebyl ten rozkvět ovšem zásluhou Vladislavovou nebo mimo království České po většině žijícího slabého Ludvíka, ale přičinlivostí lidu českého. Není bez zajímavosti, že v Berouně dobře se dařilo výrobě zboží z kujného železa, zvláště puškařství. Výroba ručnic počala asi r. 1450 v Italii, odtud rychle přešla do Francie a do Němec a v letech 1483—1526 připomíná se v Berouně již hojně jmen puškařů. Probuzený hmotný rozvoj měst v době Vladislavově a Ludvíkově tvoří důležitou příčinnou složku houževnaté obrany práv městských a juridického sílení městského stavu. Jako v jiných městech i v Berouně vládly církevní řády utraquistické. Konsistoř pod obojí a akademie Karlova v Praze jsouce již v akkomodovaném směru lutheranském, vysílaly do škol učitele, kteří starých řádů si neváželi a v tom i mládež vychovávali. Rovněž studenti, když ze hlavního města vraceli se do domovů svých, přinášeli s nadšením nové směry náboženské do rodných měst. Tak se stalo, že i nová, jak dí autor, „německá víra“ rozmohla se v městě Berouně a brzy nabyla převahy i v městské radě. Velice charakteristická jsou slova Vávrova, jež pronáší o vstupu lutheranismu do Berouna: „Současně znamenáme v knize městské, že se usazovali v Berouně lidé s německými jmény. (Následuje výčet dle pozemkové knihy č. 1. a 2.) Si haec in viridi, quid in arido? Do města položeného na několik hodin od srdce Čech, Prahy, vniká s lutheranstvím němectví; což teprve v krajích blízkých vlasti lutheranství, na panstvích Schlikův, Pflugův atd. Právem pěje as Wolkan dithyramby o vlivu lutheranismu na germanisaci severních a západních Čech! Berounští jako stranníci protestantští účastnili se odporu stavů proti Ferdinandovi ve válce šmalkaldské a proto stihl je po bitvě u Mühlberka (1547) trest odnětí statků a svobod, uložení válečné pokuty a dědičné daně posudní. Teprve po mnohých prosbách bylo vráceno prodejem z největší části bývalé zboží Berounským 1561 až na 7 osob. Lutheránské řády církevní docházely u Berounských veliké obliby a proto těžký úkol měli tu kněží řádně svěcení a od konsistoře ustanovení, jak svědčí ostrý spor mezi konsistoří a děkanem berounským Adamem Filiponem s jedné a konšely berounskými s druhé strany. Nejen že Berounští chtěli (1589—1591) si ustanovovati kněze podle své chuti, nýbrž i děkanu řády lutheranské v úkonech církevních předpisovali a kazatele lutherského Havla Terigenu si chovali. Za vlády Rudolfovy vítězí plně lutheranismus jako v jiných městech i v Berouně a proto Berounští účastní se odboje stavovského, jenž potřen bitvou bělohorskou. Ale v době, kdy město se sužilo v řadách protestantských, jevily se v blízkosti jeho známky probudilého katolictví. Jsou to pouti pražských katolíků ke hrobu sv. Ivana pod Skalou, jež zahájili jesuité pražští r. 1598 a jichž se r. 1616 účastnil císař Matiáš s chotí

Annou a s celým dvorem. Hutný obraz politického, vnitřního a kulturního života v Berouně (od r. 1526—1618) narýsoval autor v různých statích (od str. 80. do 186). Vypisuje mravy lidu berounského v této době, touží na nedostatek pramenů vzniklý tím, že na počátku XIX. století vymýcena byla stará *městská registratura, pokud se netýkala právní držby pozemkové. Staré radní protokoly a kopiáře městské korrespondence zmizely před 80 lety v hadrovém mlýně.* A z těch skrovných zbytků městské registratury, chovaných dnes v městském archivě Berounském těžil autor plnou měrou. Zápisy 24 úředních smírů rozvaděných stran (z let 1586 až 1596) a protokoly výslechů svědků z let 1569—1573) dodaly péru Vávrovu materiál ke kritickému ocenění mravního stavu obyvatelstva v Berouně a okolí, doložily a vysvětlily název, jejž dává Berounu humanista český XVI. stol. Bohuslav Hodějovský z Hodějova, nazývaje město „Berauna cruda". Do I. dílu „Pamětí Berounských" vřadil autor ještě politické dějiny města v prvním období války třicetileté, války české od r. 1618—1620 a část katolické reformace v městě a v krajině Berounské. Trestem za účastenství na odboji stavovském ztratil Beroun obecní statky a privilegia. Z měšťanů odsouzen cti, hrdla i statku na konšelském soudě v Berouně r. 1623 Matouš Hovorčovský z Kolivé Hory proto, že za vpádu vojska Pasovského r. 1611 v čele pražské chátry vraždil františkány u Panny Marie Sněžné v Praze. Trest však mu na mnohé přímluvy odpuštěn, ba císařským dekretem květnovým r. 1629 vrácen mu i statek v Berouně. Krajským reformačním komissařem byl tu pan Jan Kavka z Říčan, sídlem na Karlštejně, tichou reformaci v krajině konali jesuité, zvláště Kravařský a Ondřej Středa, Polák. Se zdárným úspěchem působil missiemi svými v Berouně P. Albert Chanovský. R. 1628 prohlášeno město katolickým, statky a důchody byly mu vráceny a privilegia potvrzena. Již Svátek ukázal, jak predikanti, ač byli patenty císařskými vypovědění, odešli ze země na krátkou dobu, nebo neodešli daleko, potajmu se vraceli, konali schůze tajných přívrženců a lid k bouřím rozněcovali. Tito predikanti stáli ve spojení s cizinou a zprávy, jež o tom docházely do Prahy a odtud do Vídně, vysvětlují z části ostrost některých mandátů císařských proti predikantům protestantským a cizincům náhončím. Jaké naděje od emigrace kladeny v toto spojení agitatorů domácích s cizími, svědčí za nedlouho návrat emigrantů do vlasti za vpádu saského. Vávra činí též zmínku o tom, kterak činnosti missionářů katolických překážky činil protestantský kazatel Jiřík Hluchý z Nové Huti, jenž potají obcházel po okolních vsech a shromažďoval lid k nočním schůzím. Jemu v obsílkách pomáhal Jan Šperlák, rolník ze vsi Gdýčiny, jak svědčí protokol z 10. září 1628. Za vpádu saského vrátilo se do Berouna 17 emigrantův a zaujali zase své domy a statky, (zevrubně vypsáno v II. díle str. 214 a 215), ale někteří z nich odešli po postupu vojsk Waldsteinových ke Praze r. 1632. Farářem světským jmenovala konsistoř r. 1632 Matěje Skalkovského a tím nastává v městě po dlouhé době řádná katolická duchovní správa. Jak se dařilo Berounu za války švédské, vylíčil berounský konšel Daniel Erazim v písni o vpádu Švédů do Berouna 22. října 1639. Švédové město zpustošili, zničili. A po celou dobu války doléhala na Berounské těžká povinnost berní na penězích, obilí i mase. V žádosti z r. 1643, aby jim obilní daň byla odpuštěna, uvádějí, „že prý v městě jest všeho všudy 39 sousedův osvědčených již žebráků. Žalostný stav města po válce třicetileté líčí autor od str. 234—248., jest to jedna z nejžalostnějších kapitol života města Berouna. Následuje oddíl „Město Beroun od r. 1648 po naše časy" (str. 248—418). Autor v několika zdařilých statích líčí, kterak město z prachu úpadku dospělo nynějšího rozkvětu. Obraz současných poměrů berounských pérem Vávrovým zachycený jako doplněk celého díla, bude dojista milou historickou vzpomínkou pro budoucí obyvatelstvo berounské. K „Pamětem" přidán rejstřík jmen osob a míst a plán Borouna z r. 1598—1602 a nynější plány města. Do díla, zvláště do II. oddílu vsazeny četné illustrace, jež vydání díla také zdržely. Tak se totiž stalo, že dílo má značku rok vydání 1899 a vyšlo teprve r. 1902. Četné stati genealogické budou dojista nemálo zajímati čtenáře z řad Berounských. *V. Roudnický.*

* * *

Důstojným farním a děkanským úřadům a klášterům! Bohaté archivy farní i klášterní chovají mnoho historické látky dosud nezpracované. I prosíme snažně, aby se podjali záslužné té práce a ze zdrojů těchto hojně čerpali sami nenechávajíce toho některým laikům, kteří jich nejednou již vykořistili na úkor věci katolické tu chybným čtením, tu vynecháním, tu skomolením neb jinddokonce zlovolným překroucením nám svědčící zprávy. *Redakce.*

Tiskem a nákladem družstva Vlasť v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář.

Ročník V. 1904. Číslo 2.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Úpadek strany podobojí na sklonku XVI. století.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Pokračování.)

Jak malomocna byla konsistoř pod obojí proti obsazování benificií, patrno z tohoto příkladu. Když osadní sv. Jiljí v Praze r. 1590 chtěli míti farářem Kašpara Netolického, děkana táborského, konsistoř k tomu přivoliti nechtěla, majíc na paměti nepříkladný jeho život. Konečně však k tomu svolila, položivši Kašparu Netolickému pět „artikulův“: 1. že Anežky ženy své prázden bude a jí k sobě nepřijme na časy budoucí; 2. že se varovati bude „toulání a vytloukání domův šenkovních,“ ale v domě farním že „jsouce pilni zákona Božího čtění“ sedávati bude; 3. že jiným kněžím pražským do far se vkládati nebude v posluhování vel. Svátostí, křtem, oddavkami, kázáním nad mrtvými, pohřby; 4. že varovati se bude klevet a ostouzení bratří a kněží; posléze 5. že opata slovanského prázden bude, do fary ho k sobě nepustí a nepoctivých žen že se varovati bude.[1]) Kašpar Netolický odpověděl k přípisu konsistornímu takto: „Důstojný a všeliké křesťanské poctivosti hodný pane administrator a páni konsistorianové, otcové mně v Pánu Bohu věrně mili! Těch pět artikulův mně od V. M. z plnosti velebné konsistoře naší poslaných maje v svém bedlivém uvážení, poznal jsem, že s pomocí pána Boha nebeského budu jim moci dosti učiniti a V. M. teď vlastní rukou svou píšíc v to se upřímně uvolují, že tak a nejinak podle nich poslušně rád se zachovati chci. Neb to jistě uznávám, že jest a bude toto právě otcovské V. M. napomenutí duši mé velmi zdravé lékařství a jistě že k dobrému a chvalitebnému prospěchu a napravení mne přivede, tak abyste nad tím své obzvláštní zalíbení míti a potěšeni býti ráčili. Již jsem také na konec pánům svým dnes ke mně vyslaným oznámil, vědúc o této V. M. jisté vůli, aby mne ani sebe tou věcí daremně nezaneprazdňovali, že již není možné mně u nich déle od sv. Jiří zůstati. Při tom kněze Fabiana[2]) jim jsem ve všem dobrém jistě schválil a kommendoval a jsúc ho dobře povědom, za hodného této obce správce vyhlásil. Z čehož oni mně poděkovavše a vděčni jsúce s ním o to dále jednati připověděli, a tak já již od V. M. pánům osadním sv. Jilským konfirmaci očekávati budu v jistotě, v tom i v jiném V. M. k otcovské ochraně poníženě se poroučím. Pán Bůh ráčiž nám všechněm šťastného v dobrém zdraví shledání po-

[1]) Kl. Borový „Martin Medek“ 88.

[2]) Místo Kašpara Netolického dosadila totiž konsistoř do Tábora kněze Fabiana Strakonického, na ten čas faráře u sv. Jiljí v Praze. Acta boh. consist. Catraq. ab a. 1582—1595 pag. 260.

příti. Datum na Táboře v outerý po památce sv. Matěje, apoštola Božího leta 1590. Vašim Milostem vždycky poslušný kněz Kašpar Netolický, děkan Táborský."[3]) Bylo-li předsevzetí tohoto kněze upřímné a polepšení opravdové, nevíme.

Patronové obyčejně sami smlouvali se s kněžími, chtěli-li faru některou obsaditi, a žádali pak konsistoř prostě o konfirmaci kandidáta, jejž si byli vyhlédli. Konsistoř v takovém případě obyčejně jen žádala, aby kněz takový před konfirmací před ni osobně se dostavil. Tak píše konsistoř dne 9. března 1590 Volfovi z Kolovrat: „Psaní V. M. které jste nám učiniti ráčili z strany kněze Štěpána faráře radobytského, aby vedle námluvy učiněné s V. M. v městečku Kasejovicích od času sv. Jiří nejprvé příštího od nás konfirmován jsouce, farářem byl: v našem jsme uvážení měli, a žádosti V. M. bychom ihned povolili; však že toho některé příčiny hodné jsou, za kterýma s tímž knězem Štěpánem naše rozmluvení míti chceme: protož, když se týž kněz Štěpán sám osobně před námi v konsistoři na jistý den postaví, a příčiny některé sobě předložené uslyší od nás, nechceme od toho býti, abychom jeho V. M. příti a konfirmovati do téhož městečka Kasejovic neměli."[4])

Co do *pobožností veřejných* dbala konsistoř utrakvistická dosti bedlivě o řádné jich vykonávání; v čas potřeby nařizovala i pobožnosti mimořádné. Tak nařídila na př. na jaře roku 1590 modlitby k odvrácení války a morové rány; zvláštním listem, daným 14. března téhož roku, pozvala k pobožnostem těm radu Starého i Nového města Pražského. V listě tom píše takto: „Vedle povinností našich kněžských nechceme V. M. tajno učiniti, poněvadž jistá *znamení* hněvu Pána Boha všemohoucího, kterým se hněvá na hříchy lidské nejednou aneb dvakráte, ale velmi začasté času nočního *na obloze nebeské* se spatřují, nápodobná oněm, která jsou, již tomu osm let, ránu morovou předcházela; k tomu taky, že na všechny strany mezi křesťanstvem nepokoj býti chce a veliké nevinné *krve prolití* se děje; aby Pán Buoh ráčil ty takové války sám přetrhnouti a město toto i všeckno království České jak předkem *od rány morové* zachovati, tak potom i pokoj svatej v této zemi České lidu křesťanskému dáti, abychom jeho Svaté Božské Milosti v témž svatém pokoji všickni živi jsouce bezpečně sloužiti mohli, společně na tom jsme se snesli a zůstali: *letanije* a jiné *antifony* k tomu nařízené po všech kostelích každej *pondělí*, v *středu* a v *pátek*, jak jsou se zpívaly času rány morové, aby ještě zpívány a držány byly hned po kázání. Protož V. M. za to žádáme, že jak sami ráčíte těm takovým letanijím a chválám Božským přítomni bývati, tak i lid obecní mocí V. M. k tomu skutečně přidržeti, aby žádnej s ničímž se nevykládal a prodajův žádnejch nečinil, dokudž by takové chvály Božské na jmenované dni vykonány nebyly, abychom tak hněv Pána Boha našeho ukrotiti mohli a z rány morové, bojů, různic a válek jak zde v tomto království, tak i jinde aby sjíti mohlo a sešlo.[5])

[3]] List tento vložen do akt konsist. utrakv. 1589—1595 ke stránce 260.

[4]] Rkp. akta konsist. pod obojí z let 1589—1595 v knihovně arcib. Praž. strana 265.

[5]] „Acta boh. consist. utraq. ab a. 1589—1595" v arcib. knih. Pražské p. 267.

Chtěla-li konsistoř utrakvistická faráře z trestu *přesaditi*, nechybělo obyčejně orodovníkův, jimž konsistoř zpravidla vyhověla. Tak psala dne 21. března 1590 Litoměřickým: „Ačkoli jsme toho nebyli oumyslu, abychom k Vám kněze Mikuláše Chrudimského, děkana Vašeho od času sv. Jiří nejprvé příštího z hodných a slušných příčin v obci Vaši nechati měli, ale však váživše psaní Vaše jedno i druhé i také přímluvy za Vás činěné, k žádosti Vaši tak činíme, že jeho Vám na další čas za děkana zanecháváme, však na ten způsob, aby on pilnější a bedlivější svého povolání byl. Pakli by pravce jako předešli lenivej a nedbanlivej byl, tehdy bychom jeho u Vás mimo čas sv. Havla dáleji trpěti nemohli, ale Vás jiným pilnějším a bedlivějším svého povolání opatřiti museli.“[6])

Nejednou vzpírala se některá města proti faráři, kterého jim konsistoř utrakvistická podávala. Jen výslovným *dovoláním vůle císařovy zjednávala si konsistoř v takových případech poslušenství*. Když roku 1590 rada Hradce Králové zdráhala se přijmouti kněze Nikodema za faráře u sv. Antonína, psala jim konsistoř dne 28. března mimo jiné takto: „Porozuměli jsme z psaní Vašeho, co byste sobě za obranu vziti chtěli, proč byste od nás ctihodného kněze Nikodema Ledečského od času sv. Jiří nejprvé příštího za faráře k sv. Antoninu přijíti nemohli; ale to všeckno je u nás ničímž, neb již z toho ze všeho jest sešlo poručením Vám i všem městům království tohoto českého od J. M. C. učiněným a vyšlým . . . Protož Vás, páni přátelé naši mili, z ouřadu našeho napomínáme, že sobě i nám zbytečné zaneprázdněni činiti nebudete, a ta věc, poněvadž se zjinačiti nemůže a za J. M. C. pozůstává, téhož kněze Nikodema od nás vděčně přijmete.“[7]) A Táborským píše dne téhož roku, že „Jeho Milost Císařská pán pán náš nejmilostivější ráčí tak chtíti míti, ne aby toho kněze města, kterého by sobě volila, měli, ale kterého administrator a konsistoř podá a za hodného uzná, toho aby přijali.“[8])

V té době musila konsistoř již téměř zpravidla *zamezovati libovůli v kázni a liturgii čím dále tím více bující*. Činila tak zpravidla v konfirmační listině nového duchovního správce. Tak zní na př. konfirmace děkana sedlčanského ze dne 30. března 1590 takto: „Urozenému a statečnému rytíři panu Jakubovi Krčínovi z Jelčan a z Sedlčan a na Křepenicích, Novém Hrádku Krčínově. Modlitbu naši vzkazujem, urozený a statečný rytíři, Pane nám laskavě příznivý, též zase V. M. od Pána Boha všeckno nejlepší žádáme. K žádosti V. M. tak činíme, že kněze Linharta Hronkoniusa, faráře Dublovského od času sv. Jiří nejprvé příštího do města Vašeho Sedlčan za děkana podáváme a konfirmujeme, však tak a na ten spůsob, aby on nejsa kněz ženatý, všeckny řády církvi svatou obecní křesťanskou nařízené a straně naší pod obojí od starodávna zvyklé, neměnice je, vykonával, jakož jest tak učiniti připověděl; a žáci školní vedle rubriky a agendy arcibiskupství Pražského neměnice textu a nic nevypouštějice v kostele jeho po

[6]) M. S. bibl. archiep. Prag. Acta Boh. consist. utraq. ab a. 1589 [illegible] pag. 268 a 269.

[7]) M. S. bibl. archiep. Prag. Acta boh. consist. utraq. ab a. 1589 [illegible] pag. 269 a 270.

[8]) Ibid. str. 287.

slouchajíc jím aby se spravovali a při vykonávání povinnosti jeho kněžské žádnej žádné překážky jemu aby nečinili. A za něho se také k V. M. přimlouváme, že naň laskavi jsouce živností jeho náležitou, aby se s svou čeládkou vychovati mohl, opatrovati ráčíte."[9])

Dne 10. dubna r. 1590 *prosí konsistoř utrakvistická císaře opětovně, aby nedopouštěl zlehčení práva duchovního* Matouši Blovickému a jiným, kdož sliby manželské ruší; a nemůže-li konsistoř vyslyšána býti, *žádá, aby ji císař z povinností jejích propustil.* „Ačkoli jsme" — tak píší — „častokráte a mnoho poníženě vznášeli na V. C. M. a oznamovali, kterak soud duchovní a právo konsistoře na všeckny strany se zlehčuje a *žádnej téměř, jak kněžstvo, tak i světští lidé a obce soudu a právu konsistoře naší poddáni bejti nechtějí, ale každý co se jemu dobře líbí a zdá, to dělá,* a žádné pomoci a ochrany odnikudž se dovolati nemůžeme, tak že již nám možné není v těch povinnostech zůstávati, abychom před Bohem těmi hříchy hroznými vinni nebyli, kteří již nyní v tomto království svůj průchod mají a míti chtějí, zjevná a patrná cizoložstva a smilstva, sekty, bludy a kacířstva se rozmáhají, ježto pro ty a takové hříchy Pán Bůh první svět potopou strestal, Sodoma a Gomorrha se propadla, města a království slavná k zkáze a vyvrácení přišla; poněvadž již těch věcí, kteréž právu duchovnímu souditi náleží a kde se Boha, duše a svědomí dotejče, světští lidé se ujímají, o pravé sliby manželské de præsenti smlouvy činí, do kněh městských je sobě vpisují: *vše na potupu konsistoře naší a zlehčení kněh konsistořských;* ježto bude-li to svůj průchod dáleji míti, hrozní neřádové, roztržitosti a hříchové proti Pánu Bohu skrze to pojíti musejí, kteříž na nás skutečně brzkou pomstu od Pána Boha uvedou; neb jeden zamluví a zaváže sobě slibem třebas pět aneb šest k stavu sv. manželství, a když mu se jiná pěknější a bohatší nahodí, nechá jinejch, smlouvu s ní učině, odbude jí některým grošem, a tu sobě bohatou pojme, jako tak teď učiniti chce Matouš Blovický, písař z dolejší kanceláře starého města Pražského, a ještě se tím prochloubati smí na potupu konsistoře naší, že má sobě některé raddy V. C. M. a pány na ruku, kteří mu se v tom zamluvili, že ho proti konsistoři naší fedrovati budou, aby dcerky své ku právu našemu nestavěl, chtěje Dorotu dcerku svou za bohatšího vdáti, a ona prve slib manželský in verbis formalibus de præsenti s Stanislavem Saláskem má, a tím oučinkem chtějí zjevně cizoložstvo spůsobiti a stropiti. A nám to není možné, takovej hřích a skutek cizoložnej, abychom měli na sebe vzíti a potupu věčnou, aby se tím příkladem všickni zastírali, na sebe vztáhnouti, poněvadž prve o ten slib manželský měla v konsistoři naší puohonem i duohonem panna jsouce obeslána, slyšána býti. Tou příčinou již by nikda žádný ku právu našemu v konsistoři nestál, konsistoř naše by zahlazena byla, a o ty věci, kde se Boha, duše a svědomí dotejče, smlouvati by se všickni chtěli, že by potom snad i manželé na různo se děliti chtěli, propouštějíc své manželky jiné by sobě brali; což vedle práva býti nemůže, neb se tu nedotejká časných, tělesných a zemských věcí, ale samého Pána Boha. Neb kdyby z těch dvou

[9]) M. S. bibl. archiep. Prag. Acta boh. consist. utraq. ab a. 1589—1595 p. 274. Poněkud odchylnou formuli viz u Borového Martin Medek str. 97.

Stanislav Salásek aneb Dorota dcerka Matouše Blovického v stav manželský vstupovali a knězem řádně stvrzeni v tom stavu býti měli, a kněz by se jednoho i druhého z nich ptal, má-li s kým jiným slib k stavu manželskému, chtěl-li by pravdu pověditi a své duše klamem nezamordovati, poněvadž se nyní obadva k slibu znají, museli by pověditi, že mají; a kněz o tom slyše aby nebyl patronus adulterii nemohl by v tom nemanželství ale cizoložstvu vedle ouřadu svého jich potvrditi. Protož V. C. M. pokorně a poníženě pro Boha prosíme a žádáme, že V. C. M. neráčí takových neřádů fedrovati a trpěti, konsistoř naši, soud duchovní, právo svaté aby mělo k zlehčení přijíti; aneb jestli nemůžeme v této naší žádosti slušné a spravedlivé uslyšáni býti, *nechť nás ráčí V. C. M. s těch povinností propustiti*, neb nám již není možné netoliko takové potupy a neřádů nésti, ale ani na to se dívati; neb lidé Pána Boha se bojící, — hledíc na takové hrozné hříchy smilstva a cizoložstva, potom *bludy, sekty a kacířstva, hrozná rouhání bratří Boleslavských*, ..., kterejch jsou prvé v zemi trpěti nechtěli předešlí císařové a králové slavných a svatých paměti, je skrze mandaty své vypovídali, „stejská se jim na světě živu býti, — naříkajíc na to, čeho jsou se dočekali.“[10])

(Pokračování.)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal **Václav Oliva.**

(Pokračování.)

O událostech po prohlášení dekretu výše uvedeného píše Pamětní kniha: „Dekret tento byl publikován dne 16. téhož měsíce a roku otcům exjesuitům a domácímu officiálovi velebným a slovutným panem vikářem a děkanem skutečským. Než neuvěřitelno jest, jak tento dekret pobouřil jejich (exjesuitů) mysl a jak ihned každé jeho slovo přetřásati, na vážkách vážiti a proti němu mluviti se neostýchali, nejvíce ovšem o slovech „se svými kaplany“ a „ponechav si exjesuity jako zpovědníky.“ Jeden z kazatelů ihned na úřad svůj resignoval, druhý koncem roku se ho vzdal, třetí věci kostelní vydati se zdráhal atd.; krátce počali všelijak se vytáčeti (varias technas moliri), by zabránili, aby farář v residenci nezůstával, ježto se domnívali, že tak onen dekret nenabude platnosti, abych ani tu nepřipomínal rozličné rady, jež některým občanům lužským suggerovali, aby protestovali proti vyvolení tohoto kostela za farní, což popsati chtě, mnoho času bych strávil a podjal se práce velice zbytečné a neužitečné. Trpělivě jsem tedy všecko snášel a velmi užitečný i spáse duší nejvýše prospěšný dekret Jeho svatého cís. a kral. Veličenstva jsem ohlásil a pevně jsem si umínil neohlížeti se na mnohá pronásledování, jež že budu museti stále snášeti, na jisto jsem věděl.

Proto dříve, než do residence jsem se přestěhovati mohl, bez ohledu na urážky a obtíže, jež na cestě téměř každodenně třikrát neb čtyřikrát jsem snašeti musil, téhož roku v neděli po narození Páně lidu sobě svěřenému dle vůle nejjasnějšího Veličenstva jsem oznámil, že kostel na Chlumku příště bude farním a o svátku obřezání Páně hned na to

[10]) Akta kons. utrakv. v knihovně arcib. Pražs. 1589—1595. str. 276—277.

následujícího r. 1783 první že farní služby Boží tam konati se budou, jsem ohlásil. Aby pak s větší pietou a se vzděláním lidu tento dekret Jeho nejjasnějšího Veličenstva se provedl, na ten svátek zpívanou ranní mši sv. sloužil jsem v kostele sv. Bartoloměje, po níž kol hodiny deváté vedl jsem procesí z téhož chrámu do kostela bl. P. M. na Chlumek. Do kostela toho provázel mne velebný a slovutný pán vikář skutečský; tam měl jsem kázání, a mši sv. zpívanou měl jmenovaný vikář skutečský. Tak *farní služby Boží tu začaly*, ač s prvním duše mé bolem, ježto z řad lužských nikdo processí tohoto se nesúčastnil, ba nikdo i z jiných tříd obyvatelstva, mimo pět hodných a zbožných občanův. Ovečky z přifařených osad byly v hojném počtu. Otcové exjesuiti místo aby nás ochotně přijali a klíče chrámové vydali, kdesi se ukryli. Nicméně ohlásil jsem lidu pořádek služeb Božích a jej napsaný vyvěsil na hlavních dveřích chrámových. Velebný a slovutný pan vikář skutečský jej, jakož i já, vlastnoručně jsme podepsali. Než druhého dne onen pořádek služeb Božích byl ze dveří kostelních stržen a nestydatě zohaven."

Došlo patrně k maličkým místním bouřím. Farář byl na jedné straně a za ním vláda, farníci na druhé. Lužským se nelíbilo, aby s každým křtem atd. měli se ubírati na Chlumek; farář bouři tušil a předvídal, jak jasno z dopisu, jejž zaslal do residence, kdež posud exjesuité bydlili, ihned před zavedením farních služeb Božích na Chlumku. Dopis onen zní:

„Veledůstojní, vznešení, ctihodní a slovutní páni, páni spolubratři velební! Nejvyšší nařízení Jeho nejjasnějšího cís. král. Veličenstva, poněvadž z okolností soudím, že déle protahovati není bezpečno, dle dekretu nejmilostivějšího daného ve Vídni dne 25. září t. r. ke guberniu slavnému království českého a od něho nejdůstojnějšímu a nejjasnějšímu knížeti našemu (tit. pl.) sděleného ohlásil jsem lidu mně svěřenému, že kostel bl. P. M. na Chlumku budoucně bude kostelem farním, v němž farní služby Boží dne 1. ledna roku příštího kolem hodiny 10. započnou.

Poněvadž pak při prohlášení tohoto nejvyššího dekretu dne 16. října t. r. u přítomnosti slovutného pana vikáře tohoto traktu a pana hospodářského officiála jakési neshody vznikly ze slov „se svými kaplany" a ze slov hned následujících „podržev si však exjesuity jako zpovědníky", z té příčiny, aby se nezdálo, že z vlastní autority vkládám nějaké jho na ramena jiných, jež snad nesnadno nesou, očekávaje resoluci a deklaraci vyšší a snad nejvyšší instance, nechci nikoho obtěžovati a tísniti, spokojuje se prozatím (než jinak od vyšší instance rozhodnuto bude) tím, budou-li velební a slovutní otcové úřad zpovědnický řádně a pečlivě konati a v ustanovenou dle řádu hodinu mši sv. přesně sloužiti; ostatní úkony k farním službám Božím patřící, popřeje-li mi Bůh zdraví, sám budu konati.

Když pak dle samého nařízení nejvyššího úřad administratora tohoto kostela a ostatní nepříjemnosti s příjemnostmi mimo pensi cís. král. zanikly, žádám, aby mi v osmi dnech vydal velebný, slovutný pán Viktorín Jarošík, bývalý administrator, věci kostelní, chorní, kongregační a dvou kaplí tomuto kostelu připojených dle inventáře s poznamenáním fundací, jež od času druhé mé administrace, totiž od roku 1777 měsíce března byly založeny, zároveň s udáním dnů úmrtí, anniversaria nebo fundace, abych inventář vyšší instanci zdělaný a podepsaný dle svého úřadu k nejmilostivějšímu nahlédnutí předložiti mohl. Ostatek poroučeje se uctivě do nejvřelejší přízně znamenám se veledůstojným, vznešeným, ctihodným a slovutným pánům spolubratrům velebným nejponíženější a nejúslužnější sluha František Schaník, farář. V Luži 29. prosince 1782."

Došlo až k žalobám a peticím. „Když služby Boží dle řádu na Chlumku v ustanovené dny a hodiny se konaly, někteří z těch, kdož obzvláštní zbožností se vyznamenávati chtěli, velikou snahou, jak se ukázalo, pro zvelebení služeb Božích rozníceni. ale pod touto zástěrou skrývající své vášně a vlastní zisk, bouřili se proti tomuto nejprospěšnějšímu nařízení nejvyššího vladaře pozemského a spojivše se s městskou radou jakousi stížnost mně neznámou nejjasnějšímu panu baronovi Schmidovi, administratorovi panství Košumberského, podali s prosbou, jenž ji zaslal nejdůstojnější a nejjasnější arcibiskupské konsistoři. Byli to ponejvíce kramáři, obchodníci, řezbáři, hostinští. cukráři a různých věcí prodavači, kteří většinou ve dnech svátečních výdělek prodejem rozličných výrobků si zaopatřovali a to ze strachu, aby snad, když se služby Boží nebudou konati v kostele sv. Bartoloměje, výdělek jejich neklesl a lidé z kostela domů neodcházeli, pominouce město.«

„Když nejdůstojnější a nejjasnější arcibiskupská konsistoř obdržela stížnost, ustanovila komissi k vypátrání pravdy, v níž zasedal, byv jmenován, velebný a slovutný pan Xaver Roček, farář z Bohdanče a vikář tamějšího traktu, jenž přibral si velebného a slovutného pana Josefa Schütze. děkana chrudimského a sekretáře vikariátu bohdanečského. Tato komisse odbývala se 12. února r. 1783 v residenci na Chlumku v panské kanceláři.“

Protokol[214]) tehdy sepsaný o této věci zní: „1o Zdaliž gegym Czyssárżský Porúczeni Powiedomo? genam Powiedomy. — 2o Zdaliž jsme povinni zachovat císaře pána nařízení? Ovšem že jsme, a jeho poučení líbáme. — 3o Chtějí-li chlumeckej kostel za farní mít? My se důvěřujeme, že Chlumek zůstane jako byl prve a předešle a farní kostel lužský že taky zůstane. — 4o Z jakých příčin to má býti, že chtéj, aby pan farář dole zůstával? Aby všema svátostmi lidé byli zaopatřeni podle starého způsobu a pro lepší pohodlnosť; my to žádáme, abysme jen byli s duchovním zaopatřeni, nebo z městečka Luže se od fary až nahorů jdouce zdravému člověku 10 minut a tam ocud 8 minut cesty počítá. — 5o Kde pak škola jest? Dole i také nahoře. — 6o Kde pak víceji dětí chodí do školy? Nahoru jich vícej chodí, protože tam *učejí darmo a německou řeč.* — 7o Zdaliž se něco v službách Božích zanedbalo? Posavade nic, neb tomu není dávno. ale mohlo by se státi budoucně. Na svatý tři krále nebylo žádnýho požehnání v dolním kostele, kdežto přes 300 lidů na funuse tam bylo a nahoru nebylo možno jít pro hrozný náledí a pršení. — 8o Kdyby dole byl duchovní, zdaliž by na něj chtěli něco přidat? Nikoliv, jsou těžký časy, obáváme se, aby daně císařský na spátek nezůstaly, a pan *farář může zůstávat na fare a na hoře může být farní kostel*, to přejeme. jenom aby dole na službách Božích nic nescházelo. — 9o Mají-li ňaky jinší těžkosti a co ještě maj k přednešení? V tej případnosti žádny jinší nemáme. — 10o Zdaliž v tom ve všem stojejí co na jemnost pána Šmýda jest zadáno? Stojíme, o to ho žádáme.“

Ale na protokole nebylo dosti. „Posléze sestoupil s nimi velebný pan děkan chrudimský do kostela sv. Bartoloměje, počítaje minuty, jak dlouho trvá cesta, ale špatně, ježto jinou cestou šel dolů a jinou nahoru a protože není od fary až k prvnímu schodu toliko 5 minut cesty. Tu (u sv. Bartoloměje) změřen byl dle kroků kostel a k tomuto protokolu připojili: „Dolejší kostel od stupňů oltářních je dílky 25 kroků, šířky 13 kroků, vejklenek, kde boží hrob stává, vynáší 8 kroků.“ Farář ani s pro-

[214]) Protokol psán tak, jak první bod je uveden. Ost ii — až na malé výjimky — novější češtinou.

tokolem, ani komissí spokojen nebyl, neboť dodává významně: „Musíš s touto komissí doma zůstati."

Ještě nebyl konec. Lužští těžce nesli zrušení farního chrámu Páně u sv. Bartoloměje. „Když poslán byl tento protokol nejdůstojnějšímu arcibiskupské konsistoři a když nemohli změnu dekretu Jeho nejjasnějšího Veličenstva o farním chrámu dosáhnouti, usnesli se někteří, jimž, jak se zdálo, vlastní zájem byl ohrožen, pominuvše magistrát, o změnu faráře doufajíce, nastane-li změna v osobě farářově, že snadno nastupce na svou stranu a pro svou myšlénku získají." Tu ulevuje si Schamk slovy: „Po deset let a 6 měsíců jsa zde farářem vřelou láskou ode všech oveček byl jsem milován. Nikdy na mně ani u nejdůstojnější konsistoře, ani při každoroční kanonické visitaci, ani při generální komissi předešlého roku od nejdůstojnějšího a nejjasnějšího pána, pana biskupa královradeckého odbývané si nestěžovali, ba ani v tom nejmenším ničeho proti mně neměli: a ejhle, najednou a takřka v jednom okamžiku stal jsem se nejhorším; sepsali o mně skutky špatné, obvinění křivá, stížnosti nespravedlivé a poslavše je ku slavnému královskému gubernia, předkládají je vrchnosti a nejdůstojnější arcibiskupské konsistoři a jako jeden muž žádají, by jim za faráře byl dán ctihodný pán Josef Ensperger."

„Se stížnostmi posláni byli ku slavnému zemskému gubernio Ignác Pýcha a Josef Andrle (jinak Vondráček), měšťané lužští. Stížnosti tyto od slavného královského gubernia poslány jsou slavnému krajskému úřadu v Chrudimi; tu nejjasnější pan krajský hejtman nařídil, aby se odbývala komisse k vyzkoumání pravdy. Důležitějšími praecerpi zasypán p. krajský hejtman určil pro tuto komissi vznešeného pána Josefa Brouna, krajského komissaře."

„Komisse tato sešla se v panské kanceláři dne 12. června: byl k ní povolán magistrát a ostatní pod stížnostmi podepsaní. Magistrát tvrdil, že o ničem neví; náčelníci však odděleni a zvlášť vyslýcháni v odpovědech se nesrovnávali, ba mnozí tvrdili, že nevěděli, nač se podepsali."

„Po komissi dány mi byly v opise stížnosti proti mně zaslané, abych se z nich písemně očistil, a určeno mi bylo, abych tak učinil do středy, což také věrně jsem vykonal. Stížnosti tyto uchovány jsou ve farním archivě zároveň s mou odpovědí.[215]) A protože náčelníci si přáli za faráře P. Enspergera, k vůli pokoji prohlásil jsem u slavného zemského gubernia, že ochotně mu faru postoupím, bude-li mi pense P. Enspergera 300 zl. dávána na budoucí výživu. Avšak nebyly vyslyšeny prosby ani mé, ani žalobců, ale nad očekávání všech zvláštní missivou ku slavnému krajskému úřadu od slavného královského gubernia doporučen pokoj, jednota, svornost a láska."

Bojovný duch Lužských neopustil, rekurovali k samému císaři. „Netřeba vykládati, jak sladce tato missiva vůdce naladila. Proto znova se radili, nové nástrahy faráři strojiti a nová pouta připravovati usilovali, ba usnesli se, že na podzim odeberou se k samému nejjasnějšímu vladaři, tehdy v Plese meškajícímu. Dva z nich výše jmenovaní byli ochotni na cestu se vydati a v Hradci Králové čekali po 14 dní vladaře. Jemu doručili stížnosti, jež až posud zůstaly mi tajnými. Nejjasnější panovník spravedlnosti dbalý, zaslal je ku slavnému královskému guberniu. Slavné královské gubernium ustanovilo k nové komissi nejdůstojnějšího a nejjasnějšího pána pana biskupa královradeckého s jasným panem

[215]) Již sou ztraceny.

krajským hejtmanem, z nichž prý nejjasnější pan biskup v komissi účinkovati odepřel, pokud mu nebude kraj Chrudimský zákonitě odevzdán."[216])

„Jest třeba i náčelníky této sceny nástupci mému uvésti, a jemu jako David Šalomounovi nepřátele své doporučiti. Nejpřednější tedy jsou následující, navzájem buď pokrevně spřáteleni nebo sešvakřeni: Josef Anderle, jinak Vondráček z čís. 83, Ignác Pýcha z čís. 74, Frant. Klumpar z čís. 151, Jan Klumpar, jeho bratr z čís. 151, Frt. Rabas z čís. 106, Martin, jeho syn z čís. 106, Jan Klumpar z čís. 93, Jindřich Klumpar, jeho syn z čís. 94, Jan Škroch z čís. 96, Václav Rozkoš z čís. 98, Ant. Kladenský z čís. 92, Frt. Svoboda z čís. 91, Václav Rabas starší z čís. 9, Václav ml. Rabas, jeho syn 98, Václav Berger 145, Josef Schmidra 22, Jan Ševčíček 19, Michal Kozderka 135, Martin Oplíštil 43, Josef Anderle 150, Václ. Škroch 121, Jan Borč 81, Václav Doubravský ze vsi Bělé, sudič, veliký nemrava 19, Jiří Ryšavý z Radimě, podobný bělskému 45, Ondřej Hataš z Luže 160. To jsou náčelníci první třídy. Ti přivábili si i jiné, jež jsou však méně škodliví a možno je omluviti, protože nevědí, co podepsali, jak sami vyznávají, anebo chtějí zlomyslnost svou tímto pláštíkem přikrýti."

Schaník ze všech piklů proti němu od Lužských strojených obviňuje, ovšem nesprávně, jesuity. Píše: „Uhlí k většímu mému utištění a trápení poskytovali exjesuité, podporujíce radou nejen náčelníky, ale i upírajíce mi práva farská. P. Jarošík stále se zdráhal vydati mi nářadí kostelní a rozličné výmluvy pro svou pyšnou a nejhrubší neposlušnost (superbae et crassissimae inobedientiae) k nejspasitelnějším (saluberrimas leges) zákonům nejvyššího vladaře zemského strojil: až posléze přinucen ku konci srpna t. r. missivou přejasného pana krajského hejtmana, vydal mi je dle inventáře u přítomnosti ředitele panství, jakožto zádušního účetního a patronátního komissaře . . ." Dnes ovšem pochopujeme odpor jesuitův za zcela oprávněný, neboť kdo by si nehájil své, jež se mu béře? Lužští jesuity milovali, z poutí, jež jesuité zavedli, čerpali dobrý výdělek, ba blahobyt svůj časný — a najednou vše má přestati. Proto nedivu, že faráře Josefinistu a otroka vlády nenáviděli![217])

Zatím do sporů faráře s jesuity místo konsistoře pražské zasáhla konsistoř královradecká. V té době totiž císař Josef II. odtrhl od arcibiskupství pražského kraj Chrudimský a Čáslavský, jež přivtělil biskupství královradeckému a Žatecký s Boleslavským k biskupství litoměřickému. Farář lužský, který o tom i v Pamětní knize zmínku činí, připojil na konci: „sVb gLorloso Regno Iosephl II., PasCVIs Ioannls AntIstItIs Reglno HraDeCensIs lVnglMVr." (t. j. „za slavné vlády Josefa II. připojeni jsme k ovečkám Jana, biskupa královradeckého." Písmena MDCCLVVVVIIIIIIIIIIII značí rok (1783), kdy se tak stalo.)

---

[216]) Tehdy jednalo se o přivtělení kraje Chrudimského od arcidiecese Pražské, kam až posud patřil, k diecesi Královéhradecké. Biskup hradecký jak jasno, si toho přál.

[217]) Ze soupisu ze dne 21. prosince 1784 prodáno z Chlumku: zlatý prsten s démanty, 2 zlaté prsteny, stříbrné a zlaté památní peníze (několik), 24 figur větších a menších, představujících muže i ženy, 5 figurek očí, 2 figurky nohou a 2 zubů, granáty a j. za 182 zl. 42 kr., za kterýžto obnos pořízeny obrazy navštívení a narození Panny Marie, nyní odpočívající ve starém haraburdí na postranním choře. Dary výše uvedené byly vesměs oběry od těch, kdož na Chlumečku zvláštních milostí Božích obdrželi. Podnes podobné oběry se dávají, ale pouze voskové. Na př. uzdravena-li někomu na přímluvu Rodičky Boží Chlumecké nemocná ruka, věnuje oběrou ruku voskovou a p.

Farář si žaloval na jesuity u konsistoře hradecké. Konsistoř vydala tento výnos ze dne 10. ledna 1785 zaslaný vikáři skutečskému, jenž dodal jej do Luže: „Ponévadž jsme se dověděli, že velební páni PP. Vojtěch Vejvoda a Viktorin Jarošik, zůstávající na vrchu Košumberce, nechtí v duchovních úkonech, zejména v kázání a odbývání katechesí, faráře lužského tak, jak jim poručeno bylo, podporovati, nechť důstojný vrozené milovaný Tadeáš Schanik, biskupský vikář a děkan skutečský, od menovaných dvou PP. ihned psané prohlášení si vyžádá: chtí-li faráři při těchto úkonech pomáhati, či proč a z které příčiny a to odůvodněné a ne naprosto od nich předstírané nechtí pomoc tuto skýtati? aby se, tomu-li tak, slavné královské gubernium mohlo na místě jejich o jiné lepší pracovníky postarati beneficiátu lužskému. Mimo to velebnému synu našemu Františku Schanikovi, faráři lužskému, budiž sděleno, že pro jednotlivé neděle a svátky ke sloužení mše s krátkou exhortou či výkladem evangelia v kostele lužském, nyní ovšem farním jmenovati a určiti může jednoho nebo druhého košumberského kněze. Dáno v bisk. konsistoři královohradecké 10. ledna 1785. Ferdinand Želízko, gen. vikář a officiál, Mořic Klier, kanovník, assessor a kancléř."

Farář patrně zvítězil, ač nový čekal ho s lužskými měšťany zápas. „Dne 13. června 1785 odbývali nejdůstojnější a nejjasnější pan biskup s přejasným panem krajským hejtmanem komissi, roku 1783 slavným královským guberniem nařízenou, v panské kanceláři bývalé residence jesuitské na Chlumku. Blahovolně jsem je oslovil s ostatním klerem u kostelních dveří chrámu Páně na Chlumku těmito slovy: Protože pokoj, pořádek a dobro státu má nám býti jedním z hlavních zákonů a protože veškerá nařízení Jeho nejsvětějšího (sacratissimae) cís. král. apoštolského Veličenstva k ničemu jinému nesměřují, než aby dobro státu, pokoj v obci a občansko-křesťanská svornost v království, v naší vlasti, byly zachovány, zajisté potřeba-li pokoje v některé obci, jest ho třeba v obci lužské co nejvíce! Nežije totiž v lásce, svornosti a míru pokojném, ale v roztržkách a ve vzájemných rozbrojích, představujíc moře vzbouřené a vlnami hučící. Povstali někteří, kdož nedbajíce valně pokoje v obci a kdož rozníceni nesmírnou touhou po zevnějším lesku služeb Božích, velice pobožnými se tváří a pod touto rouškou nejhorší neposlušnost k nejspasitelnějším zákonům a ustanovením císařským kryjíce, rušili veřejný pokoj. Nejvyšší tedy jest čas, abyste páni, páni nejmilostivější ve známé své spravedlnosti zvláště při rozsudcích pokoj přinesli tomuto rozbouřenému moři, aby déle maličkým a slabým nedávalo se pohoršení a ovečky proti vlastním pastýřům k velikému pohoršení u nekatolíků se neštvaly, tak, jako by láska, odznak to učedníků Kristových, byla pohasla. A řeknu krátce: Jaká to byla příčina páni, páni nejmilostivější cís. král. komisaři, že to zlo zmohutnělo? Zkoumejte co nejspravedlivěji, proč povstala tato bouře? Neskrývá-li se pod tímto popelem zavržení hodná renitence k nejprospěšnějším zákonům nejsvětějšího panovníka? Budu-li však dle vašeho nejspravedlivějšího rozsudku vinen já, pak, abych se sv. Řehořem Nazianským užil oněch slov prorokových, volám: Nejspravedlivější soudcové! „Pro mne-li vznikla ona bouře, svrhněte mě do moře, aby městečko Luže požívalo pokoje."

Průběh komisse byl: Po řeči farářově »vešla slavná komisse do kostela a po požehnání s nejsvětější Svátostí odebrala se do zámecké kanceláře (v residenci), kdež počala svůj úkol. Nejprve zavolala magistrát u přítomnosti zámeckého officiála, pak jednotlivce z městské rady zvlášť,

pak zvlášť jednoho každého nepřítele tohoto chrámu a mne a posléze všecky konfrontovala. A protože řeči jich se nesrovnávaly, prozatím vybízela je k pokoji, svornosti a jednotě."

„Komisse tato trvala bez přestávky po celých šest hodin, totiž od půl desáté ráno až do čtyř hodin odpoledne. Já poprve jsem byl volán o půl čtvrté a aniž bych byl býval vyslýchán, bylo mi blahopřáno, že nebyla na mně nalezena skvrna, protože žalobci od sebe odděleni v hrdlo (in caput suum) lhali."

„Doručena mi byla také supplika, již žalobci podali Jeho Veličenstvu, abych poznal, co v ní jest. Obsahovala dva body: předně proti kostelu na Chlumku, že byl povýšen za farní, protože dříve platil pouze za veřejnou kapli, po druhé, abych mohl kommutovati s jiným farářem, protože mám tento kostel příliš na srdci. K prvnímu, abych neodpovídal, na jevo mi dal nejjasnější pan biskup, protože jest k tomu odpověděti jeho povinností, k druhému, bude-li třeba nějakého objasnění, v můj prospěch že lépe jest, abych je sepsal a jemu zaslal."

Mezi stížnostmi proti faráři byla i ta, že příliš je nakloněn varhaníkovi, který se zdráhá 12 lužských chlapců v hudbě vyučovati zdarma, jak prý ve fundaci hraběnky Hieserlové stanoveno jest. Stížnost ta byla na celé čáře odmrštěna.[218])

Konec pře nadešel 20. července 1785. Když totiž protokol sepsaný o komissi dne 13. června 1785 s vyjádřením farářovým o stížnostech proti němu a proti varhaníkovi činěných zaslán byl guberniu, rozhodlo toto ve prospěch žalovaných, totiž faráře a varhaníka. Rozhodnutí gubernia německé, zaslané kanceláři košumberské krajským úřadem chrudimským, zní: „Košumberskému zámeckému úřadu! Oznamiž tamějším občanům, kteří proti tamějšímu panu faráři neodůvodněnou stížnost podali Jeho Veličenstvu, že rozhodnutím veleslavného zemského gubernia ze dne „8. července 1785" se na dobro odmítají. Krajský úřad v Chrudimi 20. července 1785. Duchek (?)"

Jako dohra zápasův exjesuitův a občanů lužských s farářem o Chlumek bylo jmenování dvou kooperátorů v Luži v říjnu 1785. „V měsíci říjnu ustanoveni a posláni jsou z Prahy od slavného cís. král. gubernia dva exaugustiniáni od sv. Václava za kooperátory k faráři do Luže s ročním platem 200 zl., a to P. Emanuel Kytka a Bernard Teübl."

Spor skončen. Chlumek zůstal kostelem farním, exjesuité a občané

---

[218]) Lužští vybrali 12 chlapců a to právě těch, kteří žádného nadání hudebního neměli, a poslali je řediteli kůru, by je zdarma, za oněch 40 zl., jež z fundace Hieserlovské bral, učil zpěvu a hudbě. Regenschori odmítl; farář se ho ujal a Lužští si stěžovali. Na podanou stížnost farář odpověděl připisem, v němž dí: 1. žádný varhaník to dosud nečinil, 2. oněch 40 zl. úroků či kapitál 1000 zl. nebyl dán od v Pánu zesnulé zakladatelky varhaníkovi proto, aby v hudbě cvičil 12 chlapců, ale proto, aby založena byla národní škola a varhaník bral oněch 40 zl. jako podporu k výživě, jak jasno jest z testamentu vepsaného do zemských desk, 3. jesuité sami nikdy na varhaníkovi toho nežádali, ale toliko si přáli, aby pilně ve škole národní učil, 4. vyplývá to z fasse učitelovy, 5. dříve Lužští se o to nehlásili — až teprvé nyní. Na konci pak farář dí, když o celém sporu činí zmínku v Pamětní knize: „Toto na obranu varhaníkovu považoval jsem za nutné poznamenati i do knih farních, protože občané lužští, milovníci hádek a svárů, dle onoho pověstného a v širém okolí známého českého přísloví: „až lužský se přestanou soudit, a ve Skutči budou všichni doma, ten kráte bude soudný den," nad to pak velice pyšní a zpupní v kratičké době mohli by podobné stížnosti obnovovati a hádky dále vésti, k čemuž mají nejen veliké schopnosti, ale i mnohou náklonnost."

vidouce nezbytí, umlkli. Farář, ač patrně bylo to jeho vřelým přáním, by mohl přestěhovati se do residence, zůstal přece u sv. Bartoloměje, kdež nachází se farní budova a obydlí jak faráře, tak kaplanův podnes.

Po zrušení řádu jesuitského přešel Chlumek se vším majetkem a příslušenstvím, tedy i patronátem, náboženskému fondu. Roku 1806 koupil panství Košumberské belgický vystěhovalec svobodný pán de Laing, který zahradu při residenci vysázel porýnskými révami a belgickým stromovím. Po provdání jediné své dcery za hraběte ze Sekendorfu, prodal Laing r. 1826 Košumberk knížeti Karlu Alexandru z Thurnu a Taxisu (za 83.333 zl. 20 kr. stř.) Od té doby vládne Košumberkem rod bavorských Taxisů; duchovní pak správu vede světské duchovenstvo lužské (farář a dva kaplani).

„Podobno jest království nebeské zrnu hořčičnému" dalo by se říci i o Chlumku a jesuitech chlumeckých. Z malých, nepatrných počátků vyrostl veliký chrám, jenž šířil osvětu, vzdělanost, víru v širém okolí. A když počínal rozkládati větve své, když ovoce jeho snah a prací mělo uzráti a se kliditi, nejprve ukázal se koukol v podobě kacířství a nevěry nasetý na vinici Páně, což „nepřítel člověk učinil" a aby míra strastí byla dovršena, přivalila se bouře, jež sice nevyvrátila zasazený strom, ale usmrtila zahradníka a hospodáře pečlivého a dbalého. Jesuité chlumečtí rozešli se, opustili krajinu, kde strádali a trpěli „ad majorem Dei gloriam" (k větší slávě Boží), vymřeli, ale každá píď země, kamkoliv oko z Chlumku se ohlédne, od domů městských až po báně chrámů, od silnic a cest až po stromoví a skály, posud podává jásný důkaz, že tu byli jesuité a což hlavní jest, také blahodárně v každém ohledu působili.

VIII. Chlumek pod správou lužského duchovenstva světského.**)

Po smrti Schaníkově za nepříznivosti vlády ku katol. chrámům Páně a katol. kněžstvu vůbec, za rozervaných v Rakousku poměrů církevních a za zliberalisovaného, duchem osvětářsko-zednářským prosyceného duchovenstva slavná a krásná svatyně chlumecká hynula víc a více. I kdyby ten který farář lužský byl měl nejlepší vůli o povznesení Chlumku, nebylo dle daných církevně-politických poměrů možno a proto bylo se každému pouze spokojiti tím, že staré památky uchovával, chránil, ale neopravoval a nezveleboval. Proto scházely a hynuly.

Roku 1793 dne 13. září stal se farářem lužským a tedy vlastně druhým farářem na Chlumku *Josef Rybička*, rodák skutečský, který u Schaníka po 13 let kaplanoval. Rybička byl farářem v Luži deset let, načež odešel na faru Černilovskou (u Smiřic), pak Mikulovickou u Pardubic. O Chlumek se nestaral;[219]) byl, jak poznámenává Pamětní kniha,

**) Při novém pátrání nalezl jsem ještě tato jména katol. kněží v Luži: při r. 1634 Václav Karion (nástupce faráře Kordíka), r. 1642 Matěj Novohradský (zástupce Charbuského), r. 1654 Josef Miláni, r. 1662 Jan Nedoma (zástupce anebo kaplan Bohuslava Martia), r. 1674 Jakub Rejfa (kaplan Nigriniho), r. 1682 Jan Květenský (kaplan), r. 1691 Jan Černý (kaplan), 1701 Josef Vorel (kaplan), r. 1720 Jan Novák [kaplan], r. 1730 Jiří Svoboda [kaplan] r. 1742 Matěj Průša [druhý kaplan], r. 1756—1757 Josef Doležal [kaplan], r. 1771 Jan Jakeš [druhý kaplan], a r. 1777 František Kopista [druhý kaplan].

[219]) R. 1800 dne 7. července věž pravá bleskem shořela. r. 1810 ze 29. na 30. ledna byla jedna věž větrem shozena" (Dr. Adámek 58) a celá pravá strana střechy stržena.

„velikým milovníkem oekonomie a koní, jichž několik v Luži choval;“ byl synem své liberální, církevně zkrachované doby, slovem josefinista. Pamětní knihu nevedl, pouze zapsal do ní své jméno.[220])

Po Rybičkovi dostal se do Luže *Jan Schütz*, farář vrbický,[221]) presentací ze dne 18. února 1803. Ta zní: „Dle nejmilostivějšího dvorního dekretu ze dne 18. února 1803 ráčil Jeho cís. král. Veličenstvo dle náležejícího jemu plného patronátního práva na uprázdněné beneficium církevní, totiž na děkanství lužské na patronátě J. C. Kr. Veličenstva, tímto presentovati žadatele P. Jana Schütze, doposud faráře vrbického, a zároveň u nejdůstojnějšího diecesního biskupa nařídil, aby se tímto listem prokázal. V Praze 11. března 1803. Jan Rudolf hrabě Chotek, Kašpar Rojko, sub. cons.“ Investituru jeho vykonal sám hradecký biskup Maria Thadeáš, který též jmenoval jej čestným děkanem a sekretářem vikariátu chrastecké ho. Schütz, jenž r. 1811 odešel do Bohdanče, byl malé postavy a kulhal na jednu nohu; za to byl dobrým kazatelem.[222]) O Chlumek nepečoval; alespoň není nikde o něm v tom směru nějaké zmínky. V té době r. 1806 koupil panství Košumberské, k němuž Chlumek patřil patronátem, ve veřejné dražbě c. k. dvorní rada Leopold svob. p. de Laing za 104.000 zl. b. c. Laing, který, ač lidu velmi mnoho dobrého byl učinil, o kostely mnoho nedbal, jak patrno ze sporu jeho o patronát kostela Voletického z r. 1821. Chlumek tedy i tu ponechán svému osudu.

Schütze vystřídal jako farář lužský *Antonín Lodgmann*, rytíř von Auen.[223]) Byl presentován svob. pánem Laignem roku 1811, když před tím byl v Luži 3 roky a 9 měsíců kaplanoval. O dům Boží mnoho se nestaral, více dlel u svého příznivce svobod. pána Lainga v residenci.[224]) V Luži setrval Lodgmann do roku 1820; toho roku kommutoval s farářem morašickým u Litomyšle *Josefem Vondráčkem*. Z Morašic dostal se rytíř z Auen do Dol. Újezda, načež stal se kanovníkem královhradeckým. Zemřel 17. března 1850 v Hradci Králové.

Josef Vondráček, rodák vysokomýtský přistěhoval se do Luže 28. prosince 1820. Za něho kaplanovali v Luži František Müller, rodák rychnovský, a Vincenc Svoboda, rodák lužský, „oba rozšafní mužové a veliké štěstí pro beneficiata.“ Když r. 1823 Vincenc Svoboda stal se vojenským knězem u pluku vévody Viléma nasavského v diecési brněnské, kaplanoval v Luži František Syrový, mlynářův syn z Luže, „rovněž rozšafný muž“. Na Chlumku neopravovalo a nedělalo se nic. Patron svob. pán Laing musil pouze opraviti filialní kostel ve Voleticích a hospodářská

[220]) V letech 1796—1802 kaplanoval v Luži Josef Olešík; r. 1802 po 7 měsíců byl tu i kaplan Jan Müller, po něm přišel František Havránek (1802—1804), kterýž asi také po Rybičkovi administroval.

[221]) Do Vrbice po Schützovi byl dosazen Josef Teüchl. Jeho presentační dekret je opsán v Pamětní knize lužské.

[222]) U Schütze po Havránkovi kaplanoval také František Kuneš (1804—1811), který po odchodu Schützově administroval. Vedle Kuneše byli tu kaplany druhými: 1805—1807 Jan Weber, 1807—1809 Prokop Pleskot a 1809—11 rytíř Lodgmann z Auen. Sotva Schütz odešel, žádali o Luži: Kuneš admin. a kaplan Lodgmann. Po presentaci Lodgmanově byl Kuneš jmenován lokalistou v Pusté Kamenici.

[223]) U Lodgmanna kaplanovali: František Fiala 1811—1816 (druhé místo neobsazeno), který později stal se farářem v Chotči. R. 1812—1813 František Müller II., r. 1813 několik měsíců Frt. Kračmer a 1812—1826 František Müller I.

[224]) Laing bydlil v residenci. Dal sem přenésti z Košumberka hodiny. Košumberk hynul; Laing bral z něho kamení ku stavbám. Od dob Laingových říká obecný lid residenci „zámek“.

stavení farní, k čemuž farář sám přidal svou konguru 109 zl. Vondráček neměl na růžích ustláno. Patron zdráhal se platiti, což jasně vysvítá z Pamětní knihy, jež dí, že r. 1821 byly pokryty stáje, r. 1822 stodola a chlévky pro ušípané, k čemuž připojena jest poznámka: „Bůh potěš každého beneficiata, který něco žádá! Zahrádku pro zeleninu pořídil jsem na své útraty.“ Nemohl tedy farář při takovéto opatrnosti patronově ani na nic pomýšleti. Vondráček zaopatřen sv. svátostmi od administratora řepnického Aloise Ulricha, zemřel 17. února 1826.

Po Vondráčkovi administroval faru lužskou *Františeh Müller*,[225] který 28. dubna 1826 i za faráře lužského k výslovné žádosti měšťanů a všech farníků Laingem byl presentován. Kaplanovali u něho František Syrový a Jan Salášek, rodák radimský. Toho roku prohlásil papež Lev XII. jubileum, jež trvalo půl léta a slavilo se takto: „V měsíci září o svátku jména Panny Marie ve farním chrámě lužském bl. P. M. na Chlumku slaveno jest jubileum. Po slavné mši sv. ve jmenovaném chrámě konané nesen byl od kněží obraz nejblahoslavenější Rodičky Boží ulicemi města Luže s největší slávou na oltář v městě u sochy sv. Jana Nep. vybudovaný. Této slavnosti účastnilo se veliké množství lidu, asi 30.000. Večer před tím osvětleno bylo celé město a lid příchozí po celou noc prozpěvoval chvály a písně Pánu Bohu. Odpoledne o 4. hodině donesen byl zase obraz na Chlumek a na hlavním oltáři umístěn; následovaly zpívané nešpery s litaniemi. Požehnáním celá slavnost se skončila.« Müller zavedl na Chlumku r. 1826 postní kázání,*) byl mužem společenským, osvíceným, veselým, dobrotivým, laskavým. Fara tehdy poněkud opravena. R. 1845 byl na svou žádost, vyzván byv dříve k žádosti patronátním komissařem v Chroustovicích, presentován na Chroustovice (investován 24. června 1845) knížetem Maxmiliánem Karlem z Thurn Taxisů. Při svém odjezdu z Luže 10. července byl oplakáván celou farností. Městská rada s purkmistrem Frt. Pelikánem a nesmírným zástupem věřících jej daleko vyprovázeli s příslušnými řečmi.[226] V lednu 1830 po odchodu Syrového za kooperatora do Rychmburku, kaplanoval v Luži Jan Böhm, dříve administrator ve Svratce, jenž r. 1833 odešel do pense.[227] Po něm kaplanoval v Luži Václav Weinert,[228] rodák jičínský, a to od 21. prosince 1833.

Pokračování.

[225] František Müller I. (ježto po něm následoval farář Frant. Müller II.) narodil se 1. října 1790 v Rychnově n. Kn. z rodičů chudých, kteří záhy zemřeli. Sirotka ujala se babička. Vystudoval za podpory měšťanů v Rychnově, filosofii v Litomyšli a bohosloví (tehdy 3 roky) v Hradci Králové. Na vysvěcení musil rok čekati. V té době vyučoval dítky purkmistra vysokomýtského Ujka. Vysvěcen byl 17. října 1813. Teprve roku 1814 dostal se za kaplana do Luže. Tu stal se též farářem, získav si lásku občanů hlavně tím, že slíbil konati v postě postní kázání, jež také r. 1826 konal, ale tuto povinnost per nefas co nejdříve svrhl na kaplany, ač zavedení kázání postních jak tehdejší kaplani, tak chrastecký vikář František Král se vzpírali. Vikář Král zvláštní deputaci z farnosti lužské, v jejímž čele byl měštan Uličný, žádající o zavedení postních kázání, pronesl významná slova: „Založte takový fond co kapitál, aby vypadlo z něho ročně 14 zl. úroků. Chce-li p. administrator nebo budoucí pan farář sám postní kázání konati, ať si koná, ale povinností se to udělati nemůže. Máte tam beztoho mimořádných pobožností dost; mají všichni tři kněží dost co dělati. Jsouť tam pouti, jest tam filialní kostel, jest tam farní škola o třech třídách, jest tam filiální škola a k tomu mnoho jiných veřejných pobožností.“ „Pam. kn. II.“ 68 dokládá: „Proto jest volno každému lužskému faráři, chce-li postní kázání konati čili nic.“ — *) Sr. pozn. 229.

[226] Celá slavnost rozloučení s doslovnou řečí purkmistrovou v „Pam. kn.“ II. 69 a —b.; rovněž uvítání v Chroustovicích tamtéž str. 70.

Jan Kavka z Říčan.

Napsal **Josef Vávra.**

Pánové z Říčan čítáni byli k nejstarším rodům panským v Čechách. Z prvotních sídel svých Říčan, Česlic a Průhonic rozšířily se četné haluze pánů z Říčan po rozličných krajích země České, usazujíce se na statcích v Kouřimsku, Vltavsku, Bechyňsku, Písecku, Podbrdsku i Plzeňsku, ba i po Moravě. Odznakem jejich erbu byl trojlist. V 16. století byli páni z Říčan větším dílem na straně víry podobojí. Té víry byla tehdáž také ona haluz jejich, která nazývajíc se „*Kavkové z Říčan*“, ode dávna byla usazena na statku Štěkni u Vodňan. K té haluzi náležel i pan Jan Kavka z Říčan, který r. 1577 zemřel jako pán na Cehnici a na Žichovicích v krajině Strakonické. Dědicem jeho byl jediný syn nezletilý, *Jan Kavka z Říčan*,*) o jehož běhu života chceme zde vypravovati.

Do r. 1598 není po ruce zpráv o tomto šlechtici. Jen víme o něm, že byl pán vzdělaný, rozumný, dobrotivý a upřímně nábožný a že vyznával víru podobojí. Však do r. 1598 pan Kavka změnil své sídlo. Po jeho strýci Zdeňku Kavkovi z Říčan totiž zůstalo veliké panství *Brúmov* na Moravě, položené na severovýchod od Uherského Brodu k samým hranicím Trenčanské stolice. Obsahovalo městečko Brúmov se zámkem a Vlachovice, 30 vesnic a rozsáhlé pohorské lesy. Tohoto panství se ujal Jan Kavka z Říčan, a od té doby vstoupil do řad šlechty moravské. Své české statky Cehnice a Žichovice držel jen tak dlouho, až na ně nalezl dobré kupce.

R. 1598 vstoupil pan Kavka do stavu manželského a zašel tím do kruhů vzácných a vlivu plných, do kruhů katolických. Vyvolenou jeho byla paní *Benigna z Lobkovic,* mladá ještě vdova po bohatém pánu Seyfriedovi z Promnic, pánu rozsáhlých statků ve Slezích a Lužici, který zemřel v únoru r. 1597 jako president komory slezské. Pan Promnic byl luterán, jakož i synové jeho z předešlé manželky Voršily z Šafgoče; ale dcery své vlastní, které paní Benigna měla s panem Promnicem, vychovala po katolicku. Byly to dcerky čtyři, při smrti otcově v útlém ještě věku, Johanna, Benigna Polyxena, Kateřina a Zbyňka. Kšaftem otcovským byly ty dcerky opatřeny tak, že do vdavek svých od nevlastních bratrů měly požívati alimentace po 300 tolařích ročně, a kdyby se vdaly, měly od bratrů dostati po 5000 tolařích věna a po 1000 tolařích na výbavu. Sama paní Benigna měla po prvním muži hojné věno. Byla sličná, laskavá i zbožná. Starší její bratr pan Ladislav z Lobkovic, pán na Rybníku ve Slezích, na Šternšteině ve Falcku, na

---

[227]) Jan Böhm byl rodák chrudimský. Byl skoro 18 let administratorem na všech patronátních (Thurn Texisských) beneficiích, jen ne v Luži. Do Luže přišel 1829 již sestaralý. Byl operován na noze, trpěl mnoho (měl ji otevřenou) těžko chodil na Chlumek, proto odešel r. 1833 jako kaplan do pense. Bydlil v Luži do r. 1841, kdy odstěhoval se k přátelům do Chrudimě, kdež zemřel. Byl veliký a za mlada velmi hezký muž, společenský a miláčkem rychmburského ředitele Frant. Čapka. V administracích pozbyl 6000 zl., jež měl po rodičích.

[228]) Václav Weinert kaplanoval v Luži od prosince 1833 až do 20. srpna 1840, kdy stal se vojenským kaplanem u pluku prince savojského (dragounův) v Repsu v Sedmihradsku. Zemřel ve válce r. 1849. Před theologií studoval filosofii.

*) Srv. „Sborník Hist. kroužku“ IV., str. 247 a 248 a V. 59 60. Red.

Kamenici v Čechách a později též na Holešově Moravském, byl velitelem gardy trabantů u císařského dvora v Praze: mladší Zdeněk Vojtěch z Lobkovic na Chlumci, Jistebnici a později na Roudnici, stal se r. 1599 nejvyšším kancléřem království Českého. Její sestra Anna se provdala r. 1598 za pana Jiřího z Oprštorfu na Glogůvku a Cerekvici ve Slezích, jiná sestra, Zbyňka, za muže vzala českého pána Heralta Libšteinského z Kolovrat na Janovičkách, a třetí, Kateřina, vdala se za pana Fridricha z Oprštorfu na Častolovicích a Týništi.

Spříznil se tudíž pan Kavka s pány, kteří horlivosti ve víře katolické obzvláště vynikali, jimž tehdy v Čechách od podobojích dáváno bylo jméno Římanů, na rozdíl od oněch pánů katolických, kteří jako Adam z Valdšteina, Adam ze Šternberka a jiní pro svatý pokoj nebyli proti tomu, aby stavům strany podobojí byla dána svoboda české konfessí. Pan Kavka za krátko podlehl vlivu své manželky a jejího příbuzenstva. Přistoupil ke straně katolické a liboval si v řádech církve římské. V takovém smýšlení utvrdila jej *pouť k Matce Boží Lauretanské* ve Vlašich, kamž se vydal s choti svou asi r. 1601. Vrátil se odtud jako bojovný katolik, a zdá se, jakoby v svatém Loretě učinil slib, který váže každého člena Marianské družiny: rozmáhati poctu Matky Boží ze vší síly své.

Již r. 1602 podnikl pracné dílo *obnovy katolického náboženství na svém panství Brúmovském*. Byl na Moravě stav katolické církve tak neutěšený jako v Čechách; udržela se hlavně na statcích biskupův olomúckých, tedy na Mohelnici a Mírově, na Výškově, Kroměříži, Kelči a Hukvaldě, poněkud i na jiných statcích duchovenských. Ve šlechtě bylo málo katolikův, a statky jejich měly obyvatelstvo akatolické nejrůznějších barev. Měl též pan Kavka ve svých snahách reformátorských málo předchůdců. Takovými byli r. 1593 Adam z Ditrichsteina na Niklšpurku, pan Ladslav Berka z Dubé na Velkém Meziříčí a Jaroslavicích, páni Haugvicové na Linhartovech, Rokytnici a Králicích, r. 1601 pan Emerik Dóczy na Vyzovicích.

Pan Kavka měl na Brúmovsku poddané, kteří venkoncem byli akatolici, vyznavači nauky Kalvinovy, jimž přisluhovali dva městští správcové duchovní, v Brúmově a Vlachovicích, i kazatelé při dvou vesnických kostelích farních. V jedné vsi byl i bratrský sbor, a při něm kněz bratrský. Však takový stav zvrátil pan Kavka brzy po svém návratu z pouti loretanské. Okolnosti zdály se mu býti příznivy, neboť r. 1602 prohlášen byl mandat císaře Rudolfa II., kterým zakázány byly všecky bohoslužby nekatolické, zvláště sbory bratrské, zemským hejtmanem moravským byl jmenován horlivý katolík Ladslav Berka z Dubé. Tedy pan Kavka neohlížeje se na nenávist, která u většiny stavů moravských z toho mu vzroste, vypověděl všecky nekatolické duchovní ze svých gruntů. Odešli bez odporu; jen bratrský kněz nechtěl ustoupiti po dobrém, leda by ho za vlasy vyvléci chtěli; ale vida, že panští zřízenci jdou již na něj, ustoupil z bratrského domu a odešel. Současně jednal pan Kavka s rektorem jesuitův olomúckých o vyslání *missionářů* na Brúmov.

Přišel tedy v létě 1602 z Olomúce jeden pater s jedním klerikem na missii: pan Kavka je uvedl do kostela brúmovského

a shledal tu svatyni, před léty katolickou, v takovém stavu, že to vzbudilo jeho nevoli, na rychlo dal chrám opraviti a opatřiti odznaky katolickými; potom svolal lid městský na kázání, v němž kněz-missionář všemu shromáždění vysvětloval, jak opatřen má býti chrám, aby nazýván býti mohl chrámem Božím; po kázání vykonal usmíření chrámu a kropil svěcenou vodou, sám pan Kavka nesl kropenici vedle něho. Po té následovala mše svatá s chvalozpěvem sv. Ambrože za zvuku trub. Lid byl z toho všeho hluboce dojat a při rozchodu pochvaloval si tu změnu bohoslužby. Tutéž změnu provedl pan Kavka v kostele ve Vlachovicích a v obou farních kostelích vesnických. Sborový dům bratrský v nejmenované vesnici své, poněvadž tam lid i bez kněze hromadně docházel a ze svých kancionálů zpíval, dal pan Kavka úplně rozebrati, a po čase tam zbudoval novou katolickou svatyni.

V Brúmově a Vlachovicích kázal střídavě pater missionář, kdežto jeho tovaryš klerik chodil po vesnicích a vyučoval katechismu. Lid byl povolný, k přijetí nauk víry katolické dosti ochotný, a nedoslýcháme o nějakém patrném odporu; poněvadž missie z Olomúce po celou řadu let byla nepřetržitá, měl pan Kavka potěšení, že do konce příštího roku 1603 bylo na všem panství Brúmovském 2080 konvertitů, zajisté již většina obyvatel. Ale na jejich ve víře ustálení bylo mnoho ještě práce třeba. Nejdříve bylo potřebí stálé duchovní správy; poněvadž olomúcký biskup kardinál Ditrichštein strádal nedostatkem duchovenstva, uplynulo osm roků, nežli pan Kavka mohl dostati faráře do Brúmova, do Vlachovic a ke třem vesnickým kostelům. Dále bylo panu Kavkovi přihlížeti *k nápravě školství.* Brúmovský kantor stal se katolikem, a proto byl ponechán na svém místě; do Vlachovic byl povolán kantor katolický. Obě budovy školní byly zlé a na shrknutí, ale pan Kavka dal je zbourati a vystavěl nové školní domy. Dítky z města a vesnic chodily do školy posud jen v zimě; v létě se nevyučovalo, tedy pan Kavka dal ze svých poddaných shledati deset sirotků k učení způsobilých, opatřil je na své vlastní útraty bytem ve škole, stravou i šatstvem; odtud vyučovali kantoři v Brúmově a Vlachovicích celý rok a zvláště cvičili žáky ve zpěvu kostelním na zvelebení služeb Božích. Těch sirotků pak přibývalo, tak že měl pan Kavka za málo let těch alumnů již 25 na svém chlebě. Hlavní věci při tom bylo, že netoliko ti sirotci, ale všecky školní děti, pacholátka i děvčátka, dokonale se naučili katechismu Kanisiovu i krásným písním kostelním dle obdoby církevní na čas adventní, vánoční, postní a velikonoční i na svátky Marianské.

Konšelům v městech dal pan Kavka naučení, aby dobrým příkladem předcházeli měšťany v úctě k duchovním správcům, v řádném docházení na služby Boží; dále aby nepřijímali nikoho do města za měšťana neb obyvatele, leč by se vykázal jistým kundšaftem, že jest poctivě zrozený, zachovalý a dobře katolický. Však lid na Brúmovsku brzy zvykal řádům katolickým. Odvykl si míti úctu kříže a svatých obrazů za pohanství. Obnoveny byly církevní průvody s velebnou svátostí v den vzkříšení Páně a na den Božího těla, průvody na veliký pátek a dni křížové, a pan Kavka sám se jich vždy účastnil s paní svou Benignou, s dítkami i služebnictvem. Uvedl do Brúmova obyčej, který poznal na své pouti do Vlach:

když kněz nesl nejsvětější svátost k nemocnému, provázeli jej čtyři muži, nesouce hořící pochodně a prozpěvujíce.

Po novém osazení vesnických far vyšlo na jevo, že v odlehlejších pohorských vesnicích vždy ještě se tají nemálo sedláků nekatolických. Pan Kavka nenechal jich tak, ale volal z Olomúce missionáře. R. 1607 přivedl jich pater Linhart Klašovický Slovák 52 do lůna církve, a ještě r. 1611 tu pracoval od velkonoc do podzimku. Tehdáž zvěděl pan Kavka, že i na svém zámku má v služebnictvu lidi ve víře pochybné, tak že i zde byla pod svícnem tma, a proto musil i na zámku pater Klašovický pilně pracovati a napomínati, aby každý na noc zpytoval své svědomí.

Však i dále zasáhla činnost pana Kavky. Přítel jeho pan Vilém Zoubek ze Zdětína provozoval na svých statcích Zdounkách, Moštěnicích a Habrovanech katolickou reformaci, a v Habrovanech zavřel sbor bratří Habrovanských. Zemřel r. 1608; jediné jeho dcerušky se ujal pan Kavka jako zřízený poručník a r. 1611 tam poslal patera Klašovického, který tu dokonal dílo katolické reformy, a pak sem byl uveden farář.

Pan Kavka byl z míry dobročinný. Vždy jednoho dne v měsíci zval k sobě 100 chudých ze svého panství a štědře je hostil, aby se poměli dobře. R. 1612 putoval s rodinou svou k Matce Boží na Jasnou horu v Častochově v dalekém Polsku, a když vrátil se z pouti, uspořádal mimořádnou hostinu pro 70 chudých. Jesuitům olomúckým byl dobrodějným přítelem vedle švekruše své paní Anny Oppersdorfové z Lobkovic na Glogůvku slezském, vedle kardinála Ditrichšteina, pana Zoubka a pánů Haugvicův; dával jim co rok 200—300 tolarů.

Pan Kavka vedl pro svůj dům jen takový náklad, jak toho žádala vážnost jeho stavu. Ale zbytečných požitků nebyl milovný, spíše si liboval ve stravě postní, a rád se oddával duchovnímu rozjímání. Tato jeho náchylnost vedla jej k přízni k řeholi kapucínské. A když svat jeho, pan kancléř Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic, se svou chotí Polexinou z Pernšteina r. 1615 založil v Roudnici klášter kapucínský, tu i pan Kavka střádal peníze, aby kapucínům zbudoval a nadal klášter v Olomúci. Základní kámen položil kardinal Dietrichštein v máji r. 1618. (Dokončení.)

Dodatek II. k Pozůstatkům desk zemských od J. Emlera.

Podává **Fr. Štědrý.**

(Dokončení.)

B 2. (1357 14. juli). — Dominus Rudolphus dux Saxonie dedit pro ecclesia sancti Viti in castro pragensi hereditatem suam in Przilep dictam Noua villa curiam arature cum agris siluis pratis etc. et omni libertate. (XXV. 48. arch. kapit.)

B 6. 1357 12. maji. — Jindřich řečený Krabice z Waytmille p. s. p. ú. pr., že na dědictví svým na Žluticích, což tu má, paní Žofie, manželce své, $2^1/_2$ sta kop gr. věnoval a jmenem věna ukázal a z těch dědin k milostivé věnné zástavě v svrchupsaných penězích postoupil. Stalo se v pátek po sv. Stanislavu letha ꝑ IIIᶜ LVI. (má státi VII.) (Strahov VIII. E. 6. čes.)

B 10. (1357) — Przedwogius decanus Pragensis ... (XXV. 92. arch. kap.)

B 16. 1357. — Henzlinus de Praga vendidit Arnesto archiepiscopo pragensi .. uniuersitatis Pragensis in Poczrniczich curiam arature et municionem cum VIII laneis hereditatis et in Trczauss villam cum agris, pratis, piscinis censibus etc. pro CLXXX. sexg. doctoribus et magistris legentibus in studio. (XXV. 92. arch. kapit.; lepší čtení než u Emlera.)

C 13. (1357) m. Junio. — Dominus Bohuslaus prepositus Lithomericzensis et Smilo cum fratribus suis de Pardubicz p. s., quod hereditatem suam XXXVI sexg. gr. in Radossowiczich villa cum agris etc. dederunt ad altare s. Anne, in Ohar pragen(!) in ecclesia pragensi in castro pragensi. (Ista villa est versus Zbrasslawicz.) (XXV. 48. arch. kapit.)

E 10. (1358) — Dominus Johannes Pauli canonicus pragensis ... (v. Emler I. 422. Tento zápis nejspíš patří sem. (XXV. 92. arch. kapit.)

E 14. (1358) — Sbinko cum uxore sua Elsska de Pomyenicz vendidit septem sexag. gr. census annui in hereditatibus, municione curia arature in Pomyeniczich VIII° curias rusticales ... ministro et altariste altaris beate Marie niuis in ecclessia pragensi et domino Frenczlino pro sua persona (sed ipse dedit postea ecclesie.) (XXV. 327. arch. kap.)

F 5. 6. (1358) — Purkardus comes purgrauius Magdeburgensis dedit capelle s. Anne in villa [Zaboklik undecim sexag. cum duobus grosiss et in villa] Radossowicz unam sexg. census in curiis rusticalibus cum pleno dominio. (XXV. 48. arch. kapit.)

F 15. (1358) — Dominus Plichta de Mssen scolasticus pragensis dedit XVIIII sexg. cum XXX gr. census annui in villa Donin pro altario s. Vrbani in ecclesia pragensi cum judicio et pleno dominio. (XXV. 48. kap. arch.)

F 17. (1358) — Frydlinus Polonus de Praga vendidit in Zalessanech curiam arature totum quicquid ibi habuit archiepiscopo pragensi domino. (XXV. 48. kap. arch.)

H 16. (1359) — Przedwogius decanus pragensis uniuerunt se ... (XXV. 92. arch. kapit.)

K 2. (1359) — Arnestus archiepiscopus Pragensis, Smil et fratres de Pardubicz uniuerunt se etc. (XXV. 92. arch. kapit.)

K 20. (1359) — Plichta scolasticus pragensis ... (XXV. 92. kap. arch.)

M 14. (1360) — Cztibor Hrobnik de castro pragensi ... (XXV. 92. kapit. arch.)

N 3. (1360) — Dominus Zauissius canonicus Pragensis ... (XXV. 92. kapit. arch.)

P 16. (1361) — Arnestus archiepiscopus Pragensis, fundacio hospitalis in Kamenicz. Consensus. (XXV. 92. arch. kapit.)

Q 16. (1361) — Wratiwogius decanus dedit altari s. Anthonii in ... (XXV. 92. arch. kapit.)

R 7. (1361) — Dietrzich presbyter dictus Zele domino Andree in Uniessowicz. (XXV. 92. kap. arch.)

I. Dačic.

A 3. (1361) — Vlricus de Zakray vendidit Habardo canonico

[illegible] cum curiis rusticalibus. [illegible]

[illegible] — [illegible] de Trzebiwlicz vendidit [illegible] (XXV. 93. arch. kapit.)

[illegible] — [illegible] pragensis cum capitulo [illegible] Rpetech XX curias rusticales [illegible] (XXV. 50. arch. kapit.)

[illegible] — [illegible] Skal p. s. p. ú. př., že [illegible] s poplužím a dvory kmetci [illegible] Waytmille a jeho dědicům [illegible] a jemu toho dědictví dědicky [illegible] Stalo se letha MCCCLXIIII v pon[illegible] (Strahov VIII. E. 6 čes.)

[illegible] — [illegible] z Slivence p. s. p. ú. pr., [illegible] s poplužím, s dědinami. [illegible] což k tomu přísluší. [illegible] Krabicovi z Waytmille a [illegible] zaplacených a jemu toho [illegible] Stalo se v patek po sv. Bartoloměji [illegible] (Strahov VIII. E. 6 čes.)

II. [illegible]

[illegible] — Anna relicta Herbordi de Yanowicz vendidit [illegible] in Kossowicz IIII curias rusticales) XXV. 51. [illegible]

[illegible] — Rynhart de Stupna p. e. etc., quod hereditatem [illegible] Wrbiczy villam integram prope Rakownik, in qua sunt [illegible] sexg. census annui, vendidit preposito decano et toti capitulo [illegible] in castro pragensi et eorum successoribus pro [illegible] sexg. gr. XXV. 51. kap. arch.)

[illegible] — Yessko dictus Polkaciuis Pragensis vendidit in hereditate sua in Wssestud quatuor curias rusticales, que soluunt [illegible] sexag. census annui cum agris, rubeto etc. decano et capitulo capelle regie [illegible] in castro pragensi. (XXV. 94. kap. arch. v. Emler I. 434.)

[illegible] — Habardus et Plichta et Habess fratres de Zi[illegible] vendiderunt hereditatem ipsorum in Wrben undecim sexg. gr. census annui in sex curiis rusticalibus domino Buzkoni canonico et sacriste in ecclesia pragensi. (XXV. 51. kap. arch.)

I 27 (1368) — Hinko de Sstipoklas vendidit altariste Pragensi in Sobieticz curiam arature. (XXV. 94. kap it. arch.)

M 6. (1369) — Paulus de Gensstein etc. vendidit dominis altaristis pragen. pro usu panum V sexag gr. in hereditate sua [illegible] in tota villa, quidquid ibi habet, census nudi et perpetui pro XLVIII sexg. (XXV. 51. kap. arch.; v. Emler I. 436.)

M 8. (1369) — Jindřich syn Rzechnův ze Slivna p . . . . že dědictví své Slivno tvrz dvůr poplužní s poplužím, což tu má, prodal panu Petrovi z Waytmille řečenému Krabice a jeho dědicům za to XL kop gr. úplně zaplacených a jemu toho dědictví dědicky postoupil. Zpraviti má jakž forma. Stalo se letha M III^C LXXVIII (recte 1369) v sobotu po sv. Vitu. (Strahov VIII. E 6. čes.)

N 27. (1370) — Albertus episcopus Narratensis dedit in Lisolay curiam arature mansionariis in choro beate Marie virginis (XXV. 51. kap. arch.)

I. Ulrici

(1370-5) A 1. (1370) — Bussko de Kokowicz vendidit canonicis eccl. prag. . . . (Emler I. 439 má Kolowicz.) (XXV. 95. arch. kap.)

A 22. (1370? 1?) — Wratiwogius decanus pragensis etc. monasterio Zaczen. dederunt . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

A 23. (1370?) — Mathias de Turri intabulauit dd. prebendatis s. Georgii in castro pragensi Dubrawicz . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

B 10. (1371) — Bussko canonicus pragensis dedit Daliborio etc. (XXV. 95. arch. kapit.)

B 29. (1371) — Dominus Petrus venerabilis in Christo pater episcopus Litomyslensis pro episcopo Lithomysl. emit undecim sexag. in Zabiehlicz. (XXV. 95. arch. kapit.)

C 30. (1371) — Stephanus canonicus eccl. pragensis etc. Benessio de Dworzecz . . . (XXV. 95. arch. kapit,)

D 18. (1371) — Wenceslaus de Vgezd et Otik dederunt . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

E 8. (1371) — Johannes archiepiscopus pragen. dedit altario s. Erhardi et Otilie XXII sexg. in villa Biskowicz. (XXV. 53. arch. kapit.; v. Emler I. 440.)

F 25. (1371? 2?) — Yessko de Kopetczie vendidit decano et capitulo pragensi in Kopetczie curiam liberam. (XXV. 53. arch. kapit.; v. Emler I. 441.)

J 13. (1372) — Wratiwogius decanus pragensis cum Chotiborio penitenciario cessit in Czista villam integram et in Krzekowicz curias rusticales. (Processus est factus propter disbrigacionem ville Czista cum judicio ipsius ville, quod locatum est in jus emphiteuticum cum curiis rusticalibus cum agris montibus, vallibus, siluis nemoribus, rubetis, pratis, pascuis, piscinis piscatoribus, aquis aquarumve decursibus, duobus molendinis, venacionibus, aucupacionibus, viis semitis et signanter cum omnibus juribus, censibus, redditibus, alimentacionibus, utilitatibus, emolumentis ad ipsam villam Czista pertinentibus que nunc sunt vel fieri possunt in futurum, in quibuscumque rebus consistant cum jure patronatus ibidem in Czista quinque votis eiusdem juris patronatus ecclesie. Item in villa Krzekowicz duos rusticos VI strichones cum medio censuantes LVIII gr. census. (XXV. 53. arch. kapit.)

K 17. (1372) — Karolus indulsit capelle . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

L 8. (1373) — Katharina de Zacz vendidit Milicio et capelle in Jerusalem . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

N 19. (1374) — Puta archidiaconus prag. etc. vendiderunt Henkoni pro priuata persona . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

N 19. (1374) — Paulus de Yenczensstein vendidit hospitali in Hradczano in Kroczihlaw XIIII sexg. gr. cum curiis rusticalibus, tabernam cum agris pratis etc. pro CLXVIII sexg. (Ibidem 53.; v. Emler I. 444.)

N 19. (1374) — Pesslinus de Melnik vendidit hospitali in Hradczano s. Anthonii et Elizabeth in Hostiwicz curiam cum duabus araturis et duobus subsidibus et cum Walow et omni libertate ad ea pertinente pro CCC sexg. minus XV gross. (Ibidem; v. Emler I. 444.)

N 19. (1374) — Neplach de Ostrowa vendidit hospitali s. Anthonii in Hradczano in Wsseliss XVI sexg. et XV gr. census annui cum curiis rusticalibus. (Ibidem.)

O 13. (1374) — Beness de Krabicze (!) vendidit hospitali in Hradczano in Wsseliss decem sexg. gr. census cum curiis rusticalibus pro CXX sexg. (XXV. 53. arch. kapit.)

P 2. (1374) — Przibik de Kunraticz etc. vendidit Johanni preposito etc. (XXV. 95. arch. kapit.)

P 27. (1374?) — Kuness de Chotieticz vendidit Przibikoni archidiacono Horssow. ad tempora vite sue... (XXV. 95. arch. kapit.)

Q 23. (1375) — Wilem de Erkerzicz etc. debent exbrigare archiepiscopo pragensi . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

II. Ulrici.

A 16. (1375) — Frenczlinus Donati vendidit Wenceslao altariste s. Johannis baptiste in ecclesia pragensi in Zagezdecz tribus curiis rusticalibus in Hostuny IIII. curias rusticales et duabus tabernis XII sexg. census annui nudi. (XXV. 55. arch. kap.)

A 17. (1375) — Vla Zilwerczeiger vendidit Schi decano... (XXV. 96. arch. kapit.)

A 23. (1375) — Alsso de Oticz vendidit Johanni archiepiscopo... (XXV. 96. arch. kapit.)

C 14. (1376) — Herzmannus de Jerznie vendidit Vlrico preposito . . . (XXV. 96. arch. kapit.)

C 18. (1376) — Vla Zilwerczeiger vendidit Johanni decano... (XXV. 96. arch. kapit.)

C 25. (1376) — Margaretha relicta Johlini (Rothleb) vendidit capelle regie in Mirossowicz prope Ratay, medium laneum in Chlum cum area et curia censuali. (XXV. 35. kapit. arch.; v. Emler I. 450.)

D 19. (1376) — Sdislaus de Hossticz vendidit domino Johanni archiepiscopo . . . (XXV. 96. arch. kapit.)

E 4. (1376) — Hassko de Czetnie vendidit archiepiscopo pro priuata persona . . . (XYV. 95. arch. kapit.

G 3. (1377) — Johannes archiepiscopus pragensis vendidit hospitali s. Anthonii sex sexg. census nudi in Brazdim Magno sed transtulit postea ad Hossticz in libro Procopii O 30. (XXV. 55. arch. kapit.; v. Emler I. 450.)

G 7. (1377) — Stephanus de Strzmelicz etc. vendidit Petro presbytero . . . (XXV. 96. arch. kapit.)

K 9. (1377?) — Johannes archiepiscopus pragensis dedit Smiloni . . . (XXV. 96. arch. kapit.)

L 8. (1377) — Macharias sacrista ecclesiae pragensis — Michal — permutauerunt . . . (XXV. 96. arch. kapit.; v. Emler I. 453. 1378 5 septembr.)

M 3. (1378 9.—12. června) — Oneš ze Slivna p. etc. že dědictví své Slivno velké a dvory kmetci s platem prodal Petrovi, Janovi a Benešovi bratřím z Waytmille a jich dědicům za tři sta kop gr. úplně zaplacených a jim toho dědictví dědicky postoupil. Zpraviti má jakž forma. Stalo se letha M° III° LXXVIII v suchých dnech letničných. (Strahov VIII. E 6. čes.)

M 14. (1378) — Genczo (nad tím Yessko) de Ugezdcze officialis ecclesíe pragensis vendidit Smiloni presbytero . . . (XXV. 95. arch. kapit.)

M 19. (1378) — Nicolaus de Martinyewsy vendidit alteram mediam sexag. census annui in hereditatibus Michkonis de Quilicz in curia arature, agris, pratis et omni libertate, Johanni tumbario s. Adalberti, Johanni s. Felicis et Aucti, Mauricio sancte Sapiencie, Johanni s. Allexii, Johanni s. Margarethe, Paulo s. Bernardi, Conrado s. Erasmi altaristis in ecclesia pragensi. (XXV. 55. arch. kapit.)

N 3. (1378) — Elizabeth (Romanorum) imperatrix dedit altari s. Wenceslai ad caput in castro pragensi villam Mirotin prope Destny Radun teutonicalem integram absque curia arature, quam habet Wissata ibidem. (XXV. 55. kapit. arch.; v. Emler I. 453.)

N 13. (1378) — Genecz de Zidowicz p. e. etc., quod hereditatem suam in Zidowicz curiam arature cum agris et omni libertate ad eam pertinente et XII curias rusticales soluentibus (sic) XVIII$^{1}/_{2}$ sexag. census annui similiter cum agris et omni libertate ad eas pertinente vendidit quatuor sexag. census annui nudi et perpetui dominis Cunssoni altariste s. Gotthardi etc. pro XLVII sexag. gr. (Isti postea dederunt altari s. Gotthardi I. Procopii N 6.) (XXV. 55. arch. kapit.)

O 28. (1378) — Yessko de Czrnielowa vendidit Paulo prag.... (XXV. 96. arch. kapit.)

S 6. (1379) — Smil de Wlkawie vendidit domino Johanni archiepiscopo . . . (XXV. 96. arch. kapit.)

T 16. (1379?) — Jaclinus altarista dictus de Noua Catholica dedit monasterio Spiritus sancti . . . (XXV. 96. arch. kapit.; v. Emler I. 459.)

I. Prokopovy.

A 12. (1380) — Kunka de Wrchlawcze vendidit domum Henrico preposito ecclesie in Tusskow. (XXV. 97. arch. kapit.)

A 9 (1380) — Johannes vicarius Polkonis de castro pragensi vendidit Alberto . . . (XXV. 97. arch. kapit.)

D 4. (1380) — Jan de Brloh vendidit Petro preposito pragensi in Vgezdczy tres curias rusticales cum censu . . . (XXV. 57. arch. kapit.; v. Emler I. 466.)

H 4. (1381) — Clara Freibergeri de Praga vendidit altari beate Virginis . . . (XXV. 97. arch. kapit.)

H 16. (1381) — Johannes cantor Pragensis vendidit Przibislao . . . (XXV. 97. arch. kapit.)

J 1. (1381) — Johannes presbyter de Malikowicz vendidit domino Wenceslao archidiacono . . . (XXV. 97. arch. kapit.)

J 3. 1383 27. června. *Juxta*, — Zachař a Šlajbor bratří Krabicové z Waytmille p. etc. že sú vzali od Vitka otce svého díly své otcovské a dědické na Bořci a Slivně. Stalo se letha M^{o} III^{C} LXXXIII° v sobotu po sv. Janu. (Strahov VIII. E 6. čes.)

J 13. (1381) — Przibico decanus Pragensis vendidit altari s. Anne in Radossowicz quinque sexag. in laneo, quem tenet judex ibidem jure emphiteutico alias purgrechtniem prawem cum tribus subsidibus et tribus molendinis et agris etc. (XXV. 57. arch. kapit.)

J 18. (1381) — Albertus de Kolowrath vendidit Hinkoni preposito. (XXV. 97. arch. kapit.)

N 6. (1382) — Smilo presbyter et Petrus vendunt altari s. Gothardi in castro Pragensi in Zidowicz in curia arature scilicet

Genissonis de Zidowicz et in XV curiis rusticalibus census nudus quatuor sexg. gr. (XXV. 57. arch. kapit.; v. Emler I. 472.)

O 30. (1382) — Johannes archiepiscopus Pragensis censum hospitalem transtulit sex sexag. gr. census de Brazdim super heredidates Dluhomilonis in Hossticz villam integram et detur. Non solutus potest se intromittere de bonis illis cum camerario. (XXV. 57. arch. kapit.; v. Emler I. 475.)

T 14. (1383) — Item a. d. 1383 die sabbathi domini terre in absencia regis pleno judicio aulico presidentes constituerunt et Burchardus a Janowicz dominorum potaz proposuit „quod priorissa et monasterium s. Anne alias s. Laurentii in urbe Veteri Pragensi post Kerussium quondam olitorem octo sing. gr. prag. census annui in villa Zahorzicze jure hereditauerit et super id virgines et abatissa officialibus dedit scriptum. (Berghauer Protomartyr I. 367.: Emler I. 479 stručně.)

T 25. (1383) — Georgius de suburbio pragensi dedit altari s. Johannis et Mathie in Osussin XI sexg. gr. census annui ibidem in curiis rusticalibus. (XXV. 57. arch. kapit.; v. Emler I. 479.)

I. Václavovy.

B 3. (1384) — Johannes de Rozmberg vendidit preposito OO. SS. in Samssin villam integram . . . (XXV. 98. arch. kapit.; v. Emler I. 498.)

B 25. (1384) — Hinko de Mislowicz vendidit decano Boleslawensi . . . (XXV. 98. arch. kapit.)

C 15. (1384) — Johannes presbyter de Bylan canonicus . . . (XXV. 98. arch. kapit.)

E 18. (1384) — Petrus mansionarius pragensis defendit . . . (XXV. 98. arch. kapit.)

F 28. (1385) — Johannes mansionarius de castro pragensi vendidit Jesskoni . . . (XXV. 98. kapit. arch.)

G 28. (1385) — Przibislaus archidiaconus Horssouien. vendidit decano et capitulo pragensi pro lampade in capella s. Sigismundi ad sepulcrum quatuor sexag. et duos pullos super duos laicos, qui nunc sunt applicati in Holissowicz prope ortum ferarum. (XXV. 59. arch. kapit.; v. Emler I. 505.)

H 11. (1385) — Johannes archiepiscopus pragensis priuilegium.. (XXV. 98. arch. kapit.)

H 11. (1385) — Urbanus apostolicus — priuilegium. — (XXV. 98. arch. kapit.)

K 4. (1386?) — Albertus et Sdenco de Sternberg vendiderunt altari s. Wenceslai in Radliczych villam integram. (XXV. 59. arch. kapit.; v. Emler I. 507.)

K 5. (1386) — Smilo sacristanus pragensis vendidit Henrico de Noua Domo in Radun . . . (XXV. 98. arch. kapit.)

L 5. (1386) — Albertus et Sdenco de Sternberg vendiderunt canonicis pragen. in Barchowicz VII$^1/_2$ sexag. IIII gr. census cum curiis rusticalibus et subsidibus. (XXV. 59. arch, kapit.; v. Emler I. 508.)

N 19. (1386) — Bernardus de Sedlisst vendidit capitulo OO. SS. in Sedlisstie mediam curiam arature . . . (XXV. 98. arch. kapit.; v. Emler I. 512.)

O 28. (1387) — Procopius Bohuslai de Praga vendidit altari s. Felicis . . . (XXV. 98. arch. kapit.; v. Emler I. 512.)

V 27. (1388) — Johannes prepositus OO. SS. vendidit Benessio . . . (XXV. 98. arch. kapit.)

V 20. (1388) — Vitko de Tussek vendidit ecclesie pragensi et capitulo in Tusscziech omnes curias rusticales, quantum ibi habet . . . (XXV. 59. arch. kapit.)

V 18. (1388) — Zacharias de Winarzecz vendidit capitulo ecclesie pragensis in Tuhan villam integram . . . (XXV. 59. arch. kapit.; v. Emler I. 520.)

II. Václavovy.

C 7. (1389) — Jaroslaus de Litnye vendidit ecclesie et canonicis in Karelsstein in Mieninecz quatuor sexag. gr. in curiis rusticalibus . . . (XXV. 99. arch. kapit.)

D 28. (1390) — Petrus Bratross de Dubniczie p. e. c. b. pr., quod super heredidates suas in Dubrawiczka toto quidquid ibi habet etc. dominum Wenceslaum dictum Radecz s. Apollinaris ecclesie decanum in veram suscepit unionem ita quod factus est cum eo verus unitor seu hromadnyk omnium premissorum. (XVI. kodex kapit. arch.)

G 28. (1390 m. decembri) — Stephanus de Opoczna vendidit hereditatem suam in Czanka et Mokry (psáno nahoře) villam integram cum curia arature, cum molendino et flumine pratis etc. census LX sexag. (XXV. 61. arch. kapit.)

J 17. (1391) — Petr z Slivna jinak z Waytmille přiznal se před panem králem Václavem, že jest přijal na spolek Vlachnika Krabici z Waytmile mistokancléře pana krále totiž na Košátky, Slivno malé i veliké, Zlunovice, Sedlec, Konětopy, Kosořice, Boreč Malý i Veliký a Všelisy tak že sú učiněni spolupraví společníci. Stalo se letha MIII^{C} LXXX (!) v středu po sv. Kateřině. (Strahov VIII. E 6. čes.)

I. Mikulášovy.

A 21. (1392) — Margaretha de Dolan vendidit Nicolao canonico in Dolankow pro priuata persona . . . (XXV.100. arch. kapit.)

C 27. (1392) — Katherina de Sulewicz vendidit Petro presbytero . . . (XXV. 100. arch. kapit.)

D 8. (1392) — Procopius de Zwolinyewsy vendidit Wenceslao altariste s. Marie Magdalene in nouo choro pragensi unam sexag. census nudi et perpetui in Zwolinyewes et hoc cum reempcione eiusdem census in aliis hereditatibus . . . (XXV. 62. arch. kapit.: v. Emler I. 548.)

L 8. (1394) — Georgius de Unhosst vendidit quinque sexag. census nudi in Luka, Podluczie et Zbozie villis etc. precentori chori beate virginis et mansionariis . . . (XXV. 62. arch. kapit.)

N 2 (1394) — Yessko de Czeradicz vendidit Martino precentori et mansionariis ecclesie pragensis in Quiliczich quinque sexg. census cum curiis rusticalibus. (XXV. 62. arch. kapit.; v. Emler I. 554.)

N 2 (1394) — Jarko de Solan et Martinus precentor permutauerunt — pro mansionariis cesserunt due sexg. X gr. cum duabus curiis rustic. (Ibidem; v. Emler I. 554.)

P 4. (1395) m. marcio. — Wenceslaus dei gracia Romanorum etc. literam ministrorum ecclesie pragen. a Radecz super partem ville dicte Dubrawiczka census videlicet IX sexag. (XXV.61. arch. kapit.)

R 2. (1395 m. octobr.) — Jan dictus Kobyla vendidit Stankoni altariste ecclesie pragensis in Zehrowiczych tres sexag. census annui cum curiis rusticalibus et XII pullis. (XXV. 62. arch. kapit.)

R 3. (1395 m. octobr.) — Jan de Samssiny dictus Borzita vendidit quatuor sexag. census nudi in Chygiczych, duas sexag. census nudi precentori et mansionariis in ecclesia pragensi. (XXV. 62. arch. kapit.)

S. 27. (1396) — Nicolaus de Zebnicz vicenotarius tabularum vendidit duas sexag. in Orzechu census nudi super curiam arature curiis rusticalibus cum censu, quem habuit in heredatibus Niklino altario s. Marie Magdalene sub pauimento in choro Pragensi (in I. Stephani L. 26 translatum). (XXV. 62. arch. kapit.; v. Emler I. 562.)

II. Mikulášovy.

K 1. (1398) — Mladota de Radowesycz et de Niemczicz vendidit decano in castro pragensi in Chwatlina superiori curias rusticales solventes sex sexag. gr. census minus septem gr.

K 1. Wenceslaus rex indulget ecclesie pragensi priuilegium consensus regii super eumdem censum. (XXV. 64. arch. kapit.; v. Emler I. 580.

K 5. (1398?) — Katherina relicta Kunadi dedit altari in ecclesia pragensi s. Hieronymi et XI millium virginum in Bukoli curiam arature, piscinis riuis etc. (XXV. 64. arch. kapit.; v. Emler I. 580.)

K 26. (1399?) — Kuness de Olbramowicz vendidit capitulo pragensi in Turkowiczych curias rusticales solventes quatuor sexag. gr. (XXV. 64. arch. kapit.; v. Emler I. 581.)

Štěpánovy.

A 6. (1400) — Bohuslaus decanus pragensis etc. permutauerunt cum monasterio Scalicensi in Stol molendinum cum censu et dominio et omni libertate pro taberna in Dolen, que quondum fuit capituli cum censibus. (XXV. 67. arch kapit.; v. Emler I. 585.)

A 24. (1400) — Przibiko de Wissoczan vendidit Krzisste hereditatem suam in Wissoczanech curiam arature cum taberna et quinque curiis rusticalibus preter quatuor sexag., que soluuntur altario sancti Luce in ecclesia pragensi. (XXV. 67. arch. kapit.)

A 28. (1400) — Puota de Czastalowicz vendidit capitulo pragensi in Mokry et Czanky rex sexag. cum curiis rusticalibus. (XXV. 66. arch. kapit.; v. Emler I. 586.)

D 12. (1400) — Katharina relicta Kunadi dicti Kaplerz dedit ecclesie pragensi X sexag. in villa Slawossow pro secundo officio predicacionis. Item adjunxit tres sexag. in hereditatibus nobilium Johannis de Zrucz et Nicolai dicti Kolowrath in Zbraslawicz etc. (XXV. 65. arch. kapit.)

E 17. (1400) — Conradus de Czierkwicze vendidit decano et capitulo ecclesie pragensi in Turkowiczich villam integram, curias rusticales etc. solventes nouem sexag. gr. census annui. (XXV. 67. srch. kapit.; . Emler I. 589,)

H 12. (1401) — Procopius de Sobiessin vendidit altari s. Allexii in Vissegrado . . . (XXV. 102. arch. kapit.)

H 14. (1401) — Przech de Zachrasstian vendidit mansionariis

pragensibus in Zadrazanech unam sexag. cum dimidia in curiis rustic. (XXV. 66. arch. kapit.)

H 16. (1401 m. majo) — Humprecht de Tassnowicz vendidit Nicolao altariste s. Hedwigis in ecclesia Wissegradensi in Zwolinyeusy municione etc. XII sexag. gr. census nudi. (XXV. 102. arch. kapit.)

H 22. (1401) — Wenceslaus rex debet Francisco canonico pragensi persolvere . . . (XXV. 102. arch. kapit.)

J 14. 15. (1401) — Niklinus de Orzech vendidit altario presentationis b. Marie in ecclesia pragensi X sexag. in Girzietinye et octo sexag. census in Erweniczy cum curiis rusticalibus. Item in Erwenicz duas sexag. in curiis ructicalibus pro sacristia. (XXV. 66. arch. kapit.)

J 25. (1401) — Paulus Eweruinn de Noua plzna vendidit Martino canonico in Wolewecz duas sexag. cum dimidia et VIII gross. in curiis rusticalibus. (XXV. 65. arch. kapit.)

L 1. (1402) — Niklinus de Orzech vendidit Theodorico altariste ss. Angelorum in ecclesia pragensi in Rziwicz sex sexag. census et in Majori Lipure duas sexag. census cum curiis rustic. (XXV. 66. arch. kapit.; v. Emler I. 597.)

L 16. (1402) — Prziba relicta Johannis de Binicz vendidit altario s. Katharine in ecclesia pragensi in Zbinicz unam sexag. in taberna ibidem cum duobus pullis. (XXV. 66. arch. kapit.; v. Emler I. 598.)

L 26. (1402) — Niklinus de Orzech censum altaris beate Marie Magdalene in ecclesia pragensi transmisit loco quatuor sexag. gr. census in Orzech, pro quibus dedit et vendidit quatuor sexg. census in Swinarzich et in Trzebany. (XXV. 66. arch. kapit.; v. Emler I. 600!)

M 9. (1402) — Wenceslaus de Vgezd vendidit Wenceslao Radecz et Kunssoni plebano pro altari assumpcionis s. Marie sex sexag. census in curiis rustic. (XXV. 65. arch. kapit.; v. Emler I. 600.)

M 9. (1402) — Wenceslaus rex indulsit ecclesie pragensi pro altari assumpcionis Marie emere Wenceslao Radecz sex sexag. census. (Ibidem; v. Emler I. 600.)

M 10. (1402) — Katharina relicta Kunadi dedit pro altari concepcionis in ecclesia pragensi tres sexag. in hereditatibus Zruczich oppido, curiis rusticalibus. Item quatuor sexag. in Bukoli curiis rusticalibus. Item sex sexag. super hereditates Smilonis de Rychenberg in curiis rust. in Rownii. (XXV. 65. arch. kapit.; v. Emler I. 600.)

M 13. (1402) — Sdeslaus de Sternberg vendidit vicariis ecclesie pragensis in Litochowiczych villam integram XVI sexag. minus X gross. (XXV. 66. arch. kapit.; v. Emler I. 601.)

M 12. (1402) — Sdeslaus de Sternberg vendidit domino Wenceslao Radecz et vicariis ecclesie pragensis in Trzemossniczy XXI sexag. census annui in curiis rusticalibus cum pleno dominio. (XXV. 65. areh. kapit.; v. Fmler I. 600.)

M 18. (1402) — Benessius de Slawietin dimisit ad altare s. Blasii in ecclesia pragensi in hereditatibus in Kowarzowiczich. Později připsáno: Item habet ibidem curiam. (XXV. 67. arch. kapit.)

Mauricii.

C 7. (1404 m. Augusto) — Wenceslaus de Vgezda dedit altari ss. Petri et Pauli in ecclesia pragensi in Drzess septem curias rusticales solventes X sexag. gr. census minus II gr. LI pullos. (XXV. 62. arch. kapit.)

D 7. (1404 m. octobr.) — Nicolaus vicenotarius vendidit Martino precentori et collegio mansionariorum in Lubnye quatuor sexag. census cum curiis rusticalibus in Wyssoczanech molendinum cum piscatore soluentem unam sexag. census gr. (XXV. 62. arch. kapit.)

D 7. (1404 m. octobr.) — Nicolaus Mikuless de Wysoczan vendidit eidem Martino precentori et collegio in Krziwanech nouem sexag. gr. census minus XVIII gr. cum curiis rusticalibus. (Ibidem.)

G 8. 1404 20. decembr. — Barones judicio presidentes a. d. 1404 sabbato quatuor temporum adventus: dominus Zbinko archiepiscopus Pragensis, Joannes de Lichtnburg dictus Krussina burgrauius Pragensis, Aless de Dubee et de Drazicz supremus camerarius, Hinko Berka de Honstein supremus judex, Boczko de Podiebrad, protonotarius tabularum, Brzenko de Sswihow curie regalis judex. (Berghauer Protomartyr I. 186.)

N 7. (1405) — Hanuss de Drast vendidit mansionariis ecclesie pragensis septem sexag. gr. census annui nudi et perpetui in Drastech curiis rusticalibus, agris pratis etc. cum consensu regis. (XXV. 62. arch. kapit.)

O 21. (1405 v. 1406) — Paulus senior de Zychowa vendidit domino Johanni pro altario in Lithomierzic . . . (XXV. 103. kapit. arch.; v. Emler II. 21.)

P 6. 7. 1406 6. martii. — Barones judicio presiderunt a. d. 1406 sabato quatuor temporum quadragesime reverendissimus in Christo pater Zbinko archiepiscopus Pragensis, Alsso de Dubee Sskopek, supremus camerarius, Hinko de Honstein supremus judex, Boczko de Podiebrad, protonotarius tabularum terre, Joannes Krussina de Lichtnburg burgrauius Pragensis, Brzenko de Sswihow judex curie regalis. (Berghauer Protomartyr I. 186.)

Rejstřík svěcenců na kněžství legáta sněmu basilejského Filiberta, biskupa kostnického.

Podává **Fr. Štědrý.**

Kodex metropolitního archivu kapitolního XXI. úzkého folia obsahuje na l. 1.—12. řadu svěcených na kněžství v l. 1437—1439 vyš dotčeným legátem[1]) obecného sněmu církevního v Basileji. Podle starého řádu udílela se svěcení na kněžství vždy ve dnech suchých, na bílou sobotu a na sobotu před hodem Božím svatodušním, čehož i Filibert šetřil. Svěcení na podjáhenství, jáhenství a kněžství počítají se k vyšším,

[1]) Kdo tento muž byl, netřeba zde vykládati, poněvadž o něm Palacký ve svých dějinách III. c. na str. 37., 93.; 108., 109., 115., 120., 132., 136., 138., 139., 164., 179., 192., 200., 201., 203., 216., 217., 228., 238., 240., 242., 245., 253., 265., 286., 288., 302., 309. a Tomek v Děj. Prahy VI. 7.—9., 13., 15., 18., 20., 24.—35., 41., 45., 55.—57., 64., 68., 71., 154., 173. a článek v Ottově Sl. Nauč. IX. 200—1. takových zpráv podávají, že důkladnějších na ten čas podati nelze. K těmto dílům budiž tuto prostě poukázáno.

svěcení akolytů k nižším. Tonsura (pleš) jest jako úvod k duchovnímu životu značíc, že ten, kdo se dobrovolně zbavuje ozdoby lidské hlavy, vlasů, pilen býti má větší ozdoby ducha. Někteří z čekatelů stavu kněžského přijali od legáta svátost biřmování, jak nás o tom výslovně pramen náš poučuje.

První svěcení dálo se r. 1437 na bílou sobotu, t. j. 30. března, v kostele sv. Jakuba na Starém městě, který krátce před tím týmž legátem znova byl vysvěcen. Toto opětné vysvěcení ukazuje, že dříve nebylo ho užito k obřadům a úkonům posvátným obecnou církví schváleným. Stalo se to 14. března 1437.[2]) Světil pak téhož dne na akolyty a podjáhny jinochy, jichž řada se podává dle arcijáhenství. Druhé svěcení dálo se v sobotu suchých dnů letních, t. j. v sobotu před svátkem nejsvětější Trojice, tenkrát na 25. května připadající, ve větším kostele pražském, t. j. v chrámě sv. Víta. V témž chrámě konal všecka další svěcení r. 1438 a 1439. Dotčeného dne udílel nižší svěcení a všecka svěcení vyšší. Po třetí světil v sobotu po svátku povýšení sv. kříže dne 21. září a po čtvrté v suchých dnech zimních v sobotu, t. j. 21. prosince. R. 1438 předsevzal první svěcení v sobotu s. d. jarních 8. března, druhé v sobotu po 4. neděli postní 29. března a třetí na bílou sobotu. Poslední svěcení konal r. 1439 na bílou sobotu 4. dubna, krátce před tím, než morem zchvácen zemřel.

Svěcenci pocházeli samozřejmě z arcidiecése Pražské. Ale jsou mezi nimi i tací, kteří byli z diecése Litomyšlské a Olomoucké: Všickni jmenují se jménem křestným a připojuje se jméno otcovo, protože měl k svěcení připuštěn býti jen ten, který byl z lože manželského. Nemanželští potřebovali zvláštního prominutí této překážky.

Rodem Uher byl Vavřinec syn Divišův z Časmaku, správce školy kaple budínské, a Mikuláš syn Volpartův ze Žiliny v diecési Nitranské. Bylit tu zastoupeni též Poláci a to z diecése Poznaňské Mikuláš, syn Michalův ze Šamotule, a Jan, syn Tomášův z Petrova. Z Hnězdenské arcidiecése byl Vojtěch, syn Adamův z Podolína, a z Vladislavské diecése Petr z Břešti syn Vojtěchův. Matěj z Laubzenic byl z diecése Kujavské. Ale i Němci z Chebu, tehdáž k diecési Řezenské náležející, z diecése Pasovské, Rýnsko-Kolínské a Norimberské jsou zde zastoupeni.

Kněží řádoví (religiosi) byli z melitenských (maltézských) v Strakonicích, premonstráti ze Želiva.

Někteří obdrželi svěcení nižší již od předešlých arcibiskupů jako Zbyňka *Konráda*, neb světícího biskupa *Mikuláše* Václava (1401—12). Každý z nich vykazoval se dostatečným vysvědčením buď písemným, aneb když je ztratil, hodnověrnými muži. Archiv Lounský zachoval nám taková vysvědčení Šimona syna Šimonova a Alžběty, matky jeho, že z řádného pochází manželství, které mu dala obec Lounská, jakož i vysvědčení Filibertovo o přijatém od něho svěcení, která jsem nalezl jen v přepise pozdějším, na mnoze chybném v tak zvané kronice Mojžíšově.[3])

Universis et singulis cuiuscumque status dignitatis et preeminencie existant, ad quos presentes peruenerint. Nos magister ciuium et consules ciuitatis Lunensis cum reuerencia debitam famulandi promptitudinem significantes, qualiter Simon clericus idoneus et bone literature Simonis et Elisabeth coniugum proborum natus legitime dicionis nostre de Le-

[2]) Tomek, Děj. Prahy VI. 24.

[3]) L. A. 9. str. 39.

nessicz omnibus temporibus ab adolescencia sua, quibus in nostra et communitatis ciuitatis nostre cohabitacione et conuersacione commansit exclusa quauis sinistra fama se honorifice et laudabiliter erga nos et communitatem nostram conseruauit. Cuius intuitu et nostrorum servicium (?) ob respectu omnes et singulos, qui presentibus fueritis requisiti precibus rogatiuis postulamus, quatenus eidem Simoni in omnibus suis actis et agendis benevolenciam et generosam velint ostendere voluntatem. Volumus etenim singulis, si umquam occurrerit grata vicissitudine recompensare.

Data sub sigillo nostro appresso a. d. 1424[4]) die Mathei ewangeliste.

Nouerint universi, quod nos Philibertus Dei et apostolice sedis gracia Constanciensis episcopus Provincie, generalis Basileensis concilii in Boemiam et Morauiam legatus destinatus a. 1438 sabbato quatuor temporum post dominicam, qua sancta canitur ecclesia Inuocauit me in maiori ecclesia pragensi sacros generales ordines infra sollemnitatem (!) missarum prima et pontificatus fauente domino celebrari (!) dilecto nobis in Christo Simoni de Luna de legitimo matrimonio nato tonsuram contulimus clericalem, qua habita eundem Simonem ad acolitatus ceterosque minores ordines authoritate dicta qua fungimur hac in parte rite et canonice duximus promouendum in castro pragensi nostro sigillo notando sub apostolico anno et die prenominato.

Tento Šimon stal se plebánem lounským. V pamětech se připomíná mezi l. 1450—71. Těšil se obecné vážnosti. Za něho kázal Rokycana dvakráte v Lounech, ale nikoliv ve farním chrámě sv. Mikuláše, nýbrž u sv. Petra, což by svědčilo tomu, že byl Šimon přísný katolický utrakvista, jakým byl druhdy Křišťan z Prachatic a jeho strana.

Důležitý dodatek nalézá se zde, že kandidát potvrditi musel přísežně, že bude zachovávati kompaktata. Na prvních listech stojí jen jednoduché „jarauit", později příčina té přísahy jmenuje se výslovně.

Pro nekněze budiž ještě připomenuto, že svěcení má se díti s přerývkami „cum interstitis". Často se přiházelo, že někdo, potřebuje toho k dosažení hodnosti nějaké, dal se světiti najednou za podjáhna, jáhna a kněze. Takové svěcení podmiňuje nepravidelnost či irregularitu. Že zde šetřeno interstitií, vysvítá z celého rejstříku.

Při posledním svěcení Filibertově přichází Jiří z Falkensteina, jáhen diecése Pasovské, který od kardinála Juliana, legáta papežského, obdržel poloviční propouštěcí list, mediam dimissoriam. Tento výraz nebude všem srozumitelný, i pokusíme se jej vysvětliti. Dle staré církevní kázně každý svěcenec na kněžství byl svěcen k určitému úřadu církevnímu. Tak i zde nalézáme rozličné tituly u jednotlivců, ku kterému úřadu svěcení přijali, na př. Arnošt, syn Mikulášův bečvářův ze Slavětína, na titul farního kostela v Nehasicích, jiní na titul svého dědictví, rychtáře Nového města pražského a p. Kdo chtěl odejíti do jiné diecése, tomu bylo potřebí propouštěcího listu (litera dimissoria) od biskupa vlastního, aby světitel jeho věděl, že svou vinou nepřišel o úřad. Poněvadž dotčený Jiří z Falkensteina obdržel poloviční list propouštěcí, máme za to, že jako jáhen jsa ředitelem kůru kostela pražského, ale svěcen byv na titul oltářníka Panny Marie a sv. Barbory v městě Suprana v diecési Pasovské, měl na vůli, buď zde v Praze zůstati, neb do své diecése se navrátiti. A toto dovolení se nazývá media dimissoria, jakoby řekl, propuštěn na polovic.

[4]) Pok 1424 zdá se chybný a sluší čísti 1434. Opisovatel nejspíš vynechal ednu desítku při letopočtu MCCCCXX(X)IV.

Málo jest městských archivů jiných v Čechách z té doby zachováno. Doufám tudíž, že i tato prostá jména budou vlídně přijata od mnohých, kterým záleží poznati děje farních osad podrobněji.

* * *

Catalogus cleri ab episcopo Philiberto ordinati a. 1437 et 1438. Sequitur noticia ordinatorum per reverendum in Christo patrem dominum dominum Philibertum Constanciensem episcopum, sacri Basileensis concilii in Bohemiam et Morauiam legati in ciuitate Pragensi in ecclesiis et locis subscriptis incipiens.

A. MCCCCXXXVII° in vigilia pasche. Eodem sabbato celebrauit idem dominus legatus sacrorum et generales ordines astantibus ibidem imperiali maiestate seu domino serenissimo imperatore et rege Bohemie cum pluribus aliis dominis in ecclesia fratrum minorum antique ciuitatis pragensis paulo ante per dominum legatum reconciliata.

Primo acoliti. De titulo pragensi. Waczek Nicolai de Praga. Joannes Zacharie de Praga. Joannes Vlrici de Praga. Clemens Wenceslai, Petrus Johannis, Ambrosius Wenceslai, Mauricius Wenceslai, Wenceslaus Mathie (de Praga).

De titulo Ripensi. Petrus Galli de Rudnicz. Gregorius Johannis de Budyna. Gallus Viti de Budenicz. Wenceslaus Raczkonis de Litomericz.

De titulo Boleslauiensi. Vitus Crucis de Krupa. Nicolaus Johannis de Hostkowicz.

De titulo Greczensi. Sigismundus Alberti de Grecz Regine. Stephanus Johannis de Gyczin. Martinus Wenceslai de Polna. Mathias Wenceslai de Hlinska.

De titulo Gurymensi. Adalbertus Johannis de Zbraslawycz.

De titulo Bechinensi. Thomas Johannis de Noua domo.

De titulo Plznensi. Ambrosius Genikonis. Mathias Petri de Strassicz. Georgius Johannis de Misa.

De titulo Zacensi. Nicolaus Johannis de Slawietyn. Nicolaus Andree de Cadana. Johannes Nicolai de Cadana. Paulus de Weronna.

Subdyaconi eodem die promoti. Nobilis Wilhelmus Leporis, scolasticus canonicus pragensis. Johannes Bartholomei de Broda boemicali, de domo s. Viti pragensis. Johannes Zdenichonis de Scalicz de domo s. Viti. Petrus de Lompnicz ad presentacionem parochie in maiori Choyna. Laurencius Dyonissii de Czasmak, natus Hungarus, rector scole capelle Budensis.

Ordinati eodem anno XXXVIII. per prefatum dominum legatum Pragensem in maiori ecclesia pragensi sabbato quatuor temporum post penthecostes.

Accoliti et tonsurati. De titulo Pragensi. Johannes Johannis de Praga. Nicolaus Laurencii de Praga. Cregorius Nicolai de Praga. Daniel Johannis de Praga. Laurencius Petri de Kostelecz. Sigismundus Galli de Praga, Daniel Johannis dicti Wlach, Wenceslaus Johannis de Praga pro tonsura. Petrus Simonis de Kostelecz pro tonsura. Johannes Pauli de Praga, Johannes Johannis de Praga, Martinus, Petrus Martini de Horzowicz, Wenceslaus Laurencii de Praga, Thomas Petri de Praga pro tonsura. Clemens Mauricii de Pabienicz. Ambrosius Petri (et) Jeronimus Mathie de Praga. Nicolaus Petri (et) Andreas Clementis de Welwar. Thomas Wenceslai de Rakownik. Pro tonsura: Caspar Caspari, Johannes Johannis, Johannes Petri, Johannes Wenceslai de Praga. Pro tonsura:

Zdeborius Nicolai de Hlasiwo. Petrus Johannis de Hostomyc. Johannes Bartholomey de Rakownik. Pro tonsura: Johannes Valentini et Johannes Nicolai de Praga. Johannes Martini de Praga. Pro tonsura: Wenceslaus Petri de Praga, Vitus Petri, Mathias Procopii de Praga. Pro tonsura Johannes Andree de Praga. Nicolaus Nicolai, Johannes Virici, Georgius Petri, Nicolaus Blasii, Vitus Wenceslai de Praga, Wenceslaus Johannis de Wosinicz.

De titulo Curimensi. Benedictus Wenceslai de Benessow. Nicolaus Philippi, Thobias Simonis, Georgius Nicolai de Montibus. Cunes Procopnis de Zasmuk. Johannes Johannis scriba de Broda theotunicai. Johannes Johannis de Czslawia (sic). Procopius Georgii de Sternberc. Johannes Wenceslai de Chotyeborz. Simon Pauli de Czaslawia.

Bechinensis. Nicolaus Mathie. Mathias Benedicti, Petrus Michaelis Zigismundus Leonardi de Noua domo. Wenceslaus Petri de Harawic. Bartholomeus Petri de Wssez. Pro tonsura: Johannes Bohuslay de Berotyn, Wenceslaus Nicolai de Sussisz.

Zacensis. Petrus Stephani de Zacz. Blasius Johannis de Grec regine. Mathias Henrici de Cadana. Nicolaus Crucis de Zacz. Laurencius de domo s. Viti. Joannes Nicolay de Massczow. Petrus Johannis de Cimenicz. Sigismundus Wenceslai de Kadana. Paulus Friderici de Kadana.

Lithomericzensis. Johannes Johannis de Lithomericz. Johannes Johannis de Lippa. Nicolaus Gothardi de Lithomericz. Petrus Nicolai de Lithomericz.

Melniczensis. Wenceslaus Mathie de Duba.

Boleslauiensis. Thomas Johannis de Semyl. Vitus Leonis de Boleslawia. Johannes Mauricii. Johannes Bartholomei de luueni Boleslawia. Pro tonsura: Wenceslaus Jacobi de Tatobity, Wenceslaus Wenceslai de Dub.

Plznensis. Wenceslaus Nicolai de Plzna. Mathias Martini de Prazatiez. Wenceslaus Zdislai de Tyn. Pro tonsura: Johannes Andree de Lboswar. Wenceslaus Johannis de Zyebnycz. Johannes Wenceslai de Pirna. Daniel Johannis de Plzna. Georgius Johannis de Vtwyna. Andreas Clementis de Nequasow. Wenceslaus Johannis de Tyn.

De titulo Slanensi. — *De titulo Horssowiensi* (sic). Promot eodem anno de dyecesi Olomucensi. Johannes Blasii de Mezerzicz. Thobias Johannis filius de Daczicz. Nicolaus Procopii de Potzatek(!). Johannes Laurencii de Mezrzicz.

De Polonia promoti. Adalbertus Ade de Podolino Gnesnensis diec. cum dimissoria. Petrus de Brest Alberti Wladislawiensis diec. mediam dimissioriam. Pro tonsura. Nicolaus de Bamburga (!).

Subdyaconi eodem anno et die promoti. Paulus Thome de Zruez tempore domini archiepiscopi Zbinkonis per dominum Wenceslaum suffraganeum. Perdidit literam acolitatus. Receptus ad prouisionem M. Procopii de Plzna, nunc in Noua domo commorans. Simon Mathie de Purczka acolitus per Wenceslaum suffraganeum ad titulum parochie de Noua niila Borzkonis, de qua Petrus Polak notarius capituli Pragensis testatus est de presentacione concorda, sed non institutus. Wenceslaus Viti de Osecz acolitus per dominum Zbinkonem ad titulum parochie in Osecz, ut retulit comissarius Leporis canonici Pragensis Laurencius de Rudnicz acolitus, receptus ad presentacionem Johannis plebani in Leta curia. Nicolaus Jacobi de Piesku ad titulum parochie in Dubna. Wenceslaus Johannis de Pelhrzimow accolitus tempore Zbinkonis, ut jurat, literam per-

didit, ad titulum parochie in Pelhrzimow. Martinus Wenceslai de Colonia ad titulum patrimonii cum relacione M. Procopii de Plzna.

Dyaconi eodem die promoti. Dominus Wilhelmus Leporis scolasticus et canonicus ecclesie pragensis. Laurencius Dionisii de Chasma, Hungarus, rector scole Budensis. Petrus Petri professus s. Johannis Jerosolimitani in Strakonicz. Petrus Martini de Lompnicz ad titulum parochie in Majori Choyna. Johannes Bartholomei de Broda boemicali, de domo s. Viti. Johannes Sdenikonis de Scalicz de domo s. Viti.

Presbiteri consecrati eodem die. Nicolaus Petri de Budiewycz ad vicariam in Humpolecz. Nicolaus de Horzowicz ad altare nouum (?) in Leta curia.

Promoti ad ordines et recepti per dominum reuerendum in Christo patrem dominum Constanciensem, legatum sabato quatuor temporum post festum exaltacionis s. crucis in ecclesia pragensi anno predicto XXXVII.

Accoliti de titulo Pragensi. Nicolaus Johannis de Praga. Wenceslaus Thome de Praga. Wenceslaus Valentini de Mielnik. Blasius Viti de Praga. Procopius Simonis de Praga. Johannes Valentini de Praga. Nicolaus Mraskonis de Psibram (sic). Urbanus Jacobi de Praga. Wenceslaus Henrici de Praga. Florianus Wenceslai de Praga. Nicolaus de Tachouia. Bartholomeus Nicolai de Praga. Jacobus Thome de Praga. Johannes Andree de Praga. Franciscus Theodorici de Praga.

De titulo Curimensi. Johannes Johannis de Bohadanecz (sic). Johannes Laurencii de Opoczna. Johannes Ambrosii de Montibus Cuthnis. Johannes Stanislai de Zleb pro tonsura. Procopius Johannis de Montibus Cuthnis. Jacobus Nicolai de Chotyeborz.

De titulo Bechinensi. Jacobus Johannis de Benessow. Sigismundus Vlrici de Noua domo. Bernardus de Iglauia, Olomucensis diecesis. Nicolaus Nicolai de Borownyk. Martinus Sigismundi de Noua domo. Johannes Johannis de Pelhrzimow.

De titulo Zacensi. Jacobus Henrici de Kadana. Johannes Wenceslai de Luna. Johannes Thome de Zluticz.

De titulo Mielnicensi. Nicolaus Mathie de Mielnik.

De titulo Boleslawiensi. Procopius Mathei de Dub pro tonsura solum.

De titulo Plznensi. Benedictus Jacobi de Antiqua Plzna. Johannes Simonis de Cladrub pro tonsura solum. Nicolaus Thome de Bydzawa. Johannes de Plzna. Johannes Hoyakonis de Dobrzan. Jacobus de Sussicz. Simon Johannis de Rokssana (sic).

De titulo Slanensi. Arnestus Nicolai doleatoris de Slawietin.

De titulo Greczensi. Martinus Georgii de Choczna.

Subdiaconi anno predicto XXXVII. post exaltacionem s. crucis in loco predicto etc. Wenceslaus Wenceslai de Kamyk ad titulum sui patrimonii. Nicolaus Samuelis de Schamotulj Poznaniensis diecesis mediam dimissoriam domini cardinalis camerarii pape ad titulum patrimonii. Simon Mathei de Baworow ad prouisionem plebani de Leta curia. Johannes Wenceslai de Chotyeborz ad titulum capellanie beate virginis in dicta parochia in Chotyeborz. Johannes Mathie de Dub ad titulum presentatus in Volyna et sui patrimonii. Johannes Martini de Rudnicz ad titulum sui patrimonii. Jacobus Johannis de Tachouia ad altare beatorum Petri de Pauli in Tachovia presentatus ad illud altare. Nicolaus Blasii ad presentacionem plebani s. Adalberti in Noua ciuitate Pragensi. Ma-

thias Georgii de Luticz ad titulum patrimonii. Wenceslaus Martini de Crupy ad presentacionem M. Jacobi notarii tabularum, qui promisit usque annum. Mathias Martini de Prziessticz de domo s. Viti. Johannes Laurencii de Haber ad titulum parochie in Chrustowicz, cui dominus de Noua domo prouidit. Nicolaus Petri de Budyewycz ad prouisionem Johannis Stephani ciuis Pragensis usque ad annum. (Dokončení.)

Korunovace císařovny Alžběty, choti Karla VI., na královnu českou dne 8. září 1723.

Z Lothových letopisů podává *Dr. M. Kovář.*

(Pokračování.)

Průvod z kaple sv. Václava ke hlav. oltáři. Průvod z kaple sv. Václava dál se v tomto pořádku: Nejprve s oltáře ostatkového sňal zástupce Jeronyma hraběte Colloreda, svob. pána z Valsee, gubernatora a generálního kapitána v Miláně, jakož i nejvyššího dědičného truksasa v království Českém, Štěpán Kinský hrabě ze Vchynic a Tetova pozlacený pecen chleba a Václav Ignác Vratislav hrabě z Mitrovic, nejvyšší dědičný kuchmistr v království Českém, postříbřený bochánek, pak nejvyššího číšníka v království Českém hraběte Černína zástupce Děpolt Černín hrabě z Chuděnic, podplukovník knížecího Sulzbašského pluku kyrysníků, pozlacený, a jeho assistent Karel Josef Novohradský hrabě Kolovrat postříbřený soudek vína.

Rovněž se nejvyšší hodnostáři zemští chopili odznaků královských, spočívajících na oltáři a všichni vyšli v témž pořádku, jak byli vešli, z kaple, a postavili se, aby učinili místo panu arcibiskupovi, na pravo ke kapli Martinické. Oba duchovní assistenti Jejího Vel. kardinál Schrattenbach a biskup litoměřický, oblekše se v kapli Martinické (tento si vstavil infuli na hlavu) postavili se po obou stranách dveří u kaple sv. Václava, aby Její Vel. při výstupu vzali doprostřed.

Když se pak Její Vel. přiblížila ke prahu dveří, pozastavila se a se; i žehnal jí tu arcibiskup, mitru maje na hlavě, stejně jako o císaři,[1]) jen místo slov: qvi famulum tuum Carolum říkal: qvi famulam tuam Elisabetham . . . (jenž jsi služebnici svou Alžbětu).

Po této modlitbě brala se Její Vel. císařovna vedle schodů královské oratoře do presbytáře či choru ke hlav. oltáři na svůj trůn v tomto pořádku:

1. Nesena umbella mezi 4 akolyty, kteří drželi stříbrné svícny s hořícími svícemi.
2. Šli infulovaní prælati království Českého.
3. Následoval kříž arcibiskupský.
4. Veškera metropolitní kapitola u sv. Víta.
5. Arcibiskup, před nímž kráčel císařský obřadník a dva císařští dvorní kaplani v dalmatikách, se svými oběma assistenty.
6. Čtyři faráři ze 3 měst pražských od sv. Jindřicha, sv. Václava, od Panny Marie řečené na louži a od sv. Martina, kteří

[1]) Viz Sborník Hist. kr. IV. str. 115.

opět nesli 4 stříbrná poprsí svatých ostatků mezi 6 panoši, držícími hořící pochodně, k oltáři sv. Víta, na nějž je pak postavili.

7. Ostatní císařští panoši.

8. Ti císařští dědiční úřadové, kteří neměli co nésti.

9. Nejvyššího dědičného truksasa zástupce s pozlaceným a jeho assistent s postříbřeným bochánkem chleba.

10. Nejvyššího dědičného číšníka zástupce s pozlaceným a jeho assistent s postříbřeným soudkem vína.

11. Nejvyšší hodnostáři zemští v témž pořádku, jako před tím šli do chrámu, s královskými odznaky českými; meč sv. Václava, opět v pochvě ležící na zmíněném polštáři, nesl nejvyšší maršálek zemský.

12. Její Veličenstvo císařovna uprostřed svých assistentů ve svém drahocenném rouše s domácí korunou na hlavě; vlečku šatu jí nesla nejvyšší dvormistryně. Po obou stranách provázela ji stráž císařských arcierův a trabantův.

13. Knížeci paní abatyše, majíc na hlavě věnec, se svými 2 pannami klášterními.

14. Dvorní dámy s paními nejvyšších hodnostářů zemských, tak jak šly do kaple sv. Václava.

Při vykročení Jejího Vel. z kaple zazněly polnice a bubny a za průvodu zpíváno zase od cís. zpěváků responsorium: Ecce mitto Angelum meum, qui præcedat te, etc.[2])

Císařovna přichází ke svému trůnu. Když se přišlo do choru, Její Vel. císařovna, při jejímž příchodu Jeho cís. a král. Vel. povstal se sedadla na svém trůně, vystoupila před trůn jí věnovaný a poklekla tu; její oba assistenti však, jakož i nejvyšší dvormistryně a knížeci abatyše se svými oběma pannami klášterními, taktéž i dvorní dámy a paní nejvyšších hodnostářů zemských uchýlili se na místa jim vykázaná.

Její nejvyšší dvormistr kníže Cardona postavil se na levou stranu trůnu na to místo, kde stálo sedadlo Jejího Vel., ale o něco do zadu na dolejší širokou tribunu, dědiční pak úřadové po obou stranách trůnu, ale více ku předu proti hlav. oltáři.

Pan arcibiskup posadil se, učiniv poklonu před hlav. oltářem i Jeho Veličenstvu císaři a císařovně, na faldistorium, postavené na nejhořejším stupni oltáře. Duchovenstvo však stanulo na straně epištolní a prælati u svých lavic, červeným a bílým suknem pokrytých.

Zástupce nejvyššího dědičného truksasa však a nejvyšší dědičný kuchmistr, jakož i zástupce nejvyššího číšníka dědičného se svým assistentem položili pozlacené a postříbřené pecny chleba a soudky vína na stolek, postavený na straně epištolní.

Nejvyšší hodnostáři zemští odevzdávají arcibiskupovi odznaky královské. Nejvyšší hodnostáři zemští panu arcibiskupovi podali odznaky královské, žezlo, jablko a korunu, ležící na červených zlatotkaných polštářích, jakož i meč sv. Václava, kterýžto potom nebyl již sňat s oltáře a nedonesen ke dvoru, nýbrž po skončení slavné mše sv. zase uschován v kapli sv. Václava; arcibiskup dal je pak i s polštáři od svého assistenta, světícího biskupa Mayerna,

[2]) L. c. str. 115.

položiti na hlavní oltář, polovici na pravo a polovici na levo. Čepička přináležející pod korunu byla dána nejvyššímu komoří zemskému v království Českém, aby ji podržel: nejvyšší hodnostáři zemští sami odstoupivše uchýlili se na pravou stranu trůnu Jejího Veličenstva.

Císař uvádí císařovnu ke korunování p. arcibiskupovi. Když to vše se stalo, že všichni zaujali svá místa, vzal Jeho Vel. císař říšské žezlo a říšské jablko od těch, kteří je stojice vedle trůnu drželi, do rukou a povstal s trůnu, maje na hlavě cís. korunu a v rukou drže žezlo a jablko, provázen jsa těmi, kteří ke službě stáli kolem trůnu, t. j. nejvyšším dvormistrem, komořím a dvorním maršálkem i oběma setníky gardovými, a ubíral se k p. arcibiskupovi před hlavní oltář.

Zároveň tam přibyla i Její Vel. císařovna, vedena jsouc svým nejvyšším dvormistrem za ruku; před ní kráčel nejvyšší dvormistr zemský se svou berlou a za ní nejvyšší dvormistryně, nesoucí ji vlečku, a knížecí paní abatyše; obě její panny klášterní zatím, jako pokaždé, zůstaly na svých místech za lavičkou na zemi klečeti. Její Vel. doprovázeli též oba královští assistenti, kteří mimo tuto právě zmíněnou družinu Jejímu Vel. všude přisluhovali.

Její Vel. postavila se před nejdolejší stupeň oltáře na pravo k Jeho Vel., který téměř zároveň přišel k oltáři. Královští assistenti a ostatní družina stanuli za ní. Její Vel. poklonivši se před hlavním oltářem a poněkud i před p. arcibiskupem, poklekla na dolením stupni na zlatotkaný polštář, který jí tam tentokrát i pak pokaždé pokládal a zase odsunoval nejvyšší komoří zemský, a políbila kříž na štole p. arcibiskupa, který zatím se svého faldistoria povstal.

Potom císař stoje na spodním stupni, uváděl Její Vel. císařovnu p. arcibiskupovi, stojícímu za faldistoriem, k požehnání a ke korunování těmito slovy, jež četl z pontifikálu římského, drženého jemu od obřadníka jeho, klečícího po levém jeho boku:

„Reverende Pater, postulamus, ut consortem nostram Nobis a Deo conjunctam benedicere et Corona Regali decorare dignemini ad laudem et gloriam Salvatoris nostri Jesu Christi.“[3])

Potom vrátil se Jeho cís. Vel. zase na svůj trůn a odevzdav jablko a žezlo těm, kteří klenoty královské nesli dříve při příchodu, poklekl na klekátko.

Císařovna chystá se, aby se na tvář položila při litanii ke všem svatým. Arcibiskup obrátil se zase k oltáři, aby pokleknuv před faldistoriem, modlil se litanii ke všem svatým. Její Vel. však odebrala se poněkud v levo na stranu evangelní a poklekla tam na nejnižším stupni na polštář, jejž ji tam opět položil nejvyšší komoří zemský, a dala si od nejvyššího dvormistra, stojícího jí v levo, sejmouti korunu, kterou její komorní platmistr Jan Fernandez de Brunetti držel na polštáři červeně aksamitovém, zlatě ovroubeném.

O něco vzadu na zemi klečeli oba císařští assistenti a za císařovnou nejvyšší dvormistryně a knížecí abatyše, jakož i císařovnin nejvyšší dvormistr, nejvyšší dvormistr zemský a nejvyšší

[3]) Ctihodný otče, žádáme, abyste družku naši od Boha Nám snoubenou požehnati a korunou královskou ozdobiti ráčil ke chvále a slávě Spasitele našeho Ježíše Krista.

komoří zemský i veškeré duchovenstvo a všichni, kteří byli v presbytáři.

Arcibiskup, infuli maje na hlavě, kleče opřel se o své faldistorium a počal říkati litanii. Při počátku litanie sklonila se císařovna tváří svou na stoličku, stříbrotkanou látkou pokrytou, postavenou na předposledním stupni, na níž z předu opřen byl zlatotkaný polštář a nahoře položen podobný bohatý a pak ještě jiný polštář ze žlutého aksamitu, na kterýžto Její Vel. položila se čelem, podloživši si pod ně ruce.

Když arcibiskup v litanii, při níž duchovenstvo stále odpovídalo, přišel ke slovům: „Ut omnibus fidelibus defunctis," tu vstav postavil se s berlou arcibiskupskou proti císařovně, řka:

„Ut famulam tuam Elisabetham bene†dicere digneris.[4])

Načež Jeho Vel. císař, obrátiv tvář svou k oltáři, zároveň s duchovenstvem zvučným hlasem odpověděl:

„Te rogamus, audi nos."

Infulovaní prælati při tom s arcibiskupem rukou žehnali Její Vel., jakož se i potom při všech žehnáních i při korunování královny modlili modlitby, k úkonům těm se vztahující.

Arcibiskup pokračoval:

„Ut Eam bene†dice et conse†crare digneris.[5])

Císař odpovídal s duchovenstvem:

„Te rogamus, audi nos."

Po tomto žehnání arcibiskup, pokleknuv na své dřívější místo, dokončil litanii, po níž opět jakož i císař se svého trůnu vstal. Bez infule obrátiv se k císařovně, arcibiskup modlil se tuto kollektu:

„Omnipotens sempiterne Deus, hanc famulam tuam Elisabetham Cœlesti bene†dictione sanctifica, et qvam in adjutorium Regni Reginam suscipimus, tua ubiqve sapientia doceat et confortet, atqve Ecclesia tua fidelem Famulam semper agnoscat. Per eundem Dominum nostrum Jesum Christum, Filium tuum, qvi tecum vivit et regnat in unitate ejusdem Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. *R.* Amen.[6])

Po té modlitbě byla císařovna svými 2 královskými assistenty zdvižena sice se stoličky, ale zůstala na témž místě před oltářem klečeti, majíc ruce sepiaté, a arcibiskup pokračoval:

V. Dominus vobiscum. *R.* Et cum spiritu tuo.

V. Sursum corda *R.* Habemus ad Dominum.

V. Gratias agamus Domino Deo nostro.

R. Dignum et justum est.

Vere dignum et justum et, æqvum et salutare, nos tibi semper et ubiqve gratias agere, Domine sancte Pater, omnipotens sempiterne Deus, honorum cunctorum Auctor et Distributor benedictionumqve omnium largus Infusor, tribue super hanc famulam tuam Reginam Elisabetham bene†dictionis tuae copiam, et qvam lu-

[4]) Abys služebnici svou Alžbětu žehnati ráčil.

[5]) Abys ji požehnati a posvětiti ráčil.

[6]) Všemohoucí, věčný Bože, tuto služebnici svou Alžbětu posvěť nebeským žehnáním, a kterouž k pomoci království přijímáme za královnu, nechť ji Tvá všude moudrost poučuje a síli a církev Tvá v ní vždy poznává věrnou služebnici. Pro téhož Pána našeho Ježíše Krista, Syna Tvého, který s Tebou živ jest a kraluje v jednotě téhož Ducha svatého Bůh na věky věkův. Amen.

mana susceptio sibi præesse gaudet, tua supernæ electionis et benedictionis effusio accumulet. Concede Ei, Domine, auctoritatem Regiminis, Consilii magnitudinem, sapientiæ, prudentiæ et intellectus abundantiam, Religionis et pietatis custodiam, qvatenus mereatur benedici et augmentari in nomine ut Sara, visitari et fœcundari ut Rebecca, contra omnium muniri vitiorum monstra ut Judith, in Regimine Regni elegi ut Esther, ut qvam humana nititur fragilitas benedicere, Cœlistis potius intimi roris repleat infusio: et qvæ a nobis suscipitur et bene†dicitur in Reginam, a te mereatur obtinere præmia æternitatis perpetuæ. Et sicut ab hominibus sublimatur in nomine, ita a te sublimetur in fide et operatione. Illo etiam sapientiæ tuæ rore perfunde, qvem beatus David in repromissione et filius ejus Salomo percepit in locupletatione. Sis Ei, Domine, contra cunctorum ictus inimicorum lorica, in adversis galea, in prosperis sapientia, in protectione clypeus sempiternus. Seqvatur pacem, diligat charitatem, abstineat se ab omni impietate, loqvatur justitiam, custodiat veritatem, sit cultrix justitiæ et pietatis, amatrix Religionis vigeatqve præsenti bene†dictione in hoc ævo annis plurimis et in sempiterno sine fine æternis. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qvi tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. *R.* Amen.[7])

Císařovna vrací se na svůj trůn. Po této modlitbě vstala Její Vel., když jí byl nejvyšší dvormistr zase vstavil na hlavu korunu, kterou držela na polštáři komorní platmistryně, a poklonivši se před oltářem a jdouc kolem císařova trůnu, i Jeho Veličenstvu, vedena byla od královských assistentův a družiny své zase na trůn, kdež poklekla.

Císařovna jde opět k oltáři k pomazání. Arcibiskup jal se pak sloužiti mši sv. připadající na tento svátek, v níž pokračoval až za epištolu po alleluja. Tu Její Vel., k oltáři zase provázena družinou, král. dvěma assistenty a knížecí paní abatyší, poklekla tam na

[7]) V. Pán s vámi! R. I s duchem tvým! V. Vzhůru srdce! R. Máme k Pánu. V. Díky vzdávejme Pánu Bohu svému! R. Hodno a spravedlivo jest.

V pravdě vhodno a spravedlivo jest, slušno a spasitelno, abychom Tobě vždy a všude díky vzdávali, Pane svatý a Otče, všemohoucí, věčný Bože, veškerých důstojností původce a udělovateli, všech požehnání štědrý dárce, uděl této služebnici své královně Alžbětě plnost svého požehnání a na ni, z níž se těší lidské přijetí, že mu stojí v čele, Tvá hojnost nebeského vyvolení a požehnání nechť se naplní. Uděl jí, Pane, moc vlády, velikost rady, hojnost moudrosti, rozvahy a rozmyslu, zachování náboženství a zbožnosti, aby zasloužila požehnána býti a rozmnožena ve jménu jako Sara, navštívena a obohacena jako Rebeka, proti ohavným všem vinám upevněna jako Judith, ke vládě království vyvolena jako Esther, aby jí, kterou lidská křehkost troufá si žehnati, nebeské spíše vlití nejvnitřnější rosy naplnilo, a ta, která se od nás přijímá a žehná na královnu, od Tebe zasloužila obdržeti odměny stálé a věčné. A jako od lidí povýšena jest jménem, tak aby od Tebe povýšena byla ve víře a skutcích. Vlej na ni též onu rosu své moudrosti, kterou blahoslavený David ve slibu a jeho syn Šalomoun obdržel v obohacení. Buď jí, Pane, proti ranám všech nepřátel pancéřem, v neštěstí přilbicí, ve štěstí moudrostí, v ochraně štítem věčným. Nechť baží po míru, miluje dobročinnost, zdržuje se vší bezbožnosti, mluví řeči spravedlivé, ochraňuje pravdu, nechť jest vykonavatelkou spravedlnosti a zbožnosti, milovnicí náboženství a nechť zkvétá přítomným požehnáním v tomto životě po přemnohá léta a ve věčném ustavičně bez konce. Pro Pána našeho Ježíše Krista, Syna Tvého, jenž s Tebou živ jest a kraluje v jednotě Ducha sv. Bůh na věky věkův. R. Amen.

polštář uprostřed oltáře na nejvyšším stupni, dala si opět domácí korunu sejmouti od nejvyššího dvormistra, kterou pak červeným tafetem pokrytou na polštáři červeně aksamitovém za průvodu několika arcierův a trabantův odnesl komorní platmistr ke dvoru.

Před oltářem Její Veličenstvo byla na pravém rameni a na lopatkách k pomazání dle obyčeje upravena od nejvyšší dvormistryně a od nejvyšší komoří zemské paní hraběnky Schaffgotschové a ode dvou slečen komorných, totiž od slečny Rosalie hraběnky Thunové a slečny Cecilie hraběnky Öttingen-Spielbergové.

Jeho Vel. císař povstal s trůnu svého. Arcibiskup pak, jenž seděl na faldistoriu s mitrou, pomazal Její Vel. císařovnu a to nejprv od kloubu pěstního k lokti na pravém rameni a pak, nahoře mezi lopatkami, dělaje kříž svatým olejem katechumenů, podaným jemu od cís. obřadníka na zlaté misce, a modlil se při tom tuto modlitbu:

„Spiritus sancti gratia humilitatis nostræ officio in te copiosa descendat, ut sicut manibus nostris licet indignis oleo materiali oblinita pingvescis exterius, ita ejus invisibili ungvine delibuta impinqvari merearis interius, ejusqve spirituali unctione perfectissime semper imbuta et illicita declinare tota mente et spernere discas et valeas utilia animæ tuæ jugiter cogitare, optare atqve operari qveas et opereris, auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qvi cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. *R.* Amen.“[8])

Po této modlitbě byl Jejímu Vel. svatý olej poněkud osušen od knížecí paní abatyše a arcibiskup modlil se tuto modlitbu:

„Deus, qvi solus habes immortalitatem lucemqve inhabitas inaccessibilem, cujus providentia in sua dispositione non fallitur, qvi fecisti ea, qvæ futura sunt, et vocas ea, qvæ non sunt, sicut ea, qvæ sunt, qvi superbos æqvo moderamine Principatu dejicis atqve humiles dignanter in sublime provehis: ineffabilem misericordiam tuam supplices exoramus, ut sicut Esther Reginam Israel causâ salutis de captivitatis suæ compede solutam ad Regis Assueri Thalamum Regniqve sui consortium transire fecisti, ita hanc famulam tuam Elisabetham humilitatis nostræ benedictione Christianæ plebis salutis gratia ad dignam sublimemqve Regis nostri copulam Regniqve sui participem misericorditer concedas, et ut Regalis fœdere Conjugii semper permaneat pudica, proximam virginitatis palmam continere qveat tibiqve Deo unico et vero in omnibus et super omnia jugiter placere desideret et te inspirante, qvæ tibi placita sunt, toto corde perficiat. Per Christum Dominum nostrum. *R.* Amen.“[9])

(Dokončení.)

[8]) Milost Ducha svatého z úkonu poníženosti naší na Tebe sestupiž hojná, abys, jakož nehodnýma rukama našima pomazána kypíš olejem přirozeným vně, tak jeho neviditelnou mastí napuštěna vzkypěti zasloužila uvnitř a jeho duchovním pomazáním co nejdokonaleji vždy naplněna abys naučila se nedovolené věci se vší myslí odvraceti a byla silna jimi pohrdati, o užitečných stále přemítati v duši své, jich si přáti a je konati mohla a konala s pomocí Pána našeho Ježíše Krista, jenž s Bohem Otcem a Duchem svatým živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

[9]) Bože, jenžto sám máš nesmrtelnost a světlo obýváš nepřístupné, jehož prozřetelnost ve svém rozvrhu nemůže býti oklamána, jenž jsi učinil vše to, co bude, a voláš to, co není, jakož to, co jest, jenž pyšné stejnou kázní svrhuješ

Bitva na Bílé hoře.*)

Sepsal **Dr. Fr. Xav. Kryštůfek**, kanovník a c. k. universitní professor v Praze.

1. Krátký nástin předběžných událostí (1618—1620).

Hrabě Jindřich Matiáš Thurn[1]) pracoval po leta v Čechách o to, aby rod Habsburský s českého trůnu svrhl. Přiblížila se doba, kdy jeho úmysl měl se státi skutkem.

Dne 23. května 1618 svrhli protestanští stavové královské místodržící Viléma Slavatu a Jaroslava Martinice s písařem Fabriciem s okna královského hradu do příkopu 18 metrů hlubokého.[2]) Skoro zázrakem byli při životě zachováni. Stavové ještě po nich stříleli, ale žádná kule neranila jich smrtelně. Záminkou k tomuto činu jim bylo, že prý místodržící jsou příčinou nemilostivé odpovědi krále Matiáše ze dne 21. března 1618 ve při o kostely ve Hrobech a Broumově. Vyhození královských místodržitelů bylo tak hroznou urážkou královské velebnosti, že musilo míti v zápětí přísné potrestání vinníků. Vypukl boj mezi moci stavovskou, která se opírala o lutheránství, a mezi moci královskou, která se opírala o katolickou církev. Zvítězí-li lutheránští stavové, stane se moc královská stínem, katolická církev bude na

---

s knížectví i pokorně důstojně povyšuješ, pokorně prosíme nevýslovné milosrdenství Tvé, abys, jakož jsi Estheru královnu israelskou za příčinou spásy zbavenou pout zajetí svého přejíti dopustil k manželství krále Assuera a do sondruží jeho království, tak milostivě udělil, aby tato služebnice Tvá Alžběta požehnáním naší poníženosti za příčinou spásy lidu křesťanského dospěla k důstojnému a vznešenému krále našeho sňatku a účastnou se stala království, i aby smlouvou královského manželství vždy zůstala cudnou, palmu panenství nejbližší obdržeti mohla a Tobě, Bohu jedinému a pravému, ve všem a nade vše stále líbiti se snažila a vnuknutím Tvým, co Ti líbo, vším srdcem konala. Pro Krista Pána našeho. R. Amen.

*) Zprávy o bitvě na Bílé Hoře jsou hojné, podané od obou válčících stran. Gindely vydal sbírku těchto zpráv (počtem 44) r. 1877 pod názvem: „Die Berichte über die Schlacht auf dem weissen Berge bei Prag“ v „Sitzungsberichte“ Vídeňské Akademie věd. Nejlepší dílo o této bitvě podal Dr. Julius Krebs: „Die Schlacht am weissen Berge bei Prag. Breslau 1879. Výborný jest článek: „Bílá hora“ v Ottově Naučném Slovníku IV. 42—49 s mapkou bojiště. — Cenná jest práce Dra Václava Řezníčka: „Bílá hora.“ V Praze 1895 2 sv. v „Modré knihovně“, kde p. spisovatel líčí neohroženě a nestranně na základě pramenů proti běžným předsudkům schátralost, sobectví a nevlastenectví odbojných protestantských stavů, krále Fridricha a německých cizáckých generálů stojících v čele českého vojska. — Podobně činí můj bratr Dr. Jan Kryštůfek ve svých „Dějinách nové doby“ sv. IV. ve stati: „Mravný a politický úpadek národa českého“ (1526—1648) str. 241—299. — Dr. Ant. Gindely: Geschichte des 30jährigen Krieges in 3 Abtheilungen Prag. 1869—1880. I. Abtheilung: 1618—1621. Der böhmische Aufstand u. seine Bestrafung. — Týž „Dějiny českého povstání leta 1618. V Praze 1870—1880 4 sv. (Srov. též články Krojherovy ve „Sborníku Hist. kroužku“ z r. 1893 a 1894: „Bylo-li porušení majestátu příčinou českého povstání?“ a „Nevlastenectví českých stavů nekatolických v době předbělohorské.“ Red.)

[1]) Pocházel z rodu milánských signorů de la Torre, který byv od Viskontů z Milána r. 1307 vypuzen, usadil se konečně v Korutansku, kde podnes Plibert (Bleiberg) jest jeho sídlem. Otec tohoto Jindřicha Matiáše František dostal za krále Rudolfa II. český a moravský inkolát.

[2]) Toto vyhození místodržitelů nebylo skutkem okamžité rozčilenosti, ale bylo dobře promyšleno a umluveno v domě mladého pana Albrechta ze Smiřic dne 22. května 1618, kde se sešli Thurn, Budovec, Smiřický, pak asi Oldřich Vchinský, a jak události následujícího dne svědčí, též Pavel a Jan Litvín z Říčan a Václav Vchinský věděli o tom.

dobro v Čechách vyhubena, Čechy stanou se šlechtickou oligarchií, němectví bude se proudem šířiti po vlastech českých a odehrávati truchlohra, která se na dolním Polabí odehrála a skončila vyhubením Slovanů. Zvítězí-li král, bude moc stavovská na nejmenší míru uvedena, lutheránství zničeno, a národ český buď odřekne se náboženství z Němec přineseného a zůstane českým a zachová svou národnost slovanskou, nebo zůstane německému lutheránství věren, opustí svou vlast a utone v německém moři. Dle lidských výpočtů bylo vítězství odbojníků více nežli pravdě podobné. Česká říše měla asi sedm millionův obyvatelů, z nichž bylo asi 90% protestanty a asi 10% katoliky, a mohla postaviti do pole 100.000 mužů vojska; jenom potřebovala k tomu schopné vůdce, nadšené bojovníky a obětavé poplatníky: ale těch neměla. Na straně české revoluce stáli všichni protestanté a nepřátelé domu Habsburského.

Hned 24. května zvolili odbojní stavové 30 direktorů, z každého stavu po 10, jako zatímní vládu, ale teprve po měsíci stal se Václav z Roupova předsedou direktoria, aby bylo jakési jednotné řízení. Dne 25. května ustanoveni byli hrabě Jindřich Matiáš Thurn za generallieutenanta, Colonna z Felsu za polního maršálka, Jan Mladší z Bubna za generálního strážmistra a Pavel z Kaplíře za generálního ubytovatele (kvartýrmistra). Všichni byli bez vojenského nadání a prostřední osoby. To pozorovali dobře direktoři a proto získali švábského říšského hraběte Jiřího Fridricha z Hohenlohe (z Hollachu) a učinili jej jaksi ministrem války v Praze, za to poslali Thurna, aby nežárlil, s vojskem na hranice. K oběma generallieutenantům byl ještě získán hrabě Arnošt z Mansfeldu, válečný dobrodruh, který přivedl odbojným stavům pomocný sbor 2000 mužů, které dle jeho řeči vydržoval dvůr falcký, ale vlastně to činil savoyský vévoda Karel Emmanuel, který si dělal naději na českou korunu. Mansfeld zmocnil se 18. listopadu 1618 Plzně, posud králi věrné, a zůstal v ní.

Direktoři, místo aby nadšení pro válku v národě roznítili, poddanství lidu zrušili a jej tak pro odboj získali, rozhodli se, že válku povedou najatými žoldnéři, a lid měl na ně platiti válečnou daň. Berně scházela se špatně: měsíčně sešlo se něco přes 60.000 zlatých, ale direktoři brali ročně 42.000 kop míšenských grošů;[3]) dále panovala hrozná nepoctivost u plukovníků (majetníků pluku.[4]) kteří dostávali pro sebe plat a pro pluk žold, z něhož platili důstojníky na svůj vrub a mužstvo. Žold vyplácel se vojsku takto: Nejprve obdrželi majetníci pluku nebo plukovníci vnadné a vstupné za to, že převzali na sebe zřízení pluku, potom to bylo jejich věcí, odkud vzali mužstvo a důstojnictvo, čím oblékali a vyzbrojili vojáky. Majitel pluku dostal napřed určitou summu peněz měsíčně na každého muže; počet mužstva zjišťoval se tak zvanou přehlídkou. Až do budoucí přehlídky počítal se počet mužstva dle předešlé. Přehlídky měly se konati pravidelně měsíčně: u pomocného vojska Slezanův a Moravanův bylo tomu tak, ale nikoliv u Čechův, u nichž se to sotva po jedné zimě, zřídka po větší bitce

[3]) Kopa míšenská = 2 zl. 46 kr. čili 4 K 92 h.

[4]) Majetníkem pluku býval plukovník, ale ne vždycky: někdy byl sám v žoldu majetníkově.

se nezmínil, vyslovoval naději, že stavové jej za svého pána uznají, poněvadž jest ochoten všechna práva a výsady zemské, na které přísahal, potvrditi, tedy i majestát Rudolfův. Ale direktoři nepřijali jeho ruky ke smíření, neprovozujíce již tehdáž českou, ale falckou politiku, a učinili na něj útok v jeho druhých zemích. Slezané a Lužičané přistoupili ke konfederaci s Čechy, ale nikoli Moravané a to návodem Karla ze Žerotína. V dubnu r. 1619 vtrhl Thurn s 10.000 muži do Moravy, a přinutil moravský sněm v Brně ke spolku s Čechy. Hornorakušané přidali se rozhodně na stranu českou. Thurn vtrhl do Dolních Rakous, oblehl Vídeň, ale nezmocnil se jí, jak doufal, překvapením. Protestanští stavové dolnorakouští dolehali na Ferdinanda, aby vojsko proti Čechům postavené propustil a jim dovolil přistoupiti ke koufederaci s nimi: 16 šlechticů protestantských vniklo do jeho pokoje v hradě s listinou v ruce, a Ondřej Thonradl z Evergassinku, uchytiv krále za ruku, obořil se naň zuřivými slovy: „Podepíšeš nám to.“ Nastalo trapné ticho: v tom zaznělo troubení kyrysníků poslaných od generála Dampierra z Kremže po Dunaji Ferdinandovi na pomoc, a rozléhalo se v hradě; odbojníci před chvilkou smělí mají se za ztracené, odprošují krále a opouštějí spěšně hrad. V Čechách porazil Buquoy hraběte Arnošta z Mansfelda u Záblatí, po kteréž porážce musil Thurn od Vídně ustoupiti. Ferdinand odebral se do Frankfurtu a byl tam 28. srpna r. 1619 jednomyslně za císaře zvolen, i kurfirst falcký Fridrich V. hlasoval pro něj.

Direktoři svolali do Prahy generální sněm všech zemí koruny české, který sesadiv Ferdinanda s království, zvolil Fridricha V., kurfirsta falckého, za českého krále dne 26. srpna r. 1619, jmenovitě přičiněním pana Viléma z Roupova, předsedy direktoria, kterýž o něm ujišťoval, že do Čech přinese veliké bohatství. Fridrich, obyčejně „král zimní“ zvaný, rozpakoval se na chvíli na výstrahy mnohých knížat tuto důstojnost přijmouti. Po mnohých vnitřních bojích na domluvy knížete Kristiana z Anhaltu a své manželky Alžběty, dcery krále anglického Jakoba I., přijal tuto korunu, po které tak toužil.

Na cestě do Čech na hranicích ve Waldsasích byl 24. října od slavného českého poselstva uvítán. Hrabě Ondřej Slik oslovil jej po německu a on poděkoval po německu. Václav Vilém z Roupova oslovil královnu po francouzku, která též francouzky poděkovala. Dne 31. října r. 1619 vjel Fridrich slavně do Prahy a byl 4. listopadu od administratora konsistoře pod obojí Jiřího Dikasta Miřkotina v kostele sv. Víta korunován. Před korunovací stvrdil nejen všechna práva a výsady stavovské, ale svolil též ke čtyřem článkům na králi Matiášovi vyžadovaným, a přiznal stavům právo svobodně si voliti krále. Čechy staly se šlechtickou oligarchií s králem v čele. Fridrich byl Němec, který česky neuměl, a náboženstvím kalvínec, měl se laskavěji k českým bratřím, kteří se ke kalvínství klonili, nežli k lutheránům, kteréž odstrkoval, a vystupoval proti katolikům se vší urputností. Bezejmenný spisovatel jednoho letáku radil v něm Fridrichovi, aby se slušným způsobem, nějakým poselstvím, zbavil Mansfelda a spolu několik set odporných šlechticů českých poslal na popraviště nebo do vyhnanství, a pak

dělo. Příčina této neplechy byla ta, že většina českých generálů byla spolu majetniky pluků: čím méně přehlídek, tím větší užitek měl majetník pluku, bera žold za padlé a nemocné vojíny. Hohenlohe měl dva pluky, jízdní a pěší, a vyčítala se mu hrozná lakota a nesvědomitost. On, Thurn, Solms, Kinský, Fels, Kaplíř, později oba Anhaltové, otec a syn, dovedli pošinouti přehlídky do dálky. Plukovníci počítali žold sprostého vojáka výše, nežli jemu sami platili; podplukovníci, setníci a všichni důstojníci sloužili na soukromý účet plukovníkův: samý to zisk pro tohoto. Slezský pluk potřeboval měsíčně 2.700 zlatých, moravský 3.000, ale český 3.500 zlatých žoldu. Bylo to hrozné plýtvání penězi, kterých nebylo; nedostatek dostavil se brzy a s ním hrozné nedoplatky žoldu, které 31. ledna 1619, tedy něco málo po půlletním válčení dělaly obnos 492.000 zlatých, a stoupaly každý měsíc o 210.000 zlatých. Nekázeň vojska byl toho následek. Dne 15. srpna 1619 shromáždily se na širém poli české pluky, „aby se uradily, kterak by si samy pomohly." Colonna z Felsu byl od vojáků potupen, domluvy Thurnovy byly marny, Hohenlohe poněkud je upokojil slibem částečné výplaty.[5]) Do rukou nepoctivců byl vložen osud českého národa.

Thurn vytrhl asi s 3.000 pěšími a 1.000 jízdnými na jih proti Budějovicům a Krumlovu, aby se obou měst zmocnil, a přerušil spojení královských s Rakousy a Bavory. Krumlovští se poddali, ale Budějovičtí, jsouce katolíky, nedali se hrozbami zastrašiti, zůstali králi věrnými, a Thurn se svým slabým vojskem nemohl dobyti města. Odpor Budějovic rozhodl hned na počátku o osudu českého odboje.

Ve Vídni lekli se vzbouření českého, a král Matiáš chtěl je utišiti smírným jednáním, které však nevedlo k cíli. Brannému zakročení odporoval kardinál Khlesl, hlavní rádce Matiášův, boje se o svůj vliv při dvoře. Ale volený král český Ferdinand a arcikníže Maximilian, oceňujíce správně české povstání, že jest namířeno proti rodu Habsburskému a víře katolické, dali Khlesla tajně zatknouti a odvésti na hrad Ambras v Tyrolsku. Nemocný Matiáš svolil k tomu, aby Ferdinand uvázal se v řízení věcí vojenských. Po překonání mnohých překážek bylo vypraveno vojsko do Čech velením Jindřicha Duvala hraběte Dampierra, který vpadl do Čech 14. srpna 1618, odlákal Thurna od Budějovic, spojil se u Německého Brodu s Karlem Bonaventurou Lonquevalem hrabětem z Buquoye, vyškoleným válečníkem z bojů španělských proti holandskému odboji, pak pronikli až k Čáslavi. Když však Hohenlohe přivedl Thurnovi posily, hleděli se oba císařští generálové zachrániti rychlým ústupem a rozdělili se, ale oba utrpěli citelnou porážku: Dampierre u Pelhřimova a Buquoy mezi Veselím a Lomnicí. Buquoy usadil se v Budějovicích, kde přezimoval.

V zimě nabízel Matiáš Čechům smír prostřednictvím kurfirsta saského Jana Jiřího; ale direktoři činili tak nesmyslné podmínky, že o smíru nemohlo býti řeči. Mezi vyjednáváním zemřel císař Matiáš dne 20. března 1619.

Ferdinand II., již korunovaný král český, oznámil českým stavům smrt svého předchůdce listem nadepsaným ku předešlým místodržícím, které v úřadech potvrdil, ale o direktorech ani slovem

[5]) Krebs: Die Schlacht am weissen Berge, str. 6—8.

propustila z poddanství, a slibovali jí za to konati vojenské služby proti nepříteli. Odbojní stavové mohli si tak opatřiti velikou národní armádu a vyvolati spolu mezi porobeným stavem selským ruch v sousedních zemích, který byl by jim velice prospěl. Ale sobecká šlechta zamítla tuto žádost, odpudila od sebe sedláky, kteří raději útočili na své utiskovatele, nežli aby za ně bojovali. Odbojní čeští stavové mluvili stále o svobodě, náboženství a vlastenectví, ale skutky utekly.

Po nějaké obětavosti stavů nebylo ani stopy. Když v červenci r. 1620 potřeboval král Fridrich peníze na výplatu žoldu vojsku v Dolních Rakousích ležícímu a nevěda, odkud by je vzal, obeslal na radu nejvyšších úřadníkův a soudců zemských před sebe na hrad Pražský konšely a nejpřednější osoby všech tří měst Pražských a žádal jich, aby i sami dobrý příklad obcím dali a je potom na radnice povolané naklonili k tomu, aby krále a vlasti své nyní neopouštěli, a nemají-li peněz hotových, alespoň klenoty svými, jeden každý dle možnosti své, jeho jménem půjčky založiti nepomíjeli. Podobné předložení stalo se i od královny nejonačejším měštkám a paním pražským, kteréž byly před vlastní osobu její obeslány.

Proti kterézto žádosti jedni i druzí učinili svou poslušnou a šetrnou omluvu: „že z povinnosti a břemene takového se nevyjímají, když toliko uhledají a poznají vskutku to, že i vyšší stavové a zvláště nejvyšší úřadníci a soudcové zemští se svými mantelkami túž zemskou potřebu k srdci si opravdově připustí a dadouce na sobě příklad dobrý se svými klenoty hnou a Jeho Kr. Milost jimi v tak důležité a nevyhnutelné potřebě hotově i hojně založí.“

Ale jak se to tehdáž od nejpřednějších dálo, jest dobře vědomo. Nebo mezi jinými nejvyšší kancléř z Roupova směl se v tom pronésti: že k dotčené potřebě, aby z ní vlasti jeho bylo zpomoženo, své *čapátkové peří složiti a místo peněz odevzdati chce.* Vzácnější pomoci od tak předního zemského úřadníka! Jemužto jiní v štědré a ochotné půjčce byli podobni. Sami uměli dobře před králem a královnou městskému stavu vyměřovati, aby svých mantelek pasy stříbrné, armpanty a řetězy skládali, ale sami pak od klenotů svých potratili tehdáž klíče, kteréž potom po vítězství na Bílé hoře soldati císařští velmi snadně nacházeli při vybíjení domův a příbytkův jejich.“ Tak popisuje obětavost revolučních protestantských stavů českých vrstevník a protestant Pavel Skala ze Zhoře.[8]) Panstvo umělo udělati revoluci, ale nechtělo na ni platiti. Jinde praví Skala: „Mnohý přední pán a obyvatel království, který měl ročního důchodu 20.000 kop, směl ku potřebě zemské a vlasti své zakázati se v té válce, do roka pomoci toliko 300 kop učiniti. Jiný, když na něm žádali půjčky 2000 kop, svolil 200 kop, a ostatní podobně dosti málem vlast svou fedrovati hleděli.“[9])

Za takovéto obětavosti byl osud povstání českých stavů protestantských proti řádnému králi rozhodnut a zpečetěn.

Císař Ferdinand II. učinil spolek s bavorským vévodou Maximilianem, hlavou ligy, a lutheránským kurfirstem saským Janem

[8]) Historie česká od r. 1602—1623 edidit Karel Tieftrunk v Praze 1868 díl IV. str. 224—225. — [9]) l. c. 350.

Jiřím, uraženým, že nebyl zvolen za krále českého. Evangelická unie byla Španělskem přinucena učiniti potupné příměří s Maximilianem a ligou v Ulmě, z kterého České království bylo vyjmíněno. V červenci r. 1620 vtrhl Maximilian Bavorský s vojskem dobře spořádaným v síle asi 30.000 mužův, jehož vůdcem byl zkušený generál Jan Tzerklas hrabě z Tilly, do Horních Rakous, obsadil 4. srpna Linec a přinutil stavy této země k poslušenství Ferdinandovu. Saský kurfirst vtrhl do Lužice, a několik tisíc kozákův a Polákův, poslaných od polského krále Sigmunda III. Ferdinandovi ku pomoci, dostalo se Slezskem a Moravou až do Dolních Rakous, kterými byli stavové této země zastrašeni, a učinili císaři Ferdinandovi přísahu věrnosti, kterou mu posud odpírali. Vévoda Maximilian zaměřil z Horních Rakous na sever, jakoby se strojil na Prahu, ale od Kaplice dal se na východ, a spěchal k Rohům, kde ležela česká armáda, a spojil se bez odporu s Buquoyem u Světlé dne 7. září. Všechna města, kudy táhl, poddala se jemu. Kníže Kristian Anhalt, vrchní vůdce české armády, neodvážil se boje proti silnějšímu nepříteli, a ustoupil do Čech, aby se spojil s Thurnem k ochraně hlavní země.

2. Pochod obojích vojů, císařsko-bavorských a českých, na Bílou horu, jejich seřadění v bitevní šiky.

V Čechách byl zmatek nad zmatek. Náčelníci povstání spoléhali na cizinu, která je v rozhodné chvíli opustila: jenom Bethlen Gabor zrušiv učiněné příměří s králem Ferdinandem, dal se od stavův uherských na sněmě Baňsko-bystrickém 25. srpna r. 1620 za krále uherského prohlásiti, a poslal 8.000 jezdců Čechům ku pomoci. Vévoda Maximilian a Buquoy vtrhli se svými voji do Čech a přibyli 22. září r. 1620 do Budějovic, kde je císařský velitel Marradas, jenž v létě r. 1620 dosti šťastně s Mansfeldem vedl drobnou válku, s vojenskými poctami přijal. Český vrchní vůdce Anhalt, přikvapil 25. září do Jindřichova Hradce, ale nespěchal za spojenci, aby se jim na paty zavěsil a v dalším postupu bránil, nýbrž bočním pochodem ustupoval k Táboru a Milevsku, aby chránil Prahu proti překvapení. Dne 24. září opustili spojenci Budějovice; Buquoy dobyl Prachatic, Maximilian Vodňan; spojili se před Pískem, kterého 30. září dobyli. Od Písku táhlo oboje vojsko k Plzni, k níž přitrhli 8. října. Tu zradil Mansfeld českou věc, přijal z pokladny Maximilianovy 100.000 zlatých a slíbil neutralitu. Teď měli spojenci záda svobodná.

O zradě Mansfeldově zvěděli Anhalt i král Fridrich, a Mansfeld vymlouval svá vyjednávání s nepřítelem, jako by se byla stala pouze na oko a na jeho oklamání. Ano, byl ještě tak drzý, že se osobně odebral ke králi do Rokycan, dělal uraženého a žádal za propuštění, které mu král sice dal, ale mělo se státi skutkem, až by dostal dlužný žold a služné. Zpráva o této zradě dostala se rychle do Prahy; a tu manželka nejvyššího purkrabí pražského Bohuchvala Berky napsala ji na lístek a poslala svému choti na českou kancelář, kde se konala důležitá porada. Hrabě Thurn byl právě radě nejvyšších úřadníků přítomen, když dostal lístek od nejvyššího purkrabí ku přečtení, i hájil zrádce v tento smysl: „Nejlépe by bylo, aby ženy kužel a jiné své práce ženské spravovaly, zanechajíce

starosti o věci vojanské na straně. Co se Mansfelda tkne, praví o něm, že jest to kavalír poctivý a válečník prozřetelný, pročež aby ho ani nejv. purkrabí ani nejvyšší úřadníci zemští v žádné domnění scestné nebrali a tím pokřikem obecným mysli svých nekormoutili. Nebo co se tu koli od tohoto hraběte děje, to vše s voli a vědomím J. M. Královské a k dobrému jich všech od něho předsevzato jest.“[10])

České vojsko pod Anhaltem překročilo Vltavu a bylo 5. října v Bělčicích. Sem dostavil se do českého tábora král Fridrich, však jeho přítomnost nenadchla nijak vojska. Anhalt maje stále na zřeteli Prahu a nepřítele, položil se u Rokycan. Od Plzně dali se spojenci na pochod k Touškovu, Plasům, Královicům a Rakovníku, aby se velikým obloukem dostali ku Praze. Anhalt poznav úmysl nepřítelův, táhl k Mýtu, odkudž král pod ochranou jízdy nejvyššího strážmistra Bubny na kratinký čas do Prahy odcestoval. Dne 25. října byl Anhalt v Unhošti, jsa připraven nejen poskytnouti pomoci Rakovníku, ale i zaskočiti cestu nepříteli ku Praze, dne 26. přitáhl do Strašecí, kde zvěděl v noci na 27., že katolické vojsko chce podniknouti útok na Rakovník, i vypravil hned oddělení vojska, aby jistou důležitou posici půl hodiny západně od Rakovníka ležící obsadilo. Potom přitáhla ostatní armáda. Sotva se v Rakovníku a kolem něho uhostila, spatřila Bavory. Král vrátil se odpoledne 27. října z Prahy a byl hned přítomen první vážné potyčce. Několik dní byly u Rakovníka sváděny nerozhodné potyčky. Maximilian a Buquoy poznali, že české vojsko má velmi pevné postavení, jest dobře ohrazeno, a útok na ně byl by velmi nejistý a s velkými ztrátami spojen; i rozhodli se, že je obejdou a přímo potáhnou na Prahu. Dne 5. listopadu vyrazili spojenci od Rakovníka ku Praze po silnici, vojsko bylo dobré mysli a vlající prapory a lesklé zbraně poskytovaly nádherný pohled na ně. Mezi 1. a 2. hodinou odpoledne 5. listopadu zpozorovali Čechové odchod nepřítelův. Král Fridrich svolal hned válečnou radu svých generálů; Anhalt minil správně, že nepřítel má namířeno přímo na Prahu; protož třeba jest hned se dáti na pochod a jej předejíti. Jemu odporoval starší Thurn, tvrdě, že nepřítel netáhne ku Praze, ale chce se zmocniti okolních měst, pročež dlužno jest hájiti okolní krajiny. Nestalo se žádné usnesení; k večeru od uherských harcovníků přišly zprávy, které zapudily každou pochybnost o nepřátelském pochodu na Prahu. Ještě v noci 5. listopadu odtáhl Thurn se svým plukem do Prahy, neodpočinuv si na cestě. Ráno dne 6. listopadu vypravil se za ním Anhalt s ostatní armádou. Císařští postupovali po silnici, Čechové neschůdnými cestami hlavně lesy po jejich pravé straně, a jejich pochod podobal se jaksi útěku. Bavoři ukořistili na cestě 30 vozů se spíži a pobili 200 Uhrů, kteříž je kryli. Rychlým pochodem podařilo se Anhaltovi předstihnouti spojence o půl dne. Dne 7. listopadu v poledne vystoupila jízda mezi Družcem a Unhoští na širé pole a čekala několik hodin na pěchotu. Byli od Prahy vzdáleni asi dvě míle a po nepříteli nebylo ani stopy. Král opustil zde vojsko, aby v Praze pozdravil anglické vyslance a postaral se o peníze a potraviny. Anhalt kladl mu na srdce, aby opatřil potřebný materiál pro opevnění Bílé

[10]) Pavel Skála l. c. IV. str. 320—321.

hory. V patách českého vojska byl Maximilian s Bavory, přehledl zde s jistého vršku české vojsko, které v bitevní šik bylo sestaveno, a chtěl zde nedaleko Unhoště svésti bitvu; ale uplynulo poledne, císařští nedostavili se v čas, a Maximilian se samotnými Bavory nemohl se odvážiti bitvy. Nežli nastala noc, poslal Anhalt 500 mušketýrův obsadit můstek přes Letovický potok v Ruzyni, a české vojsko odešlo z ticha o 8. hodině večer 7. listopadu a maskovalo velmi dobře na chvíli svůj odchod vydržovanými ohni. Uhři zapalovali na cestě vesnice, jejichž plameny osvětlovaly noc nepřátelskému vojsku za nimi táhnoucímu. O 1 hodině v noci dostalo se české vojsko na Bílou horu, velice unavené; mnozí vrhli se na zemi a usnuli. Pražané spali spokojeně; pro uvítání vojska nestalo se nic; pro opevnění Bílé hory nehnula se ani jedna lopata; nebylo zde peněz na vyplacení žoldu vojsku zadrženého. Čeští generálové nevěřili v možnost bitvy, znajíce opatrné válčení Buquoyovo, který se neodváží bitvy s unaveným vojskem proti nepříteli na hoře dobře postavenému.

Uhři a část německé jízdy v českém vojsku, kterým se nechtělo v noci mezi 7. a 8. listop. stoupati na horu, usadili se na patě Bílé hory ve vesnici Ruzyni. Buquoy obdržel o tom zprávu a vypravil proti nim osvědčeného burgundského plukovníka Gauchiera, pána z Marschau, v čele 500 jezdcův a 1000 mužů vallonské[11]) pěchoty. Gauchier přepadl Uhry, kteří pokojně dřímali a předními strážemi se nekryli, a porazil je: 200 mužů padlo, 1000 koní a mnoho pokladů, mezi nimi veliká železná pokladna naplněná dukáty, padlo vítězům do rukou. Uhři utíkali na Bílou horu. Hluk bitvy, hořící vesnice a zmatek utíkajících pobouřily český tábor, zmatek zmocnil se mnohých českých pluků, které s tíží upokojil kníže Anhalt. Český tábor zůstal již až do svítání v „bitevním šiku". Bylo to zlé znamení.

Bílá hora jest vysočina, rozkládající se na západ od Prahy na lévem břehu vltavském, jež na východ dosti příkře spadá horou Petřínem k Malé Straně a Smíchovu; k západu skláni se mírnějším svahem k Řepům, sráznější jest k jihu do údolí motolského a košířského. Má tři vyvýšeniny v rovné čáře běžící a údolími od sebe oddělené, z nichž oba severní pahrbky nižším skloněním, o něco vyšší jižní pahrbek silnějším skloněním jsou odděleny. V tomto sklonu jde teď z Prahy z bývalé Strahovské brány říšská silnice do západních Čech. Severní z oněch tří pahrbkův obsahuje ohrazenou královskou oboru, zvanou „Hvězdu" od loveckého zámečku českých králů, vystavěného ve způsobě šestihranné hvězdy. Tato část vrchu sklání se zprva mírně, potom dosti příkře k potoku Letovickému a při něm ležící vesnici Ruzyni. Bílá hora nemá pro výstup vojska na ni nikde žádných zvláštních obtíží, vyjma místa jihozápadně od zámečku Hvězdy, kde mezi bojem stáli Bavoři. Od západu teče k Bílé hoře Letovický potok, vznikající z močálův u Litovic, béře se vedle Hostivic přímo východně k Bílé hoře a zabočuje náhle u paty Bílé hory k severo-východu přes Liboc, do šáreckého údolí, a padá u Podbaby do Vltavy.

[11]) Valloni [francouzsky Vallons] slují romanští obyvatelé jižní Belgie a severní Francie, kteří mluví vlastním nářečím, ale ve veřejném životě užívají francíny.

Tam, kde nedaleko Řep potok náhle svůj směr mění, jest přes něj můstek, který v této bitvě měl důležitý úkol. Jest to přechod, k jehož krytí poslal kníže Anhalt večer 7. listopadu 500 muškетýrův, a přes nějž potom české vojsko táhlo na Bílou horu. Dnes jest tento potok úzký, že jej lze překročiti, ale tenkráte byl bažinatý, porostlý rákosím a mnohem širší; netvořil sice žádné vážné překážky, však přece mohl zadržeti pochod vojska. Široké močálovíny táhly se po jeho obojích březích k Řepům a Ruzyni, a toliko mezi Ruzyní a Bílou horou byl nevalně široký kus pevné půdy, kde bavorské vojsko prvně před bitvou se postavilo.

Tilly postavil Bavory v bitevní šik východně od Hostivic, a kázal dáti se na pochod. Poznav, že přední stráže obojího vojska o můstek přes potok bojují, vypravil oddělení pěchoty svým ku pomoci, sám pak projel Hostivicemi, aby ohledal polohu místa. Za chvíli nařídil vojsku pochod skrze Hostivice. Když vyslaná pěchota se blížila k můstku, ustoupily roztroušené české stráže, kterými bylo asi oněch 500 muškетýrův, jež asi bez posily ponechány byli sami sobě, na Bílou horu a zanechaly jižní vršek, který se mírně a široce k Řepům kloní, volným. Velitel bavorského předvoje generální strážmistr svobodný pán z Anholtu překročil můstek bez odporu a zmocnil se onoho návrší. K jeho podpoře poslal Tilly lothrinský pluk velením plukovníka z Floreinville, který se usadil na špici onoho návrší poblíže kamenného lomu. Bavorský předvoj postoupil tím příliš daleko, a mohl býti od českého vojska zničen, kdyby jeho jízda byla proti němu statně zakročila; neboť vlastní bavorské vojsko nebylo se ještě v celku dostalo přes můstek, a císařští byli ještě vůbec daleko. Císařský podplukovník Edvard Geraldin upozornil vévodu Maximiliana na veliké nebezpečenství předvoje a mínil, že bude sotva uchráněn. Zatím přešli Bavoři můstek, ale neměli styku s císařskými. Tento stav nepřátelův s povážením poznali moravští plukovníci Stubenvoll a Šlik a jeli k vrchnímu veliteli Anhaltovi, který rozmlouval s Hohenlohem, upozornili jej na stav nepřátelův, a Stubenvoll žádal za dovolení, aby na něj mohl učiniti útok. Anhalt kolísal; ale Hohenlohe byl rozhodně proti tomu, aby bezpečná výšina byla opuštěna a do nížiny sestoupeno k útoku na Bavory, a odvrátil Anhalta od úmyslu učiniti útok na Bavory. Stubenvoll a Šlik navrátili se ke svým plukům na levém křídle. Hohenlohe odebral se ke svému jízdnému pluku a dal před řadu prvního bitevního šiku postaviti tři děla, která začala palbu na předvoj Anholtův a Bavory. Bavoři totiž přešli zatím můstek, ale místo na jižní vysočinu Bílé hory, kam měli namířeno, zabočili náhle na levou stranu příkrého úbočí, kde byli více kryti; neboť české dělostřelectvo začalo proti nim palbu, která však jim mnoho neuškodila, poněvadž rány šly velmi vysoko. Mezi tím přirazilo i císařské vojsko, které Buquoy v Hostivicích očekával, táhlo od Hostivic k Řepům, překročilo jako dříve vojsko bavorské můstek, a obě vojska spojila se okolo poledne, a nebezpečenství, kteréž jim hrozilo, pominulo.

Vévoda Maximilian svolal hned válečnou radu, má-li se bitva svésti čili ne. Učinil otázku k vrchnímu veliteli císařskému Buquoyovi, aby svůj úsudek pronesl. Buquoy nechtěl první mluviti, ale po nějakém zdráhání pronesl svůj úsudek v ten smysl, že není radno

všechno dáti na jednu sázku; ale že by bylo vhodno táhnouti po levé straně nepřítelově údolím košířským ku Praze a vylákati jej takto z jeho výhodného postavení. S Buquoyem souhlasili jenom někteří císařští plukovníci. Vévoda Maximilian odporoval, jsa prý jist vítězstvím, s ním srovnávali se bavorští vůdcové Tilly a Anholt, kteří sami z Bavorů přítomni byli a ještě někteří císařští. Ale Buquoy trval při svém názoru, aby se dali pochodem ku Praze. Mezi poradou navrátil se císařský podplukovník Lamotte z objížďky, a podal potěšitelnou zprávu, že obhlédl postavení a zákopy nepřátelského vojska a shledal, že nejsou hluboké, že české dělostřelectvo při rychlém útoku jim neublíží; po pravé straně českého vojska táhnouti nelze, poněvadž by levá strana spojených vojů byla vystavena českému dělostřelectvu; proto nelze nic jiného učiniti nežli buď na nepřítele udeřiti neb zpět odtáhnouti. Tilly dokazoval nebezpečenství zpátečního ústupu před nepřítelem na jízdu tak

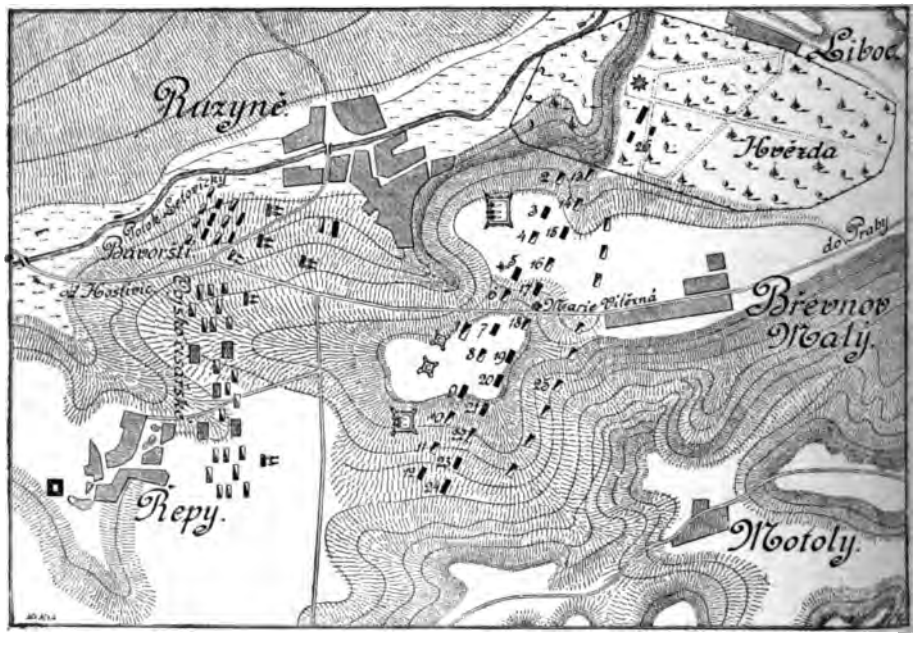

silným. Konečně navrhl neapolský plukovník Karel Spinelli, aby se začala veliká potyčka, a tak se poznalo, jak výhodné jest postavení nepřítelovo. Tu povstal generál karmelitánů Dominik Scalzo a Jesu Maria a vyzval nadšenými slovy válečnou radu, aby jako nepřítel ve svou pýchu doufá, tak oni veškerou důvěru v Boha měli a útoku se odvážili. Jeho slovo rozhodlo, i bylo usneseno, aby se svedla bitva. Po poradě odebrali se Buquoy a Tilly ke svým vojům, aby je v bitevní šiky seřadili.

Císařští byli postaveni ve tři bitevní šiky: 1. bitevní šik: jeho jádro tvořily dva silné čtverce po dvou plucích pěchoty; první čtverec tvořily pluky Buquoy a Verdugo; vallonský pluk Verdugo tvořil pravé křídlo tohoto čtverce a Buquoy jeho levé velením podplukovníka z Heninu. Levý čtverec tvořily německé pluky hraběte Jana Filipa z Breuneru v levo a Rudolfa z Tiefenbachu v pravo.

Z jízdy stálo v první bitevní čáře na levém křídle levého čtverce 8 setnin ve španělském žoldě stojícího pluku Dona Balthasara de Marradas, který dlel v Budějovicích, a místo něhož velel podplukovník rozený Španěl z Biscaye Filip de Areyçagy y Avendana. Uprostřed mezi oběma čtverci stály 4 setniny jízdy velením Lacroixe a 4 setniny německých jezdců velením hraběte Ferdinanda Helfrida z Meggau a Arnošta hraběte Montecuculi. Pravé křídlo prvního bitevního šiku kryly 4 setniny burgundského plukovníka Gauchiera a 6 setnin Waldsteinských jezdců, jimž veleli podplukovníci Lamotte a Torquato Conti. Jízda prvního bitevního šiku byla 1500 nebo 1800 mužů silna, a celý šik měl asi 4000 mužů.

Střední, 2. bitevní šik byl slabší; tvořil jej nejsilnější pluk katolického vojska, totiž neapolský velením Karla Spinelli, a měl po obou stranách po dvou setninách jízdy velením Jana Křištofa svobodého pána z Lobelu.

Třetí bitevní šik byl napodoben prvnímu: pravý čtverec pěchoty tvořily pluky vévody Julia Jindřicha Sasko-Lauenburského a hraběte Jana mladšího z Nassavy; v pravo od nich bylo 5 setnin Dampierrského pluku, jimž velel bratr generála Dampierra, jenž padl pak 9. října r. 1620 před Prešpurkem. Levý čtverec tvořily pluk hraběte Otty Jindřicha z Fuggern-Kirchbergu a ještě čtyři jinak neznámé praporce; v levo stálo 5 florentinských setnin v žoldu velkovévody toskánského. Císařské vojsko, vyjma Poláky, bylo asi 12.000 silné. Tilly vytýká tomuto seřadění bitevnímu, že slabé pluky jízdecké byly v 15 menších odděleních o 2--3 švadronách rozptýleny a v tomto postavení nemohly velikého odporu činiti české jízdě na počet o mnoho větší a k tomu na vysočině postavené. Vůdcem prvního bitevního šiku učinil Buquoy Rudolfa Tiefenbacha, druhého a třetího Maxmiliana Lichtensteina. Měli čtyři děla, z nichž dvě byla postavena před levým čtvercem[12]) prvního bitevního šiku a dvě o něco jižněji od pravého čtverce. S tímto rozestavením byl Buquoy za malou chvíli hotov.

Bavoři stáli na úzké prostoře mezi potokem Letovickým k Ruzyni a těsně mezi Bílou horou přímo proti nepříteli, a tvořili s císařskými úhel asi 150°. Pro úzkou prostoru byli seřaděni ve čtyři bitevní šiky. První tvořily v pravo vircburský pluk s plukovníkem Bauerem, v levo lotrinská pěchota s plukovníkem Floreinvillem; druhý jenom z jízdy utvořený měl tři oddíly, z nichž střední o 5 lotrinských švadronách zrovna ku prostoře mezi oběma pěšími pluky prvního bitevního šiku směřoval: pravý o 5 setninách s plukovníkem Kratzem ze Scharfensteina přesahoval přes pravé křídlo prvního šiku a přibližoval se k jezdcům Dona Balthazara v prvním císařském bitevním šiku: levý o 5 setninách velením podplukovníka pana z Eynettenu šel přes levé křídlo lotrinského pluku. Třetí bitevní šik tvořila pouze pěchota a stála zrovna za jízdnými oddíly druhého šiku: v levo pluky Schmidtův a Rouvilleův, ve středu pluk plukovníka Herliberga; v pravo pluky Hasslangův a Sulzův. Čtvrtý bitevní šik byl seřaděn vzhledem na prostory předcházejícího a tudy v jedné čáře s oddíly prvního šiku. Skládal se z jízdy:

[12]) Setniny, kompanie byly u jízdy, praporce u pěchoty.

[12]) Čtverec, carré sluje ve vojenství taktický tvar čtverhranný, v nějž prapory neb i celé pluky uvedeny byly.

v levo stálo 6 setnin velením plukovníka Engelberta z Benighausenu, ještě dále na pravo přes první bitevní šik 3 setniny 25tiletého hraběte Gottfrida Jindřicha z Pappenheimu, který později stal se tak slavným. Bezprostředně v levo u posledního bavorského šiku ke břehům Letovického potoka stál „černý prapor" polských kozáků asi o 3000 koní velením Stanislava Rusinowského, 300 mušketýrů se setníky Robertsem a Jindřichem ze Saint-Julien a za nimi něco jízdy velením rytmistra Grüna vystoupilo již na část Bílé hory. Osm setnin velením hraběte Wartenberga a plukovníka Pettingera a 200 Poláků bylo ponecháno za můstkem, aby kryli tam zanechaná děla a vozy. Pro bitvu bylo použito 8 děl, která ve čtyrech bateriich po dvou dělech před bitevní šik byla rozestavena. Tilly chlubil se, že jeho jízdecké švadrony byly husté a velmi silné. Bavorsko-ligického vojska bylo 13—14.000 mužů. Veškeré katolické vojsko s Poláky bylo 26—28.000 mužů silné.

Maxmilian vydal heslo: „Sancta Maria" (Sv. Maria) a odebral se za bavorskou frontu k švadronám plukovníka Benighausena, kam se též Buquoy ve svém kočáře dal dovézti. Jeho zpovědník, irský jesuita Fitzsimon předzpěvoval oběma vůdcům na počátku bitvy „Salve Regina". Tiefenbach a Tilly odebrali se na svá křídla. Po celém katolickém táboře ozýval se válečný pokřik a panovalo nadšení. Vojáci posilňovali se jídlem a pitím, mnozí připravovali se k boji modlitbou, růžencem a zpovědí; jesuité a jiní řeholníci povzbuzovali nadšenými slovy vojiny proti bludařským Čechům. Aby vojáci ve vražedném boji se poznávali, měli kolem kloboukův a ramene bílé pásky. V posledních ještě okamženích pluk od pluku projížděl na koni mnich Dominik a Jesu Maria, mečem proti Praze a nepříteli mávaje a vzhůru vyzdviženým křížem žehnaje vojsku a napomínaje je k srdnatosti. Stáli všichni připraveni a čekali na heslo.

Co se zatím dělo v táboře českém? Jitro dne 8. listopadu bylo mlhavé. Vrchní vůdce Kristian Anhalt projížděl s Hohenlohem vysočinu Bílé hory, aby ohledali místo. Oba usnesli se, aby vojsko bylo rozestaveno na vysočině od královské obory až ke spádu hory do motolského údolí. Potom rozestavil Hohenlohe jako polní maršálek (maréchal général du camp") se svolením vrchního vůdce vojsko. Délka průčelí rozestaveného vojska měla dle udání Anhaltova 3750 stop. Vojsko nestálo na samém okraji hory, ale bylo více pošinuto ku Praze, tak že bitevní šik z nížiny pod horou nemohl býti dobře viděn; za to zase mohli nepřátelé pohodlněji vystupovati na horu. Jednotlivé čety vojska byly 100—250 stop od sebe vzdáleny. Byly utvořeny dva hlavní šiky: před středem předního šiku asi na 200 kroků stály (1.) 4 setniny jízdy velením podplukovníka Streifa jako na stráži a k prvním potyčkám. Na pravém křídle 1. bitevního šiku blízko zdi Hvězdy stály (2.) 4 setniny mansfeldské jízdy velením hraběte Styruma, a v levo vedle nich (3.) 4 praporce moravské pěchoty velením hraběte Jindřicha Šlika; pak vždycky více na levo (4.) 4 setniny jízdy slezské; (5.) opět 4 praporce Moravanů; (6.) 8 neplných setnin jízdy dolnorakouské velením podplukovníka Jana Bernarda z Hofkirchenu; (7.) 4 praporce pluku Hohenlohe; (8.) 5 setnin jízdy Hohenlohovy; pak (9.) 4 praporce pěchoty Hohenlohovy; (10.) setnina kr. tělesné stráže a 3 setniny českých jezdců; (11.) 9 setnin jízdy velením nejvyššího generálního

strážmistra Jana z Bubna a hraběte Jindřicha Viléma ze Solmsu; a na nejkrajnějším levém křídle (12.) 6 praporců pěchoty pluku Thurnova. První bitevní šik měl 34 setniny jízdy a 22 praporce pěchoty v síle 7820 mužů.[13])

Druhý bitevní šik byl podobně sestaven. Pravé křídlo tvořili (13.) 300 jezdců uherských velením plukovníka Kašpara Cornise; (14.) 5 setnin moravské jízdy velením plukovníka Jana Stubenvolla; (15.) dva praporce pěchoty z Horních Rakous; (16.) 4 setniny jízdy mladého prince Kristiana z Anhaltu; (17.) pak následovaly 3 prapory pěchoty z Horních Rakous velením podplukovníka Gabriela Pechmanna; (18.) 3 setniny jízdy prince Kristiana z Anhaltu; (19.) 3 praporce pěchoty nejvyššího generálního strážmistra Kapliře; (20.) 4 setniny moravské jízdy velením plukovníka Bořity; (21.) 3 prapory pěchoty zase Kaplířovy; (22.) 4 setniny jízdy moravské velením plukovníka Kaina; (23.) 3 prapory pěchoty zase Kaplířovy; (24.) 4 praporce pěchoty hraběte Thurna. Druhý bitevní šik měl 20 setnin jízdy a 17 praporců pěchoty v síle 5880 mužův;[14]) oba šiky dohromady 54 setniny jízdy a 40 praporců pěchoty. Kdyby druhý bitevní šik byl vstoupil v mezery prvního, byly by oba tvořily jednu dlouhou čáru. Počet vojska v obou bitevních šicích byl 14.200 s předvojem Streifovým.

Cornis, který místo raněného a v Praze ležícího generála Bornemissy měl vrchní velení nad Uhry, rozestavil je (25.) v síle asi 5000 v poloměsíci ve vzdálenosti 5—800 kroků za druhý bitevní šik.

Mimo jmenované vojsko k bitvě připravené byly zde ještě (26.) jízdný pluk knížete výmarského, pěší mladšího Anhalta a setnina královské stráže počtem asi 1800 mužů, které Hohenlohe postavil do královské obory, vysokou zdí ohrazené, a tím českou válečnou moc na počet slabou ještě více seslabil. Byla někde na bojišti ještě setnina vévody výmarského Viléma, asi 100 mužů silná, která chybí v pláně Anhaltově pro den bitvy.[15])

Síla českého vojska byla tato: I. bitevní šik 7820, II. bitevní šik 5880, Streif 500, posádka ve Hvězdě 1800, Uhři 5000, setnina vévody výmarského asi 100, úhrnem 21.100 mužův, ale žold vyplácel se pro 30.680 mužů.[16]) Zajisté to hrozná nepoctivost.

Česká armáda měla 10 děl, z nichž 6 větších rozestaveno takto: tři na náspu asi 200 kroků před pravým křídlem, jedna na nedokončeném náspu v pravo od jezdců Streifových, a dvě před levým křídlem. Ale při dělostřelectvu byl skoro výhradně venkovský lid náchylný k útěku. Asi uprostřed před jízdou Streifovou v levo byly dva náspy nedokončeny. Anhalt chtěl celý bitevní šik náspy ohraditi, ale neměl k tomu nářadí, bylo zde pouze 400 lopat a motyk, které si přivezli od Rakovníka; bylo sice pro ně posláno do Prahy, ale nežli přišly, byl již učiněn útok nepřátelských vojů.

Ve vojsku českém byla veliká nekázeň. Časně ráno odběhl značný počet mužstva z tábora do Prahy, aby se najedli a napili. Kdyby Anhalt nebyl dal zavříti pražské brány pro sprosté vojiny, byla by více nežli polovice vojska utekla do pražských hospod; ale důstojníkům zůstaly brány otevřeny, z nichž někteří ani na bojiště se již nenavrátili. Oba pluky Hohenlohovy byly bez plukovníkův a podplukovníkův. (Dokončení.)

[13]) Krebs: l. c. str. 205. — [14]) l. c. — [15]) Krebs: l. c. str. 204. — [16]) l. c. str. 205.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Pokračování.)

91. *Dvě české hádanky* (Str. 294a) neboli *„pohádky:“* o houbě »okatici« a o zrcadle »okrouhlíku« ze středověkého románu »Apollon. král Tyrský«; srvn. »Časop. čes. musea« 1863, str. 361 a 362.

92. *Des obristen Hofmeister Vaterunser.* (Str. 294b—295a). Německé znění potupného skládání na hraběte Sinzendorfa; srvn. výše č. 89.

93. *In laudem Pragensis amarae cerevisiae* composuit *P. Amandus* a. 1680. (Str. 295b—298a). Německá, 16slohová báseň k pochvale pražského hořkého piva.

94. *Dvě české hádanky* (Str. 298a) o lázeňském domě a o čtyřech kolech u vozu ze středověkého románu »Apollon, král Tyrský«; srvn. »Časop. čes. musea« 1863.

95. *Česká hádanka rýmovaná o liteře l.* (Str. 298b—299a). Obsahem a zněním podobná německé hádance, kterou si zaznamenal Košetický na l. 43b. II. dílu svého sborníku; viz »Sborník Hist. kroužku« 1903 str. 117. č. 11. Počátek její zní:

„Jest v pekle věc jedna, kteráž v nebi není,
tuť také ďábel má. Pán Bůh jest zbaven jí,
v moři se nenajde, však v lesích všudy jest,
i co to musí beyt, hádát, kdo vtipný jest.“

96. *»Některé směšné pohátky (sic) a otázky.«* (Str. 299a—302b). Jest to řada českých hádanek, o nichž Košetický poznamenává: »Haec jocosa aenigmata, etsi in propositione sua indecentia et turpia esse videantur, in expositione tamen sua nihil indecens demonstrant.« Mezi nimi na listě 302. opět hádanky ze středověkého románu o »Apollonovi, králi Tyrském.« (Srvn. »Čas. čes. musea« 1863, str. 281., 359., 360.)

97. *Compendiosa informatio*, sive prognosticon horribilis istius *cometae*, qui in multis civitatibus Imperii 26. et 27ª Decembris et multis postea subsequentibus noctibus anno 1680 cum pleno splendore syrmatis sui visus fuit, juxta explicationem octogenarii cujusdam *astronomi Hamburgensis.* (Str. 303a—304a).

Latinské proroctví o pohromách a převratech ve věcech politických a náboženských, jež ona kometa prýnaznačovala.

98. *Notata quaedam approbata ab aliquo converso Judaeo.* (Str. 304a—304b). O trestech, jež Židy dosud prý rok co rok stíhají za to, čím se proti Kristu Pánu provinili; na př. »Judaei ex tribu Juda, a quibus Christus fuit proditus, hanc poenam habent: Singulis annis triginta personæ ipsæ se produnt, aut ab aliis produntur, de aliquibus sceleribus commissis. Quod summâ experientiâ patet. Ex tribu Levi, qui Christum alapis caeciderunt: nunquam possunt supra barbam exspuere, sed semper spuma ad barbam cadit, continuoque maculatam barbam reperiunt, quandocunque exspuunt.«

99. *Triumphus virtutum et votorum applausus sub festivis natalitiorum auspiciis* adm. reverendo, venerabili ac doctissimo Dno Patri *Erasmo Rupio*, ecclesiae Bae Vis in Monte Sion vulgo Strahow, ordinis canonicorum Præmon. priori dignissimo concinnatus ac consecratus a Patre *Ludovico Skurba*, ibidem professo. 2. Junii a. 1681. (Str. 305a—306a). Na str. 305b nakresleny jsou pérem rozličné nástroje hudební, načež

na str. 306a jsou tyto verše, v nichž o všech těch vyobrazených nástrojích zmínka se činí:

„Calliope svaves pectentes pollice *chordas*
Dulcisonas moveant svavia *plectra fides*.
Aeolidesque *tubâ* celebret tua gaudia, Erasme,
Pulsibus Aoniis *tympana* rauca strepant.
Fistula natalem psallat tibi, *cornua* voces
Intendant altas, *organa* blanda sonent.
Cynthius applaudat *testudine*, pulset Apollo
Cymbala; det summus Jupiter omne bonum.
Edat et hic sonitum tibi garrula *flettna* canorum
Attenuet curas, mentis amica, *chelys*."

100. (L. 306a—306b). Řada *latinských průpovědí* s českými rýmovanými překlady; na př.:

„Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.
Žádná není rozkoš z boje,
Žádejme raději pokoje.
„Fluctuat, ast nunquam mergitur illa ratis.
Loďka, ač zmítána bývá,
netone, než zhůru splývá."
„.... dabit Deus his quoque finem.
Než se nadáš, všecko mine,
a klubko se koncem svine."

Jiné průvovědi latinské s podobnými překlady českými zapsal si Košetický ještě na str. 315b., 456ab., 543b—546b.

101. *Paratella* inter adm. rdum. Patrem *Marcum*, miraculosum Capucinum, et rdum *Emericum*, mirabilem excapucinum, episcopum nominatum Viennensem et non confirmatum. (Str. 307a—307b). Vtipné srovnání zbožného divotvorce kapucína Marka z Aviana († 1699) a exkapucína Emericha Sinellia, biskupa vídeňského (1680—1685), jenž více politikou se zabýval. Ukázkou vyjímáme toto místo:

„Marcus patrat miracula cum Deo,
Emericus facit miracula cum Caesare.
Marcus suscitat morientes,
Emericus facit surgere moriones.
Marcum vocant paralytici,
Emericum vero politici."

102. *Legatio aggratulatoria*, quam celsissimo ac reverendissimo Dno Dno *Emerico* ex ordine Seraphico S. P. N. Francisci Capucinorum assumpto et neoconsecrato episcopo Viennensi.... dicat et sacrat *provincia Boëmiae*... a. 1681 (Str. 309—315). Blahopřání české provincie kapucínské vídeňskému biskupu Emerichu Sinelliovi, bývalému členu svému; byl Sinelli nějaký čas v Praze kazatelem.

103. *Formula indulgentiarum, quas Innocentius PPXI. coronis, rosariis, crucibus parvisque imaginibus seu numismatibus* ex auro aut argento aliove metallo confectis medalliis vulgo nuncupatis in futurum concedet, variis veteribusque formulis in hanc unam redactis. (Str. 316a—318b). Opis římského tisku z r. 1677

104. *Acclamatio genethliaca.* (Str. 319a—321a). Latinské blahopřání k narozeninám strahovského opata *Hyacinta Hohmanna.* Na konci uvádí se autor jeho: »Composuit et obtulit *P. Amandus*, professor philosophiæ in archiepiscopali seminario a. 1681.«

105. Na str. 321b poznamenal si Košetický *seznam barev, jichž užíval k malování herbáře*, kteroužto práci, jak podotýká, započal roku

1679 na podnět opata Jeronyma Hirnheima. Ale nedokončil ji, neboť smrt opatova ji přerušila. (»Fuit quidem hic labor per me inceptus ad instantiam Rmi Dni Hieronymi A° 1679. Sed mors insperata ejus huic labori finem imposuit.«)

106. *Corona Gloriae*, quam ... celsissimo ac reverendissimo Domino Domino *Emerico* ... rudi calamo adumbravit P. F. *Abrahamus a S. Clara*. Anno Dni 1681. (Str. 322a—335a.) Latinské velebení ctností a zásluh nového biskupa vídeňského Emericha Sinellia.

107. *Opis latinského listu opata Hyacinta Hohmanna* ze dne 23. srpna 1681, jímž členy české cirkarie svolává k provinciální kapitole ke dni 5. října 1681. (Str. 335b—337a).

108. *Oratio, quam Pater Amandus Fridenfels composuit et ad initium capituli provincialis peroravit in Strahow a. 1681.* (Str. 537a—341b.)

109. *Vivat Leopoldus, Leopoldi Magni et Eleonorae Augustae filius.* Composuit *P. Amandus* A° 1682. (Str. 342a—342b).

110. Německá hádanka vztahující se k císaři Leopoldovi a císařovně Klaudii Felicitě. »Es mas ein herlich Winkelmass (L) dem halben Mondt (C) ohn Unterlass ...« Před tím poznamenává Košetický: »Nachfolgendtes Rhatzel soll Ihro Kays. Mayes. übergeben, von selbigen aber hingegen der Poët geadelt undt mit 2000 fl. beschenkt worden sein.« (Str. 343a).

111. Německé veršování líčící nesnáze krále francouzského, hledajícího marně pomoci u svých přátel. (Str. 343b—344).

Ukázkou stůjž zde počátek:

Der König von Frankreich ruft seinen Getreuen:
„Churfürst von Cöln, wo bleibst du denn?
Ach, Vater, komm geschwinde!"
‚Mein Sohn, dein Hoffnung hat ein End,
zu Cöln sitz ich inne.'
„Wo bleibst denn du, mein Fürstenberg?
Nach dir hab ich Verlangen."
‚Ach, Herr, es ist verloren Werk,
der Kayser will mich fangen.'

112. *Latinské satyrické skládání na hraběte Ludvíka Sinsendorfa na způsob žalmu »Miserere«.* (Str. 345a—345b). Počátek zní:

Imperatori pro remissione supplicat comes a Sinsendorff.
Miserere mei, imperator, secundum magnam misericordiam tuam.
Et secundum multitudinem gratiarum tuarum dele defraudationem meam.
Amplius lava me ab injustitia mea et a foenore meo munda me.

113. *Vtipné latinské skládání líčící chyby tehdejších rakouských válečníků a státníků* z r. 1683. (Str. 346a—347a). Počátek:

Omne nimium vertitur in vitium.
Quae est causa nostrarum miseriarum?
Nimis multum et nimis parum.
Marchio Badensis, milit. praeses:
nimis multum de ventre, nimis parum de capite.
Comes de Sinsendorf, aulae praeses:
nimis multum de vinolentia, nimis parum de prudentia.
Abele, camerae praeses:
nimis multum de loculis, nimis parum de bonis oculis.
Stettinger, confessarius imperatoris:
nimis multum de silentio, nimis parum de consilio.

Konec zní:

Imperator: nimis multum de nequam rebellibus, nimis parum de ministris fidelibus.
Pontifex: nimis multum de consiliis, nimis parum de auxiliis.

Per hoc fatale:
nimis multum et nimis parum,
fient multi servi Gallorum et Turcarum.
Per hoc:
nimis parum et nimis multum
fuit, est et erit gubernium stultum.

114. *Zusammenkunfft der Glieder des menschlichen Leibes, einen Ober-Herrn zuerwählen.* Německé žertovné líčení sporu údů lidského těla a nadvládu, místy dosti obhroublé. (Str. 347b—352b).

115. *Constitutiones, vermög deren die allerchristl. Majestät den Dauphin zu einem röm. König vorgeschlagen.* (Str. 353a—355a). *Extract der von dem französ. Legaten bei der Reichsversammlung zu Regensburg abgelegter Oration.* (Str. 355a—357a).

116. *Sancta Maria de bono consilio, sancta Maria de bono successu.* Latinské vzývání P. Marie, aby přispěla radou a zdarem císaři Leopoldovi ve válce s Turky. (Str. 357b—358a).

117. *Sanctissimi D. N. D. Innocentii, divinâ providentiâ Papæ XI., jubilaeum universale ad implorandam divinam opem contra Turcas.* Opis příslušného latinského listu řečeného papeže ze dne 11. srpna r. 1683. (Str. 358b—360b). (Pokračování.)

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal **Dr. Ant. Lenz**, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 19.

Za sedmé o tom, že řeholnici nemají navštěvovati dvorů knížecích. — De hoc, quod religiosi curias principum frequentant.

Vizme nyní, jak odpůrci řeholi se snaží dovésti, že nemají mniši dlívati v rodinách knížat a velmožů. Takové navštěvování mocných tohoto světa jest prý mnichům zapovědeno, neboť di Kristus Pán:[1]) „Ti, kteříž se měkkým rouchem odívají, v domích královských jsou.“ Ale rouchem takovým se nesmějí mniši odívati, protože jsou stavem kajícnosti, tudíž nemají také býti v domech knížecích. Glossa prý k tomu přidává: „Rigida vita et prædicatio debet declinare mollium palatia, quæ frequentant mollibus induti videlicet adulantes.“

U sv. Lukáše prý čteme: „Mluvil jim o království Božím.“[2]) Což prý vykládá Glossa tak, že Kristus Pán nekázal zahalečům, kteří bydlí v městě, kdež jest synagoga, t. j. vzácným lidem, alebrž těm dává pokrm nebeský, kdož ho vyhledávají na poušti.[3]) Jestliže má tedy býti život řeholníkův tak spořádán, aby lid skrze ně byl účasten nebeského pokrmu, nemají navštěvovati těch, kteří se honosí hodnostmi světskými.

Mimo to hodnosti náležejí k pýše života, která jest zavržena Bohem, a proto se mají mniši jich varovati, neboť se jich zřekli. Avšak k hodnosti náleží, káže-li kdo na dvoře královském anebo

[1]) Mat. 11., 8. — [2]) Luk. 9, 11. — [3]) „Illis non otiosis, non in civitate synagogæ, i. e. sæcularis dignitatis residentibus, sed inter deserta Christum quærentibus cœlestis gratiæ alimoniam impartitur.“

knížat anebo na synodách, kdež se shromažďuje množství lidu: nemají tedy mniši dlíti na dvorech královských nebo knížecích a kázati na synodách.

Avšak všecky výtky stojí na křivém základě, jakož se dovídáme zase z Písma svatého, neboť tam čteme, že egyptský Josef trval na dvoře Faraonově,[4]) že byl Mojžíš na dvoře královském živen, vychován a vší moudrosti naučen. Čteme tam, že byl prorok Nathan dvořenínem králů Davida a Šalomouna, a že se stal Daniel na dvoře královském knížetem nade všemi knížaty babylonskými, že byl Nehemiáš číšníkem krále Peršanů, a že byl Mardochaeus učiněn knížetem na dvoře královském.

Sv. Pavel pak sám píše: „Pozdravují vás všickni svatí, kteří jsou z domu císařova.[5]) Sv. Šebestian obcoval na dvoře císaře Diokleciana, podobně i sv. Jan a Pavel náleželi ke dvoru císaře Konstantina.

Není tedy mužům dokonalým zakázáno vůbec dlíti na dvoře královském anebo knížecím.

Sv. Tomáš zavírá tuto svoji obranu takto: „Sciendum, quod sancti viri aliquid propter se quærunt, aliquid propter alios. Propter se quidem quærunt Christo per contemplationem inhærere vel in hoc mundo, quantum præsentis vitæ infirmitas patitur, vel in futura vita, ubi eum plenissime contemplentur; sed propter alios interdum coguntur a desiderata contemplatione discedere, et se actionum tumultibus implicare. Sic ergo et in desiderio habent quietem contemplationis: et tamen propter salutem proximorum sustinent laborem actionis.“ Ne pro sebe dlí tedy svatí a dleli na dvoře královském anebo knížecím, ale aby mohli býti ku spáse bližních svých.

Slovům Páně, že ti, kdož se měkkým rouchem odívají, na dvořích královských jsou, má se dle toho rozuměti o těch, kdož na dvoře královském trvají pro rozkoše, a podobně sluší vykládati text Luk. 9, 11, o těch, kteří jsouce v důstojnostech postaveni, v městech trvají a tam v klidu žijí, kdežto svatí v Bohu odpočívají.

Kapitola 20.

Kterak převracejí soud, aby ve zlou pověst uvedli osoby řeholní, zveličujíce vady, pokud jim podléhají. — Quomodo pervertunt judicium in infamiam personarum religiosarum primo mala, si qua in eis sunt, extendendo.

Bylo jednáno až dotud, kterak lidé nešlechetní porušují soud o dobrých skutcích, jež konají mniši, nyní sluší však přihlédnouti k tomu, kterak zlehčují též osoby.

Mohlo by se tuto ovšem říci, že by se mělo utrhání osobám řeholním činěné trpělivě snášeti podle toho, co dí sv. Řehoř:[6]) „Perversorum derogatio vitæ nostræ approbatio est, quia jam ostenditur, nos aliquod justitiæ habere, si illis displicere incipimus, qui non placent Deo.“ A to zcela podle Jan 15, 18: „Jestliže vás svět nenávidí, vězte, žeť mne prve než vás v nenávisti měl. Kdybyste byli ze světa, miloval by svět, co jeho jest; ale že nejste ze světa, nýbrž já ze světa vyvolil jsem vás, proto vás svět nenávidí.“ Také

[4]) Ř. 104, 21. — [5]) Filemon. — [6]) IX. hom. in I. part. sup. Ezech.

di Písmo, že dlužno pohrdati soudem (křivým) lidi ničemných, jak di apoštol: „Mně pak to za nejmenší jest, abych od vás souzen byl anebo od lidského soudu: avšak aniž sám sebe nesoudím.“[7]) Jest zajisté podle Písma[8]) Bůh sám svědek života našeho.

Avšak utrhačům těmto má býti odporováno ze tří příčin:

Předně proto, že utrhání jejich nesměřuje k osobě pouze jedné nebo k několika osobám, alebrž k celému řeholnictvu (ad totum religiosorum collegium), tou příčinou má býti utrhačům mužně odpíráno, aby od vlků těchto nebyly ovce Kristovy trhány.

Za druhé má se odpor klásti utrhačům těmto, poněvadž hledí očerniti a zlehčiti život těch, jimž jest potřebno netoliko, aby měli pro sebe svědomí dobré, ale také aby měli bezúhonnou pověst, aby kázáním svým mohli prospěti lidu. Sv. Řehoř praví:[9]) „Hi, quorum vita in exemplum imitationis est posita, debent, si possunt, detrahentium sibi verba compescere, ne eorum prædicationem non audiant, qui audire poterant, et in pravis moribus remanentes, bene vivere contemnant.“

Za třetí odpůrci řeholi nechtějí přestati na pouhé diffamaci, alebrž čelí k tomu, aby je z kořene vyvrátili.

K tomuto svému účelu odpůrci řeholníků berou se čtverou cestou:

a) hledice k času, odkrývají vady, jichž se mniši dopustili před svým obrácením, aby je potupili. Oni vykládají také slova apoštolova[10]) na přihanu mnichů. Slova tato zní: „Budouť lidé sami sebe milující, lakomí, hrdí, pyšní, rouhavi, rodičů neposlušní, nevděční, bezbožní, nelitostiví, nepokojní, utrhační, nezdrželivi, netiší, bez dobrotivosti, zrádní, zpurní a milovníci rozkoší více nežli Boha, mající tvářnost pobožnosti, ale moc její zapírající. A těch se varuj! Kdo z těch jsou, kteříž se vlnzují do domů, a zjímané vodí ženky obtížené hříchy, jež puzeny jsou rozličnými žádostmi, vždycky se učíce, ale k poznání pravdy nikdy nepřicházejíce.“

b) Odpůrci řeholi přenášejí vady jednotlivců na všechnu řeholi, ač by měli věděti, že i ve sboru apoštolů byl zlostník Jidáš, jejž zove Spasitel ďáblem.[11])

c) Oni zveličují vady řeholníků, čítajíce všední hříchy jejich k hříchům smrtelným. Odtud tvrdí, že jsou mniši falešní apoštolé, a přikládají jim rozmanité nepřístojnosti, jako že si vybírají pohostinství u boháčů, že uchvacují zboží těch, jimž kážou, a jiné a jiné věci.

Kapitola 21.

Za druhé podezřívají, že řeholnici hledají přízně světské a slávy své, a nikoli slávy Kristovy. — Secundo, dubia asserendo, quod scilicet religiosi favorem mundi quaerant et suam gloriam et non Christi.

Nepřátelé řeholi tvrdí věci o budoucnosti nejisté, aby je potupili, ba troufají si na přihanu jejich jistiti i věci tajné. Stran budoucnosti tvrdí o nich, že budou na konec zavrženi pro svůj zlý život a pro porušenost u víře. Stran tajnosti srdce vtírají mnichům, že vyhledávají přízně světské a slávy své. A to jest zajisté opovážlivý soud, sv. apoštolem Řím. 14, 13. odsouzený.

(Pokračování.)

[7]) I. Cor. 4, 3. — [8]) Job. 16, 20. — [9]) Hom. cit. — [10]) II. Tim. 22 seq.

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 9. (r. 1601—1602).

(Pokračování.)

T. l. v neděli po sv. Lukáši (21. října) bezbožná cháska vzali kolomazník, který u trlice visel a zamazali tou kolomastí zvonek u dveří velkých školních; usral se z nich někdo na práhu. Potom vzali bakuli od krámu Jiříka Volivy pekaře, postavili ji na prahy v škole a usrali se do ní. Potomně hůl do ni vstrčili a na tu hůl věchet slámy, to vše t. d. v noci na pondělí spůsobili.

A t. d. vítr velikej, kterýž pořád ve dne i v noci víceji než celej tejden trval jednostejně.

T. l. v pátek po sv. Kryšpínu 26. octobris přivezli do Loun kněze Vojtěcha, kterýž byl předešle na Táboře. Taky chudina, pobožnej čtenář. Ačkoli se na kázání ranním v neděli d. pam. sv. Šimona a Judy omlouval, aby od lidu a posluchačův svejch dobrotivě snášen byl, že nedávno v tom povolání duchovním postaven jest.

T. l. ve čtvrtek ochtab všech svatých (8. listopadu) voda hrubá tak, že z břehu na luka dolejší i hořejší všudy vstoupila. Podle pranostyky starejch lidí jest se obávati okolo sv. Jana, aby na senách škody nezdělala.

T. l. v sobotu po druhé ned. adventní (15. prosince) přihodné teplení, tak že v předních vincech (!) tak i pod Hoblikem mnoho komárův létati se spatřilo.

T. l. v ned. třetí adventní (16. prosince) z náhlého rozjižení mnoho vody přibylo, kteráž i po lukách místy se rozlila, tak že mlíti nemohli. (1602, 1655 to jest větší a škodnější po všem království.)

L. P. 1602 Nové leto větrný v outerý nastalo neveselý s znamenitými velkými větry s rozjižením, kteřížto větrové pořád do dvou neděl trvali.

T. l. ve čtvrtek (3. ledna) hrubá voda v pátek po novém letě největší přišla, kteréž podobné nebylo ode sta let a více. Škody znamenité po vesnicích sdělala. Zde Čihanský v Benátkách dvě komory a krám sbořila, i vostatek všecku chalup zbořila, zahrádku všecku kamením zanesla, Vaňkovi Jilkovi, Václavovi Dobrévůli dvory zbořila, Václavovi Kusovi též chalup zbořila. Chmele do tří kop a jablka přes 20 kop pryč zanesla. Na štěpích po zahradách Lounských znamenité škody led sdělal. V Benátkách všem sousedům dosti mnoho stavení zbořil, sladovníkům na velikém předměstí tu při vodě ležícím sladovnám škodil. Janovi Mikšovic červené stavení zbořil. U Žatce za mnoho tisíc na mostě, mlejních a chmelnicích uškodil. Ves Skupice téměř všecku ta voda zbořila takže toliko 3 světnice vcele zůstaly, krav dojných 55 se stopilo, jalového, svinského, skopového toho bez počtu, od šactva a jiných věcí pryč zaneslo. V Březně málo menší škodu též učinila. Nákému Tomkovi pokoj se 2 kop. štrychů ječmene zbořila a jinde kudy šla zase zde tak i jinde nenabyté téměř škody nad paměť a víru lidskou zdělala. A tak téměř jest k tomu podobné, co Mollerus v své pranostyce položil, o tomto roku 1602: že bude takový, kterému od tisíce let podobného nebylo. P. Bůh rač dáleji s námi

bejti a nás od dalšího zlého zachovati. (Václav Viduna nebyvši toliko 6 neděl s manželkou na válkách 3 dni a 3 noci bez jídla a pití divným opatrováním Božím seděti, až voda opadla, zustal.

T. l. ve čtvrtek po Novém letě (3. ledna) přijel sem kněz Silvester Strakonický správce církevní ve vsi Klapím a to za příčinou navštívení Jana Píseckého krajana svého. Kterémužto potom v noci na pátek zepselá cháska od kočího vozu uřezali.

T. l. v neděli ochtáb tří králův (13. ledna) křtili dceru Pavla Křížovic a Doroty Glogrovy manželky jeho jsa s ní v manželství sotva 18 neděl. Musely býti jak říkavají horký peřiny.

T. l. v neděli II. po třech králích (20. ledna) v nešporním kázání zapálilo se u Markovy sousedy u pražský brány nešetrností její. Měla uhlí v komoře na kuthaně, od kteréhožto vzňaly se peřiny tak, že již i hořeti počalo. Však potom bez škody uhašeno.

T. l. v neděli devítník (3. února) ňácí dva mlatci šli dolu z fortny k mostu s cepami mlátit do vsi. A když vešli na lávku, zlámalo se s nimi dřevo, po kterém šli. Upadli tu oba dva do vody. Jeden tu se hned utopil nenalezli ho. Druhej se chytil toho dřeva a vsed na něj plynul s ním až k dolejším mlýnům. Potom ho tovaryš od Lelka koželuha chytil hákem. Držel předce cepy pod paží.

T. l. v sobotu před nedělí masopustní (16. února) v noci na neděli Bartoloměji Kurkovi rychtáři městkýmu ňáký ševcovský tovaryš v světnici v kanceláři vzal mu přes půldruhého sta kop. míš.

T. l. v outerý masopustní (19. února) umřel Tomáš zámečník. Dodali mu něco na kovářský hospodě tak že mu všecko lůno vypadlo.

T. l. první čtvrtek v postě (21. února) vo jarmarce vyhořelo ve vsi Vlčím sedm dvorův.

T. l. ve čtvrtek po ned. Quasimodogeniti (18. dubna) ňáký Vávra krčmář z Pátku v domě paní Kateřiny Srnovcové napivši se z žejdlíku vína náhle umřel.

T. l. v pátek po provodní ned. (19. dubna) ženil se Pavel Zoubek řemesla ševcovského. Pojal sobě za manželku Mandelinu po Tomášovi zámečníkovi zůstalou vdovu. Nebudou sobě jeden druhému v ničemž míti čím záviděti ona ráda a on raději pije.

T. l. a d. ve vsi Břvanech zapálilo se v ňáký chalupi, kde pachole ňáké vohrabkami topilo. Od kteréhožto ohně vyhořelo pět dvorů a dvě chalupě. Panu Davidovi Černínovi shořely chlívy a pivovar.

T. l. v sobotu po ned. Misericordias (27. dubna) mráz byl dosti veliký, který vinicím Hoblickým, Černodolským, předním, Mělnickým i Balaským na díle dosti mnoho ublížil a nejvíce pod Hoblikem krajním, které k Ranné leží, ty toho okusily.

T. l. v outerý po neděli Jubilate i v středu (30. dubna a 1. května) sníh kolikráte i s deštěm za den přišel. K tomu i mráz byl, kterýž též vinicím nepříjemný byl.

Mráz opět vinicem, obilí i ovoci škodný. T. l. v pátek po neděli Jubilate (3. května) mráz nad oné největší, co předešlý zasáhly, ten i víceji k tomu porušil a mnoho víceji jak na vinicích tak na obilí jarým jako ječmenu a ozimém žitu, které se již me-

talo, velikou škodu učinil, v květu z strany ovoce totéž velice namrazil, tak že málokde jaké ovotce zůstalo.

T. l. v outerý po neděli Exaudi (21. května) paní Kateřina Srnovcová (Korandova) strojila oběd žákům všem, při kterémž i někteří měšťané byli totiž Simeon Užidil, Jan Kyhar z Černčic, Jan Lisý z Požova a Řehoř Kladrubský pan děkan, officialis školní, ač měli někteří radní páni při tom býti. Potomně na zejtří ve středu (22. května) jiným chudým rozdávala chléb, maso, koláče a víno. Činila to proto, že jest ji Pán Bůh dům, který od Jana Dlouhýho koupila, s dobrým prospěchem dostavěti pomoci ráčil beze všeho ourazu jak kamenníků tak i jiných řemeslníkův a dělníkův. Jiní pak pravili, že by nebožtík Jakub Zákostelský otec její šafáře ve vsi Vršovicích zmačkati v zahradě i jinde tam ve vsi strašiti měl.

Mráz na vinicích uškodil. T. l. ve čtvrtek po n. Exaudi (23. května) mráz velkej i pomrzlo na vinicích Balaskejch, Měleckejch, v Trhlavech i předních. K tomu pachole pána z Donína z Bílýho Oujezda, kterej pánu vez špíži do Teplice, v ouvoze za brankou za Matkou Boží přes nos přejeli, kterýž tu ihned na místě umřel.

T. l. v ned. d. pam. sv. Ducha v pondělí i v outerý (26., 27. a 28. května) náramně zima bylo. Krupky každej den pršely, na horách pak sněhu dosti mnoho napadlo, až všechno bílo bylo.

T. l. v outerý po sv. Trojici (4. června) ženil se kněz Jan Simonis, rodič Pražský, správce církevní ve vsi Lenešicích. Pojímal sobě za manželku Zuzannu po Vilimovi Fučíkovi dceru.

T. l. v středu po sv. Trojici (5. června) v noci na čtvrtek kroupy okolo Vtelna až k Mostu škodu velikou zdělaly.

T. l. v pondělí po sv. Vitě (17. června) k večeru umřel urozený pan Václav Kozelka z Hřivic a na Černčicích.

T. l. v středu po sv. Vitě d. sv. Protazia 19. m. června v noci před samou třetí hodinou na noc na čtvrtek nešťastná a nenadálá příhoda se stala. Vyšel oheň z domu Šebestyána Polomce, jinak od Vrablika, v židovské ulici, kterýmžto čtyrydceti domův téměř do gruntu zkaženo, světnic pak 26 od téhož ohně zkaženo jest. Někteří praví, že by ňáký kněz Jiřík z Vopočna byvši na svadbě u Václava Vopozdila dcery jeho přijda z též svadby nechaje svíčky přilepené hořeti v tom usnul. Od toho že by ten oheň vzniknouti měl. Ačkoli ten kněz se opálil velmi velice, od kteréhož brzy umřel. Jiní praví, že by ňáká žena vdova jsouc též opilá přijda domů z veseli opilá tolikéž u dítěte hořeti nechala, od kteréžto že by ten oheň vyjíti měl a jest sic hned na ráno s dítětem od města pryč odešla. Jeroným Čech s Annou manželkou svou v domě svém se zadusil a u Václava Vopozdila sládkovi uhořely nohy.

Pohrůžka ohně. T. l. v ned. po sv. M. Jana Husi M. Jeronýma (7. července) v noci na pondělí na krámě Volpry Točkolovy, kde herynky prodávala, někdo položil hlavni, koštiště a snopek slaměný. Na ráno potomně nejprve spatřil to Jiřík Dlouhej.

V středu po sv. Jakubu (31. července) Václav Dlouhejch z rathouzu pryč od města utekl.

T. l. v outerý po sv. Václavě (1. října) hodinu před večí Šimon Nesnázka, bratr vlastní Alžběty Vrabcovy, nedaleko od

zastřelil z ručnice Jana syna Jana Kobylnického pivovárníka, kterýž ve čtvrtek ráno do Loun přivezen a po nešporách u sv. Petra pochován jest. A týž Šimon od města pryč utekl.

Drobné zprávy a posudky.

Klášter blah. Anežky v Praze. Kostel sv. Barbory, nejcennější a nejpamátnější část tohoto stkvělého pomníku z 1. polovice XIII. stol. jest péčí Jednoty pro obnovu kláštera bl. Anežky vně i vnitř architektonicky úplně obnoven a skytá každému pozorovateli utěšený pohled. Roku minulého stavební práce soustředily se hlavně na vnitřek, který byl celý nově omítnut až na ty zbytky polychromie, které jsouce na pevné omítce, zachovaly se až dosud. Veškeren vnitřek mimo malby a kamenné části opatřen nátěrem světle šedozeleným; pro klenby zvoleny odstíny světlejší, pro zdi poněkud temnější. Žebra klenby v presbytáři byla původně červeně pruhována, i docílilo se retušováním původního nátěru. Při překopání jihozápadní části kostela, prováděného za účelem dalšího pátrání po náhrobních kamenech, nenalezlo se nic pozoruhodného ani v kostele ani v severovýchodní přístavbě mezitím objevené. Nálezy při odkrytí této kobky byly okresleny a změřeny architektem Ant. Cechnerem a soupisnou komisí, na jejíž náklad řízením konservatora Jana Heraina podniklo se kopání v okolí přístavby.

Na zevnějšku upraveno provisorní odvodnění do městských stok a přikryty zdi přístavby, aby se, jsouce z opuky, vlivem povětrnosti nerozpadly. Tu pak se upravilo železné zábradlí se vchodem uprostřed, kterým po schodech nově vyzděných nyní lze pohodlně vcházeti do kostela sv. Barbory, od něhož klíč jest na faře u sv. Haštala.

Když se z celého vnitřku odstranilo lešení, tu se teprv ukázaly krásné poměry a bohatá architektura nejvzácnějšího a nejkrásnějšího památníku po naší bl. Anežce Přemyslovně, jenž tu stojí důstojně opraven a dochován věkům příštím.

Památné náhrobní kameny královských Přemyslovců a jiné zbytky stavby, nalezené v půdě pod podlahou, byly převezeny do pavillonu druhdy retrospektivní výstavy v Král. Oboře, kdež jsou na ten čas bezpečně uschovány s podobnými nálezy, patřícími museu království Českého.

Jednota touto opravou získala si zásluh velikých o zachování veedůležité památky historické i architektonické a stará se i o získání a obnovu ostatních částí tohoto kláštera: kaplí sv. Maří Magdaleny a sv. Františka i bývalého konventu klášterního. Vyjednávání v té věci řídí předseda Jednoty vsdp. velmistr Fr. Marat. V umělecké sekci byli činni: Mons. Ferd. Lehner, prof. J. Koula, stav. rada Ant. Wiehl, řed. Dr. K. Chytil, J. Herain, arch. Ant. Cechner. Mimo tyto zasedali v ředitelstvu: rada Al. Babor, prof. X. Dvořak, JUDr. Jiří Hausmann, vrch. stav. rada Jos. Hlávka, kons. rada V. Honejsek, škol. rada Dr. M. Kovář, 1. zapisovatel, prof. Jos. Novák, J. Rohr, účetní, řed. Fr. Ruth, šk. rada Jos. Šauer z Augenburgu, říd. Kar. Taubenek, P. Jos. Vampola, pokladník, uč. V. Zvěřina. Ze zemřelých členů ředitelstva získali si nevšedních zasluh o obnovu kláštera: velmistr Dr. V. Horák, stav. rada Al. Pecenka, farář Fr. Ekert, Vlad. Per a arch. J. Zeyer.

Kéž se čilé Jednotě dostane hojných prostředků k provedení cíle tak svrchovaně ušlechtilého štědrými dary a přistupováním za členy ale-

spoň přispívající po 10 K ročně nebo podporující s menším obnosem, nejméně 2 K. Zakládající členové platí 4000 K, skuteční buď 400 K najednou nebo 20 K ročně. *Red.*

Časopis Matice Moravské. Redaktor dr. František Kameníček. Roč. 27. v Brně 1903. — Přední historik moravský dr. Frant. Kameníček, nyní známý svými obsírnými, znamenitými „Zemskými sněmy a sjezdy moravskými," hledí „Časopis Matice Moravské" udržeti na řádné výši vědy a dodati mu jisté pestrosti. Minuly již dávno doby, kdy „Časopis" soustřeďoval celou vědeckou družinu moravskou, kdy uveřejňoval články nejen z různých oborů vědeckých, nýbrž také kritiky knih zábavných. Dnes věnován jest časopis skoro výhradně historii, články z jiných oborů jsou řídké. Mluvilo se kdysi dokonce, že „Časopis" stane se historickou vědeckou revuí, asi jakou jest „Český Časopis Historický", ale nedošlo k tomu. Leč nám na Moravě je „Časopis" milý právě, jaký je. Ne že bychom si nepřáli pokroku, ale proto, že není u nás dosud pro historickou revui vychovaného čtenářstva. Víme předem, že sborník vydávaný „Maticí Moravskou" vrátil by se brzo zase k původní své formě. — Ročník 1903 přináší pro církevní historii moravskou předůležitý článek kroměřížského archiváře Snopka: *„Nová akta kardinála Ditrichštejna"*. Jaký byl náboženský stav Moravy přímo po bitvě bělohorské, nedávají sice regesta tuto uveřejněná ani tušiti, za to však pro dobu 1607—1608 jsou tu vzácné věci, neznámé své doby Volnému. — Reální professor z Brna, František Černý, podává studii *„Hus a Wiklif"*. Usuzuje, že Hus svými spisy a svým učením jest závislý na Waldhausrovi, Štítném a Miličovi a upozaďuje vplyv Wiklifův. O tento názor nebudeme se s autorem příti. Učinil tak již za nás dr. Václav Flajšhans (v 1. č. „Časop. Mat. Mor." 1904). Spisovatel dovolává se sice také prací Lenzových, ale nevíme, jak je četl. Strachuje-li se p. Černý, že Hus přestane býti miláčkem národa, dokáže-li se mu, že závisel na Wiklifovi, strachuje se marně. Stačí přece, že šel proti Římu, a již nikdo mu neodejme popularity. O hlubší poznání Husa se málo kdo stará, a to asi jediné jest příčinou jeho obliby v národě. Jsme my to divný národ. — Článek Frt. Aug. Slavíka *„Hnutí v lidu poddanském na Hulvaldsku r. 1695"*, jest dobrý příspěvek k dějinám moravského poddanství i olomúckého biskupství. — Ostatní články pouze uvedeme. Dr. Jos. Cvrček: „Ze starých pamětí města Bzence" (výpisy z knihy purkrechtní, z knih památných a j.); M. U. Dr. Jan Smyčka: „Antifonář Cholinský" (myslíme, že má se psáti Cholyně a také Chropyň, viz Rtyně, Kdyně, Choryně); Frt. Václ. Peřinka: „Některé zaniklé osady na Znojemsku" (pokračování z ročníku 1901); Dr. Frt. Slavík: „Příspěvky k nerostopisu moravskému" (pokračování z ročníku 1900); Dr. Josef Karásek: Polská dedikace Paprockého Vilémovi z Rosenberka" (politické brožury z r. 1588); Zdeněk Lepař: „Národnostní poměry na Moravě a ve Slezsku dle sčítání lidu ze dne 31. prosince 1900" (některé kraje moravské se soustavně germanisují, ale Němců na Moravě celkem ubývá, neboť židé znenáhla přiznávají české barvy); Leopold Nopp: Poddanské poměry na Strážnicku před 300 roky", Vincenc Prasek: Řemeslnické cechy v Kroměříži; St. Souček: „O výtvarnictví Františka a Josefa Heřmana Agapita Gallašů" (dvou moravských buditelů). K tomu druží se bohaté rubriky „Umělecké a vědecké zprávy" a „Literatura". Sluší podotknouti, že posudky vědeckých spisů, uveřejňované v „Časopise", jsou vždy slušné a správné, vědecké. *Frant. Václ. Peřinka.*

Hubert Doležil: **Politické a kulturní dějiny král. hlavního města Olomouce.** Část I. Dějiny politické. Památky architektonické. Zvláštní otisk z I. programu české reálky v Olomouci 1903. Cena 1 K. Stran 84. — Dobrý spisek, psaný za příručku mládeži studující v Olomouci a hledící hlavně k dějinám umění. — Část o politických dějinách města je psána na základě prací tištěných, jakž ani jinak při povaze dílka býti nemůže. Co však řečeno jest o památkách stavitelských, upoutá i odborníka. Jest to ovšem stručné. O věcech náboženských píše se tu zcela střízlivě a neshledal jsem útoku na pravdu, pokud se týče naší bolestné historie církevní. Plán města a 22 obrázků krášlí dílko toto. — Četl jsem tuto programovou práci s chutí. Ve výročních zprávách našich středních škol bývají často dobré historické studie. Naše historické sborníky o nich obyčejně mlčívají, někdy na škodu dějepisných badatelů, kteří nejsou středoškolskými professory a jimž programy jsou nesnadno přístupné. Ale střední ústavy školní měly by ovšem své výroční zprávy zasílati redakcím, aby mohly býti posouzeny neb aspoň registrovány. *Fr. V. Peřinka.*

Tiskem a nákladem družstva Vlast v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář.

Ročník V. 1904. Číslo 3.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Korunovace císařovny Alžběty, choti Karla VI., na královnu českou dne 8. září 1723.

Z Lothových letopisů podává *Dr. M. Kovář.*

(Dokončení.)

Císařovně za oltářem osouší se sv. olej. Po této modlitbě odebrala se Její Vel. císařovna, an před ní šel nejvyšší dvormistr zemský s berlou, ale z ostatní družiny jen nejvyšší dvormistryně, kněžna abatyše u sv. Jiří, nejvyšší komoří zemská a zmíněné dvě slečny komorné za oltář na straně evangelní, kdež jí od knížecí abatyše úplně setřen byl svatý olej soli a střídkou z housky a vodou smyt a bavlnkou osušen, pak Jejímu Vel. roucho zas upraveno od nejvyšší dvormistryně a nejvyšší komoří zemské i slečen komorných, načež vedena zase před hlavní oltář od král. assistentův a dřívější družiny.

Mezi tím, co Její Vel. císařovna dlela za oltářem, posadil se Jeho Vel. císař na svůj trůn a p. arcibiskup umyl si ruce. Když pak Její Vel. císařovna opět přivedena byla k oltáři, povstal Jeho Vel. císař, ana šla mimo a císaři se uklonila, s trůnu; císařovna pak poklekla na dřívějším místě před oltářem.

Císařovna se korunuje. Knížecí abatyše s oltáře vzala korunu a podala ji nejvyššímu purkrabí, jenž ji dal panu arcibiskupovi, sedícímu na faldistoriu. Tu se pak k Jejímu Vel. císařovně přiblížila nejvyšší komoří zemská a dala jí na hlavu čepeček z červeného atlasu, který ji na zlaté misce přinesl podkomoří zemský v království Českém.

Hned potom vstavil Jejímu Vel. císařovně královskou korunu na hlavu pan arcibiskup, knížecí abatyše a nejvyšší purkrabí pražský, při čemž modlil se arcibiskup tuto modlitbu:

„Accipe Coronam Regalis Excellentiæ, ut scias te esse consortem Regni Populoque Dei semper prospere consulas, et qvanto plus exaltaris, tanto amplius humilitatem diligas et custodias in Christo Jesu Domino nostro.“[1])

Po odbytém korunování knížecí abatyše s oltáře sňala zlaté královské české jablko říšské a královské žezlo a podala jablko nejvyššímu sudí zemskému, žezlo pak nejvyššímu písaři zemskému, kteří obé do rukou vložili panu arcibiskupovi. Tento pak Jejímu Vel. dal žezlo do pravé a říšské jablko do levé ruky a modlil se při tom:

[1]) Přijmi korunu královské vznešenosti, abys věděla, že jsi účastnicí království a o lid Boží vždy šťastně pečovala, a čím více jsi vyvyšena, tím více milovala pokoru a ji ostříhala v Ježíši Kristu Pánu našem.

„Accipe Virgam virtutis et æqvitatis, et esto pauperibus misericors et affabilis, viduis, pupillis et orphanis diligentissimam curam habeas, ut Omnipotens Deus augeat tibi gratiam suam, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. R. Amen.“[2])

Zatím císařský obřadník podal nejvyšším hodnostářům zemským, kteří nesli královské odznaky, polštáře ke koruně, žezlu a říšskému jablku s oltáře, kde před tím odznaky ležely.

Císařovna po korunovaci s korunou na hlavě béře se k trůnu svému a slavnostně se nastoluje. Po dokončení toho Její Vel. císařovna, před níž opět kráčel nejvyšší dvormistr zemský s berlou, vracejíc se od oltáře a jdouc mimo Jeho Vel., učinila mu hlubokou poklonu, kterouž císař velmi způsobně opětoval, i ubírala se zase ke trůnu jako korunovaná královna česká, majíc královskou korunu na hlavě a v rukou držíc žezlo a říšské jablko, uprostřed obou assistentů, na jejichž ramena Její Vel. položila ruce své, doprovázena jsouc p. arcibiskupem, jdoucím po pravém boku pana kardinála, a vším duchovenstvem u oltáře přisluhujícím i ostatní družinou; nejvyšší dvormistryně jako prve nesla ji vlečku. Když se postavila před trůn, oslovil ji p. arcibiskup, kterýž k tomuto úkonu vystoupil až na hořejší stupeň královského trůnu, stoje tu po pravé ruce Jejího Vel. a maje infuli na hlavě, tímto způsobem před nastolením:

„Sta et retine a modo locum, Tibi a Deo delegatum, per auctoritatem Omnipotentis Dei et per præsentem traditionem nostram, omnium scilicet Episcoporum cæterorumqve Dei servorum, et qvanto Clerum sacris Altaribus propinqviorem prospicis, tanto ei potiorem in locis congruis honorem impendere memineris, qvatenus Mediator Dei et hominum Te mediatricem Cleri et plebis in hoc Regali Solio confirmet et in Regno æterno secum regnare faciat Jesus Christus Dominus noster, Rex Regum et Dominus Dominantium, qvi cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit in sæcula sæculorum. R. Amen.“[3])

Při slovech: „in hoc Regali Solio confirmet“ arcibiskup rukou dal Jejímu Vel. znamení, aby se posadila, načež usedla na trůně, ale Jeho Vel. stál pak ještě dále.

Zapěje se Te Deum a vystřelí se z malých i hrubých kusů. Když Její Vel. tímto způsobem byla nastolena, zapěl p. arcibiskup, jenž dosud ještě stál na nejhořejším stupni trůnu, odloživ infuli a tváří obrácen jsa k hlav. oltáři, „Te Deum laudamus“, k čemuž dostavilo se 6 cís. panošů s pochodněmi. Na třech chorech hudbou, polnicemi a bubny provázen chvalozpěv tento a zpěváci jej pěli. Na znamení z kostela dané vystřelilo při tom vojsko i sbory mě-

[2]) Přijmi prut ctnosti a spravedlnosti, a buď k chudým milosrdna a vlídna, i o vdovy, nemluvňata a sirotky měj péči co nejnaléhavější, aby všemohoucí Bůh rozmnožil Ti milost svou, jenž živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

[3]) Stůj a podrž od nynějška místo tobě propůjčené mocí všemohoucího Boha a přítomným odevzdáním našim, všech totiž biskupův a ostatních služebníkův Božích, a čím více duchovenstvo k posvátným oltářům se přibližovati spatříš, tím větší mu na stejných místech čest vzdávati neopomiň, aby Tě Prostředník mezi Bohem a lidmi utvrdil prostředkyní mezi duchovenstvem a lidem na tomto královském stolci a v království věčném spolu popřál Ti kralovati Ježíš Kristus, náš Pán, král králův a pán panujících, jenž s Bohem Otcem i Duchem sv. živ jest na věky věkův. R. Amen.

šťanské rozestavené v zámeckém nádvoří a před [illegible] ozvaly se rány z děl, ve všech chrámech [illegible] král. [illegible] i král. hradu zvoněno všemi zvony a [illegible] věže chrámu sv. Víta.

Za chvalozpěvu toho seděla Jej. Vel. císařovna [illegible] žezlo a říšské jablko, na trůně. Jeho Vel. císař však [illegible] stál. Když dozpíváno k verši „Te ergo quæsumus“ [illegible] i všichni ostatní kromě těch, kteří nesli odznaky královské [illegible] něm zase povstali, ale císařovna zůstala stále sedět na trůně.

Po skončeném chvalozpěvu modlil se p. arcibiskup, který pořád ještě stál na svém místě v pravo u trůnu, bez mitry modlitbu,[4]) při níž císař poklekl.

Císařovna odkládá žezlo a říšské jablko. Po skončené modlitbě této císařovna vstavši, dala zlaté říšské jablko nejvyššímu sudí zemskému, stojícímu na levé straně trůnu, žezlo pak nejvyššímu písaři zemskému, stojícímu po pravici, který proto přibližuje se až k předposlednímu stupni trůnu: i podrželi pak, na svých dřívějších místech stojíce, odznaky ty na polštářích.

Její Vel. poklekši pak opět, modlila se své další modlitby. Pan arcibiskup odebral se na své faldistorium, postavené zase na stranu epištolní, a zapěv tu Alleluja, četl pak, jako obyčejně v [illegible]chosti evangelium. Toto pak nahlas zpíval, ani při tom 4 cís. panoši drželi pochodně, cís. dvorní kaplan p. Bernard Albin Göppe [illegible] epištolu před tím zapěl cís. dvorní kaplan p. Arnošt Sax.

Při evangeliu povstavše obě Veličenstva, do rukou vzali říšské jablko a žezlo s polštářů těch, kteří je nesli, a vrátili je zase po skončeném evangeliu, než poklekli, těm, kteří je drželi, na polštáře. Potom biskup královéhradecký, jakožto arcibiskupův první assistent, oběma císařským Veličenstvům nejen missál, v němž odzpívané evangelium obsaženo, ale i prastaré původní evangelium, vlastnoručně sepsané od sv. evangelisty Marka, podáno s týmiž obřady, jako při korunovaci císařově.[5]) Obě evangelia od obou Veličenstev políbena s náležitou úctou.

Ostatní obřady při mši sv. zachovávány tak, jak vylíčeno při korunovaci císařově.[6])

Obě Veličenstva ubírají se v průvodě z kostela. Po skončené mši sv. a korunovaci uchýlili se obě cís. a král. Veličenstva s veškerou družinou v témž pořádku z kostela, jak tam přišli. Její Vel. císařovnu provázeli oba duchovní páni assistenti, knížecí abatyše se svými 2 pannami klášternimi, jakož i p. arcibiskup, kterýž odloživ roucho mešní, oblekl pluviál, i s duchovenstvem až ke dveřím chrámovým.

Jeho Vel. císař, jakož i Její Vel. císařovna, vstavše s trůnu svého, sešli se a Jeho Vel. blahopřál své vysoce milované paní choti ke královské korunovaci šťastně skončené, načež mu Její Vel. císařovna odvětila nejněžnějšími díky.

Sněmovní síň opět útulkem císařovým a císařovniným. Z kostela odebrali se obě Veličenstva se svou družinou ve $^3/_4$ na 11 hod. před polednem chodbou vylíčenou,[7]) pokrytou červeným a bílým

[4]) Uvedenou ve Sbor. Hist. kr. IV. 222.
[5]) Viz Sborník IV. str. 222. — [6]) L. c. str. 223—226.
[7]) L. c. str. 227.

suknem, velikým dosud vyzdobeným sálem do síně sněmovní, i tentokráte jako dříve přetvořené za cís. a král. útulek. Při tomto návratu Jeho Veličenstvu císaři nesl vlečku císařského pláště zástupce říšského číšníka dědičného, Jejímu Vel. císařovně pak nejvyšší její dvormistryně. Sukno z této chodby bylo pak dáno lidu na pospas. Při příchodu Jejich Veličenstev do sálu a do síně sněmovní konal své obvyklé služby nejvyšší dědičný strážce dveří pán ze Svárova.

Ve sněmovní síni k většímu pohodlí Jeho Veličenstva zřízeny ještě 2 zvláštní kabinety; aby tam nevnikl nikdo, kdo tam nepatřil, byli k zamezení toho jako při korunovaci císařově i tentokrát ustanoveni ti páni komoří a domácí šlechtici a několik truksasů, kteří jménem byli uvedeni při korunovaci císařově;[8]) jim přidána dostatečná stráž.

Když pak Jejich Veličenstva přišli do síně sněmovní, dal si císař od zástupce cís. číšníka dědičného. císařovna pak od nejvyššího komoří zemského sejmouti korunu a červeně atlasový čepeček; potom dal si císař obléci říšský slavnostní plášť a vzal řádový řetěz, pročež pak i rytíři řádu zlatého rouna podrželi své řetězy, císařovna však zůstala ve svém drahocenném rouše.

Císařské odznaky i s císařským ornátem postaveny na zvláštní stolek v síni sněmovní a královské české odznaky na jiný. Potom když Jejich Veličenstva zasedli k tabuli, cís. ornát i s císařskými odznaky, korunou, žezlem a říšským jablkem i s mečem odneseny ke dvoru do císařských komnat od cís. dvorních sloužících, a to od cís. komorního platmistra Isendicka a cís. komorníka, přikryty a chráněny jsouce stráží arcierův a trabantův.

Přípravy k tabuli. Zatím dály se přípravy k tabuli a přinášeny pokrmy. Tabule cís. a král. prostřena tak jako po korunovaci císařově. První přínos jídel dodán hned ve 12 hod. Napřed šel zástupce nejvyššího truksasa dědičného, pak ti cís. komoří a domácí šlechtici, jež si vyžádal a již jmenovitě uvedeni byli při korunovační tabuli císařově,[9]) jimž nositi pomáhalo též několik panošů. Druhý přínos i ostatní, jakož i podstavce s cukrovím nosili panoši sami bez nejvyššího truksasa dědičného, který stoje císařovně po levici, ale pod tribunou, na nížto stála tabule, i s nejvyšším kuchmistrem dědičným, jenž hned na počátku, když se obě Veličenstva posadili, předložil jídelní lístek, ustavičně tu stál a nejpokorněji dozíral.

Když pak za nějakou chvíli obě cís. a král. Veličenstva, na něž venku před síní sněmovní čekali šlechtici dvorští a domácí, ministři, knížata a princové, p. kardinál, papežský p. nuncius, benátský p. vyslanec a p. arcibiskup, ze síně sněmovní zas ubírali se do velikého sálu k tabuli, tu Jejímu Vel. císařovně královské odznaky ze síně sněmovní nesl na stříbrné pozlacené misce do velikého sálu nejvyšší komoří zemský a položiv je na stolek po levé straně přichystaný a pokrytý červeným aksamitem, kde Její Vel. pak seděla. Jeho cís. Vel. pak chtěje zasednouti k tabuli, dal klobouk, kterýž ozdoben byl modrým pérem imperiálním a jinou drahocennou okrasou, i s rukavicemi svému nejvyššímu dvormistru knížeti Trautsohnovi, jenž je položil na stolek po pravé straně císařově upravený.

[8]) L. c. str. 228. — [9]) L. c. str. 230.

Obé cís. Veličenstva přicházejí do sálu a zasedají k tabuli. Před královskou korunovační hostinou a po ní, když si obě Veličenstva myli ruce, podali jim vodu a umyvadlo jejich oba nejvyšší dvormistři, kteří jim při sedání a vstávání od tabule posunovali židle. Pan kardinál Schrattenbach za assistence cís. obřadníka modlil se modlitbu před jídlem, načež obě Veličenstva za zvuku polnic a bubnů zasedli o ¼ po 12. hodině k tabuli pod baldachýnem nahoře a to Jeho Vel. císař v pravo a Její Vel. císařovna v levo.

Potom usadili se, stejné zachovávajíce obřady, jakož byly při korunovaci císařově,[10]) i tentokrát p. kardinál Schrattenbach, papežský nuncius, vyslanec benátský a arcibiskup ke královské tabuli tak, že na levici nuncius seděl proti kardinálovi a arcibiskup proti vyslanci.

Obsluha obou Veličenstev při tabuli. Jeho Veličenstvu císaři naléval tenkrát skutečně ve službách jsoucí komoří p. František Karel hrabě Kolovrat a Jejímu Vel. císařovně zástupce nejvyššího číšníka dědičného Děpolt hrabě Černín z Chuděnic. Předkrájeli Jeho Veličenstvu císaři Ferdinand hrabě Harrach, cís. komoří, který tehdáž také stál ve skutečných službách komořího, a Jejímu Vel. císařovně zástupce nejvyššího předkráječe dědičného Antonín hrabě Valdštein. *Žádalť totiž nejmilostivěji Jeho Vel. císař sám a rozkázal, aby jeho nejvyšší osobě komoří, který je Čech, při této tabuli korunovační naléval i také Čech předkrájel.*

Kredenc pro Jeho Vel. císaře, jakož i stůl pro stříbrné náčiní a kredenc 4 císařových pánů hostů byly stejné, jako při korunovaci císařově.[11]) Kredenc pro císařovnu byla na levé straně.

Panu kardinálovi, nunciovi, benátskému vyslanci a p. arcibiskupovi nalévalo a předkrájelo právě zase oněch 8 domácích šlechticův, od nejvyššího purkrabí ustanovených, kteří úřad ten zastávali též při korunovační hostině císařově.[12])

Paní nejvyšších hodnostářů zemských zasedají též ke svým tabulím. Když si obě cís. a král. Veličenstva, jak vyličeno, se svými pány hosty zasedli k tabuli, tu odešly též paní nejvyšších hodnostářů zemských neb zástupkyně těch, kteří nebyli ženati, ke svým 12 tabulím, na nichž na každé prostřeno pro 12 osob. Na hořejších sedadlech proti cís. a král. tabuli zůstalo místo neobsazeno. Jídla a cukroví nošeny na tabule jako minule[13]) od úředníků zvlášť k tomu ustanovených, před nimiž vždy napřed vykračoval štáblmistr s hůlkou v oděvě černém, a hosté od nich obsluhováni. I kredence stejně prostřeny a stříbrnými příbory opatřeny. Šlechtičny ty seděly u těchto tabulí též na lenoškách, pokrytých červenými povlaky soukennými, a to nehledíc k hodnosti, nýbrž jak která přišla. Tabule ty byly:

Tabule první — nejvyšší paní purkrabí, zastoupené paní matkou nejvyššího purkrabí Barborou Teresií, posléze ovdovělou hraběnkou Clary-Aldringenovou, rozenou hraběnkou z Kokořova. Při ní seděly: Pí Vilemina kněžna Lobkowiczová, vévodkyně zahaňská, rozená hraběnka Althanova; slečna Josefa svob. pí z Rothalu, cís. dvorní dáma; pí Kateřina hraběnka Martinicová, roz. hrab.

[10]) L. c. str. 230. — [11]) L. c. str. 228. — [12]) L. c. str. 230.

Trautsohnova; pí Renata hraběnka Paarová, roz. hrab. Sternbergova; pí Adéla hraběnka Thunová, roz. hrab. Preysingova; pí Teresie hraběnka Clary-Aldringenová, roz. hrab. Königlova; pí Marie Teresie hraběnka z Vrtby, roz. hrab. Steinauova; pí Marie Anna hraběnka z Vrtby, roz. hrab. Vratislavova z Mitrovic.

Druhá tabule — nejvyšší dvormistryně zemské, paní Teresie hraběnky Nostitz-Rieneckové, roz. hrab. Herbersteinovy; slečna Eleonora hraběnka Goësova, cís. komorná; slečna Isabella Karolina hraběnka Stirumova z Limburga, dvorní dáma; pí Teresie hraběnka Sinzendorfová, roz. hrab. Valdšteinova; pí Františka hraběnka Sickingenová, roz. Casanettiova; svob. paní z Rohru, slečna hofmistryně Její Jasnosti kurprincezny saské; pí Josefa hraběnka de Lagnasco, roz. hrab. Valdšteinova; slečna hraběnka Rozdrazowská, dvorní dáma Její Jasnosti kurprincezny saské; slečna Marie Anna hraběnka Trautsohnova; slečna Františka hraběnka Trautsohnova; slečna Gabriela hraběnka Starhembergova; pí Kateřina hraběnka Nostitzová, roz. hrab. Schönbornova.

Tabule třetí — nejvyšší maršálkové zemské, pí Eleonory provdané a rozené hrab. Valdšteinovy; pí Eleonora kněžna Schwarzenbergová, roz. kněžna Lobkowiczova, vévodkyně zahaňská; pí Karolina kněžna Lobkowiczová, vévodkyně zahaňská, roz. hrab. Valdšteinova; pí Františka hraběnka Kounicová, roz. hrab Rittbergova; pí Zuzana hraběnka Pöttingová, roz. hrab. Žerotínova; pí Františka hraběnka Thierheimová, roz. hrab. Halleweilova; pí Josefa ovdovělá hraběnka Krakovská z Kolovrat, roz. svob. paní Steinova; pí Antonie hraběnka Valdšteinová, roz. hrab. Liechtensteinova; slečna Kateřina hraběnka Trautsohnova; slečna Antonie hraběnka Trautsohnova; slečna Alžběta hraběnka Valdšteinova.

Tabule čtvrtá — nejvyšší komoří zemské, paní Marie Alžběty Schaffgotschové hraběnky a svob. paní z Khünastu a Greiffensteina, roz. hrab. Valdšteinovy; pí Marie Teresie, ovdovělá vévodkyně minstrberská a frankensteinská ve Slezích; kněžna Auerspergová, roz. paní z Rappachu, nejvyšší dvormistryně císařovnina; pí Teresie kněžna Trautsohnová, roz. hrab. Weissenwolfova; slečna Jana hraběnka Appermontova, cís. dvorní dáma; slečna Teresie hraběnka Esterházyova, cís. dvorní dáma; pí Josefa hraběnka Starhembergová, roz. hrab. Görgerova; pí Teresie hraběnka Schaffgotschová, roz. hrab. Novohradská z Kolovrat; pí Marie Františka hraběnka Krakovská z Kolovrat, roz. hrab. Valdšteinova; pí Teresie hraběnka de Collalto, roz. hrab. Starhembergova; pí Teresie hraběnka Kotulinská, roz. svob. paní z Rothalu; pí Josefa hraběnka Althanová, roz. hrab. Zrinská.

Tabule pátá — nejvyšší soudí zemské paní Marie Anny hraběnky z Vrbna a Bruntálu, roz. svob. paní Lammingovy; pí Marie Alžběta ovdovělá hraběnka Colonnová z Felsu, roz. hrab. Caraffova, cís. dvormistryně slečen; slečna Marie Anna hraběnka Guttensteinova, dvorní dáma; slečna Teresie hraběnka de Bagni, dvorní dáma; pí Teresie hraběnka Stürkghová, roz. hrab. Wurmbrandova; pí Františka ovdovělá hraběnka z Losimthalu, roz. hrab. Strassoldova; pí Eleonora hraběnka Šliková, roz. hrab. Trauttmans-

[13]) Viz Sborník Histor. kr. IV. str. 230.

dorffova; pí Filipina ovdovělá hraběnka Thunová, roz. hraběnka Harrachova; pí Anna Kateřina hraběnka Halleweilová, roz. hrab. Thierheimova; pí Teresie hraběnka Bathyányiová, roz. hrab. Kinská ze Vchynic a Tetova; pí Teresie svob. pani z Rothalu, roz. hrab. Paarova; pí Františka hrab. Krakovská z Kolovrat, roz. hrab. Martinicova.

Tabule šestá — nejvyšší kancléřky paní Teresie hraběnky Kinské ze Vchynic a Tetova, roz. hraběnky Fünfkirchenovy: slečna Marie Cecilie z Öttingen-Spielbergu, cís. komorná; pí Antioga kněžna Cardonová, roz. de Monte Santo; pí Růžena Kateřina hrab. ze Sinzendorfu a Thanhausenu, roz. hrab. Valdšteinova; pí Teresie hraběnka de Visconti, roz. hrab. de Cusani; la signora Maria Anna Principessa de Pio, roz. hrab. Thierheimova; pí Maximiliána hraběnka Thierheimová, roz. hrab. Sallaburgova; pí Karolina hrab. Cobenzlová, roz. hraběnka z Rûndsmaulu; pí Rosalie Teresie hrab. Windischgrätzová, roz. svob. pani Rothalova; pí Anna Marketa hrab. Dietrichsteinová, roz. hrab. Herbersteinova; pí Marie Josefa Kinská hraběnka ze Vchynic a Tetova, roz. hrab. Dietrichsteinova; pí Anna Marie hraběnka Šliková z Pasouna, roz. hrab. Kolovratova.

Tabule sedmá — nejvyšší paní sudí lenní, Isabelly Černínové hraběnky z Chuděnic, rozené hrab. z Merode, markýzky z Westerloo: pí Marie Anna kněžna Liechtensteinová, vévodkyně opavská a krnovská, roz. hrab. Öttingen-Spielbergova; slečna Josefa de Monte Santo, cís. dvorní dáma; pí Marie Alžběta hraběnka Martinicová, roz. hrab. Jörgernova; slečna Josefa z Nehmu, dvorní dáma kurprincezny saské; Anna Františka markýzka di San Vincenzo roz. Pinelli-Ravascheti, vévodkyně z Eccerenzy; slečna z Goderu, dvorní dáma kurprincezny saské; pí Arnoštka hraběnka Fünfkirchenová, roz. hrab. Salmova; pí Marie Teresie hraběnka Černínová z Chuděnic, roz. svob. pani Knöringova.

Tabule osmá — nejvyšší praesidentky nad appellacemi, zastoupené hostitelkou paní Lucií hraběnkou z Kokořova, rozenou hrab. Trauttmansdorffovou: pí Anna Amalie hraběnka Götzová, rozená hrab. Sternbergova; pí Marie Anna hraběnka Königlová, roz. hrab. Černínova z Chuděnic; paní Alžběta hraběnka Zrinská, roz. hrab. Valdšteinova; pí Marianna Libšteinská hraběnka Kolovratová, roz. hrab. Althanova; pí Marie Anna hraběnka Clary-Aldringenová, roz. hrab. Liechtensteinova; pí Teresie Novohradská hraběnka Kolovratová, roz. hrab. Trauttsmandorffova; pí Františka hraběnka Kounicová, roz. hrab. z Vlašimě; pí Konstancie hraběnka de Lassaga Paradies, roz. hrab. Ladronova; pí Anna hraběnka z Bubna, roz. svob. paní Kapounova; slečna Amalie hraběnka Trauttmansdorffova.

Tabule devátá — praesidentky komory zemské, paní Klaudie Hrzánové hraběnky z Harasova, rozené svobodné pani de Souches: pí Kunigunda hraběnka Frankenbergová, roz. hrab. Colonnova z Felsu, nejvyšší dvormistryně Její Jasnosti kurprincezny saské; slečna Rosalie hraběnka Thunova, cís. komorná; sl. Marie Anna hraběnka Königlova, dvorní dáma ovdovělé císařovny Amalie a kurprincezny saské; pí Antonie Černínová z Chuděnic, roz. hrab. Khuenburgova; pí Kateřina hraběnka z Morzina, roz. Novohradská hrab. z Kolovrat; pí Jana Libšteinská hraběnka z Kolovrat, roz. hrab. Schwarzenbergova; pí Josefa Novohradská hraběnka Kolo-

vratová, roz. Hrzánova hrab. z Harasova; pí Františka svob. paní Questenbergová, roz. hrab. Truchsessova; pí Marie Anna Hrzánova hraběnka z Harasova, roz. hrab. Harrachova; pí Josefa svob. paní z Rothalu, roz. hrab. Trauttmansdorffova.

Tabule desátá — nejvyšší písařky zemské, zastoupené hostitelkou paní Maximiliánou z Wiederspergu, rozenou paní z Říčan: pí Leopoldina hraběnka Pöttingová, roz. svob. paní ze Seeberga: slečna Marie Anna hraběnka Pöttingova; pí Anna Barbora hrab. Götzová, roz. svob. paní Obytecká z Obytec; pí Zuzana hraběnka Vratislavová z Mitrovic, roz. svob. paní Talackova; slečna Kateřina svob. paní z Říčan; pí Renata ze Satzenhofenu, roz. hrab. Götzova: pí Anna Cecilie Hotovcová z Husenic a Löwenhausu, roz. Kosova z Hradiště; pí Klara ze Schwarzbachu, roz. Chanovská z Dlouhé Vsi.

Tabule jedenáctá — paní podkomoří zemské, zastoupené hospodyní paní Josefou Sylvií Vratislavovou hraběnkou z Mitrovic, roz. Markvartovou z Hrádku jakožto vlastní paní dcerou podkomoří zemského: pí Teresie hraběnka Paarová, roz. hrab. Sternbergova: pí Anna Josefa hraběnka Kolovratová, roz. hrab. Colloredova; pí Kateřina hraběnka Lažanská, roz. hrab. Fuggerova; slečna Aloisie Kinská hraběnka ze Vchynic a Tetova; pí Františka svob. paní Ufflová, roz. svob. paní Rothalova; pí Marie Emanuela hraběnka des Fours, roz. hrab. de Longuevalle; pí Františka Sylvia ovdovělá svob. paní Straková z Nedabylic; slečna Františka svob. paní z Wolfsthalu; pí Alžběta Dobřenská z Dobřenic, roz. Strakova z Nedabylic; slečna Kateřina Dobřenská z Dobřenic; slečna Eleonora Markvartova z Hrádku.

Tabule dvanáctá — purkrabině kraje Královéhradeckého, zastoupené hostitelkou paní Annou Marií z Goltzů, rozenou Stařimskou svob. paní z Liebsteina: pí Eleonora hraběnka Gileisová, rozená hraběnka Kinská ze Vchynic a Tetova: pí Marie Františka hrab. d' Arco, roz. hrab. Pöttingova: pí Františka Klara hraběnka Sparrová, roz. svob. paní Beckova; pí Marie Anna hraběnka Sporcková, roz. hrab. Věžnikova; slečna Anna Marketa hraběnka Vollkernova: slečna Louisa svob. paní Pflugova, představená světského šlechtického kláštera anglických panen v Praze: pí Jana Vančurová z Řehnic, roz. Fruweinova z Podolí.

Tabule ministrů, nejvyšších hodnostářů zemských a j. Kromě těchto tabulí byly ještě tyto: jedna v zelené síni pro cís. a král. ministry a nejvyšší hodnostáře zemské, při níž sedělo 41 osob: jedna pro cís. a král. komoří v obyčejné síni komorních desk pro 36 osob prostřená; jiná ještě v červené síni pro dědičné úřady, jejich zástupce a jiné šlechtice, kteří dozírali při cís. a král. tabuli a nosili pokrmy, pro 54 osoby.

Když Jejich cís. a král. Veličenstva seděli chvíli u tabule, tu připil Jeho Vel. císař Jejímu Vel. císařovně a tato zase pronesla zdravici Jeho Veličenstvu císaři. Po nějaké době měl Jeho Vel. císař tyto přípitky: Nejprve připil panu kardinálovi: *Duchovenstvu i aby jeho požehnání něco vydalo*, pak papežskému panu nunciovi: *Jeho papežské Svatosti*, benátskému panu vyslanci: *na dobré alliance* a panu arcibiskupovi: *aby brzy dožil se nové korunovace i aby jeho požehnání něco vydalo.*

K těmto zdravicím pokaždé vstali všichni 4. t. j. p. kardinál, p. nuncius, p. vyslanec a p. arcibiskup, jakož i když Jejich Veličenstvům císaři a císařovně připíjeli sami, a neposadili se dřív, až se napili.

Její Vel. císařovna vzkázala pak svou milost zástupkyni nejvyšší purkrabině, paní matce nejvyššího purkrabí, po zástupci dědičného číšníka, po hraběti Děpoltovi Černínovi, připojivši, že ji přináší zdravici: *Jeho Veličenstva císaře*, kteréžto zdravici Jeho Vel. císař ještě připojil: *a Honzíčka ve sklepě.**)

Za tyto oboje cís. a král. milosti zmíněná zástupkyně nejvyšší purkrabině poděkovavši se co nejpokorněji, prosila za nejvyšší dovolení, aby tento nejvyšší přípitek kolovati směl u tabulí ostatních paní nejvyšších hodnostářů zemských, což se potom i stalo, když Jeho Vel. nejmilostivěji dal k tomu svolení; přípitky ty proneseny byly nejen od paní nejvyšších hodnostářů, nýbrž i od veškerých jejich hostí, paní a slečen, za velikého jásotu.

Císař přináší zdravici nejvyššímu purkrabí. Brzy potom Jeho Vel. císař poslav k nejvyššímu purkrabí do zelené síně, vzkázal mu svou milost po svém nejstarším panoši Kajetánu Libšteinském hraběti z Kolovrat a při tom dal mu oznámiti, že mu pronáší přípitek: *staré a mladého*, který pak se svolením Jeho Veličenstva nejvyšší purkrabí pronesl cís. nejvyššímu dvormistrovi knížeti Trautsohnovi a tento zase dále, tudíž pak ode všech ministrův a nejvyšších hodnostářů zemských, kteří seděli u tabule v zelené síni, připíjeno vínem tokajským za neutuchajícího volání „Vivat!“

Hudba zahrála co nejlíbezněji na všech třech chorech ve velkém sále, překrásně a drahocenně vyzdobeném. Nejjasnější arcikněžna Marie Josefa, provdaná kurprincezna saská, na tuto slavnost na zapřenou se dívala z hoření galerie.

Vstává se od všech tabulí. Když se počaly odnášeti příbory a podstavce na cukroví, vstávali ode všech tabulí dámy, ministři, šlechtici, pak p. kardinál Schrattenbach, papežský nuncius, benátský vyslanec i arcibiskup a všichni učinili Jejich cís. a král. Veličenstvům nejpokornější poklonu; nejvyšší komoří zemský postavil se opět k odznakům královským, na něž mezi tím, co seděl nejvyšší komoří zemský u tabule, dozor měl zemský podkomoří k tomu ustanovený.

Po hostině dal si Jeho Vel. císař na hlavu klobouk, podaný jemu od nejvyššího dvormistra, a sedě umyl si jakož i Její Vel. císařovna ruce; vodu jim podal a umyvadlo podržel zástupce dědičného předkráječe hrabě Valdštein. Ručník oběma cís. a král. Veličenstvům podali jejich nejvyšší dvormistři, kteří jim i při vstávání jakož i před jídlem při sedání posunovali židle. Pan arcibiskup pomodlil se „Gratias agimus“ za assistence cís. obřadníka.

Zbylé pokrmy, cukroví a vína na tabulích paní nejvyšších hodnostářů zemských k požitku přenechány zase těm, kteří u těchto tabulí posluhovali.

Císař a císařovna ubírají se ke dvoru. Obě cís. a král. Veličenstva pak odebrali se velikým sálem, kde byli hodovali a kde oba nejmilostivěji dovolili, aby jim směli ruku políbiti přečetní pří-

*) L. c. str. 234.

tomní diváci obojího pohlaví, ani se ubírali mimo ně přímo po schodech u král. místodržitelské síně poradní za zvuku trub a bubnů, provázeni jsouce panem kardinálem, nunciem, benátským vyslancem, ministry, nejvyššími hodnostáři zemskými a dámami, ke dvoru do jejich komnat, kamž pak i královské odznaky, koruna s čepičkou, žezlo a říšské jablko na stříbrné pozlacené misce doneseny od nejvyššího komoří zemského, jejž provázel podkomoří zemský a podpisař zemský v království Českém a několik cís. arcierův a trabantův, a jež tu Jeho cís. a král. Veličenstvu zase byly doručeny.

K večeru pak dostavila se šlechta v nesmírném počtu a nejstkvostnějších úborech ke dvoru, kde obě Veličenstva ve velkém tak řečeném španělském sále večeřeli za překrásné hudby a posléze pak se odebrali do svých komnat.

I tato královská česká korunovace Jejího Veličenstva císařovny římské skončila se se všeobecnou nesmírnou nádherou a slávou, k neustálé potěše a radosti dědičného království Českého a obzvláštní spokojenosti cizinců, přibylých z různých zemí u velikém množství, v největším pořádku velmi šťastně a radostně.

Hostiny šlechtické. — I židé pražští oslavují královskou korunovaci. Slavnosti korunovační a oznámení, že císařovna je v naději, nebyly jediné, co potěšilo rozradostnělou Prahu. Šlechtici jeden po druhém dávaly stkvostné hostiny a dychánky, že se mohlo právem říci, že Praha od dávných dob nebyla tak vesela a čila, jako za nejvyššího pobytu císařského dvora.

Ba i pražští židé nechtěli býti z těchto slavností vyloučeni. Po 8 dní za sebou za tím účelem vyvěšovali nejstkvostnější čalouny, zlatem, perlami a drahými kameny ozdobené, a po ukončení školy rozhazovali mnoho zlatých a stříbrných mincí i křesťanům i židům; hostili mnohé vznešené pány a podarovali mnohé chudé křesťany a židy.

Mimo tyto mnohé slavnosti a podivuhodné radovánky, které ke cti Jejich cís. Veličenstev uspořádali páni čeští, bylo i o mnoha důležitých věcech, týkajících se blaha království a budoucího následnictví, rokováno a usnášeno.

Rakušané neradi vidí cís. dvůr v Čechách. Čechové přičinili se velice, aby svého krále a královnu ještě déle, aspoň přes zimu, zdrželi v Čechách. Ale bylo marno, ani Rakušané neupouštěli působiti na císaře i vymyšlenými věcmi, na př. že je maso hovězí a zvláště telecí tak drahé, že nelze ho kupovati, ač naopak pražským řezníkům se kazí, protože Rakušanům libra o 4 krejcary byla příliš drahá a oni ho nemohli dostati zadarmo. Tu nebylo prý zvěřiny, tu nebylo zas drůbeže rovně z týchž příčin, ježto přec byla toho taková láce, jaké nikdo v Praze nepamatuje od delší doby. I vzkazovali mu ustavičně, aby zase přijel do Vídně, a vymyslili a vybájili přece příčinu k odjezdu. I pravilo se tedy: Nynější konjunktury a že tak mnohá kollegia vysokých ministrů zůstala ve Vídni a mezi tím pracovali o mnohých expedicích, že by vyžadovaly, aby Jeho cís. a král. Vel. zase vrátilo se do obyčejného sídla svého.

I byl tudíž beze všech okolků 7. listopadu časně ráno nastoupen odjezd a 22. šťastně dorazili do Vídně. Než Jeho Vel. odejel z Prahy, povýšil 1. října jakožto v den svých narozenin mnoho důstojnictva (jakož hned po korunovaci četného úřednictva), a to 15 polních maršálků, 25 generálů jízdy a polních zbrojmistrů, 18 polních podmaršálků, 21 generálů-strážmistrů a 19 plukovníků.

Rejstřík svěcenců na kněžství legáta sněmu basilejského Filiberta, biskupa kostnického.

Podává **Fr. Štědrý.**

(Dokončeni.)

Promoti ad ordinem dyaconatus sabato post exaltacionem s. crucis. Joannes Andree alias Sindel doctor, canonicus Pragensis. Joannes de Caplicz, quondam ordinatus per dominum Vlricum episcopum sine titulo receptus pro domo. Nicolaus Jacobi de Pieczka (sic) ad titulum parochie in Dubnay. Laurencius de Rudnicz ad prouisionem plebani ante Letam curiam. Martinus Wenceslai de Colonia ad titulum patrimonii. Paulus Thome de Zrucz ad prouisionem M. Procopii plebani ad s. Henricum. Wenceslaus Johannis de Pelrzimow ad priorem prouisionem. Wenceslaus Viti ad titulum parochie in Osecz.

Promoti ad sanctum ordinem presbyteratus illa die. Petrus de Zabrzeh, ordinis s. Joannis Jerosolimitani. Petrus Martini de Lompnicz ad titulum parochie in Choyna Laurencius Dionisii de Chasma Hungarus ad titulum rectoris scolarum capelle Budensis. Joannes Bartholomei de Broda de domo s. Viti.

Promoti ad accolitatus ordinem post festum beate Lucie anno supradicto XXXVII. in ecclesia prayensi. Accoliti: Joannes Petri de Trziebon. Joannes Pauli de Trziebon. Laurencius Wenceslai de Trziebon. Procopius Martini de Trziebon. Elyas Petri de Czrnowicz. Jeronymus Duchconis. Elyas Petri de Horazdowicz. Jodocus Pauli de Plana. Gregorius Pauli de Tachowia. Joannes Nicolai de Plana. Nicolaus Fabiani de Slawietin. Ambrosius Mathie de Lithomericz. Joannes Bartholomei de Praga. Jacobus Bartholomei de Zylina. Mathias Johannis dictus Zagramensis. Petrus Georgii de Bylina. Johannes Nicolay de Zbraslawicz. Wenceslaus Johannis de Praga. Johannes Vlrici de Wytomicz religiosus. Johannes Wenceslai de Chrudyn (sic). Vitus Johannis de Rabsstyn. Sigismundus Franthonis de Strachicz (sic). Wenceslaus Wenceslai de Praga et Petrus Martini de Luticz pro tonsura tantum.

Subdiaconi. Johannes Wenczeslai de Wstowa de domo s. Viti. Johannes Jacobi de Praga. Johannes de Syka (sic) ad prouisionem d. Zdimerii. Blasius Thome de Praga. Clemens Nicolai de Wrbicz. Jacobus Puczkonis de Pernarticz ad prouisionom M. Johannis Buskonis. Paulus Martini de Bylina. Lukas Michaelis religiosus. Sigismundus Vlrici de Noua domo. Johannes Johannis de Tomicz.

Diaconi. Mathias Georgii de Luticz ad titulum patrimonii. Mathias Martini de Plzna. Jacobus Joannis de Tachowia. Johannes Laurencii de Tien. Symon de Peczka. Johannes Martini de Rudnicz. Johannes Georgii de Luticz (přetrženo). Symon Mathei de Banoff Olomucensis diecesis. Johannes Wenceslai Cortiborz (sic). Nicolaus Petri de Budiegewicz. Jacobus

Mathie de Daub. Johannes Alberti religiosus. Martinus Stephani religiosus. Nicolaus Blasii de Praga.

Presbyteri. Laurencius Johannis de Ruthnicz Rutinensis diecesis. Johannes de Caplicz. Nicolaus Jacobi de Piska. Martinus Wenczeslai de Colonia. Wenczeslaus Viti de Hlynna. Johannes Johannis de Wesele, promotus quondam ad subdiaconatus et diaconatus ordinem testimonium produxit. Paulus de Zrucz de Noua domo. Johannes de domo s. Viti. Wenczeslaus Johannis de Plizomow.

Promoti ad ordines per reuerendum patrem dominum legatum sabato quatuor temporum post diem cinerum in ecclesia pragensi dicto Reverendo patre ordines infra missarum sollemnia celelebrante a. d. MCCCCCXXXVIII°.

Accoliti. Simon Johannis de Slana. Martin Johannis pictoris de Praga. Johannes Johannis de Praga. Johannes Augustini de Praga. Bartholomeus Stanislai, Henricus Nicolai de Slana. Mathias Bartholomei de Praga. Martinus Stephani de Makotrzas. Martinus Milote de Praga. Procopius Martini de Praga. Nicolaus Ambrosii de Welwar. Johannes Andree de Praga. Johannes Stiborii de Woykowicz. Johannes Benedicti de Praga. Johannes Philippi de Dobroskow. Johannes Petri de Praga pro tonsura solum. Wenczeslaus Martini de Praga. Johannes Johannis de Praga. Johannes Pauli de Cadana. Nicolaus Michaelis de Praga. Johannes Martini de Praga. Johannes Mathie de Praga. Wenczeslaus Pauli de Praga. Petrus Pauli de Praga. Johannes Zdimerii de Praga, Caspar Petri de Iglawia, Mathias Blasii de Praga pro tonsura solum. Johannes Johannis de Vndweid de domo s. Viti. Johannes Johannis de Zittavia. Valentinus Pauli de Welwar. Anthonius Wenczeslai de Praga. Wenczeslaus Petri de Praga. Daniel Valentini de Praga. Mathias de Sobenicz. Martinus Wenczeslai de Myestecz. Martinus Johannis de Czaslauia. Petrus Mathie de Chosoua (sic). Wenczeslaus Galli de Bydzow pro tonsura solum. Hermanus Johannis de Bydzow. Paulus Galli de Przibram. Andreas Henrici de Budyewicz pro tonsura solum. Nicolaus Simonis de Zacz. Johannes Simonis de Zluticz pro tonsura solum. *Simon Symonis de Luna.* Symon Petri de Ponte. Johannes Martini de Luticz. Georgius Wenczeslai de Chrudym. Petrus Wenczeslai de Chocna. Procopius Mathie de Belina. Gallus Henrici de Lithomericz. Mathias Petri de Belina. Paulus Mauricii de Hradist. Nicolaus Wenczeslai de Nimburga. Georgius Clementis de Buchowia. Petrus Procopii de Buchowia pro tonsura solum. Andreas Bohenkonis de Gyczin. Petrus Clementis de Vizowa. Petrus Mathie de Plzna. Johannes Petri de Muta. Johannes Johannis de Jessenitz. Johannes Wenczeslai de Glathowia. Wilhelmus Martini de Kladrub. Johannes Petri de Misa. Johannes Procopii de Noua Plzna. Otik Wenczeslai de Noua Plzna. Johannes Vlrici de Karlstein. Nicolaus Valentini de Karlstein. Jacobus Johannis de Tyn. Nicolaus Wolfardi de Zilina Nitriensis diecesis in Hungaria. Andreas Petri de Daleczicz, Olomucensis diecesis pro tonsura solum. Nicolaus Johannis de Znoyma Olomucensis diecesis. Mathias de Laubzenicz Kuiawiensis diecesis.

Subdiaconi. Wenceslaus Johannis de Przibram de domo s. Viti. Johannes Thome de Petrow ad titulum ecclesie parochialis in Lhota confirmatus per M. Cristannum nacione Polonus diecesis Poznaniensis. Nicolaus Nicolai de Borowniczka ad prouisionem domini Nicolai decani de Tyn cum promissione, quod cantum addiscet. Wenczeslaus de Monte s.

Clementis. Mathias Petri de Strassicz ad prouisionem M. Johannis Przibram jur(auit). Johannes Medricz de Egra, Ratisponensis diecesis ad titulum ecclesie in Radizfort Pragensis diecesis non jurauit. Nicolaus Leonardi de Praga accolitus a domino Conrado, prout probauit per testes promotus ad prouisionem Petri pellificis ciuis Maioris ciuitatis Pragensis et promisit M. Przibram pro eo juramento seruare compactata. Johannes Wenczeslai de Chrudin (?) Litomislensis diecesis per dominum legatum ad prouisionem sui patrimonii; jurauit etc. Wenczeslaus Martini de Praga accolitus sub domino Zbinkone, ut relatum fuit per Petrum Polak, ordinatus ad prouisionem M. Procopii. Erhardus Protschil de Egra accolitus sub fratre Nicolao suffraganeo domini Conradi, Ratisponensis diecesis presentatus ad ecclesiam parochialem in Platna pragensis diecesis. Mathias Johannis de Dyechow accolitus sub Zbinkone ad prouisionem Mathie consulis Noue ciuitatis. Johannes Wenczeslai de Coclochow (sic) ad prouisionem judicis Noue ciuitatis Pragensis ut retulit dominus Wenczeslaus. Wenczeslaus de Noua curia Pragensis diecesis ad titulum sui patrimonii. Jacobus Andree de Przerow ad prouisionem M. Johannis Przibram, qui promisit, quod erit obediens et jurauit.

Diaconi. Johannes Wenczeslai de Hostuna de domo s. Viti. Jacobus Raczkonis de Pernarticz ad titulum patrimonii. Johannes Johannis de Tomicz ad titulum ecclesie parochialis in Skrupel (sic). Injunctum, ut discat officium et sacramenta ecclesiastica. Paulus Martini de Bilina ad ecclesie parochialis (scil. titulum) in Wyssoka. Sigismundus Ulrici de Noua domo ad prouisionem domini Hankonis capellani domini Menhardi de Noua domo. Clemens Nicolai de Wrbicz ad titulum sui patrimonii. Blasius Thome de Praga ad titulum sui patrimonii. Johannes Hane de Sicca ad titulum ecclesie parochialis in Longa villa. Wenczeslaus Martini de Ginyn ad titulum ecclesie parochialis in Crzieczicz.

Presbiteri. Mathias Martini de Plzna de domo s. Viti. Nicolaus Petri de Budyegowicz ad prouisionem Johannis Stiepan ciuis Pragensis. Nicolaus Blasii ad prouisionem plebani s. Adalberti in Noua ciuitate Pragensi. Simon Mathie de Bawrow (sic) Olomucensis diecesis ad prouisionem M. Johannis de Leta curia. Johannes Wenzeslai de Chotiborz ad titulum altaris beate virginis in Chotiborz. Johannes Martini de Rudnicz ad titulum sui patrimonii. Simon de Peczka ad titulum ecclesie parochialis in Noua villa. Johannes Laurencii de Haber ad titulum ecclesie parochialis in Chrustowicz. Jacobus Johannis de Tachowia, altarista in ecclesia beatorum Petri et Pauli apostolorum ibidem. Mathias Georgii de Luticz ad titulum sui patrimonii. Jacobus Mathie de Duba ad titulum sui patrimonii.

Secuntur ordinati per dominum legatum sabbato quatuor temporum Sicientes in ecclesia pragensi a. XXXVIII. Johannes Pauli de Zbraslawicz pro prima tonsura et confirmacione. Wenczeslaus Thome de Czaslawicz (!) pro prima tonsura et confirmacione. Wenczeslaus Benedicti de Czaslawicz pro prima tonsura et confirmacione. Andreas Wenczeslai de Verona pro prima tonsura et confirmacione.

Accoliti. Nicolaus Adalberti de Strakonicz de domo s. Viti. Bartholomeus Sigismundi de Alta Muta diecesis Lithomislensis. Valentinus Pauli de Waltheer, Colloniensis diecesis. Mathias Wenczeslai de Vlecznicz, Olomucensis diecesis. Nicolaus Wenczeslai de Rudnicz. Andreas Heinrici de Budweis. Daniel Johannis de Glatowia. Johannes Jacobi de Noua Plzna.

Subdiaconi. Andreas Nicolai (et) Johannes Ulrici ordinis premonstratensium monasterii Siloensis. Johannes Rosenczweig de Ponte ad titulum sui patrimonii ordinatus in accolitum per dominum Hermannum Actonen: domini Johannis Nurembergensis episcopi vicarium.

Diaconi. Cletus Johannis et Johannes Jacobi de domo s. Viti. Wenczeslaus Nicolai de Noua curia ad titulum sui patrimonii. Erhardus Protschel de Egra ad titulum ut supra. Mathias Petri de Strassicz ad titulum ut supra. Johannes Medricz de Egra ad titulum ut supra. Nicolaus Nicolai de Borowniczka ad titulum ut supra. Johannes Wenczeslai de Chrudim ad tit. ut s Nicolaus Leonardi de Praga ad titulum ut s. Wenczeslaus Martini de Praga ad tit. ut s. Mathias Johannis de Dyechow ad tit. ut s. Petrus Stephani de Hosskowicz ad titulum patrimonii. Johannes Petri de Petrowo ad tit. ut s. Johannes Wenczeslai de Clokoczow ad prouisionem ut supra videlicet judicis Noue ciuitatis Pragensis.

Presbiteri. Johannes Wenczeslai de domo s. Viti. Paulus Martini de Bilina ad titulum ecclesie parochialis in Wyssoka. Johannes Adalberti ordinis premonstratensis ad presentacionem abbatis Siloensis. Johannes Hane de Sicca ad titulum ecclesie in Longa villa. Blasius Thome ad titulum sui patrimonii. Clemens Nicolai de Wrbicz ad titulum sui patrimonii. Jacobus Raczkonis de Pernarticz ad titulum sui patrimonii. Sigismundus Ulrici de Noua domo ad prouisionem domini Jankonis capellani domini Menhardi. Johannes Johannis de Tomicz ad titulum ecclesie parochialis in Skrupel (!)

Secuntur ordinati sabbato in vigilia pasce per dominum legatum in ecclesia pragensi a. XXXVIII.

Accoliti. Benedictus Johannis de Praga. Bohuslaus Jacobi de Praga. Habartus Martini de Misa. Andreas Wenczeslai de Verona. Wenczeslaus Thome de Czaslauia. De domo s. Viti: Hernestus Petri, Franciscus de Hareschaua, Michael Nicolai de Graupn, Johannes Zdimerii de Praga, Wenczeslaus Petri de Praga.

Subdiaconi. Arnestus Nicolai doleatoris de Slawietin ad titulum parochie in Nehasicz. Wenczeslaus Johannis de Zizzelicz ad titulum patrimonii.

Diaconi. Johannes Rosenczweig de Ponte ad titulum sui patrimonii.

Presbiteri. Wenczeslaus de Noua curia ad titulum patrimonii. Johannes Thome de Petrow ad titulum ecclesie parochialis in Lhota. Erhardus Protschel de Egra ad titulum ecclesie parochialis in Blatna. J hannes Medricz de Egra ad titulum ecclesie parochialis in Radisfort. Johannes Wenczeslai de Klokoczow ad prouisionem judicis Noue ciuitatis Pragensis. Frater Martinus ordinis premonstratensis presentatus per abbatem Siloensem et facta relacione etatis sue. Nicolaus Nicolai de Borowniczka ad prouisionem domini decani in Tyn. Wenczeslaus Martini de Noua domo ad prouisionem M. Procopii de Plzna plebani ad s. Henricum. Johannes Wenczeslai de Chrudim ad titulum sui patrimonii. Mathias Petri de Strassicz ad prouisionem M. Johannis Przibram. Nicolaus Leonardi de Praga ad prouisionem Petri pellificis ciuis Antique ciuitatis Pragensis. Mathias Johannis de Dyekow ad prouisionem Mathie Noue ciuitatis Pragensis. Petrus Stephani de Hosskowicz ad titulum patrimonii.

De domo s. Viti: Wenczeslaus Johannis, Johannes de Noua ciuitate.

Sequuntur ordinati et promoti ad sacros ordines per dictum dominum legatum sabbato in vigilia pasche anno domini XXXIX. in ecclesia (sic).

Accoliti. — *Subdiaconi.* Blasius ad titulum patrimonii ut prius. Wenczeslaus Johannis de Zizzelicz (toto jest přeškrtnuto). Jacobus natus Johannis de Kuczwicz ad ecclesiam in Diwissow eidem per dominum Erhardum de Crawarz alias Conopisscze. Blasius de Trzemossnicz ad canonicatum et prebendam ecclesie pragensis.

Dyaconi. Wenczeslaus Johannis de Zizzelicz ad titulum patrimonii. Arnestus Nicolay doleatoris de Slawietyn ad titulum parochialis ecclesie in Nehasicz.

Presbiteri. Dominus Wilhelmus de Hazenburg scolasticus et canonicus ecclesie pragensis. Wenczeslaus Martini de Jenyn. Georgius de Valkenstein Patauiensis diecesis dyaconus Basilee ordinatus, choralis rector pragensis ad titulum altaris beate virginis et Barbare in capella s. Georgii in ciuitate Supranensi mediam dimissoriam domini Juliani cardinalis sedis apostolice in Germania.

Písmem 18. století psáno: Hucusque matricula ordinatorum a reverendissimo in Christo Patre domino Philiberto episcopo Constantiensi per Basileense concilium in Boemiam, Morauiam etc. legato A. D. MCCCCXXXVII.

Jan Kavka z Říčan.

Napsal **Jos. Vávra.**

(Dokončení.)

Jan Kavka měl z manželky své Benigny z Lobkovic syna Jana Františka, dcery Annu Marii, Beatrici Johannu a Lidmilu Benignu. Mimo ně pečoval s oteckou láskou o čtyři dcery své paní z prvního manželství jejího, slečny Promnicovy. Pro jednu z těch čtyř nevlastních dcer pana Kavky, Benignu Polexinu, nalezl se vítaný ženich pan Jiří z Oprštorfu na Glogůvku, nevlastní syn sestry pani Kavkové. Svatba se konala s velikou okázalostí v Praze 26. června 1616 ve velechrámě sv. Víta. Přítomni byli: arcikníže Karel, biskup vratislavský, kardinál Dietrichstein jakožto zástupce císaře Matiáše, vyslanec španělský, všecko příbuzenstvo ze strany nevěstiny a z ženichovy. Pan Kavka prokázal nevěstě velikou laskavost, že k jejímu věnu 3000 tol., které jí vyplatiti měli bratři z Promnic, ze svého jí přidal 1000 tolarů. Mezi ním a panem Oprštorfem pak trvalo vřelé a nezištné přátelství až do smrti, ježto oba byli sobě podobni povahou a smýšlením.

Však brzy nastala doba trampot a soužení. V máji r. 1618 vypuklo stavovské vzbouření v Čechách proti císaři Matiáši. Moravští katolíci, a to zemský hejtman Ladslav z Lobkovic, kardinal Dietrichštein, pan Kavka, Albrecht z Valdšteina, Jiří z Náchoda, pan Karel Haugvic a jiní stáli při císaři; na evangelické stavy moravské měl rozvážlivý pan Karel z Žerotína tak veliký vliv, že nepřidávali se k povstání českému, naopak svolili na sněmě v Brně k sbírání vojska na ochranu veřejného pokoje. Ale když po smrti císaře Matiáše hrabě Thurn vpadl s českým vojskem do Moravy, z počátku máje 1619 přidali se stavové moravští k českému povstání, a stavové katoličtí pociťovali pak všecku nenávist strany druhé. Tu pan Kavka v čas pomyslil na útěk a prchal do Rakous, a poněvadž zde bylo málo bezpečnosti, zajel do města Pasova nad

Dunajem, aby tu očekával obrat věcí. Setkal se tu s mnohými uprchlíky českými; byli tu páni Jaroslav z Martinic, Vilém Slavata, Adam z Valdšteina, jeden pán z Říčan Merklínský, Adam ze Šternberka a mnozí jiní. Z opatrnosti nevzal pan Kavka svou rodinu ssebou do Bavor, ale poslal ji i se vší čeledí k svému zeti panu Jiříkovi z Oprštorfu na Glogůvek do Slez.

Jakož katolickým emigrantům českým od zemské direkce zabaveny byly statky jejich, tak dělo se i na Moravě; zemští direktoři i zde zabavily panu Kavkovi panství jeho Brúmov a pouštěli řeč, že ten statek bude prodán. Tu zprávu přinesl do Glogůvku rytíř Kristof Adamovský z Adamovic, úředník pana Kavky, z Brúmova vypuzený. Tu pan Oprštorf ujímal se své tchyně a jejich dětí jak mohl, vymohl u vrchního hejtmanství slezského průvodní list pro Adamovského a poslal jej k direktorům moravským do Brna s listem, v němž reklamoval pro tchyni svou věno její na Brúmově zjištěné, i svršky její a slečen Promnicových, poněvadž ona paní a dcery její ničím se neprovinily a do ciziny neutekly.

Pobyt pana Kavky v Pasově byl dlouhý. Bitvou bělohorskou sice padly Čechy do rukou Ferdinanda II., hned potom i Morava, ale pan Kavka ještě musil dlíti v cizině, a to pro válku císaře Ferdinanda s Bethlenem Gaborem Sedmihradským a knížetem krnovským, kteří r. 1621 plenili Moravu a panství Brúmovské zle navštívili. Teprv když počátkem r. 1622 nastal mír, pan Kavka, vykonav pouť k Matce Boží do Öttingu v Bavořích, vrátil se na Brúmov. Zarmoutil se nad zpustošeným statkem svým, i nad zubožením lidem poddaným; ale z toho se potěšil, že lid i pod vládou protestantskou zůstal katolickým na znamení, že byl ve víře dobře poučen a utvrzen. Než nemohl se pan Kavka nadíti pokojného bydla na Brúmově, a to pro nebezpečné sousedství s Uhrami a Bethlenem Gaborem. Proto ještě téhož roku prodal Brúmov do rukou katolických a odstěhoval se s rodinou do Prahy, kde si koupil dům na Malé Straně ve čtvrti sv. Tomáše. Díl svých peněz za Brúmov stržených půjčil císaři, ostatní své peníze choval, až by se mu nahodila příležitost k trhu o zemský statek nějaký. Té příležitosti bylo tehdy až nazbyt, když císař Ferdinand za odboj trestal české stavy hromadnou konfiskací statků; ale jako pan Vilém Slavata, tak i pan Kavka nebažil po tom, aby se obohatil z cizího neštěstí, a poněvadž stálý pobyt v Praze nesvědčil zdraví jeho rodiny, najal r. 1623 od svého svata, kancléře Zdenka Vojtěcha z Lobkovic, nově na knížete povýšeného, a jeho choti Polyxeny z Pernšteina, veliké panství Kost u Sobotky, v krajině krásné a zdravé, a tam pobýval času letního až do zimy.

Však tam na hradě Kosti na podzim roznemohla se na smrt jeho choť, paní Benigna Kavková z Lobkovic, a zaopatřena byvši od patera Adama Kravařského, který byl k ní povolán z Jičína, zemřela v říjnu 1625. Zarmoucený manžel zatím uložil mrtvé tělo její v kostele městečka Sobotky. Za stálý pohřeb své rodiny získal od rektora Klementinské kolleje v Praze místo ve velikém chrámě sv. Salvatora u mostu, a to v kapli sv. Ignacia vedle hlavního oltáře. Tam dal vyhloubiti a vyzdíti sklípek pohřební, na jaře 1626 tam převezeny a uloženy byly ostatky paní Benigny za veliké účasti všeho příbuzenstva a četné šlechty.

Památku zesnulé své choti pan Kavka hluboce choval v srdci svém, odřekl se všech masitých pokrmů a jakkoli měl čtyři vlastní ditky své, podržel tři dcery své nevlastní, slečny Promnicovy, ve své laskavé péči. A bylo jim toho věru třeba. Příbuzní jejich ve Slezsku a Lužici, majice jim dávati roční alimentace po 300 tolarích, byli k placení neochotni, vymlouvajíce se svými dluhy, válečnými škodami od Mansfelda i knížete Fridlandského a těžkými daněmi. Někdy neplatili několik let za sebou, tak že by ony slečny, jak císaři psal svat jejich, hrabě Oprštorf, musily žíti jako žebračky a choditi v zedraných šatech, kdyby nebylo pana Kavky. R. 1628 vstoupila jedna z oněch slečen, Zbyňka, do řehole karmelitek ve Vídni, a pan Sigmund Segfried z Promnitz netečně snášel upomínání pana Kavky i hraběte Oprštorfa, aby jí vyplatil věno. Platil teprv po přísné důtce císařské. Zbyly potom panu Kavkovi ještě dvě z těch panen na starosti, a poslední zprávy o nich jsou z roku 1638, i týkají se opět jen nezaplacených peněz alimentačních.

R. 1626 pan Kavka již nepobýval na hradě Kosti. Získal totiž od svého strýce Jana Krištofa Kavky z Říčan a na Dobrši statek *Staré Sedliště* u Tachova, složený ze statků St. Sedliště, Častkova, Pernolce a Třídvorů, jež posléze jmenovaný pan Kavka roku 1624 od královského fisku za 77.000 kop. miš. koupil. Téhož r. 1626 udělil císař panu Kavkovi hrad a panství *Karlštein* v dluhu 50.000 zl. do zápisné držby.

Na Karlšteině nastala panu Kavkovi tatáž práce, jakou měl na Brúmovsku za mladších let svých. Poddaný lid vesnický byl tu dávno odcizený víře katolické, ačkoli děkanství karlšteinské, k němuž přináležela i fara tetínská, stále bylo udělováno kněžím dobře katolickým. Lid ten byl plachý a nepřístupný. Na jeho obráceni ve víře povolával pan Kavka jesuity z Prahy a k rozkazu jeho přicházeli sedláci na kázání a katechisaci, ale mnozí přicházeli ozbrojeni čekany, oštipy i ručnicemi; poslouchali trpělivě, ale kdykoli missionář je vyzval, aby přistoupili k víře katolické, utíkali do lesů, a tam se skrývali. Tu pan Kavka uhodil na jiný prostředek. Povolal všecky rychtáře a konšely ze vsí na zámek, tu je dal od patera poučiti, a pak sám je vyzval, aby naplnili jistou vůli císařskou a přisoupili k církvi katolické. A tu oni tatíci, odloživše ostych před svými spolusousedy, byli pánovi po vůli, když jináče nemohlo býti. Potom byla práce snadnější, tak že do roku 1630 byl lid na Karlšteinsku již katolický. Vedli tu práci pateři Adam Kravařský Slezák, Jan Antaly z Kyjova na Moravě, a po nich Ondřej Středa z Glivice slezské.

R. 1628 konal pan Kavka práci reformační ve velikých rozměrech, jsa od císaře jmenován komissařem in reformationem pro kraje slansko-rakovnický, podbrdský, plzeňský i prachyňský. Vzdává se mu chvála, že byl muž mírný, vážný a rozumný, a že vyhýbal se přikrosti a násilným prostředkům. Zajížděje do krajů sobě vykázaných, navštěvoval pány a vladyky, zapřádal s nimi hovory o víře, poukazoval asi na vlastní svůj příklad, kdy před 30 léty z přesvědčení přestoupil na víru katolickou, a tak v dobrotě přemáhal odpor jejich. V té práci své byl vydatně podporován od missionářů řeholních, zvláště od jesuitů, minoritů, kapucínů a karmelitánů. Jest sice pravda, že r. 1628 vystěhovalo se nemálo šlechticů

ze země do ciziny, aby se vyhnuli nátlaku ve víře; ale sluší uvážiti, že byla tehdáž čilá agitace tajná, která rozsévala zvěsti o brzké záhubě katolické církve od mocností severních a východních, ten boj že bude vybojován na půdě české, a proto že bude dobře, vyčkávati jeho konec v bezpečí za hranicemi.

A skutečně, válečné mraky se hromadily na severu vystupováním švédského krále Gustava Adolfa, který v září r. 1631 porazil vojsko císařské blíže Lipska a pak táhl na záhubu katolických knížat v Německu, kdežto kurfirst saský vypravil své voje na opanování Čech. Tu bylo předním katolikům českým prchati ze země a k tomu strojil se i pan Kavka. Po odvezení korunních klenotů královských zbylo na hradě Karlštejně množství ostatků svatých, které někdy Karel IV., otec vlasti, nashromáždil. O tyto relikvie, majetek to královské koruny, měl pan Kavka velikou starost, aby nepadly v moc nepřítele. Proto je potají uložil do čtyř skříní zapečetěných, odvezl je z Karlštejna do svého domu v Praze a tam je ve sklepě dal zazditi. Nikomu nepověděl o tomto úkrytu, až teprv před smrtí to oznámil svým dcerám. Potom pan Kavka ujel z Prahy i s rodinou, maje ve svém kočáře i dva patery jesuity. Jel na Pasov, a na hranicích noclehoval na zámku Opálce u Klatov, který náležel hraběti z Martinic. Však tu upadl v nebezpečí; sedláci ozbrojeni velikým davem oblehli Opálku, chtíce dostati jesuity ve svou moc. Ale v čas přikvapilo do šedesáti vůkolních pánů a rytířů, dobře ozbrojených, sedláky rozehnali do bahen a provodili pana Kavku a jeho přátely za hranice.

Do Prahy se vrátil pan Kavka teprve v létě roku 1632, kdy vojsko knížete Fridlandského vypudilo Sasy ze země. Odtud oddal se životu pokojnému, nepřijímaje nižádného úřadu. Maje věku již přes 60 roků, pamatoval na smrt a trávil čas na modlitbách a rozjímání. S jesuity míval časté styky, však také rád obcoval s mnichy přísných řeholí, s kapucíny a barnabity na Hradčanech, a mnoho dobrého jim činil. Za švédské války snášel nemalé škody od nepřítele, zvláště 1634 a 1639, ale jsa spořivý, vždy měl tolik pohromadě, aby svým ubohým sedlákům, od vojáků oloupeným a do lesů zahnaným vypomáhal penězi a obilím. Říkával: „Sedláci nás živí a šatí. Jakou bych to měl radost z plných stodol, když sedláci bloudí po lesích a hynou hladem!“ Ve zlých létech rád jim odpouštěl placení panských úroků. Titulů a vyznamenání nebyl žádostiv, nešel za příkladem panstva českého, které se dávalo povyšovati do stavu hraběcího; on zůstal pouze pánem českým. Jediný syn jeho, Jan František, povahou a smýšlením otci rovný, který k hospodářství na statcích otcových přihlížel, zemřel již dne 21. července 1642, maje věku 37 let, a pochován byl k matce své Benigně do kaple sv. Ignacia v kostele sv. Salvatora, kterouž kapli málo let před tím obnovil, novým oltářem a mramorovou dlažbou opatřil. Z vlastních dcer starého pana Kavky byla Ludmila Benigna již roku 1629 vdána za Františka hraběte ze Šternberka, druhá Beatrix Johanna potom vdala se za hraběte Ferdinanda z Porcie, a třetí Anna Marie zůstala u otce a dosloužila mu k smrti; zemřel v Praze asi 75letý 22. března r. 1645 a pochován byl k manželce a synovi u sv. Salvatora. Životopisec jeho Tanner vzdává mu chválu, že byl muž svatého života.

Když nedávno byl opravován kostel sv. Ignacia na Karlově náměstí, při snětí makovice věžné byl tam nalezen pergamenový list z roku 1661, na němž jest seznam dobrodinců, kteří přispěli k stavbě onoho krásného chrámu, a v popředí jsou tam udána jména všech tří dcer pana Kavky.

Dodatkem jestě uvádíme, že svaté ostatky karlšteinské podle udání pana Kavky, jaké učinil před smrtí, byly od jeho dcer v zazděné sklepovém objeveny, ve čtyrech skřínich uloženy v domácí kapli domu Kavkovského, odtud zatím dány do chrámu sv. Tomáše a tu zůstaly, až po rozkazu císaře Ferdinanda III. slavně byly přeneseny do chrámu sv. Víta.

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal **Václav Oliva.**

(Pokračování.)

Po Weinertovi přišel Ignác Zelinka dle dekretu z 20 8. 1840 čís. 4038.[229]) a když Salašek stal se lokalistou v Radhošti, František Doubrava, kooperátor rychmburský (od 24. XI. 1842—1856.) Když pak Doubrava po faráři Müllerovi administroval Luži (24. 6. 1845—28. 10. 1845), přišel sem za kaplana rodák skutečský Antonín Štěpánek, kaplan chotěbořský (17. 7.—3. 11. 1845, kdy odešel do Skutče).

Za faráře Müllera poprve zase po dlouhé době skoro 60 let vzpomenuto na Chlumek, jelikož se změnou patrona, jež stala se roku 1826 ve prospěch katolictví, bylo možno spoléhati na jeho pomoc. Pamětní kniha psaná již tuto německy, dí: »Roku 1832 byl chlumecký farní kostel zcela opraven a to jak kaple (totiž 8 kaplí v ambitech) tak kostel, jenž již ve špatném byl stavu. Kostel zastkvěl se v nové kráse, schody s obou stran jsou všecky znova přeloženy. K této opravě daroval nejmilostivější patron Maxmilian Karel 1500 zl, r. č.«[230]) Mimo to opraveny též ambity. Konečně tedy začala pro Chlumek zase lepší budoucnost! Však byl již nejvyšší čas. Slavná svatyně marianská snad by se byla rozpadla, kdyby Vše ohoucí Pán nebyl jí vzbudil štědrého dárce ve zbožné katol. rodině knížat Thurn Taxisů, jakožto patrona.

Rok po té (1833) zrušen byl hřbitov okolo sv. Bartoloměje a přenesen pod Chlumek. R. 1834 opravována fara. Roku 1836 vystavěna Dobrkovská kaple.

V této době znamenati již i znenáhlý návrat rakouské vlády k zásadám katoličtějším. Josefinismus se přežil, vybouřil a lid i páni vracejí se zpět k církvi. Nedivu proto, že i pouti vzrostly. Poznamenává pamětní kniha, že v r. 1836 nejméně 16.000 kommunikantů o čtyřech chlumeckých poutích na Chlumku se vyzpovídalo. K Rodičce Boží přišla veliká procesí z Chrudimě, Pardubic, Vys. Mýta a Mikulovic. I mnozí kněží

[229]) Ignác Zelinka narodil se 27. července 1813 v Kutné Hoře. Kaplanoval v Záboří rok a v Luži po dlouhá léta. Farářoval v Rychmburce, Krouně, v Dol. Újezdě, kdež zemřel (28. května 1884). Za Zelinky nařídila konsistoř dne 17. listopadu 1842, aby o kooperatorský plat 200 zl. kaplani stejným dílem se dělili. Bylo totiž až do této doby stanoveno, že starší kaplan měl titul kooperatora a brał z náboženské matice 200 zl., kdežto mladší kaplan s titulem kaplana byl placen pouze od faráře.

[230]) Sr. „Pamětní knihu."

sem zavítali: farář ze Včelákova Josef Zelinka (měl slavné služby Boží o narození P. Marie), farář chroustovický Jan Gröger (kázal o navštívení a narození P. M.), kooperátor rychmburský František Syrový a j.

Podobně v letech následujících. Počet poutníků a kommunikantů stále stoupal; v r. 1837 bylo jich 16.780, r. 1838 18.000, r. 1839 19.000, 1840 18.000, 1841 20.000, 1842 20.000, 1843 20.000, 1844 20.000, 1845 21.000. Z duchovních mimo uvedené byli tu: novosvěcenec chrastecký Josef Pecold (r. 1837 kázal o první pouti), Alois Ulrych, administrator řepnický, Ignác Prchal, kaplan chroustovický, Josef Zimmer, kooperátor jenšovický, Josef Lebeda, kaplan chrastecký, Josef Bezděk, kaplan chroustovický, Karel Křepinský, děkan skutečský, Karel Gerstner, lokalista jenšovický a j.

V té době slavili na Chlumku primicie Josef Kvapil,[231]) rodák radimský, (15. srpna 1841) a Jan Klumpar, rodák lužský, (11. srpna 1844) Processí scházela se se všech stran: ze Sezemic, Heřmanova Městce, Chocně Přelouče, Chrudimě, Vys. Mýta, Mikulovic atd.; z Chrudimě r. 1842 přišli dvakráte v ohromném počtu. Dobrodinci (z nichž nejčastěji jmenuje se Dorota Zděnková, »paní stará« z Košumberka)[232]) přinášeli: oltářní podušky, antipendia, obrazy,[233]) pláštíky na ciboria, baldachýny atd.

Visitace odbývány od vikářů chrasteckých, kamž Luže až do r. 1842 patřila, pak od vikářů vysokomýtských. Roku 1843 byla tu generální visitace[234]) biskupa Karla Hanla. Škola stavěna 1844—1846.

Chlumek opravován po druhé 1841. Rovněž toho roku opravena socha sv. Jana Nepom. na náměstí. Pamětní kniha o tom píše: »Byl sice chlumecký farní kostel roku 1832 zevně co nejdůkladněji opraven, než během času jevila se toho potřeba, aby se opravil i uvnitř, což se stalo r. 1841 s povolením c. k. místodržitelství. Rozpočtené výlohy zaplatily se z košumberské kostelní pokladny. Tak chrudimský malíř Šlechta obdržel za vyčištění a částečně za opravu všech oltářů, kazatelny, varhan a obrazů 160 zl.« Práce tato však tehdejšího kaplana Zelínku neuspokojovala; stýská si na ni, že je špatná. Za vybílení celého kostela uvnitř dostal zednický mistr z Luže Kozderka 80 zl. Varhany vyčistil varhanář z Březové na Moravě za 45 zl. Neznámá dobroditelka dala na svůj náklad opraviti kříž v božím hrobě a dva anděly.

Roku 1845 dne 13. října byl na faru lužskou presentován ranenský farář *František Müller*,[235]) jenž 4. listopadu 1845 byv v Hradci inve-

[231]) Popis primice Kvapilovy, jíž Klumparova byla velice podobna, podává „Pam. kn. II." 251. Po deváté hodině 15. srpna 1841 po odsloužené na Chlumku mši sv. šlo kněžstvo, lid, školní mládež, cechy a spolky do Radimě z kostela sv. Bartoloměje do bytu primiciantova, kde řečnil farář Müller a primiciantovi žehnali rodiče. Šlo se v průvodu zpět na Chlumek za zpěvu a hudby. V kostele kázal farář Müller I. a po mši sv. primiciant udílel požehnání. Hostina byla v domě primiciantově; hostů bylo přes 70.

[232]) Též Marie Hájková rovněž „paní stará" z Košumberka. (r. 1838 dala albu, mappy oltářní, svíce atd.)

[233]) R. 1840 darovala Dorota Zděnková obraz sv. Jana Nep.

[234]) Odbývala se 4. června 1843 velice slavně. Biskup uvítán u Salášková mlýna co nejslavněji a za zvuků bubnů a hudby veden na Chlumek. Biřmovaných bylo 980. Biskupa provázel kanovník Vinc. Bibus a ceremonář Josef Lichtenberk. Byli tu biřmováni i osadníci z Jenšovic. Katechisovalo se na Chlumku; katechisoval nejprve Doubrava, pak Zelínka a naposledy jenšovický lokalista Karel Gerstner.

[235]) František Müller II. narodil se 8. 9. 1780 v Rychnově n. Kn.; [illegible] synem měšťana. Byl vyučen řemeslu soukenickému a pracoval již jako tovar. Potom teprve studoval gymnasium v Rychnově (absolvoval 2 třídy za rok)

stován, přistěhoval se do Luže 9. listopadu t. r. Installován byl 11. ledna 1846 od Ignáce Tůmy, děkana a vikáře vysokomýtského.[236]) Do doby jeho farářování v Luži spadají dva důležité roky 1848 a 1850. Kaplanovali u něho Doubrava, Zelínka a nějaký čas novosvěcenec*) Pavel Král. (Týž přišel do Luže 27. XII. 1849; byl rodák chocenský; 23. III. 1850. odešel do Jelení, kde 26. 9. 1850 na choleru zemřel.) Pouti slaveny jako dříve, ale s počtem poutníků spíše menším než větším. Z processí nejsilnější bylo heřmanoměstecké r. 1846. R. 1848 bylo komunikantů 20.000. roku 1849 mnohem méně pro bouřlivou situaci politickou, r. 1850 ještě méně pro choleru, 1851 »daleko méně než se čekalo«, r. 1852 bylo opět více, r. 1853 bylo již zase 20.000, r. 1854 návštěva »Chlumečka« byla slabá 1. pro zpožděné zně a 2. pro nepříznivé počasí, a r. 1855 stoupl počet kommunikantů na 27.000. Při zpovědi nejvíce vypomáhal *Frant. Bruckner*, osobní kaplan ze Řepník. Z událostí církevních sluší zaznamenati posvěcení nové školy r. 1846 na den sv. Petra a Pavla, jež vykonal vikář vysokomýtský Josef Havel (drubého dne byla visitace) a dne 15. srpna primici vp. Josefa Ulmanna, rodáka lužského, stoleté jubileum založení kaple sv. Jana Nepomuckého na cestě ke Košumberku (r. 1847), oslavu konstituce r. 1848,[237]) díkůvzdání za za-

---

sofii v Litomyšli a bohosloví (od r. 1809) v Hradci Králové. Vysvěcen byl 23. VIII. 1812; kaplanoval v Luži (farář Lodgmann binoval a proto ho nechtěl, starší kaplan Fiala „farský maršálek" chtěl zůstati sám), v Chroustovicích (hrabě Filip Kinský, který zůstával v Chroustovicích, měl jej velice rád, zval jej ke stolu, půjčoval mu všecky tehdejší cizojazyčné časopisy), administroval Chroustovice sám (v neděli vypomáhal mu chroustovický pensista farář Rothanzel, anebo lužský exjesuita P. Ensberger. Jedenkráte nabídl se mu k výpomoci lužský farář Lodgmann; když však hrabě Kinský, který dával příležitosti, o tom se dověděl, řekl: „Toho pytláka tady nechci", a musel zase přijeti P. Ensberger), kaplanoval dále ve Skutči (výměnou s Václ. Šimkem) a pak se stal lokalistou v Radhošti (1821—1841). V Radhošti obrátil proslulého adamitu Vojtěcha Valentu ke katol. církvi tak, že se týž dal zaopatřiti a kostelu odkázal 100 zl. Po té stal se farářem v Ranné (1841—1845). Z Ranné ucházel se společně s Frt. Müllerem I. o Chroustovice a ač od konsistoře byl první v návrhu, dostal je na zakročení ředitele Ferdinanda Wernera jeho spolužadatel. V žádosti totiž uvedl Müller II., že je stár a chce míti kaplana; Werner navrhl patronovi: „touží-li po kaplanovi, ať jde do Luže, tam jsou dva." Byl postavy malé a jako „sražené"; často stonal (hlavně v Ranné), ale lékaře, jak říkával, měl tehdy rád, když jich nepotřeboval. Miloval divadlo (hrával jako student), latinu, hvězdářství (měl v pokoji svém vyrobené nebe s hvězdami), statistiku a zeměpis (národopis); citoval z paměti staré klassiky, četal Voltairea, Rousseaua a jiné „illuminátý"; znal též dobře všeobecný dějepis. Byl lidumilný, shovívavý a ujímal se utiskovaných (jako na př. dvou podučitelů proti „sekirování" řídícího Rypky v Luži), za to věci farní a kostelní byly v nepořádku. („Pam kn. II." 77. a zpráva o generální visitaci 31. prosince 1856 v „P. kn. II." 273 nn. hlavně slova „potěšilo mě velice, že farář (Salášek) rozvinul větší horlivost ve spáse duší a činnosti církevní než jeho předchůdce" (Müller II.) „oekonomie zanedbána, matriky v nepořádku vedeny.")

[236]) Popis slavného uvítání s řečí purkmistrovou v „Pam. kn. II. 70 b.

*) Když po smrti jenšovického lokalisty Karla Gerstnera P. Doubrava administroval Jenšovice (8. 11. 1849 — 31. III. 1850).

[237]) Oslava konstituce děla se v Luži dne 26. března 1848 (o třetí neděli postní) na podnět ředitele panství chroustovického, slavnými službami Božími. Po službách Božích posvětil farář Müller tři národní prapory, jež za fanfar vztýčeny byly na obou kostelích a na radnici. Po bouřích r. 1848 nakázal biskup k utišení myslí národů zvláštní pobožnost na den 10. prosince 1848 (2. neděle adventní). Po velkých službách Božích vystavila se nejsvětější svátost; odpoledne vedeno z kostela sv. Bartoloměje procesí na Chlumek a dáno požehnání s příslušnými modlitbami,

chránění života císaře pána (28. února 1853), visitaci (6. července 1853) a svěcení cechovního praporu (26. května v kostele sv. Bartoloměje.)[238])

Na Chlumku staly se t.to opravy: pobití věží bílým plechem r. 1846 od mistra klempířského Josefa Kučery z Heřmanova Městce za 1478 zl. a pak ještě za dodatek 690 zl., tedy celkem za 2168 zl., kterýžto obnos hradil patron kníže Maxmilian Karel z Thurn Taxisů sám, r. 1850 oprava oken (rozbil je veliký vítr v březnu, zároveň s opravou oken v domku kostelníkově), již provedl lužský sklenář Jan Klumpar za 36 zl. 53 kr. V té době (5. února 1855) Chlumek okraden. František Müller onemocněl 5. srpna 1855; dal se ihned od P. Doubravy zaopatřiti sv. svátostmi a zemřel 28. t. m. Pochován byl Václ. Šimkem, děkanem a vikářem ze Skutče a 40 kněžími v Luži dne 30. září 1855 na hřbitově pod Chlumkem. Po něm stal se administratorem (28. 9. 1855—26. 2. 1856) Doubrava a do Luže mimo Zelinku dosazen ještě novosvěcenec rodák solnický Otto Danielis, jenž 7. listopadu 1855 se přistěhoval (18. března 1856 odešel do Rychmburku, 5. května 1856 do Hlinska, pak do Chroustovic.) Na uprázdněné beneficum lužské byl 13. února 1856 presentován patronem Maximilianem Karlem knížetem z Thurn Taxisů ranenský farář *Jan Salášek*. Investován 26. II. a přistěhoval se 2. III. 1856. Instalován 8. 6. 1856.[239]) Kaplany u něho zůstali Doubrava a Zelinka. V adventě (o třetí neděli) onemocněl těžce P. Doubrava; zažádal proto o pensi, již také 1. ledna 1857 obdržel; zůstal na pensi v Luži. Duchovní správu vedli farář Salášek a kooperator Zelinka,[240]) teprve dne 2. srpna 1858, ač farář Salášek žádal o kaplana již 14. května 1858, přistěhoval se do Luže nový kaplan novosvěcenec Josef Střasák, rodák vysokomýtský. V květnu 1863 stal se P. Střasák ředitelem škol v Landškrouně a na jeho mí to přišel chroustovický kaplan *Hugo Theodor Jiroušek*.[241]) Když pak Zelinka konečně stal se 29. prosince 1863 administratorem v Rychmburce, obdržel jeho místo skutečský kaplan Jan Vlach. Farář Salášek zemřel 10. května 1865.

Pouti ochabovaly, teprve v poslední době nabývaly jakéhosi většího lesku. Tak r. 1856 přišlo poutníků velice málo a nebýti dvou svátků za sebou 7. a 8. září, kdy 3741 kommunikantů se čítalo, počítati by se musil tento rok k nejméně navštíveným, r. 1857 bylo poutníků více; mnoho jich přišlo v procesí stolanském licibořickém, bilanském a rohozenském, jež spojivše se na den sv. Jan Nep., kdy přišly, ubíraly se za zbožných písní k soše sv. Jana Nep. pod Košumberkem, kdež konána zvláštní pobožnost. Z r. 1858 četné bylo processí heřmanoměstecké a podolské,

---

[238]) Předsedou živnostensk. spolku byl Josef Balcar, kovář z Luže; matkou praporu Dorota Zdeňková, „paní stará" z Košumberka.

[239]) Salášek narodil se v Radimi, kaplanoval v Luži 1826—1842, pak stal se administratorem v Radhošti a farářem v Ranné a v Luži, kde při installaci jeho kázal Frt. Hyhlík, farář z Jerošovic.

[240]) Druhé místo bylo neobsazeno proto, že 1. čekalo se, pozdraví-li se Doubrava čili nic 2. byl nedostatek kněží.

[241]) Hugo Jiroušek narozen v Ghocni 2. 3. 1835, vysvěcen 25. 7. 1859, kaplanoval čtyři léta v Chroustovicích, pak v Luži 1863—1871, vypomáhal v Krouné do velkonoc 1865, administroval Luži a Proseč, kde také již dříve vypomáhal. Když Proseč nedostal, ustoupil za nedlouho do pense jako kaplan. Založil v Luži záložnu, jejímž stal se účetním; v úřadě tom trvá po dnes. Jako pensista dlel nějaký čas v Praskačce (r. 1881)., Slatiňanech a Cerekvici. Byl historiografem města Luže. Do lužské knihy městské podal přehled dějin z doby jesuitův, bohužel že strannicky zbarvený. V rukopise má „Dějiny Luže", z něhož velice čerpal ku svým statím v „Česk. Východě" o Luži okresní lékař ve Vys. Mýtě Čermák a ještě více JUDr. Adámek ku spisu z předu citovanému.

jakož i mikulovické (s kaplanem Josefem Škodou, který rád na Chlumek chodíval). Roku 1859 zamlouvalo se nejvíce jak počtem, tak pořádkem processí pardubické a újezdecké (u Chocně), jež přivedl horlivý a zbožný tamější kooperator Jan Skalický. R. 1860 byl počet poutníků slabý, ježto toho roku slavili v Litomyšli 500letou památku založení děkanského chrámu Páně a mnohá processí z Litomyšlska (sloupnické, hrušovské, heřmanické, střenické, jahnsdorfské, körberské, morašické, tržecké, bučínské, budislavské, mladočovské) se nedostavila. Za to nával byl v roce 1861, kdy přišlo na první pouť 21, na druhou 11, na třetí 28 a na čtvrtou 9 processí (z Pardubic tentokráte na sv. Annu, kdy obyčejně chodívali, přišlo s processími pouze asi 160 osob; největší bylo z Kunětic). R. 1862 na první pouť přišlo 24 processí, na druhou něco málo (pro slavnost žurnalisty Karla Havlíčka v Borové u Něm. Brodu), na třetí 37 a na čtvrtou pouze 5. R. 1863—65 nával poutníků byl veliký, zejména r. 1863, kdy přivedli veliké průvody administrator mikulovický Josef Škoda a kaplan újezdecký (u Chocně) Jan Skalický.

R. 1856 odbývána biskupem královéhradeckým generální visitace velmi slavnostním způsobem, r. 1860 založeno bratrstvo živého růžence.[242]) Mnozí pamatovali na Chlumek různými dary (nejvíce svobod. paní Malcolmsová z Chrudimě) jako: oltářními poduškami, obrazy[243]) a j. V té době pořízena paramenta, matriky, farní knihy a kostelní prádlo.[244]) Roku 1862 bratrstvo růžencové dalo obrazy Srdce P. Ježíše a Panny Marie za 70 zl. a pořídilo kostelní prádlo za 38 zl. Některé opravy na Chlumku provedeny r. 1856 (pokrytí střechy šindelem[245]) a 1862 (oprava zdí kol Chlumku dne 30. června za 144 zl. od Kozderky; náklad vedl patronát.)

Farář Salášek byl povahy dobré, ba velmi dobré, ale jak se zdá, nerozhodné. Faru po svém předchůdci obdržel v žalostném stavu, záhy však počal opravovati a vše v pořádek uváděti (založena Pamětní kniha od P. Zelinky, upravena květinová zahrádka od faráře Saláška), ale pro stáří a nepříznivost okolností politických (vzmáhal se duch liberální, dědictví to starého josefinismu) nemohl působiti tak, jak sám by si byl přál. Byl knězem dobrým.

Pohřeb Saláškův konán 12. května 1865; súčastnilo se ho mimo domácí sedm kněží; kázal administrátor rychmburský Zelinka a kondukt vedl vikář vysokomýtský.

Po smrti Saláškově administroval Luži kooperator Jan Vlach; kaplanem byl Hugo Jiroušek. Dne 1. prosince 1865 byl na beneficium lužské investován v Hradci (praesentován 6. XI. 1865 knížetem Maxmilianem Karlem z Thurn Taxisů) *Jan Bezdíček*,[246]) který z Radhoště do

---

[242]) Rádcem při založení bratrstva v r. 1860 (počátkem května) byl sloupnický farář Alois Dremel. Členů se přihlásilo 75. Vedl je kaplan Zelinka.

[243]) Mnoho (v ceně 35 zl.) darovaly r. 1857 Julie Glöcklerová z Vys. Mýta a její sestra Mathilda Rabasova, choť koncept. policej. adjunkta v Praze.

[244]) Podrobněji v „Pamětní knize“ II.

[245]) Oprava pronajata dražbou dne 18. září 1855 v Rychmburce rosickému tesaři Jiřinkovi za 710·22 zl. Mimo opravu střech provedl i opravu schodů zadních (k residenci), ale tak nešťastně, že všecky starobylé okrasy na dobro setřel. (Pracoval tu jakýsi neobratný tovaryš!) Dne 12. srpna 1856 vztyčen také na levé věži chlumecké nový železný kříž za provolání slávy knížeti Maxmilianu Karlovi. Při této opravě stalo se mnoho škod na umělých výtvorech stavitelských. Umělé římsy otlučeny, okrasy sloupů shlazeny atd.

[246]) Jan Bezdíček narodil se 24. XII. 1815 v Litomyšli, kdež i gymn. a filosofii studoval; bohoslovím se obíral (od r. 1833) dva roky v Hradci Králové

Luže dne 6. prosince t. r. se přistěhoval a slavnostně byl uvítán. Installace byla 1. ledna 1866; vykonal ji Petr Neděle, farář hlinský. Bezdíček působil v Luži do roku 1870. Administrator Jan Vlach odstěhoval se po příjezdu jeho ihned za administratora do Radhoště. Druhé místo kaplanské pro nedostatek kněží zůstalo neobsazeno až do roku 1891.

Za faráře Bezdíčka pořízen r. 1868 nový Boží hrob. »Až do roku 1868 nebylo zde žádného Božího hrobu. Za touto příčinou učinil jsem,« píše sám, »o hodu Božím vánočním roku 1867 při ranních i velkých službách Božích, jakož i při mši sv. sloužené o deváté hodině provolání«[247]) k lidu. Sešlo se 395 zl. 99 kr. Z Luže 244·56, z Bělé 23.80, z Dobrkova 21·01, z Radimě 50, z Lozic 4, z Dolů 9·67, z Košumberka 8·60, z Domanic 5·50, ze Srbec 12·40, z Roubovic 11·95, z Voletic 10, ze Zdislavi 10·50 a u »Bílého koně« 4 zl. Boží hrob objednán byl z Olomouce. »Velkolepý účinek«, kritisuje práci sám Bezdíček, »jakýž brillantový lesk osvětleného Božího hrobu způsobuje, nelze nikterak popsati; aspoň jsem byl já při prvním jeho shlédnutí k slzám radostným mocně pohnut a duše má zplesala, že se i v našem chrámu Páně naplnila slova prorocká žalmisty Páně: »Et erit sepulchrum ejus gloriosum!« Tento Boží hrob trvá posud; staví se na Chlumku v síni kostelní při hlavních dveřích.[248])

Po smrti Bezdíčkově administroval Luži sám Hugo Jiroušek; mši sv. ranní sloužíval pensista P. Doubrava. Dne 2. ledna 1871 investován na faru lužskou ranenský farář *Josef Kvapil*,[249]) u něhož kaplanoval mimo Jirouška, jenž však záhy odebral se do pense, Josef Novotný 1871—1873. Po brzkém odchodu Kvapilově za děkana do Skutče administrovali Luži Jan Slavík a Vilém Helvich.

Dne 13. srpna 1873 byl na faru lužskou presentován farář střenický František Bek,[250]) u něhož kaplanoval Josef Vlček.[251]) Za Beka pořízena byla některá kostelní roucha.

(r. 1833 bylo přijato pouze 12 kandidátů, protože „diecése královradecká duchovenstvem mladým tak byla přeplněna, že mnozí novosvěcení kněží třebas i dva úplné roky na jurisdikci čekati musili") a dva v Praze („Mělyť totiž diecese Králohr., Budějov. a Litoměř. toho času a to každá pro sebe 10 fundačních míst v semináři pražském k zadání, což ale bouřlivým rokem 1848 přestalo"). Na svěcení čekal $1^1/_2$ roku. Po vysvěcení 27. XII. 1838 (než vysvěcen byl, vypomáhal v kázáních a v elementární škole v Litomyšli, ač mu nabízeno místo vychovatelské u hraběte Valdštýna na Moravě), kaplanoval (od r. 1839) ve Vrscích u Kopidlna, pak (1839—1843) v Mladočově, ve Skutči (r. 1857 zvolen tu do městského výboru proti zemsk. zákonu ze 17. III. 1849) a farářoval v Radhošti, (installován strýcem Frtšk. Pelikánem, kanovníkem z Hradce Král.; kázal Petr Neděle, farář krounský) a v Luži.

[247]) Provolání celé v „Pam. kn. II." 148.

[248]) Podrobněji v „Pam. knize" II.

[249]) Josef Kvapil nar. 29. I. 1816 v Radimi (u Luže) vysvěcen byl 25. VII. 1841. Kaplanoval (od r. 1842) v Krucemburku, ve Svratce, ve Skutči (od r. 1843), v Hlinsku, administroval Hlinsko (r. 1855), Svratku (1856—1857), Krounu a Rannou, a farářoval v Ranné (menován tu r. 1868 čestným občanem), v Luži (od r. 1871) a ve Skutči (od 1873—1900), zesnul dne 20. I. 1900. Byl knězem povahy dobré, veselé a vlídné.

[250]) František Bek, nar. 9. 1. 1825 ve Sv. Jiří u Vys. Mýta, kdež otec jeho byl učitelem. Studoval gymn. a filosofii v Litomyšli, bohosloví (1845, kdy přijato 19 kandidátů) v Hradci Králové; tu vysvěcen 25. VII. 1849. Kaplanoval v Sebranicích (r. 1849 za nemocného kaplana Václava Toboláře), v Třebovici (r. 1849), v Chlebech u Nymburka (r. 1849), v Mříčné u Jilemnice (r. 1851), v Karli (od r. 1851), v Litomyšli (r. 1858), administroval Střenici (od r. 1866), farářoval ve Střenici (od r. 1866), v Luži (od r. 1873, investován Jos. Bezdí-

Když *František Bek* 6. června 1874 odebral se do Sebranic, administroval Luži kaplan cerekvický Jan Šembera.[252])

Počátkem roku 1875 byl presentován do Luže uherský farář *František Kopiště*.[253]) U něho kaplanovali Josef Vlček a od r. 1876 Štěpán Dvořák.[254]) Kopiště zemřel v Luži 19. června 1885 »zánětem střev, ačkoli měl již presentaci v rukou na větší faru v Morašicích. Zemřel za týden po smrti svého otce (v Přelouči), pohřben byl, jak si toho za živa přál, do Perálce. Mešní fundaci za sebe dal ke kostelu rychmburskému. Byl farářem života bezúhonného; lužské měšťany většinou neměl rád proto, že ho slavnostně nevítali, když se ubíral do Luže, a že pozoroval toho ducha náboženské lhostejnosti u nich, kteráž, jak myslím, přičiněním některých kněží byla tu vypěstována. Zvelebil farní budovu značně, tak že není místa, kdež by se nebylo za jeho času opravovalo. K chudým a nuzným býval dobročinný.«

Po Kopištovi administroval Luži bez kaplana velehorlivý dříve jeho kaplan Štěpán Dvořák, veliký znatel místních dějin, kněz veskrze ducha církevního, života bezúhonného a v duchovní správě vytrvalý, horlivý, zkušený.[255])

Dne 1. prosince 1885 přistěhoval se (investován 25. XI. 1885, instal. 3. I. 1886) za faráře do Luže ranenský duchovní správce *Jan Vlach*.[256]) Za něho kaplanovali v Luži mimo Štěpána Dvořáka Josef

---

kem, vikářem v Chroustovicích) a v Sebranicích (od r. 1874), kdež zemřel r. 1888. Koupil v Luži ze sbírek za 85 zl. černý pluviál a ornát.

[251]) Josef Vlček nar. 6. 8. 1846 v Olešné a vysvěcen 23. 7. 1871; kaplanoval ve Skutči, Luži (1873—1876), a v Morašicích. Administroval Uhersko, Střenici, Farářoval v Uhersku, Heřmanicích (u Litomyšle) a od konce září 1902 v Dol. Újezdě (u Litomyšle).

[252]) Jan Šembera nar. 27. III. 1839 v Poličce a vysvěcen 25. VII. 1863 kaplanoval v Rychmburce (u svého bratránka faráře Aloise Brychty, spisovatele histor.), ve Skutči (od 15. XII. 1863), administroval Rannou, Rychmburk, pak kaplanoval v Cerekvici, administroval Luži, Uhersko, Radhošť, farářoval v Radhošti a v Hlinsku. Na podzim r. 1897 odešel do pense s titulem děkana a dlí ve Velk. Svatoňovicích. V Hlinsku zakoušel mnoho od socialistů.

[253]) Podobizna Kopištova z roku 1884 v „Paměť. knize II.“ 581. Kopiště narodil se v Perálci u Rychmburka r. 1826, kde otec jeho byl obchodníkem. Studoval v Litomyšli (gymnasium) a v Hradci Králové (bohosloví); vysvěcen na kněze 25. VII. 1851. Kaplanoval ve Štěpánicích, ve Skutči a Hlinsku. Byl farářem v Uhersku a v Luži.

[254]) Podobizna Štěpána Dvořáka z r. 1883 v „Pam. kn. II.“ 581. Týž narodil se 1850 v Martinicích u Kralovic nad Želivkou, studoval v Něm. Brodě (gymn.) a v Hradci Králové (bohosl.), vysvěcen byl r. 1875. Kaplanoval v Ronově, v Luži (od r. 1876) a Chroustovicích (od r. 1888). Byl farářem v Rychmburce a nyní je děkanem ve Skutči. Dobrý znatel církevních dějin, církev. umění a hudby. Zná dobře historii pánů Berků a Slavatů. Je bisk. vik. sekretářem. Ad multos annos!

[255]) Pensisté P. H. Jiroušek dlel tehdy jako zámecký kaplan ve Slatiňanech u hraběnky Stadionové a P. Doubrava mše sv. nesloužil. Proto P. Dvořák každou neděli a svátek dvakráte kázal a dvě mše sv. sloužil od velkonoc, kdy farář Kopiště se rozstonal, až do 1. pros. 1885. V té době vyučoval v sedmi třídách a pastoroval půl páta tisíce duší.

[256]) Podobizna P. Vlacha v „Pam. kn. II.“ 581. Jan Vlach narodil se 23. ledna 1830 v Řídelci na Jičínsku. Studoval gymn. v Jičíně, bohosloví v Hradci Králové; vysvěcen 25. VII. 1855. Kaplanoval ve Skutči (dvakrát), v Chroustovicích (od srpna 1856) a v Luži (od ledna 1864). Byl administratorem v Radhošti, farářem v Rychmburce (1866—1871), v Ranné (1871—1885) a v Luži. V Ranné napsal proti pastorovi Frant. Šádkovi obranný spisek: „Fárařova pravda a pastorovy lže.“ Tehdy ranenšti evangelíci začali stavěti modlitebnu a 133 vrátilo se jich do lůna katol. církve, začež Vlach vyznamenán expositoriem (r. 1884). Sluší ještě připomenouti, že mimo jmenovanou brožuru čili „třetí odpověď ten-

Filip. Alois Černík (od r. 1891, kdy obsazeno zase po delší době druhé kaplanské místo), Stanislav Michálek, ThDr. Karel Truxa, František Zrzavecký, Jan Bauer a Václav Oliva.

Vraťme se ke Chlumku! Poslední značnější oprava stala se r. 1836 a 1841. Od té doby celkem neopravováno, až řízením Božím bylo nutno i v tomto směru chopiti se díla. Chlumek totiž dne 9. září 1878 vyhořel. »Dne 8. září 1878 začalo se po 10. hodině večerní blýskati a hřmíti. Hrom uhodil do mnohých stromů a jiných věcí nepatrných. V 11. hodin zapálil blesk ve Voleticích stodolu, která shořela. Hasiči z Luže tam šli: o půl dvanácté, když stodola dohořívala, zapálil blesk věžičku nad hlavním oltářem u kostela na Chlumku. Hned chytla střecha a obě věže. Hájiti se nemohlo; z počátku nebylo lidí ani vody a pak budova je hájení nepřístupná a oheň byl vysoko. Když chytly střechy nad postranními kruchtami a plamen šlehal rozbitými kulatými okny na klenutí, začal lid z kostela, kde co bylo, vynášeti do residence k zahradníkovi. Kdo měl koně a lejtu, vozil vodu ze řeky. Oheň dral se skrz věže dolů a byly by na kůře shořely varhany. Aby se to nestalo, hájilo je na kruchtě několik mužů, kteří si tam vodu sami po provaze tahali. Byli to: Patočka, pekař, Kloboučník, švec, Fanta, zámečnický pomocník, (israelita) a dva Němečkové otec a syn. Když zvony dolů padly, shrnuly sebou mnoho uhlí a část toho uhlí stlačila se na kruchtu a popálila značně za dveřmi stojícího Kloboučníka. Fanta a Patočka skočili s kruchty dolů, ale nic se jim nestalo, kruchta s varhanami uhájena. Hořelo až do 6 hodin ráno 10. září. Shořely všechny střechy a věže až dolů.[257]) Zvony měly čistý akord do Es mol. — Když tento přemilý chrám hořel, bylo mnoho nářku mezi lidmi. V ten čas asi, když se zázračný obraz P. Marie z kostela vynášel, bylo slyšeti zpěv. Patnáct osob, které u Chlumku nebyly a jež stály před svými staveními, dotvrzují mi, že slyšely zvláštní zpěv. Tito lidé jsou z Luže, ze Zdislavě a z Bělé. Všichni slyšeli zpěv krásný, neslýchaný; slovům nerozuměli a nápěv byl též neznámý. Hlasy byly jako hlasy ženských neb chlapců vysoké; zpěv trval asi pět minut. Myslili si z počátku, že zpívají to lidé kolem Chlumku stojící, neboť hlas přicházel od Chlumku, ale u Chlumku té doby žádný člověk nezpíval. — Na to bylo uhlí vyklizeno, dlažba od ochotných žen a děvčat umyta, aby se tu mohla slavit v následující neděli čtvrtá pouť. V sobotu před poutí neseno Sanctissimum z kostela sv. Bartoloměje za velkého účastenství lidu s prapory a zpěvy na Chlumek. Pak šli do residence pro obraz Rodičky Boží. Obraz nesla čtyři děvčátka na nosítkách. Zasadili jsme jej do rámu. Byly litanie. Když pan farář konal modlitby po litaniích, něco ve věži zašramotilo (snad spadl kámen a valil se po nedopálených shodech); nastalo veliké zděšení a tlačenice jako by klenutí padalo. Několik lidí utrpělo značnější pohmoždění.[258]) Ihned počalo se s opravou. Dne 29. září 1878 pronajal zástupce pana patrona kníž. z Thurn Taxisů, ředitel panství

---

kráte kolegovi p. G. Opočenského Frt. Šádkovi, evangel. faráři v Ranné", (V Brně 1885, 76 stran) napsal první odpověď v „Chrud. novinách" a druhou odpověď vydal samostatně o 13. str. (V Brně 1885.) Dr. Adámek činí o něm zmínku ve spise: „Sborník okresu hlineckého" (str. 215) a dí, ovšem nesprávně, že „sepsal dva polemické spisy." Celý spor s pastorem Šádkem popisuje sám farář Vlach v „Pam. knize" fary ranenské.

[257]) Vyobrazení chrámu Páně na Chlumku po ohni 9. září 1878 a to fotografie v „Paměť. kn. II." 589. b.

[258]) Všedního dne po vyhoření, ježto nebylo zvonů, služby Boží na Chlumku nebyly a v neděle a svátky sezvánělo se zvony u sv. Bartoloměje.

a patronátní komisař Müller z Rychmburka stavbu střechy, okenic a kulatých oken Hatašovi z Luže. Dovoz materiálu slíbily dáti obce. Nájemce dvora lozického žid Mendl zdarma dal dovážeti svými potahy veškeré cihly. Oprava dokončena týden po všech svatých, a zrovna ten den nastalo již špatné počasí.«

Stavba věží.[259]) obílení kostela vnitř i zevně a zavěšení nových zvonů dálo se až r. 1880.[260]) Oprava tato i s opravou z roku 1878 stála 10.842 zl. 45 kr.; zvony samy 1900 zl. Na to obdržel kostel od pojišťovny 7850 zl.; 300 zl. (za práci nádenníckou a potažní) dali osadníci; ostatní dobrovolně patron kníže Thurn Taxis, ač kmenové jmění bylo 3000 zl.[261]) Po čtyřech letech r. 1884 práce byla znova prohlédnuta a čeho třeba[262]) poopraveno.[263])

Za farářování ještě dp. faráře Kopiště opraven r. 1885 štít, který se staví v letním čase na oltář P. Marie. za 152 zl. 02 kr.; r. 1886 postříbřeno na štítě šest trojramenných svícnů za 17 zl. a r. 1887 postříbřeny galvanicky u Morávka v Chrudimi dvě lampy před oltářem za 20 zl. Vše zaplatilo se sbírkou od dobrodinců, jichž bylo celkem 38. R. 1887 MUDr. Karel Schmoeger s chotí daroval Chlumku »akkordion« k sakristii.

O dalších opravách Chlumku píše Jan Vlach: »Hned při sloužení první mše svaté po svém nastoupení dne 1. prosince r. 1885 zde povzdechl jsem si při pohledu na překrásný oltář valně sešlý: Kéž by bylo možno z dobrovolných příspěvků, protože kostel jmění k tomu nemá, kostel obnoviti. Když pak později byl jsem patronátním úřadem otázán, k jakému způsobu okrášlení kostela mělo by se as legátu Magdaleny Jetonické z Radimě 25·26 zl. a obnosu 92·18 zl. z pozůstalosti předchůdce faráře Frant. Kopiště použiti, řekl jsem, že na nové vyzlacení hlavního oltáře. Tento můj návrh byl kníž. patronátním úřadem a také nejdůstoj. bisk. konsistoří přijat. Tu jsem vzbudil dle dávné touhy úmysl obnoviti celý oltář a dle možnosti i presbytář. S vědomím a přisvědčením patronátního komisaře, ředitele rychmburské důchodenské komory p. Vojtěcha Müllera, vydal jsem[264]) provolání a příspěvky dost hojně z Čech se scházeti.« (Sr. »Pamětní knihu«).

[259]) „Dřívější vazba byla opřena ve zdi zároveň obloukem klenutí; byla útlá a zdála se nepatrna; byla stavbě kostelní velice přiměřena; nynější však posazena jest na zídky a zeď se o něco zvýšila tak, že nyní střecha tuze vyniká a sloh kostelní tím na souměrnosti utrpěl.“ (Pam. kniha.)

[260]) Politické povolení k opravě Chlumku dáno místodržitelstvím v Praze dne 30. prosince 1879 (IV. 16—18).

[261]) Kníže pán nechtěl na kmenové jmění kostela sáhnouti, ale šlechetně sám vše raději zaplatil.

[262]) Inženýr Zofka učinil r. 1880 plán na celou opravu a podle toho plánu se stavělo. Komisse vše schválila, ale se „sanktusem“ se nemohlo zvoniti a rovněž ne se „Skřivánkem“. Věže byly pokryty plechem měděným, ale velmi tenkým. Plech se protrhal a proto musilo se vše opraviti. Lužští připadající na ně částku as 70 zl. nechtěli platiti, že vše není v pořádku. Patronátní úřad podal na ně exekuci. Přišla komisse, která stála 28 zl., jež bohužel musilo platiti kostelní jmění; teprve pak Lužští zaplatili.

[263]) Důkladný popis celé správy „Pam. kn. III.“ 427—447.

[264]) Provolání bylo dvojí, české a německé (pro šlechtu). Knihař Valtr dodal pro záznamy příjmů a vydání zvláštní knihu zdarma. Sbírka počala se konati v Luži od domu k domu, ale záhy od ní upuštěno, jednotlivci upisovali dárky sami. Z dárců věnovali mimo jiné: ndp. biskup Hais 48 zl., rak.-uherský konsul v Brailu, rodák lužský Jan Hansvencl 35 zl., prelát Msgr. Dominik Filip a j. Provolání bylo tištěno a nachází se několik jeho výtisků ve far. archivě i v „Pam. knize II.“ Počátek jeho zní: „Chlumeček — toť ten český Sion, po-

Opravu oltáře začal prováděti Antonín Brožek, pozlacovač z Vys. Mýta, který před tím byl již mnoho kostelů na panství hraběte Jana Harracha opravil k úplné spokojenosti patronově. Když byla práce v plném proudu, počal patronátní úřad činiti proti ní námitky, avšak marně, ježto znatel a c. k. konservator kraje chrudimského p. František Schmoranz ze Slatiňan se o ní ve zvláštním přípise ze dne 21. dubna 1888 ku patronátnímu úřadu chvalně vyjádřil.[265]) Proto v opravě pokračováno. Hlavní oltář byl znova vyzlacen, a to jak jeho část zimní, tak také poutní, presbytář polychromován, tajemství »Zvěstování Panny Marie« částečně znova opraveno, částečně znova zřízeno a na své bývalé místo postaveno, chrámová loď barevně natřena, nová okna v presbytáři zasazena barevná, pořízena nová křížová cesta, některé obrazy opraveny, monstrance pozlaceny, varhany vyčištěny, střecha chrámová opravena atd. Náklad obnášel celkem 2264·36 zl. To stalo se hlavně r. 1888 a 1889. Zatím však byly sešly a částečně se sesuly schody od residence ku chrámu vedoucí, hlavní portál deštěm mnoho utrpěl, střecha šindelem po ohni pokrytá byla vetchá a jiné menší věci bylo třeba opraviti. Tato oprava provedena v roce 1892 Drahošem, stavitelem ve Vys. Mýtě, za 5836·60 zl.

Pamětní kniha pokračuje: »K mé žádosti (Jana Vlacha), aby se provedly další opravy na Chlumečku, konalo se zde v Luži komissionelní konkurenční jednání na tyto opravy a náklady s nimi spojené: a) zřízení nové betonové dlažby kolem kostela obnosem 3550 zl., b) oprava ambitových kaplí 2080 zl., c) znova zřízení sesulých schodů 3400 zlatých; úhrnem 9030 zl. Provedení těchto oprav bylo svěřeno staviteli Bebovi z Litomyšle, který je také r. 1897 provedl.«

»R. 1899 byla spravena i ohrada dolní kolem Chlumečku opadaná, sešlá; i portály byly vyspraveny a znova natřeny.«[266])

»Zbyly k opravě již jen přední schody. Oprava těchto schodů jest to jediné ještě, co by za mého farářování na Chlumečku k opravení nepřišlo. Tím bylo celku, vrcholu dosaženo. Bude-li mi popřáno provedení tohoto se dočkati? Mám obavu, že nikoliv! Buď Bohu poručeno!«[267])

Z církevních událostí[268]) a slavností v poslední době třeba připome-

blíž východních hranic drahé naší vlasti, jenž jako tajemné kouzlo tisíce zbožných křesťanských synů a dcer rok co rok k sobě vábí; toť velebná ta svatyně, zbudována na pahorku nad městem Luží v kraji Chrudimském, kamž 200 let již jednotlivě a v zástupech chvátají ctitelové Matky Boží hledat útěchy a posily ve strastech života, jako spěchává dítě z dálné ciziny na srdci milené matky se potěšit a si postesknout.“ — Msgr. Filip dal stipendia ve prospěch Chlumku, jež vynesla 3303 zl. 20 kr. I rychmburský patronátní komissař pan Ludvík Geiser, všemožně opravu Chlumku u jasného patrona podporoval, sluší tedy i jej čítati mezi dobrodince svatyně chlumecké.

[265]) Opis originálu (originál zaslán byl patronát. úřadu v Rychmburce), v „Paměť. knize II.“ na konci.

[266]) Pro bezpečnost má Chlumek i zvláštního nočního hlídače, který dostává ročně 18 zl. a 20 zl. jakožto výkupné za sud piva. Mimo to má k obýzání vlastní domek. Až do roku 1891 byl jím Josef Venhart, který pro stáří místa toho se vzdal, obdržev darem od patronát. úřadu 50 zl. a odstěhoval se k synovi do Roubovic, kdež brzy potom zemřel. Novým ponocným stal se Josef [illegible], kominický mistr z Luže, rodák z Perálce. Nyní jím jest Antonín Záruba, rodák lužský.

[267]) Kostelník na Chlumku užívá zvláštní domek a mimo to 704□° půdy [illegible], r. 1892 vznikl o to spor, jenž rozřešen výnosem místodržitelství 13. [illegible] 1892 ve prospěch kostelníkův. Kostelnictví je „dědičné“ v rodině Šislerově (nyní Josef Šisler).

[268]) „Dovátá“ mše sv. v neděli a ve svátek byla na Chlumku od r. 1899 [illegible] 1899, jinak je v kostele sv. Bartoloměje v městě.

nouti: generální visitaci r. 1886 a (12. a 13. listop.) 1899, vysvěcení[269]) nové křížové cesty 1892 dne 17. ledna od P. Jana Rubringra, kapucína v Chrudimi, sv. misii konanou od jesuitů 1897 a obnovu[270]) její 1899,[271]) postavení sv. kříže[272]) na rozhraní století devatenáctého a dvacátého (8. a 9. září 1900).[273]) posvěcení základního kamene k budově ferialních osad (29. června 1903), pak posvěcení budovy samé (10. července 1904), posvěcení kostela ve Voleticích (6. září 1903), sv. Bartoloměje v Luži (29. listop. 1903), dvou obrazů ve Voleticích (24. dubna 1904 od P. J. Odstrčilíka S. J.) nového hřbitova pod Kušumberkem (17. července 1904) a j.

Pouti[274]) slaví se způsobem slavným a okázalým. Duch katolický po Čechách se probouzí a proto poutníků přibývá.[275]) Průvodů poutnických přicházívá ročně 60—70; některé (Chroustovice, Chrast, Roveň, Hlinsko, Ranná, Svratka, Skutč, Nové Hrady, Rychmburk. Častalovice a j.) s kněžími. Komunikantův bývá pravidelně 2—3000 pouze o poutích mimo domácí farnost. Kdykoli světí se mariánký svátek, již celé okolí hemží se zbožnými poutníky a rozléhá mariánskými písněmi, provázenými namnoze hudbou, jichž refrén »Ave, ave Maria« srdce povznáší z klopot života ve svět plný krás, plný štěstí a blaženosti k té, již, dle slov Písma, blahoslavenou[276]) nazývati budou všickni národové . . . Ave, ave Maria!

IX.

Lužská chudina.

O chudinu faráři lužští se starávali co nejpečlivěji. Rozeznávati sluší, jak dí »Pam. kn. II.« (210), trojí chudinskou pokladnu či trojí chudinský institut: 1. regulovaný pro celé panství, 3. městský pro jisté město či místo

[269]) Křížovou cestu maloval děkan v Dešné u Česk. Budějovic vdp. Vojtěch Kamarýt (za 200 zl.); rámy zhotovil řezbář ze Řepník Jos. Beneš (420 zl.) svícny Milde v Praze (12·30 zl.). Sešlo se sbírkami.

[270]) Dne 4. listopadu 1899 v sobotu přibyli z Prahy do Luže P. Zimmerhakl a P. Sep. S. J., aby obnovili sv. missii, která zde před 2 lety byla konána.

[271]) Komunikantů, ač příslušníci lužští těch posvátných hodů málo se súčastnili, bylo přes 1800; o obnově bylo kajicníků přes 2000.

[272]) Při příležitosti postavení sv. kříže 1900 konáno posvátné triduum (slavnost) od jesuity P. Aloise Jemelky. V Luži v ty dny sešlo se 20—25.000 lidí.

[273]) Kříž stál: „Tělo Kristovo" ze železáren knížete hanavského v Komárově 87 K, vyzlacený nápis 44 K. zábradlí (zámečník Josef Káles z Chrudimě) 110 K a podezdívka 20 K (Hrubeš z Luže). Posvětil jej vikář Vlach; družiček a mládenců bylo 160, kněží 9 (o svátku Jména P. Marie 9. září). Kříž má nápis: „Ježíš Kristus, Bůh-člověk, žije, kraluje, vládne."

[274]) Pouti jsou čtyři: „třešnová" (navštívení P. Marie), „okurková" (15. srpna) a dvě „švestkové" (narození a jména a P. Marie). Na prvou přicházejí poutníci „z kraje" (Dašice, Holice, Sezemice atd.), na druhou „horáci" (z Hlinska, Svratky, Rychnova n. Kn., Častalovic) a na třetí a čtvrtou „Litomyšláci" (Sebranice, Lubné, Polička, Újezd Dol.) a „horáci" z českomoravské vysočiny (Krouná, Ranná, Rychmburk, Herálec na Moravě atd.).

[275]) Roku 1878 bylo 63 processí, r. 1880 asi 58. r. 1881 66, r. 1882 68, r. 1883 73, r. 1884 78, r. 1901 49, r. 1902 69, r. 1903 70, r. 1904 69. R. 1877 bylo kommunikantů (mimo školní děti) 1500 a o poutích 1700; r. 1878 1500 a o poutích 1200; r. 1880 1000 a o poutích 1200; r. 1881 1060 a o poutích 1900 (zemřelo 158. manželství uzavřeno 43).

[276]) V r. 1884 dal v Praze vyrýti svým nákladem obrázek „zázračný P. Marie Chlumecké" knihař Valtr. (Jeden přilepen v „Pam. knize II." 318 b.) Stál 5 kr.

a 3. privátní, spravovaný farářem. Příspěvky rozdělují se měsíčně nebo čtvrtletně. Privátní chudinské pokladny v Luži nebylo, ježto až do r. 1850 existovala regulovaná chudinská pokladna pro celé panství košumberské a chroustovické v Chroustovicích. Zavedení této stalo se na zvláštní rozkaz českého místodržitelství, a potvrzení dostalo se jí pro Luži a přifařené osady od c. k. krajského soudu v Chrudimi dne 28. července r. 1836. Pokladna počala veřejně činnost svou 12. srpna t. r. právě v neděli, a to tím, že lidu na Chlumku ve zvláštním kázání před velkou mší svatou bylo to ohlášeno a vyloženo.

Jak veliký byl chudobinský fond při založení, nelze určiti, ale denně rozdáváno bylo mezi chudé 1—2 zl. Těch pak, kteří podpory chudinské užívali, bylo ve farnosti lužské na panství košumberském 26, na rychmburském, rosickém a chrasteckém celkem 17.

Veškerá správa zemská roku 1848 »konstitucí« Jeho Veličenstva císaře nabyla podstatných změn. Úřady direktoriální, jimž náležely věci politické a soudní, přestaly a zavedeny jsou (1849—1850) úřady státní. Direktoriální úřad v Chroustovicích, Chrasti a Rosicích, jakož i v Rychmburce zrušen a věci jim patřící přiděleny do Chrudimi, Vys. Mýta a Skutče. Z té příčiny také chudobinský ústav s kapitálem a s celou správou odevzdán ad depositum jednak do Chrudimi (z Dobrkova, Roubovic, Radimi), jednak do Vys. Mýta (z Luže, Lozic, Voletic, Srbec, Domanic, Košumberka, Bílého koně a Zdislavě) a jednak do Skutče (z Dolů a Bělé). Při reorganisaci úřadu pak v r. 1855 přidělen chudinský fond c. k. berním úřadům a to z Luže, Lozic, Voletic, Srbec a Domanic do Vysokého Mýta, z Košumberka, Bílého koně, Dolů, Zdislavě a Bělé do Skutče a z Radimi, Roubovic s Dobrkovem do Chrudimi. R. 1851 bylo přípisem ze dne 2. října od c. k. hejtmanství ve Vys. Mýtě zasláno faráři lužskému 80 zl., aby je, »přibrav si starosty obce dle přiloženého seznamu chudých (zaslaného rovněž c. k. hejtmanstvím) proti potvrzení dle svého svědomí a dle potřebnosti jednotlivcův« chudým rozdělil. Malá částka zasílá se proto, že »mimo úroky z kapitálův žádných jiných příspěvků nedošlo.« Roubovičtí a Dobrkovští dostali almužnu na děkanství v Chrasti. V roce 1852 rozdáno 109·06.[277]) v r. 1853 125·48½, v r. 1854 166·14, v roce 1855 107·43½, v r. 1856 135·19, v r. 1857 72·19 zl., a v r. 1860 85·98 zl. V roce 1854 daroval kníže 60 zl. pro chudé, rovněž tak v roce 1855 a 1857, císař pán r. 1858 60 zl. na památku narození korunního prince Rudolfa. Při návštěvě svých panství v roce 1859 daroval kníže 62 zl.

R. 1861 vydána byla správa chudinského fondu obcím. Téhož roku hejtmanství chrudimské oznámilo faráři lužskému, že příslušným představenstvům odevzdán byl v Radimi pro 388 duší kapitál 162·06, v Dobrkově pro 209 duší kapitál 133·99½ a v Roubovicích pro 859 duší kapitál 550·70½ zl. Z hejtmanství vysokomýtského výkazu není. Tím církvi dozor nad chudinstvím úplně odňat. Od té doby každá obec má se o své chudé starati sama. Tím ovšem není řečeno, že by kněží byli ve své dobročinnosti ustáli; naopak rozdávají posud veliké sumy peněz mezi chudé, podporují kde koho. Pouze ještě patronátní úřady zasílávají svým farářům dary knížete, aby je chudým rozdali.

[277]) R. 1852 oněch 109·06 zl. skládalo a sešlo se: z úroků z uložené jistiny pro chudé 40 zl., z pokut 37·48, od snoubenců za „Ehemeldezettel“ 4 zl., od kněží při duch. úkonech 3·38 a z podpory od obcí 18·20 zl.

X.

Církevní zpěv na Chlumku.[278])

Aby zpěv kostelní na Chlumku[279]) se zvelebil, zařídil v roce 1882 kaplan Štěpán Dvořak zvláštní cyrillský spolek.[280]) »Aby se něco ve směru tom dobrém dělo, umínil jsem si, že budu cvičiti s pomocí Boží lidi zpěvumilovné v písních a nápěvích dle kancionálu svatojanského synodou z r. 1860 approbovaného. Začal jsem v neděli III. adventní a cvičíme se podle hlasu houslí neb violy a od té doby každou neděli v kostele na literáckém kůru po ranních službách Božích« (III. 481). Vydatným pomocníkem Dvořákovi byl Josef Vaňásek, rolník z Radimi. (Sr.: Paměti literáckého sboru cyrillského při kostele P. Marie na Chlumku ve farním archivě.) »V rukou měl každý zpěvák kancionálek, v němž se nachází přes 200 písní, tištěný v Praze u Stýbla. Začali jsme s písní »Zdrávas buď P. Maria«, aby královna nebeská, již tento chrám je zasvěcen, vytrvalosti a síly vyprositi ráčila.«

V r. 1882 konalo se 60 cvičení. Členů, kteří na počátku se přihlásili a setrvali, bylo 18, ke konci roku přihlásili se noví 3 údové; začalo, ale nesetrvalo 7 členů. Nejpilněji cvičení navštěvovali a druhým v tom ohledu za vzor se kladou: František Petržílek ze Zdislavi, Jan Pečenka z Domanic a Frant. Leksa od Bílého koně. Písní se nacvičilo 28.

V roce 1883 konalo se 60 cvičení. Spolek sebral 9 87 zl.; koupily se za to 3 kanci nály svatojanské a 2·12 zl. věnováno na dostavění chrámu sv. Víta. Než »každá věc církevní najde svého nepřítele. Takový nepřítel povstal v osobě Matěje Sedláka, ředitele kůru na Chlumku . . . . říkal,

---

[278]) Sr. „Paměti literáckého sboru Cyrillského při kosteleP. Marie na Chlumku“ (ve far. archivě.)

[279]) Dle základací listiny („Stiftsbrief“) ze dne 24. března 1858 jest Hieserlovská hudební nadace v tomto stadiu: Maria Eva T. Hieserlová založila r. 1683 14. ledna fundaci 5000 zl. pro hudebníky, „jichž povinností bylo ve všední dny při mši sv. choraliter zpívati litanie marianské a o svátcích a nedělích při velkých službách Božích musicirovati.“ Dle nařízení gubernia ze 2. února 1798 byly z této fundace 2000 zl. vzaty a dány lužskému školnímu fondu a za 3000 zl. byly 31. července 1786 skoupeny obligace (dříve peníze všecky byly vtěleny na panství Košumberském) a úrok 60 zl. dán řediteli kůru. Dne 2. čce 1849 byly obligace slosovány, dán za ně dlužní úpis se 4% úroky. Povinnost pak zpěváků stanovena takto: a) »aby o všech svátcích a nedělích po celý rok, o mariánských poutích a o nařízených zvlášť slavnostních pobožnostech slavnostně se musicirovalo, o všedních pak dnech, vyjma advent a půst, kdy zvláštní zpěvy jsou církví nařízeny, bude se služba na choře konati tak, že v pondělí, ve středu a v pátek podučitelé jako organisti se střídati budou, v úterý a ve čtvrtek litanie loretánské pokaždé ode všech tří podučitelů, a o všech nedělích jedno Ave anebo Salve také ode všech tří podučitelů a chlapců zpěváků choralně se bude zpívati; o třech posledně jmenovaných dnech regenschori sám má zpěv říditi; b) že regenschori za správné konání zpěvu a jeho obstarávání zodpovědén jest lužskému faráři a patronátnímu úřadu; farář bude bdíti nad správným zastáváním služby od fundatistů“; c) regenschori přijímá a propouští choralisty, ale musí udati důvody svého jednání faráři a patronát. úřadu. Dostává pak regenschori 55 zl., podučitelé (2 lužští) 24 zl., 2 sopranisté 8 zl., altista 4 zl., bělský učitel 4 zl., varhaník 6 zl., basista 4 zl., houslista 4 zl., klarinetista 2 zl., hornista 2 zl., kotlář 2 zl., kalkant 5 zl. = celkem 120 zl. ročně.“ (Dlužní úpis z r. 1849 byl 4400 zl. konv. m. a z něho 3000 zl. přikázáno se 4% úrokem jako Hieserlovská hudební nadace). Nyní pouze o poutích a o některých nedělích a svátcích, jak zavládla praxe, že to nikterak neodpovídá fundaci, dává se na choře „figurálka“; ve všední dny se pouze o ½7. h. ráno při tiché mši sv. hraje na varhany.

[280]) Seznam členů, seznam nacvičených písní a hodin, kdy se cvičilo, jednak v „Pamětech“ (4—9) a jednak v „Liber catechesium“. (V. 106—112.)

že po tom nic není, že cvičitel půjde z Luže . . . a tak mi odváděl zpěváky. Mimo to napsal Stodola z Dobrkova, dříve hlavní zpěvák, anonymní list nejdůst. konsistoři, že »starým zpěvákům nedám zpívati, že zpívám s blbci, že jezovitsky v kázání starého Boha překrucuji, že zanedbávám zpovídati.« Nejdůstoj. b. konsistoř poslala mi list ten. Staří zpěváci, hlavně Stodola, který měl klíč, odnesl všecky staré kancionály k varhanám. Já při tom cvičil horlivě . . . Sedlákovi jsem napsal, jak nerozumně jedná, když svornost ruší . . .« (Paměti 10—13.)

R. 1884 bylo cvičení 35 a členů 19. »Nepříznivcem našeho sboru byl také p. farář Kopiště. Zpěvu sám nerozuměl . . . Stodola i Sedlák ho podněcovali, aby to překazil . . . Když jsem seznal následkem žaloby, že by Stodola přece jen rád zpíval, vybídl jsem ho beze vší nenávisti, aby přišel se svými a jednou že bude zpívati on podle svého umění a po druhé já zase se svými podle kancionálu. Stodola uposlechl a přišel, ale dlouho nechodil. Jedna příhoda jej zničila.« (Str. 13—16.)[281])

V roce 1885 19. června zemřel farář Kopiště; cvičitel Dvořák stal se administratorem bez kaplana, proto mnoho cvičiti nemohl. Členů bylo 23, nových písní nacvičeno 5. »Literácký sbor dostává z knížecí komory Thurn-Taxiské ročně 2·24 zl. Doposud dával tuto částku † pan farář Stodolovi, ač věděl, že ve sboru poslední čas nebyl. Letos ji ovšem Stodola neobdržel, ale upotřebena ku prospěchu sboru. Pořízeny dva pulty pro kancionály a světlo.« (Paměti 18.)

V roce 1886 bylo členů 23. Spolek má kancionálů 7 (3 z r. 1882, 1 dal Št. Dvořák v roce 1883, 1 darovala Josefa Beránkova z Roubovic 1886 a jeden pozůstalost po faráři Kopišťovi rovněž 1886 a sedmý zakoupen po velikonocích 1886). »Tohoto roku hleděl jsem, aby se sbor v nacvičených písních zdokonalil; proto jsme mnoho opakovali.« Regenschori Sedlák[282]) vstoupil do pense jako učitel, ale chor podržel, ač nový řídící učitel Mrázek, velice schopný a dovedný jak zpěvák, tak hudebník, chor vzíti chtěl.

V roce 1887 hlavně se opakovaly nacvičené písně, by se nabylo „větší zručnosti, lehkosti a obratnosti v přednášení jich« (d. c. 23). Ze členů zemřela na souchotiny Marie Nekvindova. »Odpočinutí lehké rač jí dáti, Pane! Byla by z ní bývala dobrá zpěvačka.« (23.) Příjmů měl spolek 6·51 zl. a vydání 1·21 zl., tak že dne 31. prosince r. 1887 měl jmění 5·30 zl.

Od r. 1887 po odchodu cvičitele Štěp. Dvořáka do Chroustovic cyrillský spolek klesl v zapomenutí; z kněží mnozí nebyli zpěváky, a kteří jimi byli, nenalézali ke cvičení dostatečného času; ředitelé choru (hlavně Komárek) nevěnovali mu dostatečné péče a tím stalo se, že spolek se rozpadl a jen několik z bývalých jeho členů prozpěvují před započetím služeb Božích a po jich skončení »na rozchodnou« na malém choru. Jsou to většinou starší, veškeré úcty požívající rolníci. Ředitelem choru je (1904) Josef Křídlo, rodák z Borové u Poličky.

(Pokračování.)

[281]) Příhoda ta popsána v „Pamětech“ (13—16.)
[282]) Charakteristika jeho jako regenschoriho „Paměti“ (21—22.)

Úpadek strany podobojí na sklonku XVI. století.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Pokračování.)

S patrnou roztrpčeností hájí se utrakvistická konsistoř i proti jiným zkracovatelům práv jí přislušejících. Tak píše dne 11. dubna 1590 Kundratovi Mayrovi z Pokštorfu, hejtmanu purkrabí Pražského, v tato slova: „Ctihodný kněz Jeroným Archya Litoměřický, farář v Jirčanech, vznesl jest na nás, kterak by poddaní J. M. pána pana purgkrabí nejvyššího Pražského k témuž záduší náležející jemu desátku spravedlivě zaslouženého a povinného zpěčovali a zbraňovali se dáti, a nějaké příčiny sobě proti němu smyslivše, *na nás jakožto vrchnost jeho nic nevznášejíce odpuštění jemu dáti,* a nic o tom ani V. M. jakožto pánu hejtmanu neoznámili, a od sebe jeho vyháněji, což nenáleží na lid křesťanský. Protož V. M., pane a přiteli náš milý, za to žádáme, aby nebylo potřebí té věci na J. M. pána pana vznášeti, že tu věc při nich opatřiti ráčíte, což jemu tak kdo spravedlivě povinnovati jsou, k témuž záduší vesnice přináležející aby zapravily a od sebe odvedly; a mimo vědomost naši a V. M. z též fary nepotiskovaly.“[1])

K tomu všemu *nebylo svornosti ani mezi konsistoriány.* Jeden z jejích členův, Tomáš Soběslavský, farář u sv. Mikuláše ve Starém Městě Pražském, muž života nechvalného, byl vzat od administratora do vězení a fary zbaven. Podal proti tomu dne 23. dubna 1590 stížnost k samému císaři. Osud svůj líčí těmito slovy: „Jsa ve veliké ouzkosti a téměř ode všech opuštěn, nad to třimecitma dni u vězení držán, a poníženejšími prosbami mejmi odnikudž pomoci míti nemohu a po milém Pánu Bohu ji neočekávám kromě od V. C. M. Neb nejsa ani u práva nikdy slyšán ani příčiny žádné mně se neoznamuji, proč mne administrator v tak potupném a dlouhém vězení sužuje, až do nemoci, a o zdraví i o všeckno, což mám z požehnání Božího, tím vězením připraviti chce, ježto snad *co jest konsistoř konsistoří toho knihy a paměti lidské nesnášejí, aby kterého konsistoriána administrator měl tak sužovati, trápiti a potupovati,* hanby, těžkosti a lehkosti kněze vyhledávati, poněvadž hanba konsistoriana jest hanba administratora, jako ji na mne bídného kněze tento vyhledává, po ni se ptá a ji spisovati velí, a mne zkaziti a zahladiti usiluje, ježto já se toho takového jeho proti mne zkyselení nic nebojím, ale nehanějíce jeho tak dobře v svém povolání vždycky jsem se choval i v životě jako taký i který z pánův konsistorianův. Avšak 1. původem opata slovanského, odpovědníka mého a administratora předešlého a Joachima z Těchenic, nepřítele mého a konsistoře naší a některých farářův nepřátel mejch proti mne spiknutejch, kteříž na mne zchytralé, divné, vymyšlené, nepravdivé supplikace píši a podávají, a abych jim na ně odpověď svou dal, toho dostati nemoha, jsouce pochlebníci na mne administratorovi soči, aby skrze to u něho lásku majíce a jsouce od V. C. M. na zadní místa v konsistoři voleni, předních dojíti mohli a jakživi konsistořských věcí se nedotejkajíce, jakož jsou toho i někteří dostali, a my proti vůli milostivé V. C. M. zadní místa držíme, nenáležitě a nespravedlivě hroznejm nářkem, kterýmž prvního

[1]) Akta konsist. utrakv. 1589—1595, str. 278.

administratora a mne ze zlosti jak opat slovanský a Joachim z Těchenic tak také i někteří farářové vázali, což vše zkrze supplikaci naši V. C. M. bylo jest v známost uvedeno šíře. V konsistoři u přítomnosti mnohého lidu nařčen jsem, že jsem lotr, zrádce, mordýř duší lidskejch, cizoložník, buřič měst Pražských a že nejsem hoden v těch místech sedati, ježto V. C. M. jinačejší zprávu ráčila o mně míti prvé ještě nežli mne za konsistoriana voliti ráčila, anobrž také jiné věci zdvihají, které před čtyrma lety v konsistoři slyšány byly, téměř půl druhého leta, a když na mne nic provésti nemohli, o to jsme spokojeni, a v knihy konsistořské to zapsáno, a já jsa u vězení jim sebe hájiti nemohu. 2. Z fary sv. Mikuláše proti řádu dobrému, a na lehkost, hanbu a potupu mou i ouřadu kněžství svatého a důstojenství V. C. M., jsa konsistorian, kromě času od administratora jsem vysazen, a on se již na touž faru sv. Mikuláše vstěhoval a mne u vězení zdržuje, a abych své věci v té fařе opatřiti mohl na žádné přímluvy a řeči za mne jak pánův konsistorianův, kteří za mne v témž vězení sedèti se uvolovali, a z něho abych propuštěn byl jeho prosili, tak ani na přímluvu dobrejch a poctivejch mnohejch pánův, vdov, panen, paní propustiti jest nechtěl a nechce, ani na žádné rukojmě, ježto se toho dostává těm, kterejm o hrdlo běží, jakobych já již nade všecky jiné nejhorších věcí se dopustil, a ve všem světě většího a mně rovného kněze hříšníka jakoby nebylo, tak na mne tuze nastupuje, mé zkázy, hanby a lehkosti vyhledává, ježto kdyby hledáni bejti měli mezi těmi, kteří mne tak potupují, snad by se desetkrát horší a hroznější věci na ně vyhledaly; k tomu ani žádnou farou, kde bych od času sv. Havla farářem bejti měl, od administratora opatřen nejsem, a jsa kněz chudej, nač bych živ byl přes tu zimu, nemám. 3. Na tom taky zůstal administrator s svejmi nepřátely, aby mne ze všech far Pražských vypověděli, jich abych prázen byl, jsa já kněz v straně naši pod obojí a v těchto městech Pražských vysloužilej a tři leta pořád u matky Boží před Tejnem, maje tu novou mši, kaplanství své jsem vybyl, a nikdy jsem odtud nepobihal, a kteří nikdy v straně naši kaplany nebyli, lepší svobody aby požívali. — Nad to sloužíce věrně a upřímně konsistoři téměř od let dvanácte nikdy jsem takové hanby a potupy, která mi se děje, nezasloužil, a kdyby administrator ten, kterej by řádně vešlej k straně naší pod obojí způsobou administratorem byl, nikdy by takové hanby a lehkosti, potupy a posměchu na mne nedopustil, z čehož se nepřátelé církve Boží radují a těší. A kdyby možné bylo, poněvadž jsem jim tak těžkej, aby mne ráčila V. C. M. z té povinnosti konsistořské propustiti, byl bych toho vděčen, však to při vůli milostivé V. C. M. zůstává. Protož k V. C. M. se pokorně a poníženě utíkám, a pro Pana Boha a jeho milosrdenství prosím a žádám, že se ke mně V. C. M. ráči láskou a milosrdenstvím nakloniti a na mne takové potupy, ouzkosti a hanby jakožto konsistoriana a kněze, Bohu a církvi jeho svaté věrného, neráčí dopouštěti, a tím takovým vězením, poněvadž i nemocen jsem, své zdraví abych opatřiti mohl, abych víceji stěžován nebyl, o tom milostivě poručiti, z téhož vězení abych propuštěn byl, nebo jsa těžkosti sklíčen i o rozum bych přijíti mohl.“[2])

[2]) Rkp. akta konsist. utrakv. z let 1589—1595, str. 309.

Proti žalobám těmto hájila se konsistoř tímto listem: „Jakož na V. Velebnost Císařskou vznáší kněz Tomáš Soběslavský, jsa pro své vejstupky v trestání, premujíc svou při široce a nedůvodně, jakoby od vrchnosti jeho bezpráví nějaké jemu státi se mělo, a to toto: 1. že by měl osočován bejti od některého kněžstva v příčině jakéhosi místa prvního v nenávisti a nářkem že jest obtížen, a pominuté věci že se mu zdvihají, 2. že by přímluvy, které se zaň dějí, aby prázden trestání byl, měly neplatiti, 3. že z měst Pražských jinam se podává, v tom že by nějaká potupa jemu se díti chtěla. — Na to V. C. M. tuto zprávu činíme: 1. Strany osočování nic o tom pravé není, než že za své příčiny se stydíc, pro které v trestání jest, jich neoznamuje, ale kudy jinudy po straně se vytahuje. Kterýchžto příčin i my též vždy jeho ušetřujíc nepostavujeme, nebo nemálo ale dosti mnoho jest zavinil, pročež slušně v trestání dán, a jediné aby tomu v cestu se nevkročilo, chtěl by byl po všech jezditi, žádného za nic neměl by, jakož pak tyto věci nejsou malé: v hluku lidu velikého při pohřbu před lidem a před tělem mrtvejm kostel, krchov zavírati a lid bouřiti, kněží starší biti a okrvavovati, o stolici konsistořské nenáležitě k lidem a k spolupřísedícím mluviti. Že pak nářkem jest obtížen, my tím vinni nejsme, nechť uvažuje. 2. Přímluvy, které se zaň dály, místo své mají; i bez těch přímluv jemu se toho dostati mohlo dávno, že by prázden trestání byl, ale sám sobě svou urputilostí v cestě jest, a pejcha jej bolí, aby se měl tu, kdež náleží, pokořiti. Jsouce povědomi toho kněze, kterak jest všetečnej, plachej, vzteklej, nepokojnej, aby z toho sjíti mohlo a on se toho více nedočiňoval, podáni jsou jemu artikulové lásky a pokoje, aby je ujal, a rukojmími dvěma zjistil, jakož tak činívala vždycky konsistoř bránu ke zlému zavírajíc; to on vše potupuje, nýbrž ještě pohrůžky činí, že se toho mstíti, a jak nejvejš bude moci, všecky kaziti chce, jakož z jeho vlastního psaní vyrozuměti se může, že k pokoji nesměřuje, pana administratora naříká, že pořádně od J. M. C. do konsistoře dosazen není. 3. Že pak se jinam z Prahy podává, v tom se obmejšlí ne jeho lehkost, jakž vykládá, ale pokoj, láska bratrská a jeho dobré, aby tam z toho puchu povyvětřel, a kde jeho neznají, v lepší vážnosti ostávati mohl. — Protož prosíme V. C. M., abyste neráčili podle zprávy kněze Tomáše tak nás vykládati, jako bychom jemu neb komu jinému nenáležitého co činiti měli, neb co se tuto knězi Tomášovi dostává požíti, to slušně a spravedlivě s povážením všech pánův konsistorianův; ano i nyní zbytečně V. C. M. zaneprázdňuje a za propuštění z trestání žádá, ještě se sám v témž trestání zdržuje, nechtíce se tu, kdež náleží kořiti, a za pokoj se všemi připověděti, pročež lecjakého trestání prázen bejti nemůže, nebo kdyby se to stalo a on lecjakž puštěn byl, poněvadž jest kněz mstitedlný a nepokojný, divnejch by brodův k vymstění se koštovával, z čehož největší a daremné zaneprázdnění V. C. M. jíti by muselo. Tehdy aby s toho sjíti mohlo, V. C. M. prosíme, že jemu v tom žádného folku udělovati neráčíte. S tím sebe i konsistoř V. C. M. k ochraně poručena činíme.[3])

[3]) Akta utrakv. str. 310.—313.

Vyskytovaly se tehdáž také případy, že kněží *od strany pod oboji odstupovali a ke straně pod jednou se dávali.* Tak na př. učinil roku 1590 děkan táborský Fabian, o němž konsistoř utrakvistická praví, že „z poslušnosti jest vystoupil a podavši se legátu papežskému nočně kradmo se z fary s svejmi věcmi vystěhoval,“[4]) a jindy zase jej viní, že „nad stranou pod obojí zradil a viru slíbenou zrušil.“[5]) (Pokračování.)

Bitva na Bílé hoře.

Sepsal **Dr. Fr. Xav. Kryštůfek**, kanovník a c. k. universitní professor v Praze.

(Dokončení.)

3. Bitva.

Sílu českého vojska udává vrchní velitel kníže Anhalt dne 15. října 1620 takto: Pěchota: 1. pluk Hohenlohův 2000 mužů v praporcích 8, 2. pluk Thurnův 2200 mužů v praporcích 10, 3. pluk Kaplířův 2400 mužů v praporcích 9, 4. pluk Moravanů 2000 mužů v prapocích 8, 5. pluk Anhalta Ml. 1000 mužů v praporcích ?, 6. pluk Jana Arnošta z Výmaru 600 mužů v praporcích ?, 7. Setnina králova 200 mužů v praporci 1, 8. Hornorakušané 600 mužů v praporcích 5, úhrnem 11.000 mužů v praporcích 41 + ? — Jízda: 1. pluk Anhalta St. 500 m. v setninách 4, 2. pluk Hohenlohův 500 mužů v setninách 5, 3. pluk Anhalta Ml. 700 mužů v setninách 7, 4. setnina králova a výmarská 250 mužů v setninách 2, 5. jízda českých stavů 250 mužů v setninách 3, 6. družina generálního strážmistra Bubny 300 mužů v setninách 6, 7. družina Solmsova 250 mužů v setninách 3, 8. Slezané 300 mužů v setninách 4, 9. Rakušané 350 mužů v setninách 8, 10. pluk Stubenvollův 700 mužů v setninách 5, 11. pluk Borsidův 300 mužů v setninách 4, 12. pluk Kainův 300 mužů v setninách 4, 13. Mansfeldští 400 mužů v setninách 4, 14. Uhři 5000 mužů v setninách ?, celkem 10.100 mužů v setninách 59 + ?. Úhrnem 21.000 mužů, ale žold platil se za 30.680 mužů; jedna třetina žoldu zmizela v kapsách nepoctivých cizáckých generálův a majitelů pluků; žoldnéřům nevyplácel se žold, a potom měli bojovati! Protestantští stavové učinili revoluci proti králi, ale nechtěli na ni platiti; páni, rytíři a měšťané královských měst udělali revoluci, ale na bojiště s mečem se nedostavili; nikdo z nich nebyl na Bílé hoře. Kdo dělá revoluci, musí buď zvítěziti nebo padnouti a padne buď na bojišti nebo — na popravišti.

Když české vojsko sestaveno bylo v bitevní šiky, poslal okolo 8. hodiny ranní vrchní velitel Anhalt pro hraběte Thurna staršího do Prahy, který za hodinu přišel a byl srozuměn se seřaděním vojska v bitevní šik, jak bylo učiněno. V českém táboře bylo ticho. Jenom dlouhá řada vojínů kopala příkop a nahazovala násep, který by chránil první bitevní šik před útokem nepřátel. Spižní vozy, jichž byla veliká hojnost, byly zavezeny za ležení až ku hradbám pražským, místo aby jimi český tábor byl ohrazen. Žádný polní kazatel neučinil křesťanské napomenutí k bojovníkům, aby svědomitě

[4]) Akta kons. utr. 1589—1595. str. 284.
[5]) Acta cons. utraq. pag. 286.

a neohroženě čelili proti nepříteli; žádný velitel ani slovem nepovzbudil vojska proti nepřátelům; ba ani válečné heslo nebylo vydáno bojovníkům: žádný válečný pokřik nerozléhal se vzduchem. *Velení čili komando českého vojska bylo německé.* Jízdní poslové byli posláni do Prahy pro vojáky a důstojníky, kteří tam časně ráno odběhli, aby se dostavili na bojiště. Kolik se jich navrátilo, nelze říci: od obou pluků Hohenlohových, jízdného i pěšího, zůstali plukovníci a podplukovníci v Praze. Král Bedřich dával hostinu na hradě Pražském na počest anglických vyslanců.

Bylo po poledni mezi 12. a 1. hodinou. Ranní mlha se ztratila. Buquoy po válečné poradě napomenul vyšší důstojníky k udatnosti; Maximilian vydal heslo: Sv. Maria. Tiefenbach a Tilly odebrali se na svá křídla. Tiefenbach opakoval heslo a začala bitva. Vallonské pěší pluky Buquoy a Verdugo, jsouce provázeny jízdou Gouchierovou a kyrysníky Waldsteinovými, začaly vystupovati na Bílou horu, jízda předstihla pěchotu a vrazila na jízdu stojící na levém křídle prvního bitevního šiku českého. Byly to tři setniny hraběte Jindřicha Viléma ze Solmsu velením podplukovníka Isselsteina a šest setnin generálního strážmistra Jana z Bubna: starší hrabě Thurn byl též přítomen. První srážka byla Čechům příznivá. Isselsteinští arkebuzíři[1]) drželi se statně, vystřelili na kyrysníky dobře obrněné a přinutili je k útěku, ale jsouce bez velení (snad byli Solms a Bubna 8. listopadu v Praze místo na bojišti) nepronásledovali utíkajících a ustoupili. Zároveň útočilo 6 švadron Bubnových na jízdu Gouchierovu, rozrazilo ji a uvedlo do zmatku, který zachvátil i první řady vallonské pěchoty. Tiefenbach poznal tento zmatek a poslal ku pomoci čtyři švadrony hraběte z Meggau. Jízda Bubnova nemohla tomuto nárazu odolati a počala couvati. Tu dostalo šest praporců starého Thurnova pluku v síle asi 1300 mužů rozkaz, aby stísněným jezdcům Bubnovým pomohlo. Zprva postupovali srdnatě, ale 300—400 kroků před nepřítelem zastavili se rázem; jedni se obrátili a utíkali, druzí vystřelili do povětří, jiní do zadu; potom zahodili všichni zbraň a utíkali šmahem. Byl to nejstarší pluk vojska, na nějž všichni pozor měli.

Všichni účastníci bitvy, Anhalt, Thurn, přítel i nepřítel, pokládají tento zbabělý, ničím neodůvodněný útěk pluku Thurnova za první příčinu neštěstí českých zbraní. V okamžení bylo celé levé křídlo českého prvního bitevního šiku zmatenou hmotou a pole pokryto utíkajícími. Kníže Anhalt, který tu chvíli byl asi u jízdy Hohenlohově, viděl „hanebný útěk" Thurnových praporců s velikým hněvem, ale nepozbyl vší naděje a pravil k Janu Albrechtu ze Solmsu: „Začátek jest s pováženou, ale všechno může ještě dobře skončiti." Však nejbližší minuta zklamala ho. Spatřil, kterak čtyři setniny jeho vlastního pluku velením podplukovníka Streifa, které několik set kroků jako stráž a k prvním potyčkám postaveny byly před první bitevní šik, najednou sice útok učinily, ale hned na útěk se obrátily. Kníže vjel tryskem na ně a s mečem v ruce nutil je k obratu a útoku; rytmistři pobízeli jízdu k útoku,

[1]) Arkebuza (francouzky Arquebuse), hákovnice, byla palná ruční zbraň, která zúžením a prodloužením děla znenáhla v 15. století vynikla. Kdo ji nosili, sluli arkebuzíři (s českou koncovkou arkebuzníci), hákovníci. Byli jízdní i pěší arkebuzíři.

ale jízda rozprchla se za jejich zády. Posila, kterou poslal Tiefenbach velením hraběte z Meggau, vrazila na šest setnin Bubnových, kteréž útěkem pěchoty po levé straně a jízdy Streifovy po pravé ztratily veškerou zmužilost, daly se na útěk, strhly s sebou setninu tělesné stráže postavenou vedle nich v prvním bitevním šiku a tři setniny českých stavův, jež neučinivše ani pokusu k útoku, daly se na útěk s takovým spěchem, jakoby o závod běžely s Thurnovým plukem. Levé křídlo prvního bitevního šiku bylo rozraženo a na divokém útěku prchalo skrze prostory druhého bitevního šiku, který při tom s místa se nehnul. Aby učiněná mezera byla vyplněna, byly proti nepříteli vyslány oba pluky Hohenlohovy: pěší a jízdní z pravého křídla prvního šiku. Ale ony měly prašpatnou pověst: po několika slabých pokusech, zadržeti nepřítele, daly se také na útěk. Ve zmatku prchajících a v hustých mracích střelného prachu, které se přes horu rozložily, přestalo od této doby na české straně veškeré vrchní velení. Jednotlivé pluky postupovaly proti nepříteli, kdy a kde se jim za dobré uzdálo. Poněvadž přes polovici prvního bitevního šiku zmizelo, vytáhl pěší pluk Kaplířův, rozdělený na tři oddělení po 800 mužích,[2]) z druhého bitevního šiku proti nepříteli: tři praporce držely se statně, ostatních šest dalo se na útěk. V malé půlhodince byla polovice kr. armády mimo Uhry v divokém útěku. Z českého vojska bylo ještě něco přes 6000 bojujících na místě.

V tomto smutném stavu zableskl paprsek naděje českému vojsku hrdinstvím mladého 21tiletého knížete Kristiana z Anhaltu, syna vrchního velitele, jenž se svoji jízdou asi 600-700 mužů stál v druhém bitevním šiku vedle pěchoty Kaplířovy a bedlivě sledoval boj tohoto pluku. Jsa v druhém šiku myslil, že má ještě dosti času; sotva jezdci na jeho rozkaz na kůň sedli, spatřil, kterak pěchota Kaplířova jest v plném útěku a pronásledována plukem nepřátelských kyrysníků. Hned jel k svému podplukovníku Wolfovi z Löbenu a po krátké rozmluvě s ním rozhodl se přispěti ku pomoci pronásledovaným druhům. Jeho arkebuzíři byli chatrně vyzbrojeni, z nichž málo kdo měl přední a zadní brnění, kdežto nepřátelští kyrysníci, počtem skoro jednostejně silní, byli dobře obrněni. Princ oslovil své jezdce krátkou řečí, aby se čestně drželi, vytrhl se čtyřmi švadronami z druhého bitevního šiku a pádil tryskem na nepřátelské kyrysníky, kteříž upustili od pronásledování pěchoty Kaplířovy a zastavili se. Byl to španělský pluk Maradasův, jehož velitelem byl Filip z Areycagy. Též princ rozkázal zastaviti a své ještě chybějící tři švadrony zavolati. Mezi tím poručil, aby nestříleli, až budou moci jistě pistoli nasaditi na odpůrce, neb až on sám vypálí pistoli na znamení k útoku. Však týž rozkaz vydal i Filip z Areycagy y Avendana: oba pluky stály proti sobě a divaly se na sebe jako nejlepší přátelé. Konečně Wolf z Löbenu vystřelil a za ním rázem dobrým mířením arkebuzíři; prach přišel kyrysníkům do očí a palaše bily do nich tak statně, že se obrátili ve velikém nepořádku. Marně namáhal se velitel, pod nímž kůň byl zastřelen, jenž však hned na jiného sedl, a druzí důstojníci, aby jízda zastavila: pluk ztratil jeden prapor, jezdci Anhaltovi volali: „Viktoria“, a chtěli s Anhaltem v čele pronásledovati ne-

[2]) Krebs c. str. 204—205.

přítele. Však Wolf z Löbenu jako zkušený voják spořádal nejprve švadrony, a pak pustili se s Anhaltem za nepřítelem. Mezi tím poslal Tiefenbach z 1. a 2. bitevního šiku císařských plukovníka Lacroixa a Löbela, každého se čtyřmi setninami jízdy španělským jezdcům na pomoc, ale byli od Anhaltových arkebuzířů rozraženi a na útěk zahnáni a Lacroix padl. Anhalt hnal se ku předu a udeřil jako blesk na čtverec pěchoty, jenž skládal se z pluku Breunerova a Tiefenbachova na levém křídle prvního bitevního šiku císařských. Srážka byla hrozna; skoro polovice pluku Breunerova byla pobita a zraněna; z pluku, který čítal asi 800 mužů bylo 150 mrtvých a 200 raněných; Tiefenbaššti ztratili 40 mužů, plukovník Breuner byl zajat a tři praporce ukořistěny. Tiefenbachův pluk přišel do zmatku. Nebezpečenství bylo pro pravé křídlo císařských veliké, poněvadž se ještě Bavorům nepodařilo pro neschůdný, sráznější spád Bílé hory u obory královské opanovati pole. Proto mohl dostati Anhalt na pomoc 1000 mužů moravského pluku. Téhož času začali se též Uhři ukazovati na levém českém křídle, kteří posud nečinně stáli za druhým bitevním šikem. Kdyby tu chvíli byli s veškerou silou dolů s Bílé hory vrazili na císařský tábor, bylo by bývalo jeho pravé křídlo zničeno; však nestalo se to. Téže chvíle přiběhl jeden bavorský voják, a brzo za ním jiní prchající za zadní voj bavorského vojska ke kočáru, kde Buquoy seděl, se zprávou, že nepřítel vítězí. Jesuita Fitzsimon, zpovědník Buquoyův, předzpěvoval právě jemu a vévodovi Maxmilianu latinskou píseň: „Salve Regina", k níž oba vůdcové odpovídali. Hned opustili oba vůdcové vůz a sedli na kůň, Buquoy u velikých bolestech, aby se k svému vojsku odebrali a ke zmužilosti je nabádali. Tu přišla nová zpráva, že nastal obrat pro spojence. Buquoy posadil se zase do svého vozu, nezměniv obličeje. Pro české vojsko nastal hrozný obrat. Maximilian z Lichtensteina, velitel druhého bitevního šiku císařského, poznav nebezpečenství hrozící od Uhrů, kázal lehké jízdě polské, která stála za zadními šiky císařských a bavorských, udeřiti na Uhry. Polští kozáci vrhli se, v obou rukou meč a uzdu od koně v ústech, za hrozného pokřiku na Uhry, kteříž jejich útoku ani nevyčkavše, dali se na rychlý útěk. Část jich dostala se do blízkých vinic, kde musili s koní slézti a pěšky prodírati se keři, ale byli většinou pobiti. Cesta na Petřín byla poseta mrtvolami Uhrů. Poláci dohonili v pronásledování též zbytky vojska, které dřív uteklo, mezi nimi královskou setninu a části Kaplířova pluku, a porubali je bez milosrdenství. Část Uhrů dostala se šťastně do Motolského a Košířského údolí, a až k Vltavě, ale jsouce hrozným strachem zachváceni, vrhli se do řeky, kde se jich na sta utopilo. Poláci ukořistili nesmírné množství koní, kolem 5000; mnohý polský kozák vedl si šest až 10 koní kořisti. Třetí den odevzdali rytmistři Strojnowski a Sulmirski Buquoyovi a vévodovi Maximilianu 52 prapory, mezi nimi veliký královský prapor Bedřicha V. ze žlutého aksamitu se zeleným křížem a hrdým nápisem: „Diverti nescis." Poláci neměli skoro žádných ztrát.

I na levém křídle nastal nešťastný obrat Čechům. Anhalt nedostal posil. Tilly, jenž stále stál v čele svého vojska, poznal zmatek císařských na tomto křídle, odebral se tam osobně a poručil bavorskému plukovníku Kratzovi ze Scharfensteina, aby se

svými pěti švadronami učinil útok na Anhalta. Nežli ještě přišla pomoc od císařských, udeřil Kratz s takovou rozhodností a statečností v pravý bok Anhaltových jezdců, že je rozrazil a zahnal a jeden praporec ukořistil. Kníže Kristian Anhalt, jenž již před tím z povrchní rány na prsou silně krvácel, byl opět od mušketýra střelen do pravého ramene, upustil meč, klesl s koně, a byv po bitvě nalezen, padl do zajetí. Poslední odpor Čechů zmizel na tomto místě. Na místo dostavili se zase Maradasovi jezdci, kteří se opět seřadili, dále nově uspořádané švadrony Lacroixovy a Löbelovy a 300 neapolských mušketýrů, které z vlastního popudu ze svého pluku poslal Spinelli. Breuner byl osvobozen, a ztracené prapory zpět dobyty. Čtyři praporce Moravanů spěchaly sic Anhaltovi na pomoc, ale na cestě vrazily na Vallony, kteří zatím děla levého křídla českého dobyli, a byly od nich po krutém boji vrženy na zbytek českého vojska na pravém křídle.

Té doby meškal vrchní vůdce český Anhalt na pravém křídle zbývající české armády, která hájila prostřední výšinu Bílé hory a nížinu ke zdi královské obory proti Bavorům, kteří pro sráznější sklon hory a vydatnou střelbu s dělového náspu a z pušek pěchoty nemohli zde opanovati pole. Mansfeldova jízda velením hraběte Styruma a moravská velením podplukovníka Stubenvolla šťastně udeřila na bavorskou pěchotu: Anhalt kázal osmi neúplným setninám Dolnorakušanů velením podplukovníka Hofkirchena a třem stům Slezanův učiniti útok na nepřítele; zadrželi sice na chvíli Bavory, jichž některé oddíly po srázném sklonu nazpět utíkaly, ale nemohli již přesile odolati i byli rozprášeni. Hofkirchen byl těžce raněn, padl do zajetí a zemřel ještě v noci na 9. listopadu. Tuto chvíli utekl vůdce Uhrů Cornis, jenž stál ještě se 300 Uhry u zdi obory.

Vrchní vůdce Anhalt, maje kolem sebe ještě jenom 16 jezdcův, ujížděl po silnici ku Praze, aby se zachránil. Matiáš Thurn a Hohenlohe utekli již dávno. Na bojišti zbyly ještě moravský pluk velením hraběte Jindřicha Šlika, pět horno-rakouských praporců velením podplukovnika Pechmanna a čtyři praporce Thurnova pluku velením Bernarda Thurna, syna Jindřicha Matiáše Thurna, kteří mezi bojem z nejkrajnějšího levého křídla ustoupili na pravé křídlo k oboře. Mezi nimi byl též vévoda výmarský Vilém, jenž se statně držel, tak že mu kyrys na prsou byl prostřelen a přilbice dělovou kulí s hlavy sražena. Proti přesile utekli první Hornorakušané a za nimi pluk Thurnův i se svým velitelem mladším Thurnem; zbyli pouze Moravané se Šlikem. Když císařští učinili vhodný obrat, byli Moravané se tří stran sevřeni, na jih a západ nepřítelem, na sever zdí král. obory, a pouze na východ měli otevřenou cestu do Prahy, kterou však hned ohrožovaly oba vallonské pluky. Proto, aby alespoň záda měli kryta, ustoupili do nížiny, která se rozkládá podle obory do Ruzyně. Vilém Verdugo odevzdal svůj vallonský pluk péči barona Henina, velitele druhého vallonského pluku, a odjel k jízdě Löbelově, která pronásledovala utíkající královské vojsko, Verdugo a plukovník Löbel se svou jízdou udeřili na Moravany, ale byli od nich ostrým ohněm uvítáni. Oba poznali, že s jízdou na tak nepříhodném pro ni místě nic nepořídí, i poslali pro pěchotu. Maximilian z Lichtensteina poslal jim na pomoc 300

Neapolitanů, kteří se vrhli s velikou rozhořčeností na Moravany. Nastalo krutě vraždění, muž bojoval proti muži. Největší část Moravanů padla u zdi obory; bylo 10—12 mrtvol na sobě, málo jich, mezi nimi Šlik s mečem v ruce, bylo zajato. Přemožením Moravanů skončila vlastně bitva. Posádka v královské oboře, jsouc dosti četna, mohla se ještě delší dobu brániti, ale klesla úplně na mysli. Někteří přelezli vysokou zeď a utíkali, kam mohli; jiní vykoupili si život, volajíce: „Milost, milost“; ale přečetní byli od Neapolitanů rozzuřených z krutého boje s Moravany bez milosrdenství porubáni. Úzkost uzavřených byla vně zpozorována. Setník Merode de Warroux upozornil Buquoye na jejich hrozný stav, a byl od něho s 200 mužů poslán, aby vraždění učinil konec. Však ještě před tím poslali uzavření k vévodovi Maximilianu prosit za pomoc. Když se Merode dostavil do obory, byl již učiněn konec vraždění. Druhá královská setnina v lesklém brnění byla celá rozsekána. Císařští vedli si po jednom i více zajatých jako válečnou kořist pro výkupné. Všech zajatých bylo asi 500. Praporů bylo 14—16 na jednu hromadu naházeno. Byla druhá hodina odpoledne; bitva trvavši půl druhé až dvě hodiny, dokonávala. Porážka českého vojska byla úplna, a hanebna. Nebyla to bitva, ale útěk, vyjma hrdinství Anhaltovo a Moravanů; hned na počátku bitvy utekly celé pluky, téměř ani nevystřelivše. Porážka českého vojska jeví se tím hanebnější, že bitvy súčastnilo se jenom asi 8000 mužů ze spojeného vojska; třetí bitevní šik císařských nepřišel vůbec do ohně; z bavorského vojska byly v bitvě: pět švadron velením Kratzovým a virceburský pluk s plukovníkem Breunerem, snad též lotrinský a Herliberský pluk.

Po ztrátě bitvy ujížděly spížní vozy s Bílé hory na Hradčany s takovým spěchem, že veliká část jich se převrhla, a nakupila se jako hradba před Pohořeleckou branou. Mezi vozy byl též ambulanční kancelářský vůz knížete Anhalta, z něhož odpůrci ukořistili část akt, jež knížete a unii evangelickou kompromittovala: zbytek z nich nalezl se později na Pražském hradě. U jednoho převrženého vozu nalezl jeden vallonský mušketýr podvazkový řád českého krále, který se cenil na 15.000 zlatých, a za bohatý dar přenechal jej vévodovi Maximilianu.

Král Fridrich neměl ani tušení, že bitva na Bílé hoře zuří, dával hostinu na počest anglických vyslanců Vestona a Conwaye, poslaných k němu od jeho tchána anglického krále Jakoba I., a projevoval mezi hostinou názor, že oboje vojsko bitvy nepřijme. Když již české vojsko bylo na útěku, přinesl první na hrad Pražský zprávu o bitvě Ondřej z Habernfelda; hostina byla přerušena, král sedl na kůň a jel s 500 jezdci k Pohořelecké bráně. U domu „u zlaté koule“ přihnali se na uřícených koních králi naproti kníže Kristian Anhalt, Hendrych Matiáš Thurn a Jiří Hohenlohe a zvěstovali mu, že bitva jest ztracena. Král dojel až ke bráně, vystoupil na hradby a viděl útěk a zmatek svého vojska. Sestoupil s hradeb, a Ondřej z Habernfelda kázal otevříti bránu, aby prchající mohli se zachrániti. Anhalt snažil se o to, aby utíkající postavili se na hradby k obraně města, ale pouze šest mužův uposlechlo hlasu vrchního velitele. Král, vida marné namáhání své, poslal svého štolbu Obentrauta ke královně Alžbětě, aby se pro svou bezpečnost odebrala na Staré město. Královna nechtěla z prvu tomu věřiti.

ale když spatřila svého manžela a prchající generály, poznala veškeru tíhu neštěstí. V největším spěchu sebrali korunu, klenoty a svatováclavský archiv a odjížděli ve vozích král, královna, jejich synek a dvořanstvo přes most na Staré město. Král ubytoval se v nárožním domě Langenbruckově naproti kostelu jesuitskému u mostu. Obávaje se však, že by zde hned za vodou nebyl v bezpečnosti, přestěhoval se do domu primátora Starého města Valentina Kirchmayera. Koruna, říšské klenoty a archiv byly složeny na staroměstské radnici. Kníže Anhalt, Thurn, Hohenlohe a jiní čeští vůdcové radili se celou noc v domě Jana Jezbery, co by bylo činiti; má-li se hájiti Praha či má-li král opustiti království. Mezi nimi a bytem královým prostředkoval Krištof z Dohny. Aby nabyli času, poslali angličtí vyslanci ještě večer 8. listopadu a pak časně ráno 9. list. listy vévodovi Maximilianu do Hvězdy, kde tábořil; ale do 9. hodiny nedostali odpovědi. Bylo rozhodnuto, aby král z Prahy prchl. Dne 9. listopadu po 9. hodině bylo zapřaháno do vozů; královna se synkem vstoupila do kočáru, král vsedl na kůň, a dlouhá řada vozů s dražšími věcmi královského dvora, nejvyšších zemských úřadníkův a cizích šlechticů hnulo se, jsouc doprovázeno 300 jezdci ke bráně „Horské", která byla zavřena. Poslali pro městského hejtmana, aby ji otevřel. S hejtmanem dostavila se městská rada, s kterou se král krátkými slovy rozloučil. Lid, který se zatím shromáždil, pohlížel divně na hanebný útěk; jedni láli, jiní hořekovali, jiní vyhrožovali, a kdyby se byl král o hodinu opozdil, nebyli by snad ho byli ven pustili. Nejvyšší zemští úřadníci Bohuslav Berka a Václav z Roupova konejšili lid a předstírali, že krále pouze za bránu vyprovodí a se navrátí — ale nevrátili se již. Za chvíli odjížděl smutný průvod, král, Anhalt, oba Thurnové, Hohenlohe, tři vévodové výmarští, oba angličtí poslové a jiní. Král přenocoval v Nymburce a dostal se 17. listopadu přes Kladsko do Vratislavě.

Zbabělci ujeli a zanechali národ jeho osudu. Česká protestantská politika dopracovala se tohoto konce.

Téhož dne 9. listopadu vtrhlo císařské a bavorsko-ligické vojsko do Prahy; Buquoy vjel do města o 11. hodině, vévoda Maximilian o 12. a oba vůdcové hned na cestě vykonali krátkou pobožnost v kostele kapucínském.

Počet padlých v českém vojsku udává se různě; dle Peřiny padlo 6000; dle spisu Fitzsimonova de proelio pragensi 5000, jiní jdou až na 9000; dle Balbina 6000; dle mladšího Anhalta a španělského vyslance Onata 5000; dle Albrechta z Waldsteina na obou stranách ne přes 800; dle listu vévody Maximiliana k papeži: několik tisíc (plura millia). Rozhodna jest zde zpráva Pavla Skály, že na rozkaz císařův „poslal kníže Karel z Lichtensteina přísežné osoby a hrobníky na Bílou horu, aby mrtvoly padlých pochovali a počet jejich poznamenali. Což když se stalo, složily ony osoby přísežné při úřadech, že těch pobitých nemnoho více než přes 1600 se shledalo a sečtlo.[3]) Připočteme-li k tomu ještě mrtvoly Uhrův utopených, bylo mrtvých na obou stranách asi 2000.

Počet zajatých byl 6—700, mezi nimi 500 ve Hvězdě.

Praporů dobyli vítězové 131 kusů, dále 7 děl a 2 hmoždíře.

[3]) L. c. IV. 384.

Císařští měli mrtvých přes 300, dvakráte tolik bylo asi raněných; obojích asi 1000.

Bavorů padlo dle vévody Maximiliana „sotva sto“, jeden ranhojič mluví o 350 raněných.

Mrtvých a raněných na straně české bylo nejvýše 3000, u katolického vojska nejméně 1500, z nichž dvě třetiny připadly na císařské a jedna třetina na Bavory.

4. Význam bitvy bělohorské.

Po bitvě na Bílé hoře bylo v Čechách a na Moravě katolické náboženství obnoveno na základě zásady, kterou si protestanté sami zavedli: „Cujus regio, illius et religio“ (čí kraj, toho i náboženství). Král Ferdinand II. vydal rozkazy, aby všichni jeho poddaní přijali katolické náboženství. Přečetní protestanté obrátili se, jiní prodali své statky a vystěhovali se do okolních protestantských zemí. Počítalo se 158 šlechtických rodů, panských a rytířských, a celkem 36.000 rodin, které se z Čech vystěhovaly a poněmčivše se, zahynuly v německém moři.

Porážka krále Fridricha a odbojných protestantských stavů na Bílé hoře řádným králem Ferdinandem II. a obnovení katolického náboženství v Čechách zachovaly Čechy při jejich národnosti, že jsou dnes Čechy, Slovany. Kdyby byli zůstali protestanty, byli by dnes poněmčeni. Protestantství podporovalo znamenitě šíření němectví po Čechách. Dobře praví náš dějepisec Tomek: „Na venkově (mimo Prahu) utvrzovala se národnost německá zvláště přichylností Čechů k protestantskému učení, jehož kolébkou bylo Německo. Neboť přes zákony, kterými od starodávna bylo cizozemcům bráněno držeti zemské statky v Čechách, povolovalo se nyní (před bitvou bělohorskou) mnohým pánům protestantským z Němec, jmenovitě ze Sas, zakupovati se v pomezních krajinách, kdež od časů Otakara II. bylo obyvatelstvo německé po vsech a městech.[3]) Fridrich Falcký, král zimní, přivedl s sebou tisíce Němců a měl veškerý dvůr německý. Kdyby byl v boji zvítězil, byl by lutheránským Čechům vnutil své kalvínství a němectví. Čechové, chtějíce se udržeti, byli by se musili stále opírati o protestantské Němce a se němčiti. Loupeživý král pruský Fridrich II., vtrhnuv do Čech, myslil, že zde najde plno tajných protestantů, od nich jako osvoboditel bude přijat a s jejich pomocí o Čechy oloupí řádnou královnu Marii Teresii, jak to učinil se Slezskem. Ale sklamal se; katoličtí Čechové nechtěli nic o něm a jeho Braniborcích slyšeti, stáli věrně ke své královně, a nemohli býti zabráni. Co by dnes z Čechů pod vládou pruskou bylo, vidíme jasně na Slezsku a Poznaňsku.

Germanisace nemá svého původu v bitvě bělohorské. Neboť 1. obnovené zřízení zemské z r. 1627, které platilo až do r. 1848, stanovilo, že český jazyk jest předním jazykem zemským a němčina vedle něho se toliko do úřadů připouští; 2. česká dvorská kancelář a dvorská komora ve Vídni vydávaly k místodržitelství a ke komoře královské v Praze až do r. 1749 odpovědi po česku; teprve roku 1750 nastoupila zde místo češtiny němčina, touž dobou umíral jazyk český u desk zemských a manských na Moravě, totiž v Brně

[3]) Děje království českého 5. vyd. v Praze 1885, str. 263.

okolo r. 1730, v Opavě r. 1747, a u soudu manského v Kroměříži r. 1762; 3. obecné školy byly vesměs české až do roku 1774; na gymnasiích v městech českých vyučovalo se latinsky a česky, na universitě pražské latinsky.

To, co se jmenuje germanisace, začalo teprve za Marie Teresie a císaře Josefa II.

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal **Dr. Ant. Lenz**, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 22.

Za třeti napadají řeholniky prolhanou bajkou, že jsou falešní apoštolé, falešní proroci a falešní Kristové. — Tertio, falsa confingendo: quod scilicet religiosi sunt pseudoapostoli, pseudoprophetae et pseudochristi.

Nepřátelé řeholníků lhou o nich, aby je ostouzením zlehčili, netoliko ve věcech malých, ale podezřívají také u věcech převelice závažných. Tou cestou usilují dokázati, že jsou mniši společnosti lidské nehodni a v nenávisti všeobecné. Aby toho dosáhli, přičítají jim všechno zlo, které by bylo v církvi nejhroznější.

Oni totiž dí o nich, že jsou falešní apoštolé, jež potupuje prvotní církev, praví o nich, že jsou zloději a lotrové, že se vtírají do domů, a že se jich mají věřící po všechny časy varovati. Oni tvrdí o nich, že jsou v těchto časech nejposlednějších posланci Antikristovi, že přivodí na svět nebezpečenství, jichž se na konec světa obáváme.

a) Na první infamii na řeholníky vrhanou, že prý jsou falešní apoštolé, lze takto odvětiti: Jméno „pseudoapoštolů“ a „pseudoproroků“ se užívá v Písmě i o falešných apoštolech i o falešných prorocích. Úkol zajisté obou, apoštolů i proroků jest, aby byli prostředníky mezi Bohem a mezi lidem. Sluje tedy falešný prorok a falešný apoštol podle Písma ten, kdo nebyl Bohem poslán.[75]) Za druhé sluje falešný prorok a falešný apoštol ten, kdo nehlásá slov Páně, ale slova prolhaná, jím samým vymyšlená.[76]) A za třeti sluje tím jménem, kdo zarputile trvá ve své prolhanosti. Tou příčinou praví o sobě Jeremiáš prorok, jejž nazývali falešným prorokem, že jest poslán od Boha k Israelitům, a b) že jeho slova k nim mluví.[77])

I v Novém Zákoně nazývá Pán falešnými apoštoly ty, kdož nebyli posláni od Boha a jménem jeho křivé učení předkládají. Od Boha poslaní zovou se také ti, kdož obdrželi od praelatů poslání. Sv. Augustin dí:[78]) „Apostolus interpretatur missus. Apostolorum quatuor sunt genera: A Deo, a Deo et per hominem, et per hominem tantum, et ex se. A Deo sicut Moysès; a Deo per hominem sicut Jesus Nave; per hominem tantum, sicut nostris temporibus multi favore vulgi in sacerdotium subrogati sunt; ex se sunt ipsi pseudoprophetae.“ K tomu přidává sv. Augustin: „illum cognosce missum a Deo, quem non paucorum hominum laudatio vel potius adulatio eligit, sed illum, quem vita et mores optimi et apostolicorum exactio commendat sacerdotum.“ V Písmě svatém

[75]) Jerem. 23, 21. — [76]) Jerem. 13. — [77]) Jerem. 26, 15. — [78]) ad Orosium.

N. Z. slovou také ti falešní proroci, kdo rozšiřují křivé učení. Odtud dí glossa (In. Marc. 13. super illud: Exurgent pseudochristi et pseudoprophetæ): „De hæreticis accipiendum est, qui contra Ecclesiam venientes, christos se esse mentiuntur, quorum primus est Simon magus, extremus Antichristus.“ Že mnozí samozvaně a bez poslání křivé učení předkládají, má původ buď v lakomství a ziskuchtivosti, anebo z pýchy a marné ctižádosti (inanis gloria). Avšak není každý, kdož káže pro zisk a slávu, falešný apoštol, neboť by jinak mezi pseudoapoštolem a nájemníkem nebylo rozdílu. Falešný apoštol je ten, kdož hlásá křivé učení, anebo káže, aniž by byl poslán; nájemník však slove, kdož něčeho jiného hledá kázáním svým, nežli čest a slávu Boží. Avšak sv. Tomáš dokládá, že nejsou všickni hříšníci, kdo káží slovo Boží anebo přisluhují sv. svátostmi, falešní apoštolé aneho falešní proroci. „Veri enim prælati sunt veri apostoli, qui tamen peccatis exigentibus interdum peccatores inveniuntur.“

Podle toho lze posouditi nerozum a zlobu nepřátel řeholníků, kteří je zovou falešnými proroky na základě tom, že se někteří dopouštějí lehkých hříchů nebo také těžkých, ale nikolivěk nedokazují, že by byli falešní apoštolé, jako že prý hledají slávy své nebo žádají pomstíti se na odpůrcích, kteréžto všecky vady byvše a jsouce v jednom člověku, neukazovaly by, že je falešný apoštol. Mají oni poslání a káží pravé učení, *neboť že by křivou nauku hlásali, neodvažují se tvrditi ani jejich odpůrci*: „De falsitate autem prædicationis nihil proponere audent.“ Arciže o nich tvrdí, že káží, aniž by byli posláni, avšak že v té věci lhou, bylo již řečeno.

Odpůrci řeholi jsou tedy prolhaní, tvrdice, že mniši jsou falešní proroci.

Kapitola 23.

Za čtvrté přikládají mnichům zločiny, kterými stená církev po všecku dobu, jako že prý jsou vlci, zloději, lotři a že se vtírají do domů. — Quarto crimina imponendo, quae Ecclesia toto temporis processu patitur, scilicet quod religiosi sunt lupi, fures, latrones et penetrantes domos.

Že prý jsou řeholníci zloději a lotrové, chtějí odpůrci tím dovésti, že prý nevcházejí dveřmi do ovčince, ale odjinud. Avšak v tom dávají na jevo nemoudrost svoji, neboť Kristus jest brána a on jediný. Ten tedy je zloděj a lotr, kdo se vkrádá do ovčince odjinud, jako židé, pohané, filosofové a kacíři. Oni se zovou zloději, poněvadž co jinému náleží, uchvacují a ovce Kristovy svým majetkem zovou, aniž by jich vedli ku pravdě, ale k svému bludu.

Lotrové se zovou ti, kdož co uchvátili, zabíjejí, odvracejíce lid od víry. Lotři by však mohli býti mniši jen tehdáž zváni, kdyby bylo pravda, že papež a biskup, kteří řeholníkům poslání dávají, nejsou bezprostřední pastýři kteréhokoli parochiana.

Odpůrci zovou mnichy zloději a lotry, poněvadž prý lidu přinášejí duchovní obživu, ale uvnitř chtějí za ni pozemskou odměnu. Avšak křivě soudí, neboť ten, kdož hledá, což jeho jest, a ne což jest Kristovo, a kdož slouží Bohu ne pro Boha, ale pro zisk, nájemník slove a nikoliv vlk, leč by tělesně dávil, jakož činí tyrani, anebo duchovně, jako ďábel a kacíři.

Odpůrci také tvrdí o řeholnicích, že se vtírají do domů, poněvadž prý zpovídají bez dovolení farářův, a že tou cestou se snaží dosíci známosti o tajnostech svědomí, a tak prý se plní na nich, což předpověděl sv. Pavel:[79]) „Nebo z těch jsou, kteří se vlnzují do domů, a zjímané vodí ženky, obtížené hříchy" a to prý se děje prostředkem zpovědí. Svatý apoštol však mluví l. c. o posledních časech, že se tak stane. Tyto poslední časy mohou býti podle výkladu sv. Augustina buď časy apoštolské, anebo které nastanou při skonání světa. Zde však míní apoštol dny nejposlednější. A o těch praví, že nastanou časové nebezpečí[80]) pro velikou zlobu lidí a ochladnutí lásky. Nemá tedy sv. apoštol na mysli říci, jakoby nepravostí, o nichžto mluví, v některých časech nebylo, ale že se prodlením časů rozhojňují. Doba taková byla také za časů apoštolových, jakož z textu samého jde na jevo, neboť praví, že ti vetřelci zjímané vodí ženky, a nikoliv že je voditi budou. Že ale ti, kdož se vlnzují do domů, nejsou ti, kdož hlásají pravou víru, jako mniši, ale kacíři, vykládá sám sv. apoštol.[81]) „Nebo jsou mnozí také neposlušní, marnomluvní a svůdcové, zvláště kteří jsou z obřízky, jižto mají býti trestáni, kteří celé domy podvracují, učíce, co ne sluší, pro mrzký zisk."

Sv. Tomáš zavírá: „Unde dato, quod religiosi confessiones audirent sine licentia praelatorum, dummodo haereticam doctrinam non seminarent, istis verbis apostoli non notarentur. (Pokračování.)

K obraně sv. Jana Nepomuckého.

Podává **Fr. Štědrý.**

I. Svatý Jan Nepomucký jest osoba historická a jest totožna s generalním vikářem Johánkem z Pomuku.

V „Dějepise města Prahy"[1]) praví Tomek: „Z vypravování tohoto (totiž o generálním vikáři Janu z Pomuku) jde na jevo, že se neshoduji se spisovateli staršími, ani novějšími, kteří generalního vikáře Jana z Pomuku pokládají za svatého, to jest za svatého Jana Nepomuckého. Nemohu přisvědčiti k tomu z té příčiny, že svatořečení Jana Nepomuckého od stolice papežské nebylo míněno jeho osobě tak, jakož i zbožné mínění lidu na začátku minulého století, ku kterému při svatořečení tom obrácen byl zřetel, nevztahovalo se k tomuto Janovi z Pomuku, nýbrž k jiné osobě."

Kdo celou při svatořečení Jana Nepom. pročetl, dá za pravdu domněnce, kterou slovutný náš dějepisec Tomek vyslovil. Tak se dělo i mně, když jsem pročítal akta tohoto svatořečení v archivě kapitolním i arcibiskupském. Teprv, když jsem důkladně uvážil zvláště znalecké výpovědi tehdejších historiků a znalců starých rukopisů a když jsem přemýšlel o výtkách či námitkách zastance víry (promotoris fidei) Prospera Lambertiniho, arcibiskupa jakýnského (ankonského), potomního papeže Benedikta XIV., uzrál ve mně jiný názor, který jest odchylný od našeho na slovo braného předního historika. Tyto řádky nejsou namířeny proti osobě: neboť všeliká osobní polemika jest mne daleka. Zde jde o věc veliké váhy. Vím,

[79]) II. Tim. 3, 6. — [80]) II. Tim. 3, 1. — [81]) Tit. 1, 10., 11.

[1]) V III. díle, strana 382, vyd. 1873, poznámka 49.

že nerozhodne mínění mé, nýbrž příslušných osob, které právo mají moci úřadu svého rozhodovati o tom, jakého mínění byla stolice papežská. Že k zbožnému mínění lidu na počátku 18. století při svatořečení nehleděno v té míře, jak svrchu dotčeno, vysvitne z těchto řádek. Prosím každého, kdo by vážné námitky měl proti názoru mému, by je se mnou sdělil, abych při kritickém životopise sv. Jana, který se chystá, k tomu mohl přihlížeti. Jsouť mnohé stránky života světcova, které současnými a věrohodnými prameny se dají doložiti, jiné pak novým objevem pramenů rukopisných nabývají světla, jiné, které se toliko pozdějšími, než souvěkými prameny objasňují, nabývají víry.

Základem těchto řádků jest dílo, vydané v Římě od kongregace obřadů r. 1727: „Sacra rituum congregatione em. et rev. d. cardinalis Cienfuegos ponente Pragen. canonizationis seu declarationis martyrii b. Joannis Nepomuceni canonici ecclesiae metropolitanae Pragae: Informatio (str. 1—52) Summarium (1—292). Animadversiones fidei promotoris (1—6). Responsio ad animadversiones (1—32). Summarium additionale (1—11).

Ve při kanonizační prohlášena byla osoba historická Jana z Pomuku za svatého, to jest, osoba, která skutečně žila, o niž souvěkovci věděli, a jejíž stopy činnosti uchovaly písemné paměti soudobé.

Na toto mínění své mám důkazy v námitkách proti mučednictví sv. Jana promotoris fidei Prospera Lambertini, které z části uveřejnil již Berghauer[2]) a ještě více ve zmíněném spise kongregace obřadů.[3])

Nejprv vykládá tento, které důkazy při svatořečení se připouštějí, a potom přechází na Jana Nepom. a uvádí, protože svědkové očití (testes de visu) zde nejsou možni, doslovně takto:[4]) „Dixi pondus animadversionum esse constituendum in secundo,[5]) utque id ponatur in claris, sequentia assumo comprobanda:

primo deesse in hac causa (scilicet canonizationis Joh. Nep.) scriptores vere contemporaneos martyrium referentes.

Secundo hos contemporaneos scriptores reperiri potuisse, si a postulatoribus debitae factae fuissent diligentiae.

Tertio omnino esse necessarios hos scriptores contemporaneos, ut probatio subsidiaria sit in genere suo perfecta atque sufficiens ad effectum, de quo agitur.

Ultimo ceteras alias probationes ex subsequentibus scriptoribus et testibus de auditu desumptas nullius esse momenti, si scriptores contemporanei deficiunt.[6])

---

[2]) Ve svém díle „Protomartyr poenitentiae" II. dílu na str. 374—77.

[3]) „Animadversiones fidei promotoris na str. 1—6. — [4]) str. 3. dole.

[4]) totiž na str. 1.: an illae probationes, quae afferuntur, sint in genere suo perfectae atque sufficientes ad effectum, de quo agitur.

[5]) Těžiště vyvrtek (totiž proti svatořečení Jana Nep.), pravím, záleží v druhé. Aby to bylo jasno, vyjímám věci následující, které mají býti dokázány: Předně: v této při nedostává se spisovatelů soudobých, kteří by podávali zprávu o mučennictví. Za druhé: Tito soudobí spisovatelé mohli se nalézti, kdyby žadatelé (o svatořečení Jana Nepom.) byli si dali větší práci. Za třetí: Těchto soudobých spisovatelů jest v e s k r z potřeba, by důkaz náhradní byl dle druhu svého dokonalý a postačitelný k tomu, oč jde. Konečně všechny ostatní důkazy z pozdějších spisovatelů a svědků, kteří (o mučennictví) slyšeli, nemají pražádné váhy, jestliže se spisovatelů soudobých nedostává.

Mám za to, že tyto výtky či námitky od osoby, mající při svatořečení tak rozhodující slovo, jako jest zastance víry, mají svůj veliký význam a že nejsou praveny jen pro tento případ, nýbrž že zvláště od dob papeže Urbana VIII. mají platnost všeobecnou.[7])

Již z těchto slov zastance víry vysvítá, že zbožné mínění lidu na začátku 18. století o osobě Jana Nep. nebylo při jeho svatořečení rozhodujícím a že takový zřetel, jak Tomek se domnívá, na ně obrácen nebyl.

Nuže, přesvědčme se, zdali svatořečení sv. Jana Nep. nebylo míněno osobě generálního vikáře, nýbrž osobě jiné.

Promotor fidei uvádí, že nalezeni jsou dva souvěcí spisovatelé pro smrt Jana Nep., ale že tito nestačí k úplnému důkazu. Vizme, kteří to současní spisovatelé jsou.

Za prvního má onoho, který do deníku metropolitní kapitoly napsal: „1383 Joannes de Nepomuk submersus de ponte, primus decretorum doctor."[8])

V Summarium[9]) vyjadřují se o něm tehdejší znalci historikové takto:

1. Jan Florian Hammerschmied, farář týnský: „Cum sit (codex) ex codem archivio reverendissimi capituli metropolitani extractus, omnimodam fidem ei adhibendam esse judico et apparet, cum annus ibidem sit appositus millesimus tercentesimus octuagesimus tertius iam illo saeculo et anno martyrii B. Joannis fuisse scriptum.[10])

Druhý svědek, znalec Ondřej Freyberger, jesuita, praví: „Secundo judico, quod sit (codex hic) adhuc vetustior, quam prior doctoris Zidek. Credo vel ideo vetustiorem esse, quod multo difficiliores abbreviationes contineat, a quibus paulatim posterioribus saeculis scriptores recesserunt et legitur in prima pagina annus 1383 cum annotatione submersionis beati Joannis de ponte.[11])

Třetí svědek vikář na dómě a spolu archivář Jan Irmler vyjadřuje se takto:[12]) „Etiam quoad hunc librum plenam fidem adhibendum esse archivio ob rationes iam allatas. Secundo credo antiquiorem esse characterem quam prioris libri, cum in hoc libro etiam maiores abbreviationes et vetustiores characteres reperiuntur, quorum usus erat sæculis vetustioribus.[13])

Čtvrtý svědek a znalec byl Michal Franck z Frankensteina.[14]) Etiam quoad hoc manuscriptum fidem adhibendam esse archivio

[7]) Toto ovšem nemohu dokázati hned, protože mi na mé samotě chybí některé knihy se souhlasem kongregace ritů vydané. Ale již v dotčeném díle najde se tu a tam zvláště v odpovědech na námitky o něm důkaz.

[8]) L. c. str. 4. — [9]) Na str. 8.

[10]) Poněvadž kniha pochází z archivu nejdůstojnější metropolitní kapitoly, soudím, že zasluhuje všeliké víry. Zjevno jest, že když v ní jest rok 1383 naznačen, že v témže století a roce mučednictví blah. Jana psáno.

[11]) Za druhé soudím, že tato kniha jest ještě starší, nežli prvá doktora Žídka. Věřím to proto, že obsahuje mnohem těžší zkratky, od kterých upouštěli znenáhla v pozdějších věcech spisovatelé a čte se na prvé stránce rok 1383 s poznámkou utopení blah. Jana.

[12]) Fol. 8. 9.

[13]) Též co se týče této knihy, zasluhuje plné víry archiv tento z příčin již dotčených. Za druhé věřím, že má starší ráz nežli prvější kniha, protože v ní větší zkratky a starší znaky se nacházejí, kterých se užívalo v stoletích starších.

[14]) Str. 9. a 10.

metropolitanæ ecclesiæ judico ex iisdem rationibus. Secundo est longe antiquior hic liber quam prior. Et credo hunc librum ante tempus martyrii beati Joannis esse inchoatum et in primo folio seu in capite libri lego annum millesimum trecentesimum octuagesimum et in altera pagina annotationem sequentem 1383 Joannes de Pomuk summersus de ponte. Et prudenter iudicari potest et ego judico, quod annotatio hæc ipso anno martyrii facta fuerit. Et similes characteres valde contractos vidi in libris vetustissimis et de illo tempore.[15])

Všickni čtyři znalci tvrdí prvý a čtvrtý jasně, druhý a třetí méně určitě, že dotčený rukopis zvaný také „Diarium metropolitanæ ecclesiæ" jest současný se smrtí Jana Nep.

Komisse kanonisační dle souhlasného úsudku znalců pokládala ji za důležitý současný pramen života sv. Jana a rok ten přešel skutečně do bully kanonizační a do všech životopisů sv. Jana. Chová-li se dosud tento pramen v archivě kapituly metropolitní, bude se každý tázati. Pídil jsem se po něm, ale poněvadž zvěčnělý biskup Frind archiv znova spořádal, nebyli jsme s to tento rukopis najíti dosavade. Možná, že bude mezi listinami, kdežto my jsme jej hledali mezi kodexy. Ale i kdyby se nenašel, máme-liž o něm známosti bližší? Pravím, máme; neboť onen současný záznam uveřejnil Berghauer[16]) a podal věrný snímek tohoto zápisu. Ale každý čtenář se zarazí, když shledá, že Berghauer klade jej do roku 1483, tedy o celých 100 let později, nežli jak znalci historičtí vypověděli. Vydalť Berghauer dílo své r. 1761, kdežto znalci vypovídali v r. 1726. Za 35 let a již dříve (jak na jiném místě vyložím) poznán omyl znalců. Řím uveden byl v omyl úsudkem tehdejších znalců, kteří vypovídali pod přísahou, a jak nyní každý, kdo se trochu zná v paleografii, vypovídali mylně. Co měli za současné s úmrtím sv. Jana, napsáno bylo 1483. Tolik *o způsobu zevnějším prvého soudobého pramene.*

Zkoumáme-li *věcné* pramen náš tak, jak jej uveřejnil Berghauer[17]), a pomineme-li citaci Itala Lambertiniho, který jménu Johanco sice rozuměl, ale uvádí je „Joannes de Pomuk primus decretorum doctor", kdežto Berghauer čte „Johannes de Pomuk" náleží jméno Johánek rozhodně generálnímu vikáři Janovi z Pomuka, jakož i přídavek decretorum doctor toliko naň se hodí. A tak ten prvý současný pramen ukazuje, že kongregace ritů přijala za světce Jana z Pomuka, který nazván byl vůbec doktor Johánek a že byl doktorem církevního práva. O chybném roku úmrtí promluvíme ku konci této stati, jaký má význam pro osobu za svatou vyhlášenou.

Přihlédněme k druhému souvěkému prameni, který uznal promotor fidei Prosper Lambertini. Jest to známý výrok, kterým vyřkl

[15]) Co se týče tohoto rukopisu, soudím z týchž příčin, že sluší víru dáti archivu chrámu metropolitního. Za druhé jest mnohem starší tato kniha nežli prvá. A věřím, že začata byla před dobou mučednictví blah. Jana a na prvém listě čili v čele knihy čtu rok tisící třístý osmdesátý a na druhé stránce poznámku následující: 1383 Jan z Pomuka svržen s mostu. I lze souditi dobře a též já soudím, že tato poznámka učiněna jest při samém roce mučednictví. A podobné znaky velmi stažené viděl jsem v knihách velmi starých a i v těch z tohoto věku.

[16]) V II. díle „Protomartyr poenitentiae" na str. 9.

[17]) L. c.

1400 arcibiskup mohučský sesazení krále Václava IV. jakožto krále římsko-německého. Uvádí jej z Annálů Raynaldových:[18]) Denique quod horrendum et immane dictu cum propria tum aliorum facinosorum, quos secum habet, manu, reverendos sacrorum antistites sacerdotes et spirituales personas alios interim plures honestæ notæ homines contra iuris normam secus quam Romanorum regem decebat, neci dedit, aquis submersit, cremavit miserabiliter atque truculenter peremit.[19])

Ač i tato zpráva, majíc všeobecný ráz a nejmenujíc osoby, od zastance víry pro důkaz mučednictví Janova málo byla vážena, má pro nás význam ten, že utopení doktora Johánka bylo v Němcích dobře známo, jak současný kronikář Hagen poznamenal,[20]) a že tudíž svatořečení Jana Nepom. od stolice papežské nebylo míněno jiné osobě nežli doktorovi Johánkovi, generálnímu vikáři; neboť o tom Janovi z r. 1383 svět tehdáž ničeho nevěděl.

Dále vytýká Prosper Lambertini žadatelům, že Balbin věděl o mnohých souvěkých spisovatelích sv. Jana, aby jen hledali pilně.[21]) I z toho můžeme souditi ač nepřímo, že to byly záznamy souvěké o Johánkovi doktorovi, protože žádnému se dosud nepodařilo o Janovi Nep. r. 1383 s mostu do Vltavy svrženém *z té doby* něčeho nalézti.

Proto pravím: stolice papežská mínila vyhlásiti za svatého osobu tu, o které tyto dva jí známé současné prameny zprávu podávaly a ta nebyla jiná, nežli gen. vikář Johánek z Pomuka.

Doslov. Na konec zkoumejme, jaký význam v životopise Jana Nepom. má tato chyba chronologická bully kanonisační. Může obstáti svatost Janova při této chybě čili nic? Na to odpovídám:

1. Církev cti mnohé svaté, o nichž rok smrti znám není. Kdyby bylo mínění těch pravda, že r. 1383 žádný kanovník svatovítský jmenem Jan Nepomucký nebyl utopen a že tedy prohlášen za svatého někdo, koho vůbec nebylo, museli bychom ze seznamu svatých a světic celé řady vymazati, ba i sv. apoštoly.

2. Církev vedla hned od počátku seznamy zvláště mučedníků tak zvaná martyrologia; chronologie nikdy nebyla při nich věci hlavní, nýbrž utrpení pro víru a svatý konec života.

3. Mnohé životy svatých mají sice označena leta umučení a blažené smrti, ale nikoliv po způsobu našem dle dne, měsíce a roku, nýbrž všeobecně, na př.: „passus est sub finem sæculi tertii, martyrium subiit sub Diocletiano, sedente s. Urbano primo, martyrio affecta (s. Martina) a jiných bez počtu.

4. Církev jest starší nežli náš letopočet křesťanský, který vzal počátek od mnicha římského Diviše Malého v prvé polovici VI. století.[22])

5. Církev neprohlašuje za svaté, aby nás učila chronologii, nýbrž aby nás upozornila na přátele boží a na vzory k následování ctností, které se na svatých jeví.

---

[18]) K r. 1400 č. 13.

[19]) Konečně co hrozné a děsné jest říci, buď vlastní rukou neb jiných svých zločinných společníků pomocí ctihodné představené církve, kněze a duchovní osoby a jiné počestné lidi proti právu, jakž neslušelo se římskému králi, dal zabíti, utopiti, ukrutně páliti a nelítostně mučiti.

[20]) Dobner Vindiciae str. 32.

[21]) Acta Bollandi mensis maji tomus III. pag. 667.

[22]) Rieger, Slov. nauč., II., 191.

Neomylnost církve vztahuje se toliko na věci víry a mravův jící, ale nikdy na otázky čistě vědecké. A že chronologie mocnou vědou historie, ví každý i méně učený.

. Papež Benedikt XIV.[23]) připouští, že chyby, které se vlou- o breviáře, mohou se opraviti.

Svatý Jan Nepomucký půjčoval prý peníze způsobem nechvalným.

Tento úsudek pronesl jistý spisovatel-publicista, jehož jméno trnosti zamlčím, protože nebojuji proti osobám, nýbrž proti m názorům jejich.

Pravda světla se nebojí, nýbrž světlo jest pravdy nerozlučnou žkou. Z jakého pramene čerpal tento pán známost o tom, že z Pomuka půjčoval peníze? Jsou to „Soudní akta konsistoře žské," které vydal z původních rukopisů kapitoly metropolitní v. Vita Ferdinand Tadra.[24]) Komu půjčoval Jan z Pomuka, pokud l veřejným písařem, jest obsaženo v díle prvém. Půjček těch je lkem čtrnáct. Uvedu je všecky, aby každý poznal, oč tu jde.

1. 1373 7. května půjčuje Jan z Pomuku, písař konsistorní dnu kopu grošů Petrovi apatykáři.[25])

2. 1373 17. června Havlovi, faráři v Rožmitále 2 kopy.[26])

3. 1373 30. června má dostati za knihu dekretalií dvě a tři čtvrti kopy od faráře Jana z Bydžova.[27])

4. 1373 4. října Zvěst, farář v Dobrušce dlužen jest mu 3 kopy za list konfirmační.[28])

5. 1376 17. ún. Karel, kanovník u sv. Jiří na hradě pražském, dlužen jest mu 30 grošů.[29])

6. 1376 3. břez. Jan, farář v Štěpánově jest mu dlužen 14 gr.[30])

7. 1376 7. dub. Leva stavitel z Újezda pod Petřínem smlouvou slibuje vystavěti dům tamtéž za tři kopy Janovi z Pomuka, písaři konsistornímu a Janovi písaři katedrálnímu.[31])

8. 1376 14. říj. Pešek z Knína jinak z Obořiště dlužen jest témuž půl kopy gr.[32])

9. 1376 17. list. Bernard, klerik z Kouřimě dlužen mu jest za vyhotovení listu 34 gr.[33])

10. 1377 19. říj. Kmúk syn Flašky z Pardubic dlužen jest 16 kop písaři kanceláře císařské Vlachníkovi z Veitmile a Janovi z Pomuku.[34])

11. 1377 26. říj. Jindřich, farář z Chválenic dlužen jest témuž 15 gr.[35])

12. 1377 5. list. Jiří, farář v Radunicích dlužen jest mu 41 gr.[36])

13. 1378 16. list. klerik Oldřich, syn Výšemíra z Černic dlužen mu jest 2 kopy.[37])

14. 1378 3. pros. Mikuláš z Plzně, nájemce fary v Nýrsku, dlužen jest mu čtvrt kopy za práce písařské.[38])

Všecky tyto dluhy povinni jsou dotčení dlužníci splatiti v určitém čase pod trestem klatby, kteréžto podmínce všickni dobro-

[23]) Ve svém spise „De servorum Dei beatificatione et canonizatione tomus IV. pars. II. caput XIII. str. 656.—867.

[24]) V 7 svazcích 1892—1901 péčí České Akademie.

[25]) Str. 86. — [26]) Str. 89. — [27]) Str. 92. — [28]) Str. 102. — [29]) Str. 149. — [30]) Str. 150. — [31]) Str. 152. — [32]) Str. 169. — [33]) Str. 172. — [34]) Str. 228. — [35]) Str. 232. — [36]) Str. 235. — [37]) Str. 316. — [38]) Str. 320.

volně se poddali. Aby dotčený pan spisovatel nechvalný způsob půjčování peněz Jana z Pomuku vyličil hodně černě, kreslí na začátku toto vyobcování z církve způsobem děsným. Na konci spisu však zapomněl, co řekl napřed, a cituje Tomka, že klatba byl obyčejný donucovací prostředek, kterého se užívalo při soudech duchovních. Tím ovšem soudnému čtenáři, který si pamatuje, co řekl o klatbě napřed a co podotkl dle Tomka ku konci spisu svého, učinil se směšným.

Než uchylme se k věci samé. V těchto 14 případech jsou zápisy 4 a 7 dluhy ze smluv trhových, 3 a 9 jsou dluhy za službu písařskou. Mimo to při 7 zápise má ještě spoluúčastníka Jana, kathedrálního písaře a při 10 při obnosu největším 16 kop dluhu písaře kanceláře císařské Vlachníka z Veitmile. Chtěli-li bychom z těchto dluhů vyvozovati, že byl Jan z Pomuka, dokud byl písařem konsistorním, lakomec, sečtěme jen dlužné obnosy, kolik činí dohromady. Jest to 32 K 44 gr., kopu počítaje po 60 gr. Ale poněvadž ještě dva jiní totiž Jan, písař katedrální a Vlachník z Veitmile, písař císařské kanceláře, byli spoluvěřitelé, a počítáme-li, že byli majiteli asi polovice dlužné částky, činí to o $9^1/_2$ kopy méně, totiž celkem 23 K 14 gr., v čemž obsaženo i $2^3/_4$ kopy za prodanou knihu dekretalií. V té době byl Jan z Pomuka toliko písařem a kdo koná službu lidem, jest spravedlivo, by z poctivé práce byl živ. A že těch 23 kop nebylo velkým bohatstvím, každý nepředpojetý přisvědčí.

Snad zmíněný trest klatby znamená necitelnost a vydírání. Na to odpověděl již dotčený publicista sám slovy Tomkovými, že klatba byla obyčejným donucovacím prostředkem před soudem duchovním a již pouhý dodatek skoro při každém dluhu, cui se sponte submisit (t. j. dlužník dobrovolně podrobil se trestu tomu), vylučuje násilí a tudíž necitelné vydírání.

Že pak Jan z Pomuka od věřitelů žádal podrobiti se soudu duchovnímu, bylo příkazem opatrnosti. Příčina toho jest na snadě. Ve pří osob duchovních se šlechtou nebo s měšťěniny nastala obyčejně pře o příslušnost soudu. Šlechtic (ať pán, rytíř, vladyka) chtěl býti souzen soudem svým. Ten byl soud nejvyššího purkrabí nebo soud zemský. Měšťěnín měst královských hleděl k soudům města svého. A tak znamená závazek pod trestem klatby příkaz opatrnosti každému, kdo nechtěl soudů dlouhých, kolikrát i nákladných.

Konečně otázky nejdůležitější odpověď: na kolik ze sta půjčoval sv. Jan z Pomuka? Snad na 10, jak to bylo v Čechách obyčejem od let Jana Lucemburského, kdež čtu zápis obsažený v Emlerových „Pozůstatcích desk zemských“. („Úrok z 10 kop jedna kopa gr. aby šla, stará věc jest v Čechách.“)

Při žádném ze 14 zápisů dlužních není o úrocích ani zmínky. Vím dobře, že by byly tenkrát i soudem duchovním trestány jako lichva — usura — od téhož soudu, jemuž sv. Jan sloužil jako písař. Proto pravím: sv. Jan půjčoval peníze, ale nežádal žádného užitku, žádného úroku z nich, konal tudíž těm, kteří neměli, službu dobrou, službu lásky a ta by měla býti nechvalná? To zdravý rozum a nezkažené srdce musí jen chváliti.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Pokračování.)

118. *Opis dvou českých listův týkajících se žádosti poddané o propuštění z poddanosti.* (Str. 361a—362a).

A) „Milostiví páni páni. Jakož s jistým milostivým povolením V. V. hrab. Excell. a Mil., též J. M. C. panství Zbirovského, Točnického a Kralodvorského pana hejtmana, jak předně v městě Plzni, tak i zde v Praze mezi poctivými lidmi téměř od mladosti mé, nyní pak u p. Jiřího Viebegra, král. desk zemských registrátora, v službě zůstávám. Jakkoliv bych (bez nejmenší pochluby) skrz mé poctivé a dobré chování jistého štěstí nadáti a těšiti se mohla, však zbavujíce mne toho všeho poddanost má, kterou k J. M. Cís. panství Točnickému zavázána jsem. — Pročež V. V. hrab. Excell. a Mil. k nohám padaje slzavě pro Boha ponížene prosím, že mně tu velikou milost učiniti a z milostivého ohledu, že na osobě mé, jakožto hmotné práci nespůsobné, J. M. C. panství málo záleží, k tomu také, nyní nešťastnou příhodou ohně, při shoření městečka Cerhovic rodičové moji o všechno přišli, takže velmi namále podílu mého J. M. C. panství s mou osobou ucházeti bude; listem zhostním z té poddanosti mé na svobodu propustiti sobě milostivě oblíbiti ráčíte, za kteroužto milost Pán Bůh všemohoucí zde časně dlouhý panování propůjčiti, po smrti pak slávou života věčného odplatitelem býti ráčí, jakož pak za V. V. hrab. Excell. a Mil. dnem nocí Pána Boha prosící Anna, dcera Jakuba Sýkory z městečka Cerhovic, poddaná J. M. C. panství Točnického."

B) „Jich V. hrab. Excell. a Milostem na Jeho Milosti římského císaře, uherského a českého krále, slavnou komoru v království českém, pány pány milostivé ponížená pokorná žádost ode mne Anny, dcery Jakuba Sýkory z městečka Cerhovic, poddané panství J. M. C. Točnického. Milostiví páni páni. Tak jakož při V. V. h. Excell. a Mil. skrze ponížený spis jsem to vyhledávala, abych z přirozené pouhé milosti z poddanosti mé, kterou tak k J. M. Cís. panství Točnickému zavázána jsem, propuštěna býti mohla. I poněvadž pak té milosti užíti se nedostalo, pročež V. V. h. Exell. a Mil. k nohám padaje, vždy pro Boha ponížene a slzavě prosím, že mně aspoň tu velikou milost učiniti, a abych ještě jeden rok zde v městech Pražských v službě zůstávati mohla, milostivě povoliti ráčíte, těšíce se milostivé resolucí zůstávám za V. V. h. Excell. a Mil. na modlitbách dnem nocí skroušeně trvající . . ."

119. *„Mathes, tafeldecker, zval svého pana preláta na svou svatbu"*. Opis německého listu. (Str. 362b—363a.)

120. *„Přiznání a obligaci města Žateckého."* Opis německého listu ze dne 24. srpna 1622, jímž purkmistr a rada města Žatce dosvědčují, že *Jiří*, syn *Tychona Brahe* zapůjčil jim 1000 kop. míš. (Str. 363b—364b.)

121. *„Ten dluh postupuje p. Tengnagel p. praelatovi strahovskému.* Opis německého listu, jímž *Rudolf Tycho Gansneb Tengnagel* dne 4. června 1644 dosvědčuje, že oněch 1000 kop., jež Jiří, syn Tychona Brahe Žateckým zapůjčil a jež právem dědickým jemu připadly, praelatu strahovskému postupuje. (Str. 365a—366a.)

122. *Opis latinského listu kardinála Harracha* ze dne 6. srpna r. 1628, jímž ve sporu, jejž měl opat Kašpar Questenberg s obcí Starého města pražského o *patronátní právo nad kostelem sv. Mikuláše ve St. Městě Pražském*, rozhodl ve prospěch opata strahovského a jeho nástupců. (Str. 366b—367b.)

123. *„Porovnání mezi dvojí cti hodným knězem Ondřejem Mirekem, děkanem města Žatce nad Ohří* z jedné a slovutné, vzácné poctivosti pány *purgmistrem a radou i vší obcí* téhož *města Žatce* z druhé strany, by se předepsanému panu děkanovi jich od actum jeho installací na tento co čtvrtletní quartal i s jinými na vychování vydati mělo: Předně každého téhodne zvláště na hotových penězích konečně odvésti se má 8 kop m.

Víceji na ten celý čtvrtletní quartal tyto níže psané věci přidati i vydávati se mají: žita 8 str., pšenice 3 str., ječmene 3 str., hrachu 1 str., ovsa 3 str., slepic 15, soli 1 prostice, másla 52 žejd., sejra 60 liber. dříví s potřebu; piva samce 2 sudy, bílého piva 3 vědra, prostředního piva 1 v., a při vejročních svátcích samce $^1/_2$ v. a bílého piva toliké $^1/_2$ v. Vedle toho kdyby svrchu psaný dvojctihodný pan děkan za jistejmi příčinami aneb z domácí pilné potřeby své kdekoliv na cestu se nedalekou vypraviti toho aumyslu byl, má se jemu hodný kůň aneb kočárek s náležitou spřeží od předpsaných pánův poručiti skutečně opatřiti. Pokudžby pak další svůj pojezd z jistých potřebných příčin svých měl, tehdy podle tohoto kontraktu budou povinni na vychování pacholka a vobrok koním veypravu odtudž peněžitou dáti. S tou však při tom znamenitou veyminkou: Jestliže by v tomto quartalu prvním dvojctihodný pan děkan podle veyš psaného kontraktu obstáti nemohl, aby na budoucím quartali (zvlášt pokudžby ta spravedlnost in rebus immobilibus od starodávna k témuž děkanství přináležející v tom čase k místnému rozsudku nepřišla) mohl na pana purgmistra a raddy, též všecku obec města Žatce o zhoštění nastupovati, a oni budou povinni jemu to skutečně napraviti i zlepšiti. Však budoucím časem, kdyby dáleji o takovou spravedlnost od starodávna k děkanství žateckému přináležející a jak ji předešlý pan děkan v držení byl, u J. Mil. Vysoce Osvíceného knížete a pána pana kardynala arciskupa Hradu Pražského přednášel a se staral, jakož i to zavřené porovnání, aby témuž panu děkanovi to k žádnému praejudicium nebylo a býti nemohlo. Pro lepší toho pro interim mezi nadepsanými stranami kontraktu J. Mil. Vysoce důstojný a velebný pán pan praelat Crispinus, klášterův Milevského opat a Doxanského probošt, jakožto od J. Mil. pána pana kardynala k dotčené installací nařízený executor a v tom porovnání prostředník, též dvojctihodný pan děkan a slovutnovzácné poctivosti páni purgmistr a radda etc. i na místě vší obce města Žatce pečeti své vlastní k tomuto listu jsou přitiskli a v něm se rukami vlastními podepsali. Jehož datum v městě Žatci nad Ohří 26. Maji letha 1629. L. S. Crispinus probošt Doxanský, op. Mil. L. S. K. Ondřej, děkan žatecký. L. S. Purgmistr a radda města Žatce." (Str. 368a—369b.)

124. *Formulář české smlouvy trhové*: „*Vyznamenání, kterakžby smlouva trhová mohla sepsána a strany opatřeni býti (sic).* Letha N, a dne N. stal se trh a smlouva dobrovolná, celá a dokonalá mezi N. prodávajícím z jedné a N. kupujícím z strany druhé, a to taková: Že nadepsaný N. jmenovanému N. a budoucím jeho potomkům dědictví své a statek spupný trhem svobodným jest prodal a touto smlouvou prodává, jmenovitě: tvrz a ves (nyní pustou) s dvorem poplužním v též vsi, od kamene vystavěným i s poplužím a dědinami všemi, na ten čas nevoranými, s lukami, ladami, průhony, zahradami, štěpnicí, podacím kostelním založení sv. N., šenky veysadními dvěma, též s lidmi poddanými, z týchž gruntův zběhlými etc. a summou s jiným vším a všelijakým k témuž statku příslušenstvím, tak a v témž plném právě, v těch mezech a hranicích, v nichžto nadepsané dědictví od starodávna záleží, žádného práva a spravedlivosti, ani které zvláštnosti sobě, dědicům a budoucím svým na tom dále nepozůstavujíce. A to za summu N., kteráž od N., kupujícího, neb potomkův a budoucích N. jeho, jemu N., dědicům a budoucím jeho, takto dána a zaplacena býti má: Předně při stvrzení této smlouvy na hotově N. složiti, a ostatní summu N. při každém terminu sv. N. a N. po N. i s auroky jdoucími odvozovati, a to pod pokutu

jak pro summu tak auroky při kterémkoliv terminu zadržanou a neodvedenou, uvázání se komorníkem etc. S tím při tom N. dalším opatřením, že on N. s potomky a budoucími svými podle dobrovolného svého touto smlouvou výroku v placení jak summy hlavní též aurocích žádným příročím, aniž ničímž, co by jmenováno býti mohlo, se brániti nechce a moci míti nemá. Pokudžby pak jaké dluhy a závady na témž statku se našly a vyhledaly, i také berně a sbírky zadržány byly etc., ty všecky předně z té summy za N., kupujícím, pozůstávající a potom daleji od pana N. svedeny a placeny býti mají. A on N., prodávající, s dědici a budoucími svými dotčený statek statkem svým N., jak země za právo má, spravovati povinen jest a bude. Na potvrzení a zdržení všeho toho tato smlouva na dvé,[1]) kterouž budou moci strany, kdykoliv se jim, neb jedné kterékoliv z nich vidělo, bez přítomnosti druhé strany ve dsky zemské s povolením J. M. radd. pánův auředníkův Pražských menších týchž desk zem. vložiti dáti .... Stalo se letha a dne svrchu psaného." (Str. 369b—370b.)

125. „*Porovnání mezi dvojí cti hodným knězem Václavem Zetinským, děkanem Žateckým.*[2]) Předně každého téhodne zvláště na hotových penězích konečně odvésti se má 6 kop. míš. Víceji na každý quartal, totiž čtyrykráte do roka, počnouce od datum této smlouvy na victualních věcech: žita 6 strychů, pšenice 2 str., ječmene 2 str., hrachu 1 str., ovsa 3 str., soli 1 prostici, másla 50 žejdl., seyra 50 lib., samce 2 sudy, prostředního piva 2 v., bílého piva z každé várky, kolikrátkoliv buď letního aneb zimního času se vaří, 1 v.; k svátkům veyročním obzvlášť $^1/_2$ v. samce; dříví a slámy s potřebu. A co předešle auřad obzvláštně kuchaři platíval, to aby panu děkanovi se odvedlo; on aby sobě kuchaře, kterýby na faře zůstati a svý služby vykonati mohl, opatřil a platil, 26 kop. Vedle toho, kdyby svrchu psaný dvojí cti hodný pan děkan, neb potomci jeho, za jistými příčinami, buďto z domácí pilný potřeby své kdekoliv na cestu nedalekou vypraviti toho aumyslu byl, má se jemu jeden kůň aneb kočárek s náležitou spřeží od předepsaných pánův poručiti konečně opatřiti. Pokudžby další svůj pojezd z jistých potřebných příčin svých měl, tehdy podle tohoto conctratu budou povinni na vychování pacholka a vobrok koním veypravu odtudž peněžitou dáti: s tou však při tom znamenitou veyminkou: poněvadž tento accord nový pro veliký nedostatek obce a vojenský soužení se stal a úlevání se činilo, však na zlou consequentcí vztahovati se nemá, nýbrž, jestližeby napotom po těchto vojenských neřestech při pokojnějších časích a nalepšených důchodův městských pan děkan podle veyš psaného conctractu obstáti nemohl, aby na budoucí časy (zvlášť pokudžby ta spravedlnost in rebus immobilibus od starodávna k témuž děkanství přináležející v tom čase k místnému rozsudku nepřišla) mohl na pana purgkmistra a ráddu, též všecku obec města Žatce o zlepšení nastupovati, a oni budou povinni jemu to skutečně napraviti i zlepšiti. Však budoucím časem, kdyby dáleji o takovou spravedlnost od starodávna k děkanství Žateckému přináležející a jak jí předešlý pan děkan Sekyra v držení byl, u Jeho Mil. Vysoce Osvíceného knížete a pána pana Cardinala Arcibiskupa Hradu Pražského, přednášel a staral, jakož i to zavřené porovnání, aby témuž panu děkanovi to k žádnému præjudicium ani auřadu a obci Žatecké nyní i budoucně nebylo a býti nemohlo. Pro lepší tohoto pro interim mezi nade-

[1]) Chybí asi slova: „učiněna byla".
[2]) Nadpis kusý; ostatek doplniti dlužno dle č. 123.

psanými stranami contractu Jeho Mil. Vysoce důstojný a velebný pán pan prælát K. Crispinus z Hradiště, opat Strahovský, collator Milývský. Želivský a visitator pro sebe a conventu svého Strahovského, též dvojí cti hodný pan děkan a slovutné vzáctné poctivosti páni a páni purgkmistr a radda i na místě vší obce města pečeti své vlastní k tomuto listu jsou přitiskli a v něm rukami vlastními podepsali. Jehož datum v městě Žatci nad Ohří v pondělí po třetí neděli svatovelikonoční 19. Aprilis letha 1644. L. S. Crispinus z Hradiště, opat Strahovský. L. S. Kněz Václav Zelinský, děkan Žatecký. L. S. civitatis," (Str. 371a—372b.)

(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 9. (r. 1602—1603).

(Pokračování.)

T. l. ve čtvrtek po sv. Havle (17. října) Mandelína zámečnice Pavla Zoubka manželka jsouc ráno zdráva nestonala nic, v 17 hodin umřela, potom v pátek u sv. Petra pochována. Někteří praví, že vypila pálenýho žejdlík, jiní, že ji manžel zabil, jiní, že se sama voběsila.

T. l. v pátek d. pam. sv. Lukáše evg. Páně (18. října) po 21. hod. umřel poctivý muž, doktor v lékařství zkušený, chudejm i bohatejm lidem velmi prospěšný Martin Vicen jinak Lahovskej na Českým Šternberce u p. Petra Karla Holického z Šternberka potomně v týmdni do m. Litoměřic přivezen a t. d. u velikého kostela pochován jest.

T. l. v sobotu před pam. sv. Šimona a Judy (26. října) na panství p. presidenta komory České a na Postoloprtech vyhořela ves Levonice všecka tak že toliko 2 světnice 2 kůlny a 1 stodola zůstala. Stalo se tak nešetrností jejich.

T. l. v outerý po sv. Ondřeji (3. prosince) ráno zapálilo se na bráně žatecký, kde Martin brannej, kterej brány zavírá v pokoji zůstává. Před tím v pondělí zabijel vepře. Hřili vodu někde na zemi před prskem a ono skrze půdu chytilo se ňákýho trámu. A ten se celou noc doutnal, až se potom zapálilo.

T. l. v sobotu po sv. Mikuláši (7. prosince) umřel náhle Jira Malej zedník v Zeměskejch skalách. Jedl chleb sedě na kameně a tu se zvrhl.

T. l. v outerý d. pam. Moudrosti Boží (17. pros.) umřel ňáký přijmím Vejda řemesla mlynářskýho jsa votráven. A kdyby byl outrpným právem tázán, byl by mnohých měštěk i sousedů doma nenechal.

Víno dobrý. L. 1602 vína při m. Luna nemnoho se obrodilo. Toliko pod Hoblíkem místem tu k Chrabercům v tu stranu a bližeji k Hobliku na těch vinicích bylo z daru P. Boha za náklad a bylo dobrý hned. Mest byl židlík za 3 gr. a dřív vánoc za 3 gr. 3 den. míš. a sud byl vína za 53 kop taky do vánoc.

L. P. 1603 hned ve čtvrtek po nastání Nového leta přijelo sem k m. Luna 1000 rejtharův (4. ledna) od knížete Brunšvickýho do Uher vysláni. Zde v městě a na předměstí zůstalo jich toliko dva praporce. Ostatek po vesnicích forirováni byli jako do Lišťan.

Brloha, Smolnice, Pšan, Chlumčan, Touželimě, Tejnce Žerotského. A ostatní 2000 pěších bylo obráceno na silnici k Rakovníku.

T. l. v outery po hromnicích to jest 4. d. m. února spolu s Kateřinou manželkou mou a Janem synem mým odstěhoval jsem se do domu Jana Rezlera z Lišic do hořejší světničky, kde okna ven na ulici k mastným krámům jsou a to od Lidmily Pavlovy tchýně svý pro její velikou zlost, nevhodnost a nesvornost. P. Bůh rač to sám přetrhnouti, v to vkročiti a zase k nápravě podle své otcovské lásky přivésti.

T. l. v pondělí po n. Invocavit (23. února) p. Jiří Šifl z Wosrsteina J. M. C. vejběrčí nad posudním, ungeltem, postryšným, svolenejm grošem pánům soukenníkům hojnou a poctivou svačinu strojil. Při kteréžto svačině věrtel vína bez 5 konví vypili a k tomu svatej skutek učinil totiž dobrejm tovaryšům pitku hojnou držel.

T. l. v pátek po n. Invocavit (28. února) byla vejchoz na mezníky do Kujma mezi grunty Březenskými a Lounskými. P. purgmistr a páni rady obojí na dvou vozích tam vyjeli a na místě p. presidenta zřízené komory české p. p. Štěpána Jiřího z Šternberka na Odolicích a Postoloprtech byli p. Arnošt Dornbaum z Dornbaumu t. č. ouředník na Postoloprtech a p. Kundrát Škréta Šotnovský z Závořic k tomu vysláni. A co na nedorozumění bylo, to na dobrý muže postaveno jest. Měli na meznicích po pardusu Václav, Samuel, synové Václava Chrudimského, Šťasnej a Václav, synové Simeona Užidila.

T. l. v pondělí velikonoční (31. března) vzali do šatlavního vězení ňákou Annu nosičku pro krádež, která od ňákého Vejdy mlynáře, kterej jakž nadepsáno l. 1602 v šatlavě otráven byl, ze mlejna mouku k Anně Skálový, sousedě na malým předměstí, nosila a ona Skálová plachetnice ji od ní přijímala i také k sobě nositi poroučela jakž pak táž nosička v pátek po veliké noci (4. dubna) jsouc outrpným právem tázána vyznala, že jest Anna Skálova od ní mouky půl vosma štrychu přijala a ji k sobě nositi poroučela. Po tom na zejtří v sobotu konec svůj dotčená nosička vzala a houžvi ztrestána a to cokoli o Skálový před trápením, na trápení i po trápení mluvila, že všecko pravda jest smrtí svou stvrdila, na tom umřela. A Anna Skálova jsouc k vejvodu vedena u šibenice, že jest od též nosičky tři strychy mouky přijala, k tomu se přiznala.

T. l. v sobotu po veliké noci (5. dubna) měštky totiž paní Kateřina Srnovcova z Bílejova, Kateřina Děberka, Dorota Užidilka, Kateřina Dědkova, Jiřika Dědka z Vlkové JMC. p. rychtáře manželka vstupovaly do místa radního, aby Anna Skálova k vejvodu nechodila i také ke hrdlu aby jí nic ublíženo nebylo.

T. l. v pondělí po provodní neděli (7. dubna) opět o dotčenou Annu nadepsaný měštky vstupovaly do místa radního, s nimi také Jan Sixt z Ottrsdorfu, kterej má Lidmilu po nebožtíkovi Urbanovi Rezlerovi za manželku. Však pro ten veliký její upáchaný hřích devět se pánův konšelův snášelo, aby mistrem popravním tázána byla, tři pak totiž Simeon Užidil, Jan Pisecký a Jan Děber se přimlouvali, aby jí to prominuto bylo.

T. l. ve čtvrtek po neděli provodní (10. dubna) urozený pan pan Štefan Jiří ze Šternberka a na Postoloprtech a Vodolicích J.

M. C. rada a pan president zřízené komory království českého, byl zde ve městě Luna v místě radním na rathauze, kdežto i obec pospolu byla. Byli s ním pán Lovosický, pán Počedický a J. M. C. z Starého města Pražského pan rychtář, od J. M. C. k tomu zřízení komisaři. A tu na místě J. M. C. žádost vzložil, aby tato obec vedle jiných měst J. M. C. ku pomoci proti Turku 12.000 zapůjčili. Nemohouc ona menší sumu podle přednešených těžkosti a na konec na jiném ničemž přestáno býti, 4000 půjčiti se podvolili. A ta summa po sv. Jiří příštím za 2 neděle za jistý shledána a tu, kdež náleží, odvedena býti má, což se stalo. (Pokračování.)

Přiznávací list statku Chotěboře

ze dne 3. května 1678.

Podává **Čeněk Houba**, c. k. berní v Chotěboři.

V zámeckém archivě Chotěbořském chová se pod tímto titulem popsání panství Chotěbořského, jež tuto, pokud se města Chotěboře týče, jakožto kulturní, pro onu dobu charakteristický příspěvek uvádím.

Při městě Chotěboři bylo všech rolí $795^3/_4$ strychů, vesměs třetí třídy, osetých na zimu $190^3/_4$ str., na jaro $252^1/_4$, ouhorem ležících $169^3/_4$ str., ladem $66^1/_2$ str.; v městě chovati se může 34 potahů, nyní vlastních koňů 19, volů 3, nájemních koňů 10 kusů, 7 volů; krav chovati se může 50, nyní vlastních 42, nájemních 84; jalového dobytka vlastních 54, nájemních 65, svinského 21, kozího nic. Luk pod $87^1/_2$ vozů sena.

Uvedeno jest 54 hospodářů; všecko bez rolí do konce pusté a zbořené, stavení tu není, jen místa, kde někdy malí domkové stáli.

Item knihy purkrechtní, z nichž se poznati může, jak drahé jsou selské grunty; dále k nejmilostivějšímu povážení se podává, kterak ten statek Chotěboř předešle před slavnou komissí ze 39 usedlých se přiznával. Slavná pak komisse r. 1653 ráčila milostivě ten statek na $166^5/_8$ usedlých uznati, ale však takovým způsobem, když nebožtík J. M. pan Karel František Rašín z Ryzenburku, jakožto toho času mladý pán, maje velkou nenávist k městu Chotěboři, k poddaným svým, s nimi veda soud bez conformati s pravdou, o možnostech bohatství, o velkých handlech, živnostech J. M. vzácným pánům komissařům zprávu učinil, lidé pak poddaní přiznávajíce pravdu o chudobě své J. M. pánům komissařům, však on před J. M. tomu místa dáti nechtěl, nýbrž hněvivě mluvě, že popírají a se spravedlivě nepřiznávají, aby jemu té potupy a hanby nedělali, ostře domlouval, J. M. páni komissaři mnohemž všeho toho tak snadně seznati, na tom důvěřujíce se správě jeho uvyknouti a milostivě přestati ráčili, což by posavad Jich M. vysoce dotčeným pánům komissařům tehdejším v milostivé paměti snešeno býti mělo.

R. pak 1655 majíce listy přiznávací, které se touž tehdejší slavnou komissí srovnávaly, od sebe skládati, teprv sobě, že ten ubohý statek zavedl, srozuměl a takové přiznání téhož léta pod datum 13 Juni na $74^1/_4$ osvědčeného složil.

Z toho se samého nejmilostivěji souditi může, zdali tomu statku křivdy a ublížení se neučinilo a že kterak ještě tak dlouho trvající časy obstáti může. I nemohouce již déle takových daní vystáti, a na jakém způsobu tato těžká léta týž statek Chotěboř postaven jest, cele tuto po-

psaný s pilností a v pravdě učiníc, všecka ta qualitas v krátkosti se poddaně přednáší:

Město Chotěboř a vesnice leží velice v místě nepřístupném, v zemi neúrodné, řídké, kamenité, skalnaté, díl v marastech, v bažinách, hornatých lesích a v dolinách, druhý díl ještě v horších místech mezi Lipnicí, Želivem a Ledčí, na kterémžto celém statku mimo žito a oves jiného obilí, pšenic, ječmenův, pros, hrachu, pohanky, konopí, jiného rozličného vaření se neseje, jest ten statek vzdálen od slavného města Prahy 14 mil, od Vídně 24 mile, od Brna 12 mil, od Kutné Hory 6 mil, od Čáslavi 4 míle, od Brodu Něm. 2 míle, od Polné 3 míle, od městeček Přibyslavi 2 míle, Krucemburku míli, Hlinska 2 míle, Seče 2 míle, Ronova 3 míle, Vilímova 2 míle, Jeníkova 2 míle, Habrů $^1/_2$2 míle, Humpolce 3 míle, Světlé 2 míle, Luže 3 míle, Bělé 1 míli, Bojanova 2 míle, jinších více vůkol a vůkol ležících jako tehdy obchody, handle, živnosti a shod v Chotěboři býti má.

Z toho se poznává, že jedna každá vrchnost majíc městečka svá zvelebovati usiluje; v Chotěboři sice jenom tři jarmarky v roce a tři trhy před slavnostmi Božích hodův jsou, že mnohý kramář, švec, soukenník neb jiný krejcaru neutrží a když se při takovém jarmace 3 sudy piva vyšenkují, již musí hlučný býti, vína do konce žádného, sousedé sice pálené mají, ale však také do konce jinam se z města jednoho mázu neprodá, jen kdo ho domácí za krejcar vypije.

Dála se jistě veliká zpráva od tehdejší vrchnosti r. 1654, že tu lidé v bohatství a v takové možnosti jsou, nyní se dobře spatřuje, očitě vidí, že již v Chotěboři jednoho domu dobrého není, jeden na druhý padaje, kusa dobré střechy není, po vesnicích pak podobným způsobem všecko zpustlé, sešlé, jak šindelů, doškův na střeše, při stavení zavření, plotů, vrat dobrého kouska není, tím pak méně možno, vozův, nářadí hospodářského lidé všeho zbaveni jsou a zřídka kde kolo kované po vesnicích se spatřiti může.

Treří-li se jakýkoliv marš skrze kraj, z Moravy do Čech a z Čech do Moravy, Chotěboře a vesnic nikdy nemine, na Chotěboři se zavírá i otvírá a to proto jsouc panství Polenské nepochybně jak od maršův tak kvartyrův osvobozeno, přísně do Chotěboře přijíti musí a na panství tom nejmenšího stavuňku učiniti se nesmí podobným způsobem i v kvartyrování soldatův v jednom i druhém statek Chotěboř nemalé těžkosti pociťuje, jiné sic silnice skrze Chotěboř do konce není.

Stran hospodářství takový způsob jest: Na podzim kdo chce zaseti, ten musí na domácí žeň neb zrno nečekati, buď z kraje sobě koupiti aneb schválně loňského žita v slámě zanechati, přede žněmi vymlátiti a hned do země vhoditi, protože žeň pozdě následuje; když se v kraji obilí poklidí, zde v horách teprv žeň se začíná, do sv. Martina zřídka který rok aby ovsy i sněhem nezapadly, žito na poli pro nečasy v klasech vzroste i na slámě se pokazí, co se jarého žita dotýče, dříve se sv. Filipa a Jakuba nezačíná a až přes sv. Trojici trvá, nebo dříve pro mokra, sněhy, mrazy a deště do země se síti ani nehrubě o roli dělati může: času letního nepočne teplo býti, tu hned hrozné hřímání, přívaly, povětří, krupobití co zvláště nepotluče, na podzim se to pro nečasy skliditi nemůže a k tomu v té malé částičce žita i ovsa dosti nečistoty se nachází, stoklasy, matonohy, luštince, černidla, povázky, koukole a jiných neřístek veliká síla i někdy více nežli čistotného obilí, z čehož i také

obilí nejsouc užitečno, dar Boží k chlebu podobný není, zde sedlák hrsti mouky pšeničné, krupice, hrachu, prosa a jiného vaření neokusí.

Na celém statku žádných štěpnic a zahrad jak jinde není, stojí-li kde jaký strom, nezmrzne-li z jara na květu, tedy na podzim pro mrazy, které hned při sv. Bartoloměji časně přicházejí, nedozrá. A také hned časně o Martině sněhy veliké přicházejí, přes velikou noc ustavičně ležeti zůstávají, mrazy a škodlivé větry trvají, v zimě co sníh nevyleží, z jara mráz ze země vytáhne, to zase škodliví větrové vyvějí, polovice i tři díly v zemi zůstane, od toho času všelijaký dobytek, jak se již o sv. Martině do chléva zavře, dříve sv. Filipa a Jakuba na pastvu se vyhnati nemůže, protože ještě žádné trávy k pastvě není.

Když pak kdo co seje, 4× (i. e. čtyřikrát) orat, 4× vláčet, každoročně hnojit, seje jednou žito, oves podruhé, potom zas kolik let ladem ležet a takovou roli sobě odpočinout nechat musí, neb hnojit čím není, slamou nelze, nebo jí na řezanku dosti není, až se nedostává, k tomu času zimního, z jara, kdo chce sobě té kraviče neb něčeho ušetřiti, musí na velké jedlové dříví pro mejli (jmelí, viscum album), listí a tím stravovati, na stlaní pak v podzim spadnuté listí se stromův sobě sbírati, v zimě zelené smrčí sekati a z jara po zemi mech sbírati a tím stelouce hnůj dělati.

Lesův se všech stran jest dostatek, ale což jest platno, kde a kam není možná za jeden krejcar čeho z něho prodati. R. 1673—6 v horách malá úroda byla, lidé se dosti hladem namřeli, semeno se lidem nevrátilo, ani ovesného chleba míti nemohli, k ničemu žádné naděje míti nechtějí: chce-li kterého vrchnost neb správce za hospodáře dosaditi, musí kolik neděl mocí v železech, aby k tomu přivolil, držeti: jednoho dosadí, dva tři zase sběhnou, jeden do Moravy, druhý do Rakous, třetí do Hradecka, Litoměřicka, Kouřimska, jinde a jinde zase se dostávati nemohou. Jak jen pachole neb děvče 12 neb 13 let dojde, všecko se to do kraje tlačí, otce vlastního ve statku zanechá, pryč sběhne a na dobré bydlo tam se odvolává.

Dále již milostivě se poznati může, co z toho napřed popsaného výsevu na opovězeného přijde v tak neúrodném položení, nač to ubohý sedláček buď k setí, na chléb neb na nějaké do domu potřeby neb kontribuci obrátiti má, řemeslníci ze svého nic nechovají. Krávy omastkem v horách užije, telata za 39 kr., když je za 45 kr. prodá, musí hlavní tele býti; skopce za tolik, prasat, drůbeže v horách toho málo jest, jedno pro tak stále trvající zimu, žádné schopnosti to nemá a nic toho čím šetřit a jísti dáti co není, za druhé pro lítou zvěř obstáti nemůže, klisen a stáda koňského také při horách není, co se pak tuto chovajícího dobytka dotýče, i se také pravdivé poznamenání k tomu přikládá.

Drobné zprávy a posudky.

Poklad ve Vídni. — Při oblehání Vídně od Turků r. 1683 dal velvezír Kara Mustafa bídně a nemilosrdně porubati 12.000 zajatých křesťanův, aby uspořil zásob, jichž mu ubývalo, a vojíny své zbavil péče o střežení jich. Mimo to bylo nehodou obleženým Vídeňanům, že téže doby zemřel udatný a světoznámý Rympler. Tento několik dní před smrtí měl zvláštní štěstí, neboť při podkopech u brány hradu císařského nalezl hluboko v zemi cínovou skříň, kterou z počátku pokládal za rakev, ale otevřev ji, místo kostry spatřil lesk a třpyt zlata, stříbra a drahých kamenů. Tyto drahokameny byly vloženy do zvláštní skřínky cínové, na níž umělé vyryty byly gotickými písmeny tyto verše:

Si inveneris, gaudebis, videbis. tacebis. orabis,
Pugnabis, ædificabis, non hodie, nec cras, sed quia*)

a pak o něco níže stála tato slova:

Inversus equus, turris erecta et armata
diversa et ordinata.**) Z Lothových letopisů *Dr. M. Kovář.*

Starý vojín nechtěl do špitálu. — Vojsko shromážděné v Uhrách k obraně Vídně r. 1683 bylo 6. května u Prešburka přehlíženo od císaře Leopolda. Památno jest, že mezi kyrysníky byl stařec 109letý, jménem Kryštof III, rodilý v Čechách, který již přes 80 let sloužil čtyřem římským císařům a kdysi v bitvě u Lipska (1631) nebezpečně střelen byl do boku, což mu při vsedání na koně činilo obtíže. Avšak když seděl již na koni, svým kyrysem a brněním překonal nejmladší chlapíky. I nabídl mu císař milost, že může ve vídeňském špitále zůstati co bude živ, ale on velkomyslně to zamítl a přál si dále sloužiti za měsíční žold.

Z Lothových letopisů *Dr. M. Kovář.*

Geschichte der Volksschule Böhmens von der ältesten Zeit bis zum Jahre 1870. Skizziert von Wenzel Hammer, emer. Dechant. Warnsdorf 1904. Stran 212. Cena 2 K 50 h. Spis tento je dílem autora poloslepého, v němž podává na základě německy tištěných pramenů zajímavý nástin dějin obecné školy ve vlasti naší od nejstarších dob až do r. 1870. Celý spis rozdělen je na 7 oddílů; v prvém líčí spisovatel školství naše až do r. 1517, v druhém až do r. 1618; v třetím až do r. 1740; čtvrtý oddíl věnován je době císařovny Marie Terezie, pátý sahá až k r. 1805; šestý po r. 1848, sedmý oddíl pojednává o školství našem až do r. 1870. Spis je opatřen dobrým rejstříkem osobním i věcným. *Jos. V. Bouchal.*

Odboj Broumovských. Napsal P. Vavřinec Wintera O. S. B. Vzdělávací knihovny katolické, svazek 32. V Praze 1904. Cyrillomethodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Stran 60. Cena 60 hal. Před několika měsíci podal jsem ve „Vlasti" stručnou zprávu o práci P. Vavřince Wintery „Z války sedmileté", jež vyšla nejdříve v „Časopise katolického duchovenstva" a pak ve zvláštním otisku. Dnes upozorňuji na jinou práci Winterovu. P. Wintera vůbec zasluhuje plného uznání. Práce jeho bývají velmi cenné a pozoruhodné, zakládajíce se na pramenech archivních. Krásl a Ježek v díle „Sv. Vojtěch" na str. 535 a 536 přinesli stručný životopis P. Wintery a vyjmenovali některé jeho spisy a články historické; odkazuji tedy k oné zprávě. O předmětě, jenž je obsahem knihy „Odboj Broumovských", nepojednává P. Wintera poprvé. Učinil tak již před 10 lety v Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen ročn. 31. a 32. obsáhlým pojednáním „Geschichte der protestantischen Bewegung in Braunau", s mnoha listinnými přílohami. Studie tato došla znamenité pochvaly prof. Hubera v Mittheilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung roč. XVI. 1895 str. 151. Podruhé přinesl P. Wintera nové zajímavé zprávy o událostech broumovských v gymnasijním programě broumovském r. 1903 s názvem: „Braunau und der dreissigjährige Krieg". Třetí pojednání o týchž bouřlivých událostech je „Odboj Broumovských". Každá z těchto 3 prací přináší řadu nových podrobností, jsou tedy všecky důležity. Vytknu několika slovy, který jest nejdůležitější výsledek studií Winterových. Při vypravování o 30leté válce říkává se všeobecně, že jednou ze záminek k českému odboji bylo zavření protestantského kostela v Broumově od opata Selendera. Mylnou domněnku o zavření kostela vyslovil Pavel Skála ze Zhoře, a od té doby se vlekla z knihy do knihy až do doby přítomné. Avšak listinné, archivní prameny mluví zcela jinak. Je nade vši pochybnost jisto, že kostel před odbojem českým zavřen nebyl, nýbrž až r. 1622 před vánocemi. P. Wintera již r. 1893 na základě zpráv Gindely-ových v „Geschichte des böhm. Aufstandes" vyjádřil se v MVGDB str. 13. v ten rozum, že „ja die Thatsache der Kirchenschliessung selbst gehört unter die Phantasiegebilde, mag sich dieser Irrthum bislang durch noch so viele Geschichtswerke fortgeschleppt haben, die Schliessung ist zwar vom Kaiser oft genug anbefohlen, aber nie durchgeführt worden."

*) Najdeš-li, budeš se radovati, viděti, mlčeti, prositi, bojovati, budovati. ne dnes ani zítra, nýbrž protože

**) Zvrácený oř, věž vztyčena a obrněna, obrácena a urovnána.

Slova Winterova došla časem potvrzení nově nalezenou listinou, zprávou císařské komisse, jež poslána byla do Broumova zavříti protestantský kostel, což se však nepodařilo pro odpor obyvatelstva protestantského. Zprávu komissařů nalezl a uveřejnil dr. Köpl ve Festschrift des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen 1902. Nejdůležitější věci ze zprávy této uvedl Wintera v knize „Odboj Broumovských". Jiný dosti důležitý výsledek studií Winterových je objasnění sporů broumovských jakožto sporů politických. Pře broumovská byla ovšem pře o kostel, ale příčiny tohoto i jiných broumovských sporů bývaly politické; jinak si vykládali poddaní a jinak vrchnost privilegium Karla IV. z roku 1348, o němž jakož i jiných privilegiích podal Wintera zprávu v Českém časopise historickém 1898 str. 189—193. Nelze říci, že by spor broumovský ze zač. 17. stol, nebyl spor náboženský, čehož Wintera ovšem netvrdí, nesmíme však nedbati důvodů politických, jež spolu spor vyvolaly. — Ještě bych vytkl některá nedopatření. Na str. 6. se praví, že redakce vídeňského odborného časopisu „Institut für österr. Geschichtsforschung" práci Winterovu uveřejněnou v MVGDB zařadila mezi hlavní prameny historie předbělohorské, a v poznámce se praví, že tento pochvalný referát byl v roč. XV. Časopis vídeňský však se jmenuje ne Institut atd., nýbrž Mittheilungen des Instituts für österr. Geschichtsforschung. Dále Huber v MJÖG nenazývá práci Winterovu uveřejněnou v MVGDB pramenem, nýbrž jen vyslovuje plnou chválu; slova pramen lze užíti pouze o archivních přílohách, nikoliv o celé studii; referát Huberův nebyl v roč. XV. MJÖG, nýbrž XVI.; asi chybou tisku udán roč. XV. místo XVI. Na str. 8. je psáno Pánembohem, správně Pánem Bohem; str. 11. mnohdy ani snad vysvěceni; lépe: mnohdy snad ani nevysvěceni; na str. 24. uveden rok 1652 místo 1602 asi chybou tisku, ježto je z předcházejících i následujících řádků zjevno, že se míní r. 1602; str. 31. krise byla pronikavou, správněji pronikava. Tyto výtky však jsou nepatrny; lze celkem říci, že „Odboj Broumovských" je velmi dobrá studie historická. Zakládá se na zprávách z archivu rajhradského, břevnovského a broumovských archivů městského i klášterního. — Doufejme, že pilný P. Wintera nás co nejdříve zase překvapí velmi mile. *Alfons Neubauer.*

Vlastivěda Moravská. Litovelský okres. Napsal P. Viktor Pinkava. V Brně 1903. Cena 6 K. Stran 312. Některé okresy činí skutečně čest znamenité moravské publikaci. „Vlastivěda" vede si celkem zdatně, ač některé její svazky jsou slabší. Okres Litovelský jest ji na okrasu i ke cti. Jest krásně vypraven, s láskou a pílí psán. Proti jiným okresům jeví kniha tato skutečný chvályhodný pokrok. Prameny jsou udány vždy na příslušných místech pod čarou, ač zkratek mohlo býti méně. Nevím, přišel-li k nám zvyk prameny citovati zkratkami z Němec či z Italie, ale měl by se omeziti. Některé chiffry jsou u nás již zdomácnělé (C. D. M. = Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae, Č. M. Č. = Časopis Musea království Českého, Č. M. M. = Časopis Matice Moravské, A. Č. = Archiv Český), ale svévolně by se rozmnožovati neměly, zvláště kde se tím místa neuspoří. Seznamu vyobrazení také nemá ani okres Litovelský, ač by to dílu bylo na prospěch. Rejstříky věcné a jmenné slibuje redakce vydati až na konci díla — budeme tedy na ně asi dvacet let čekati, ač-li se jich dožijeme, a přece by na konci každého svazku byly na místě a přehlednost by se jimi značně usnadnila. Tím tedy bylo setrváno při starém. Ovšem že bylo by na každou knihu potřebí o nějaký arch více a musejní spolek brněnský musí při nepatrné podpoře finanční, s níž se jeho publikace setkává, počítati s každým uspořeným haléřem. Pokrokem však jsou citáty, pod čarou uvedené rodokmeny panských a zemanských rodů, značně krásnější obrázky (ač kalendářním se nelze vyhnouti). Ale tento pokrok jest zásluhou i redakce i spisovatele. Kritikovi je na př. známo, že pan ředitel Slavík, jakožto vrchní redaktor, se dlouho bránil citátům pod čarou. Jest však ještě jiný pokrok. Pro dílo přítomné byly probádány archivy a pilně užito zpráv dosud netištěných. Jest nám známo německé dílo Kusovo: „Geschichte der Stadt Littau" a proto dovedeme oceniti první českou knihu dějepisnou o městě a okrese Litovelském a uznati její vzácné přednosti před knihou německou, které Pinkava také užil, ale jen jako předchůdce. „Vlastivědou" nebude sice nahrazen „Soupis historických a uměleckých památek", jaký pro Čechy vydává akademie česká, ale okresem Litovelským se brněnský musejní spolek k němu velice přiblížil. A zase nezapomínejme, že máme před sebou dílo jednotlivce a nikoli akademie, dílo vzniklé pílí jednotlivcovou bez podpory finanční, jakou udílí akademie česká. Poddanským poměrům je věnován náležitý zřetel. Morava vůbec lépe pochopila význam dějin poddanství, než Čechy, jak nasvědčuje také „Selský archiv" Prasků. Na konec některé opravy. Str. 226 — markrabí Prokop nezemřel r. 1406, nýbrž 1405;

městského archivu olomúckého nebylo užito, ač jsou tam pro okres Litovelský důležité památky a archiv sám je přístupný. Vinou vrchní redakce je málo citováno, odkud co vzato, neboť redakce část citátů škrtla a část přidala ke každému článečku na konec, nikoli k věci samé. Některá místní jména jsou svémocně měněna (Spranky, Chořelice). *Fr. V. Peřinka.*

Starožitnosti země české. *Píše Dr. J. L. Píč. Díl I. Čechy předhistorické.* Svazek první. Úvod. Člověk diluvialný. Pokolení skrčených koster. (V Praze 1899.) „Odkrývám roušku z dob dávno minulých a volám z hrobů pokolení zmizelá, aby svědectví vydala o sobě i o vlasti naší v té šeré minulosti, do které žádný paprsek zpráv dějepisných nezapadá. Neruším svévolně posvátný klid hrobů, neboť s pietou uložil jsem pozůstatky pokolení dávno zemřelých v národním našem pantheonu a chopil se péra, abych napsal jim důstojnou vzpomínku. Podnikl jsem práci nesnadnou, začínaje psáti dějiny dob neznámých. Němé jsou prameny mé a učiniti je mluvícími, je úloha pracná." Tak praví autor v předmluvě k prvému dílu monumentální práce své, v níž uložil výsledky dlouholetých namáhavých svých studií. Na základě nálezů archaeologických zrekonstruovati pradějiny vlasti naší, nebylo zajisté úlohou snadnou. Ale výsledky namáhavé práce Píčovy byly překvapující. Autor shrnuje je v tato slova: „Pevným bodem v starých dějinách země české jsou Bojové: dle svědectví Cæsara, Tacita a Velleja Patercula nemůže býti s historického stanoviska pochybnosti, že Bojové byli v Čechách. Soujmenovci jejich v Italii kolem Bononie vystupují uprostřed starého domácího obyvatelstva kostrovými hroby se železnými zbraněmi a ozdobami, zvanými kulturou gallskou neb latenskou: stejné pohřby spolu se stejnými zbraněmi i ozdobami jsou i v Čechách, a jelikož pro tutéž dobu souhlasí i kostrové hroby za Rýnem u Helvetů, Sekvanů a Aeduů v Gallii, můžeme podle všech pravidel kritiky říci, že *kostrové hroby s inventářem hrobovým kultury gallské jsou historičtí Bojové.* Při tom archæologická situace objasňuje dále, že tito *Bojové byli usedlí pouze v severních a středních Čechách a nikoliv v celé zemi, dále že přišli někdy kolem r. 400 př. Kr., a že mizejí někdy v době Caesarově.* Archæologická situace svědčí mimo to dále, *že Bojové nebyli prvým národem v Čechách osedlým,* nýbrž *že před nimi* již (nepočítaje člověka diluvialného) v Čechách sídlili *národové dva: v severních Čechách* pokolení *skrčených koster, v jihozápadních Čechách* pokolení *kamenných mohyl.* Pokolení mohylové dočkalo se invase Bojů, žilo s nimi delší dobu současně, ale neproniká se s nimi, čili zůstává od nich nezávislé. Pokolení skrčených koster zůstalo rovněž, je proniknuto novou invasí, a jelikož Bojové podle svědectví zbraní svých mají ráz vojenský, můžeme předpokládati, že Bojové panovali nad starousedlým pokolením skrčených koster. Současně vniká do Čech ze severu *pokolení žárových pohřbů lužicko-slezského typu,* přijde i nová moda do země, která zasáhne současně mohylové hroby, skrčené kostry i žárové hroby — čímž doložen i rozdíl mezi modou či kulturou a typem čili národem — a někdy, snad na konci této doby, přijímá pokolení skrčených koster ritus spalování a mísí se tudíž s pokolením žárových hrobů. *Markomané* za Marobuda byli v Čechách, to vysvítá zcela jasně z historických zpráv Tacita a Velleja Patercula; *Marobudum* jako město, kde byli řemeslníci a obchodníci ze zemí římských, *dá se lokalisovati jedině ve Stradonicích,* neboť tam vyskytují se nejmladší tvary kultury latenské a první tvary kultury provincialní římské.

Žárové hroby z doby císařství římského na Pichoře a na Třebické u Dobřichova a jiné nejsou markomanské ani svévské, nýbrž *české.* Virchowův *typus hradištný* není původem svým slovanský, naopak je to moda, která vznikla v Raetii a Noriku v době císařství římského, udržela se během stěhování národů polokruhem kolem Čech, až u Slovanů zdomácněla, podle nejnovějších nálezů nedlouho po Třebické u Dobřichova, a potrvala u nás do XII. století čili *charakterisuje* dobu knížecí. Však i kroužky s roztepaným a s-ovitě svinutým jedním koncem vyskytují se též v kultuře merovejské a nejsou patrně vynálezem slovanským. Hroby z té doby jsou z počátku žárové, na mnoze v hlíněných mohylách, potom kostrové. *Na počátku doby hradištné čili knížecí* vyskytá se v Čechách na několika místech *sporadicky pokolení kostrových hrobů s předměty kultury ranní merovejské, odstínu franckého, jež může býti totožné s franckými kupci z doby Samovy a před Samem.*" Tyto resultáty odůvodňuje Píč zevrubně v rozsáhlém svém díle. Jednotlivá období praehistorická předvádí autor nejen slovným výkladem, nýbrž i hojnými a zdařilými obrazy. Střízlivý úsudek páně autorův, jenž nedává se unášeti fantasií pro vědecké bádání tak mnohdy osudnou, jeví se již ve stati nadepsané „Stopy člověka diluviálného v Čechách". K přemnohým nálezům koster lidských ve vrstvách diluviálných

pohlíží Píč právem skepticky. Tak na př. o lebce Mostecké, kterou Quatrefages vřadil do prvého plemene quaternárního, postaviv ji uprostřed mezi lebkou Canstadskou a Neanderthalskou, praví, že vědecké pochybování, které „v poslední době zvrhlo tak mnohou ‚pravdu' vědeckou," silně otřáslo i významem jejím. Rovněž tak skepticky posuzuje nálezy lidských kostí nalezených pohromadě s pozůstatky diluviálných zvířat. Za nepochybný uznává nález u Lubné poblíž Rakovníka r. 1891 a na Jenerálce v Šárce r. 1895, kde v diluviálné hlíně nalezeny pískovcové kameny opálené, patrně za příčinou ohraničení ohně sem přenesené, pak kosti zvířecí zpravidla rozbité, a to kosti mamuta, nosorožce, soba, koně, tura a j. zvířat, pak množství větších i menších pazourkových předmětů. Z nálezů těch, praví Píč, „je zřejmo, že v době poledové, čili v době, kdy u nás panovalo takové podnebí jako dnes v Laponsku, v severní Sibiři nebo v Labradoru, žil zde první obyvatel této země; odkud první člověk tento přišel, kam zmizel, jakým jazykem mluvil, to pro nás asi na vždy zůstane tajemstvím, ale již factum samo, že v této dávné době ve vlastech našich člověk žil, má zajímavost velikou" (str. 61—62). Z nalezených věcí možno souditi, praví Píč, že „tehdejší člověk byl primitivním lovcem soba, bez potřeb i bez dovednosti a patrně i *bez ritu náboženského*, neboť dosud nenalezen v Čechách žádný pohřeb pověřený z té doby, z něhož bychom souditi mohli na víru v posmrtný život" (str. 63). Mínění, že člověk diluviálný neměl ritu náboženského, zdá se nám, jest při skrovnosti dosavadních nálezů trochu přenáhlené. Dobu, do níž pokolení diluviálné náleží, Píč neoznačuje, praví jen, že „je od pokolení potom v době aluvialné u nás osedlého dělí 1·1—1·5 *m* mocná vrstva diluvialné hlíny naváté, která zřejmě svědčí, že tato obě pokolení u nás v Čechách se nesetkala, že u nás v Čechách minulo mnoho času od té doby, kdy první pokolení odtud odešlo neb zmizelo, až do doby, kdy nové, mnohem vyvinutější pokolení sem přišlo." Za příznivějších klimatických poměrů po době diluviálné objevuje se v severních Čechách pokolení nové, které na rozdíl od pokolení diluvialného staví stálá sídla, živí se vedle lovu chovem dobytka i orbou a upravuje pečlivě hroby pro své zemřelé na důkaz, *že věří v život posmrtný*: podle způsobu pohřbívání v poloze skrčené ať již v sedě nebo v leže, nazýváme je *pokolením skrčených koster*. Pokolení toto libovalo si v tom, vztyčovati ohromné balvany (menhiry) jakožto pomníky, některé z těch balvanů tu a tam i v Čechách se zachovaly. Do Čech přišel tento národ z Durynska asi mezi 1500—1200 př. Kr., vytlačen byv z vlasti své. „Přišel s posledními zbytky znamenité někdy kultury kamenné, přišel i s prvými příznaky doby bronzové. V Čechách vyvíjelo se pokolení skrčených koster jednak pod vlivem kultury italsko-švýcarských zemí, jednak prokázalo značnou kulturní svéráznost. Podlehnuvši potom nájezdu gallských bojovníků, zachovalo pokolení skrčených koster i za jejich panství národní samobytnost, ale původní svéráznost ustoupila úplně novým kulturním proudům, až konečně po odchodu gallských bojovníků, totiž na rozhraní našeho letopočtu, zaplaveno a zároveň rituelně a tudíž i národnostně pohlceno jest od pokolení žárových čili popelnicových hrobů. O národní příslušnosti tohoto pokolení možno s velikou pravděpodobností souditi, že jest ratolest onoho dosti četného národa, který po době ledové v jednotlivých skupinách osídlil obývání schopné krajiny střední a severní Evropy a podlehl později novým přistěhovalcům historicky již známým. (Str. 186—188.) Pokolení *kamenných mohyl* pokládá Píč za příslušníky onoho národa, který od Lužnice až za Loiru seděl a v době Caesarově ještě zaujímal značnou část Gallie, t. j. Keltu. Naproti tomu Niederle pokládá je za Boje. Pokolením kamenných mohyl obírá se Píč obšírně v druhém svazku prvního dílu. Prvá část dílu druhého, nadepsaného „Čechy na úsvitě dějin", pojednává o pokolení kostrových hrobů se železnými zbraněmi, jež Píč ztotožňuje s historickými Boji a dokazuje příslušnost jejich k národopisné skupině Gallů. Více než polovici této části zaujímá kritické probrání otázky Keltské i Gallské, jímž Píč ukazuje oprávněnost svých indentifikací. Druhý svazek druhého dílu zaujímá celé hradiště u Stradonic, jež Píč ztotožňuje s historickým „Marobudum". Slovem i obrazem líčí bohaté nálezy zde učiněné. Dobu velikého osídlení na Hradišti vymezuje Píč tak, že počátek jej klade před r. 5. př. Kr., konec pak před r. 25.—50. po Kr. — Dílo Píčovo jest pro archaeologii naši epochálním: těšíme se na další svazky, jichž obsah naznačen s dostatek jejich tituly. Díl druhý má míti ještě dva svazky, z nichž první pojednávati bude o příchodu Čechův a druhý o kupcích franckých v Čechách. Díl třetí posléze bude líčiti Čechy za doby knížecí (VII.—XI. stol.)

Dr. A. Podlaha.

Tiskem a nákladem družstva Vlast v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář.

Ročník V. 1904. - Číslo 4.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Z farních matrik milešovských ve století 17. a 18.

Podává **Josef V. Bouchal.**

Nynější farnost milešovská přináležela po třicetileté válce k rozsáhlé farnosti třebenické; křestní matriky třebenické z r. 1670 až 1680 dosvědčují, že osadníci z obcí Milešova, Medvědič a Kocourova dávali dítky své křtíti v Třebenicích. Jelikož v Medvědičích nalézal se starožitný chrám a hřbitov, vypomáhali zde po přání pánů Kaplířů ze Sulevic, jimž patřilo panství milešovské a medvědičské, kněží dominikánští z konventu litoměřického; byl totiž dle svědectví pamětní knihy milešovské poslední z rodu Kaplířů pan Kašpar Zdeněk Kaplíř ze Sulevic, proslavený obrance Vídně, zavázán zvláštním dikem dominikánům litoměřickým, že mu kdysi po souboji v Drážďanech, v němž svého šlechtického protivníka usmrtil, po tři čtvrti roku v klášteře svém poskytovali útočiště, až záležitost tato u vídeňského dvora příznivě pro něj byla vyřízena. Dominikáni vedli pro Medvědiče již od r. 1669 zvláštní matriky (částečně zachované), do nichž třebenický farář Popelka r. 1670 první úkon křestní zapsal česky, kdežto dominikáni vše psali německy.

První z těchto řádových kněží vypomáhal v Medvědičích P. Dominik Jakobi (1669—1675), po něm P. Petr Pfeiler a od podzimka roku 1675 až do r. 1680 P. Leonard Baltasar Guetholt (Quaesolt).

Již v květnu roku 1669 položil hr. Kašpar Zdeněk Kaplíř ze Sulevic se svou manželkou Terezií Apolonií roz. Zuckerovou z Talmfeldu základní kámen k nynějšímu farnímu chrámu sv. Antonína v Milešově, který byl teprv roku 1680 dokončen a 1. září r. 1680 litoměřickým biskupem hrabětem Jaroslavem ze Šternberka slavně posvěcen.

Duchovní správa u nového farního chrámu ponechána opět dominikánům litoměřickým s titulem administratorů, což potrvalo až do r. 1793, kdy tehdejší administrator Koch stal se skutečným farářem; světští faráři ustanovováni jsou v Milešově teprv od r. 1804.

Chrám medvědičský podřízen byl roku 1680 farnímu chrámu milešovskému jako filiální a přesně stanoveno, v jakém pořadí služby Boží se v obou chrámech mají střídati. Hřbitov ponechán pro celou farnost v Medvědičích a teprv r. 1718 zřízen a 9. května t. r. posvěcen nový hřbitov v Milešově.

Na opatření potřeb chrámových daroval hr. Kašpar Zdeněk Kaplíř novému farnímu chrámu tisíc zlatých a na výživu duchovních správců devět tisíc zlatých, uložených na 6%.

Prvním administratorem nového farního chrámu jmenován P. Josef Pfeifer (1680—1696); s ním zde působili P. Baltasar Pissig,

který 19. února 1692 byl v medvědičském kostele pochován a P. Jan Jakub Einweiler. Od března roku 1696 převzal zde duchovní správu P. Dominik Jakobi, týž, jenž už dříve v Medvědičích vypomáhal; společníkem byl mu po nějaký čas P. Albert Aigner. Nástupci Jakobiho byli od května 1704 P. Ambrož Hyacint Reichl a od května 1712 P. Edmund Rollepatz, rodák ze Šumperka na Moravě. Jej vystřídal 1. květnem r. 1753 P. Jeronym Haustetter, který zde po šestileté činnosti dne 18. června 1759 49letý zemřel a převezen byl do Litoměřic k pohřbení. Po jeho smrti administroval v Milešově pouze měsíc a den světský kněz Frant. Fritsch, po němž 19. července 1759 převzal zdejší administraturu P. Antonín Nemanický, rodák chebský; jako zástupce administratorův uvádí se v březnu r. 1760 P. Godfrid Wünsch. Nemanický zemřel 3. dubna 1769 ve věku 47 let a jeho mrtvola převezena též do Litoměřic, aby pochována byla v řádovém klášteře. V červnu 1769 jmenován administratorem P. Vojtěch Koch, maje od r. 1771 za pomocníky P. Theodora Müllera, P. Stanislava Weebra a P. Vincence Cikánka, pak od r 1779 P. Leopolda Kuttnera a v r .1780—81 P. Arsenia Förstra. Jak již poznamenáno, stal se Koch roku 1793 skutečným farářem, zemřel však již po roce (31. ledna 1794). Po krátké administratuře P. Norberta Seckera jmenován druhým farářem milešovským z řádu sv. Dominika P. Theodor Müller (1794—1804), jehož nástupci byli kněží světští.

S okolním světským duchovenstvem žili dominikánští administratoři v nejlepší shodě; soudíme tak z toho, že sousední faráři velice často dleli v Milešově a zaneseni jsou jako kmotři v matrikách; tak lovosický farář a krajský děkan K. Kawika (r. 1690), třebeničtí faráři Zukmantel (1715—19) a Bettmann (1738—59 téměř každý rok), dlažkovický farář Schmied (v letech 1716—26 často) a Jeronym Mittendörfer, čížkovický farář Glock (1725 a 1727). sutomský farář Baltasar Mainksch (1690), Jan Geyer (1721 a 1723), Josef Menzl (1726) a Vojtěch Schwab (1759), bořislavský Pavel Weyggel (1680), hornolitvínovský děkan a vikář Jan Jiří Milde (1734 a 1739), praskovický Karel Müller (1751—53 několikráte) atd. Zvláště pak se tato shoda ukázala při stoleté slavnosti posvěcení chrámu o první neděli v září roku 1780, kdy tu s četnými okolními i vzdálenými kněžími dlel litoměřický biskup Waldstein, při čemž vyzpovídáno 3256 osob a biskup ve 3 dnech udělil 2994 osobám svátost svatého biřmování.

Matriky nepsali v 17. a 18. století zdejší administratoři sami, nýbrž psávali je učitelové; jen zřídka zapsal některý administrator úkon sám, což z pravidla také výslovně poznamenal; administratoři připisovali obyčejně jen své jméno anebo přičiňovali poznámky v matrikách křestních a oddávacích dosti často se vyskytující, jako na př. „parentes peccaverunt contra 6. decalogi praeceptum"; nebo o snoubencích „notati sunt in libro nigro" atd.

Jako učitelé působili zde Jan Supfler, který 4. března 1658 pochován byl v Medvědičích; po něm Jan J. Schnabel (r. 1685), Jan Jakub Antonín Voigt (1687), Jan Karel Brauner (1688—91) a Jindřich Palka (1691—1737), který byl místním rodákem, kdežto manželka jeho Anna Marie Liefertová, s níž zde byl 6. října 1693

oddán, pocházela z Ústí nad Labem; Palka zemřel 8. června 1737 po 45leté činnosti ve věku 70 let. Po něm se připomínají Jan Matěj František Palka (r. 1737—67), patrně syn předešlého, pak Ondřej Nitschl (1767—84), poddaný panství duchcovského, který 1. dubna 1784 umřel ve věku 55 let. Nitschl i jeho nástupce jmenují se v matrikách též „kantoři mlýnečtí", jelikož místní obec Mlýnce (Leinitz) je součástkou politické obce Milešova a v Mlýncích stávala a stojí i nyní nejen škola milešovská, ale i fara a kostel. Po smrti Nitschlově obdržel milešovskou školu Antonín Karpe (1784 až 1792), který kdysi býval panským lokajem a trubačem na lesní roh; zemřel ve věku 47 let 25. srpna 1792. S jeho dcerou dostal školu milešovskou Antonín Dittrich, rodák měrunický.

V úřadě učitelském byli zde spolupracovníky tehdejších „kantorů" zámečtí vychovatelé a hofmistři (praeceptoři), z nichž se někteří připomínají v matrikách; tak r. 1679 František Halka; roku 1702 Arnošt Bedřich Bayer z Bayersberku; r. 1707 Jan Jiří Zeckel (Zöckel), instruktor hrabat Ferdinanda a Gustava Hržanů; r. 1730 Theodor d'Arlon, vychovatel hr. Františka Hržana; r. 1770 Karel Voigtländer, roku 1776 Adeodat Sourinie de Flixcour, z Portugal přišlý. Také dominikáni Theodor Müller, Vincenc Cikánek a Leopold Kuttner uvádějí se jako vychovatelé mladých hrabat, nebo jako zámečtí kaplani (capellani aulici).

Jak již poznamenáno, psány matriky medvědičské a od roku 1680 i milešovské vždy německy, což však není důkazem, že osady ty byly tehda již úplně německé, ač převaha živlu německého je nepopiratelna. V třebenických křestních matrikách z let 1670—80 zapsány křestní úkony z Milešova, Kocourova a Medvědič česky, vyskytují se tu však zvláště v Milešově živly německé; jako důkaz uvádíme *doslovně* (nynějším pravopisem) zápis z r. 1673: „16. maji pokřtěna dcerka ze vsi Milešova jménem Anna Elisabet z otce: Jakuba Veseley, mlynáře, matky Christiny. Levans fuit Anna Maria Schlechtin von Mileschau, Abraham Kitzinger, Lide Kühnlin von Mileschau, Catharina Schindlerin von Mileschau"; tito kmotři a svědci byli patrně Němci; takovéto zápisy s trojjazyčným textem se v třebenických matrikách oné doby nejednou vyskytují. Totéž potvrzuje A. Sedláček v „Dějích Třebenic" str. 50., kde uvádí, že třebeničtí radniční páni s milešovským hodinářem Jiřím Kornelem jednali německy.

Naopak v milešovských německých matrikách z téže i následující doby, nehledě k českým jménům rodinným jako Těšínský, Liška, Soukup atd., svědčí i jiné známky o trvání českého živlu; tak na př. roku 1675 jmenuje se jedna kmotra (v německém textě) „Liduška"; a v listopadu téhož roku jeden otec „Voyta" Langer a 22. srpna 1677 rychtář medvědičský „Mikuláš" Degkel; v červnu 1678 jedna matka z Kocourova „Verunka", čímž známky českého živlu v milešovské farnosti nevyčerpány; teprve postupem germanisace český hlahol zde umlkl.

Jelikož milešovský zámek byl sídlem hr. Kaplířů a jejich dědiců hr. Hržanů z Harasova a Kaplířů, stávalo se častěji, že zde zapisovány rodinné události do matrik, nebo že jednotlivé šlechtické osoby zaznamenány byly jako kmotři a svědci. Uvádíme jména

jejich zde již také proto, že z toho seznáme rodinné svazky a styky nejedné šlechtické rodiny oné doby. Z křestních matrik jeví se toho tyto případy:

Dne 18. prosince 1673, dne 3. září 1676 a 16. října 1675 byl zde kmotrem Jan Václav Zucker z Talmfeldu, pán na Razicích v posledním případě zároveň s její exellencí paní Kaplířovou roz. Zuckerovou z Talmfeldu; tato také sama 11. srpna 1675.

Dne 3. září 1680 (třetí den po vysvěcení milešovského farního chrámu) pokřtěn František Josef Václav Zucker z Talmfeldu, syn rytíře Jana Františka Zuckera z Talmfeldu; kmotry byli Václav Ignác rytíř Zucker z Talmfeldu, Sigmund Arnošt Kaplíř baron ze Sulevic, Anna Terezie hr. Kaplířová roz. Zuckerová, paní na Újezdě sv. Kříže (Heiligenkreuz), Bělé (Weissensulz), Milešově a Medvědičích a slečna Kateřina Alžběta z Bachonhey (?) na Křemýži a Hetové.

Dne 16. září 1691 byla zde pokřtěna Marie Anna Žofie, dcera Jana Leopolda Hržana hr. z Harasova a z Kaplířů a Anny Kunhuty (Sigundy) hr. Kolonové z Felsu. Kmotry byly Marie Isabella Hržanová roz. hr. z Lamberku, Anna Veronika Hržanová roz. hr. Černínová a Max Sigmund Hržan z Harasova.

Dne 5. září 1696 se narodil a po 6 dnech byl litoměřickým biskupem hr. Šternberkem pokřtěn Ferdinand Maxmilian Jan František Adam Hržan, syn s hora uvedených manželů; jako kmotři jsou zapsáni: Ferdinand hr. Hržan pán na Červeném Hrádku; Arnošt hr. Hržan pán na Údlicích; Leopold hr. Kolona a Marie Isabella Hržanová roz. hr. z Lamberku.

Dne 5. července 1699 narodil se Maxmilian Antonín Jan Hržan, syn týchž manželů, jako obě předešlé dítky. Kmotry byli tři žebráci: Kristof Wolf z Borče, Jiří Jöner z Božné a Markéta Göppertová z Velemína, která 17. ledna 1703 na útraty panské v Medvědičích byla pochována.

Dne 6. února 1702 byla kmotrou dcery učitele Palky slečna Maxmiliana Amadea Hedvika Kolonová z Felsu s hrabětem Ferdinandem Maxem Janem Hržanem, synem Jana Leopolda Hržana.

Dne 26. dubna 1702 a 7. února 1706 byla kmotrou Maria Anna Josefa Hržanová, dcera Jana Leopolda Hržana; v prvém případě zároveň se Sigmundem Gustavem Hržanem a jeho hofmistrem Arnoštem Bedřichem Bayerem z Bayersberku.

Dne 31. března 1706 byly kmotrami slečny Marie Anna Josefa Hržanová s Maxmilianou Amadeou Hedvikou Kolonovou a mladý hr. Ferdinand Max Jan František Adam Hržan; táž Kolonová byla 5. dubna 1707 kmotrou s Maxmilianem Antonínem Janem Hržanem, 31. března 1708 se slečnou Annou Kateřinou z Kozlovských a Gustavem Sigmundem Hržanem a 28. ledna 1709 zase s Maxmilianem Antonínem Janem Hržanem a svob. pánem Janem Bedřichem Glöserem.

Dne 22. března 1709 byli kmotry dítka učitele Palky Sigmund Valentin hr. z Harasova, královský místopředseda české komory, baron Glöser a slečna Josefa Hržanová. Když pak se 21. července 1709 dal v Milešově pokřtíti 20letý žid Mojžíš Löbel ze Vchynic, posloužili mu kmotrovstvím Václav svob. pán Klebersberg na Tři-

blicích, mladý hr. Maxmilian Hržan a slečna Marie Anna Josefa Hržanová.

V křestní matrice milešovské zapsány jsou též tři dítky manželů Sigmunda Gustava Hržana a Marie Anny roz. Harrachové, které se narodily v Praze a tamtéž byly i pokřtěny; byl 4. dubna 1724 pokřtěn v Praze u sv. Václava na Malé Straně František Antonín Alois Sigmund, jehož kmotrem byl arcibiskup Künburg; 12. prosince 1729 tamtéž pokřtěna Anna Arnoštka Klaudia Josefa, jejíž kmotrou byly vdovy Anna Sigmunda hr. Frankenberková roz. Kolonová a Marie Klaudia hr. Hržanová rod. Susová a 7. ledna 1731 pokřtěn u sv. Jindřicha syn týchž manželů Jan Křt. Josef Max Filip, jehož kmotry byli polní maršálek Josef Harrach a pasovský kanovník Maxmilian Hržan z Harasova.

Dne 24. srpna 1740 byl u dítka sklepmistra Fischera kmotrem litoměřický biskup Mořic vévoda saský (osobně) a hr. Marie Anna Hržanová roz. Harrachová; týž biskup byl zde ještě kmotrem s hr. Filipínou Thunovou roz. Harrachovou 3. března 1741 a 14. března 1748.

Dne 28. října 1745 byla kmotrou vdova Marie Anna Amadea (Gottlieb) Hržanová roz. Kolonová z Felsu s hrab. Maxmilianem Hržanem; touž funkci zastávali zde 14. února 1747 Jan Václav baron Rajský, pán na Borči, s Terezií Rajskou roz. Millesimovou a 25. července 1749 hrabě Jan Bohumír de Schmidte (sic).

Dne 14. února 1765 byla v Milešově pokřtěna Josefa Justina Karolina, dcera Jana Josefa hr. Hržana a Karoliny rod. hr. Bredauové; kmotrami byly hr. Karolina Schönkirchová rod. bar. Ebenová, Konstance ze Streitberku rod. svob. paní z Říčan, Josefa bar. Ebenová rod. hrab. Bredauová zastoupená Josefou ze Streitberku a hr. František Antonín Desfours.

Týmž manželům pokřtil zde 4. února 1767 litoměřický biskup Waldštein syna Karla Bedřicha Vincence Dominika Ondřeje, jehož kmotry byli hrabě Karel Hržan zastoupený baronem Bedřichem Schönovským, hr. Bedřich Harrach a Johanka hr. Thunová, rodilá Hržanová.

Týž biskup pokřtil těmto manželům dne 17. března 1768 syna Emanuela Arnošta Františka Karla Vincence Dominika; křtící biskup byl též kmotrem, zastoupen jsa baronem Františkem de Finem, zároveň s Konstancí Streitberkovou rod. Říčanovou a Josefou ze Streitberku.

Dne 13. června 1769 byl zde pokřtěn František Ser. Dominik Antonín, syn týchž hraběcích manželů, jehož kmotrem byl hrabě František Hržan z Harasova, děkan u Všech Svatých, v jehož zastoupení dítko na rukou držel Dominik de Hacour (Lacour).

Dne 19. března 1771 narodil se týmž manželům syn Jan Nep. Josef Dominik, jehož kmotrem byl baron Jan Dobelstein zastoupený Dominikem de Lacour.

Dne 18 května 1770 narodil se těmto hraběcím manželům syn František Xav. Jan Nep. Vincenc, kteréhož opět pokřtil litoměřický biskup hr. Waldštein; kmotr František Xav. hr. Hržan byl

zastoupen prefektem mladých hrabat Adeodatem Souriniem de Flixcour. Tento křest je poslední ze šlechtických úkonů, pokud jsme se jich dopídili mohli v křestních matrikách milešovských ze století 18.

V matrikách oddávacích jsou zapsány tyto případy:

Dne 30. srpna 1713 oddán František Václav Novohradský hr. Kolovrat s Josefou Hržanovou, dcerou † Jana Leopolda Hržana a vdovy Anny Sigundy roz. Kolonové; svědky byli Karel Novohradský-Kolovrat, Norbert Libstejnský-Kolovrat; oddavky vykonal litoměřický převor Albert Leopold Panhans.

Dne 6. dubna 1761 oddal litoměřický biskup hr. Emanuel Arnošt Waldštein v milešovské zámecké kapli Jana Josefa hraběte Hržana s hr. Karolinou z Bredau; jako svědci jsou zapsáni: Josefa z Bredau, slečna Anna z Bredau, hr. František Anton Desfours, František Václav baron Rajský, Alžběta bar. Rajská, baron Vincenc Rajský a bar. Marie Anna Rajská.

Z matriky zemřelých uvádíme tyto případy:

Dne 6. října 1686 zemřel ve Vídni zakladatel milešovského farního chrámu a tajný císařský rada hr. Kašpar Zdeněk Kaplíř ze Sulevic, který dne 20. října téhož roku pochován byl v kostele u sv. Antonína v panské kryptě; jeho maršálská hůl chová se ještě v milešovském farním chrámě, jeho polní šerpa pak ve farním úřadě milešovském: dle její velikosti soudíme, že byl Kaplíř postavy malé: vdova jeho provdala se později za hr. Metternicha.

Dne 28. února 1711 zemřel v Praze Jan Leopold hr. Hržan, pán na Milešově, Medvědičích a Skalce; mrtvola jeho 4. března pochována v panské kryptě u sv. Antonína v Milešově.

Dne 27. dubna 1730 byla v panské kryptě u sv. Antonína pochována Anna Arnoštka Klaudia Josefa Hržanová, která čítajíc pouze 4 měsíce věku svého zemřela v Praze; před tím již 31. července 1717 byla tamtéž pochována Josefa Kolovratová, dcera hraběte Václava Kolovrata a Josefy Hržanové, ve věku 32 neděl.

Dne 11. března 1730 zemřela v stáří 66 let a po 4 dnech byla v panské kryptě pochována Anna Sigunda Frankenberková roz. Kolonová, před tím vdova po Janu Leopoldu Hržanovi.

Dne 17. ledna 1736 zemřel v stáří 62 let a po 4 dnech byl v panské kryptě pochován Leopold hr. Kolona z Felsu.

Dne 18. srpna 1737 byl tamtéž pochován třináctiletý František Antonín Hržan, syn Zikmunda Hržana a M. A. Harrachové.

V Drážďanech zemřela 30. května 1740 třináctiměsíční dceruška Maxmiliana Hržana a Amadey roz. Kolonové, jménem Maria Anna, která 3. června t. r. v milešovské panské kryptě byla pochována.

Rakouský nadporučík František z Wesse byl Prušáky těžce zraněn a zemřel v Milešově 25. července 1757.

Dne 10. září 1758 zemřela v Milešově Marie Anna Hržanová rod. Harrachová v stáří 60 let.

Dne 24. září 1760 zemřel v Praze ve věku 62 let hr. Zikmund Gustav Hržan a byl pochován v Milešově vratislavským kanovníkem hr. Františkem Hržanem; exekvie měl litoměřický biskup Waldštein.

Dne 5. srpna 1760 zemřel v Praze hr. Maxmilian Hržan a byl v Milešově pochován.

Jako poslední z doby námi projednávané uvádíme Karolinu Hržanovou, dceru hr. Karla Hržana a jeho manželky Marie Anny hr. Čejkové, která zde 2. srpna 1802 ve svém 6. roce zemřela a pochována byla na hřbitově medvědičském.*)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal **Václav Oliva.**

(Pokračování.)

XI.

Popis Chlumku.

Chrám Rodičky Boží Pomocné na Chlumku je z předních ozdob širého kraje Chrudimského. Daleko široko vévodí jeho krásné věže a kynou mile jak blízkým horám kol Skutče a Rychmburka, tak kopcům novohradským a rovinaté planině labské kol Chrudimi, Pardubic, Chrasti, Heřmanova Městce. Na několik mil cesty možno znamenati tratící se v oblacích kříže věží jeho.

Chlumek, jenž vypíná se na pahorku nad městem Luží,[283]) je dle zevnějšku stavbou renaissanční[284]) či stavbou slohu jesuitského. Je zbudován z kvádrů kamenných, omítnutých a obílených. V předu krášlí jej dvě dosti štíhlé, k nebi se zvedající věže, mezi nimiž jest štít s trojitým křížem a znakem, drženým dvěma anděly I H S; třetí vížka, »sanktusová«, zdobí stranu k bývalé residenci jesuitské se vinoucí. Báně věží bývaly pozlacené. Pod věžemi se strany města jest do kostela hlavní vchod, skládající se z každé strany ze dvou sloupů, nad jehož vrchní veřejí umístěna nejprve koruna, velice podobná koruně svatováclavské, znak mariánský a znak rodu hrabat ze Žďáru (orlice[285]). Po stranách vchodu ve výklencích ve zdi jsou sochy, na levo sv. Josefa a na pravo sv. Joachima;[286]) nad samým vchodem spočívají dva andělé s letopočtem 1700.

Ve věžích byly až do r. 1878 tyto zvony: Velký zvon s nápisem: »Munificentia Illustrissimae D. D. Comi issae Hisrlianae natae Comitissae de Saar. S. Maria Auxiliatrix in colle Chlumek ora pro nobis A. M. D.

*) Jméno rodiny hr. Hržanů jest v matrikách rozličně psáno; tak Hrsan, Hržan a Hržan; tohoto posledního jsme se přidrželi.

[283]) Již příchod do chrámu od města Luže budí v nitru zvláštní mohutný pocit. Než vejdeme do brány, jíž vchází se na schodiště, utkví zrak náš na pravo, kde zvláštní portál spojuje schodiště chrámové s bývalým jesuitským, nyní soukromým domem. Nad portálem tímto namalován jest obraz Rodičky Boží Chlumecké.

[284]) Zevnější podoba chrámu činí dojem, jako by týž skládal se z jednoho a půl poschodí. Dvakráte nad sebou jsou na každé straně tři poloobloukovitá okna, dále dvě nad sebou čtverhranná okna ve věžích a pak nad oratoří a sakristií po dvou oknech čtverhranných nad sebou a nad nimi po jednom okně polokruhovém. Přístavba nahoře má na každé straně po třech kruhovitých oknech.

[285]) Kolem orlice vine se nápis: „Ilma Dna Dna Maria Max: Hisserliana, nata Comitissa de Sora Dna in Košumberg, Fundatrix."

[286]) Sv. Josef drží v pravé ruce lilii a pod nohama jeho je nápis: „S. JOSEPHVS", sv. Joachim má položenou levou ruku na knize a pod nohama má nápis: „S. JOACHIM." Obě sochy jsou veliké a umělé.

C. C. X.« Prostředník s týmže nápisem jako zvon velký. Druhý prostředník s nápisem: »O. A. M. D. G. Sancte Ignati et Xaveri ora pro nobis. Anno M. D. C. C. X. Sumptibus fundationis.« Malý zvon s nápisem jako právě uvedený. Ve věži sanktusové byly dva zvony: větší (Sanktus) s nápisem: »O. A. M. D. G. Sancte Ignati et Xaveri ora pro nobis. M. D. C. C. X. Sumptibus fundationis« a menší (skřivánek).

Po vyhoření roku 1878 pořízeny zvony nové. »Vypsal se konkurs, v němž patronátní úřad vyzval jednotlivé zvonaře v Čechách, aby se na základě položených výminek hlásili o práci. Nejlaciněji uvolili se zvony zříditi Juránek & Perner v Plzni a to za cenu okrouhlým číslem 1900 zl. i s pověšením na věže. Váha litiny bez hlav na jednotlivých zvonech jest následující: Maria váží 712·50 kilogramů, Vojtěch 349·30, Helena 210·30, Ignác (Sanctus) 57·80 a Xaver (skřivánek) 26·30. Zvonař dostal a měl upotřebiti vší litiny ze starých zvonů. Staré zvony vydávaly pěkný, čistý akord c-dur, a to: e, g, c', g', e'. Tento akord hudební zavázal se zvonař také u nových zachovati, ale nepovedlo se mu to. Zvuk zvonů nových, měřen zvukem varhan na Chlumku, zní f, a, h, h'. — Nápisy na zvonech jsou: 1. »S. Maria Auxiliatrix in Colle Chlumek ora pro nobis! Munificentia Illustr. D. Com. Hiserle natae Com. de Saar (Žďár = Sora) MDCCX. A. D. 1878 igne dissoluta 1880 Cels. Principe Maximiliano de Thurn et Taxis patrono refusa.« 2. »Sancte Adalberte ora pro nobis! A. D. 1878 igne dissoluta 1880 Cel. Principe Maxmil. de Thurn et Taxis patrono refusa«; 3. »Sancta Helena ora pro nobis!« Ostatní jako ad 2.; 4. »A. M. D. G. S. Ignaci ora pro nobis 1880.«; 5. »A. M. D. G. S. Xaveri ora pro nobis 1880.« Důvod pojmenování: 1. Maria — ke cti Matky Boží, jíž celý chrám zasvěcen. 2. Vojtěch. Jednomu zvonu chtěli jsme dáti jméno ze zemských patronů českých. Dali jsme Vojtěch na památku, že letošního roku při bourání jedné kaple při chrámě sv. Víta v Praze nalezeny byly ostatky sv. Vojtěcha, o nichž se myslilo, že se ztratily v bouřlivých dobách, pak na dobrou paměť pana Vojtěcha Müllera, patronátního komisaře, rodáka bavorského, kterýž vlivem svým způsobil, že se nesáhlo na kmenové jmění kostela. 3. Helena. Na dobrou paměť jasné kněžny Heleny z Thurn-Taxisů, kteráž jménem nezletilého syna svého Maxmiliána vede správu statků. 3. 4. Ignác a Xaver svatí ze řádu jesuitského. Na dobrou paměť tomuto řádu, že kostel vystavěl a dlouhý čas při něm vedl duchovní správu.

Dne 19. září r. 1880 bylo svěcení zvonů. Přijel pan biskup Josef Jan Hais z Chrasti se svým ceremonářem. Tentokrát jej přivítalo celé městečko. V ulici do náměstí vedoucí postavena slavnostní brána, u níž oslovil jej p. farář, měšťanosta pan Krupka a pak družička Anna Hrnčálova, dcera řídícího učitele. Na to začala hráti hudba pochod a zástupové ubírali se na Chlumek. Domy městské ozdobeny prapory a věnci. Schody na Chlumek celé ověšeny věnci, kteréž pletly panny lužské. Zvony visely na podstavci schválně k tomu zřízeném. Pan biskup posvětiv zvony řádem církevním, měl k lidu řeč, po níž sloužil pontifikální mši svatou. Po mši svaté doprovodili cechové a hasiči p. biskupa do fary. Potěšen ubíral se k večeru p. biskup odtud, navštíviv dříve Nejsvětější v kostele sv. Bartoloměje.« (III. 435—449.)

Kolem kostela již od prvopočátku vinou se *ambity*, jež velikou důležitost mají jak pro poutníky, tak pro kněze a chrám neobyčejně krášlí. Za starších dob se v nich zpovídávalo a podávalo i Tělo Páně. Koná se

tu vzkříšení a v neděli po Božím Těle procesí. V ambitech rovněž od prvopočátku jest osm kaplí*) (čtyři větší a čtyři menší) s krásnými uvnitř obrazy ze života Rodičky Boží a významným sloupovím**) v předu.[287])

Pod kostelem jsou dvě *krypty*: jedna poblíže hlavního oltáře a druhá u hlavního vchodu. První přikryta jest kamennou deskou z červeného českého mramoru, pořízenou r. 1701, na níž je kovový znak hrabat žďárských (mosazná orlice) a na okraji nápis: »ILLMA D: D: MARIA MAX. EVA. T. HISSERLIANA NATA COM. DE SORA D: IN KOSSVMBERG & TEMPLI HVIVS ET RESID. FVNDATRIX. OBIIT A. 1690 DIE 17. OCTOBR.«[288]) Uvnitř jest krypta vybílena a vede do ní 9 schodů. Několik kroků od těchto schodů dále pod hlavním oltářem na zvláštním odděleném místě jest mrtvola zesnulé zakladatelky chrámu, slavné paměti hraběnky Marie Maxmiliány Hieserlové. Ignác Zelínka, který mrtvolu její dvakráte viděl a to ještě celou, jak sám svědčí (II. 113), dodává: »Spočívá v jednoduché rakvi ze silných dubových fošen v rouše černém, s pokrývkou na hlavě a drží v rukou dřevěný křížek. Kosti mrtvoly jsou sice pohromadě, ale tak zpuchřelé, že při nejmenším nárazu vše by se proměnilo v prach . . . Ohlédneme-li se v kryptě důkladně kolem, nalezneme po levé straně, na straně evangelní, několik kroků od rakve zemřelé hraběnky mrtvoly jesuitův v plném ornátě. Na pravo, na straně epištolní, mají zcela pro sebe odpočívati ostatky bývalé hraběnky a majitelky panství roubovického. Vzduch v kryptě není nikterak nepříjemný.«

»Druhá krypta,[289]) asi 4 kroky od hlavního vchodu, je uvnitř vybílena a skládá se ze dvou oddílů, v nichž pochovány jsou mrtvoly jesuitův, kteří zemřeli v residenci košumberské.« (II. 113 a—b.]

Ke kostelu od severu a jihu stoupá se po 63 schodech v 6 delších přestávkách. Poutníci modlí se dle nich růženec: každý schod znamená »Zdravas« a delší přestávka »Otčenáš«. Ke schodům severním stoupá se již od silnice vysoko-mýtské z Luže, tak zvanou »kamennou cestou«, kde rovněž z kamenů černých a bílých naznačen svatý růžeoec. Celkem, než kněz z farního domu přijde na Chlumek, přejde 83 schodů. Schody jsou

*) Jsou to: (větší) Obětování P. Ježíše, Setkání Rodičky Boží s Alžbětou, Korunovace P. Marie a Sedm bolestí Matky Páně, (menší) Představení Rodičky Boží v kostele, Neposkvrněné početí, Andělské pozdravení a „obřízka". Obrazy ty v roce 1897 maloval Jarolím Štantejský z Litomyšle.

**) Na př. na první kapli jsou všickni předkové Krista Pána, jak je vypočítává na počátku evangelia sv. Matouš, na poslední samé trny a p. Práce ta jest v pravdě umělecká.

[287]) Nápisy jsou: na větší kapli v levo od hlavního vchodu: „TVNC DIXI, ECCE VENIO", na další menší: „MACULA NON EST IN TE", na druhé menší: „PLACVI ALTISSIMO", na druhé větší: „PROPERA AMICA MEA", na třetí větší: „VENI CORONABERIS", na třetí menší: „AVE GRATIA PLENA", na čtvrté menší: „AVRORA CONSVRGENS" a na čtvrté větší: „SI EST DOLOR SIMILIS". Nápisy, jak patrno, vybrány jsou z Písma sv. Proto je naivní poznámka dr. Adámka (59), že někteří na první kapli menší místo: „macula non est in Te" čtou: „macula non est inter". Kdo čte Písmo a zná jeho text (a přece „český bratr" každý má znáti Písmo!), ten ví, že možno tu čísti jedině: „Macula non est in Te" t. j. poskvrny není na Tobě."

[288]) Písmena na hrobce byla kovová; některá již jsou velice otřelá, jiná vypadla. Za nedlouho snad nápis zmizí zcela.

[289]) Krypta „jesuitská" byla zřízena zároveň s kostelem a upravena, t. j. novým kamenem opatřena r. 1701. Mimo jesuity jsou tu pohřbeni někteří dobrodinci kostela. Je prý v ní 18 rakví. Více o ní ve článku „Trs pomněnek . . ."

kamenné, opatřené kamenným zábradlím a kamennými, dosti velikými kulemi na zábradlí.

Na pravé straně severních schodů, stoupáme-li nahoru, jest obydlí chlumeckého ponocného a obydlí kostelníkovo. Ze síně tohoto vedly schody přímo do jedné kaple na ambitech, kudy bylo možno v době nepohody vystoupiti na Chlumek. Podobné schody vedly z jedné ambitové kaple do residence a to z té, jež je na levo, vstoupáme-li po schodech hlavních kamenných od residence. Takto jesuité měli chrám přímo spojen chodbou a schody se svou residencí.

Pod Chlumkem vedle kamenné cesty na východ prostírá se hřbitov, vystavěný v roce 1832. Dříve prostíralo se tu farské pole. Když zřízen hřbitov, obdržel farář náhradou za postoupené pole od patrona míru jiného pole u kaple sv. Jana Nep. pod Košumberkem. Na hřbitov vedou brány od východu a západu; uprostřed je vysoký starý kříž.

Vnitřek chrámu Páně, jenž na příchozího činí mohutný dojem, jest překrásný a velebný a býval za jesuitův zajisté ještě velebnější. Mimo hlavní oltář je ještě 6 postranných oltářů ve výklencích či kaplích. Chrám má totiž tři lodě: loď hlavní a dvě vedlejší, jež jsou vlastně kaple s oltáři na jedné a zpovědnicemi[290]) na druhé straně; nad nimi nahoře jsou oratoře, nad hlavním vchodem pak chor. Vedlejší vchody jsou dva u kazatelny s nápisem AAA (Anna), jež je na straně evangelní a druhý právě naproti u oltáře sv. Jana Nep. na straně opačné s nápisem „IHS“.[291]) Křížová cesta, začínající nad sakristií, překrásné dubové lavice vyřezávané (růže a květy) a význačné obrazy po stěnách doplňují ladně tuto překrásnou svatyni marianskou. Vedle presbytáře na jedné straně je *oratoř* se zvláštním vchodem od residence a na druhé straně sakristie. Hlavní oltář v presbytáři činí dojem samostatné kaple. Chtěli asi jesuité uchovati vzpomínku na původní kapli (sacellum).[292]) Mensa oltářní je kamenná, ostatek ovšem dřevěný, silně pozlacený a postříbřený, práce v pravdě umělecká a vzácná. Nad tabernakulem, na němž je znak marianský dříve pravými, nyní imitovanými drahokameny posázený, poněkud vzadu umístěn jest milostný obraz Rodičky Boží pod názvem „Beatæ Mariæ semper Virginis Auxiliatricis“. Po obou stranách obrazu vinou se dva rohy spásy rozměrů velikých, silně pozlacené a obsypané kvítím a růžemi rovněž zlacenými. Dva andělé pozlacení s nebeským výrazem v tvářích drží rukami obraz milostný.[293]) Nad obrazem je znak marianský a nad ním v oblaku nejsvět. Trojice Boží a čtyři andělé. Báň nebeská poseta jest hvězdami krásnými dole jako obrubou ornamenty a anděly. Vše přechází v maličkou vížku s 8 okénky. Svatostánek jest dvojí: jeden pro dobu zimní

---

[290]) Zpovědnic je 6; na každé straně tři a sedmá (pro hluché) v oratoři. Jsou dubové, pohodlné, vyřezávané. Po obou stranách, kde klečí kajícníci, jsou obrazy ukřižovaného a nad zpovědnicemi sochy kajícníků: na straně epištolní, kde zpovídají se muži, sv. David s harfou, sv. Petr s kohoutem a Ježíš s křížem, na straně evangelní, kde zpovídají se ženy, Maří Magdalena, sv. Afra a Rodička Boží.

[291]) Dr. Adámek mylně uvádí (57), že odznaky ty byly nad vchody umístěny. Jsou, díky Bohu, jak každý přesvědčiti se může, tu posud. Dr. Adámek ovšem jich neviděl.

[292]) Dr. Adámek (57) jmenuje kapli nad hlavním oltářem tabernakulum. Takový znatel dějin přece by z liturgiky mohl věděti, co je tabernakulum.

[293]) Obraz sám je zasklen. Ježíšek i Maria mají koruny na hlavách. Je překrásný, v pravdě milostný.

(od Dušiček do Vzkříšení) a druhý letní (pro pouti). I úprava oltáře dle toho se řídí: v létě je bohatě stříbřený štít, v zimě vkusný a jednoduchý oltář. Po stranách tabernakula jsou slohové svícny po každé straně tři, dva větší a třetí výše umístěný menší. Každý svícen rozštěpuje se ve tři paprsky tak, že se může celkem rozžehnouti 18 svíc. Nad tabernakulem je zvláštní upravené místo pro výstav velebné Svátosti. Hoří tu pět lamp. Celek doplňují dva znaky: nad oratoří znak marianský a nad sakristií IPH. Presbytář celý je polychromován. Na oblouku, jenž dělí presbytář od lodi, jest nejprvé znak pánů ze Žerotína (orlice), jejž nesou dva andělé na delších, ze zlatých růží vytvořených stuhách, pak znak Mariánský (velice umělý a krásný) ozářený paprsky, v nichž patero andělů ladně se skrývá. Znak sám drží dva andělé. Poněkud v zadu nad klenbou, jež kryje hlavní oltář, klečí Rodička Boží na klekátku (dole u něho jsou dva andělé) a na druhé straně je archanděl Michael s lilií v pravici; ve výši vznáší se Duch svatý, jehož paprsky zastiňují Pannu přesvatou; pod Duchem svatým na vížce kaple nad hlavním oltářem jsou tři andělé, kteří v rukou drží nápisy: „Ave filia Dei Patris", „Ave Mater Dei Filii" „Ave sponsa Spiritus Sancti." Dva andělé před vížkou a znak IHS za vížkou poněkud vyvýšený doplňují celek.

Na straně evangelní jsou oltáře: u kazatelny sv. Anny. Mensa je kamenná.[294]) Obraz oltářní představuje sv. Annu, Joachima a Rodičku Boží. Ve výši obrazu vznáší se andělé nesoucí nápis: ANNA. Pod oltářním obrazem je menší obraz sv. Aloisia s nápisem: »Sanctus Aloysius Gonzaga S. J. Thaumaturgus" a na hoře zlaté paprsky a sv. Ignác z Loyoly. Obraz pak sám a oltář obklopen jest pozlacenými výzdobami slohu jesuitského a osmi anděly. Obrázek sv. Aloisia je ovinut klasy, vínem a opatřen nápisem: „In vino, oleo et frumento." Druhý oltář představuje sv. Ignáce z Loyoly,[295]) třetí sv. Barboru bez nápisu.[296])

Na straně epištolní jsou oltáře: sv. Jana Nep.[297]) (znak marianský, jejž drží dva andělé a pod ním menší obrázek sv. Stanislava Kostky s nápisem: S. Stanislaus Kostka S. J. Amoris Ectypon, oltář sv. Františka Xav.[298]), pod ním obraz Madonny Dolorosy, a oltář sv. Apolonie[299]) (pod

[294]) Oltář sv. Anny, pokud se týče vnější výzdoby a okras, je stejný jako jeho protějšek oltář sv. Jana Nep.

[295]) Sv. Ignác zobrazen v rouše jesuitském, kterak andělé přináše í mu věnec věčné slávy; na pravé straně dole je vysoká budova (klášter). Pod obrazem sv. Ignáce je obrázek „Ecce Homo!" a nad ním nejsvětější Trojice Boží. Zevnější okrasy a výzdoba jsou stejné jako u oltáře jeho protějšku sv. Františka Xav.

[296]) Pod obrazem sv. Barbory je menší obrázek sv. Ignáce, kterak se klaní nejsvětější Svátosti; pod obrazem je jakás světice, držící v levé ruce lebku. Andělé dva obklopují oltář nahoře a dva větší stojí dole. Jeden z těchto větších andělů vede levicí malé dítko s holí (poutníčka) a pravicí ukazuje na sv. Barboru. Vnější okrasy jsou takové jako u protějšího oltáře sv. Apolonie.

[297]) Sv. Jan Nep. drží Krista a anděl s nebe přilétá a přináší mu korunu věčnou. Na pravé straně v miniatuře zobrazen jest týž světec, kterak zpovídá královnu Žofii, na levé straně, jak byl svržen do Vltavy. Nad obrazem je soška Rodičky Boží s děťátkem a paprsky zlaté. Vedle oltáře je nápis: „Altare privilegiatum".

[298]) Nad hlavou sv. Františka je nápis IHS; dva andělé přinášejí světci palmu vítěznou. Nad obrazem je Ukřižování Páně a 5 andělů seskupených dole u kříže. Kol obrazu jsou zlaté růže a po každé straně anděl. Po stranách nad kanonickými tabulkami jsou obrazy: Srdce P. Ježíše a P. Marie, přidané v době novější, jednoduché a dojem oltáře rušící.

[299]) Apolonie jest zobrazena, kterak jí kleštěmi trhají katané zuby. Nad

ním obrázek představující sv. Jakuba, Jana a Pavla). U oltáře sv. Františka jest veliký kříž a pod ním sochy žen, naznačující „Ukřižování Páně".

Všecky oltáře vedlejší jsou si sice celkem podobny, ale nestejné umělecké ceny; nejcennější jsou sv. Anny a sv. Jana Nep. Některé novější přídavky v kaplích u vedlejších oltářů kostel nekrášlí a dojem stírají; nebylo by na škodu, kdyby se odstranily.[300])

Kazatelna na straně evangelní právě na rozhraní mezi presbytářem a lodí je dílo mistrovské. Jest pracována z tvrdého dřeva, silně ozdobena a okrášlena na dolní straně čtyřmi soškami svatých otců: sv. Augustina, papeže Pavla III., sv. Ambrože, sv. Martina. Klobouk představuje proměnění Krista Pána na hoře Tábor (Ježíš, Mojžíš a Eliáš; andělé obklopují horu. Nad horou v oblacích vznáší se Bůh Otec; pod ním dva andělé drží nápis: „In quo mihi bene complacui, Ipsum audite." Na okraji kazatelny jsou evangelisté (sv. Matouš, Marek, Lukáš, Jan — kniha evangelií a nad ní orel —) a dvě desky s „desaterem".

Chor, který vypíná se ladně, malebně a jaksi vzdušně naproti hlavnímu oltáři nad hlavním vchodem, hostí varhany obsahující manuál, positiv a 17 mutací; manuál má 7, positiv 4 rejstříky. Varhany, jež na hoře nesou znak hrabat Žďárských, se strany vnitřku chrámu vyzdobeny jsou 6 andělíčky a uměleckými figurkami, představujícími dle slov Písma „omne genus musicorum" od sambuky až po housle. Na chor od hlavních dveří[301]) po obou stranách vedly dubové točité schody, opatřené dole uměleckou hlavou. Vedlejší chory nad kaplemi oltářními otvírají se pouze o poutích; chor na straně epištolní shromažďuje literáky, je opatřen křížem, pod nímž stojí Panna Maria, a lavicemi.

Sakristie jest na straně epištolní. Jsou v ní dubové pevné skříně pro kostelní roucha a prádlo a dva stoly pro kněze. Pod podlahou je sacrarium. Hodiny a několik obrazů[302]) dodává souměrnosti celku. Ze sakristie vedou schody na epištolní chor.[303])

Naproti sakristii je oratoř a vedlejší vchod do kostela; nad ním je nápis: IPH. V oratoři je zpovědnice, dubové skříně na mešní roucha a uzavřený vchod na kazatelnu. Jak z oratoře, tak ze sakristie ke hlavnímu oltáři jsou zvláštní okna, by mohl býti pozorován celebrující kněz.

Z důležitějších obrazů po kostele sluší uvésti: Naproti kazatelně je obraz sv. Josefa, který v pravici má lilii a levicí nese Ježíška; pod ním v oblaku Ježíšek a dva andělé, kterak tesají břevna (je viděti kla-

obrazem je P. Maria, obklopená pěti anděly. Dole u obrázků sv. Jakuba, Jana a Pavla, mučedníků japonských, stojí dva větší andělé.

[300]) Je to Jezulátko (ve skříni) u oltáře sv. Apolonie, jakási sv. panna u oltáře sv. Barbory (hyzdila by přibytek i nejchudšího horala!) a socha lurdské P. Marie u oltáře sv. Ignáce. Tato lurdská P. Maria pořízena r. 1901 z odkazu svobodného mládence 26letého Josefa Kudrny z Bělé, zemřelého 1./XII. 1900, a posvěcena o navštívení P. Marie 1901 vikářem Janem Vlachem; je sice pěkná, ale do slohu kostela se nehodí.

[301]) Vchod na chor a na věže je z kostela hned vedle portálu po obou stranách.

[302]) Jsou to obrazy: sv. Jakuba, Jana a Pavla, mučedníků japonských, obraz sv. Ignáce, sv. Jana Křtitele, sv. Františka Borgiáše (dole u nohou jeho je obraz Rodičky Boží) a sv. Aloisia, celkem pět.

[303]) Nad sakristií v menší místnosti jsou staré obrazy: Navštívení P. Marie a narození Rodičky Boží, jež dříve bývaly ve chrámě. Mimo to jsou tu staré oltáře z ochozových kaplí a hromada pracně a dovedně řezaných různých okras obrazových, nyní přelámaných a roztlučených. Je tu též knihovna, již r. 1886 pořídil Štěpán Dvořák, kaplan lužský.

diva, širočinu, dřeva) a nejdoleji obraz Panny Marie bolestné (duši její proniká meč). Pod chory dovnitř kostela jest celkem 6 obrazů; tři na straně evangelní (na př. sv. Ludmila, Prokop) a tři na straně epištolní (jako sv. Václav, Vojtěch); protějšky mají stejně řezané rámy, pod nimiž jsou znaky Žďárských. Trochu doleji jsou čtyři obrazy a to sv. Blažeje s nápisem „kurentským“: „Svatý Blažej, biskup a mučedník, proti zápalu hrdla obzvláštní orodovník. Ctí se 3. února“, sv. Štěpána s nápisem: „Svatý Štěpán, biskup stonajících na podagru a suchý lámání obzvláštní orodovník. Ctí se 6. srpna“, oba na straně epištolní; na straně evangelní obraz sv. Liboria s nápisem: „Svatý Liborius, biskup vyznávač, proti kamenu a píštěli obzvláštní orodovník. Ctí se 23. července“, a sv. Valentina s nápisem: „Svatý Valentin, mučedník, proti padoucí nemoci obzvláštní orodovník. Ctí se 14. února“. V rozích pod chorem jsou obrazy dva a to na straně epištolní sv. Judas Thadeáš s nápisem: „S. Judas Thadeus, 28. Octobris“. Judas Thadeáš drží obličej Kristův a pod ním je nápis: „Regi Abagaro“, na straně pak evangelní je sv. Aja s nápisem: „S. Aya 18. Aprilis“. Konečně nad hlavním vchodem je veliký obraz, v jehož středu je chlumecká Rodička Boží a pod ní zobrazen jest památný průvod s obrazem marianským z residence jesuitské do nově vystavěné svatyně na Chlumku.[304])

Milostný Mariánský obraz na hlavním oltáři zasazen jest do stříbrného massivního rámu, jenž zvenčí je silně a bohatě pozlacen. Cena jeho páčí se nejméně na 1600 zl. Je to nejcennější předmět na Chlumku. Obraz ověšen byl v dřívějších dobách mnohými votivními dary jako: perlami, zlatými řetězy a p. V naší době více toho není.[305]) Zmíněný rám váží dobrých 40 liber stříbra.

Monstrance jsou dvě: jedna jednoduchá z mosazu pro dobu zimní, a lepší se stříbra a pozlacená pro pouti. Váží 4 libry 21 lotů a má cenu nejméně 400 zl. Kalichů bývalo sedm; zůstaly dva. Pět přelito bylo v peníze. Kalichy jsou velké; každý váží 3 libry 10 lotů (s paténami). Kupy jsou stříbrné a silně kdys zlacené; nohy u jednoho plechová a u druhého mosazná. Mají cenu asi 80 zl. Ciboria jsou dvě: hlavní vážící 1 libru 26 lotů, veliké, granáty posázené a figurami 4 evangelistů ozdobené, stříbrné (kupa) a pozlacené; má cenu asi 80 zl.; a druhé výpomocné, hlavně o poutích, mosazné a v kupě pozlacené.

Roucha jsou dosti četná. Některá udržela se ještě z dob jesuitských; v novější době hlavně pražský spolek pro chudé chrámy Páně daroval některá roucha a pak jistá pražská paní, jež nechtěla býti jmenována, věnovala r. 1901 nádhernou drahou kasuli a velum ceny velmi značné.

Skříně, lavice, zpovědnice atd. pracovány jsou z tvrdého dubového dříví v barvě přirozené.

---

[304]) Před požárem r. 1878 byl na chóře vzadu za varhanami obraz představující blaženou smrt zakladatelky Chlumku. Hieserlová ležela na smrtelném loži, jesuita držel hromničku a na druhé straně stál lékař. Obraz tento při požáru r. 1878 shořel. Scena na obraze vylíčená zavdala nepřátelům řádu jesuitského vítanou příležitost k pomluvám. Roztrousili totiž mezi lidem povídačku, že když Hieserlová umírala, tázal se jí muž vedle stojící, hrabě prý Lamberk, komu poroučí statek Košumberk, zda jesuitům? Tu prý vedle se svíčkou stojící jesuita dal již beze smyslů zmírající Hieserlové levici pod hlavu a kývl jí, že jesuitům. Každý, kdo trochu jen zná postup darování Košumberka jesuitům, sezná, jak špinavá je to pomluva zasloužilého tohoto řádu, že netřeba ani nejmenšího úvěstí na její vyvrácení.

Patronem Chlumku byla jeho zakladatelka hraběnka Hiserlová; po její smrti jesuité až do r. 1773, pak náboženský fond, od r. 1807 baron Leopold Laing, který košumberské panství v dražbě koupil za 104.000 zl. v bankovkách a od r. 1826 (13. srpna) knížata Thurn Taxisové, kteří koupili Košumberk za 83.333 zl. (kníže Karel Alexandr).

Jměním kostelním bylo původně celé panství Košumberské; to však konfiskací odpadlo a kostelu zbylo pouze 13.000 zl. vtělených jako fundace na panstv košumberském, z jichž úroků platí se regenschori, hudebníci, služebníci a potřeby kostelní. Kostelu mimo to dostává se poplatků z míst hřbitovních (do 17./7. 1904), od zvonů a p., což ročně obnášívalo kol 30 zl. R. 1858 měl kostel hotových 57·09 zl. a na kapitálech v celku 10.007 zl. 48 kr. Jmění kostelní spravuje patronátní úřad[306]) knížete Thurn Taxise v Rychmburce.

Na konec nemohu se zdržeti, abych nepodal úsudek odborníka o kostele chlumeckém † p. Františka Schmoranze, architekta a c. k. konservatora. Když r. 1888 při opravě Chlumku, jak již podotčeno, rychmburský patronátní úřad s opravami nesouhlasil, povolal farář Jan Vlach p. architekta Schmoranze ze Slatiňan u Chrudimě na rozhodnutí. Pan Schmoranz zaslal 21. dubna 1888 patronátnímu úřadu přípis,[307]) v němž dí: »Provázen veledůstojným panem farářem P. Vlachem vystoupil jsem (18. dubna 1888) po dlouhých letech, ještě dobře se pamatuje na překvapující dojem, jejž obdivuhodný chrám tehby na mne učinil, po kamenité cestě, jež od cesty vedoucí z města na Košumberk k jihu se uchyluje, ke kostelu, ale mnohonásobné brknutí přesvědčilo mne, jak dlažba této cesty jest špatna, na niž od vystavění pomocná ruka na dobro byla zapomněla. Pro poutníky v pravdě cesta tato jest cestou kající.[308]) Posléze všed do brány, jež vede na obrovské schody, stoupám k hlavnímu portálu na plateau kol kostela a vidím, jak v majestátním klidu a důstojnosti vypíná se nádherná stavba se dvěma štíhlými věžema přede mnou, jemuž místa odpočinku skýtala, času i požitku, abych všecky síly ducha sebrati mohl. Když dojdeme až vzhůru, spatřujeme, jak geniálně stavitelé místnosti vyvýšené použili, když svatyni založili na základech tak mocných, jejíž objem je 12 stop široký a v rozích 4 většími a po stranách čtyřmi menšími kaplemi ozdoben; k východu vedou podobné schody jako z města při menší ovšem příkrosti proti bývalému hradu Košumberku. Schody, zábradlí, jakož i dlažba jsou vesměs zpracovány z tesaných kamenů a byly původně i velmi pevny, uvážíme-li, že všecko toto skoro již 200 let trvá. Jest to zajisté důkazem, ač již dnes vše nalézá se ve stavu velmi sešlém, že přec jak schody tak dlažba a vše ostatní velmi pevným býti musilo, aby po tak dlouhou dobu bouřím vzdorovati mohlo. Jak čarokrásná vyhlídka v blízi i v dáli z ochozu se otvírá, může každý rozhodnouti pouze tehdy, nachází-li se na všech památných místech.

Ač fasády 8 kapliček, jež v zábradlí ochozu se nalézají, vesměs jsou provedeny z kamene tesaného a bohatě ozdobnou architekturou vy-

[306]) Vše bylo prodáno v době státního krachu počátkem XIX. století.

[306]) V roce 1901 měl kostel při mů: v cenných papírech 46.608·82 K a na hotovosti 2131·76 K a vydání: 1972·34 K v cen. papírech (fundace) a 169·27 K v hotovosti (služné řed. kůru, potřeby kostelní atd.) tak, že zbylo 44.636·48 K v effektech a 432·49 K v hotovosti.

[307]) Original tohoto přípisu zaslal farní úřad lužský dne 24. dubna 1888 patronátnímu úřadu v Rychmburce; ve farní pamětní knize lužské je jeho opis.

[308]) Nyní je ještě horší.

krášleny, jest znalci úzko u srdce, vidí-li, jak tato krásná práce, jež již před mnoha dvaceti roky provedena byla, místo aby s největší čistotou se zachovávala, prabídným vápnem byla obílena.

Vkročíme-li po těchto smutných objevech do vnitřku nádherné svatyně, tu pozorovatel *krásou architektonických rozměrů, dokonalým provedením všech původních částek bývá pohnut k živé zbožnosti*, čímž vysvětluje se zcela, že lid z daleka široka rok co rok s velikou úctou do chrámu tohoto putuje a rodičku Boží ctí.

Dekorativní bohatost řezbářství a sochařství v nejlepším provedení jest od chudobné výzdoby většiny venkovských chrámů velice nápadna a harmonuje s celou stavbou v takové kráse, že srdce i duše každého musí se povznésti a každý zde pocítí přítomnost Boží.

Od nejmenší věci až po ten největší předmět provedena jest základní myšlénka této překrásné architektonické stavby jak štětcem tak dlátem i ornamentní výzdobou oltářů, kazatelny a varhan, že málo podobných svatyň v Čechách nalézáme.

Protože pak toto čarokrásné dílo pouze *z nejdovednějších rukou mistrných a z ducha nejvýše vzdělaného vyjíti mohlo a vyšlo*, zasluhuje i největší šetrnosti a péče, což zajisté patrno z toho, co v krátkost. uvedeno bylo. A proto jest to nejsvětější povinností, aby dílo toto, jež s tak *mnohými a velkými obětmi* provedeno bylo a jež skoro po celá dvě století již nepřízni času a ještě více neporozumění sobě zůstaveno bylo, budoucím věkům v původní formě zachováno bylo a tak aby uctěny byly jak veliké oběti, tak zbožné úmysly šlechetných předků. Proto restaurace musí a má se prováděti s takovou pietou, aby, kdyby po jejím provedení původní tvořitelé vstali, mohli říci: Zachovali jste to tak, jak z rukou našich vyšlo; čest a chvála vám!

K původní,[309]) vnitřní výzdobě přidružily se časem po zrušení tak *umění milovného, umění rozumějícího a umění provádějícího řádu*, kdy jak známo, církevní umění u kněží a laiků na dobro pokleslo, některé, dobrodinci darované, ale zcela nevhodné obrazy ... V Slatiňanech, dne 21. dubna 1888. František Schmoranz, stavitel a c. k. konservator.«

Chrám Mariánský na Chlumku, jak patrno, jest tedy z nejpřednějších okras východních Čech.[310]) Jest pouze litovati, že nebylo souzeno, aby řád jesuitský, který s takovými obětmi jej vystavěl a vyzdobil, zůstal

[309]) Chrám uvnitř zcela není dostavěn. Alespoň takový činí dojem místnosti nedokončené nad sakristií a oratoří. Zajisté, že řád byl by, kdyby déle byl na Chlumku zůstal, upravil vkusně a slohově i tyto místnosti. Znatel při pohledu musí chtě nechtě zvolati: „Řádu jesuitského přece bylo škoda; zásluh o víru, umění a národ získal si velmi velikých. Zde je toho důkaz za každým krokem.“

[310]) Přední ozdobou celého kraje Chrudimského, na krásy přírodní tak bohatého, je zajisté nádherný poutní chrám Panny Marie Pomocné, který nad městem Luží, na návrší Chlumek zvaném, hrdě se vypíná a s blízkými zříceninami starobylého hradu Košumberka celé široké krajině zvláštního rázu a malebnosti dodává. Každoročně putuje sem tisíce a tisíce poutníků, aby se tu jasné nebes Královně poklonili. Před hlavními svátky Mariánskými spěje sem k Chlumku se všech stran jedno procesí za druhým a polem a lesem daleko se nesou zbožné zpěvy poutníků našich. O samé pak pouti mění se jindy klidné a tiché město Luže v jedno veliké tržiště, kterýmž cizinec jen stěží se prodere. Prostorný chrám nemůže pojati všechny příchozí a zástupy zbožného lidu tísní se kol něho i na schodišti.“ (Blažek d. c. 3.)

i stálým jeho strážcem. Pod jeho vedením a správou byl by zajisté perlou nejen českého umění, ale i českého srdce i ducha, ohniskem svatováclavské víry pro celý širošírý kraj, středem a touhou mnohým ustaralých, utrápených šedin i mladistvých skrání.

XII.

Kostel sv. Bartoloměje v Luži.*)

Nejvýznačnější památkou v Luži po Chlumku jest kostel sv. Bartoloměje.[311]) Kostel tento, jeden z nejstarších v Čechách, připomíná se poprvé, pokud známo, v listině odstupné, jíž biskup pražský postupuje biskupu litomyšlskému kostely v dekanatě Mýtském r. 1349. Tenkráte dekanát Mýtský čítal 39 kostelů, mezi nimiž byla i Luže, jinak také Kamenice zvaná od říčky skrze ní tekoucí (Výs. Mýto od Herm. Jirečka). Poněvadž

*) *O kostele sv. Bartoloměje v Luži* psal a vydal v roce 1903 zvláštní spisek „Kostel sv. Bartoloměje v Luži“ (tiskem Fr. Starcha v Čáslavi) Václav Vl. Jeníček, ve kterém háji názor, že kostel sv. Bartoloměje je „integrující součástí farního chrámu Panny Marie na Chlumku, an jeden druhý doplňuje, jeden bez druhého mysliti se nedá,“ že „nelze dále mluviti vlastně o chrámu sv. Bartoloměje, jako o chrámu filialním“ a konečně, že kníže Thurn Taxis jako všestranně uznaný a nepopiratelný patron farního kostela Panny Marie je také patronem kostela sv. Bartoloměje. S těmito vývody nemožno zcela souhlasiti. Jedná se při kostele sv. Bartoloměje vlastně o dva body a to: 1. Je-li kostelem farním či filialním a 2. kdo je jeho patronem? A tu tvrdím: *kostel sv. Bartoloměje je kostelem filialním*. Dokazuji to takto: Do r. 1782 byl dojista farním, než 1. lednem 1783 jím býti přestal, jak jasno. a) z císařského dekretu, jímž kostel P. Marie na Chlumku na farní se povyšuje (sr. stať VII.), b) z přípisu arcibisk. konsistoře, jímž onen císařský dekret se provází, c) z direktářů i těch nejstarších, kde uvádí se jako „Ecclesia antiquitus parochialis“, d) z inventářů, kde jmenuje se ecclesia coemeterialis anebo filialis, e) z pečetí, ježto farní úřad v Luži užívá pečeti kostela P. Marie na Chlumku, f) z toho, že obřady ve sv. týdnu konají se na Chlumku, tamtéž je Boží hrob, světí se křestní voda, slaví se sváteční a nedělní služby Boží, jimž farníci jsou povinni pod těžkým hříchem obcovati, koná se denně farní mše sv. s požehnáním, g) z „Pamětní knihy“ (str. 142.), kde roku 1856 výslovně se jmenuje „Filialkirche“ a „Begräbnisskapelle“, h) z vědeckých revuí jako slovníků Rankova, Ottova atd., ch) z názoru církev. práva, kde poměr faráře k farnímu kostelu považuje se za poměr muže a ženy (manželství pak je sňatek jednoho muže s jednou ženou bez výjimky), k) z nauky pastoralistů, že farním kostelem je ten, kde lidé přijímají svaté svátosti (sr. „Kirchenlexikon“) atd. *Namítá se* sice, že kostel sv. Bartoloměje je pouze *integrující částí* farního kostela na Chlumku či jak se dí ve visitační zprávě: „jest to vlastně kostel farní, *poněvadž v Luži pro zvláštní poměry jsou vlastně farní kostely dva*, které se navzájem doplňují; sv. Bartoloměje jest farní, poněvadž jest v městě a přemnohé úkony farní se tam od počátku konají, ale sám nestačí, poněvadž jest malý a doplňuje ho kostel na Chlumku...“) (9. července 1903), anebo „Připomínáme, že nemáme ani tento kostel (sv. Bartoloměje) ani kostel na Chlumečku za filialní, nýbrž tyto oba kostely jsou farní; jest to sice zvláštní, ale nemůže jinak býti. Kostel sv. Bartoloměje byl dojista původně farní a jest jím dosud, poněvadž tam jest křtitelnice...“ (17. března 1904), než všecky důvody tyto zmizejí, uvážíme-li, že: a) slova „integrující část farního kostela“ právo ani církevní ani světské nezná, b) každý kostel i sv. Bartoloměje na Chlumku) zapsán jest v gruntovních knihách sám pro sebe jako samostatný celek a c) z dějin jest jasno, že jak dle dekretu císařského tak arcibiskupského měla křtitelnice, dále všecky úkony farní, ba i obydlí farářovo a kaplanův přenésti se na Chlumek. Zůstala-li však přece křtitelnice u sv. Bartoloměje, že stalo se tak proti nařízení, což vlastně je abusus). Proto nutno za to míti, že kostel sv. Bartoloměje je kostel filialní, kde per abusum (pro pohodlí farníků) konají se některé úkony farní (sr. odstavec 17. tohoto pojednání). — Jiná otázka jest, kdo je vlastně patronem tohoto kostela, či má-li tento kostel patrona vůbec? Jisto a z archivu farního v Luži dokázati se dá, že pokud byl kostel sv. Bartoloměje farní, byli jeho patrony držitelé

tehdy každý kostel měl svého plebána a mimo něj mnohdy i několik kněží, můžeme najisto souditi, že tehdy kostel sv. Bartoloměje měl svého kněze, faráře, a že již při něm stávala fara.*)

Ve válkách husitských fara lužská prý zanikla a kostel jako filiální přivtělen k Jenšovicům. Po roce 1585 poměr se zvrátil; v Luži zřízena fara a Jenšovice k ní přivtěleny jako filiálka.[312]) Tehdy patřilo obyvatelstvo lužské, pokud se víry týkalo, ke straně podobojí, vlastně evangelické. To jasno ze zprávy Winterovy (d. c. 160), jež dí, že »Slavata (patron kostela lužského) roku 1572 dokonce tvrdil, že už přijal augšpurskou konfessi a že nestrpí na svém panství nikde ornátův,« a z jiné zprávy (tamtéž 515): „Když se kněz v městečku Luži r. 1572 kollátora (t. j. patrona) svého Slavaty ptal na mešní roucho, vynadal mu pán pletichářů a modlářů. „Já jsem kollátor," pravil, „já přijal konfessi

panství košumberského. Po roce 1783, kdy kostel tento stal se, jak ukázáno, filiálním, více důkaz o tom provésti se nedá, a nezbývá nic jiného, než odvolávati se na církevní výnos, že kostel, který patrona měl, nemůže bez výslovného dovolení Apoštolské stolice o patrona přijíti, ač zase možno namítati, že když vláda za souhlasu arcibiskupské konsistoře kostel sv. Bartoloměje k rozboření určila, tím samým pro úřady vlastně již kostel zanikl a proto také později, kdy kostel přece zachován, nebylo třeba výslovného dovolení Apoštolské Stolice, by kostel mohl býti bez patrona. Myslím proto, že kostel je bez patrona a má ho vydržovati ten, komu na něm záleží, t. j. lužská farnost. Nikterak také na váhu nepadá, že držitelé panství košumberského musili přijmouti patronát kostela ve Voleticích, poněvadž ten byl od válek husitských stále filiálním a měl za patrony jmenované držitele. Jsou tedy okolnosti, ač kostel sv. Bartoloměje a kostel ve Voleticích byly vždy na tomtéž panství, přece u obou poněkud jiné. A pak v právu neplatí analogie, ale pouze důkazy. (O kostele ve Voleticích bude pojednáno v této stati později). — Při této příležitosti musím též poukázati alespoň na dvé nesprávnosti ve spisku p. Jeníčka. Pan Jeníček tvrdí, že kostel sv. Bartoloměje je „historický památník po ochráncích M. J. Husa a Jana Zižky". K této „lesklé" a „vlastenecké" frázi připomínám pouze, že kostel pochází z dob Karlových, jak také sám p. Jeníček na str. 4. svého spisku tvrdí („náleží k rázovitým stavbám kostelním ze XIV. stol."), a že tedy je historickým památníkem českého národa, kdy týž nejvěrněji lnul ke katol. církvi, či že je památníkem lužských *katolíkův* a žádných husitův či později českých bratří! Pan Jeníček otíraje se dále o jesuity (— který pak „náš" historik by si nechal ujíti takovou příležitost a „nezmínil se" o našem nejpřednějším řádě! —) píše: „Jesuité chlumečtí, sídlíce v residenci u chrámu P. Marie vystavěné, veškerou péči nejen k výzdobě, ale i na zveličení své Marianské svatyně pomýšleli a opřevše snahy své o důvody závažné (!), že totiž farní chrám sv. Bartoloměje svým rozměrem tehdejším potřebám rozsáhlé kolatury nedostačuje, připravovali se dosíci toho, aby poutnický chrám P. Marie na Chlumku prohlášen byl farním« (str. 8.). Slova p. Jeníčkova, pokud neuvede pramenu, odkud je čerpal, jsou nepravdiva, jak nad slunce jasněji svědčí zpráva biskupa Haye z r. 1782, kde týž navrhuje vládě, by Chlumek za farní kostel byl prohlášen. Nebyli to tedy jesuité, kteří usilovali o to, aby Chlumek byl kostelem farním a tím také kostel sv. Bartoloměje zrušen či zbořen, ale „osvícený" a liberály na výsost vychvalovaný biskup Hay. Sr. Jana Leop. Haye zpráva o visitaci far kraje chrudimského roku 1782. Podává Dr. Václav Řezníček. V Hradci Králové 1904, str. 48., jakož i slovné znění dekretu arcibiskupské konsistoře ze dne 10. října 1782 v tomto pojednání odstavec VII.)

[311]) Obraz kostela sv. Bartoloměje se 4třídní školou vedle do „Pamětní knihy II." 116 d. nakreslil r. 1884 Štěp. Dvořák.

*) Dr. Zdeněk Nejedlý (Litomyšlsko) uvádí, že v roce 1350 byl v Luži plebán Svah.

[312]) Již dříve jsem poznamenal (ve stati „Obrat v Luži"), že tento názor, ač jej podává „Pam. kn.", není správný. V Luži ani v dobách husitských fara nezanikla, ale po vypuzení katol. kněží osazena byla Husity, postupně pak utrakvisty, českými bratry a v posledu před bitvou bělohorskou „augšpuráky".

augšpurskou!" K čemuž kněz odvece poníženě, že ta konfesse není proti ornátům. Však nepochodil, nezbylo, než poslechnouti."

Posledním farářem utrakvistickým,[313]) jak již vzpomenuto ve stati III., byl Jan Lorenc, a prvním katolickým Jan Pavel Dudecius.[314]) Kostel byl farní až do roku 1782 inklusive.[315]) kdy měl býti zcela zavřen, „přece však na ustavičnou prosbu měšťanů lužských a ostatních farníků zůstal hřbitovní pouze kaplí s poznamenáním, že všecky budoucí opravy a stavby na něm budou še hraditi od farníků, což také se stalo." Od 1. ledna 1783 až do roku 1902 (1. července) byl pouze filiálkou či hřbitovní kaplí. Od 1. července 1902 byl sv. Bartoloměj úředně zavřen[316]) a teprve po důkladnější opravě v roce 1903 znova otevřen.

Ve věži jsou tři zvony. Velký zvon má nápis: „IG RUF MIT MEJNEM GLANg ZUSAGEN QT DEm HERREN DANzK * UND LOK DAS VOLcK ZU QTES WORT WELCHES ZEuQT AN DES HIMELS PFORT. IM JAR DES HERRN 1610." Pod tím: Gakož Mogzyss powyssil hada na paussti tak ma powyssen biti Sin czlowěka abi každi kdož werzi w neho nezahinul ale mel žiwot wěczni." Pak jsou tu znaky pánů Slavatů z Chlumu a pánů ze Žerotína, jež vysvětleny jsou začátečnými písmeny těch, kdož zvon na svůj náklad uliti dali: „DLSZCHZK WSRZZ" (Diviš Lacembok Slavata z Chlumu. z Košumberka, Veronika Slavatová rozená ze Žerotína) „LETHA PANIE MDCX."

---

[313]) Mylné a chybné jest udání dr. Adámka, který dí (d. c. 37), že „za posledního bratrského kněze lze zajisté pokládati bratra Jana Svatoše (1597), jenž pak na panství brandýském se zdržoval a Komenského oddával", neboť Jan Svatoš dle svatebních smluv odebíral se z Luže v roce 1611 a první katol. farář připomíná se v roce 1623. Než mezi lety 1611—1623 připomínají se ještě dva faráři Jan Thomaj a Jan Lorenc. Byl tedy posledním »českobratrským", v pravdě však evangelickým farářem v Luži r. 1620 zemřelý Jan Lorenc! Zůstává ovšem nevysvětlitelno, kdo od r. 1620—1623 faru lužskou spravoval, ale lze souditi dle tehdejší rozbouřené a přechodné doby, že jak faráři katol. tak evangeličtí ve zmíněné době dvou tří let se velice střídali, tak že se přesně, kdo byl posledním „českobratrským" a kdo prvním katol farářem v Luži dle posud známých pramenů určiti nemůže. Dr. Adámek má domněnku svou z Adámka: Chrudimsko (50) a pak z pramene Jirouškova. Sám toho jednak doznává v poznámce na str. 37, jednak jasno z toho, že i Jiroušek pokládá Svatoše za posledního „bratrského" faráře v Luži.

[314]) Důležito jest zvěděti, kdy kostel lužský, jenž, jak každému jasno, byl nejprve katolický, stal se husitským a „českobratrským". Pravděpodobně možno souditi, že obyvatelstvo lužské stalo se husitským a tedy i jeho chrám kol roku 1410, kdy na Košumberce vládl zuřivý husita Jan Kepka, a „českobratrským" as po roce 1539, kdy zemřel poslední husita rodu slavatovského Slavata a nastoupil „český bratr" Diviš, který v posledních letech svého života zvrhl se v „evangelíka augsburského", a tím zavládlo v kostele lužském evangelictví, trvavší tu snad až do roku 1623. Proto pravdu má sice Dr. Adámek, tvrdí-li, že „již v XVI. století byl kostel v Luži českobratrským", ale jen částečně, neboť měl, jedná-li se vskutku o historickou pravdu, dodati, ale koncem XVI. století byl lutheránským, leč by týž po příkladu mnohých lutheránství a českobratrství stotožňoval, což ovšem zase neodpovídá historicko-dogmatické pravdě.

[315]) Zcela nesprávné a lživé je tvrzení Dr. Adámka (39), že kostel sv. Bartoloměje „zůstal až do roku 1773 farním." Byl sv. Bartoloměj farním kostelem, jak nahoře jest ukázáno, až do 1. ledna 1783, tedy o celých 9 let déle, než p. Dr. světu hlásá. Kdyby byl p. Dr. věnoval si jen trochu píle a přečetl příslušné prameny, nemusil tak okatě chybovati.

[316]) Kostel tento jest pro farnost, ať již fara zůstane tam, kde jest, či přenese se na „Chlumek", velice nutný: 1. pro školní dítky, by tam všedního dne mohly obcovati mši sv., 2. pro křty a uschování nejsvětější Svátosti pro nemocné, 3. v čase opravy „Chlumku" pro služby Boží a 4. pro staré a neduživé lidi, kteří na Chlumek zvláště v zimě dostati se nemohou.

„Prostředník“ má nápis: „TENTO ZWON SLYT * KE CTI A CHWALE LETA PANIE TISICIHO PIETSTEHO XXXX° IIII° * BOHU SWATY TROJICI SKRZE WACLAWA KONWARZE WHRADCY KRALOW.“ Pod nápisem jest vyobrazen sv. Bartoloměj. Dal jej tedy uliti Diviš Slavata r. 1544.

„Poledník“ má nápis: „Przelit gest zwon tento za sprawy duchowni dwogi czti hodneho knieze p. waczlawa Dworskiho fararze luskeho. Slit jest o Jana PRICQVEY. — Sit nomen Domini benedictum anno 1727.“ Je puklý; nezvoní se jím.

Umíráček nese nápis: „Beati mortui qui in domino moriuntur 1699.“ Mimo to jest v malé vížce „Sanctus“.[317])

Není bez významu poznámka „Pamětní knihy“: „Od starodávna panoval při zvonění hran u kostela sv. Bartoloměje obyčej, že zvoník tak tloukl na zvony, aby vydávaly zvuk podobný zvonění při požáru . . . Tento způsob zvonění se většině líbil, některým však nikoliv.“ Proto v roce 1846 tehdejší lužský farář František Müller II. poručil, aby se zvonilo jako jinde na obě strany zvonů.[318])“

Hřbitov byl kolem kostela až do roku 1832.[319]) Když téhož roku vypukla ve farnosti lužské cholera zejména v Bělé a v Roubovicích a „když cholerou zemřelí pro nedostatek místa na hřbitově musili býti pochováni na farském poli, přistoupilo se ihned ku zřízení nového nynějšího hřbitova.“ Pak přestalo se u sv. Bartoloměje pochovávati; zdi hřbitovní však se dvěma na hřbitov vedoucími vchody a mrnicí zůstaly neporušeny až do r. 1842, kdy začala se stavěti blíž kostela škola. Tehdy zdi i mrnice zrušeny a hroby se zemí srovnány. „Sebrané kosti se srovnaného hřbitova, jakož i z mrnice byly na 14 dvouspřežních fůrách slavnostně v processí za zvonění od vysokomýtského vikáře a děkana Josefa Havla, syna bývalého lužského učitele, za přítomnosti nepřehledného davu lidí až i z Mýta od kostela sv. Bartoloměje na hřbitov pod Chlumkem převezeny a tu 29. srpna 1842 pochovány.“ (Po posvícení sv. Bartolomějském, jež bylo den před tím.)

Při srovnávání hřbitova, což trvalo až do roku 1844, nalezen byl na jižní straně náhrobek 5 stop dlouhý, 3 stopy široký s postavou 2 stopy vysokou, představující kněze v klerice. Kol náhrobku byl nápis švabachem psaný, z něhož dala se přečísti pouze tato slova: „Léta Páně 1620 .... Zpráwec duchowní . . . zesnul w Pánu . . . Jan Lorenc.“ Vedle tohoto náhrobku nalezen ještě kámen, na němž byl hrnek s květinou vytesán. Nápis byl zcela nečitelný mimo konec: „Léta Páně 1731.“

P. Zelínka domnívá se, že hřbitov svatobartolomějský byl z počátku velice hluboký. Když pak celý mrtvolami byl pokryt, nebyly prý mrtvoly vykopány, nýbrž čerstvá hlína po celém hřbitově navezena a do ní znova pochováváno. To prý se ještě jednou opakovalo tak, že tři vrstvy mrtvol by nad sebou ležet měly. Za důvod uvádí hlavně ten, že nápis na náhrobku faráře Lorence byl vyšlapán; chodilo se tedy po něm do ko-

[317]) Pořízen byl r. 1864 darem MUDra Škrocha v Brně, rodáka lužského, který při návštěvě Luže o prázdninách 1863 se zármutkem pozoroval, že malého zvonku na pobočni vížce u sv. Bartoloměje není.

[318]) Památka na zvonění farářem Müllerem II. zakázané uchovala se posud při slavnostním vyzvánění večer na sv. Bartoloměje (kdy je na „Zákostelí“ posvícení) před rekviem následujícího dne. Vyzvání se tak, jak bývalo kdys.

[319]) Mylná jest proto zpráva Dr. Adámka (39. pozn.), že „hřbitov pod Chloumkem byl založen r. 1833“. Stalo se tak již o rok dříve 1832.

stela; nalezen však byl hluboko v zemi. Za druhý důvod uvádí velikou vrstvu kostí, jež nalezena byla při kopání základu ke škole. Náhled Zelinkův zdá se pravdě nepodobným, ač nelze upříti, že dle terénu alespoň jednomu nasypání čerstvé hlíny na staré hroby místa by se dáti mohlo. Ostatně hřbitov sám byl asi velmi rozsáhlý, daleko větší než jak se jevil r. 1842.

Sakristie byla až do roku 1842 na severní straně k nynější škole. Aby však místa před školou se získalo, byla zrušena a na opačné straně přistavěna u příležitosti opravy chrámu Páně, k níž kníže Maxmilian Karel Thurn Taxis náklad „měšťanům svobodně ze vznešené munificence milostivě byl daroval". V nynější sakristii jest při vchodu do kostela náhrobní kámen, který dříve byl v kostele samém a měl nápis: „Na tomto Poswatnim Mistie w Panu Odpociwa Ctna a Šlechetna Panna Josefa Kate Maria Dcera Slowut. Muže Franti Nowotniho Sskolního Mistra Lužskeho Dokonagíc Weku Panenstwí Sweho XXI let VI Miesicu a XVII Dni. Usnula v Panu XVII Dne Zari v Roku MDCCLXXXI Slawneho z Mrtwich Wzkrisseni Očekawa Dej gi Pan Buh Lechke Odpocinuti a Swetlo Wecne At Gi Ustawicne Switi."

Hlavní oltář sv. Bartoloměje jest z kamene.[320]) Za ním na omítce do r. 1904 namalován byl sv. Bartoloměj apoštol s dvěma andělíčky, z nichž jeden držel kůži lidskou a druhý palmu s nápisem, jejž nebylo lze přečísti. Malba pochází z r. 1730. Na oltáři vedle dřevěného točivého svatostánku byly čtyři obrazy se sv. ostatky[321]) a dva menší obrazy (basreliefy). Nad hlavním oltářem byl obraz sv. Bartoloměje malovaný Heřmanem v křesťanské akademie v Praze s nápisem dole vyšitým: „Svatý Bartoloměji, oroduj za nás!" Stál 112 zl., jež darovala Anna Maternová, bývalá majitelka panského mlýna (100 zl.) a kaplan Štěpán Dvořák (12 zl.) r. 1879.[322]) Při bílení kostela r. 1886 ohledal Št. Dvořák altare portatile hlavního oltáře a shledal: „Nad otvorem byl pergament na všech stranách sestřižený. Jest na něm napsáno: „. . . . comissi paterno affectu ac sollicito | detentos ad hanc B. luzam . . . . nostram pro | ac animae saluti providere volentes | otentis Dei misericordia ac Beatorum Petri et Pa | tentibus ac confessis ac sacra communione refectis | quindecim dies continuos vel interpolatos quos | honorationibus tam Sæcularium quam Regularium | visitantibus atque ob alias causas prouti |

[320]) Hlavní oltář pozlacen nákladem jesuitův r. 1695 za 90 zl.

[321]) Ostatky svatých: a) na straně evangel. S. Bonifacii M. (velká kost) a S. Saviniani M. (zub), b) na straně epištolní: S. Eusebiani M. (zub), S. Clari M. (kousek žebra), S. Illuminatae M. (kousek lebky). V kříži (pacifikálu) jsou vloženy ostatky: S. Ignatii, Aloisii, Franciscae, Theodorae, Perpetuae, Prokopii, Expediti, Respitii, Defendentis.

[322]) Hlavní oltář byl též „vyštafírován" r. 1860 nákladem snoubenců Františka Rabasa a Anny Krčmářovy z Luže. Práci provedl malíř lužský Šlechta za 40 zl. Při štafírování a rozebírání hlavního oltáře byly tu nalezeny kosti lidské a lebka s nápisem, že patří faráři Dvorskému, jakož i poznámkou o opravě oltáře právě před 100 lety. Jmenovaní snoubenci darovali též 100 zl. bradeckému „Borromaeu." Téhož roku kostel uvnitř vybílen od Kozderky z Luže za 20 zl. a oltáře vedlejší obarveny Šlechtou za 6 zl. Náklad se hradil dobrovolnou sbírkou, k níž nejvíce přispěla Radim a „paní stará" Zdeňková z Košumberka. V říjnu téhož roku opravena střecha a věž za 12 zl., jež daroval lužský purkmistr Frt. Rabas. V zadu na oltáři jest poznamenán letopočet 1860 upomínající na tuto opravu. Kostel tedy dán „do pořádku." R. 1860 darovala Aloisie Uličná z Luže oltářní [illegible]štářky, baldachýn a 3 korporale; r. 1878 několik zbožných žen dalo opraviti [illegible]: „Zvěstování P. Marie" a „sv. Joachima."

visitantibus etsi quinquies oration. Dominicam.“ V kameně byl svazeček neporušený s pečetí a v něm ostatky. S. Amanca V. M. — Sa. Candidia. Druhý pergamen nad otvorem byl též sestřižený. Písmo neobyčejné, samé puntíčky.“ *)

Vedlejší oltáře jsou dva: Rodičky Boží Chlumecké pomocné[323]) (na straně epištolní) a sv. Václava (na straně evangelní). Obrazy jsou olejové na plátně. Na oltáři Rodičky Boží byl menší obraz sv. Floriana, malovaný od lužského Šlechty[324]) (dar to Doroty Zdeňkové, choti sládka z Košumberka), na druhém sv. Jan Nep. (rovněž dar pí Zdeňkové, který maloval Šlechta z Luže asi r. 1833), později Rodičky Boží chlumecké. Altare portatile oltáře P. Marie má tuto authentiku: „A. Domini Millesimo seccentesimo vigesimo tertio die... Ego Ernestus Secundus Dei et Sa- Sedis Apostolicæ gratia Archiepiscopus Pragensis Princeps legatus natus consecravi hoc altare portatile ad honorem Dei et reliquias S. Procopii, S. Leopoldi, S. Marcellæ. Etiam cum S. MM. — Hierastæ et Quietæ VV. MM. in eo inclusi«. V kameně jest pět papírků a v nich svaté ostatky bez pečeti. Altare portatile při oltáři sv. Václava nemá žádných ostatků. Otevřel jsem je, byl kámen prázdný.“ Od roku 1899 jsou však již v něm ostatky; toho totiž roku bylo pořízeno nové altare portatile. Antipendium mariánského oltáře má nápis „Maria“. Pod ním vyobrazeny jsou plameny očistcové, kterak z nich lidé různého stavu vzpínají ruce k Rodičce Boží. Dole na okraji pak obrazu samého jest viděti Chlumek s nápisem: „AVe Mater aVXILIatrIX Vere gLorIosa InterCeDe pro nobIs.“ (tedy z roku 1741) a na obraze sv. Václava:[325]) „S. ReX WenCesLae LaVs nostra eXora pro nobIs DeVM“ (tedy také z r. 1741). Mimo to na oltáři mariánském jsou sošky sv. Matouše a Lukáše, na oltáři svatováclavském sv. Marka a sv. Jana Ev.

Na kazatelně nacházející se na straně epištolní byly dříve obrazy některých sv. otců,[326]) nyní jsou tam obrazy sv. patronů českých a nahoře dva andělé. Proti kazatelně na druhé straně jest nová socha Rodičky Boží lurdské, vedle níž ihned je stará křtitelnice. Křtitelnice ta zřízena byla prvním katol. farářem v Luži, jak svědčí její nápis: „A. IVBIL. 1625. F. JOAN. PAVL. DVD. TREB. ORD. MIN. CON. S. FRAN. DIF. CVST. KRYM. GVARD. M. S. MARIE. LAVR. GILOW. SERAPH. COLLEG. PRAG. ÆCNMg. LVZ. GENSS. VOL. NOWOHO. CHOT. PROS. RZEP. PAR. HOC. BAPT. GVR. 4. OCTOBR. Nápis vepsán jest v kruhu dvěma řádky na širokém okraji.[327]) Víko křtitelnice, jež je dře-

*) O nejnovější opravě viz pozn. 334b.

[323]) Obraz drží tři andělé (dva po straně a jeden dole) a nahoře ve výši je znak marianský, nesený dvěma anděly.

[324]) U oltáře P. Marie před obrazem sv. Floriana v oktávě téhož světce říkaly se dříve litanie. Nyní pobožnost tato již zanikla.

[325]) Na antipendiu obrazu sv. Václava jest sv. Jiří, jenž pohlíží na obraz P. Marie Chlumecké, jejž nesou dva andělé. Nad oltářem je znak IHS, jejž nesou rovněž dva andělé.

[326]) t. j. po opravě r. 1886. Na tu opravu v Dobrkově dali 5·18, v Bělé 8·65, v Radimi 35·—, v Luži 82·85, jednotlivci 4·90 a pozůstalost p. Dušánka 37·72. Kazatelna jest oštafirována a jsou na ní upevněny obrazy (sv. Cyrilla a Methoděje, Vojtěcha, Prokopa, pořízené již r. 1885 za 50 zl.) malované na plechu chrudimským malířem Müllerem. Přidány od manželů Klöklerových obrazy sv. Ludmily a Anežky. Manželé Kande-ovi darovali pluviál bílý.

[327]) Zcela nevhodné, ne-li nesprávné jest tvrzení Dr. Adámka, že nápis křtitelnice připomíná „novou církev v Luži“ (38). Tolik snad p. Dr. z historie ví, že církev katolická v Čechách po bitvě bělohorské nebyla žádnou církví

věné, darovala r. 1842 paní Helena Žejklicová, choť nájemce dvora v Lozicích. Na něm nahoře je trojitý kříž s tělem Kristovým.

Na choře jsou varhany s klaviaturou o 6 manuálech a 3 pedálech.*)

Pod chorem je soška sv. Vavřince, jáhna.

V prvé polovici XVIII. věku r. 1730 byl kostel sv. Bartoloměje opraven za superiora residence P. Norb. Sreera nákladem residence, jež byla jeho patronem. Z té doby pochází na stropě obraz sv. Jana Nepomuckého.

Pod kostelem as uprostřed jest krypta. V kryptě této odpočívají v měděné rakvi ostatky p trona chrámu Diviše Lacemboka[328]), na níž nápis: „Léta 1623 23 Febri urozený p. p. Diviš Lacembok Slavata z Chlumu a Košumberku na Košumberce život svůj v Kristu Pánu dokonal. O Ježíši oroduj za nás!" Před oltářem odpočívají někteří lužští faráři.**)

Patronát kostela lužského měli majitelé panství košumberského, nejprve rod Slavatův, pak jesuité, potom (snad) náboženský fond, baron Laing a nyní knížata Thurn Taxisové, ač v poslední[329]) době vznikl v této věci spor, který posud není skončen.[330])

novou, ježto nové jest to, co posud ještě nebylo, ale církev katol. v Čechách byla dávno před Husem; i byla tedy po bitvě bělohorské v Čechách jako na světě vůbec starou církví. Že by p. Dr. tím slovem „nová církev" vyrozumíval tu názor katolický, že katol. církev, ač Kristem založena, je věčně mladá a nová, ježto pravda nestárne, pochybuji a p. dr. sám asi tvrditi nebude. Zdá se, že jeho katol. vědomosti nevystihují obsah obyčejného katechismu.

*) Varhany poněkud opraveny byly v roce 1904.

[328]) Slavatové pochovávali se v hrobce u sv. Bartoloměje od pradávna. Při roce 1575 zapsáno jest ve skutečské zápisní knize, že Diviš Slavata z Chlumu a Košumberka v sobotu před sv. Bartolomějem 1575 zemřel a ve středu na to pochován byl v městečku Luži v kostele „a bratří boleslavští, jinak valdenští jej pochovali." (Dr. Adámek, 38. pozn.) Zápis onen nalézá se na listě 196 Žluté knihy skutečské a zní: „Léta Páně 1575 v sobotu před sv. Bartolomějem urozený pán pan Diviš Slavata z Chlumu a Košumberka a na Košumberce dokonal běh života svého. A pochován ve středu po sv. Bartoloměji v městečku Luži v kostele . . . a Bratří Boleslavští jinak Valdenští jej pochovali, neb jej do své klece vpletli.« (Skutečský: „Památník na slavnosti hasičské" 1894 str. 33.)

**) Viz ve článku „Slavatovská hrobka v Luži" („Český Východ" 1904 ze dne 24. září, 8. a 15. října). Napsal Václav Oliva.

[329]) Průběh sporu o patronátní právo je tento: V lednu 1886 došly k far. úřadu v Luži spisy od hejtmanství vys.-mýtského, týkající se patronát. práva u sv. Bartoloměje se žádostí, by se farní úřad o nich vyjádřil. Ten dne 10. ledna t. r. odpověděl, že se nedá dokázati nikterak, že by někdy fakticky patronátní právo od kostela sv. Bartoloměje na obec Lužskou bylo přeneseno. Když však dlouho rozhodnutí od hejtmanství nešlo, požádal farní úřad nejdůst. bisk. konsistoř v Kradci Králové za intervenci 2. července 1889. Konsistoř zakročila dne 11. července 1889, ale bez výsledku. Farní úřad zakročil po druhé u konsistoře ze dne 28. dubna 1892 a ta u hejtmanství, načež hejtmanství 3. března 1892 odpovědělo, že „záležitost ta posud rozřešena není", a že vyskytla se nová nesnáz, ježto v městských knihách minulého století vedou se téhož kostela kostelní účty. Další průběh pak líčí Jeníček (d. c. 19.—11.).

[330]) Zásadním pravidlem je, že filiální kostel, kterým přece od roku 1783 kostel sv. Bartoloměje najisto je, nemají patronův, ač kde opak dokázati se dá, nemůže patron povinnostem svým se vzpírati. Při generální visitaci 25. května 1835 nakázal biskup Hanl faráři Frt. Müllerovi, by požádal knížete Maxmiliána Karla Thurn Taxise, aby patronát kostela tohoto ráčil převzíti. Kníže odpověděl že tak učiní, až mešní fundace Heleny Hausvenclovy per 1000 zl. bude zrealisována. Při kan. gener. visitaci 5. června 1843 bylo faráři znova biskupem nakázáno, ježto kostel byl velmi sešlý, aby požádal knížete o převzetí patronátu. Kníže vyslal svého inženýra, aby kostel prohlédl, na správu dal dobrovolně 500 zl. jakožto dar, ale patronát nepřevzal. To stalo se r. 1846, načež provedena oprava.

Opravy. Mimo důkladnou opravu za jesuitův v XVII. století, byla r. 1846 hlavní věž nově pokryta, zvonice pobita prkny, obě věže (věž a sanktusová vížka) obarveny, spodek věže nově omítnut, římsy opraveny, varhany varhanářem z Březové vyčištěny (již r. 1841); náklad hradil se sbírkami; kostel obílen a sakristie, jak již připomenuto, vystavěna na druhé straně.[331]) R. 1886 měl přijeti do Luže ndp. biskup Hais udíliti sv. biřmování. Poněvadž kostel sv. Bartoloměje byl velmi sešlý, ač užívalo se ho téměř jako farního a patronátní úřad prováděl opravu nedostatečnou pro nedostatek peněz, učiněna sbírka po farnosti, jež vynesla 174·45 zl.[332]) Kostel alespoň nejnutněji opraven. Od té doby ponechán svému osudu, ač duchovní správa zakročila několikráte. Došlo tak daleko, že kostel hrozil sesutím. Obvyklé funkce farní,[333]) jež se zde konávaly: svatby,[334]) pohřby, mše sv. v neděli a svátek o 9. hod., roráte, postní páteční pobožnosti, tichá mše sv. každodenně o $^1/_2$8. hodině, úvody zde pominuly — a přenesly se na Chlumek. Toliko křty konaly se v sakristii, jež, protože jest nejnovější stavby, nehrozila sesutím, jako kostel sám. Důkladnější oprava stala se v roce 1903 a 1904.[334b])

Roku 1890 pořízena socha lourdské Rodičky Boží.[335])

Kostel býval kdys dosti, ba velmi[336]) bohatý, ale během času ztratil vše, tak že r. 1858 měl pouze 335·06 zl. v hotovosti a 1949·56 v ji-

[331]) Opravu tuto (1848) řídili a ve vlastní režii vedli lužský purkmistr František Pelikán a měšťan Václav Petráň ku spokojenosti všechněch.

[332]) Ze sbírky této a z peněz povolených patronátem byl kostel uvnitř obílen, okna opravena, střechy dány do pořádku, kostel i věž z venčí pražským vápnem nahozen a obílen, kazatelna opravena, všecky dvéře natřeny atd.

[333]) Služby Boží v neděli a svátek konaly se tu po 6 neděl r. 1841, kdy Chlumek se opravoval a r. 1876, kdy vyhořel.

[334]) Roku 1884 bylo zavedeno, že oddavky konají se pravidelně u sv. Bartoloměje; kdo je chce míti na Chlumku, má zaplatiti kostelu (na jeho opravu) 5 zl. První slavnou kopulaci právě r. 1884 na Chlumku měl p. Tomášek, majitel cihelny ve Vys. Mýtě s Boženou Peškovou z Radimě a sám daroval kostelu 25 zl. (III. 331.)

[334b]) V roce 1903 opravena střecha, strop, a kostel vybílen; v roce 1904 hlavní oltář pozlacen (od Antonína Brožka z Vys. Mýta) a na stěnu kol obrazu sv. Bartoloměje namalováno fresko od V. Vondřejce, akademického malíře; postranní oltáře vyčištěny a upraveny, některé nevkusné obrazy odstraněny nebo jinak umístěny, nové obrazy pořízeny a p. tak, že kostel vypadá dosti slušně. Náklad hradilo město Luž s některými přifařenými osadami a ostatek vynesly sbírky a dary.

[335]) Při závěrce májové pobožnosti (zavedené r. 1888) r. 1889 vyzval farář Vlach, aby věřící hleděli pro chrám pořídíti sochu Rodičky Boží. Ihned scházely se příspěvky; někteří (Emilie Ferinova z Luže, Rosalie Havlíčkova z Dobrkova, Anna Klesalova z Bělé a Josef Cimburek z Bělé) obcházeli se sběracími archy, jiní dávali sami u farního úřadu. Sešlo se celkem 188 zl., za něž koupena socha P. Marie, nacházející se na děkanství ve Skutči k disposici od J. B. Purgera v Grödenu v Tyrolsku (stála 100 zl., oltářní jeskyně, kterou zhotovil Petr Musil, řezbář z Žamberka 88 zl.) Květiny darovala rodina Čechova, antipendium slečny Rabasovy. Svěcení stalo se 7. dubna (první neděli po velik.) 1890; světil a kázal Jan Vlach s assistencí kaplana J. Filipa a pensisty H. Jirouška a jednoho milosrdného bratra z Nového Města n. M.

[336]) Ještě r. 1633 dle Pamětní knihy lužské (Kopiář) chované na radnici „Poznamenání rolí zádušních při městě Luži, co se také z nich platu každoročně při svatém Havle panu faráři lužskému schází a platí se od každého záhonu po 6 denárech míšeňských", udává se, že při kostele sv. Bartoloměje bylo polí „první díl od řeky a rolí ročavské vzhůru ležící až k obci jsou hony patery", „druhý díl vedle toho a mezi jeho, v němž jsou hony troje", „třetí díl opět vedle toho níže, v němž jsou hony šestery a v honech čtvrtých a pátých se srovnává a rozšiřuje", „čtvrtý díl zase vedle toho, též od řeky se počítá

stinách. Jmění se ztenčovalo, ježto kostel velice scházel, až nezbylo téměř ničeho.[337])

R. 1881 žádali někteří, by v Luži po příkladě jiných větších měst zavedena byla májová pobožnost. „My ale předvídajíce, že by se jí lidé málo účastnili dílem pro netečnost, dílem pro malou lidnatost u porovnání s velkými městy, odepřeli jsme ji zavésti. Mimo to máme zde od starodávna dvě oktávní pobožnosti o sv. Floriáně a o sv. Janě Nep. a padne-li Božího Těla do konce máje tedy i oktávu Božího Těla. Pobožností tedy je dosti, ale dospělých účastníků málo, neb lidé mívají v ten čas mnoho práce.“ Táž zavedena v r. 1888.

Kostel sv. Bartoloměje je v základě stavba o jedné lodi. Po každé straně od východu k západu táhne se patero oken. Presbytář s hlavním oltářem je od vlastní lodi oddělen zábradlím dřevěným. Na stěnách visí obrazy sv. Salvatora a sv. Jana, sv. Josefa a korunování Panny Marie.

Naproti kazatelně je výklenek, v němž stojí křtitelnice. Vedle postavena je socha lurdské Rodičky Boží. Na stropě jsou nástěnné malby z r. 1730 dvě: Nejsvětější Trojice Boží a sv. Jan Nepomucký. Malba tohoto světce je práce umělecká a významná. Stojíť světec na pražském mostě, kol hlavy třpytí se mu patero hvězd: s nebes přilétají andělé a přinášejí mu korunu věčnou, vítěznou palmu (ratolest). Dole u nohou jeho je jiný anděl, jenž má na ústech prst levé ruky a pravou drží klíč od království Božího.

V lodi byly dva obrazy: sv. Joachim, Anna a Panna Maria, a druhý Navštívení P. Marie. Maloval je samouk Pragr z Luže; práce velmi chatrná. Prapor obuvníků má na jedné straně obraz sv. Kryšpína a Kryšpiniana s letopočtem 1800 a na druhé straně P. Marii. Dále jsou v lodi 4 svítilny a 4 korouhve: školní, na níž jest anděl strážce a P. Maria, pak korouhev s obrazem nejsvět. Trojice a Rodičky Boží, jiná s obrazy sv. Jana a sv. Anny, a čtvrtá s obrazy P. Marie a sv. Josefa. V zadu u bývalého hlavního vchodu byl pohozen sešlý obraz představující Rodičku Boží chlumeckou. Na choře byly dva pohozené obrazy: sv. Anny, a zvěstování P. Marie. V sakristii jsou obrazy sv. Petra a Pavla a uprostřed nich ve skříncе obraz sv. Františka Xav.

Ve věži nad měchy na stropě jsou na prknech znaky: slavatovský (původní), vedle něho pánů ze Žďáru (Hieserlové) a městský (města Luže); dále znaky dva, z nichž jeden představuje orlici, nejspíše znak pánů ze Žerotína, a na hoře nad klenotem má českého dvojocasého lva, a druhý znak faráře Dvorského, jehož je jen část, jež představuje ptáka (pštrosa?) se zobcem. Po stěnách byly nápisy, z nichž bohužel dnes již jen možno

a drží sedmery hony a za cestou pod farářskou loukou díl jeden, na němž se klíny nacházejí“, „pátý díl leží při drážkách vzhůru až k samé obci a jsou hony v něm sedmery“, a „šestý díl ten leží v tu stranu k Bělé a drží hony sedmery,“ „suma všech záhonů 694“ „peněz z nich činí 9 kop 54 grošů 65 denárů mišenských.“ Luka byla: „jeden díl při obci lužské leží“ „druhý díl jdouce ke vsi Běli leží“ a platilo se z nich „při sv. Havle“ celkem 52 gr. m. V roce 1882 měl 150 zl. jmění a 370 zl. dluhů, tak že biskup Hay jmenuje jej „kridatářem“. To zajisté nemálo přispělo k tomu, že vláda se rozhodla jej rozbourati. (Dr. Řezníček d. c. 48.)

[337]) Kostel sv. Bartoloměje dle účtů z r. 1901 měl jmění 5124·24 K v cenných papírech a 516·54 K na penězích; a vydání 201·10 K v cenných papírech a 471·70 K na hotovosti, tak že mu zbylo 4923·14 K v effektech (fundační kapitál) a 44·84 K v hotovosti.

přečísti: „Privilegia . . . gloriam . . . Joannes“ a „S. Sebastianus, Caro, Cibus, Potus.“

Dlažba kostela je z cihel. Hlavní bývalý portál je zazděn deskou Diviše Lacemboka v rytířské zbroji.[338]) Do kostela vedou dva vchody postranní.

Pod podiem hlavního oltáře chová se skřínka, v níž je lebka, tři kosti, hrníček se 4 penízky památnými, na nichž jsou nápisy: S. Ignat. Soc. Jes. Franc. Borg. Soc. Jes. III. gen.; na druhém je vyobrazen papež Lev XIII. a kol něho: Ut omnes unum sint. Da vsi jedno sut, dále SS. Cyrill a Method a nápis orate pro nobis. Molite sa v nás; blahoslavený Jan Sarkander, Božské Srdce Páně; dále je tu krejcar z r. 1881, zub (Št. Dvořáka, kaplana) na struně uvázaný, šest čísel časopisu »Čech« z roku 1883 a dva papíry se slovy: »U oltáře hlavního pod podnožníkem nalezl jsem tyto kosti stolou sprachnivělou ovinuté. Starý kostelník Fiala svědčí, že jsou to kosti neb. p. far. Dvorského. Dověděl se to od svého otce, který též byl kostelníkem. Je tu lebka a tři kosti dlouhé. Já Štěpán Dvořák, kaplan lužský uložil jsem je do této skřínky roku 1883. Některá roucha kostelní jsou tu (totiž v kostele sv. Bartoloměje) z Chlumku; (kostel) má dva kalichy, u křtitelnice na stěně vyobrazen křest Páně, černou barvou několika tahy; práce jednoduchá.« Druhý papír (zelený) má tyto poznámky: »Trhy na obilí jsou každou sobotu. Majitel panství košumberského je kníže Max z Taxisu; bydlí v Bavosku v Řezně. Pivovar a pole panské u Košumberka má najaté Frant. Rabas, kupec z Luže. Lozický dvůr má žid Mendl. Ve 24 domech v Luži prodává se kořalka. V Lužské farnosti nachází se nyní katolíků 5000, nekatolíků helvet. vyznání 180, židů 370 a 1 bez náboženství. Na voze poštovském možno odjeti denně třikrát ku dráze státní do Uherska, osoba platí 50 kr. Zamožnější třída občanů lužských z pravidla do kostela v neděli a ve svátek nechodí.“

Věž jako kostel sám stavěna jest z kamene až po cimbuří; cimbuří zhotoveno ze silných prken a špice věžní též; vše končí trojatým křížem. Po každé straně věžní jsou dvě okna. Z věže je krásná vyhlídka na Chlumek, město Luži a jeho okolí.

[338]) Dr. Adámek (38) dí: „Starý hlavní vchod kostelní . . . jest . . . zakryt náhrobní deskou pana Diviše Lacemboka . . . († 23. února 1623) pěkně tesanou, ozdobenou postavou zvěčnělého příznivce Luže, s odznaky a smeknutou přilbou. Byla sem zasazena při pozdější opravě kostelní, dříve spočívala na zemi na hrobce Slavatův, nápis její byl osekán asi v době protireformace jezovitské, ale jméno šlechtice přečkalo i tak paměť nepřátel.“ Tvrzení toto, jehož účelem jest jako u Dr. Adámka vůbec, zhanobení jesuitů, neodpovídá pravdě proto, že rozum zdravý dá, že kdyby jesuité, jak se směle tvrdí, byli chtěli zahladiti památku Slavatovu, jednoduše by byli celý kámen na dobro odstranili a neosekávali pošetile nápis, a že deska Slavatova nebyla žádnou deskou náhrobní, ale jak z jiných historických památek jasno, deskou patrona kostela, která vsazovala se do zdí kostela. Při zazdívání hlavního vchodu použilo se této desky pak velice vhodně. A konečně, kdož ví, i kdyby na krásně deska s podobou Lacembokovou byla bývala deskou náhrobní, kdy deska tato s hrobu odstraněna byla. Pamětní kniha (I. 123 b) klade vyzdvižení její s hrobu do r. 1846, ovšem že zcela mylně, ježto v této době podoba Slavatova byla by bývala dávno na místě, kde denně do kostela se chodilo, vyšlapána! Tolik o desce samé. Že Dr. Adámek jesuity nazývá nepřátely „šlechtice“, totiž Diviše Lacemboka, nedivím se při Adámkově známé ke katolíkům a zvláště jesuitům lásce. Diviš Lacembok ovšem nebyl nikomu nepřítelem, ani snad jesuitům, ač strana jeho vypověděla řád jesuitský „na věčné časy“ z Čech. To by dle Adámka nebylo nepřátelstvím, ale „českobratrskou láskou k bližnímu!“ Jak známo o jedné a téže věci mohou lidé míti různé názory. Takovými pojmy jsou také přátelství a nepřátelství!

Památník věků dávných, kostel sv. Bartoloměje, nezasluhoval si v pravdě takové odměny a takového vděku od občanů lužských, jakého se mu v našich dobách dostalo. Duchovní správa nemá na osudu a to smutném osudu kostela toho té nejmenší viny. Prosila nejjasnějšího patrona, prosila občanstvo a když viděla, že ani patron ani občané nechtí ujmouti se velepamátné z věků dávných svatyně, přišla s návrhem sprostředkujícím, ale i tu radikálním, husits'vím se honosícím občanstvem byla jednoduše odmítnuta. A přece sv. Bartoloměj jest jedinou památkou Luže z dob Husových! Upla'ňuje se i tu pravda, častokráte již pronesená, že potomci mají plná ústa krásných slov o slávě předků svých, ale skutek — utek! A sotva uplyne několik desetiletí, vyskytne se třebas mnohý, kdož veškeru vinu zániku tohoto chrámu Páně přičte katolickému kněžstvu tak jako zánik hradu Košumberka, památníka též dob husitských přičítá zloba lidská v našich dnech — jesuitům. Na kněze se všecko sveze! . . .

* * *

(Pokračování.)

Doplňky. Po pozn. 242. budiž přidán následující životopis velezasloužilého kněze Jana Skalického. Jan Skalický narodil se 8. května 1825 ve Výprachticích a na kněze posvěcen byl 25. července 1850. Kaplanoval v Újezdě u Chocně a tamtéž po malé přestávce několika málo let farářoval až do své smrti dne 15. února 1900. Byl vyznamenán expositoriem canonicale, byl osobním děkanem, notářem a vikářem. Skalický byl kněz zbožný, učený, moudrý a neobyčejně pokorný. Z pokory nepřijal nabízené mu † ndp. biskupem Haisem děkanství vysokomýtské a raději setrval ve farnosti velice obtížné, namáhavé a málo výnosné. Ze skrovných příjmů podporoval štědře chudinu, všecky církevní i vlastenecké a lidumilné podniky nejen doma, ale i za hranicemi. Byl to v pravdě kněz apoštolský. Až do pozdního stáří měl stále rozhled po zákonodárství jak církevním, tak státním a ač vyznamenán tituly všelikými, přece o nějaké stařecké ješitnosti nebylo nejmenší u něho stopy. Vikariát vysokomýtský může na svého bývalého vikáře Jana Skalického býti opravdu hrdý! Ave, anima pia! — V pozn. 256. věta „Tehdy ranenští evangelíci .... expositoriem (r. 1884)". má správně zníti: »Ranenští evangelíci stavěli modlitebnu v roce 1869 a 1870. Za faráře Vlacha se jich 133 vrátilo do lůna kato. církve. Vlach byl r. 1884 vyznamenán expositoriem canonicale, r. 1886 jmenován byl bisk. vikar. sekretářem, 1892 os. děkanem, 1900 bisk. notářem a t. r. vikářem. — Brožura, již vydal v Brně proti brožuře pastora krounského Opočenského o 23 str., vyvrátila tvrzení p. pastora úplně, tak že se odmlčel: Na druhou brožuru ranenský pastor Fr. Šádek, proti jehož spisku čelila, taktéž již neodpověděl. Brožura tato přijata byla do seminární knihovny královohradecké. Též proti výpadům p. Dra. Kloudy vystoupil otevřeným listem a umlčel jej. Ve známé akci proti dělení diecésí v Čechách měl nikající účast. Kříž, postavený na rozhraní století XIX. a XX., pořídil svým nákladem a k jeho udržování učinil nadaci 50 kor. — V pozn. 264. po slovech: »Msgr. Filip dal stipendia ve prospěch Chlumku, jež vynesla celkem 3303·20 zl., vypuštěno „i se sbírkami a příspěvkem záduší." On sám za intence složil 956·96 zl. — Konečně v textu při r. 1899 ve stati VIII. v odst. „Zbyly k opravě již jen přední schody" a ve větě „Tím bylo celku, vrcholu dosaženo", jest vynecháno, jak čtenář sám zajisté z kontextu nahlédl, slovíčko „by".*)

*) Tyto dodatky na žádost vdp. vikáře Vlacha přidává redakce.

Úpadek strany podobojí na sklonku XVI. století.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Dokončení.)

Konsistoř utrakvistická nabízela Táborským náhradou kněze Jana Konráda Pražského, jenž byl dříve církevním správcem v Jaroměři. Ale tu dali Táborští konsistoři své na jevo úplnou svou nevážnost k ní. *Ustanovili si kněze sami, a to pouhého laika.* Se spravedlivou nevolí píše jim konsistoř dne 6. června 1590: „Vězte, že jest nám toho jistá zpráva dána, kterak byste vy na potupu konsistoře naší proti řádu dobrému a na zlehčení poručení J. M. C., kteráž jsou Vám i všem městům království tohoto jak hned za císaře Maxmiliana slavné a svaté paměti, tak potom za tohoto pána našeho nynějšího císaře a krále Rudolfa leta 1589 učiněná k sprznění stolice děkanské *nějakého nekněze do fary Vaší a kostela k správě konsistoře naší pod obojích přináležejícího uvésti měli*, a na tyto hody slavné, aby lid svozoval a trávil, za správce sobě, kteryž žádný kněz není, vystavili. Protož my nemoha toho trpěti a dáleji nésti Vás páni přátelé naší milí napominajíc žádáme, že se tím jistým nekněžem ujistíte, jménem Isaiáš Vodňanský, a jeho k tomu skutečně přidržíte, aby před námi v konsistoři naší v hodin deset v středu po památce seslání Ducha sv. na apoštoly sám osobně stál a takového nepořádu, kterého se jest tak tu dopustiti směl, před námi se spravil. A poněvadž pak i pan Jan Mateolus doktor dvoru J. M. pána pana nejvyššího purkrabí Pražského z některých věcí nenáležitých na něho viniti jej chce, před právem naším jemu, slyšíc na sebe žalobu, aby odpovídal a práv byl, a my vyslyšíce strany vedle práva duchovního budeme se věděti, jak k stranám zachovati.[1])

Nejednou viděla se konsistoř utrakvistická nucenu *vymáhati na osadnících náležité odvádění dávek duchovenstvu povinných.* Tak posílá r. 1590 přímluvný list panu Oldřichovi Skuhrovskému ze Skuhrova a na Louňovicích, aby poddané své přiměl k tomu, by děkanovi v Načeradci povinný desátek odvedli. „Oznamujeme Vám" — tak zní list její — „stížnost ctihodného kněze Jiřího Sincera Choceńského na tento čas děkana Načeradského, kteryž psaní své těchto dnův pominulých jest do konsistoře naší pod obojí spůsobou přijímajících odeslal, dokládajíc toho, kterak poddaní Vaši od starodávna k záduší Načeradskému ze vsi Hrajovic desátku na míru, a korec Pražskej skrze Vás jim zbraňujíc teď nejprvé příští k sv. Havlu již po čtvrtý rok se zdržuje, a jemu jak za předešlých let, z též vsi nevychází za jinou žádnou příčinou, že byste Vy urozený Pane Oldřiše *nějakou míru jinou starou ukazovali, a na tu že by se mělo měřiti,*[2]) na kteroužto míru nikdy též poddaní z Hrajovic takového desátku jsou nezsejpali, ale na míru Pražskou takové desátky témuž knězi Jiříkovi a děkanovi Načeradskému jsou za prvních let zsejpali, poněvadž i pan kollator jeho urozenej pan Jendřich nejstarší Dvořecký z Olbramovic jest před námi oznamoval,

[1]) Akta kons. utrak. v knihovně arcib. Pražské str. 291.

[2]) V opětovném vyzvání ze dne 10. listopadu téhož roku se praví: „Že jste míru menší (nad starobylou Pražskou cejchovnou) o vértel udělati kázali a jemu na tu měřiti takovej desátek poručili."

že již na jedenáctej rok tu v Načeradci zůstává, a vedle ouřadu a povolání svého kněžství se tak chová, podanejm téhož kollatora i jinejm v ničemž neubližuje, jim všem jak slovem Božím tak s svátostmi velebnejmi vedle církve nařízenejmi posluhuje, odkudž jsou jemu takové desátky na míru a korec Pražskej vždycky za práci jeho platili. Protož my za téhož kněze Jiřika a děkana na tento čas Načeradského k V. M. se přimlouváme, že podanejm svejm z též vsi Hrajovic poručiti ráčíte, aby jak jsou prvé platili na jakou míru, tak i nyní za ty čtyry leta co jsou jemu zadržali, to vykonali, znaje onu řeč: „co Bohu to Bohu, a co vrchnosti to vrchnosti" nebo na tom žádnej nic nepřidrží."[3]) A téhož roku upomíná konsistoř také purkmistra a radu města Mělníka o víno děkanovi tamějšímu povinné. Děkan víno to konsistoři daroval. Konsistoř píše o ně 11. července listem tohoto znění: „Kněz Blažej Plzeňský děkan Váš na nás vznáší a za dopomožení a ochranu jakožto vrchnosti své nás prosí a žádá, poněvadž jeho bytu u vás městě Vašem mimo čas sv. Havla není, že byste jemu některé věci, kteréž předešlým pánům děkanům na vychování jich s čeládkou a za jejich práci vydávány od Vás bývaly, za sebou zadržovali; jako obzvláštně tři vědra vína červeného, které jste jemu měli do času sv. Jiří již minulého dodati a vyplniti: a potom teď od času sv. Jiří až do sv. Havla čtyři vědra a jiné některé věci. Což kdyby tak bejti mělo, my bychom jím od Vás, pokudž by mu vše náležitě od Vás zapraveno a vydáno nebylo, nikoliv hnouti nemohli, ani taky jiného, kdybyste žádali, k Vám na stolici děkanskou za děkana Vašeho dotvrditi a dosaditi. A protož poněvadž on táž tři vědra vína červeného od Vás jemu zadržalá do času sv. Jiří z lásky své, kterou má k nám jakožto k vrchnosti své, jest dal a daruje, za to Vás páni přátelé naši milí napominajíc žádáme, že nám taková tři vědra vína odešlete, abychom přijmouc od Vás takové víno měli témuž knězi Blažejovi Plzeňskému a děkanu Vašemu z čeho ochotně poděkovati. Té naděje jsouce k Vám, že tato žádost naše slušná při Vás své místo s vykonáním skutečným míti bude, s tím se Vám dobře míti žádáme."[4])

Opětovaným žádostem konsistoře za propuštěnou z úřadu vyhověl *císař* posléze dne 14. července r. 1590, i *jmenoval nového administratora Fabiana Rezka a dvanácte konsistorianův*.[5])

Při tom jim skrze Viléma z Rožmberka oznámiti dal *artikule, podle nichž se říditi měli*. Artikule ty dány jí byly později dne 20. září 1590 i písemně. Zní takto: „*Předně* aby mezi sebou *svorni a jednomyslni* v učení a církevních řádích byli, a poněvadž J. M. C. přísaze své, kterouž jest straně pod obojí přijímajících učiniti ráčil, vskutku za dosti činí a toho milostivého oumyslu i napotom bejti ráčí, aby oni tolikéž na svou přísahu pamatovali, ji ve všem plnili a od učení předků svejch (když jim kalich propůjčen byl) za katolické jest přijato a schváleno, nijakž neodstupovali. *Druhé* aby *posty* i jiné církví svatou ustanovené a nařízené svátky světili a *nových svátkův neuvozovali*, aniž jich také nesvětili.

[3]) Akta l. c. str. 301. c.
[4]) Akta utrakv. str. 296.
[5]) Borový, „Martin Medek" 102—103, Tomek, Děj. Prahy, XII. 341.

nýbrž v tom se stolicí zdejší arcibiskupskou řídili a ji následovali. *Třetí* aby lid obecní z strany *zpovědi*, kteráž jest od několik a dvaceti let v užívání nebyla, pilně a bedlivě vyučovali, a všelijak se k tomu skutečně snažili a přičinili, aby týž lid obecní, co zpověď jest a jak potřebná věc jest, aby jeden každej dříve, nežli by k velebné svátosti oltářní přistoupil, z hříchův svejch se náležitě zpovídal, a na to absolutionem neboližto rozhřešení od kněze přijal, tomu dostatečně vyrozuměti a tak pomalu líbost a žádost nabýti mohli, k již jmenované zpovědi dobrovolně a s chutí chodívati, s tímto o tom doložením, že by oni kněží budoucně to slušně na rozmyšlení míti, ano také s nemalým ubližením svědomí jich bejti muselo, aby napotom tak jakž jest až posavad za obyčej bejval, bez zpovědi lidem *velebnou svátostí* posluhovati měli. *Čtvrté*, aby mezi sebou *ženatých kněží a kubénářův* (jakž od starodávna obyčej bejval) nemívali a jich netrpěli. *Páté*, aby nižádnému k vůli aneb libosti při kostelích církevních *řádův a služeb Božích neměnili*, nýbrž je bez přerušení podle řádu a ustanovení arcibiskupství Pražského zvláště posluhováním velebnými svátostmi skutečně drželi, z nich nevykračovali. *Šesté a naposledy*, aby ve všech kostelích všecky *ceremonie* tak, jakž jsou je předešle od starodávna vždycky držívali a ještě dnes staří pod obojí neb sub utraque jich užívají, budoucně bez proměny drželi a summou všem těmto artikulům jakž nahoře dotčeno náležitě a poslušně zadost činili, vědouce, že na tom jistou a milostivou vůli J. M. C. oni naplní, jináče nikoliv učinice."[6])

Od té doby odvolává se konsistoř utrakvistická na tuto vůli císařovu i v listinách, jimiž nové faráře potvrzuje. Tak na př. dne 25. září 1590, podávajíc do Sušice kněze Jakuba Militeckého, píše Sušickým: „Podle žádosti Vaší, kterouž na ouřad náš konsistořský vzkládáte žádajíce za ctihodného kněze Jakuba Militeckého, aby Vám za faráře do obce Vaší od času nejprvé příštího sv. Havla konfirmován byl, což k žádosti Vaší náležitě dovolujeme, a téhož ctihodného kněze Jakuba Militeckého za faráře z ouřadu konsistoře naší konfirmujeme a podáváme, na ten způsob *tak, jakž nám od J. M. C. poručeno jest*, aby nic měněno ani co nového se začínati mělo, v chrámě a kostele v obci Vaší, než jakž jest prvé od starodávna pod obojí způsobou vykonáváno bylo, tak aby za to držáno bylo až posavad; a týž kněz Jakub Militecký pan farář Váš budoucí tak v tom náboženství se choval, nic aby nepřidával ani neměnil, ani neujímal, ale sám za důvod té vší obci aby byl jak v učení slova Božího tak i při svátostech velebnejch v posluhování, v kněžském obcování, a pravé pobožnosti na sobě dokazoval."[7])

Onen případ v Táboře, kde nekněz Isaiáš Vodňanský v úřad kněžský se vetřel, nezůstal ojedinělým: konsistoř utrakvistická vsadila téhož roku do vězení jakéhos *Jana Dusíka, jenž za kněze se vydával*, a propustila jej teprve pak, když uvolil se zachovati tyto artikule: 1. aby kněžství nepožíval, dokud kněžství svého nedokáže řádně, 3. aby konfirmaci, kterou měl na jakés děkanství, složil v konsistoři, 3. aby, až vězení prázden bude, z trestání v konsistoři uctivé poděkování přijda učinil. Artikule ty končily pohrůžkou:

[6]) Akta kons. utrakv. 1589—1595 str. 321.
[7]) Akta kons. utrakv. 1589—1595 str. 30b.

„pak-li bys kněžství bez řádného ukázání požíval, co Tě potká horšího, abys potom za zlé neměl.“[8])

Jinému podobnému člověku, jenž neprávem zdál se osobovati si faru chrudimskou, poslala konsistoř utrakvistická tento důrazný list (13. listopadu 1590): „Do Chrudimě Martinovi faráři. Martine *nekněže* a faráři Chrudimskej! Jest nám do Tebe s nemalým podivením, kterak Ty smíš naše psaní, které jsme z jisté vůle J. M. C. pána nás všech nejmilostivějšího poslali, aby oufad téhož města tebe víceji, poněvadž knězem nejsi, v fatě netrpěli; Ty pak jako člověk neváznej. *nejsa knězem, ale mordýřem duší lidskejch*, psaní naše posměšně, lehkomyslně, neváżně si vykládal. Protož aby věděl, že to na J. M. C. chceme vznésti a pro Tebe, jestliže se z fary nevystěhuješ, kozí vůz s pacholky a dekret J. M. C. odeslati chceme.“[9])

Než, tento Martin, přijmím Stefanides, dostaviv se již čtvrtého dne potom (17. listopadu) do Prahy k administratorovi Strakonickému, prokázal, že jest opravdu knězem, a hleděl se očistiti z obžaloby, která naň byla vznešena, že totiž při mši svaté *opomíjí pozdvihování*. Vymlouval se, že neodstranil ho on, nýbrž již dávno před nim předchůdcové jeho, a slíbil, že je obnoví a vůbec ve všem že bude představených svých nadále poslušen.[10])

Bývalý administrator strany podobají *Václav Benešovský*, farář prosecký, musil býti upomínán, aby některé důležité listiny konsistorní vrátil. Píšeť mu dne 19. listopadu 1590 nová konsistoř: „S podivením jest nám do Vás, kterak byste Vy za sebou některé věci konsistořské zadržovali a nám do konsistoře v nově od J. M. C. dosazené, tolikéž i mnohejch kněží formata vlastní jich, kteříž se nám, abychom jim je vydali se dopisují, jich nám jste nevydali a neodváděli.

Protož Vás za to žádáme, že ty všeckny věci, kterékoli za sebou zadržujete, beze všeho prodlevání nám do konsistoře naší že odešlete.“[11])

Také obnovená konsistoř měla nesnáze s výše zmíněným *Tomášem Soběslavským*, jak vysvítá z tohoto listu administratorova: „Nejjasnější a nejnepřemožitelnější! Nerad jsem tomu, že opět kněz Tomáš Soběslavský, kterej jsa vždycky nadut konsistorianem mimo

[8]) Akta kons. utrakv. str. 313.

[9]) Akta kons. utrakv. 1589—1595 str. 316.

[10]) Ibid. str. 318. Prohlášení své učinil latinsky v tato slova: „Citatus a reverendissimo D. S. Fabiano Strakonieno, administratore consistorii archiepiscopatus Pragensis sub utraque communicantium, comparui die Mercurii post festum divi Martini episcopi et quia ex mandato sacrae Caesareae Majestatis graviter accusatus fueram de omissa sacra *elevatione* venerabilis sacramenti Corporis et Sangninis Domini et Servatoris nostri Jesu Christi probavi, a me non fuisse, sed ab aliis antecessoribus meis diu ante me depositam.

Quia antem ea voluntas est Sacrae Caesareae Majestatis, ut iterum sacra *elevatio* restauretur, *me eandem, quatenus poterit sine tumultu id fieri, observaturum*; sin periculum aliquod imminueret, id indicaturum atque secundum Deum debitam obedientiam reverendissimo domino administratori et consistorio supra nominato tanquam magistratui meo spirituali legitimo prostaturum, in praesentia reverendorum virorum domini abbatis coenobii Slovanici, D. S. Thoma praedicatoris in Bethlehem promisi et promitto hac subscriptione manus meae ego sacerdos Martinus Stephanides, parochus ecclesiae Chrudimensis. Actum Pragae in aedibus parochialibus divo Nicolao dicatis 17. Novembris anno 1590“.

[11]) Akta kons. utr, str. 318.

všech jinejch obyčejů se jmenuje, Velebnost V. C. zaneprázdňuje a na mne, že bych ho farou v městech Pražskejch jakožto konsistoriana opatřiti nechtěl., s nemalejm dotejkáním žaluje, ježto se o tom dobře ví, že jest všem osadám těchto měst Pražskejch v takové nelibosti a nenávisti, že žádná jeho nikterakž z nich přijíti nechce, čehož jsem při mnohejch osadách koštoval, nejednou ale mnohokráte jim podati jeho chtěl, ale oni tomu statečně z příčin jemu dobře známých odepřely a odpírají osvědčujíce sobě, že Velebnosti V. C. aby jim podáván nebyl, se vší ponížeností hledati budou. Pročež tehdy na mne daremně žaluje; přes to podával jsem jeho z Prahy ven do některejch měst, ale on pro svou nadutost a že o sobě mnoho smejšlí, ven z Prahy jíti nechce, nebo i ten důvod jest jeho vysokomyslnosti veliký, že se v té své supplikaci chlubí, kterak by na mnohá a častá jeho a některejch jinejch předešlá supplikování Velebnost V. C. konsistoř naši obnoviti ráčila; ale jest jistě na velikém omylu, kdež pak to za příčinou, že bych jeho místem opatřiti nechtěl, pokládá, že jest proti vyvolení osoby mé před M. V. mluvil a potom opata slovanského za kancléře volil, v pravdě na tom se velice mejlí, anobrž neprávě a zoumysla tím Velebnost V. C. zpravuje. Nebo nebyl jsem na tom, abych se kdy nad ním mstiti chtěl, opata pak slovanského ne já ale jiní všickni konsistorianové jsou v spisech podanejch po třikráte volili a vyhlásili krom dvou kněží zlobivejch a neučenejch, kteří jemu knězi Tomášovi k zbouření a nepokoji napomáhají. — Nechci knězi Tomášovi Soběslavskému, v hanění, v důtkách a v utrhání podoben bejti, a slovy podobnejmi, jako on jiné má, i mne obyčej haněti, jemu se odplacovati, on sám ví i vědí všeckna města Pražská, v jakejch nepravostech Tomáš jest postaven.

Protož Velebnosti C. se vší ponížeností prosím, abyste témuž knězi věřiti a již více supplikací o jednejch a tejchž věcech k zbouření podávati dopustiti neráčili."[12])

Za takovýchto poměrů není divu, že *světská moc víc a více do církevních věcí strany podobojí zasahovala.* O tomto poručnictví podává výmluvné svědectví na př. královské nařízení dané 24. prosince 1593 purkmistru a konšelům Starého města Pražského, jimž se poroučí, „aby oni při všech farách neb farářích o tom, aby se služba Boží řádně a pobožně podle ustanovení církve svaté přes tyto svátky vánoční i napotom vždycky vykonávaly, skutečně nařídili."[13])

Dne 20. dubna 1594 byla opětně *obnovena konsistoř pod obojí*, neboť dosavadní administrator Fabian Rezek znepřátelil si členy své konsistoře a přestoupil později k straně pod jednou. *K obnovení konsistoře* byl do kanceláře královské *pozván také i arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé.*[14]) V červnu téhož roku psal císař Rudolf z Řezna, kamž se byl k říšskému sněmu odebral, místodržícím svým do Prahy, že chce nové konsistoři dáti podobnou instrukci, jako konsistoři předešlé; nařídil jim, aby kopii její prohlédli, své dobré

[12]) Akta kons. utrakv. str. 326.

[13]) Koncept v archivě místodrž. R. $\frac{109}{1-9}$.

[14]) Tomek, Děj. Prahy XII. 364—365.

zdání o ní vyslovili, po případě ji opravili a jemu pak ke stvrzení zaslali. Místodržící odpovídají dne 10. června: „instrukci (předešlé konsistoři pod obojí danou) jsme v našem pilném a bedlivém uvážení mezi sebou měli a nepoznávajíce žádné příčiny, aby v ní co opravováno neb zjinačeno bejti mělo, nybrž že v tom způsobu bude moci dobře zůstati, *nepominuli jsme též kopie panu arcibiskupu Pražskému ukázati a k přehlédnutí podati*, kterémuž, ačkoli by se vidělo za potřebné něco v ní doložiti, ale při nás se snáší, že tohoto nynějšího času v nepřítomnosti zde Vaší Cis. Milosti táž instrukcí při tom způsobu zůstati může.“[15])

Ač strana podobojí bezděky čím dále tím více upadala v náruč lutheranismu, přece aspoň na oko tomu se bránila. Roku 1595 konsistoř utrakvistická trpce si stěžuje na „pikarty“ a „kalvínce“. Líčí, kterak poslušna jsouc příkazu císařova v den Božího Těla konala slavné processí. Chválí si sice hojné při tom účastenství úřadův, škol i obecenstva, ale stěžuje si, že nějaký rouhavý bludař v ten den upevnil na dvéře školy Týnské české posměšné verše, jichž latinský překlad připojují.[16])

Z posměšných těch veršů sezná prý zajisté císař rouhačství sektářské, jakož i v jaké potupě jsou kněží řádní. Radí, aby pátralo se po původcích hanlivé té písně. Z jiskry té prý by veliký vzniknouti mohl požár. Mimo to oznamuje císaři, že v Praze i v jiných městech pikarti i kalvínci co den se rozmáhají. Ti prý náboženstvím katolickým pohrdají a je odsuzují, chrámů si neváží, potupnými jmény je nazývajíce, a kdyby mohli, krví kněží by ruce své zbrotili. Není prý nikoho, kdo by jim v záhubném tom počínání zbraňoval; pročež že se konsistoř k císaři utíkají s prosbou, aby po příkladu svého děda i otce zlu onomu zabránil a poddané k svornosti a jednomyslnosti přivedl. Dále uvádí konsistoř utrakvistická císaři ve známost, že vyskytují se lidé osobující si důstojenství kněžské, ačkoliv ani arcibiskupovi ani jí známi nejsou, a ti prý po domech rozlévají bludné své učení, zvláště pak v domech šlechtických, jako prý na př. kalvínci v domě pana Hrzana, pikarti v domě p. Pětipeského. Pikarti prý mimo to také na Starém městě v jednom domě se scházejí a tam každé neděle česky i německy

[15]) Koncept český v archiv. místodrž. R $\frac{109}{1-9}$.

[16]) Z nich ukázkou stůjž zde jen konec:

„O, fatui pariter omnes, venite ad Dominum,
Ut vobis condonet hoc grande nefas:
Ne vos punïat aestate vel hieme,
Quod sequimini panem Machozim.
Insani, intricati, miseri idololatrae,
Quo vobis magistri? Quo baccalaurei?
Virique docti, cum hos non audiatis.
Sed contra conscientiam in vestris templis missas celebratis,
Haec omnia fiunt authoribus Crocino et Kobissio,
Verum et hos duos surripiet cacodaemon eo celerius,
Cum nolint nisi claudicare utroque pede,
Vehentur, ut par est, ad tartara, quadrigâ,
Pone suum dilectum Fabianum,
Illum falso Hussoluteranum,
Et Simonem Magum, ut breviter claudam,
Iudamque Iscariotem, qui fuit Christi proditor.“

kážou a svátostmi přisluhují. K nim prý nejpřednější z měšťanstva se hrnou. Konsistoř prosí císaře, aby to vše v zárodku potlačil.[17])

Jest to opravdu neobyčejné divadlo, když vidíme zde stranu pod obojí, která přece do našeho národa roztržku náboženskou vnesla, ana praví císaři, aby poddané své k jednomyslnosti a k svornosti přivedl a různověrectví konec učinil!

V téže věci obrátili se konsistoriané utrakvističtí listem ze dne 6. června 1595 také k nejvyššímu purkrabí Adamovi z Hradce. „Tyto pominulé dni“ — tak píší — „několikrát jsme k V. M. jakožto netoliko k defensorovi nás a konsistoře naší, ale jako k laskavému a milostivému otci do domu jsme V. M. přicházeli, jsouce veliké žádosti, abychom mohli v některé velmi pilné věci s V. M. promluviti a před V. M. přednésti, chtějíc i rady žádati, ale že V. M. vždycky ráčila míti při sobě mnohé pány, i nemohouce pro ně přístupu míti, musili jsme zase odcházeti, a až dosavad nerozumějíc, abychom k V. M. přístup míti mohli pro ta zaneprázdnění, která míti ráčíte každé chvíle, pročež skrze toto naše ponížené připsání k V. M. jakožto k milostivému ochranci a defensorovi našemu se utíkáme a v známost V. M. uvozujeme: tuto sobotu minulou J. M. C. dodali jsme suplikací, žádajíce Jeho M., aby ráčil milostivé poručení učiniti: jedno, aby vyhledáno býti mohlo, kdo jest in die Corporis Christi, když jsme podle starobylého způsobu církve katolické s processí šli, ten paškvil hanebný na dvéře školní u Matky Boží před Týnem pověsil, který jest na potupu Pánu Bohu, na potupu chval Božích, na zlehčení velebné svátosti, jest na potupu J. M. C., na potupu lidu pobožného, k rouhání zřízením zemským, na zlehčení všeho katolického kněžstva; aby, doptajíce se toho, to trestáno bylo tak, aby více takových paškvilů zlořečených, kteříž nesměřují k žádnému pokoji ale k bouři, více žádný spisovati nesměl. Druhé, žádáme J. M. C. za to, aby nějak ráčil milostivě k tomu se skloniti, aby se v cestu vstoupilo pikhartům a těm schůzkám jejich podomovním, kteříž to pikharti jsou se tak rozmnožili, že již se těžko člověk setkati může s věrným křesťanem, neb nebude-li jim brzy překážka učiněna, jest se obávati, aby hroznějšího pozdvižení v lidu se státi nemuselo nežli kdy předešle, kteréž pozdvižení bylo za dnův dobré a svaté paměti císaře Ferdinanda, neb jsou sobě již své sektářství tak osvobodili, že již směle ne nočně, ale ve dne v houfích, majíc jíti do kostelův, i jdou do sborův svých a peleší. — Třetí, žádáme i za to J. M. C. jakožto pána pána nás všech nejmilostivějšího, aby bylo zastaveno těm kněžím, o jejichžto kněžství jakž pan arcibiskup tak ani my nic nevíme, vyznáme, že nejsou žádní kněží, kteříž zde v městech pražských jdou a vcházejí do domův, čehož nikdá nebývalo; a to jak do domův některých pánův z rytířstva tak do domův některých měšťanův a tu v kázání německá a v posluhování se vydávají a veliký zástup lidu německého i českého jdou za těmi nekněžími, odkavad týž není očekávati než nějakého rozdělení v lidu a potom veliké bouře a nesnáze; protož aby prvé

[17]) Kopie v arch. českého místodrž. R. $\frac{109}{2}$

nežli by se co takového zlyho rozmohlo, lépeji se nám vidí, aby tím dříveji k přetržení přišlo. Protož k V. M. jakožto k ochranci a k defensorovi našemu se vší ponížeností se utíkajíc pro Boha a pro zachování v lidu dobré svornosti prosíme, že se ráčíte k J. M. C. jakožto k pánu, pánu našemu nejmilostivějšímu milostivě a laskavě přimluviti, aby takové supplicí naši neráčil z rukou svých vypouštěti, ale žádosti naše, kteréž činíme na J. M. C. na místě vší církve katolické, k svému vykonání přišly; ba prosíme a žádáme jakž nejvýše prošeno býti může, že i sami milostivě k tomu se skloniti při J. M. C. ráčíte, aby jak ti paškvilové průchodu neměli, tak také to pikhartstvo své vůle k potupení služebnosti Božských neprovodilo, tejž těm nekněžím ta kázání a posluhování podomovní zapovědína aby byla. Té víry sme k V. M., že tuto žádost, kterouž tak na V. M. jakožto na pána, pána křesťanského a defensora našeho se vší poníženosti podáváme, laskavě a dobrotivě přijmouti, v dobré obrátiti ráčíte a nás v laskavé své paměti i v ochraně míti ráčíte. A Pán Bůh všemohoucí za takovou ochranu předně hojná odplata býti ráčí, a my za V. M. jakožto za pána, pana defensora nám milostivého a laskavého vždycky ve vší snažnosti k Bohu modliti se budeme.“[18])

V těžkých těch dobách měla konsistoř utrakvistická mimo to *neustálé sváry s kněžstvem* svým. Nejvíce nesnázi jí působil častěji již zmíněný Tomáš Soběslavský, jenž, domáhaje se beneficií, kterých se mu zachtělo, obtěžoval neustále konsistoř pod obojí a způsoboval jí u císaře, ano i nuncia papežského, suplikami, jež zpravidla obsahovaly těžká obvinění proti ní, časté nepříjemnosti, a ji, jak sama praví, „v potupu, pohanění i k zkáze přivozovati usiloval.“[19])

Mimo jiné *obviňoval* Tomáš Soběslavský r. 1598 administratora *Václava Dačického a některé konsistoriány z bludův.* Dovolával se čtyř listů, které prý obdržel od bývalého administratora, tehdáž již zesnulého († 1595) Václava Benešovského, faráře na Prosíku. V prvním z těchto listů praví se o Dačickém: „Oznamuji Vám o knězi Václavovi, děkanu nynějším slánským,[20]) když byl v Brozanech farářem, a jedna žena přinesla mu novinu, že v městech Pražských zhusta o něm mluví, že bude administratorem, slyše to, velmi nad tím byl potěšen, a hned tu promluvil, když jim bude, že všecky faráře Pražské ven z měst pražských vyžene, ani jednoho nenechá, a na jich místa že vezme muže učené, rozumné z měst děkany a těmi že osadí města Pražská i okolo, a tudy že bude jednota a sláva městům Pražským . . . I jakej jest sám ženatej s pankharty kacířskej, chtěl by tomu, aby ti kněží s pankharty, s kolíbkami, s ženami do Prahy se stěhovali, a *kalvínské bludy do měst Pražských uvedli.* I běda vám bude nejprve všem jinejm kněžím, když vás z Prahy poženou; kam se podějete? A já tomu věřím, jakej jest

[18]) Archiv místodrž. R. $\frac{109}{2}$

[19]) Arch. místodrž. R. $\frac{109}{15 \text{ Nr. } 2}$.

[20]) Václav Dačický, administrator konsistoře pod obojí, byl dříve farářem ve Slaném. Byl ženat, maje manželku z rytířského rodu Vranovských. Tomek, Děj. Prahy XII., 365.

sám *haereticus* mstitedlnej, vezma sobě na pomoc některé pány pikhartské, žeť by toho dovedl.“ V druhém listě (z r. 1593) píše Benešovský: „Nerad jsem toho uslyšel, že kněz děkan Slánský má býti administratorem. *Prve mnoho kalvinů kacířův v Čechách, bude jich ještě více i v kněžstvu.*“ A v listě čtvrtém (z r. 1594) píše Václav Benešovský Tomáši Soběslavskému: „Nerad jsem té nešťastné noviny o vás uslyšel, co se vám přihodilo od pana administratora, že vás z té fary vypověděli na vaši hanbu a posmíšek i jiného kněžstva katolického subutraque. Nyní vám, potom snad taky nám. Kdybyste *strychu kalvinského* požívali, lepšího byste pokoje požíti mohli.“[21])

Za takovýchto rozháraných poměrů strana utrakvistická rychle spěla k úplnému svému rozkladu, jenž byl žalostným jejím koncem.

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal **Dr. Ant. Lenz**, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 24.

Kterak všecka zla, která církvi na konec nastávají, řeholníkům přičítají, snažíce se k důkazu, že v brzce nastanou časy Antikristovy. — Quomodo mala, quae in finali Ecclesia timentur, religiosis imponunt, probare volentes, quod e vicino instant tempora Antichristi.

Odpůrci řeholí tvrdí, že jsou mniši vyslanci Antikristovi. Aby toho dovedli, snaží se dokázati dvě věci: 1. že nastávají již nyní časové Antikristovi, 2. že jsou mniši vyslanci jeho, zvláště ti, kteří káží a zpovídají.

Že jsou časové Antikristovi blízci, snaží se ukázati na základě Písma, neboť prý dí apoštol:[82]) „Toto pak všecko dálo se jim v obraze a napsáno jest výstraze naší, na kteréž koncové věků došli.“ A opět: „Synáčkové, poslední hodina jest, a jakož jste slyšeli, že přijíti má Antikrist, i nyní jsou mnozí antikristové, odkudž víme, že poslední hodina jest.“ A opět:[83]) „Nebo ještě něco velmi maličko, a přijde, kterýž přijíti má, a nebudeť meškati.“ A opět:[84]) „Nevzdychejte, bratří, jedni proti druhým, abyste nebyli souzeni. Aj, soudce stojí přede dveřmi.“ Tou příčinou jest potřebno, předejíti nebezpečenství, která nastávají brzkým příchodem Antikristovým. Nebezpečenství tato prý hrozí právě od řeholníkův a o tom prý mají praelati vyšetřování konati.

Jestliže však žádáme, aby udali určitě, kdy se Antikrist dostaví, praví někteří z nich, že během sedmi let, jiní že za sto let a jiní za tisíc; avšak v tom jsou již dávno autoritami předokázáni a tak překonáni. Písmo sv. samo takové určité prorokování zavrhuje. Když se ptali apoštolé: „Pane, v tomto-li čase navrátíš království israelské?“ odpověděl Pán Ježíš: „Není vaše věc, znáti časy

[21]) Archiv. místodrž. R $\frac{109}{15 \text{ Nr. } 2.}$

[82]) I. Cor. 10, 11. — [83]) Žid. 10. 37. — [84]) Jak. 5, 9.

neb chvíle, kteréž Otec položil v moci své.“[85]) K tomu přidává sv. Augustin:[86]) „Jestliže to nebyla věc apoštolů, tím méně jiných.“ A opět praví Pán Ježíš: „O tom pak dni a hodině nižádný neví ani andělé nebeští, jediné sám Otec.“[87]) A sv. apoštol dí:[88]) „Prosímť pak vás, abyste nedali s sebou hnouti od svého smyslu, ani buď skrze ducha, anebo skrze řeč, anebo skrze list, jako od nás poslaný, děsiti, jakoby nastával den Páně.“ Sv. Augustin píše:[89]) „Dixisti „Evangelium dicit: De die illa et hora nemo scit Ego autem, inquit, pro possibilitate intellectus mei dico, neque mensem, neque annum adventus ipsius sciri posse. Ita enim videtur sonare tanquam non possit sciri, quo anno venturus sit, licet posset sciri, in qua hebdomade annorum vel qua decade .... Quodsi nec hoc comprehendi potest, quaero, utrum sic saltem possit intelligi tempus adventus ejus, ut eum venturum dicamus infra istos, verbi gratia, vel quinquaginta vel centum annos vel quorumlibet seu majoris numeri, seu minoris annorum .... Si autem nec hoc te comprehendisse præsumis, hoc sentis, quod ego.“

Domněnka, že by bylo možná vypočítati, kdy přijde Pán Ježíš, byla již v první církvi zavržena, jakož vypravuje sv. Jeronym[90]) a Eusebius ve své církevní historii. Nelze tedy určiti čas, kdy nastane konec světa, v němž se očekává příští Páně a Antikristovo.

Odpůrci řeholí rozlišují, ku svému zámyslu hledíce, rozličná věkoletí. Jedno prý běží od příští Páně jako věkoletí poslední, jiná věkoletí neměla prý delšího trvání, leč jen 1000 let, a něco málo nad to, a proto prý očekávati lze, že se věkoletí toto v brzce zakončí. Toto mínění zamítá již sv. Augustin[91]) slovy: „Aetas igitur ultima generis humani, quae incipit a Domini adventu usque ad finem sæculi, quibus generationibus computetur, incertum est.“

Odpůrci řeholí udávají také jistá znamení, podle nichžto chtějí brzký příchod Páně naznačiti, a první přibírají z Daniele 7, 25., kdež se o Antikristovi praví: „Putabit, quod posset mutari tempus“ a skutečně prý někteří usiluji přeměniti evangelium Kristovo v nějaké Evangelium věčné (aeternum Evangelium). Evangelium toto však jest jakási smyšlenka Jachymova, kteráž jest od církve zavržena.

Odpůrci řeholí mají zde zření k Jachymovi „da Celico“, učenému a zbožnému muži, který mnoho rozjímal o výkladech apokaliptických. Dali mu také titul proroka. Zemřel r. 1202 a podřídil spisy své autoritě církevní. Bloudil stran nejsvětější Trojice. Luteránský sněm IV. dal naproti němu za pravdu Lombardovi. Honorius III. vzal jej v ochranu i klášter jeho, jelikož zemřel jako věrný katolík. Jeho spisy jsou: Výklak zjevení sv. Jana, žaltář a konkordie. Jachym měl mnoho žáků, kteří sluli: Joachité. Tito rozlišovali tři věky, pro každou osobu Božskou jeden. Dokonalá úcta Boží měla podle nich nastati ve věkoletí Ducha sv., který prý vyplení všeliké zlo v církvi. Někteří z nich pravili, že třetí věk nastal již sv. Františkem Serafínským: říše Syna Božího musí prý přestati, jako přestalo věkoletí Otcovo. Nyní prý nastává evangelium věčné. Spis Jachymův „Concordia utriusque testamenti“

[85]) Act. 1, 7. — [86]) Ep. ad Hesych. — [87]) Mat. 24. 36. — [88]) II. Thess. 2. 1, 2. — [89]) Ep. ad Hesych. — [90]) De viris illustribus. — [91]) lib. 83. Quaest. q. 60.

byl církvi zavržen. Vilím de s. Amore užil nebezpečného spisu Jachymova, aby ukázal, jak jsou mniši žebraví nebezpečni. Znamení toto sluje tedy marně znamením příští Páně.

Druhé znamení shledávají ve slovech Ž. 9. 21.: „Ustanoviž, Hospodine, zákonodárce nad nimi: aby poznali národové, že jsou lidé.“ Slovem „zákonodárce“ jest prý podle glossy míněn Antikrist. Avšak učení, jež do sebe drží kniha Jachymova, ač obsahuje mnoho věci zavržitelných, není nauka Antikristova, neboť on bude o sobě hlásati, že je Bůh,[92]) tak že se posadí v chrámě Božím a ukazovati se bude, jakoby byl Bůh“. A jestliže zovou všecko učení Antikristovo naukou bludnou, jakož všichni ti, kdož hlásají bludné učení, slovou antikristové, pak smyšlené toto znamení jest skutečně pouhou smyšlenkou, neboť byla církev vždy napadána od haeretiků.

Třeti znamení shledávají Daniel 5. 25. seq. čili z výkladu Danielova: Mane, Thekel, Fares. Mane prý znamená: Zčetl Bůh království tvé a dokonal je. Thekel: „Zavěšen jsi na váze a nalezen jsi méně mající“. Fares: Rozděleno jest království tvé a dáno jest Medským a Perským. Podle toho praví, že slovem „Mane“ se počítá délka říše Kristovy. Pravi prý se, že se zde naznačuje, že bude trvati církev 1270 let. Slovem „Thekel“ se prý naznačuje, že po sklonku evangelia Kristova nastane jiné, t. j. věčné evangelium. Slovem „Fares“ se prý zvěstuje, že vezme církev za své a říše její že bude dána jiným. Avšak je křivo, že nadzminěnými slovy se míní také církev Kristova. Sv. Augustin vzpomíná[93]) těchto bludů, an píše: „quod quidam dixerant, quod cultus nominis Christi debebat durare per 365 annos, deinde completo memorato annorum numero sumeret finem.“

Již tedy za dob sv. Augustina byli, kdož na ten způsob trvání církve Boží vypočítávali na základě slov Danielových, a proto nejsou výklady nepřátel řeholi nic nového. Sv. Augustin také píše, že někteří čítali věkoletí od nanebevstoupení Páně až ke druhému příští jeho a přikládali mu někteří 400, jiní 500 a jiní 1000 let, avšak, jakož svrchu bylo řečeno, proti slovům Páně.

Druhých 5 znamení shledávají v Mat. 24, 9.: Tehdáž vydají vás v soužení a budou vás zabíjeti: a budete v nenávisti u všech národů pro jméno mé. A to prý se plní v církvi, neboť prý mnozí, kteří chtějí býti nad jiné světější, nesnesou žádného pokárání a vydávají své odpůrce na tresty a na smrt. Avšak tato smyšlenka není znamení parusie Páně, neboť pronásledování bylo již za časů apoštolův a mučenníkův, aniž se domnělé pronásledování odpůrců řeholí podobá onomu.

Páté znamení chtějí míti ve slovech: „A tehdy se budou mnozí horšiti.“[94]) A to prý se naplňuje nyní, kde se diffamují řeholníci a mnozí z toho berou pohoršení. Avšak výklad tento jest klamný, neboť není nic nového, že svatí lidé se diffamují, dělo se tak již za dnů apoštolův, a víme, jak hrozné věci pohané vymýšleli na první křesťany.

Šesté znamení vidí ve slovech: „A mnozí falešní proroci povstanou a svedou mnohé.“[95]) To prý se také nyní naplňuje, neboť

[92]) II. Thess. 2, 4. — [93]) Lib. 18. de civ. Dei. — [94]) Mat. 24. 10. — [95]) Mat. 24. 11.

se prý zjevují mniši mnohým jako falešní proroci, protože prý sami sebe doporučují a pro jiné ještě věci. Avšak výklad odpůrců řeholí je křivý, neboť textem se vyrozumívají haeretikové, nebo svůdcové lidu židovského před vyvrácením Jerusalema.

Sedmé znamení shledávají ve slovech: „A že se rozmnoží nepravost, ustydne láska mnohých.“[96]) A to prý se naplňuje nyní, kde prý jsou mnozí v církvi horlitelé víry, kteří opouštějí evangelium Kristovo a přidržují se evangelia věřících, čímž se dokazuje, že vychladla láska jejich ke Kristu Pánu. Avšak řeč taková nemá základu, neboť vždy jsou byli, kteří Krista opouštěli, jako Pelagius, Nestorius, Eutyches a jiní, byli jsou také, kteří sebe majíce za dokonalejší, haerese vymýšleli. Také vždy byli, jejichžto láska ke Kristu Pánu vychladla.

Osmé znamení blízké parusie Páně shledávají ve slovech Páně: „A budeť hlásáno evangelium toto o království po všem světě na svědectví všem národům a tehdáž přijde skonání.“[97]) A i to prý jest již naplněno. Avšak toto znamení ve smyslu odpůrců řeholí nemá základu, neboť za dob sv. Tomáše nebylo dojista kázáno evangelium všem národům.

Kapitola 25.

Kterak se snaží dokázati, že jsou řeholníci poslové Antikristovi. — Quomodo probare nituntur, quod religiosi sunt nuntii Antichristi.

Nyní naléhá potřeba vyzkoumati, kteří jsou as ti, skrze něž, jak nepřátelé řeholí praví, nastává nebezpečenství časů nejposlednějších, a jež zovou posly Antikristovými. Oni praví:

a) že jisto jest, že svůdcové tito nebudou pocházeti z národů barbarských, ze židovstva a z pohanstva. Avšak podle Apok. 20, 7. budou i barbaři křesťanství pronásledovati.

b) Dále praví, že svůdcové ti budou členové křesťanstva podle toho, co dí apoštol,[98]) že mají tvářnost pobožnosti, ale uvnitř moc její zapírají. Avšak ne všickni, kdož věrné pronásledovali, měli tvářnost pobožnosti, nýbrž jen někteří, jakož dí sv. Pavel,[99]) že protivenství tato pocházela od pohanův a od falešných bratří.

c) Oni dále tvrdí, že poslové Antikristovi nebudou náležeti k těm, kteří jsou zjevně zlí, ať prý by nemohl býti svůdcem s výsledkem, leč by byl na pohled dobrý. Avšak ani tomu nebude tak, neboť svůdcové budou i lidé i vnitř i zevně, a nad to budou mnozí svedeni rozkošemi a hrozbami.

d) Ti poslové Antikristovi se prý nalézají mezi těmi, kdož se zabývají studiemi a o nichž se praví,[100]) že se stále učí, ale nikdy nepřicházejí k poznání pravdy. Avšak dedukce tato je zpozdilá, neboť v textě je řeč o ženkách svedených a nikoliv o svůdcích. Ale i kdyby tam byla řeč o svůdcích, musela by býti vykládána o těch, kdož pravdu zradili, tedy o kacířích. Kromě toho nebudou pouze učení lidé posly Antikristovými, ale i neučení. Marně se dovolávají tedy zde sv. Řehoře,[101]) kdež dí: „Sicut incarnata Veritas

[96]) Mat. 24. 12. — [97]) Mat. 24. 14. — [98]) II. Tim. 3, 5. — [99]) II. Cor. 11, 26. — [100]) II. Tim. 3, 7. — [101]) Lib. 13. Moral.

in sua praedicatione pauperes idiotas et simplices elegit, sic contrario Antichristus ad praedicandam falsitatem suam astutos ac dupplices, atque hujus mundi scientiam habentes electurus est."

e) Mezi literáty nalézají prý se poslové Antikristovi, zvláště ti, jejichžto rada se vysoce cení jako rada vycházející z Boha, a proto tvrdí odpůrci řeholí, že jako odpor kladli Kristu Pánu při jeho prvním příští literáti a zákonníci, tak prý se děje i nyní.

Avšak závěr tento je klamný, poněvadž odpírali Kristu Pánu netoliko farizeové a zákonníci, ale i knížata kněžská Anáš a Kaifáš a světští pánové, jako Herodes a Pilát. Aniž byli farizeové a zákonníci vesměs odpůrci Páně, alebrž pouze některá jich část.

Přes to však vynášejí nepřátelé řeholí tento soud: že poslové Antikristovi jsou (a budou) křesťané na pohled dobří, věd znalí, studiím se věnující, v radě pověstní, sliby řeholními vázaní.

Že všecky tyto domněnky jsou klamné a frivolné, leží na biledni.

Kapitola 26.

Kterak zjevně dobré skutky řeholníků, jako modlitby a posty a jiné, snaží se podvrátiti a je podezřívati. — Quomodo religiosorum manifesta bona, ut orationes et jejunia et hujusmodi, pervertere nituntur et suspecta ostendere.

Nepřátelé řeholí nemohouce zapříti, že řeholníci konají dobré skutky, aniž tvrditi, že by byly zlé, jako modlitby jejich, posty a jiné dobré skutky, aniž mohou upříti, že činí i zázraky, snaží se podezřívati je, berouce k nekalému konání tomuto zdánlivý důvod z Písma, kdež čteme, že někteří zkázonosní lidé podobnými skutky zakrývají svoji vnitřní zlobu. Tak mluví Pán Ježíš[102]) o falešných prorocích, kteří přicházejí v rouše ovčím, ale uvnitř jsou vlci hltaví. Také prý mnozí budou činiti ve jménu Páně divy a zázraky a přece budou zavrženi. „Mnozí mi řeknou v onen den: Pane, Pane, zdaliž jsme ve jménu Tvém neprorokovali a ve jménu Tvém zlých duchů nevymítali a v Tvém jménu divů mnohých nečinili? A tehdaž vyznám jim: Nikdy jsem vás neznal; odejděte ode mne, kteří činíte nepravost." [103])

Z toho chtějí odpůrci řeholí míti důkaz, že nemají býti někteří ani pro své skutky dobré, ba ani ne pro zázraky přijímáni.[104])

Avšak domněnka odpůrců těchto odporuje autoritě Boží, neboť Pán Ježíš dí: „Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, kterýž jest v nebesích." A sv. Petr dí: „Obcování své mezi pohany majíce dobré: aby v tom, v čemž utrhají vám jako zločincům, spatřujíce vaše dobré skutky, velebili Boha v den navštívení." Ze slov těchto je patrno, že je možno, aby člověk, konaje dobré skutky, pokládán byl za dobrého. Podobně tak učiniti lze na základě zázraků, neboť dí Spasitel[105]): „Já pak mám větší svědectví nežli Janovo; neboť skutkové, kteréž mi dal Otec, abych je vykonal, ti skutkové, kteréž já činím, svědectví o mně vydávají, že mne Otec poslal." Avšak sv. Tomáš připo-

[102]) Mat. 7, 15. — [103]) Mat. 7, 22, 23. — [104]) Ex quibus ostendere volunt quod nec ex virtutum operibus, nec ex miraculorum signis sint aliqui acceptandi. [105]) Jan 5, 36.

míná, že v některých zlostnících takové skutky viděti lze, ba i zázrak, avšak nám lidem nelze, leč na základě viditelných skutků pronášeti úsudek svůj. Odtud, vidíme-li na někom skutky dobré, dlužno o něm souditi, že je dobrý, leč bychom na něm shledali zjevně zlé činy, z čehož lze soud provésti, že dobré skutky, které jinak konal, nebyly ovoce pravé jeho povahy. Odtud praví Pán Ježíš o falešných prorocích: „Po ovoci jejich poznáte je.“ [106]) K čemuž dí glossa: „Non a veste sed ab operibus, quod de manifestis accipit.“

Nepřátelé řeholí jsou tedy mimo pravdu, když dobré skutky mnichů takto podezřívají.

Avšak oni přidávají ke zlobě své, pravíce, že dobré skutky mnichů jsou pokrytecké a pokrytectví že jest z nejtěžších hříchů, jsouce v tom farizeům podobni, kteří Pánu Ježíši předstírali, že moci Beelzebuba vyhání ďábelství. [107])

Sv. Tomáš připomíná, že tvrzení nepřátel řeholí jest také nebezpečno, neboť tou měrou by mnozí přestali dobrými skutky spěchati k dokonalosti, kdyby utkvěla při nich domněnka, že ti, kdož konají skutky dobré a dokonalé, jsou vlastně pokrytci, kdežto pouze ti, jak dí sv. Řehoř, [108]) jsou pokrytci, „qui ea intentione opera perfectionis assumunt, ut malitiam occultius exerceant, et magis nocere possint; non autem illi, quos contingit ex infirmitate peccare, etiam post habitum perfectionis assumptum.

Doslov.

Sv. Tomáš Aquinas se narodil as r. 1224 (snad r. 1226) a zemřel r. 1274 i podává tudíž nepřátelské útoky odpůrců řeholí ve věku XIII. a odhaluje perfidii a hypokrisi jejich v boji proti řeholníkům.

Boje tyto vyšly z universit, a jakož bylo řečeno, tou příčinou, že mistři byli řevniví, vidouce, že je mniši vědomostmi svými a učeností daleko překonávají. Odtud usilovali o to, aby všechny mnichy z universit vypudili, předstírajíce, že vyznávajíce dokonalost, nemají býti zváni mistry, že se mají spíše učiti, nežli vyučovati, a odřeknuvše se světa, že zároveň se odřekli důstojností světských, jako je misterství, jsouce zavázáni k pokoře.

Nemohouce čili nemajíce tehdáž odpůrci té moci, aby všecky mnichy vypudili z universit, snažili se je odtud vyhostiti aspoň částečně a za příčinami nicotnými, tvrdíce, že nesmí to býti, aby přijati byli do kollejí světských mistrů.

Nejsouce ani těmito nájezdy spokojeni, nepřátelé řeholí snažili se dokazovati, že jest proti všemu řádu, když káží nebo zpovídají, neboť jest prý povolání kleriků jiné a jiné mnichů. Mnichové prý mají býti poddáni, a proto jsou prý vyloučeni z úřadu kazatelského a z úřadu zpovědníků. Kanony svaté prý zřejmě zakazují mnichům kázati, a velí zpovídati se pouze knězi vlastnímu, a tím prý není řeholník.

Poněvadž odpůrci mnichů nemají důvodů, aby je vyloučili ze studií a z universit a z úřadu kazatelského a zpovědníků, usi-

[106]) Mat. 7, 16. — [107]) Mat. 12. Luk. 11, 13. — [108]) Lib. 31. Moral.

luji, aby je vyloučili z kázání svrchu zmíněného aspoň nepřímo. tvrdíce, že prý jsou zavázáni pracovati tělesně rukama svýma, jakož prý je k pracím takovým volá Písmo i sv. otcové.

Nepřátelé pravdy jdou však ještě dále, chtíce vyvrátiti i základy, na nichž jsou řehole zbudovány, tvrdíce, že není dovoleno všeho se vzdáti a vyznávati evangelickou chudobu, dokazujíce, ač na licho, z Písma, že tomu tak jest a ne jinak.

Tito odpůrci evangelické chudoby netoliko že ji napadají, ale snaží se aspoň nepřímo ji z kořene vyvrátiti, usilujíce podle krutosti své odepříti chudým všeho, což jest k živobytí potřebno, a to opět na základě Písma čili spíše na základě svých klamných výkladův.

Avšak nepřátelé řeholí nepřestávají na tom, že mnichy vyhánějí z universit a ze škol a nechtí, aby kázali a zpovídali, nepřestávají na tom, že podstatu řeholí napadají, slib evangelické chudoby zavrhují a urputně pronášejí, že jest zakázáno všeho majetku se zříci a žíti v dobrovolné chudobě, alebrž oni przní také dobrou pověst jejich.

Oni tupí jejich roucho pokory, tupí jejich dobré skutky, tupí jejich studie, tupí je, že vycházejí z klášterů, aby kázali slovo Boží, potupují je proto, že svou řeholí doporučují slovem i listem, tupí je, když se brání naproti utrhačům svým a svoje spory vyřizují na soudech, ba i dopouštějí, aby nepřátelé jejich nálezem soudním byli káráni. Nepřátelé řeholníků kárají a tupí je proto, že se hledí lidu zalíbiti a že se radují z těch dobrých činův a skutků, které Bůh skrze ně velkolepě působí. Tupí je, že navštěvují dvory královské a knížecí a že káží na synodách.

Nepřátelé řeholí zlehčují řeholníky, zveličujíce jejich vady a nepravosti jednotlivců na všechen stav přenášejíce; tupí je, že hledají sebe a ne Krista, že jsou falešní apoštolé, falešní proroci a falešní Kristové, že jsou vlci, zloději a lotři a že se do domů vtírají, hanobí je, tvrdíce, že jsou příčinou běd, které na církev za dnů posledních přicházejí, a že ty časy Antikristovy v brzce nastávají. Nepřátelé řeholí, prohlašují, že jsou řeholníci poslové Antikristovi, a urputně snaží se dokázati, že prý ani jinak býti nemůže. Konečně potupují i dobré skutky řeholníků jako pokrytecké a potupují i zázraky od nich konané.

Sv. Tomáš sám takto zakončuje obranu svou: „Sic igitur divina auxiliante gratia malignorum detractionibus repressis evidenter apparet, quod nihil damnationis est in his, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant, sed crucem Domini bajulantes, operibus spiritualibus insistunt, carnalia desideria contemnentes. Pateret quidem locus multa replicandi contra praedictos detractores; sed eos divino judicio reservamus, cum eorum nequitia possit esse omnibus manifesta ex his, quae ex corde suo nequissime protulerant, secundum sententiam Domini dicentis Mat. 12, 34.: „Quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali. Ex abundantia enim cordis os loquitur.“ Si quis ergo emundaverit se ab istis, ut habetur II. Tim. 2, 24. eorum scilicet iniquitati non con-

sentiens, „erit vas in honorem sanctificatum et utile Domino ad omne opus bonum paratum.“ Qui vero eis consentiunt, coeci coecos sequentes, simul cum eis in foveam cadent, a qua ut liberemur, haec dicta sufficiant, Domino adjuvante, cui sit honor et gratiarum actio in saecula saeculorum. Amen.

Konec dílu prvního.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Pokračování.)

126. *Latinské nařízení arcibiskupa Jana Fridricha Valdštýna ze dne 24. ledna 1680 dané duchovenstvu o velikonoční zpovědi a přijímání věřících.* Čas velikonoční prodlužuje se tak, že počátek jeho klade se na popeleční středu (6. března) a konec na svátek nejsv. Trojice (16. června) inclusive. V té době nechať přistoupí všichni věřící ve farních svých kostelích k svatým svátostem. Na svědectví vykonané zpovědi měl se každý vykázati zpovědní cedulkou. Arcibiskup napomíná řeholníky, aby pod nižádnou záminkou privilejí svých bez jeho vědomí nekladli nařízení tomu nižádné překážky aneb nezpůsobovali ve věci té zmatků („ne quovis prætextu suorum privilegiorum absque præscitu Nostro curiæque Archiepiscopalis sanctum hoc intentum et institutum impediant aut turbent“). Posléze upozorňuje arcibiskup faráře, že poslední dobou dopadeni byli podvodníci, kteří svedeni byvše tajnými hæretiky pod cizími jmény ke svatokrádežné zpovědi přistupují a tak na farářích cedulky zpovědní vyluzují, jež pak dotyčným osobám prodávají. (Str. 373a—374a.)

127. *Latinský list arcibiskupa Jana Fridricha Valdštýna ze dne 6. března 1680, jímž uděluje se úleva v postu.* Arcibiskup prohlašuje, že vzhledem k drahotě obilí, jež vznikla nedostatkem ryb, jakož i vzhledem k tomu, že dle mínění lékařské fakulty pokrmy postními rozmoci by se mohla vyskytující se nákaza morová, dává dovolení k tomu, aby od první neděle postní (10. března) až do neděle „Judica“ inclusive (7. dubna) vyjímajíc středy, pátky a soboty v celé diecési požívány býti směly pokrmy jinak v postě zapovědněné; při tom však že nutno dbáti slušné mírnosti a zdrželivosti. Zámožnější věřící, kteří by této úlevy užíti chtěli, že povinni jsou almužnami přispívati k pomoci chudých morem nakažených; za tou příčinou že u vchodu tří hlavních chrámů farních ve městech Pražských umístěny jsou schránky dvěma zámky opatřené, od nichž jeden klíč že má magistrát, druhý farář. (Str. 374b—375b.)

128. *Přehledný výtah z matriky Žatecké o počtu pohřbů v letech 1669—1678, a kolik za ně kostelu bylo placeno.* Roku 1669 bylo 15 větších a 56 menších pohřbů, 1670: 18 větš. a 38 menších, 1671: 25 větš. a 23 m., 1672: 17 větších a 71 men., 1673: 20 větš. a 36 men., 1674: 21 větš., 20 m., 1675: 22 větš., 42 m., 1676: 43 větš., 81 men., 1677: 9 větš., 37 menš., 1678: 7 větš., 44 m. Za větší pohřeb dostával kostel 1 zl. 45 kr., za menší 50 kr. (Str. 376a.)

129. *Německý křestní list daný na faře Strahovské r. 1680;* Košetický opsal si jej patrně jen proto, aby měl po případě vhodný formulář, kdyby se mu událo psáti německý křestní list.

130. *Tři průvodní listy dané praemonstrátu Františku de Lossano*, jenž ze Španěl do Němec za nějakým úkolem („certorum negotiorum causa") byl poslán a vyplniv poslání domů se vracel. První list dán jest z císařské kanceláře a zní takto: „Cum præsentium exhibitor regiliosus Ordinis Præmonstratensis Franciscus de Lossano certorum negotiorum causa ex Hispania in Germaniam missus, peractis jam negotiis suis hinc in Hispaniam revertatur, eique Sacra Cæsarea Majestas Dominus noster clementissimus liberum passum, tutum et securum iter obtingere cupiat, hinc omnes et singulos cujuscunque statûs, gradûs, ordinis, dignitatis aut præeminentiæ existant, benevole clementerque requirit, suis vero et Sacri Romani Imperii Regnorumque et dominiorum suorum hæreditariorum subditis et fidelibus dilectis serio mandat, ut prædictum Franciscum de Lossano una cum socio ubique libere et tuto ire, transire, proficisci atque recedere sinant, nec ullâ ipsum molestiâ, impedimento vel injuriâ afficiant aut a quoque affici permittant, quin potius longinquum iter hoc suum omni benevolentia ac favore prosequatur. In cujus rei fidem præsentes hæ literæ sigilli Cæsarei appressione munitæ sunt. Pragae, die decimâ sextâ mensis Martii A° 1680. L. S. Leopoldus Cuillielmus comes in Kinigseggs. Christoph Beüer." Druhý list jest německý, tohoto znění: Demnach der Wohl Ehrwürdige Herr Pater Franciscus de Lossano Ord[is] Præmonstratensium Hispaniæ Congregationis von hier aus, einem reinen und von der Contagion befreithen Ort, in Hispanien verreiset, als werden alle und jeder, wes Standes oder Würden die sein, hiemit respective dienst und freundlich ersuchet, obgedachten Herrn Pater Franciscum de Lossano sambt einen Diener aller Orten frey und ungehindert passieren zu lassen. Geben Prag, den 18. Martii a. 1680. Der röm. kays. May. würcklich geheimber Rath, Cammerir, Obr. Landes. Officir, königl. Statthalter und obr. Landt-Richter in Königr. Böheimb. L. S. Adolff Wratislaw Graff von Sternberg." Třetí list, vydaný opatem strahovským, zní takto: „Omnibus præsentes inspecturis salutem a Domino sempiternam. Cum P. Franciscus de Lossano, natione Hispanus, Sacri Ordinis nostri Præmonstratensis monasterii B[ae] Marie Vitis Madriti in Hispania professus, per quatuor mensium spatium in monasterio nostro Monitis Sion vulgo Strahow, ut bonum decet religiosum, exemplariter nter nos conversatus sit, jam vero ad locum professionis suæ abiturus literas testimoniales vitæ suæ apud nos expetierit, justo ejusdem petito annuentes, testamur, prædictum P. Franciscum tempore, quo nobis convixit, ita se gesisse, ut nihil, quod religiosis moribus aut disciplinæ regulari adversaretur, in illo animadversum sit. In cujus rei fidem has sigillo nostro abbatiali munitas et manû nostrâ propriâ subscriptas litterâs eidem exhibuimus. Datum Pragæ in nostro Monasterio Strahoviensi 18[a] Martii anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 1680 L. S. Fr. Hyacinthus, abbas Strahoviensis et vicarius generalis". (Str. 377a—378a.)

131. *Latinské blahopřání nejmenovanému prelátu k svátkům velikonočním*, datované 13. dubna 1680. (Str. 378b.)

132. *Latinský seznam dlužníků kláštera Strahovského: Specificatio debitorum Strahoviensium a. 1678 1. Januarii:* Illustrissimus dominus comes a Kolowrat, supremus Aulæ præfectus, debet ecclesiæ nostræ pro lampade argentea ante altare patronorum sive Kolowrathianum 500 fl., interesse pro quolibet termino s. Georgii et s. Galli pro oleo olivarum inde penditur 15 fl. Item pro tribus anniversariis, 4. Januarii

134. *Poznamenání výloh na dvě korouhve zjednané kolem r. 1677 pro chrám Strahovský:* padesát loket červené látky damašské po 2 zl. 100 zl., prýmkáři za $75^3/_4$ uncí zlatých třásní 112 zl. 30 kr., témuž za 16 uncí zlata k třapcům 23 zl. 56 kr., témuž za $61^1/_2$ uncie hedvábných třapců a pásků 30 zl. 45 kr., za dva lokte červeného plátna 25 kr., celkem 267 zl. 36 kr., nepočítajíc v to mzdu za práci malířovu. (Str. 382b.)

(Pokračování.)

Josefínský řád služeb Božích pro diecesi královhradeckou.

Podává Václav Oliva.

V knihovně farního chrámu Páně P. Marie Pomocné na »Chlumku« u Luže nalézá se malička knížečka z dob císaře Josefa II.: »Řád Služeb Božích Biskupství Královhradeckýho od Roku 1787.« Údaje v ní obsažené známy jsou sice co do své podstaty z nařízení »prvního kostelníka,« jak uvádí je Jaksch pod titulem »Gottesdienstordnung« (II. 503—506) a částečně i z Kryštůfkových »Dějin církve katolické ve státech rakousko-uherských« (I. 133.), než jak Jaksch, tak Kryštůfek uvádí »řád služeb Božích« povšechně, aneb pouze, jak zachovávati se měl v arcidiecesi pražské bez ohledu na ostatní české diecese. Dle všeobecných pravidel určených císařem samým spracovány byly později specialní řády bohoslužebné pro jednotlivé diecese, jichž znění pro poznání poměrů jak doby té tak pozdější, jest nemalé váhy, ježto přímo jmenují se tu různá místa a tak osvětluje se v pozdější době mnohý kus dějin našich měst.

Bohoslužebný řád pro diecesi královhradeckou zní: »Řád Služeb Božích Biskupství Královhradeckýho od Roku 1787.« *V kathedrálním Chrámě svatého Ducha v Královým Hradci*, jakož i ve farních kostelích měst: *Broumova, Jaroměře, Královýho dvora, Truttnova, Novýhobidčova, Hostiny, Jičína, Vrchlaby, Poděbrad, Chrudimě, Vysokéhomejta, Poličky, Pardubic, Landskronu, Litomyšle, Čáslavy, Kuttnéhory, Německéhobrodu, Polny a ve všech ostatních* biskupství královhradeckého *farních kostelích*, kde více kněžův se nachází, každou neděli a svátek krátké ranní kázání pro čeleď, později pak hrubé kázání pro ostatní farní lid držeti se bude.

Každý den všední bude v nadřečených městách při jedné mši svaté vystavena nejsvětější Svátosť Oltářní v nádobě posvátní, Ciborium nazvané, při kterejž předepsané písně s varhanami od celého shromáždění se zpívati budou, a po vykonání mše svaté udělí se požehnání. Co času se dotýká této předepsané mše s požehnáním, ať se duchovní pastýři se svým farním lidem srozumějí, by hodina ta se zvolila, která by věrnému lidu pohodlná byla.

V neděli a ve svátek v každým farním kostele nadřečených měst hrubá mše svatá s nástrojní, jináč figurální muzikou, kde taková před rukami jest, držeti se bude: kde ale na takovej mnoho schází, vůbec v městečkách, městicích a vesnicích, onen v mateřském jazyku předepsaný, k vzdělání opravdivej pobožnosti vzbuzující zpěv obzvláště se zřizuje.

Při velké mši velebná Svátosť v monstranci se vystaví, po které požehnání následovati bude; obzvláště však to na pozor vzíti se musí, aby tyto předpolední služby Boží přes půl dvanáctou hodinu prodloužené

nebyli, by onen z okolo položených míst k faře přivtělený lid dosti času k navrácení do svých příbytků nabyl.

Odpoledne každou neděli ve všech farních kostelích jak ve vejš jmenovaných městách, tak městečkách, městicích bude katechetické vyučování neb křesťanské cvičení pro mládež se držeti, které tak spořádané býti musí, aby i dospělí svého vycvičení při tomž nabyli. V tom předpisu srozumívá se i to, že ostatní obce také, v kterých dle pořádku nedělních a svátečních dnův jindy křesťanské cvičení se držívalo, tím samým náboženstva vyučování dle starobylného obyčeje zaopatřené býti musejí.

Nad to ve vejš zejména přednešených městách každého dne odpoledne, soboty toliko a Marie Panny svátky vyjímaje, litanie s patřícími k ní modlitbami, jakož i s onou za pána země, s prosbou obecní a pětkrát opáčenou modlitbou Páně a s pozdravením anjelským za všeobecné potřeby hlasitě s odpovídáním lidu budou se říkati a konečně požehnaní s ciborium, v kterémž nejsvětější Svátost se zachovává, se udělovati. V dnech však sobotních a při svátkách Marie Panny místo litanie o všech svatých litanie lauretánská s patřícími k ní modlitbami, s chvalozpěvem Zdrávas Královno, modlitbou za pána země, s moddlitbou obecní a pětkrát opáčenou modlitbou Páně a pozdravením anjelským za všeobecné potřeby vykonávati bude.

Tato popolední se svejmi modlitbami a požehnání pozůstávající pocta Boží v menších městečkich, městicích a vesnicích bude se jenom každou neděli a zasvěcený svátek zachovávati. V dnech všedních se opustí, protože oumysl nejní, vezdejší pracej zaneprázdněný lid od vyhledávání svej obživy odvolávati.

V těch pak kostelích, v kterých řádně církevní hodinky se konají, každodenní chorální nešpory na slavnější svátky s varhanami bez figuralní ale muziky držeti se připouštějí.

Pokudž by při farních kostelích vejš jmenovaných měst důstatek duchovenstva se vynacházel, skrze běh čtyřiceti denního postu, ve středu a v pátek odpoledne, nebo kdyby se farnímu lidu lépej líbilo v neděli a ve středu postní kázání budou se hlásati; v městečkách ale a ve vesnicích takové se opouštějí, dílem pro domácí potřebu práci oddaného lidu, dílem pro nedůstatek na takových farách kněžův, kteří pracné povinnosti pastýřské vykonávati mají; nic však méně v těch a takových místech nedělní kázání času postního tak zřízena býti mají, aby tajemství přehořkého umučení Vykupitele našeho dobře věřícímu lidu do mysle vtisknutá, a tudy hříšníci k pravému pokání, bohabojní k setrvání a strápení k odevzdání se do vůle Boží vzbuzováni byli.

Ve větších městách budou napotom mše při velkém a při dvouch postranních oltářích od půl k půl hodině neb od hodiny k hodině, dle počtu kněžův čtené: aby jeden každý o skutečném v určitým času dosažení jedné mše ubezpečen byl. Jenom v neděli a ve svátek při hrubej mši svatý jedna mše u postranního oltáře čtená býti se dovoluje.

Ač pak podle přítomného předpisu tento mší svatých pořádek v městečkách a vesnicích vždy pozorovati se nenechává, předce však svěřených duší pastýři se svejma duchovními pomocníky mají svatou mši oběť v hodinu jejich lidu příhodnou konati, aby tak jeden každý věděl dle určitého času se říditi, a nucen nebyl na svém domácím obchodu nějaké ztenčení trpěti.

Procesí Božího Těla jedno toliko a to na den téhož svátku z hlavního kostela se povede. Kdyby budoucně v kterém místě téhož královehradeckého biskupství druhá fara vyzdvižena býti měla, z té druhé fary v neděli mezi oktávem Božího Těla takové druhé procesí vésti se povoluje. Taky se též srozumívá, pokudž až dosaváde v nějakém filiálním kostele buď z povinnosti fundace, buď ze starobylného obyčeje toto Božího Těla procesí drženo bývalo, to samé jenom v neděli mezi oktávem se držeti může.

Procesí na svátek svatého Marka a na tři prosebné dni po křížovej neděli následující zůstávají v tom způsobu, v kterém jindá držáná bývali.

V pašiovém týdnu budou se v římském Ritualu předepsané ceremonie neb posvátní obyčejové tak jako za předešlých časův zastávati. Na zelený čtvrtek odpoledne bude se chrám Páně navštěvovati a v něm vystavenej Svátosti oltářní poklona činiti, nic však méně Boží hrob a na bílou sobotu ona večerní Vzkříšení památka zcela se vynechá.

Ono čtyřiceti hodin modlení a nejsvětější svátosti oltářní mezi oktavem Božího Těla vystavování bude se v těch kostelích, kde až dosavád takový obyčej se stkvěl, na budoucnost konati. Toliko každého dne, místo muzikalní litanie s předepsanými modlitbami ta pobožnost se zavře a požehnání s nejsvětější Svátostí v monstranci se udělí.

V Kuttnohorském uršulinských pannen klášteře budou v neděli a ve svátek jak pro řeholní společnost tak pro jejich strávnice a ostatní k nim přináležející, kázání od jejich obyčejných kazatelův se držeti, však ale při zavření dveří kostelních; v neděli také a ve svátek v jejich domácí kapli s vystavením velebné Svátosti v monstranci jedna mše s požehnáním se držeti, odpoledne pak pro farní kostely předepsané modlitby konati se budou, a požehnání s ciborium se udělí. Při mši s požehnáním nebude se v nich ani zpívati, ani hlasitě co modliti. V šedních dnech odpoledne mohou oné předepsané modlitby se konati, svaté ale požehnání při tom se vynechá.

Tento řád rovně se tejká i klášterních kostelův řeholních mužův a všech ostatních veřejných kostelův, při kterých fara nejni, s tou toliko vejminkou, že v nich žádná mše s požehnáním konati se nebude a popolední služby Boží bez požehnání se skončejí. Mše svaté mimo každodenní mše choralní, jediné při velkém oltáři dle vejš předepsaného řádu a určité hodiny se zde činiti budou.

Ve špitálích, které své vlastní fundirované kněži mají, bude se řád služeb Božích tak jako u kuttnohorských Uršulinek pozorovati.

Všechni ostatní sem tam vznikli obyčeje, novenny a soukromé pobožnosti v chrámích Páně na budoucnost co nejpřísněj se zapovídají.«

Následuje (str. 13—23): »Rozdělení hodin pro celoročně držané býti mající ve větších městách, městečkách a vesnicích okršlku biskupství královehradeckého služby Boží.« Zní pak ono rozdělení hodin: »*V Královehradeckém kathedrálním chrámě svatého Ducha.* V neděli a ve svátek. Před polednem. V 6 hodin první mše. O půl 7. hodině ranní kázání. V 9 hodinu druhé kázání. V 10 hodinu velká mše s vystavením velebné Svátosti Oltářní a s požehnáním. Odpoledne. Ve 3 hodiny chorální nešpory. Mezi tím časem v královským kostele u Matky Boží bude se držeti cvičení křesťanské až do 4 hodin. V 4 hodinu litanie s předepsanými modlitbami.

Všední den. Před polednem. V 7 hodinu mše s požehnáním nejsvětější Svátosti Oltářní v ciborium. O půl 9. hodině mše konventuální, pak ty předepsané malé mše podle řádu hodin až do 11. hodiny. Odpoledne. Ve 3 hodiny chorální nešpory. Ve 4 hodiny litanie, modlitby a požehnání.

Postní kázání. V neděli a ve středu odpoledne ve 4 hodiny. Tato postní pobožnosť se vždy s litanií, předepsanými modlitbami a svatým požehnáním skončí.

V královským kostele u Matky Boží v Králové hradci. V neděli a ve svátek. Před polednem. V 6 hodin ranní mše. Mše s požehnáním zde žádná není. V 8 hodin kázání. V 10 hodin mše pro vojenský lid; ostatně zde budou malé mše v určitých hodinách při velkém oltáři jenom čtené až do 11 hodiny.

Odpoledne. Ve 3 hodiny zde nedělní křesťanské cvičení od městského děkana, nebo jehož kaplanův, buď kooperátorův se držeti bude. Tato fární povinnosť z té příčiny do téhožto kostela přenešena jest, že v tu samou pro cvičení křesťanské královradeckým obyvatelům nejpříhodnější hodinu, v kathedrálním chrámě chorální nešpory se držejí. Po skončení křesťanského vyučování může tento zde shromážděný lid pro učinění se oučastným litanií, modliteb a svatého požehnání do nemnoho vzdáleného kathedrálního kostela svatého Ducha bez obtíže se pouchýliti.

Všední den. Budou zde od 6té ráno od hodiny k hodině až do 10 hodin při velkém oltáři malé mše se čísti.

V královských krajských věnných a v ostatních větších městách, jakož jsou: *Jaroměř*, *Králový dvůr*, *Truttnov*, *Bidčov*, *Hostin*, *Vrchláby*, *Poděbrady*, *Chrudim*, *Vysoké mejto*, *Polička*, *Pardubice*, *Landskron*, *Čáslav*, *Německý brod*, *Polná*. Ve farních kostelích. Všecko tak jako v Královradeckým kathedrálním kostele dle počtu kněžstva bude se vykonávati. Mají se toliko duchovní pastýři strany hodiny držení mše s požehnáním, křesťanského vyučování a odpoledního požehnání, též strany dnův postních kázání dle pohodlí farního svého lidu říditi. Poněvadž ale ve farních kostelích nadřečených měst řádně veřejně církevních hodinek říkání se nekoná, na místo tehdy chorální mše, jedna malá mše, a místo nedělních chorálních nešporů křesťanské cvičení držeti se bude, a tato odpolední pobožnost s předepsanými litaniemi, modlitbami a požehnámím se zavře.

V Kutnyhoře. Ve farním kostele sv. Jakuba. Všecko tak jako v Královradeckým kathedrálním kostele a ve farních kostelích větších měst. Postní kázání. Tak jako v Královýmhradci.

V kostele sv. Barbory. Všecko tak jako v královským kostele u Matky Boží v Králové hradci, toliko že křesťanské cvičení nebude se zde držeti, protože takové ve farním kostele nic nezabraňuje.

V kostele sv. Jána. V neděli a ve svátek. V 8 hodinu německé kázání, po kterém mohou německého jazyku obyvatelové malou mši slyšeti, neb pokudž jim libo jest, velkej mši v 10 hodinu ve farním kostele přítomni býti.

V Litomyšli. Ve farním kostele všecko tak jako v Královéhradci. V piaristském kostele. Před polednem. V neděli a ve svátek německé kázání v 8. hodinu. V neděli odpoledne. Německé křesťanské cvičení pro školní mládež a německého jazyku obyvatele ve 2 hodiny.

V Jičíně. Ve farním kostele všecko tak jako v Královýmhradci. V královským kostele. V neděli a ve svátek. V 8. hodinu ranní kázání. Ostatně všecko jako v královským kostele v Králové hradci a Kuttny hoře.

V Brounově. Ve farním kostele všecko tak jako v královhradeckým kathedrálním kostele.

V klášterním kostele. V neděli a ve svátek. V 8. hodinu kázání. Ostatné všecko tak jako v královským kostele u Matky Boží v Králové hradci.

V menších městečkách, městicích a vesnicích. V neděli a ve svátek. Před polednem. Kde mimo faráře jeden neb dva pastýřskými povinnostmi nezaneprázdnění kaplani se vynacházejí. V 6. hodinu ranní kázání. O půl 10 hodině druhé kázání. O půl jedenácté hodině velká mše s vystavením velebné Svátosti v monstranci s požehnáním.

Odpoledne. Ve 2 hodiny křesťanské cvičení, po kterémž předepsané litanie, žalm, modlitba za Pána země, modlitba všeobecná, s požehnáním nejsvětější Svátosti v monstranci následovati bude. Všední den. V 7. hodinu první mše. Druhá neb třetí mše, kde dvě neb tři duchovní osoby se vynacházejí, v určitou a vždy stejnou hodinu, ku příkladu jedna v 8, druhá 9. hodinu konati se bude.

V těchto menších městečkách, městicích a vesnicích dle nejvyššího nařízení nebude se ta pro větší města předepsaná mše svatá s požehnáním držeti.

Odpoledne zůstává kostel zavřený, poněvadž pracovití a od řemesla živnost svou vyhledávající lid nemá ani skrze cvičení nějakej pobožnosti od své denní práce a vezdejšího zisku odvoláván býti.

Času postního. V malých městečkách a vesnických farách nebudou se postní kázání držeti z těchto důvodů: a) že by ten malý a často s velkou pastýřskou péčí stížený kněžův počet tuto nemalou práci sotva postihl. b) Že ten pracovitý lid k vyhledávání své obživy víc přitažen se býti vidí, nežli aby od té odtrhován a k obzvláštním pobožnostem volán býti měl. Musejí však přece duchovní pastýři jak o ranních, tak v druhých svých kázáních oho kajícího času vždy věrným křesťanům tajemství přehořkého umučení Vykupitele našeho tak důtklivě do mysle všech vštipiti, aby tudy hříšník k spravedlivému pokání, spravedlivý k setrvání vzbuzován a pozdvižen byl, ten pak nebohý v nedostatkách časných umdlený člověk účinlivou náboženství posilu nabyl.

Ve farách a lokálních kaplanstvích kde toliko na jednej duchovní osobě ta velká pastýřská starost leží. V neděli a ve svátek. O půl 10 hodině kázání. O půl 11 hodině velká mše s vystavením velebné Svátosti Oltářní v monstranci a s požehnáním vykonávaná bude. Odpoledne. Ve 2 hodiny křesťanské cvičení, po kterémž předepsané litanie a modlitby s požehnáním.

Všední den. Předpolednem každodenní mše v týhodni v hodinu lidu milou a příhodnou. Odpoledne nic.

Času postního. Jako vejš při malých městečkách a vesnicích se předepsalo.«

Mimo »řád služeb Božích« obsahuje zmíněný spisek s vlastním paginováním (1—31) »Písně, litanie a modlitby, kteréžto dle nově zřízeného řádu služeb Božích předepsané byli.« Píseň ke mši sv. jest vlastně jen jedna, (Před tebou se klaníme, Bože na výsosti) obsahující k jednotlivým částkám mše sv. více veršů na př. při začátku mše svaté 4, ku Gloria 2,

k evangelium 2. ku Credo 4, při obětování 3, k Sanktus 2, k Pozdvihování 3, k Agnus Dei 5 a po Ite missa est 2. Ani nápěv v notách neschází. Z litanií uvedeny jsou dvě: ke všem Svatým (»kterak ty samé každodenně [krom soboty a svátku Panny Marie] při poledních službách Božích hlasitě s odpovídajícím lidem modliti se mají«) a loretánská (»která se samotně dne sobotního a na dni Panny Marie s svými obyčejnými modlitbami říkati má).

Z modliteb zajímá »za knížete země,« která zní: »O Bože, nejsvrchovanější ochránce všech království a zvláště křesťanského císařství, rač osvítiti svého služebníka našeho císaře a krále N., ať tvou mocnost, s kteroužto vítězí, náležitě zná a ctí, by on, poněvadž skrze Tvé nařízení knížetem země učiněn jest, tvou ochranou svůj lid dobře zastával a spravoval« a pak dvě modlitby v čase války, z nichž druhá volá k Bohu: »Bože, Ochránce náš, vzhlédni na nás a bojovníky tvé chraň před nevěřících nebezpečenstvím, aby po vší zahnanej bouři pokojným duchem a svobodnou myslí Tobě sloužiti mohli.« Kniha sama tištěna jest v »Hradcý králové, skrze Václ: Baumstingl, Faktora.«

Dalo by se připojiti několik poznámek, svědčících o tom, jak duch josefinismu přál germanisaci, trhal pestrotu a rozmanitost, ba poesii služeb Božích atd. — než čtoucí zajisté podobný úsudek lehce učiní si sám. Proto na pouhém uvedení znění spisku ustávám v přesvědčení, že spisek sám objasňuje ve světle ne právě příznivém až do nebes u nás velebený a posud správně a objektivně neoceněný — josefinismus.

Z dějin katolické reformace ve století XVIII.:

Působení missionářů.

Podává **Dr. A. Podlaha.**

(Pokračování.)

V kraji *Mladoboleslavském* činným byl i r. 1751 v úřadě missionářském *Jan Václav Reymann* spolu s P. *Reinhartem.* Zprávy, jež Reymann o činnosti své podával konsistoři, svědčily o horlivé činnosti, s niž představení jeho byli úplně spokojeni, jakož viděti jest z pochvalného slova tehdejšího konsistorního referenta *V. Duchovského* napsaného na rubu jedné ze zmíněných zpráv: „prodit bonos fructus". Ukázkou ze zevrubných jeho latinských relací, jež jsou dosti obšírným denníkem jeho činnosti, podáváme v překladě aspoň zprávu jeho za měsíc květen: „Dne 1. května v Řepíně; ráno jsem kázal a odslouživ mši svatou, šel jsem do Újezda, kdež jsem navštívil jednoho ve víře podezřelého; odpoledne měl jsem v Řepíně katechesi, při níž jsem rozděloval odměny. 2. května odešel jsem do Krp, kdež jsem ve dvou statcích katechisoval a knihy prohlédl. Odtud odešel jsem do Slivna k pohřbu zemřelého pana faráře, odkud jsem k večeru přibyl do Vrutice. 3. kv. navštívil jsem ovčáka a katechisoval všechny, kdož byli v domě jeho; téhož dne šel jsem k výročnímu trhu do Mšena a tam všímal jsem si zvláště příchozích ze Žitavy. K večeru přišel jsem do Kaniny, kde mi dali německou haeretickou knihu, kterou zde vojáci zanechali. 4. kv. přišel jsem do Nebužel, a dověděv se od p. faráře, že mne tu hledal missionář P. Reinhart, šel jsem za ním do Bosyně, kde

jsem jej zastal v kanceláři, an vyslýchá podezřelého u víře Jana Honsa ze vsi Březinky. 5. kv. odebral jsem se do blízké, o samotě stojící hospody „Zavadilky", kde Žitavští se zastavují a přenocují, tam jsem na ně z trhu se vracející dohlédl, obdržel jsem ošumělou apokalyptickou knížku „Pláč sv. Otců". Odtud dne 6. ubíraje se údolími, navštívil jsem tři mlýny a katechisoval jsem v nich. Byla mi tu vydána haeretická knížka. Vrátiv se do Nebužel dne 7. kv., šel jsem do vsi Jenichova, kdež jsem prohlédl statek jednoho sedláka, o němž jsem doslechl, že vede řeči haeretické; odpoledne odebral jsem se do Řepína, kdež jsem mládež vyučoval katechismu. Dne 8. ranního času navštívil jsem jednoho u víře podezřelého, načež jsem se odebral na trh do Mělníka, a zvisitovav tu Žitaváky, měl jsem poradu s missionářem Reinhartem. 10. kv. ve vsi Živoníně jsem prohlédl jeden statek, všechny obyvatele jeho jsem katechisoval, knihy prohlédl a podepsal, a svolav pak všecku mládež z celé vesnice, vyučoval jsem ji katechismu a odměny rozděloval. 11. kv. ráno po mši sv. odebral jsem se do Újezda a navštívil jsem tu dva statky, kdež jsem obdržel zfalšovaný Nový Zákon; k poledni jsem se vrátil do Řepína a odtud pak odešel jsem na Vysokou Libeň, kdež jsem u rychtáře vyučoval katechismu a hojné rozděloval odměny s návodem ke vzbuzování božských ctností. 12. a 13. kv. jsem v Řepíně opravoval bible a četl knihy; pro déšť jsem tam zůstal. 14. kv. opět jsem šel do Újezda, maje zřetel k podezřelým u víře, a odtud šel jsem do vsi Ledce, kdež, odslouživ mši sv., zpovídal jsem poenitenty; po poledni zastavil jsem se ve vsi Stránce, kdež jsem navštívil dva statky a v nich katechisoval. 15. kv. povolav tři svědky z Nebužel, vyslýchal jsem je v příčině rouhavých řečí a pátral jsem, co je na tom pravdy. 16. kv. odebral jsem se do vsi Krp, kde v době služeb Božích navštívil jsem tři statky; odpoledne šel jsem do sousední vsi Střížovic, kdež pátral jsem po jednom podezřelém. Odtud 17. kv. šel jsem do vsi Libně, kdež jsem navštívil ovčáka, jejž jsem katechisoval, a odtud do Radouně, kdež jsem navštívil dva statky a o několika podezřelých hleděl jsem vyzvěděti pravdu. 18. kv. vrátil jsem se na Libeň a vydanou mi tam bibli Melantrichovu odnesl jsem do Řepína, kdež jsem ji opravil. 20. kv. přišel jsem do Nebužel, kdež od přichozího tam tovaryše obdržel jsem haeretickou knihu. 21. tamže ráno jsem kázal, zpovídal; odpoledne jsem tam měl litanie a slavné požehnání. Odtud na noc odešel jsem do Řepína, načež dne 22. kv. odebral jsem se do Krp, kdež prohlédnuv jeden statek, měl jsem zpívanou mši sv., odpoledne pak katechesi, při níž jsem hojné odměny rozděloval; na noc vrátil jsem se do Řepína. 23. kv. odebral jsem se do Radouně, kdež navštíviv dva statky, měl jsem kázání a zpívanou mši sv.; odpoledne jsem tu katechisoval a rozděloval hojné odměny. 24. kv. šel jsem do Vrutice, kdež jsem mládež vyučoval katechismu a odměny mezi ni rozděloval, na zpáteční cestě do Řepína odpoledne na Libni mládež jsem katechisoval. 25. kv. odebral jsem se do vsi Nebužel, povolán byv od faráře, abych byl přítomen při absoluci jednoho osadníka z haerese; člověka toho jsem dříve náležitě poučil a katechisoval. 26. kv. četl jsem v Nebuželích knihy haeretické; odtud

pak dne 27. kv. šel jsem do vsi Střem; tam navštívil jsem dva statky a katechisoval mládež; obdržel jsem tam zfalšovaný Nový Zákon. Dne 28. kv., maje na zřeteli vinaře kolem Mělníka co do pravověrnosti podezřelé, odebral jsem se o svátku nejsv. Trojice na Chlumek, odkudž šel jsem do Hořína k hraběnce, jíž jsem doporučil snahy své, žádaje za podporu mezi jejími poddanými. Na noc vrátil jsem se do Nebužel. Dne 29. kv. konal jsem na faře výslech s jedním bludařem. Dne 30. kv. měl jsem tamže výslech jeho ženy a konfrontaci se svědky. Dne 31. kv. jsem v Nebuželích ve škole katechisoval několik mladíků a četl doma haeretické knihy."[1])

V kraji *Chrudimském* působil r. 1751 vedle P. Richtra a P. Jana Škrochovského[2]) také ještě missionář světský kněz *František Hipsch*, a to v okoli Proseče, Poličky a Litomyšle. Uprostřed prací missionářských odebral se k jesuitům na Chlumek, aby si u nich vykonal šestidenní exercitie, aby se jimi posílil k dalšímu dílu apoštolskému („ut spiritum suum pro obeundis laboribus apostolicis habiliorem reddere possem"). Mimo jiné vyučoval katechismu v Budislavi a v Kamenném Sedlišti, z kterýchžto vesnic, jak podotýká, kdysi mnozí odešli do krajin nekatolických.

Hipsch působil v kraji *Chrudimském* také ještě na počátku roku 1752. Ze zpráv jeho dovídáme se, že horlivě naváděl lid k životu zbožnému, uče jej modliti se, při práci zpívati zbožné písně, vzbuzovati tři božské ctnosti a dokonalou lítost. Přičiňoval se o to, aby všichni, staří i mladí, uměli modliti se aspoň modlitbu Páně, pozdravení andělské, apoštolské vyznání víry, desatero Božích přikázání, Zdrávas Královno a Anděle Boží. Napomínal věřící, aby příbytky své ozdobovali křížem a svatými obrazy, aby všude měli svěcenou vodu a kropili se jí aspoň ráno a večer, říkajíce při tom: „Pokrop mne hyzopem své předrahé krve a očištěn budu, obmej mne vodou svého svatého boku a nad sníh zbílen budu." Hipsch počátkem dubna povolán byl od konsistoře do Prahy, i odebral se tam, nesa s sebou zabavené knihy haeretické a podezřelé. V Praze vykonal si osmidenní exercitie u dominikánů na Starém městě, opravil zabavenou knihu Šimona Lomnického, vypomáhal při zpovědech v různých pražských kostelích, načež poslán byl do kraje *Rakovnického*. Tam působil zejména ve Vrbně, Smolnici, Tejnici, Peruci, Telcích, Radonicích, Slavětíně a Pozdni. Všude horlivě katechisoval, bloudící u víře vyslýchal a poučoval, prohlížel knihy a opravoval (na př. ve Hříškově „Kosmografii"), neopravitelné zabavoval (mezi nimi byly: jakási kniha Jana Pachaea Budyňského,

[1]) Na konci zprávy své připojuje Reymann tento seznam zabavených knih: „In 4to majori: Novum testamentum falsificatum sine authore et titulo. In 4to minori: simile Novum Testamentum. In 8vo: Precatorium hæreticum germanicum Joannis Prendtler Jenæ 1672 de coena Domini sub utraque, excludens cultum sanctorum, auricularem confessionem et non admittit Pontificem caput Ecclesiæ visibile. Precatorium hæreticum Georgii Czembere prædicantii et exulis propter Christum, ejusdem dogmatis 1678. Lamentationem ss. Patrum. Precatorium Georgii Moteschitsky, docentem duo tantum sacramenta et sub duplici specie Eucharistiam esse sumendam. Pragæ 1558. Duchovní Pohádka (2 ex.). Jiříkovo vidění a Lucidář, apocrypha."

[2]) Srvn. str. 48.

tištěná „v Městě Novým Kolíně“; žalmy Jiřika Streyčka v Žitavě roku 1749 tištěné, jakýsi spis Havla Žalanského a j.), knihy dobré rozdával (zvláště malé katechismy, „libellos catecheticos“). Při tom jen zřídka setkával se s odporem zatvrzelým; tak v Tejnici nucen byl jakéhosi Matěje Taytla, u něhož zabavil knihu Václava Kleycha, pro zatvrzelost poslati k vrchnímu panství, aby tam byl zevrubněji vyslechnut. V Dolním Ročově byl jakýsi prodavač tabáku, jenž pro tabák docházel do Saska; o člověku tom doslechl missionář, že prý mluvívá proti katolické víře; dal tedy o tom zprávu převorovi ročovskému. Na konci roku podal Hipsch konsistoři přehled své činnosti; měl celkem 321 katechesí, vykonal 110 visitací (prohlídek domů), měl 27 výslechů podezřelých z kacířství, zabavil 28 knih, odstranil pověry v 18 případech a rozdal obrázků, růženců a odměn při katechesích v ceně 25 zl.

V kraji *Chrudimském* po odchodu Hipschově setrval missionář Frant. Ferd. *Richter*; působil v Rychemburce, Chocni, Pardubicích, Ranné, Košumberce, Zdislavi, Zbožnově, Skutči a j. Vyhledával hlavně ty, kdož dříve ve víře byli poklesli, a utvrzoval je ve víře pravé horlivým poučováním; z nich mnoho práce mu dal jakýsi Jan Rybenský, člověk zatvrzelý a prohnaný. Celkem vykazuje Richter za rok 1752: 50 visitací, 82 veřejných katechesí, 183 katechesí soukromých, 56 kázání katecheticko-kontroversních a 28 výslechů haeretiků a z haerese podezřelých; knihy za celý rok zabavil všeho všudy dvě. Také působení tohoto missionáře setkávalo se u konsistoře s uznáním, jakož ze stručných poznámek na rubu některých zpráv vysvítá; tak na jedné poznamenáno: „catechisat diligenter“, na jiné: „prodit operatio utilis“.

V jiných končinách kraje *Chrudimského* působil r. 1752 *P. Jan Škrochovský*. V lednu vedl výslech několika osadníků ze Sezemic, kteří pro bludy v Pardubicích byli uvězněni. V pracích missionářských vadil mu zlý otok nohy; nicméně přičiňoval se, co mohl.

V okolí Nasavrk působil i r. 1752 dále *Felix Sebastiani*, jenž měl stálé sídlo v řečeném městečku, pročež nazýval se „missionarius residentialis Nassabergensis“. Vycházel pilně do okolí a nedal si ujíti nižádné příležitosti k spasitelnému poučování. Docházel často do škol, vyučoval tam mládež a vybízel učitele, aby bedlivě konali svůj úřad. Rodiče napominal, aby pilně dítky své posílali do školy. I na cestě kohokoliv potkal, nechť to byl třeba žebrák aneb osamělý pastevec, každého hleděl roznítiti k životu bohabojnému. O náboženské vzdělání věřícího lidu velice byl pečliv, vykládaje nejen články víry a základní nauky mravouky křesťanské, nýbrž i obřady církevní, a to vždy vhodně v případné době církevního roku, kdy se jich užívá. Žhusta navštěvoval ty, kdož dříve byli u víře pochybili, a hleděl utvrditi je v pravověrnosti, vykládaje jim zejména známky pravé církve; tak na př. jakéhosi Matěje Neveřela v Nasavrkách, jenž dříve přijímával po haereticku (quondam coenistam haereticum“), Matěje Jindru z Rohozné, jenž před časem z haerese byl usvědčen, Jana Paulusa v Bojanovicích a j. Velice bedlivě připravoval se na kázání, a kdykoliv měl prázdnou chvíli, studoval Písmo sv., snesení sněmu tridentského, jakož i spisy apologetické a mravoučné. Časem čítal též „Klíč knih zapověděných“.

aby nabyl potřebné znalosti jak autorů, tak i knih haeretických. Pilně čital knihy haeretické, jež mezi lidem nalezl, a bedlivé každou — bylo-li to vůbec možno — opravil. Neopominul ob čas obejíti okolní samoty a poučovati obyvatele jich ve víře. Celkem měl v roce 1752: 166 katechesí, 53 kázání, 2 výslechy osob u víře podezřelých a vykonal 59 visitací. Knihy zabavil v tom roce tři: Kašpara Motěšického „Suffitus spiritualis", veliký kancionál — prý Jana Husi („cantionale magnum Joannis Huss") a Jiřího Wicelia „Weyklad na desatero a na Otče náš."

V kraji *Berounském* působil roku 1752 missionář *P. Sigmund Krousenek S. J.* Na počátku měsíce ledna procházel okolí zbirovské a mýtské, v druhé polovici téhož měsíce pak okolí Drahoňova Újezda až k řece Berounce u Zvikovce; vcházel do domů městských, do chýží vesnických i do samot, všude vykořeňoval pověrečné zvyky, prohlížel knihy a špatné zabavoval, dávaje za ně v náhradu knihy dobré („libris lustrandis, malis quidem sequestrandis et bonis vicissim subministrandis"), vyučoval mládež, kázal dospělým a zpovídal poenitenty. Na počátku února dlel v okolí Prašného Újezda, potom vrátil se do Zbirova, odkudž vyšel do Terešova, aby tam způsobil narovnání v jakémsi sporu nejmenovaných urozených osob, načež odebral se na Sv. Horu, odkudž pak dále šel k řece Vltavě, kázal a zpovídal na Makové, načež po okolních vesnicích připravoval mládež k velikonoční sv. zpovědi. V přípravě té pokračoval i v měsíci březnu a dubnu. V květnu odebral se z povltavských končin do okolí Mýta, Mirošova, Strašic, Dobřiva a Sv. Dobrotivé a tam působil obvyklým způsobem. Stěžuje si na hamry v této krajině tak hojné. V nich prý v neděli i ve svátek počínají s prací již několik hodin před půlnocí a ve dnech předcházejících zase práci teprve po půlnoci končí, tak že tím dny nedělní a sváteční znesvěcují. Jsou prý tím vinni francouzští představení hamrů, kteří nad to od hutních mistrů vyžadují, aby zpracovávali tak veliké množství železa, že to přesahuje možnost jejich, a tu prý si lidé ti hledí pomáhati prostředky pověrečnými.[3]) Missionář oznamuje, že hodlá v příhodný čas stěžovati si na to u barona Moravce, nově od císaře jmenovaného vrchního ředitele císařských statků a tudíž i hamrů. Na počátku měsíce června učinil si missionář východištěm svých missionářských cest Králův Dvůr u Berouna. Odtud vycházel do území berounského, z části i žebráckého, tmaňského a nižborského, všude hlásaje slovo Boží a vyučuje dítky i dospělé. V červenci, v době žní, ustal missionář po čas pilných prací polních navštěvovati domy, chýže a samoty a jen ve dnech nedělních a svátečních vykládal slovo Boží, katechisoval, knihy prohlížel a opravoval. Nespouštěje se zřetele znesvěcování neděl a svátků v hamrech, navštívil

[3]) „In dictis territorris objurgata temeritus ad ferro-cudinas existentium, qui diebus Dominicis et festis pluribus horis ante dimidium noctis anticipare et ferialibus diebus festos dies præcedeutibus ultra dimidium noctis protrahere ferro-cudinæ labores consuevêre, insuper et graviora ad ferro-cudinam facta damna Dominicis Festisque diebus reparare soliti, ita dissimulantibus vel potius volentibus Gallis, præpositis ad ferro-cudinam præfectis, exigentibus a magistris ferro-cudinæ plura ultra posse pondera cudenda, quibus cûdendis impotes variis superititiouibus utuntur, ut injusto desiderio suorum præpositorum satisfacere queant."

dne 13. července zmíněného barona Moravce a jednal s ním o věci té zevrubně dne následujícího. Bylo mu řečeno, že nepořádky ty brzo ustanou, neboť bude prý co nejdříve učiněn konec hamižnému hospodaření Francouzů, kteří majíce slíbenou osminu výtěžku, hledí zpracovati co možno veliké množství železa, nedbajíce toho, aby bylo také dobré jakosti.[4]) — V srpnu, po žních, pokračoval missionář zase ve visitování jednotlivých dědin v území berounském, žebráckém a tetinském, všude apoštolsky jsa činným. Není divu, že celkový přehled činnosti tohoto missionáře za rok 1752 jest velice bohatý: vyzpovídal 2898 poenitentů, k první svaté zpovědi připravil a vyzpovídal 249 kajícníků, zaopatřil 31 nemocných, měl 67 katechetických kázání, 76 katechesí pro mládež, 36 katechesí i pro dospělé, rozdal 500 katechesí nákladem svým tištěných, navštívil 1354 měst, hradů, vesnic a chýží, 41 samot a mlýnů, na odměny mládeži při katechesích obdržel od konsistoře 20 zl., sám pak ze svého dal 28 zl., od lidí dobrovolně obdržel 40 špatných knih, za něž dobré dal v náhradu („libri mali ultronee oblati et pro illis alii dati et distributi 40"). Právem poznamenal o tomto missionáři tehdejší referent konsistorní, že pracuje vhodně („operetur congrue"). (Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 9. (r. 1603—1604).

(Pokračování.)

T. d. (11. dubna) přijel sem do města Luna novej pan podkomoří za příčinou obnovení rady. V sobotu (12. dubna) ráno oboji radu obnovil na místo Václava Nosidly, Jana Píseckého z Třebska na ouřad primasský posadil, Jana Rezlera z Lišic mezi starší obecní volil. P. podkomoří jmenem Purghart Točník z Křimic na Křimicích a Prostěboří.

T. l. v pondělí po pam. svátosti (14. dubna) v noci na outerý v domě Jana Brože ňákej forman přespolní krk sobě podřezal a potom ve čtvrtek pryč od Loun šel.

T. d. a l. umřel Matěj Benácký, řemesla sladovnického, člověk velmi letitý, kterémuž rovného zde v m. Lounech nebylo a t. d. u sv. Petra pochován.

Vodárna se zbořila. T. l. ve čtvrtek po n. Jubilate (24. dubna) zbořila se vížka, na které štok byl, kde se voda hnala a potom odtud zase do kašny nový i starý scházela. Kus mlejnu, který ve starý škole jest, s sebou vzala a kus sladovny Václava Ležáka. Byli ouředníci Jan Tučka, Šimon Peřina, Bartoloměj Hrouda, Matěj Pšanský z obecních.

[4]) „Responsum mihi ab Illustrissimo: cuncta haec finem habitura, ubi Gallis negata fuerit pensio promissa, ab illis minime merita. Dicebat enim: ferrum fragile cudunt in ingenti abundantia, ut tantum octavam partem fructuum accipere valeant, non attendentes, ferrum ob fragilitatem non esse distrahibile et divendibile. Commissio imponet illis terminum, quo non multum, sed bonum ferrum cudere opus habebunt, exiguo salari contentandi, ferro-cudinae magistris pro augendo nefarie ferro minime futuri molesti."

T. d. a l. odstěhoval se kněz Vojtěch, zdejší pan děkan do Rany i s jeho všemi věcmi a na zejtří pro jiného Šimon Petina a Václav Chrudimský do Domažlic jeli.

T. l. v středu před sv. Filipem a Jakubem (30. dubna) přivezli do Loun pana děkana jmenem kněze Jana Žlutického Nikoladesa z Domažlic, kterýžto byl tam děkanem přes jedenácte let.

T. l. v pátek po neděli Cantate (2. května) Anna Skálova dána na rukojmě z strany přijímání mouky kradené. A nebohá nosička pro půl osma groše konec vzala, tato pak veliká hřišnice z vězení propuštěna.

T. l. v neděli po Božím vstoupení (11. května) na veliké mši, když pan děkan měl zpívati evangelium, Jan Dlouhej se zbláznil. V kostele převrh se u pulpitu. Potom běžel z kostela a koho potkal. pral. Byl potomně vzat do šatlavy a dán do předního sklepu.

T. l. v středu po neděli Exaudi (14. května) po 20. hodině spraven štok u vodárny i trouby na místo tak, že voda zase do města do kašny, stojánku a pivovaru šla.

T. l. ve čtvrtek po n. Exaudi (15. května) JMC. pan rychtář, pan primas a jiní nahoře psanou půjčku, totiž 4000 kop míš. vezli do Prahy.

T. d. a l. Jan Dlouhej zbořil sroubek v domě svém, v kterém seděl a potom zase hned vzat do vězení. (Hledej 1598.)

T. l. v outerý svatodušní (20. května) Dorota Tomáše Šmuhaře dcera, Krištofa Rakovnického z Grillova manželka, porodila dceru, kterážto jsouc malička tak, že by byl pan děkan křtem sv. dosloužiti nemohl, od žen pokřtěna, potom hned umřela a t. d. po nešporích u Matky Boží pochována jest.

T. l. ve čtvrtek po sv. Duše (22. května) ve dne zapálila se v komíně lať u Pavla Listopada, až již uhlí do uličky padalo tak, že ňáká žena, jdouc tou uličkou, to uhlí spatřila, pokřik udělala, až se to zase uhasilo.

T. l. v sobotu po památce Seslání Ducha sv. (24. května) Kateřina, Jiříka Šiffle manželka, přišla zase od Daniela Raka, otce svého, z vandru k manželu, kterážto od něho v středu po neděli Cantate (30. dubna) k dotčenému otci od manžela svého i s dcerkou svou odešla.

T. l. v pondělí po sv. Trojici (26. května) J. M. C. p. rychtář, pan purkmistr a páni vyjeli k spatření mezníkův mezi sedlskými grunty Chraberských a Ranských, poddaných obce této s jedné, Mnichovských, Tejneckých, poddaných p. presidenta Štefana Jiřího z Šternberka na Postoloprtech — též Charvátských, poddaných pani Anny Winklmanky z strany druhé. Při kterémžto spatření těch mezníků mnoho sousedů z vobce věku mladého pro budouci toho potřebu přítomni byli. A Václav Červenka, jinak Boudlej, který mnohé věci a dávní, které se prve, než on na světě byl, sběhly a staly, pamatuje, ten se vychloubal, že o těch všech mezních ví a kde který jest, vykázati chce, se ohlašoval. Však potomně majíc starej mezník na Hoblíce vykázati, kdež sousedy vymluvil, místo mezníku, o kterém nic nevěděl ani o jiných, tím zamluvil a řekl ukázavši místo: tu prej kostel býval. S tím zase šli, tu na mezníku zajíc sedí.

T. l. v středu po sv. Trojici (28. května) v městečku Strašecím hořelo: 32 domy do gruntu shořelo.

T. l. v outerý po Božím Těle (3. června) v noci na středu páni dali utíti z šibenice lotra jednoho a tu nosičku, která v sobotu po velikonoci oběšena jest, protože Anně Skálových z dolejších mlýnův kradenou mouku nosila. Anna Skálova ji k sobě přijímala a k sobě nositi poroučela. Kteréžto mouky táž nosička půl osma strychu k Skálový odnesla a ona Skálová též nosičce za to půl osma gr. dala. Potom v středu hned po poledni hojnej déšť všudy okolo Loun na vinice, luka, zahrady vinice a dědiny spadl.

T. l. v pátek po 1. ned. po sv. Trojici (6. června) Jan Říhovic jeda s Jiříkem Kmentem soukenníkem od urozeného a statečného rytíře p. Volfa z Vřesovic na Nových Hradech a Lipenci, jsa náramně vopilý, z ručnice, kteroužto v kabeli neboližto v mošně schovanou měl, se zastřelil a potom v sobotu u Matky Boží po nešpoře pochován. Pravi někteří, žeby Jiřík Kment příčinou jeho smrti byl pro nešetrnosť s ručnicí, nenechavši ji v holstře (!), kde prve byla.

T. l. chmel, který zrostl 1602 v Lounech, Žatci a jinde drahý byl nad paměť lidskou, tak že ho strych dotčeného léta 1602 byl za 4 kopy 10 gr., kterej starej byl po 3 kop. 30 gr. a některej starši po 3 kop.

T. l. v neděli d. p. sv. Petra a Pavla ap. Božích (29. června) v noci na pondělí ňákého sedláka z Vlčího zabili. Nalezli ho ráno před Vávrovic umrlýho.

T. l. v sobotu po sv. Prokopu (5. července) mráz padlej znáti jej bylo na listí vokurkovejch a melounovejch. Však obilí a vínu děkuje Pánu Bohu nic neuškodil, ani jiným věcem.

T. l. v outerý po sv. Prokopu (8. července) ženil se kněz Klášterskej Jiřík Landskorskej (!), správce církevní Postoloprtský. Pojal sobě dcerku pannu Annu Doroty pernářky po Matěji Beranovi pernáři zůstalé vdovy za manželku.

T. l. v středu po sv. Kiliánu, t. j. 9. d. m. července mezi hod. 19. a 20. na znamení raka umřela starožitná měštka a poctivá matrona Marta Holá, Ondřeje Cholossia Pelhřimovského manželka kmotra má a potom nazejtří po nešpoře u sv. Petra pochována. Ta byla vlastní sestra Matiáše Rozuma z Bílejova, která sobě vzala za manžela P. Holýho a potom Cholossiusa.

Anna, dcera má se narodila. T. l. v pátek po slavné pam. rozesláni sv. ap. (18. července) v noci na sobotu po pátý hodině (před samou šestou hodinou) na noc Pán Bůh (všemohoucí z své dobroty) ráčil mi s Kateřinou manželkou mou dáti na tento svět dcerku, kterážto potom na zejtří v sobotu při času nešporním křtem svatým pokřtěna jest. Rukojmové křtu sv. (kmotry):Ši mon Jakub. kmotr. Markyta, Jana Šerýho manželka a Anna podo bré paměti ctihodném knězi Janovi Hořickým (panu děkanovi obce m. Luna správci církevním) zůstalá vdova (a Floriana Rokycanskýho dcera). Jméno ji na křtu dáno Anna. Pán Bůh všemohouci rač ji (dáti zrost prospěšnej Bohu i nám rodičům potěšitelnej) popříti zrostu, štěsti a zdraví, i také požehnání, aby život svůj ke cti a chvále Boží a nám rodičům ku potěšení strávila.

T. l. v pondělí d. pam. sv. Justiny 4. dne měs. srpna okolo vrchu Chlumna po vesnicích k Vrannýmu. i také ještě dále znamenitý a nad paměť lidskou spadl velký příval tak, že potokové jako řeky zdejší dvě široce po polích i jinde šly, obilí v hrstích, mandelích, krávy sedlákům brala. Paní Vranskej vovec více než 300 stopila. Jinde znamenité škody zdělal, místy i krupobití obilí potlouklo.

T. l. v pátek d. pam. Nanebevzetí P. Marie (15. srpna) umřel Tomáš Mikšovic a na zejtří u svatého Petra po nešpoře pochován. (Člověk nezvedený. Probodl v Rejberce (?) Jana Rezlera z Lišic 1596.)

Náhlý příval škodu učinil. T. l. ve čtvrtek po pam. Nanebevzetí P. Marie (21. srpna) okolo 20. hod. v m. Rakovnice a okolo Senomat nejprv po dvakrát krupobití znamenité z sucha připadlo. Potomně po třetí u velikém a náhlém přívalu spadlo. Rybníky mnohé panu Šlovskému, jinejm stavu panského a rytířského i pánům rakovnickým potrhalo, škody znamenité na lukách, dědinách a dobytcích k znamení Božího dopuštění zdělalo. Zde v městě Luna blejskání, hřímání přes půl noci na pátek téměř až do rána to vše trvalo. V Dlažkovicích zapálil zlej tak, že všeckna ves vyhořela. Panu Hochhauzerovi též pět rybníků se strhlo na Pšovlcích, kterej seděním jest.

T. l. v neděli d. pam. sv. Bartoloměje (24. srpna) Kateřina manželka má spolu s Annou dcerkou naší s paními kmotrami podle způsobu křesťanského v chrámu Páně byly a to děťátko Pánu Buohu obětovaly. Já tolikéž jej na modlitbách obětuji Pánu Bohu a odevzdávám.

T. l. v outerý po sv. Bartoloměji (26. srpna) k večerou přivezli sem do města z Borku mnoho kusů střelby dosti velkých kusův, kterou někdy pán Libochovský Jiří z Lobkovic na Chumtovský sobě připravil, jakž někteří zprávu dávali. A potom na zejtří poddaní obce týto takovou střelbu až do Slaného vezli a Slánští až do Prahy.

T. l. v pátek den sv. Viktory na 5. d. m. října (recte září) před večerem z mostského zámku přivezli do m. Luna mnoho kusů velké střelby, kterou potom na ráno sousedé svejmi koňmi až do Slaného dovezli.

T. l. v outerý d. pam. sv. panny Kateřiny (25. listopadu) ženil se pan Ondřej Cholosius Pelhřimovský po druhé, pan kmotr můj, senátor pojal sobě za manželku pannu Dorotu, dcerku pana Jana Dčbera, měštěnína a senátora města tohoto Luna, a téhož dne veselí konali.

T. l. v outerý po početí P. Marie (9. prosince) ňákému formanu po 11. hod. ráno, který u Kateřiny Mikšovic hospodou byl, zapálila se mu koudel na voze, vzešel z ní znamenitý oheň tak, že již šturmovati počali.

T. l. v středu po početí P. Marie (10. prosince) po pátý hodině na noc na čtvrtek umřela Anna, Tobiáše Šmuhaře řezníka manželka, kterážto ve čtvrtek po 21. hod. u Matky Boží jest pochována. Kteroužto v kostele u Matky Boží u přítomnosti hraběnky z Pazounu na Brodci a manželky pana Svitáka, Stefana lazebníka, Jana apatykáře, Samuele bradýře a jiných mnohých lidí obojího

pohlavi vykuchali. Pravi, že z ní do čtyř konví vody vyteklo, jini že se džber.

T. l. v pátek po ohtábu tří králů (13. ledna) zabil Jana Ilburka z Vřesovic a na Voboře, v Třebivlicích pan Jan Vilim z Vřesovic a na Libčovsi. Probodl ho rapírem. (Umřel 1625 2. d. m. listopadu. Najdeš níže.)

T. l. v outerý d. pam. sv. Fabiána a Sebestiána (20. ledna) ženil se Jan Petri Nepomucký, který zde v škole Lounský přes jeden mecitma (let) pořád sukcentorem byl a pojal sobě za manželku Salomenu, vdovu konvářku.

T. l. ve čtvrtek po hromnicích (5. února) pochovali Jana Ilburka z Vierovic a Doubravské hory ve vsi Vopočné.

T. l. v outerý po sv. Valentinu jinak po neděli devitnik (17. února) ženil se Tomáš Přemysl, rodem ze Stříbra, služebnik purgmistra a panů obce této, pojal sobě za manželku Kateřinu po Bartoloměji Hroudovi zůstalou vdovu.

T. l. v outerý po pam. stolování sv. Petra jinak 24. d. m. února ženil se slovutný pán Simeon Užidil měštěnin a spoluradni v konšelské povinnosti zůstávající v městě Luna. Pojímal sobě za manželku urozenou paní Kateřinu Srnovcovou z Bilejova a v městě Luna po dobré paměti panu Mikulášovi Srnovcovi z Varvažova někdy v městě Slaném J. M. C. panu rychtáři zůstalou vdovu. Kteréhožto dotčeného dne hojné svadebni veselí konáno bylo a to pořád tři dni trvalo a na témž všeho všudy od pokrmův, nápojův i jiných všech a všelijakých věcí z požehnání Božího v znamenité hojnosti bylo po 2 dni po 5 stolích, bylo třeti den vo dvě velké táfle. Kterýmžto manželům P. Bůh nebeský rač jim požehnání své svaté dáti, aby spolu v víře, lásce a svornosti a dobrém srozumění po všecken čas života svého zůstávali, v tom je bohatě utvrditi a jinou stranou nadělíti a požehnati. (Statek jejich se rozplynul po smrti.)

T. l. v neděli 1. postni, jenž slove Invocavit (7. března) ráno v ranní kázáni zapálilo se v komině u Bartoloměje Kurky v domě jeho slove jinak od starodávna u Trubačů, nešetrnosti Mandaleny Labšovy pekařky, kteráž u téhož Kurky pekárnu pronajatou měla. Nejprv v jejím komině v pekárně se zapálilo, potom z jejího komínu jde do velikého, kde kuchyně u velké světnice jest, zapálily se saze i v tom druhém velikém až plamenu již z komínu šel. Ale s pomocí P. Boha, že hned k šturmu brzy udeřili, lidé se hned tu zběhli a ten voheň uhasili a to beze škody. Toliko asi půl kopy mu šindele, kudy na střechu k tomu komínu lezli, votloukli.

T. l. v outerý po neděli postni Oculi (23. března) umřel v Bilině usazený p. p. Voldřich Felix z Lobkovic na Bilině, Kosti a Beřkovicích. Pohřeb v středu po neděli provodni téhož leta. Schovali ho v Bilině.

T. l. ve čtvrtek k ránu po neděli postni Oculi (25. března) umřel kněz Martin Tribalius Holický správce církevní ve vsi Smolnici, a v též vsi v neděli družebnou pochován.

T. l. v outerý po neděli smrtedlné (6. dubna) Václav Červenka v domě Jeronýma Kostky upad se schodů a levou ruku sobě vyvinul.

T. l. v pátek po smrtedlné n. (9. dubna) po 17. hod. šafář Anny Vikymanky (recte Winklmanky) křesaje vhodil kousek sirný svíčky v světnici na malém předměstí v sladovně do slámy. Od toho se zapálilo. Shořely všecky krovy na též sladovně i na všech pokojích a některé pokoje, též krovy na sladovně Pavla Listopadova a díl krovu na sladovně Doroty Užidilky.

T. l. v sobotu po smrtedlné neděli (10. dubna) umřel kněz Mikuláš Čechius rodič Pražský ve vsi Chodžově a potom v outerý v též vsi způsobem křesťanským pochován. (Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

Z dějin města Nového Bydžova. Narovnání s řemesly, která nechtěla šos k městu platiti. — Příspěvek k dějinám českého řemeslnictva. Sděluje Dr. Jos. Kašpar.

Náleží již k lidským slabostem a křehkostem, že kde kdo nerad platí daně. Je tomu tak dnes a za dávných časů nebývalo jinak. Malá následující ukázka z minulosti bydžovské je nám toho důkazem. Město Bydžov po válkách husitských začalo utěšeně zkvétati, vznikaly v něm nové živnosti, nová řemesla se zvelebovala. Páni konšelé chtěli, aby páni mistři z výdělku svého platili šos k městu. Tomu však řemesla odporovala. Vůdcem odporu toho byl jakýsi Jan Knotek, jenž byl i mluvčím těch, kteří šos odpírali. Když věc urovnána býti nemohla po dobru, nezbylo než spor vznésti k rozhodnutí na milostivou vrchnost tehdy paní Elišku z Wartemberka. Jak spor byl rozřešen, o tom slyšme autentickou zprávu tehdejšího městského písaře:

Leta Bozieho Tisyczího Ctyrsteho Ssedesateho prwnieho. Za purkmistra Andrzeyka Rzeznika a Conssel Hawla Kalomina, Mathiege od Brany, Jana Zaty, Prokopa Pisspiro, Prokopa Mandelika, Jana Debuotha, Ondrzege Parzeczka, Gyry Pisa, Matiege Holuba, Barthonie Ffoyta a Ssieby Sukennika. Stalo se gest, když smy napomanuli Rzemesla wzseczka, ze su nam powinowata k miestu Ssosem aby nam gey k obecznie oprawie platili. Tomu gsu Rzemesla odpor uczinili prawiecze, ze pamietnikuow nenie ni [illegible], by [illegible] placzeno. W tom smy obecz swolali. A obczy sie [illegible], ze mag [illegible] w czemz sedie, od starodawna. Rzemesla su [illegible] odporowala. Tehdy geden wystupiw z Rzemesel gmenem Jan Knotek [illegible] gest Conssielom, ze nam nowa prawa zamyssiete a nebyle [illegible]. Tomu gsu Conssele zadali, aby to uczinil a prowedl. A on gest uczinil [illegible]. Tehdy my Conssele mesli smy to na Urozenu pani Pani Elissku, [illegible] A pani milost zawolala gest Knotka przed se [illegible] gest [illegible] pani milost otazala. Muozessli to prowesti. A on [illegible], ze [illegible] se gest panie milosti na milost. A pani milost [illegible] aby prossy Conssel, by gemu to odpustili pro Buoh [illegible] sousedy a odpusstieno gest [illegible] w tom welike nesnazky [illegible] su, ze gsta sie obie stranie [illegible] strannie naywyssieho rozdielezia[2]) [illegible] slyssieti, lecz obie strany [illegible] przed pani milosti y karali

[illegible] skody a tresty.
[illegible]

gest obiema stranama urucziti a Conssele gsu naprzed uruczili pod stokop. A druha strana nechtiela gest urucziti. A rzekli gsu panie milosti: Pani, Kazeli twa milost dati, myt smy hotowi to uczinili. A pani odpowiediela gest gim: Nedayz toho Buoh, ze bych toho wsseho newzala, czozt nam bych ga kazala dati komu gediny halerz, ktoz czo nema dati sprawedliwie. A gestli ze bysste mieli toho yaky zpuosob, ze nemate platiti, y toho ma wam przieno byti, kdyz to prowedete. A potom pani milost dala gest k tomu dobru wuoli, aby sobie wolili z Conssel Cztyrzi a z Rzemesl Cztyrzi a geli do hradczie, ze gest to pani milost zgednala, ze obie stranie magi slyssenie byti. A Consseli chtěli su to uczinili a rzemesla nechtiela. A pani milost gest gim: Mluwiteli czo proti prawu? A oni rzekli, ze my nemluwimy nicz proti prawu. Ale toho od starodawna nepomnime, by to bylo placzeno. Protoz pani milost przigemssi to k sobie, ptala sie gest na to wedle praw miesta sweho i nassieho obywanie y na ginych starych lidech, kterziz gsu prwe w nassem miestie od starodawna przed mnohymi lety obywali. A potom kazala gest pani milost swolati obecz swym slowem. Y sessli su sie na rathuz Conssele, obecz y rzemesla. Tu pani milost poslala gest Syna sweho pana Hawla na rathuz s urzedlniky swymi. Y rzekl gest pan Hawel: Slyssim, ze bysste gesstie po krczmach pomluwali, prawiecze, ze by ten ssos s rzemesl k obczy nemiel placzen byti. A gestli kdo, ten wystup a mluw swobodnie a dobrowolnie bez zadneho utisku, nebof ma slyssien byti. A wokazeli kto proti prawu lepssi sprawedlnost, to ma gemu przieno byti. A mali kto mluwiti, mluw nynie, neb potom czasu nebude. A nizadny gest newystupil. Ale rzekli su, ze my nicz nemluvimy proti prawu. Y rozkazala gest pani milost y s panem Hawlem, synem swym, aby ssos s rzemesel dali, w czem kto sedie, po hrziwnach; y polozen gest ten ssos po dwu peniezy s hrziwny. Y dali su gey a rozkazala gest pani milost s panem Hawlem, aby potom buducznie platili ten ssos s Rzemesl wedle obczie na obecznie potrzeby a woprawy, iakz bude ulozeno. A iakz gest bywal od starodawna druhdy wicz, druhdy meň, yakz potrzeby obecznie zalozie. A tento zapis potwrzen gest a zapsan w tyto knihy za purgmistra Jana Zily a za swrchupsanych Conssel we Cztwrtek den swatych gedenadst Tisyez Panen (21. řijna) leta od narozenie syna Bozieho po tisici po cztyrech stech po ssedesati leta druheho. Budiž bohu chvala.

(Nejstarší kniha bydžovská [Liber conscientiae] str. 15.—17.)

Dobytí Budína (1686). Když Karel Lotrinský dobyl Budína na Turcích, zvěstoval zprávu tu Leopoldovi princ Comercy. Císař byl zvěstí tou nad míru potěšen, an se domníval, že se skutkem stalo jeho předpovědění, které si odvodil ze jména **BUDA** takto: Beata Virgo Dabit Auxilium.*)

Vtipné péro na počest tohoto šťastného dobytí napsalo toto chronostichon ve dvojím distichu:

LaVrea fer LaeIs VICtor LeopoLDe trophaeIs.
ECCe sVbest aqVILIs BVDa reCepta tVIs. —
FeLICIs BVDae VICtorIa sCrIbIt Vt annI
SCrIbIte! ter nobIs, ILLe seCVnDVs erIt.**)

*) Blahoslavená Panna skytne pomoc.
**) Vavřín přines k radostnému vítězství, vítězný Leopolde, hle, tvými orly

Nejpamátnější při tomto dobytí bylo, že velvezír, postaviv se na výšině, díval se na útočení a drancování Budína a byl toho svědkem s celým svým vojskem. Když mu 3 Turci, přišedše z Budína, o strašném dobytí přinesli zprávu, zhrozil se toho tak, že stál 3 hodiny beze slova a do takové hrůzy upadl, že hned po dobytí města zapáliv tábor, ustoupil do Bělehradu Stoličného, načež distichem sestaveno toto chronostichon:

VezIrIo aDspeCtante oCVLIs est BVDa reCepta.
SVLtano hIC testIs nonne oCVLatVs erIt.**)

Z Lothových letopisů *Dr. M. Kovář.*

Princ Eugen Savojský obžalován. — Princ Eugen Savojský smělým útokem odvážil se bitvy u Zenty (1697) a skvělého dobyl vítězství nad sultanem Mustafou II. Nepřátelé jeho, nepřáli mu vítězných vavřínů; mezi nimi byl hlavně generál Caprara, jenž pravil, že princem svedená bitva byla opovážlivostí, čímž mohl, byl-li by býval poražen, celou říši uvrci v největší záhubu. Proto vyžaduje prý rozvážné válečnictví, aby byl předvolán před soud vojenský a odsouzen. Ale velkoduchý císař Leopold I. poznával milost Boží, které se mu dostalo skrze tohoto hrdinu, a odvětil na nevčasné obžaloby hraběte Caprary: »Chraň mne Bůh, abych toho, skrze nějž mi Bůh udělil tolik milostí, jako zločince pohnal před soud. Nejsem hoden takového dobrodiní Božího, i jak by mohl býti vinen ten, jehož Bůh k tomu užil jako nástroje.« — Princ přijat byl od císaře nejen se zřejmými, velkomyslnými výrazy milosti a přízně, ale budoucně vždy pověřen vrchním velitelstvím nad vojskem císařským.

Z Lothových letopisů *Dr. M. Kovář.*

V bitvě u Cremony (1702) zajat byl od Eugena Savojského maršálek francouzský Villeroy, načež činěny různé narážky a úšklebky. Že též ples, jejž velitel uspořádal, byl asi nejpřednější příčinou, proč Villeroy přišel do Cremony, kdosi ze slov BaLLI DI CreMona utvořil letopočet tohoto šťastného podniku. Maršálek byl odveden do Štýrského Hradce a odtud na zámek Ambras u Insbruku do téže komnaty, kde před lety král francouzský František I., zajatý v bitvě u Pavie (1525), byl uvězněn. I dostalo se mu cti seděti v královském francouzském příbytku a přemýšleti tu o svých nezdařených úmyslech.

Z Lothových letopisů *Dr. M. Kovář.*

Mistr Jan Hus. Napsal dr. *V. Flajšhans.* Nakladatel Jos. R. Vilímek v Praze. Sešit 1.—13. Velepilný badatel o Husovi a vydavatel jeho spisův dr. Flajšhans napsal také Husův životopis, jenž dle jeho slov má býti první obšírnou publikací o Husovi v jazyku českém. Není to však dílo přísně vědecké, nýbrž jen vědecko-populární, beze všeho věcného apparátu, ač spisovatel užil v něm velice obratně výsledků nových bádání o Husovi. Avšak živý sloh páně spisovatelův stává se na přemnohých místech na úkor historické pravdy belletristickým, někde dokonce i žurnalisticky frazovitým. A ačkoliv pan spisovatel praví o „třech zbytečných českých publikacích“ o Husovi, že „nejsou nestranny“, a že chce podati dílo, které by „nestranně podalo nám věrný obraz života a působení kostnického mučenníka“, přece ani jeho spis není strannictví prost. Líče zkaženost tehdejšího duchovenstva, nešetří barev nejčernějších. Užívá při tom známých knih visitačních, jež ovšem přirozeně zmiňují se jen o zlých, mlčíce o kněžích

[illegible] dobyto jest Budína. Vítězství nad šťastným Budínem píše, jak roku píšte, [illegible] nám on bude šťasten.

**) Ač vezír očima se díval, dobyto jest Budína; zda sultánovi tento svědek bude očitý?

hodných, a nejednou zaznamenávají prostě výpovědi nepříznivé, aniž by zaznamenaly, jsou-li skutečně pravdivy. A přece bylo zajisté přemnoho kněží hodných a ctnostných. Sámť pan spisovatel na jiném místě uvádí výrok Husův: „znám zajisté mnohé faráře, kterým nejsem hoden obuv zouti a jejichž paty pro jejich svaté jednání rád bych chtěl zlíbati". Zvláště proti vyššímu kleru jest pan spisovatel zaujat. Vytýká právem nešvar mnohoobročnictví, ale zajisté mnohý z těchto, „mnohoobročníků" neměl tolik příjmů jako Hus, jenž dle pana spisovatele měl ročních důchodů 6000 K vedle skoro úplného zaopatření, jež mu dávala kaple Betlemská. Ale netoliko dosvědčené zlé skutky duchovenstva kárá pan spisovatel: i pouhé příjmení dává mu podnět k podezření! Z toho, že dva kanovníci vyšehradští Jan a Oldřich sluli „Prasata", soudí, že název ten „neodporoval příliš jejich touhám po pokrmu i nápoji"! — Nejednou setkáváme se ve spise Flajšhansově s tvrzeními nesprávnými anebo přemrštěnými. Tak praví autor, že prý dle názorů středověkých byla příroda „dílo ďábla", ba, i Hus sám prý byl „spíše z oněch středověkých duchovních, kteří v krásách přírody viděli dílo ďábla". A přece všichni theologové středověcí pokládali přírodu za krásné, obdivuhodné dílo Boží! Nejednou spisovatel odporuje sám sobě. Tak na str. 52. souhlasí s Tomkem, že z university pražské „během celého čtrnáctého století nevzešel ani jeden výtečnější duch, který by byl nějakým znamenitějším pokrokem v některé vědě jméno své oslavil v dějinách evropské vzdělanosti" — a na str. 80. se dovídáme, že v době té působili na téže universitě mužové „jmen slavných, učenci jména evropského«. Proti uctívání domnělých ostatků svatých autor velice ostře se vyslovuje (na str. 85.), ale beze vší výtky uvádí na str. 10., že almárka v rodném domku Husově „od zbožných hostí jest značně pořezána" — ačkoliv tradice k almárce té se vížící, dle doznání jeho „jest arci nesprávná". Bez výtky uvádí na str. 12., že z dřevěného domku Husova „pobožný lid XVI.—XVII. věku řezal třísky, prý proti bolení zubů". Pan autor praví, že nebylo možno, aby intelligentu ze škol vysokých, třeba jednostranně vzdělanému, ale přec Aristotelem vyškolenému, ukazovalo se s plnou vérou to, co se ukazovalo věřícímu lidu" — a přece ostatky, jež pak uvádí, do Čech přinesl Karel IV., jenž pevně byl přesvědčen o jejich pravosti, tedy intelligent, o němž sám autor praví, že to byl „moderní panovník, přítel věd a umění, které pěstuje s mezinárodní šetrností a nepodjatostí", „člověk moderní . . ." Jak vznikla relikvie „mléko Matky Boží", o níž autor se zmiňuje, patrno z vypravování Haranta z Polžic („Putování" 1608); byl to úlomek křídové skály Betlémské, k níž pojila se zbožná legenda o Panně Marii Ježíška kojící; věřící na památku utloukali si kousky této bílé skály. Byla to tedy „relikvie i legenda, aspoň téže ceny a věrohodnosti, jako ona pověst, kterou pan autor beze všeho pohoršení zaznamenává na str. 22. o „skále Husově": „Dle pověsti prý mladý žák Jan, když tudy se ubíral ze školy prachatické domů, na tom místě odpočíval, a — podle legendy — otiskla prý se hlava jeho do skály. Až do nedávna byl otisk velmi patrný, ale nějaký nepozorný ctitel Husův, utloukaje si na památku kámen, celou podobu zkazil . . ." — Velice často uvádí pan spisovatel pouhé domněnky; takovýchto „zdá se" a „asi" jest na př. na stránkách 93.—94. několik. *Dr. A. Podlaha.*

Nejstarší historické dílo jednající o klášteře Emauzském jest „Registrum Slavorum", jež již za druhého opata Pavla II. (1389—1426) bylo založeno, a to pilnou prací tehdejšího převora Petra Smolky. Jest to listář obsahující přepisy 94 listin z let 1355—1455. Pro pozdější dějiny kláštera jest důležitým pramenem „Liber consilii", založený r. 1671, tedy v době, kdy v slovanském někdy klášteře byli již mnichové španělští. Kniha ta obsahuje výsledky porad, jež opat mival se svými rádci. Do této knihy bylo zapisováno pak až do r. 1867. První známé zpracování dějin kláštera Emauzského pochází od P. Aug. Dietricha z konce XVII. stol. Z ostatních historiografů památného toho kláštera zvláště vyniká český spisovatel Jeroným Cechner (1716—1794), muž svatého a velice činného života, jenž napsal několik latinských foliantů, týkajících se osudů kláštera od jeho založení až do r. 1790. — Celkem vypočítává p. spisovatel dvanácte dějepisců kláštera Emauzského, podává stručné zprávy o jejich pracích a připojuje zároveň případné jich ocenění. *Dr. A. Podlaha.*

Die Annalisten und Geschichtsschreiber des kgl. Stiftes Emaus in Prag und ihre Werke. Eine bio-bibliographische Skizze von *L. Helmling* O. S. B. Prag. Selbstverlag 1903. (Otisk z výroční zprávy německého gymnasia novoměstského).

Obsah ročníku V.

Jos. V. Bouchal: Z farních matrik milešovských ve století 17. a 18. . . . 193
Čeněk Houba: Přiznávaci list statku Chotěboře 186
Dr. M. Kovář: Korunovace císařovny Alžběty, choti Karla VI., na královnu českou dne 8. září 1723 . . . . . 36, 98 a 129
— Mikšovicova kronika Lounská . . . . . 54, 124, 184 a 247
Dr. Fr. X. Kryštůfek: Bitva na Bílé hoře . . . . . 104 a 164
Dr. Ant. Lenz: Sv. Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích (Pokračování) . . . . . 50, 121, 172 a 227
Václav Oliva: Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí (Pokr.) . 9, 69, 147 a 199
— Josefinský řád služeb Božích pro diecesi královhradeckou 239
Fr. V. Peřinka: Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku (Dokončení) 24
Dr. Ant. Podlaha: Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického (Pokračování) . . . . . 41, 118, 181 a 234
— Úpadek strany pod obojí na sklonku XVI. století . . 29, 65, 161 a 219
— Z dějin katolické reformace ve století XVIII. (Pokračování) . . 55 a 241
Fr. Štědrý: Dodatek II. k pozůstatkům desk zemských od J. Emlera . . 1 a 82
— Rejstřík svěcenců na kněžství legáta sněmu basilejského Filiberta, biskupa kostnického . . . . . 92 a 139
— K obraně sv. Jana Nepomuckého 174
Jos. Vávra: Jan Kavka z Říčan . . . . . 79 a 143

Drobnosti:

J. P. Hille: K misionářské činnosti P. Vojt. Chanovského 58
— Vikariát Prácheňský r. 1654 59
— Modlitba turecká 59
— K rodopisu Kavků z Říčan 59
Dr. Jos. Kašpar: Z dějin města Nového Bydžova 252
Dr. M. Kovář: Klášter blah. Anežky v Praze 127
— Poklad ve Vídni 188
— Starý vojín nechtěl do špitálu 189
— Dobytí Budína 253
— Princ Eugen Savojský 254
— V bitvě u Cremony 254
Dr. Jos. Zítek: Farář Jan Řečička prodal Velešínským lázeň 61

Posudky:

(Jos. V. Bouchal): Wenzel Hammer: Geschichte der Volksschule Böhmens 189
(Dr. M. Kovář): Otok. Zachar: Praktyka testamentu 62
(Alf. Neubauer): P. Vavř. Wintera: Odboj Broumovských 189
(Fr V. Peřinka): Časopis Matice Moravské 128
— Hubert Doležel: Politické a kulturní dějiny král. hlav. města Olomouce 128
— Vlastivěda Moravská. Litovelský okres 190
(Dr. Ant. Podlaha): Dr. J. L. Píč: Starožitnosti země české 191
— Dr. V. Flajšhans: Mistr Jan Hus 254
— L. Helmling: Die Annalisten u. Geschichtsschreibder es kgl. Stiftes Emaus in Prag und ihre Werke 255
(V. Roudnický): Jos. Vávra: Paměti král. města Berouna 62

Tiskem a nákladem družstva Vlasť v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář.

DB
2062
.D78
v.4-5
1903-04

ATE DUE

VERSITY LIBRARIES
CALIFORNIA
4305

Jos. V. Bouchal: Z farnic
Čeněk Houba: Přiznávací
Dr. M. Kovář: Korunova
českou dne 8. září
— Mikšovicova kroni
Dr. Fr. X. Kryštůfek: Bi
Dr. Ant. Lenz: Sv. To
čování) . . . . .
Václav Oliva: Z minulosti
— Josefinský řád slu
Fr. V. Peřinka: Protest
a XVII. věku (Dok
Dr. Ant. Podlaha: Ruko
kračování) . . .
— Úpadek strany po
— Z dějin katolické
Fr. Štědrý: Dodatek II.
— Rejstřík svěcenců
biskupa kostnického
— K obraně sv. Jana
Jos. Víšera: Jan Kavka

J. P. Hille: K misionář
— Vikariát Prácheňs
— Modlitba turecká
— K rodopisu Kavků
Dr. Jos. Kašpar: Z dějů
Dr. M. Kovář: Klášter
— Poklad ve Vídni
— Starý vojín nech
— Dobytí Budína
— Princ Eugen Sav
— V bitvě u Cremo
Dr. Jos. Zítek: Farář J

(Jos. V. Bouchal): Wen
(Dr. M. Kovář): Otok
(Alf. Neubauer): P. Va
(Fr. V. Peřinka): Časo
— Hubert Doležel:
— Vlastivěda Morav
(Dr. Ant. Podlaka): Dr
— Dr. V. Flajšhans
— L. Helmling: Di
Emaus in Prag
(V. Roudnický): Jos. V

Tiskem a nákla

Stanford University Libraries
3 6105 010 628 985
DB
2067
.D78
v.4-5
1903-04
DATE DUE
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305